عثمانلی مؤلفلری

عثمانلیلرك ظهورندن زمانمزه قدر كلن ومسلكلرنده اثر یازان تورك مشایخ ، علما ، شعرا وادبا ، مورخین ، اطبا ، ریاضیون وجوغرافیونك مختصر ترجمهٔ حاللریله اثرلرینه دائر معلومات كافیه‌یی حاویدر .

ایكنجی جلد

محرری :

بروسه‌لی محمد طاهر

معارف عمومیه نظارت جلیله‌سی طرفندن
طبعنه همت بیورلمشدر

استانبول — مطبعهٔ عامره

١٣٣٣ هجریه

LIBRARY
MAR 25 1934
UNIVERSITY OF TORONTO

(ك)

كورانی [ملا شمس الدین احمد بن اسماعیل] « شیخ الاسلام »

اعاظم علمادن اولوب (شهرزور) لیدر. فاتح سلطان محمد دورنده سکز سنه شیخ الاسلاملق ایدن برفاضلدرکه فاتحك مغنیساده بولندقلری اثناده تعلیمنه مأمور اولمشلردی . مؤلفاتی : (غایة الامانی فی تفسیر سبع المثانی) اسمنده کی تفسیر شریفی و (الکوثر الجاری علی ریاض البخاری) نامنده کی بخاریٔ شریف شرحی ایله ابن تمجیدك صحیحی اوزرینه برشرح لطیفی، تفسیر قاضی یه حواشیسی وقصیدهٔ شاطبیه شرحلرندن جعبری یه حاشیه سی وعروضدن فاتح نامنه (شافیه) اسمنده (٦٠٠) بیتلی برمنظومه سی، اصول فقهدن (الدرراللوامع) اسمنده (جمع الجوامع) شرحی وعلم قرائتدن (فرائدالدرر فی شرح لوامع الغرر) ی واردر . وفاتی (دولت جنت) ترکیبنك ناطق اولدیغی (٨٩٣)ده، قبری استانبولده یوکسك قالدیرمده کی بنا کرده سی اولان جامع شریف حظیره سنده در.

کستلی مصلح الدین مصطفی افندی

اکابر علمادن بحاث، فاضل برذات اولوب (آیدین) سنجاغی مضافاتندن (نازللی) قضاسی قراسندن (کستل) دندر. بدایت تحصیلی (آیدین) نائبی نهایتی(بروسه)ده مولانا (خضربك) مرحومندر . اکمال تحصیلدن صوکره میر مشارالیهه داماد اولدی . بووسیله ایله بکاك معیدلری اولان خیالی وخواجه زاده ایله برلشه رك مصاحبهٔ علمیه یه قویولدی .

بعده (مودورنی) و(دیمه توقه) مدرسلکارینه دها صوکره (فاتح) طرفندن بنا اولنان مدارس ثماندن برینك مدرسلکنه تعین اولندی. بوندن صوکره درسعادتده ترقی وتفیض ایده رك قاضی عسکرلکله بکام اولدی . (٩٠١) تاریخنده ارتحال ایلیوب حضرت خالد قربنده کی (میت قویوسی) دینیلن محله دفن ایدلدی . (شرح عقائده حاشیه سی)، (جهت قبله یه متعلق رساله سی)، (مواقفك یدی ماده سنه تعلیقاتی)، (حاشیهٔ عضده حاشیه سی)، (صدرالشریعه نك مقدمات اربعه سنه حاشیه سی) واردر . قاضی عسکرلك رتبهٔ علمیه سنك روم ایلی واناطولی کبی ایکی اولمسی زماننده واقع اولمشدر .

ابو عبد الله محمد محی الدین بن سلیمان بن مسعود رومی
کافیجی -- کافیه‌جی

متبحرین فضلادن صـاحب علم وکمال بر ذات اولوب (برغمه) لیدر . تفسیر ، حدیث ، فقه ، اصول ، منطق وعلوم سائره‌ده ید طولا صاحبی اولدیغنه یازدیغی آثار مدققانه شاهددر. سیوطی کبی بر علامهٔ روزکارك استادی اولدیغنی سویله‌مك وصف کمالنه دائر باشـقه سوز ایرادینه حاجت براقماز . مولانا سیوطی (طبقات‌النحاة) نده اون درت سنه صاحب ترجمه‌نك مجلس علمنه دوام ایلدیکنی وهر دفعه‌سـنده هیچ ایشتمه‌مش اولدیغی دقائق وغوامض علمیه استماعی صورتیله پك‌زیاده استفاده واستفاضه ایتدیکنی یازیور . حتی برمصاحبت علمیه اثناسنده سیوطی‌یه « زیدقائم » ترکیبنك اعرابنی سؤال ایدر. مولانای مشارالیه علم نحوده مبتدیلرك بیله کمال سهولتله حل ایده بیله‌جکلری بویله بر سـؤالك ایرادنی عادتا مقصد استخفافه حمل ایتمك ایـسته‌یه‌رك تأثر وانفعالنی کتم ایده‌مز . او فاضل دقائقبین ایسه بو تأثره انتقال ایله بو جمله‌ده یوز اون اوچ مبحث اولدیغنی درمیان ایدنجه‌سیوطی بیان حیرتله: «بومباحث غامضه‌یی‌ایشتمدکجه مجلس علمکزدن قالقمق احتمالی یوقدر .» جوابیله ایضاحات نیازنده بولور. صاحب ترجمه‌ده بوکا دائر یازمش اولدیغی رساله‌سنی ایراد ایده‌رك سیوطی مرحوم کاملاً استنساخ ایله‌مشدر .

مبادئ علومی مملکتنده بعدالتحصیل تزیید کمالات ایچون طریق سیاحتی اختیارایله اناطولی، ایران ، آسیای وسطی‌یی دور ایله‌یوب بر چوق اعلام علما ایله ملاقات ایله‌مشدر .

از جمله مولانا شمس‌الدین فناری ، مولانا ابن ملك ، مولانا برهان‌الدین حیدر ، مولانا واجد ، حافظ‌الدین ابن بزازی ایله کوریشه‌رك مصاحبات علمیه‌لرندن حصه‌دار فوائد اولمشدر. ملوك مصریه‌دن (اشرف بر سبای) [۱] زماننده مصر قاهره‌یه کیده‌رك فضلای مملکتله مصاحبات ومباحثات علمیه‌یه کیریشمش وجمله‌سی قدرت علمیه‌سنی شهرت شایعه‌سنه فائق بولدقلرنی اعتراف ایله تدریسات فاضلانه‌سندن استفاده‌یه شـتاب ایتدیلر . ذکر اولنان اشرف بر سبای مولانای مشارالیهه فوق‌العاده اعزاز واکرام ایتمش ومشیخت شیخونیه‌یی توجیه ایله‌مشدر .

صاحب ترجمه علوم متنوعه‌یه ، بالخاصه معقولاته دائر بر چوق آثار یازمش ایســه‌ده قسم اعظمنی عندالایجاب رسائل مختصره صورتنده تحریرایتمش وضبط ومحافظه‌لرینه تقیدایله‌مه‌مشدر. حتی سیوطی ، طبقات نحاته درج ایتمك اوزره کندیسندن اسـامی مؤلفاتنی ایسته‌مش ایسه‌ده آثارینك اسامیسنی اونوتمش اولدیغی ، تعدادینه مقتدر اوله‌مایه‌جغی جوابنی آلمشـدر . عزیز

---

[۱] بارس بك

مشارالیهك عرفاء صوفیه‌یه واصحاب صدق وصلاحه محبتی ارباب جهل وضلاله نفرتی وار ایدی. اکثر اطواری لاقیدانه اولوب دنیایه میل والتفاتی یوق ایدی . سکسز یوز یتمش طقوزده ارتحال ایله‌دی .

عصری فضلاسندن شهاب‌الدین منصور :

بکت علی‌الشیخ محی‌الدین کافیه‌جی [١]
عیوننا بدموع من دم المهج

مطلعنی حاوی مرثیه‌سیله تأثرات عمومیه‌یی تصویر ایتمکه چالیشمشدر .

مؤلفات فاضلانه‌لری پك متنوع اولوب بعضیلری شونلردر :

(١) التیسیر فی علم‌التفسیر
(٢) انوارالسعادة فی شرح کلمة‌الشهادة
(٣) تشریح مسألة‌الاستثناء
(٤) الاشراق فی مراتب‌الطباق
(٥) شرح قواعدالاعراب
(٦) سیف‌القضاة علی‌البغاة
(٧) شرح الاسماءالحسنی
(٨) مختصر فی‌علم‌الحدیث
(٩) شرح‌العقائد العضدیة [٢]
(١٠) الفرح والسرور فی‌بیان‌المذاهب
(١١) نزهة‌الارواح وغبطة‌الاشباح فی‌التصوف
(١٢) وجیزالنظام فی اظهار مواردالاحکام
(١٣) شرح تهذیب‌المنطق والکلام
(١٤) منبع‌الدرر فی علم‌الاثر
(١٥) منازل الارواح
(١٦) عقدالفرائد

---

[١] مشارالیهك کافیه‌جی شهرتیله اشتهارینه ابن حاجب مرحومك فن نحودن (کافیه) نام اثر دقیقنی پك چوق دفعه‌لر تدریس ایلمسی سبب اولدیغنی امام سیوطی مرحوم (لب‌اللباب فی تحریرالانساب) نده بیان ایله‌مشدر.

[٢] علامه جلال‌الدین دوانی ایله علماء عثمانیه‌دن [١١٦٠] تاریخنده وفات ایدن طریقتجی زاده سید مصطفای انقره‌وی و[١١٣٤]ده وفات ایدن‌شهری‌سلیمان فاضل افندیلر طرفلرندن‌ده شرح اولونمشدر.

(١٧) المختصر المفيد فى علم التاريخ
(١٨) حل الاشكال فى مباحث الاشكال فى الهندسة
(١٩) تفسير الآيات المتشابهات
(٢٠) نزهة الاخوان فى تفسير قوله تعالى (يالوط انا رسل ربك . .)
(٢١) نزهة المعرب فى المشرق والمغرب
(٢٢) (زيد قائم) جملەسنه دائر يوز اون اوچ بحثى حاوى رساله
(٢٣) ترغيب فى كشف رموز التهذيب
(٢٤) معراج الطبقات ورفع الدرجات لاهل الفهم والثقات
(٢٥) قبلة الارواح
(٢٦) الكافى الشافى
(٢٧) النزهة فى روضة الروح والنفس
(٢٨) قرار الوجد فى شرح الحمد
(٢٩) سيف الحمد والنصرة
(٣٠) حسن الختام للمرام
(٣١) انس الانيس فى معرفة شان النفس النفيس
(٣٢) رسالهٔ مستقله بعلم النفس ووجوه القراآت
(٣٣) الهداية لبيان الخلق والتكوين
(٣٤) زين الفرح بميلاد النبى سيد الانام
(٣٥) نيل المرام
(٣٦) كشف النقاب للاصحاب والاحباب
(٣٧) الكافى فى بيان الصف المستطيل جداً
(٣٨) رمز الخطاب بر شرح العباب
(٣٩) خلاصة الاقوال (فى حديث انما الاعمال بالنيات)
(٤٠) نشاط الصدور فى شرح كتاب الفرح والسرور
(٤١) سيف الملوك و الحكام المرشد لهم الى سبيل الحق والاحكام

كمال الدين اسماعيل قره مانى « قره كمال »

منلا خسرو وخياليدن تلمذ ايلەمش بر فاضل در. مؤلفاتى: (حاشيهٔ قاضى)، (حاشيهٔ كشاف)،

(حاشـيهٔ شرح عقائد)، (حاشيهٔ صدرالشريعه)، (حاشيهٔ مواقف)، (حاشيهٔ وقايه) در . (٩٢٠) ده استانبولده‌ارتحال ايله‌دی. ادرنه‌قاپيسی خارجنده اميربخاری تكيه‌سنده مدفوندر.

كردی محمد افندی

فضلادن برذات اولوب مسقط رأسنده تكميل‌تحصيل ايله درسعادته كله‌رك اندرون همايون مكتبی معلملكنه تعيين اولوندی . مؤخراً بروسـه‌يه مأمور اولوب جامع كبيرده تدريس ايله مشغول ايكن (١٠٨٤) تاريخنده ارتحال ايله‌يوب يوز باشی مزارلغنك حضرت افتاده دركاهی رهكذارنده دفن ايدلدی . آثاری :

(حاشيه علی تعليقات عصام)، (حاشيه علی‌شرح آداب)، (شرح‌قصيدهٔ برئه)، (شرح علی طريقت محمديه‌للبركوی) بو صوك اثرينك اكثر نقاطی جرح واديسنده‌در .

كفه‌وی محمد افندی « محمد بن الحاج حميد »

علوم عربيه‌يه وقوف تامی اولان فضلادندر. مدينهٔ منوره‌ده ملا اولوب بعده (١١٦٨) ده قدس شريف قاضيسی ايكن وفات ايله‌دی . مؤلفاتی : (شرح قصيدهٔ بانت سعاد)، (حدائق الاخيار فی‌حقايق‌الاخبار)، (شرح‌بناء)، (شرح‌امثله)، (حاشيهٔ ميرزاجان من‌الاداب)، (اثبات واجب)، (حاشيهٔ لاری فی‌الحكمة العتيقه) ، (حاشيه علی الحسينيه) ، (حاشيه علی جلال من‌العقائد) ، (حاشيه‌علی‌الخيالی‌من‌العقائد)، (حاشيه علی‌شرح‌العصام) وسائره‌در. خط‌دستيله محرر خيالی حاشيه‌سی عاطف افندی كتبخانه‌سنده‌در .

فقهدن (مقدمة‌الغزنوی) يی (فتح‌العزيزالغنی) اسميله شرح ايدن (احمد بن حسن) ده كفه‌دن يتيشن فضلادندر. برنسخه‌سی (قليچ علی پاشا) كتبخانه‌سنده‌در .

كاشف محمد افندی

افاضلدن برذات اولوب وطنی اولان (آماسيه) جه (سه‌كی كويلوزاده) شهرتيله بنامدر. (١١٨٧) تاريخنده جانيكلی علی پاشـا طرفندن (بافره) ده اجل قضـايه اوغرادلدی . علم كلامدن مشهور (مقاصد) ايله (مواقف) ی توحيد وتلخيص ايده‌رك (زبدة‌المقاصد) تسميه

ایله‌دی (کتاب‌الاستعاره) اسمنده بر اثریله (فریده عصام) ی اوزرینه‌ده حاشیه‌سی واردر. آثاری غیر مطبوعدر.

کوموجنه‌لی محمد بن احمد

علمادن بر ذات اولوب (ترجمهٔ طریقت محمدیه)، (شرح ابیات نونیه)، (رسالهٔ ارادهٔ جزئیه) کبی آثاری واردر. (١٢٠٣) ده درسعادتده ارتحال ایده‌رك (امیربخاری) یه دفن ایدلدی.

کلنبوی اسماعیل افندی

(آیدین) ولایتنك (صاروخان) سنجاغی ملحقاتندن (قرق‌آغاج) قضاسی نواحیسندن (کلنبه) ناحیه‌سندن اولمسندن ناشی (کلنبه‌وی) شهرتیله شهرتشعار اولان محقق ذوفنون (اسماعیل افندی) مرحوم حقنده (قاموس‌الاعلام) ده مندرج شو « کلنبوی متأخرین علماء عثمانیه‌دن اولوب کلنبه‌لیدر. علم آدابده مؤلفك اسمیله معروف کوزل بر متنی واردر. ترجمهٔ حالنه دسترس اولنه‌مدی » عباره فاضل مشارالیهك بالوجوه بیلنمسی لازمکلان ترجمهٔ حالنه کافی اولمدیغی اشکار اولدیغندن بو بابده‌کی مقصدی تأمینه کافی اولمق ارزره (تسالیا) قطعه‌سنده‌کی (یکیشهر) ده سنك مزارنده محرر اولان شو: (سابقاً یکیشهر قاضیسی افضل‌المتأخرین عمدة المصنفین مرحوم ومغفورله کلنبوی اسماعیل افندی روحیچون فاتحه) عباره ایله اسامی مؤلفاتنه دائر تتبعات ناچیزانهم نتیجه‌سی اوله‌رق دسترس اوله‌بیلدیکم آثاری علاوه ایدلدی. ریاضیون فصلنده‌ده قسماً ترجمهٔ حالیله علوم ریاضیه‌ده‌کی بهره‌سنه دائر معلومات لازمه درج اولوندی.

کوزی بویوك زاده ابراهیم افندی

قیصریه علماسندن اولوب اکمال تحصیلی خادمی مرحومك تلمیذ خاصی بویوك حسین افندیدندر. وفاتی (١٢٥٣) ده قبری « خادم » ده‌در. مؤلفاتی فنون مختلفه‌دن باحث ٣١ رساله‌یی حاوی مطبوع مجموعه ایله (تفسیر جزء نبأ)، (رساله فی حق‌المرفوعات)، (تقریرالاستعاره)، (شرح

استعارهٔ عصام بلسان الترکی)، (ترجمهٔ سورهٔ ضحی)، (قواعد کلیه‌یی حاوی غیر مطبوع مجموعه) دن عبارتدر .

کدوسی حافظ محمد افندی

فضلادن وعلم فقه متخصصلرندن برذاتدر. (۱۲۲۶) تاریخنده (فتاوای زینیه) یی ترتیب ایده‌رك (مرتب فوائد زینیه) تسمیه‌ایتدیکی کبی (نتیجة‌الفتاوی) نك نقولنی‌ده درج ایده‌رك بعض علاوه‌لر یاپمشدر . آناطولی قاضی‌عسکرلکی رتبه‌سنی حائز ایدی . (۱۲۵۳) ده استانبولده ارتحال ایده‌رك (ایوب) نشانجی‌سنده (مراد بخاری) درکاهنه دفن ایدلدی. فاتح جوارنده (یحیی‌توفیق‌افندی) مدرسه‌سنده‌کی کتبخانه‌ده مکمل بر (هدایه) شرحی‌ده واردر . (مفاد الاشباه) ده جملهٔ آثارندندر .

کونجی زاده قاسم افندی

فحول علمادن برذات اولوب (قیصریه) لیدر. تحصیلنی خادمی زاده‌لردن محمدامین‌افندیدن اکمال ایده‌رك مملکتنده نشر علم ایله مشغول اولدی . (۱۲۵۸) ده ارتحال ایله‌دی. (شرح‌انموذج العلوم)، (رسالة‌الحجة فی‌المنطق) اسملرنده آثار فاضلانه‌لری وفنون‌شتی‌یه دائر برخیلی تعلیقاتی واردر .

کاتب مصطفی افندی « کرد زاده »

فضلادن بر ذات اولوب (عینتاب) لیدر . (۱۲۷۹) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایده‌رك (طوپالاق طاشی) دینیلن محله دفن ایدلدی .

(ملتقی‌الابحر) ه درت جلد (انتخاب الفقهاء) اسمنده بر شرحی واردرکه اسمی تاریخ تألیفنی مبین‌در . فتاوای عبدالرحیمك نقولنی جمع وترتیب ایله‌مش؛ برده فضائل جهاد حقنده (جهادیه) اسمنده بر رساله یازمشدر . آثاری غیر مطبوعدر .

کوردوسلی حاجی خلیل افندی

فضلادن برذات اولوب (کوردوس) لـُ (قایاجق) ناحیه‌سندندر . اقحصارده (حاجی عمر) افندیدن مقدمات علومی بعدالتحصیل (قرق آغاج) ده (یکن عثمان) افندینك رحلهٔ تدریسنده آلتی سنه بولندقدن صوکره (استانبول)ه عزیمتله مشهور «ویدینلی خواجه» مرحومك درسنه اوطورمش ایسه‌ده برمدت صوکره معذرت وجودیه طولاییسیله « قرق آغاج »ه عودت وآنف البیان (یکن عثمان) افندینك درسنه ملازمتله اخذ اجازت ایله‌مشدر. بعده ترجمهٔ حالی آتیده محرر « بابا کویلی » (حاجی احمد) افندیدنده ادبیات عربیه وفارسیه تحصیل ایله‌یوب (مثنویٔ شریف) ایله (مقامات حریری) بی اکمال ایله‌یه‌رك (قایاجق) ه عودتله (یکن عثمان) افندینك استاذی ودایسی اولان آتی الترجمه (قرق آغاجلی) (بویوك حاجی سلیمان) افندیدن‌ده اجازت آلمشدر. او صره‌ده (کوردوس) دن وقوعبولان آرزوی عمومی اوزرینــه اورایه کله‌رك تأهل ایتمش و (اوزون‌چام) مدرسه‌سنه یکرمی حجره داها علاوه ایله وفاتنه قدر بش دفعه اجازت ویرمکه موفق اولمشدر . (١٢٩١) ده ارتحال آخرت ایده‌رك قصبه‌نك غربنده بولنان (شهیدلر) نام دیکر (آغالر) قبرستاننه دفن ایدلدی. (تصدیقات) اوزرینه برحاشیه‌ایله علم قرائتدن (جزری) یی شرح وایضاح ایتمش و (تلخیص) و (مرقات) متنلرینك مباحث مهمه‌سنه دائر یازدیغی تعلیقات همان سکز اون رساله تشکیل ایده‌جك یوزلرجه صحیفه وجوده کتیرمشدر .

کریم افندی « خواجه عبدالکریم افندی »

درسعادتده تحصیلنی اکمالدن صوکره اوروپایه‌ده کیده‌رك برقاچ سنه مرورنده عودت ایله‌مشدی. علوم دینیه ومعارف شرقیه‌ایله السنه وترقیات غربیه‌یه واقف برفاضل حکیم اولوب (اماسیه) لیدر. اوروپادن عودتنده اسـتانبولده تدریس وتألیف ایله مشغول اولدیلر . بعدالعوده انکلیز کریم افندی شهرتیله بنام اولدی . آخر تدریسلری علوم نقلیه وفنون حاضره‌یه تطبیق ایده‌رك (تفسیر قاضی) اولمش ایدی. آثار مطبوعهٔ عربیه‌سی : (میزان العدل فی المنطق وحاشیه)، (جامع الحقایق ــ شرح هدایة)، (حاشیهٔ سیلکوتی علی التصورات) در. ترکیه‌سی : (زبدهٔ علم صرف وشرح امثله)، (رسالهٔ قضاوقدر)، (رسالهٔ حرکة زمان)، (رسالهٔ روح) ، (قصهٔ سلامان وابسال) اولوب اکبر مؤلفاتی ناتمام قالان (ابن سینا) نك (شفا) نامنده اثر حکمی‌سنك شرحیدر .

وفاتی (١٣٠٣) ده مرقدی (فاتح) جامع شریفی حظیره‌سنده‌در . زمانمزده وجودیله افتخار اولونور علمادن ایدی .

(ل)

لطفی « ملا » صاری لطفی

علوم عربیه‌ده متبحر وفنون ریاضیه‌ده متمیز حکیم بر ذات اولوب (توقات) لیدر. علوم عربیه وادبیه‌یی سنان‌پاشادن فنون ریاضیه‌یی علی قوشجیدن تعلم ایله‌مشدر. سلطان بایزید ثانی‌یه فوق‌الغایه تقربی رقیبلرینك بالخاصه باشده خطیب زاده اولمق اوزره (عذاری) وسائره کبی همپاسنك بادئ حسدی اولدیغندن بوانصافسز حسودلرك حضورشاهانه‌ده ملانك الحادینه دائر ایتدکلری شهادت غرضکارانه‌لری اوزرینه هر نصلسه (٩٠٠) تاریخنده آت میداننده اعدام اولوندی . بو حاله بالخاصه علم وفن نامنه تأسف اولونور . (خلاف واقع بود)، (ولقدمات شهیدا)، (تلف نفس نفیس) ترکیبلری تاریخ شهادتیدر. شرح مطالعه، سید شریفك شرح مفتاحنه حاشیه‌سی واقسام علومدن یوز قدرینك موضوعاتنی معرف (موضوعات) رساله‌سیله مشارالیه سیدشریفه بحث موضوعده یدی اسئله ترتیب ایده‌رك (السبع الشداد) عنوانیله توسیم ایتدیکی اسئله‌سی اولدیغی کبی (حاشیه علی شرح عقائد نسفیه)، (رساله فی تحقیق الایمان)، (رساله فی علم الاداب)، (المطالب الالهیة) اسملرنده دیکر اثرلریله بر خیلی تعلیقاتی‌ده واردر . بخاریٔ شریفه برمقدار شرحی اولدیغی و (٥٨١) ده وفات ایدن ابی بکر عبدالله بغدادی‌نك (فرج بعد الشدة) نام کتابنی‌ده ترجمه ایتدیکنی دولکر زاده محمد چلبی‌دن نقلاً ترجمهٔ حالنی یازان حالت بك مرحوم یازییور . تربه‌سی جوار ایوبده یاودود اسکله‌سی یاننده دفتردار محمودچلبی مسجدی قربنده‌در. علامهٔ روم ابن کمال حلقهٔ تدریسنده یتیشنلرك اك مشهورلرندندر . مفصل ترجمهٔ حالی (١٢٩٠) تاریخنده حالت بك مرحوم طرفندن یازیله‌رق طبع ایدلمش اولدیغی کبی وقتیله (دولاب) اسمنده‌کی رسالهٔ موقوته‌یه‌ده درج ونقل اولونمشدی .

اشعارندن :

اولدرمه‌یجـه مهرو وفا ایله‌مم دیمش
کر ایلر ایسه مهرو وفا اولدیرك بنی

لبی محمد افندی « حافظ »

فضلادن معلوماتی واسع بر ذاتدر . (١١٦٦) ده ارتحال ایله‌دی . (لب التفاسیر فی معرفة اسباب النزول والتفسیر) اسمنده بر تفسیری، ارادهٔ جزئیه تحقیقنه دائر رساله‌سی واردر . (شفاء شریف)، (مشارق شریف) ایله (وقایه) و (مستطرف) ی‌ده ترجمه ایله‌مشدر . آثاری مطبوع دکلدر .

(اسنی التحف فی ترجمة المستطرف) اسمنده‌کی ترجمه‌یی سلطان محموداول زماننده بشیرآغانك التماسیله یاپمشدرکه نفیس یازیلی بر نسخه‌سی (نور عثمانیه) کتبخانه‌سنده واردر .

لطف الله بن محمد ارضرومی

علماء اعلامدن برذات اولوب (کوکسی کور) شهرتیله بنام ایدی . (١٢٠٢) ده حلب‌ده ارتحال ایله‌دی . آثاری : (معارج النور فی شرح اسماء حسنی)، (اختصار المواقف)، (المطالب الموعوده والمکاسب المحسوده) در . بونلردن باشقه (١١٩٧) تاریخنده تألیف ایتدیکی (راموز التحریر والتفسیر) اسمنده منقح بر جلد تفسیری واردر . بر نسخه‌سی (غلطه) مولویخانه‌سی کتبخانه‌سنده موجوددر .

لبیب عبدالغفور آمدی

زمرهٔ مؤلفیندن بر ذات اولوب (دیار بکر) لیدر . (١١٨٢) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایده‌رك (رومقپوسی) خارجنده دفن ایدلدی . آثاری : (رساله من الاصول)، (رساله من السیاسة)، (تعلیقات علی البیضاوی) ، (دیوان اشعار) .

(م)

محمد بن احمد بن عبدالعزيز قونوی

فقهاء مشهوره‌دن فاضل برذات اولوب (ابن‌الربوه) شهرتیله معروفدر . اکمال تحصیل ایچون شام شریفه رحلت ایله‌مشدی . (٧٦٤) تاریخنده بوراده وفات ایله‌دی .
آثاری :
(الدر النظیم المنیر فی حل اشکال الجامع الکبیر، شرح منار ، اختصار المنار المسمی بقدس الاسرار، شرح فرائض سراجیه) در .

مصطفی بن محمد آنقره‌وی

علمای عثمانیه‌نك قدماسندن برذاتدر . شهزاده سلیمان پاشا نامنه برجلد کبیر اوزره تورکجه یازدیغی مقدمه‌سنده مندرج اولان (سورهٔ ملك) تفسیری تاریخ لسان عثمانی نقطه‌سندن‌ده حائز اهمیتدر . برده (موعظه ، فضائل شهور ثلاثه معجزات فضیلت صلوة وحکایات لطیفه عن‌الاسلاف)دن باحث تورکجه (حلوالناصحین) اسمنده دیکر براثری داها واردرکه هرایکیسی‌ده کتبخانهٔ عمومیده موجوددر .

موسی بن حاجی حسین ازنیقی

دینی واخلاقی اك مهم آثار اسلامیه‌دن برقاچ دانه‌سنی عثمانلی لسانه نقل وترجمه‌یه بذل همتندن طولایی منسوب اولدیغی عثمانلی قوم ولسانه پك بیوك خدمت ایدن فاضل ومتفکر برذات اولوب (ازنیق) لیدر . تحصیلنی جدی برصورتده اکمالدن صوکره تألیف آثار ایله امراراوقات ایده‌رك (٨٣٣) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایله‌دی . الیوم روم محله‌سی اورتاسنده قالان تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر . آثارندن منتسب طریقت اولدیغی وبومناسبتله لسان تصوفه‌ده آشنا بولوندیغی آکلاشیلیور . فقط مع‌التأسف حیات عرفانیه وعلمیه‌سنه دائر مفصل برقیده دسترس اولونه‌مامشدر .

آثاردن كوريله‌بيلنلرى بروجه‌آتيدر :

(١) — انفس الجواهر : مفسر مشهور (خازن بغدادى) نك (لباب فى معانى التنزيل) اسمنده‌كى مشهور ومطبوع تفسيرينك ترجمه‌سيدركه برر نسخه‌سى (اندرون همايون) ده (روان اوطه‌سى) ايله (بروسه) ده (جامع كبير) كتبخانه‌سنده موجوددر .

(٢) — ترجمۀ تفسير ابى الليث : فقيه مشهور (ابى الليث سمرقندى) نك تفسير مشهورينك ترجمه‌سى اولوب برنسخه‌سى (روان اوطه‌سى) كتبخانه‌سنده موجوددر .

(٣) — ترجمۀ فصل الخطاب : سادات نقشيه‌دن (خواجه پارسا) حضرتلرينك تصوف واخلاقدن باحث فارسى العباره اولان اثر معروفنك ترجمه‌سيدركه نسخه‌لرى استانبول كتبخانه‌لرندن برقاچنده واردر .

بو ترجمه‌نك (دمير طاش پاشا زاده اومور) بكك التماسيله ميدانه كلديكى مقدمه‌سنده مذكوردر .

(٤) — حصن الحصين فى منهج الدين : ادعيه وموعظه‌دن مشهور (حصن الحصين) ك ترجمه‌سيدركه برنسخه‌سى (بشكطاش) ده اعزۀ كرامدن يحيى افندى كتبخانه‌سنده واردر . مقدمه‌سنده (امير سلطان محمد) نامنه ترجمه ايدلديكى محرردر .

بو ترجمه‌نك مقدمه‌سنده‌كى منظومه‌دن :

واجبدر بزه حمد حق ابتدا
كه آنك كلامنه اوله اقتدا

زيرا ابتر اولور قالير ناتمام
چو حمديله اولمايه اصل كلام

(٥) — زادالعباد : (ابوبكر بن محمد السيلانى) نك تصوفدن فارسى العباره (نجات الذاكرين) اسمنده‌كى اثرينك ترجمه‌سى اولوب برنسخه‌سى (باغچه قپوسنده) كى حميديه كتبخانه‌سنده واردر . بو اثرك (جاندارلى) حفيدى (محمد بن ابراهيم پاشا) التماسيله ميدانه كلديكى مقدمه‌سنده مندرجدر .

(٦) — منبه الراقدين : علم اخلاقدن آچيق توركجه برلسانله يازلمش بويوجك برجلد اوزره مرتب قيمتلى براثردر . بو اثر اصل موضوعيله برابر قدمى طولاييسيله تاريخ لسان عثمانى نقطه‌سندن‌ده اهميتى حائزدر . برر نسخه‌سى (كتبخانۀ عمومى) ايله (نور عثمانى) و (مناستر) كتبخانه‌لرنده واردر .

محمد شاه فناری

مولانافناری‌نك مخدوم فضائلموسومی اولوب دیکر برادرلری کبی (الولدصنوابیه) سرینه مظهرافاضلدندر. وفاتی (٨٣٠)، مرقدی پدرعالیلری‌یانندەدر. اون‌سکز یاشنده ایکن‌ادرنه‌دەکی مدرسهٔ سلطانیه‌یه بالفعل وبالاستحقاق مدرس اولمشلر ایدی . مؤلفاتی غیر مطبوع اولوب بروجه آتیدر: (حاشیهٔ تفسیر فاتحه)، (شرح رسالهٔ اثبات واجب‌للدوانی)، (رساله فی‌ایمان ابوی‌النبی صلعم)، (حاشیهٔ فصول بدایع) (شرح اساس‌الصرف)، (حاشیهٔ اوائل مواقف)، (حاشیهٔ شرح طوالع اصفهانی)، (شرح انموذج‌العلوم) ، (حاشیه علی شرح فرائض سراجیه)، (کتاب ادعیه)، (حاشیه علی شرح وقایه) وسائرەدر .

محمود بن قاضیٔ مانیاس

سلطان مراد ثانی دوری فضلاسندن‌اولوب تولدی (مانیاس) ده نشأتی (اسکوب) دەدر. ادرنه‌ده مدرس‌ایکن وفات ایله‌دی. مؤلفاتی غیرمطبوع اولوب (حاشیهٔ شرح عقائد)، (شرح کلستان‌سعدی) ایله غرائب تواریخ وحیوانات ونبر نجیاتدن باحث اولان (الغرائب والعجائب) اسمنده‌کی اثرندن عبارتدر. برده اون ایکی مقاله اوزره تورکجه (اعجب‌العجائب) اسمنده بر اثری‌ده واردرکه بر نسخه‌سی حکیم اوغلونده موجوددر .

موسی افندی « موسی بن عثمان بن مرسل‌الایدینی التیره‌وی »

مؤلفین کرامدن بر ذات اولوب مخلصی (قدسی) در . خط دستیله محرر بر نسخه‌سی فاتح کتبخانه‌سنده موجود اولان (فوائدالقلوب) اسمنده‌کی علم حدیثدن (مصابیح) شرحنك مؤلفیدر. بومفصل شرحدن باشقه برده مختصر برشرح یازدیغنی مقدمه‌ده و(فوائدالقلوب) ی‌ده (مصر) ده (مدرسهٔ شیخو) ده (٧٩٥) تاریخنده اکمال ایتدیکنی خاتمه‌ده بیان ایدییور .

(٨٨٠) تاریخنده (ابن‌القصاع) چاناقچی جامعنده امام ایکن (مشکوةالانوار فی لطائف الآثار) اسمنده اثر یازان (مصلح‌الدین مصطفی بن‌محمد التیره‌وی ثم‌الایدینی‌ده) تیره‌دن نشأت ایدن فضلادندر .

محمد محی الدین نیکساری « محمد بن ابراهیم »

فضلا وریاضیوندن اولوب علوم عربیه ودینیه یی حسام الدین توقادی، یوسف بالی فناری وملا یکان کبی استاذه دن، فنون ریاضیه یی ده قاضی زادهٔ رومی شاکردلرندن (فتح الله شیروانی) دن تحصیل ایله دی . بایزید ثانی نك دعوتی اوزرینه استانبوله کله رك وعظ وتدریس ایله امرار حیات ایتدی . (٩٠١) ده وفات ایده رك (شیخ وفا) قربنه دفن اولوندی . آثاری غیرمطبوع اولوب بروجه آتیدر : (تعلیقات علی تفسیر بیضاوی)، (تفسیر سورهٔ دخان)، (حاشیهٔ ایضاح فی المعانی المسمی بایشاح)، (تورکجه تفسیر سورهٔ اخلاص)، (حاشیهٔ صدر الشریعة)، (حاشیهٔ علی شرح عقائد نسفیه)، (حاشیهٔ شرح وقایه)، (شرح قصیدة الامالی) در. فنون ریاضیه یه دائر یازدیغی آثاردن برنسخه سی آیاصوفیه ده موجود (چغمینی) حاشیه سیله قاضی زاده نك (فوائد خاصه) سنك شرحی کوروله بیلمشدر .

محی الدین صامسونی

افاضلدن برذات اولوب سلطان سلیم اول طرفندن ادرنه قاضیلکنه تعیین ایدلمشدی. (٩٢٩) ده ادرنه ده متقاعداً وفات ایله دی. مؤلفاتی غیرمطبوع اولوب بروجه آتیدر: (حاشیهٔ شرح تجرید)، (حاشیهٔ تنقیح الاصول)، (حاشیه علی شرح مفتاح) ، (حاشیهٔ تلویح للتفتازانی) وسائره در .

محمد شاه افندی

ترجمه سی سبق ایدن حاجی حسن زاده نك حفیدیدر. فاضل ومدقق برذات ایدی. بروسه ده مرادیه مدرسی ایکن (٩٣٩) ده وفات ایله دی . آثارینك اکثرینی تبییضه موفق اوله مامشدرکه باشلوجه لری شونلردر : علم حدیثدن (شرح ثلاثیات بخاری)، فقهدن (شرح مختصر قدوری) ایله (وقایه) طرزنده لکن دها جمعیتلی بر متن وسائره در .

محمد بن قاضی آیاثلوغ

علم وعرفان ایله متحلی برذات اولوب زمانـنـده (آیاثلوغ چلبیسی) شهرتیله بنام ایدی . تحصیلی (بروسـه) ده افاضلدن (بالیکسر) لی (ملا یکان) مرحومدندر . اکمال تحصیلدن صوکره (بروسه) مدارسنده تدریس ایله مشغول اولدیلر. (خواجه زادهٔ بروسه وی)، (الیاس

سينوبى) كبى مشاهير علما كنديسندن استفاده ايتمشلردر. [تفسير كبير] ى تلخيص، [ابن ساعاتى] نك [مجمع] متنى شرح ايتديكى مثللو كتب متداوله‌نك اكثرينه‌ده تعليقات يازمشدر. آثار مذكوره‌دن باخصوص [تلخيص] ك اهميتى مستغنئ ايضاحدر . آثارى غير مطبوعدر . برده هدايه‌يه شرحى اولديغى [قره‌باش زادهٔ ازميرى] نك اثر تاريخيسنده مندرجدر .

محى الدين محمد بن خطيب قاسم [خطيب قاسم اوغلو]

فاضل ، اديب بر ذات اولوب آماسيه‌ليدر علوم متنوعه‌ده‌كى وقوف تامى مسلم انام ايدى استانبولده مدرس ايكن (٩٤٠) تاريخنده وفات ايدرك جوار ايوب انصارى‌يه دفن اولوندى اشعار عربيه‌سى تركيه‌سندن دها رونقلى وقوتليدر . مؤلفاتى : (حاشيه على شرح فرائض للسيد شريف) (حاشيهٔ صدرالشريعه) و (موضوعات علوم)ه متعلق بر اثر . علامه زمخشرينك محاضراتدن (ربيع‌الابرار) نى (روض‌الاخبار) [١] اسميله تلخيص ايتمشدر (ابناء الاصطفا فى‌حق اباء‌المصطفى) اسمنده بر اثرى دها واردر آثارى غير مطبوعدر .

محمد محى الدين وفائى :

فضلادن متصوف برذات اولوب (موغله) ليدر تحصيلنى اكمالدن صكرا كوتاهيه وبروسه مدارسنده‌تدريس ونشرعلومه باشلادى بو آرالق‌طريقت (زينيه) نك درسعادتده مدفون (شيخ وفاء قونوى) دن منشعب (وفائيه) شعبه‌سنه انتساب ايتدى (٩٤٠) تاريخنده (بروسه) ده وفات ايله‌يوب (زينى‌لر) نام محله دفن ايدلدى . آثارى بروجه‌آتيدر .

(١) (تنويرالضحى) سورهٔ والضحى تفسيريدر .
(٢) (تهذيب‌الكافيه) علم نحودن برمتن متين اولوب برده شرح تأليف ايلدى .
(٣) (تعليقات على حاشيهٔ تجريد) سيد شريفك حاشيه‌سنه دائردر .
(٤) (حاشيهٔ شرح هدايه) ملا زاده‌نك هدايه شرحنه دائر بر حاشيه اولوب بروسه‌لى (خواجه زاده) نك ذيلى مقامنده‌در .
(٥) روض‌الازهار) فنون عديده‌يه دائر مباحث واعتراضاتى حاوى براثردر .
(٦) خزينة‌الفضائل وسكينة‌الافاضل . (٩٣٢) ده بروسه‌ده تأليف ايتمشدر .

---

[١] ترجمهٔ حالى شعرا فصلنده مذكور عاشق چلبى طرفندن لسان عثمانى‌يه ترجمه اولونمشدر

(٧) (تفسير آية الكرسی) وجه معروف اوزره رسالهٔ تفسیردر .
برده بروسه‌لی خواجه زاده‌نك تهافتنه‌ده حاشیه‌سی اولدیغی (قره باش زادهٔ ازمیری) نك
اثرنده محرردر .

محمد بن نجیب قره حصاری .

زمرهٔ مصنفیندن برذات اولوب (قره‌حصار صاحب ـ آفیون‌قره حصاری) لیدر (٩٠٠)
تاریخلرنده ارتحال ایلدی . آثاری غیر مطبوع اولوب باشـلیجه‌سی بونلردر . (رونق‌التفاسیر)
(جواهرالمواعظ والاثار وزواهرالنصایح والاثار) (خطابات‌المشایخ والکبراء) در. (٨٧٥)ده
مؤلف اولان (رونق‌التفاسیر)ك بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومیده موجوددر .
علم حدیثدن (شرح‌راموز الاسرار المسمی بکنوز الانوار) صاحبی (عثمان بن علی) ده
قره حصاردن یتیشن فضلادندر .

محی‌الدین محمد (فناری زاده) .

مولانا فنارینك حفیدیدر . پدر عالیلری علی‌بن یوسف بالی ایله خطیب زاده وافضل زاده
کبی فضلادن اکمال تحصیل ایدرك قاضی‌عسکر اولمش‌ایدی. وفاتی (محیی دین اولدی‌عازم‌رحمته)
مصراعنك‌دلالت‌ایتدیکی (٩٥٤) ده قبری حضرت ایوب جوارنده کوچوك‌امیر افندی قربنده‌در
مؤلفاتی . [ناتمام تفسیر شریف] [حاشـیه علی شرح مفتاح] [تعلیقه علی صدرالشریعه
وهدایه] وسائره‌در . شعرده انتسابلری وارایدی . برقطعه‌لری شویله‌در :

اوکرلر کرچه کیم صبر جمیلی : ولی صبرك دخی ارزانی خوشدر
دل‌محیی‌دن اکسك اولمسون درد : مسافر خانه‌نك مهمانی خوشدر

غلطه‌ده‌مسجد ومکتب بنا ایله‌دی. غلطه‌قاضیسی اولان برادر زاده‌لری عبدالباقی چلبی‌ده
یاننده مدفوندر .

مصلح‌الدین مصطفی بن زکریای قره‌مانی

علمای اعلامدن بر ذاتدر. مصرده اکمال تحصیل ایدرك عودت ایلدی . (٨٠٩) تاریخنده

ارتحال ایتدی. آثاری فقهدن (شرح هدایه) (حاشیهٔ شرح مصباح) (شرح مقدمهٔ ابی اللیث . المسمی بتوضیح) ایله نحودن (مصباح شرحی ضوء) اوزره مکمل بر حاشیه وسائره‌در . بر نسخه‌سی بایزید ثانی جامعنده‌کی کتبخانه‌ده موجود اولان علم عقائد ، عباداتدن باحث (تحف المعارف) صاحبی (جمال بن حاجی فقیه) و (خزینة الخواص) صاحبی (عبدالفتاح) افندیلرده (قرەمان) دن یتیشن فضلا وادبادندر .

محمد افندی

درسعادتده محمود پاشا امامنك مخدومی اولوب فضلادن بر ذاتدر برآرالق اماسیه مفتیسی اولمش ایدی (٩٧٣) ده استانبولده ارتحال ایله‌دی اوق میداننده مدفوندر . عربی وفارسی لسانلرنده انشاد شعره مقتدر ایدی . (بیضاوی‌یه حاشیه) سی ایله (کافیه) (مصباح) (عوامل) ترجمه‌لری واردر آثاری غیر مطبوعدر .

محمود بن سلیمان کفوی

سلطان سلیمان قانونی دورنده استانبوله کله‌رك تفیض ایله‌ین بر فاضلدر عربی العباره وغیر مطبوع (کتائب اعلام الاخیار من فقهاء مذهب النعمان المختار) اسمنده‌کی اثری علمای حنفیه‌نك تراجم احوالیله بعض اثارك اسامی وپارچه‌لرینی جامعدرکه تراجم احوال ایله مشتغل ذواته واوقوتدیغی کتب فقهیه‌نك مؤلفلرینی‌ده بیلمك ایسته‌ین علمایه لزوملی ومفصل دینه‌جك درجه‌ده اثرلردن اولوب ساده‌جه (کتائب) اسمیله‌ده مذکوردر لسان عربیده کاتب وشاعر ایدی. کتائبدن باشقه بعض رسائل وتعلیقاتی‌ده واردر (٩٩٧) تاریخنده استانبولده وفات ایلدی .

مصطفی افندی « خواجه‌کی زاده »

موالیدن فاضل بر ذات اولوب بهشتی رمضان افندینك کریمه‌زاده‌سیدر . (مدینهٔ منوره) مولویتندن صکره (٩٩٨) ده استانبولده ارتحال ایتدی . ایوبده مدفوندر . « صلوة مفروضه ادعیه‌سنه متعلق بر رساله‌سیله (کلمات چهار یارکزین) و (صد کلمهٔ امام علی) یه شرحلری

واردر. اثاری غیر مطبوعدر (٩٨٨) تاریخنده ادرنه‌ده ایکن کتب منزله‌دن باحث عربی‌العباره تألیف ایتدیکی (مطالب العالیه) اسمنده‌کی اثرینی مؤخراً تورکجه‌یه ترجمه وشرح ایتمشـدر . امام (فخر رازی) نك علم کلامدن اولان (مطالب عالیه) سی باشقه‌در .

منشی

« محمد بن بدرالدین منشی »

السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف علما وادبادن برذات اولوب (مغنیسا ـ صـاروخان) سنجاغی ملحقاتندن (آق حصار) لیدر. تحصیل ابتدائیسنی وطنیله (مغنیسا)ده بعدالاکمال (استانبول)ه کله‌رك فضـلادن (ابواللیث علیسی) و (جعفر) افندیلردن اخذ اجازه‌یه نائلیتله سـلك قضایه سالك اولدی . وبومسلکده‌کی خدماتنك قسم‌اعظمنی دیار مصریه‌ده کچیردی . بواثناده تألیفنه موفق اولدیغی تفسیر شریفنی سلطان مراد ثالثه تقدیم ایده‌رك آرزوسی وجهله شیخ‌الحرم نبوی خدمتیله بکام اولدی. الی‌اخرالعمر بوخدمت جلیله ایله امرار اوقات ایلیوب (١٠٠٠) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (بقیع) دینیلان مقابر صالحینه دفن ایدلدی . طریقت نقشبندی‌دن‌ده مستخلف ایدی . مؤلفاتی غیر مطبوع اولوب استانبول کتبخانه‌لرنده کوروله بیلنلری بروجه‌آتی‌در :

(١) (تفسیر شریف) : (تنزیل‌التنزیل) و (تفسیر منشی) شهرتیله بنام‌در . نسخه‌لری ازجمله آیاصوفیه ونور عثمانی کتبخانه‌لرنده واردر .

(٢) (شرح منظومهٔ جزری) : ائمهٔ قرائت اکا برندن‌امام (جزری) نك مشهور منظومه‌سنك شرحیدر . وفا محله‌سنده‌کی عاطف افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

(٣) (رسالة فی‌التعریب)
(٤) سوابغ النوابغ)
(٥) (رسالة الاضداد)
(٦) (رسالة فی الالفاظ التی وضعت علی صیغة الجمع)

} کذا عاطف افندی کتبخانه‌سنده

(٧) (شرح مقامات حریری)
(٨) (شرح قصیدهٔ برئه)
(٩) (اصول تقریب من‌القرائة)

(١٠) (لغتچۀ معربات عربیه)

(١١) (مثنی ومثلث در لغت فارسی :) ٧٧٥ کلمات فارسیه‌نك شرح وتوضیحنه دائر مهم براثر لغویدر .

(١٢) قلمیه

(١٣) الدر المنضود فی الخبر الموروود ـ ترجمۀ حدیث اربعین

(١٤) روضـة الجناس : مثنی ومثلثی جامع وصنایع کلامیه‌دن (صنعت جناس) ی مبین بر اثر لغوی وادبیدر .

محرم افندی

مؤلفیندن برذات اولوب (زیله) لیدر. مشایخ فصلنده مذکور شیخ شمس الدین سیواسی‌نك بویوك برادریدر . اکابر خلوتیه‌دن عبدالمجید شـیر وانی‌دن مستخلفدر (١٠٠٠) تاریخنده (زیله) ده ارتحـال ایله‌دی . آثارینـك مشهوری نحودن جامی یعنی « فوائد ضیـائیه » حاشیه‌سیدرکه عباره‌سی سهل اولدیغندن طلبه‌نك اضاعۀ وقتنی موجب اولماز بو حاشـیه‌نك جلد ثانیسی « عبداه ایوبی » طرفندن اکمال ایدلمشدر .

(هدیة الصعلوك فی شرح تحفة الملوك) و (تلخیص المفتاح من المعانی والبیان) اسملرنده باشقه رسـائلی ده واردر . مولانا (عبدالرحمن جامی) نك مناقب اولیادن باحث فارسی العباره مشهور (نفحات الانس) نی ده لسان عربی‌یه نقل وترجمه ایله‌مشدر .[مطبوع ترجمه (لامعی چلبی نکدر] آثارندن یالکز (جامی) حاشیه‌سی مطبوعدر . برده عربی العباره (مناقب الائمة الثلثه علی مذهب اهل السنة والجماعة) اسمنده براثری، پدری (محمد بن حاجی الیاس) کده فارسی لغتی واردرکه برنسخه‌سی کتبخانۀ عمومی‌ده موجوددر. (هدیه) نك خط دستیله محرر نسخه‌سی نور عثمانیه کتبخانه‌سنده‌در .

مولانا جامی‌نك عربی العباره کافیه شرحندن باشقه برده فارسی العباره و دها مفصل برکافیه شرحی واردرکه یازمه برنسخه‌سی سلانیکده نعمان پاشا درکاهی کتبخانه‌سنده منظور عاجزی اولدی . علماء عثمانیه‌دن (خضر بن الیـاس کومولجنه‌وی) نکده (اسئلة القطبیه) اسـمنده برکافیه شرحی واردر .

محمد معروف افندی

قضاتدن وعرفای شعرادن برذات اولوب (طربزون) لیدر. مصر ملاسی ایکن (استقامت) کلمه‌سنك دلالتی اولان (١٠٠٢) تاریخنده وفات ایده‌رك (قرافهٔ کبری) قبرستاننده (عمر ابن الفارض) حضرتلرینك قربنه دفن ایدلدی آثارینك باشلیجه‌سی سادات نقشبندیه‌نك سلوك وتراجم احوالندن باحث اولوب ازمیر قاضیسی ایکن ترجمه ایتدیکی مطبوع (رشحات عین الحیات) ترجمه‌سیدر. (قصیدهٔ برئه) یه‌ده ترکجه مکمل شرحی واردر. مسلك قدیم تصوفه منتسب ایدی.

یارب بو کوکل کوزینی بینا ایله — مرآت دلی پاك ومجلا ایله
ذکر کله‌سنك شکرك ایدوب ورد زبان — دل بلبلنی حمدکه کویا ایله

ملا احمد شمس الدین قره باغی

فضلادن برذات اولوب اکمال تحصیلدن صوکره استانبوله کله‌رك قاضی عسکر اولمش ایدی. (١٠٠٩) ده ارتحال ایله‌دی. وفاده مدفوندر.

مؤلفاتی :

(حاشیهٔ بیضاوی) ایله (تلویح ، هدایه ، مواقف ، مفتاح) ه اولان تعلیقاتدن عبارتدر.

ملا چلبی زاده ابراهیم احمد افندی

فضلادن شهری برذاتدر. (١٠٣٠) تاریخنده ارتحال ایله‌دی. آثاری غیرمطبوع اولوب بروجه آتیدر :

(حاشیهٔ درر ، شرح شافیه ، حاشیه علی شرح التلخیص ، جامع المتفرقات من فوائد الورقات ، کفایة الرفاة الی غرف الورقات ، تحریر الملحقات والتقاریر المحققات) در.

محمد اسعد افندی « شیخ الاسلام »

مورخین فصلنده مذکور خواجه سعدالدین افندینك مخدومیدر. (١٠٣٤) تاریخنده ارتحال ایده‌رك پدری یاننه دفن ایدلدی. السنهٔ ثلاثه‌ده اشعاری واردر.

آثاری :

(فضائل جمعه ، تخمیس قصیدهٔ بردهٔ ، کل‌خندان ـ ترجمهٔ کلستان ، ذیل تاج التواریخ منظوم ترجمهٔ شمائل) وسائره‌در .

(فضائل) حمیدیه ، (کل خندان) نور عثمانی‌ده و (منظوم ترجمهٔ شمائل) ده ابراهیم پاشا کتبخانه‌لرنده واردر .

محمد امین بن صدرالدین شیروانی

فاضل ابن فاضل برذات اولوب علماً تکملی استانبولده‌در . (١٠٣٦) تاریخنده وفات ایده‌رك وصیتی اوزره اسکداره دفن ایدلدی . (٥٤) فندن باحث سلطان احمد اول نامنه تألیف ایتدیکی (فوائد خاقانیه) ایله (تفسیر سورهٔ فتح ، حاشیهٔ شرح شمسیه ، تعلیقات علی تفسیر بیضاوی ، شرح قواعدالعقائد للغزالی، رساله فی تحقیق المبدأ والمعاد) وسائره کبی آثاری واردر .

پدر عالیلری صدرالدین شیروانی‌نك‌ده (الحکمة‌المتعالیة) وسائره کبی آثار فاضلانه‌لری واردر .

مصطفی افندی « شیخ‌الاسلام »

فضلادن برذات اولوب (بولی) دندر . (١٠٨٤) ده حجدن عودتنده (مصر) ده ارتحال ایتدی .

آثاری : (شرح کنز الدقایق ، حاشیهٔ‌شرح اشکال التأسیس) ایله‌فنون‌متداوله‌یه‌تعلیقات‌در

مصطفی بن خیرالدین

فضلا وادبادن برذاتدر . فقهدن‌مشهور (اشباه ونظائر)ی (تنویرالاذهان والضمائر) اسمیله شرح ایده‌رك سلطان احمد اوله تقدیم ایتدی‌که (حمیدیه) کتبخانه‌سنده واردر . خط دستیله محرر نسخه‌سی‌ده اسعد افندی کتبخانه‌سنده‌در .

برده (١٠١١) تاریخنده (حسین خوارزمی) نك (نصیحت‌نامهٔ شاهی) سنی ١٢ باب اوزره ترجمه ایده‌رك (ارشاد العاشقین) تسمیه ایتمشدر .
شیخ (محمد قزوینی) نك (مناقب مشـایخ نقشیه) سنی‌ده ترجمه ایتمشدرکه برنسخه‌سی (خسرو پاشا) کتبخانه‌سنده‌در .

محمد بروسوی « مصنف »

فضلادن برذات اولوب علم‌فقهدن (تنویر الابصار) ه (تبصیر الانوار) اسمیله یازدیغی شرح ایله اثبات فضیلت ایله‌مشدر .
بوشرحك مقدمه‌سندن ترجمهٔ حالی مشـایخ فصلنده مذکور (افتاده زاده قطب ابراهیم افندی) یه منتسب اولدیغی آکلاشیلیور . بواثرك برنسخه‌سی طرف عاجزیدن بروسه‌ده جامع کبیر کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدر .
(١٠٨٨) تاریخنده وفات ایله‌دی پونار باشی حظیره‌سنده قلندرخانه یقیننده مدفوندر .
(١٠٨٦) ده (بابای عتیق ـ بابا اسکی) ده وفات ایدن (قهستانی) شـارحی (الهی زاده محمد افندی) ده بروسه‌دن یتیشن علمادندر .

محمد یوسف افندی « اسیری محمد افندی »

علماء شعرادن برذات‌اولوب فی‌الاصل (آناطولی) دندر . اکمال تحصیلدن صوکره اختیار سیاحت ایتدیکی اثناده صلیبیونه اسیر اولمشدی . بعدالخلاص (آغریبوز) آطه‌سنده‌کی (قیزیل حصار) ده اختیار اقامت ایله‌دی و (١٠٠٠) تاریخنه دوغرو بوراده ارتحال ایتدی .
(مجامع الجواهر) اسمنده براثریله تورکجه (محمدیه) شرحی واردرکه برنسخه‌سی‌نور عثمانیه کتبخانه‌سنده واردر .
اسارتی زماننده‌کی سرکذشتنی سلك نظمه چکمشدی .

مصطفی بن عمر اسکداری

بین‌العلما (جلب) شهرتیله بنام شهری برفاضلدر . سـلیمانیه مدرسی ایکن درسعادتده

(١٠٩٣) تاریخنده وفات ایتدی . طوپ قاپی خارجنده قاضی زاده محمد افندی یانته دفن ایدلدی .

مؤلفاتی :

(شرح مسلم، رساله فیعلم القرائة ، رساله فیعلم النحو ، شرح ملتقی ، تعلیقات علیالجامی ، رساله فیالاشکال الاربعة منالمنطق ، تنویر الاذهان والضمائر فیشرح الاشباه والنظائر) در. علم حدیثدن (مسلم) شرحی آثارینك الك مهمیدر .

محمد امین افندی «شیخ الاسلام»

مشهور فتاوی صاحبی فاضل برذات اولوب آنقره‌ایدر . (تنویر) ه حاشیهٔ مفصله‌سی واردر ، (١٠٩٨) ده درسعادتده ارتحال ایده‌رك سلطان سلیم جوارنده (قوغه‌جی دده) قربنه دفن ایدلدی .

محمد بن احمد بن ابراهیم

علمادن برذات اولوب (استانبول) ده تدریس ایله امرار حیات ایله‌دی . آتی‌ده‌کی آثاری قلیج علی پاشا کتبخانه‌سنده کورولدی :

برهان — ترجمهٔ طریقت محمدیه

درةالبرهانیه (عقائددن)

ترجمهٔ منیة المصلی

برنجی اثرینی (١٠٧٥) ده اکمال ایتمشدر .

منیری بلغرادی

علماء کرامدن برذات اولوب بوسنه‌لیدر . (بلغراد) ده اختیار اقامتله نشر علوم ایله‌دی . (تحفة النصیحة ، سبل الهدی ، مناقب المتقین) ناملرنده‌کی تألیفیله اقالیم سبعه واحوالنه دائر (سبعیات) اسمنده جغرافیای قدیمه عائد براثری واردر .

سلطان احمد اول دوری اواخرنده (بلغراد) ده وفات ایله‌دی جهلهٔ متصوفه‌دن بعضیلرینك

احوالنی كوروبده بوطائفهٔ عالیه‌نك عمومی حقنده سوء ظن اولونماسی موافق عقل وانصاف اوله‌میه‌جغنه دائر عزیز محمود هدائی وحسین لامكانی حضراتنك بوذاته مكتوبلری واردر .

(١٠٢٩) تاریخنده درسعادتده وفات ایدن (علی) افندی‌ده (بلغراد) دن یتیشن فضلادندر . بوذاتك (شرح سراجیهٔ ملا) یه حاشیه‌سی وفرائضده مستقل متنی واردر .

موستاری محمود افندی

فضلادن وزمرهٔ قضاتدن برذاتدر . حلب قاضیسی ایكن (١٠٩٩) تاریخنده ارتحال ایله‌دی .

آثاری :

(شرح عروض اندلسی ، شرح ملا جامی الی منصوبات ، بدیعیه من البدیع) وسائره‌در .

(فتاوای احمدیه) صاحبی (احمد) افندی‌ده موستاردن یتیشن فضلادندر .

مصلح الدین موسی افندی «شیخ عماد زاده»

مقدمات علومی كوردكدن صوكره بلاد عرب وعجمه سیاحتله عودتنده افضل زاده‌دن تكمیل نسخ ایله‌دی . بعده مملكتی اولان آماسیه‌یه عودتله سلطان بایزید ثانی كتبخانه‌سنه حافظ كتب تعیین اولوندی .

وفاتی :

(٩٣٦)ده ارتحال ایتدی . اواخر عمرنده مسلك قویم تصوفه سالك اولمش ایدی. الزم مسائل فقهیه‌یی جامع اولمق اوزره اون عدد فتاوای مقبوله‌دن جمع وترتیبنه بذل همت ایله‌دیكی (مخزن الفقه) نامنده‌كی اثرینی مؤخراً مفصل برصورتده شرح ایله‌مشدر هرایكیسی‌ده غیر مطبوعدر . سلطان (محمد بن بایزید) خان معاصری اولوب علم اخلاقدن توركجه (مرآت الملوك) مؤلفی كوموشلی زاده (احمد حسام الدین) افندی‌ده (آماسیه)دن یتیشن فضلادندر .

محمد بن عبدالرسول برزنجی

فحول علمادن برذات اولوب (سلیمانیه) لیدر . (١١٠٣) تاریخنده مجاور بولوندیغی

(مدينهٔ منوره) ده ارتحال ايله‌دی . (قدح الزند فی رد جهالات اهل سرهند) و (الاشاعة فی اشراط الساعة) اسملرنده آثاری واردر . ياووز سلطان سليم معاصری اولان شيخ مکی شهرتيله بنام سادات برزنجيه‌دن شيخ (محمد بن مظفر) ك سلطان مشار اليهك امريله تأليف ايتديکی فارسی العباره (الجانب الغربی فی حل مشكلات ابن عربی) سنی‌ده تعريب ايله‌مشدرکه برنسخه‌سی راغب پاشا کتبخانه‌سنده موجوددر .

محمد بن احمد العمادی

فضلادن برذات اولوب (١١٢٠) تاريخنده (چورلو) لو علی پاشا نامنه عربجه (عمدة العاملين لمرضاة رب العالمين) ايله سلطان احمد ثالث نامنه (كواكب الانوار المحمدية فی اسرار المعجزات المحمدية) اسمنده تورکجه براثری‌ده واردرکه هرايکيسی‌ده (چورلو) لو کتبخانه‌سنده موجوددر .

منتشی زاده عبد الرحيم افندی (شيخ الاسلام)

فقهادن برذات اولوب (بروسه) ليدر . (١١٢٨) ده (ادرنه) ده ارتحال ايتدی (زهرمار) مسجدی حظيره‌سنده مدفوندر . نامنه مضاف فتاواسی مطبوع ومشهوردر . (جريدة الفرائض) (تعليقات علی البيضاوی) وسائره کبی غيرمطبوع رسائل وحواشی‌سی‌ده واردر .

محمد اسکداری (شيخ)

فقهادن برذات اولوب اسکداری شيخ اسعد افنديك مخدوميدر . مدينهٔ منوره مفتيسی ايکن (١١٤٣) ده ارتحال ايله‌دی (بقيع) قبرستاننده مدفوندر (رساله فی تحرير النصاب الشرعی من الدنانير والدراهم) وسائره کبی آثاری واردر . (١١٨٣) ده وفات ايده‌رك پدری يانته دفن ايديلن عبد المحسن افندی نکده فضلادن برذات اولديغنه پدرينه خلف اوله‌رق مفتی بلده اولماسی دليلدر .

مستجی زاده عبد الله افندی

مؤلفيندن برذات اولوب شهريدر . (١١٤٨) تاريخنده وفات ايلدی فاتح جوارنده‌کی نشانجی جامع شريفی قارشوسنده مدفوندر آثاری (کتاب المعيار لما فی تفسير القاضی من الاخبار) و سورهٔ

یونسه قدر (حاشیه علی البیضاوی) منطقدن (حسام کاتی حاشیه‌سی محی الدین طالشی‌یه حاشیه) (علاقه شرحی) (عزی شرحی سعدالدینه تعلیقات) (رساله فی رد قدم العالم) (اختلاف مابین سید شریف وسعدالدین) وسائره‌در. برده حکماء ایله متکلمین ومعتزله ایله اشاعره، اشاعره ایله ماتریدیه بینلرنده‌کی اختلافاتی مبین (خلافیات) اسمنده براثری وینه حکمانك (ماثبت قدمه امتنع عدمه) کلامی اوزرینه (تهافت) نامنده برساله‌سی واردر. اشبو آثاردن یالکز (اختلاف) مطبوعدر.

محمد بن عمر دارنده‌وی

فضلادن برذات اولوب (١١٥٢) تاریخنده ارتحال ایتدی.

آثاری:

(شرح حسینیه) (شرح مسائل ثلث بالهیأت والفقه) (تعلیقات علی بعض المواضع للقاضی) در.

مصطفی بن عبدالرحمن ازمیری

علم قرائت متخصصلرندن برفاضلدر. (١١٥٥) تاریخنده مصرده وفات ایلدی.

مؤلفاتی:

(عمدة الفرقان فی وجوه القرآن) (بدایع البرهان فی علم القرآن) (مختصر النشر الکبیر) (تقریب حصول مقاصد) وسائره‌در.

سلطان سلیمان قانونی دورنده وفات ایدن فاتح خطیبی (سورمه‌لی زاده محمد) افندی ده علم قرائته کمالیله واقف برذات اولوب مشهور (قصیدهٔ شاطبی) یه بحروز حافده ورویده موافق برقصیده نظم ایله‌مش ومؤخراً قرائت سبعه‌یه ملحق اولان قرائت ثلثهٔ جمیله‌یی وشیوخ رواتی بیان ایتمك اوزره مکملاً شرح ایله‌مشدر. (١٢٦٧) تاریخنده وفات ایده‌رك سلیمانیه جامع شریفی حظیره‌سنه دفن اولونان تشریفاتجی شهری (عاکف) افندینکده (٣٩٨) صحیفه‌دن عبارت (مرآة قرآن) اسمنده اثر مقبولی واردر.

(١٢٠٠) کسور تاریخلرنده حجازده وفات ایدن شومنیلی حافظ حلمی افندی ده علم قرائت متخصصلرندن برذات اولوب (منظوم تجوید) (منظوم شروط صلوة) (منظوم سجاوند) کبی آثاری واردر. مدت مدیده واردار یکیجه‌سنده اقامت ایله‌مشدی. غازی اوره‌نوس بك احفادینك سنك مزارلرنده کوزل تاریخلری کورولمکده‌در. عربی العباره برده ختم دعاسی یازمشدر.

آثارندن باشدن ایکیسی بریرده اولمق اوزره مطبوعدر. دیاربکرولایتی داخلنده (پالو) قصبه‌لی (حامد بن الحاج‌عبدالفتاح) افندینکده‌علم قرائتدن (زبدةالعرفان) اسمنده مطبوع عربی‌العباره بر اثری واردر . علم تجوید متخصصلرندن شعبان افندینکده (تجوید) رساله‌سی موجوددر . مشهورقره‌باش تجویدینی شرح‌ایدن استانبولده خواجه‌پاشاامامی حسن افندی‌ده قرادن برذاتدر . مرعشلی محمد بن یحیی افندینك‌ده (انفعی) اسمیله (١١٣١)ده تورکجه‌برتجوید رساله‌سی واردر.

محمد امین اسکداری

علوم عربیه‌نك اکثر شعباتنده بهرهٔ کلی صاحبی افاضلدن برذات اولوب پیر عالی (عزیز محمود هدائی) حضرتلرینك کریمه زاده‌لری (سید عبدالحی) افندینك مخدومیدر . سن فرقه دخولیله برابر زمانی فضلاسندن تلقیٔ علومه ابتدار ایله شرکاسی آره‌سنده متمیز بر حالده اخذ اجازته مظهریتدن صوکره علی‌الاصول تدریس علومه باشلادی . وآز زمانده انتشار ایدن صیت فضلنه بناءً حلقهٔ تدریسنه پك چوق طالبین علم طوپلاندی . واعطای اجازه‌یه موفق اوله‌رق تألیف آثار ایله مشغول ایکن (معدن الفضل والادب) ترکیبنك دلالتی اولان(١١٤٩) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . (اسکدار) ده (بلبل دره‌سی) قبرستاننده مدفوندر. طریقت‌جلوتیه‌یه انتساب ایله‌ده آیریجه مستفیض اولمشلردر . کتابلریله متروکات علمیه‌سی (عتیق والده سلطان) مدرسی اولوب (امیر خواجه) دیمکله معروف (عبدالقادر) افندی‌یه انتقال ایله‌مش ؛ بوذاتك وفاتیله‌ده والدهٔ مشارالیها جامع شریفی دولابنده حفظ ایدلمشدر. بوکتابلرك قسم اعظمی الیوم جامع شریفك قبله‌جهتنده اوقاف نظارتی‌همتیله احیا ایدیلن کتبخانه‌ده‌محفوظدر. آثار فاضلانه‌لری اوتوزی متجاوز اولوب کوروله‌بیلنلری بروجه آتیدر :

(١) — قاضی بیضاوی‌نك فاتحه تفسیرینه حاشیه (خط دستیله محرر نسخه‌سی کتبخانهٔ مذکوره‌ده‌در) .

(٢) — درر حاشیه‌سی » » »

(٣) — منار شرحی نضرة النظار » » »

(٤) — جلال دوانینك اثبات واجب رساله‌سی حاشیه‌سنه حاشیه » » »

(٥) — قصیدهٔ نونیه شرحنه حاشیه » » »

(٦) — میرابوالفتحك آداب حاشیه‌سنه حاشیه » » »

(٧) — عقائد عضدیه‌نك علم بحثنه شرح » » »

(٨) — برکوی محمد افندینك آداب رسالەسنه شرح (خط دستیله محرر نسخەسی کتبخانهٔ مذکوردەدر)
(٩) — عصامك وضعیه شرحنه حاشیه » » »
(١٠) — اثبات تناهی الابعاد و بطلان تسلسله دائر سؤال وجوابلی براهین خمس شرحی »
(١١) — عقائد نسفیه شرحنه حاشیه
(١٢) — جهت وحدت رسالەسی (مطبوعدر)
(١٣) — اجزای قضیه رسالەسی »
(١٤) — وحدت وجود رسالەسی
(١٥) — عقائد نسفیه شرحنه خیالی‌نك حاشیەسنه حاشیه
(١٦) — کافیه شرحی ملا جامی‌یه حاشیه
(١٧) — حیاتی حاشیەسنه تعلیقات
(١٨) — علم حسابدن بهائیه‌یه شرح
(١٩) — میرزا جانك اثبات واجب رسالەسنه حاشیه
(٢٠) — فناری حاشیەسی قره خلیل افندی‌یه حاشیه
(٢١) — نحودن عصامه حاشیه (مطبوعدر)
(٢٢) — سید شریفك مطول حاشیەسنه حاشیه
(٢٣) — مفهومات قضایا رسالەسی

بونلردن باشقه علامه (عینی) مرحومك (٢٤) جلددن عبارت (عقد الجمان) اسمندەکی تاریخ مشهورینك جلد اولنی‌ده ترجمه ایتمشدرکه خط دستیله محرر نسخەسی الیوم اوتوز بش بیك کتب متنوعه‌یی حاوی اولان (ییلدیز) کتبخانەسندەدر .

مصطفای موستاری

اصحاب فضیلت و ابرارامتدن بر ذات عالی اولوب بوسنه قطعەسنده (یویو) لقبیله معروف ایدی . سن فرقه وصولنده مقدمات علومی فضلادن اولان پدری (یوسف) افندیدن بعد التعلم (١٠٨٨) سنەسنده (استانبول) ه کلەرك اوعصرك بنام علماسندن وموالیدن صالح وتیره‌وی قره بکر وعرب زادەکی ذواتدن اکمال تحصیل ایلدی . بو اثنـاده یعنی (١١٠٤) تاریخنده مملکتی مفتیسی حسن افندینك وقوع وفاتنه مبنی وطنداشلرینك دعوت والتماسـلرینه تبعاً (موستار) مفتیلکنی قبول ایلیوب مادام العمر تدریس وتألیف ایله بالاشـتغال (١١١٩)ده ارتحال ایدەرك (موستار) دەکی مقابر مسـلمینه دفن ایدلدی . مفصلجه ترجمهٔ حالی عربی العباره اولمق اوزره

قاش برادری اولان مدرسه‌سیندن (اوبیاچ) لقبیله ملقب ابراهیم افندی طرفندن یازلمشدر که بروجه آتی ایکی وفات مصرعلری اوترجمهٔ حالدن منقولدر :

قد انتقل ینابیع العلوم جمعاً | ۱۱۱۹
ارتحل به شان الکمال |

آثار فاضلانه‌لری :

۱ — مفتاح الحصول فی شرح مرآة الاصول .

۲ — رسالة فی علم الاداب المسمی بخلاصة الاداب (ایلك مؤلفاتی اولوب هر ایکیسنی ده اکمال تحصیلنه قریب تألیف ایتمشدر .)

۳ — شرح الشمسیه فی المنطق المسمی بشرح الجدید .

٤ — شرح علی انموذج الزمخشری فی النحو المسمی بفوائد العبدیه .

٥ — شرح علی قصیدة اللامیه فی الکلام المسمی ببدر المعالی فی شرح الامالی .

٦ — حاشیة علی شرح قصیدة اللامیه للفاضل قره‌باغی .

۷ — حاشیه علی شرح الرسالة العضدیه فی الوضع للفاضل عصام .

۸ — شرح علی المغنی فی الاصول المسمی بفتح الاسرار .

۹ — شرح علی منتخب فی الاصول المسمی بمنتخب الاصول .

۱۰ — شرح علی الرسالة النسفیه فی الفرائض .

۱۱ — رسالة فی الفرائض المسمی بلب الفرائض.

۱۲ — مجالس لطیفة فی الموعظة المسمی بنفائس المجالس .

۱۳ — شرح منظومهٔ شاهدی المسمی بحله منظومه (۱۱۱۰ تاریخلی مؤلف خطیله محرر اولان نسخه‌سی فضلای عسکریه‌دن بغدادی اسماعیل پاشا حضرتلرینك کتبخانه‌لرنده‌در .)

۱٤ — شرح علی التهذیب فی المنطق والکلام للعلامة سعدالدین تفتازانی (اخر تالیفاتی اولوب ۱۱۱۸ ده مؤلفدر .)

۱٥ — شرح لب الفرائض (دیباجه‌سنده طقوز کونده تألیف ایتدیکنی بیان ایدییور .)

۱٦ — حاشیة علی شرح الاداب للفاضل مسعود رومی .

۱۷ — شرح علی رسالة السمرقندیه فی الاداب .

۱۸ — شرح کبیر علی رسالة خلاصة الاداب .

۱۹ — شرح صغیر علی رسالة خلاصة الاداب .

۲۰ — شرح علی الحنفیة فی الاداب .

۲۱ — حاشیة علی الفوائد المیری فی الاداب .

٢٢ — حاشية على شرح العلامة فى الاداب .
٢٣ — تطبيقات على حاشية شيخ الاسلام الهروى على المختصر فى المعانى .
٢٤ — شرح ايساغوجى فى المنطق (آثارندن يالكز بواثرى مطبوعدر.)
٢٥ — شرح على ديباجة المختصر فى المعانى .

بونلردن باشقه مطالعه ايتديكى كتب متنوعه‌نك اكثريسنه تعليقاتى اولديغى كبى اوقوديغى كتابلردن آلتمش كسورينده استنساخ ايتديكى تركه‌سنده كورولمشدر .

تأهل ايتمشسه‌ده اولادى اولمامشدر . وفاتنه بادى اولان مرض صوريسى تمنيسى وجهله اوچ كون دوام ايتمشدر. تربه‌سى اليوم زيارتكاه مؤمنيندر .

مصنفك بكر احمد افندى

مؤلفيندن برذات اولوب (موغله) قراسندن [مه‌سه‌ولى] قريه‌سندندر اك متعارف اثرى استادى (محمود انطاقى) نك علم بياندن مشهور [علاقه] يه [١١٤٩] تاريخنده يازديغى شرح مطبوعدر . قصيدهٔ برئه‌يه‌ده شرحى وارسه‌ده غير مطبوعدر .

مصطفى بن ابراهيم افندى

علوم عربيه منتسبلرندن بير ذات اولوب تحصيلى درسعادتده نشرى [بيغا] سنجاغنده‌در. [١٢٠٧] تاريخنده شهيداً ارتحال ايده‌رك [بايراميج] قضاسنك [قوطلو اوبه] قريه‌سنده [چاندير] نام محله دفن ايدلدى .

(تحفة الاخوان) اسمنده‌كى مطبوع (عوامل تحفه‌سى) ميان طلابده متداولدر . آثار سائره‌سى وارسه‌ده غير مطبوعدر .

ملا حسين بن اسكندر

فضلادن برذات اولوب بروجه آتى آثارى واردر: (مجمع المهمات الدينية على مذهب الحنفية) (لباب التجويد للقرآن المجيد) (مفتاح العبادة ووسيلة السعادة) :

مفتى زاده محمد صادق ارزنجانى

علوم آليه‌ده وقوف تام اصحابندن بر ذاتدر . آثار مطبوعه‌سى : (شرح على الحسينيه

الاداب) (حاشیه علی التصورات من المنطق) (حاشیه علی التصدیقات من المنطق) (حاشیه علی استعارة عصام) وسائره‌در. (١٢٢٣) ده وفات ایلدی. اسکداروه عنادیه‌دن قره‌جه احمد کیدن جاده‌نك صاغ طرفنده مدفوندر. عاشرافندی کتبخانه‌سنده سورهٔ فاتحه حاشیه‌سی واردر.

محمود بن حافظ حسن مغنیساری

فضلادن برذات اولوب (قره دکز) ساحلندندر . زماننده (قره محمود) لقبیله مشهور ایدی . (مغنیسا) ده (چاشنیکیر) مدرسه‌سی مدرسلکنده بولونه‌رق نشر علوم ایله‌دی .
(١٢٢٢) تاریخنده ارتحال ایتدی . (پاشا مزارلغی) دینیلن مزارستانك یول کنارنده مصنفیندن (طاط زاده حسن) افندی مرحومك یانده دفن ایدلدی. (مغنی الطلاب) اسمنده کی سهل العباره مطبوع (ایساغوجی) شرحی مشهوردر . شیخ (عبد الرحمن بن صغیر) ك (السلم المرونق) نامنده کی اثر منطقیسنی‌ده شرح ایتمشدر .

محمد ازمیری

مؤلفیندن برذات اولوب (ازمیر) ك (بوجه) قریه‌سندندر . خط دستیله برمجموعه‌ده بروجه آتی رسائلی منظورم اولدی :
زمانه دائر برقید یوقسه‌ده (١٠٠٠) تاریخندن صوکره اولدیغی آکلاشیلیور . آثاری :
(١) — رسالة فی بیان وضع الحکمة فی وضع الاحکام وبیان فضیلة العلم.
(٢) — قضا وقدر
(٣) — ذکر الخفی والجهری
(٤) — نزهة العقاید وزبدة الفوائد
(٥) — تحقیق کیفیة وزن الاعمال
(٦) — شرح دعاء التحیات

محمد بن مصطفی علائیه‌ری

علماء اعلامدن برذات اولوب (١٢٣٤) ده (قونیه)ده ارتحال ایدرك جوارمولانایه دفن ایدلدی . آثاری : (شرح علی نتیجه الاصول) (شرح علی اداب لکفوی) (شرح ارادهٔ جزئیه) (شرح علی اواخر بجامع الاصول للخادمی) (رسالهٔ لام تعریف) در .
(المرصود) مؤلفی (عبد اللطیف بن علی) ده (علائیه) دن یتیشن فضلادندر .

مرعشی محمد افندی

علوم عربیه‌نك اكثر اقسامنده بهره صاحبی فاضل برذاتدر . آقحصار كتبخانه‌سنده كوردیكم یكرمی‌درت باب اوزره مرتب عقائد وكلامدن باحث (كوكب‌نهاری وجوهرجنانی) اسمنده یازمه براثرنده (ولیجان المرعشی ثم الازمیری) عباره‌سی محرر، رسائل علمیه‌سنده دخی (محمد بن واعظ بن ولیجان المرعشی ثم الازمیری) قیدلری مقید بولوندوغنه كوره بوذاتك الی اخر العمر ازمیرده اختیار اقامت ایتدیكی آكلاشیلیورسه‌ده رسائلنده زمان تألیف تحریر واشارت ایدلمدیكی ایچون كندیسنك هانكی عصر هجری رجال علمیه‌سندن اولدیغی تبیین ایدیله‌مدیكی كبی تاریخ وفات ومدفننه دائر ازمیرجه یاپیلان تتبعمده‌ده بركونه معلوماته دسترس اولنه‌مامشدر . اسامیٔ رسائل علمیه‌ی بروجه آتیدر :

(١) رساله فی‌ایمان والدین رسول‌اه (٢) بعض تعلیقات علی‌اصول‌الفقه (٣) كشف‌الصواب علی رسالة البركوی من الاداب (٥) عندلیب من‌الاداب (٦) زبدة المناظره (٧) شرح ولدیه (٨) احمدیه من‌النحو (٩) لطائف لطیفه مع شرحها من‌المعانی (١٠) سلسبیل الجنان من‌المعانی (١١) شراب الكوثر من المعانی (١٢) سلسبیل المعانی من المعانی (١٣) عصمة الاذهان فی‌علم المیزان (١٤) سلامة القلوب مع شرحها من المنطق (١٥) فتح الباب شرح ایساغوجی (١٦) حاشیه علی سورة الكوثر للبیضاوی (١٧) رسالة كلمة التوحید (١٨) عین‌الحیات فی‌بیان مناسبات سورة الفاتحه

مصطفی افندی

علمادن برذات اولوب درسعادتده دواد پاشا جامع شریفی خطابتنده بولوندی. (١٢٠٠) كسور تاریخلرنده ارتحال ایلدی . آثاری : (علم نحودن برمتن) (١٠٠ كسور ضروب امثال تركیه) (ترجمهٔ حال داود پاشا) در .

محمد منیب افندی « ضرابی »

علماء عثمانیه‌نك سرفرازلرندن اولوب (عینتابی) در. مقدمات علومی مملكتی علماسندن بعدالتحصیل محشیٔ تفسیر بیضاوی مشهور (اسماعیل قونوی) درسنه ملازمتله اقرانه فائق برصورتده اخذ اجازته موفقیتدن صوكرا درسعادته عزیمت واززمانده قاضی عسكرلك پایه‌سنه نائل اولدی (١٢٣٨) تاریخنده اقامت ایلدیكی (ایدین) ده دار بقایه رحلت ایلدی . (اسكی

یکی) جامع شریف قبرستانک جاده‌یه ناظر اولان جهه‌سنده مدفوندر مرحوم مسلم اولان فضائل علمیه‌سیله برابر ادیب ، تاریخ شناس اولدقلرینه دائر آثار فاضلانه ومتروکات قلمیه‌لری شاهد عادلدر . ابیاتندن :

محو اولمینجه چرك سوا قلب اولورمی صاف
صفوت کلیرمی بر صویه تاکم دورولماسه

کندیلری (ازمیر) قاضیسی ایکن همشهریلری مترجم « قاموس » و « برهان » فاضل شهیر (عاصم) افندی مرحومك برهانه یازدقلری تقریض وجیز عربیلرندن کتابت عربیه‌ده‌کی، اسامیسی آتی‌ده مندرج آثار سائره‌لرندن عربیه ایله برابر کتابت ترکیه وفارسیه‌ده‌کی اقتدارلری مستبان اولور . باشلیجه آثار فاضلانه‌لری بروجه زیردر :

١ ـــ « ترجمهٔ سیر کبیر » « امام محمد » حضرتلری‌نك سیر شریفهٔ نبویه ایله عسکرلکه متعلق بعض اوامر سنیهٔ حضرت پیغمبریدن باحث اثر مشهورینك بعض نقطه‌لری توسیع ایدلمك شرطیله ترجمه‌سی اولوب ایکی جلد کبیر اوزره مرتب اولان بو اثر بی‌عدیل « ١٢٤٤ » تاریخنده طبع ایدیله‌رك محضا یکیچری افرادینك تشجیعلرینه مدار اولمق ایچون نظام جدید تشکیلندن اول قشله‌لرده اوقوتدیرلمقده اولان (حمزه نامه) وسائره مقامنه قائم اولمق اوزره مؤسس نظام جدید سلطان (محمود عدلی) نك ارادهٔ اصابتعادهٔ شهریاریلریله الای مفتیلری وطابور امامملری طرفلرندن ضابطان وعساکر شاهانه‌یه اوقات مناسبه‌ده تدریس وتفهیم اولنوردی فی‌الحقیقه اثر مذکور احکام غزا ایله فضائل عسکریه وسائره‌یه متعلق پك چوق مباحث قیمتداری حاوی اولدیغندن مطالعه‌سی بتخصیص عسکرلر ایچون جداً موجب استفاده آثار مخلدهٔ عثمانیه‌مزدندر .

٢ ـــ « ذیل دوحة المشایخ » مسند مشیختی احراز ایدن مشایخ اسلامیه‌نك تراجم احوالنی مبین اولمق اوزره [مستقیم زاده سلیمان سعدالدین] افندی طرفندن یازیلان اثرك ذیلیدرکه (رفعت) افندینك مطبوع (دوحة المشایخ)ی اساساً بو ایکی اثردن التقاط صورتیله میدانه کلمشدر .

٣ ـــ «فضائل جهاد» ترجمهٔ سیردن بشقه بر اثر مفیداولوب اسمی (حکمة الغراء فی احکام الغزا) در .

٤ ـــ « خلاصة النقول فی الادب » قواعد ادبیه‌دن باحث بر اثر مطبوعدر .

٥ ـــ منشآت : محررات ادیبانه‌لرندن بعضیلرینی جامع بر اثردر . که خط دستیله محرر نسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده‌در . بو مجموعه‌ده بعض آثار شعریه‌سی‌ده مندرجدر .

٦ ـــ (تمهید المولود فی مهد الوجود) کیفیت ولادت حقنده احادیث شریفه ایله بو بابده‌کی مطالعاتی محتویدر .

٧ — (تیسیرالمسیر فی شرح السیرالکبیر) عربی العباره اولوب ترجمه‌دن باشقه‌در .
بونلردن (امام محمد) ك سیرمعلومنك مشکلاتنی توضیح یولنده عربی العباره برجلداوزره مرتب ایروجه برائر فاضلانه‌لری اولدیغی‌ده زیارت ایتدیکم سنك مزارنده محکوك عباره‌دن اکلاشیلدی .

٨ — (رسالة العروض) اسمی (میزان سلیم) اولوب (اصول عروض) تألیف تاریخی اولان (١٢٠٣) سنه‌سنی مبین‌در .

منطقی مصطفی افندی

فضلای عثمانیه‌دن برذات اولوب (مناستر) جوارنده‌کی (فیلورینه) دندر . علی الاصول اکمال تحصیلدن صوکره وطننده تألیف وتدریس ایله امرار حیات ایده‌رك (١٢٤٤) تاریخنده ارتحال ایلدی. زیارت ایتدیکم قبرعالیلری (قیشله) آرقه‌سنده‌کی مقابر مسلمینده‌در. علم منطقده‌کی اختصاصندن ناشی زماننده (منطقی) شهرتیله بنام ایدی .

آثارینك طبعنه همت اولونمادیغندن فضل وکمالی نسبتنده شهرت بولامامشدر . بو آثارك مطالعه‌سندن مظنه‌دن بر ذات عالی اولدقلری آکلاشیلمقده‌در. کوروله‌بیلنلری بروجه آتی‌در.

١ (شرح شفاء شریف) : درت جلد اوزره مرتب اولوب خط دستیله محرر نسخه‌سی (فیلورینه)ده طریقت نقشیه‌دن بابا افندی درکاهی کتبخانه‌سنده‌در .

٢ (حاشیة البیضاوی) : تفسیر (بیضاوی)نك نبأجزئنه دائر اولوب بونك‌ده برنسخه‌سی (فلورینه) مفتی سابقی فضلای زمانه‌دن (علی) افندینك کتبخانهٔ خصوصی‌سنده موجوددر.

٣ (نظیرهٔ شمسیه) : علم منطقدن بین العلماء متداول اولان (شمسیه)یه نظیره‌در . بونکده بر نسخه‌سی علی افندی‌ده‌در .

٤ (تبشیر الملوك فی احسن السلوك) : ٥ تفسیر (ان الله یأمر بالعدل والاحسان) : هر ایکیسنی‌ده سلطان محمود ثانی‌یه تقدیم ایده‌رك مظهر تلطیف شهریاری اولمشدی. نسخه‌لری کذا علی افندی‌ده‌در .

٦ (بی‌نقط قصیدهٔ نعتیه) : عربی العباره (٥٣) بیت اوزره نظم ایتدیکی بونعت شریفی اخیراً شرح ایتمشدر . بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عاجزی‌ده واردر .

٧ (رساله فی حق الشیوخ) : خط دستیله محرر نسخه‌سی طرف عاجزیدن (مناستر) کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدی .

٨ (رساله فی حق الاجتهاد)
٩ (رساله فی سنة العصر) على افندى ده
١٠ (شرح عوامل)
١١ (رسالة من لعقائد) بر نسخه‌سى اسعد افندى كتبخانه‌سنده واردر .
١٢ (رسالهٔ وباوطاعون) مستولى خسته‌لقلرك هويتيله فرار وعدم فرارك كيفيت جوازينه دائردر . ١٣ مفصل حلية شريفه

ملا خليل سعردى

فحولدن بر ذات عالى اولديغنه آثارى شاهددر . مولداً [جزانى] در بدايت تحصيلده پدرى ملا حسينك دلالتيله معرفتنامه صاحبي ابراهيم حقى افنديك دعاسنه مظهر اولمشدر . كردستان افاضلندن اكمال تحصيلدن صكره [سعرد]ده نشر علوم وتأليف آثار ايله امرار حيات ايدرك [١٢٥٧] تاريخنده ارتحال ايلدى . آثار فاضلانه‌لرى بروجه آتيدر .

(١) تفسير تبصرة القلوب فى كلام علام الغيوب (٢) تفسير آخر الى سورة الكهف (٣) ضياء قلب العروف فى التجويد والرسم وفرشى الحروف [منظوم]

(٤) شرح على منظومة الشاطبي فى التجويد . (٥) محصول المواهب الاحدية فى الخصائص والشمائل الاحمدية . (٦) تأسيس فواعد العقائد على ماسخ من اهل الظاهر والباطن من العوائد (٧) ملخص القواطع والزواجر . (٨) كتاب فى اصول الفقه الشافعى (٩) كتاب فى اصول الحديث (١٠) زبدة مافى فتاوى الحديث (١١) مختصر شرح الصدور فى شرح الموت واحوال القبور (١٢) منهاج السنة فى آداب سلوك الصوفيه [منظوم] (١٣) نبذه من المواهب المدنية فى الشطحيات والوحدة الذاتية (١٤) نهج الانام فى العقائد (منظوم) (١٥) كتاب العقائد باللغة الكردية [منظوم] (١٦) شرح على قصيدة الهمزية (١٧) رسالهٔ صغيره فى المعفوات (١٨) ازهار الغصون من مقولات ارباب الفنون (١٩) القاموس الثانى فى النحو والصرف والمعانى (٢٠) رساله فى علم المنطق (٢١) رساله فى المجاز والاستعاره (٢٢) رساله فى علم آداب البحث والمناظره [منظوم] (٢٣) رساله فى الوضع (٢٤) المنطوق الزمردية نظم تلخيص المفتاح (٢٥) منظومه فى مولد النبى [صلم]

مقصود افندى

عصر اخير فضلاسندن بر ذات [سليمانيه] ليدر (ارضروم) ده اختيار اقامت ايلدى .

[حاشیهٔ تفسیر قاضی‌الی سورهٔ عمران] [شرح شافیه] [شرح کلمهٔ توحید] کبی آثاری واردر.

مصطفا بن محمد کوزلحصاری :

علمای نقشبندیه‌دن بر ذات اولوب مولداً « بولدان » لیدر خادمی مرحومك مخدومندن اکمال تحصیلدن صکرا اولا « بولدان » ده مؤخراً « آیدین » ده اختیار اقامتله تدریس وارشاد ایله مشغول اولدی. علم اصول فقهدن مولانا خادمی‌نك (مجامع الحقایق) نی (منافع الدقائق) اسمیله شرح ایتدیکی کبی « بولدان » ده ایکن مشهور « حلبی » یه‌ده « حلیة الناجی » اسمیله مکمل بر حاشیه یازمشدر که هرایکیسی‌ده مطبوع اولوب بین العلما متداولدر. برده غیر مطبوع مفصل مجامع شرحی واردر. « ١٢٥٣ » تاریخنده (آیدین) ده ارتحال ایدرك « تیره‌قاپیسی » قبرستاننه دفن ایدلدی. « بولدان » ده ایکی دفعه اعطای اجازه‌یه موفق اولمشدر. تفسیر « قاضی بیضاوی » یی‌ده علی طریق التدریس اتمام ایدرك اصول ختم اجرا اللهمشدر. منسوب اولدقلری طریقت نقشبندیه‌دن برخیلی ذاوته اجازت ویرمشلردر. فقرا ایچون هراقشام مدرسه‌یه برسفره طعام کوندردکلری حالده کندیلری آرپه اکمکیله کفاف نفس ایتدکلری متواتردر. کثیرالبکا، مجاهد برذات ایدیلر.

ملا افندی (ملا محمد امین افندی)

افاضلدن وتخصیص علم قرائت علماسندن برذات اولوب سابق الترجمه (عبداه ابوبی) نك مخدومیدر. طریقةً نقشبندی‌در. برمدت مجلس معارف ریاستنده بولوندی (١٢٧٥) ده ارتحال ایدرك پدری یاننه دفن ایدلدی. حفیدی ثابت افندیده کوردیکم آثاری بروجه آتیدر. (١) ترجمة الاریب فی ایضاح الجمع والتقریب (٢) عمدة الخلان فی ایضاح زبدة العرفان (٣) تحفة الامین فی وقوف القرآن المبین (سجاوندده دائردر) (٤) سلسله ائمهٔ قرا (٥) تحفة التجوید (٦) تحفة الکتاب فی ایضاح الرسم والخط (٧) حدیقة الریاحین (نقشی وخلوتی سلاسلنی مبین‌در) (٨) مناقب الخالدیه (حضرت خالدبن زید الانصاری) نك مناقبنی مبین اولوب مطبوعدر. (٩) کلشن مشایخ سلاطین بیك تاریخندن ابتداً (سلاطین جوامعنده‌کی کرسی شیخلرینك تراجم احوالنی مبین‌در) (١٠) مجموعهٔ وفیات (تخصیص مشایخ علمانك مختصر متراجم احوالیله سلاطین ووزرانك جداولنی مبین‌در.

مصطفی توفیق افندی :

(کوپرو) قضاسنك (میشه‌لی) قریه‌سندن اولوب (ایکجی زاده) دیمکله معروف فاضل

برذاتدر. تحصیلنی قیصریه ، استانبولده اکمال و درس امتحاننده اثبات فضیلت ایده‌رك وطننه عودتله تدریس واقتاایله امرار حیات ایله‌دی (١٢٧١) ده ارتحال ایتدی. (قصیدهٔ برئه) نی (عمدة العقائد علی برئةالقصائد) نامیله نحودن (اظهار)ی‌ده (امتحان) اسمیله شرح ایتمش و (عرضحال‌القضاة) نامیله‌ده منظوم براثر تألیف ایله‌مشدر .

محمد افندی « حاجی حمزه زاده » :

عصر اخیر علماسندن‌برذات اولوب (موغله) لیدر مشهور ودینی‌مصطفی افندی مرحومدن اخذاجازت وممکلتنه عودتله نشر علمه موفق اولدی .

(١٢٨٣) تاریخنده (موغله) ده ارتحال ایدرك قورشونلی جامعشریفی خطیره‌سنه دفن ایدلدی علم فرائضدن مکمل بر جدولی علم منطقدن اقیسه‌یه دائر جداولی والیوم (مغله) مفتیسی‌بولنان‌مخدومی افندی‌یه‌خطاباً (سنبل‌زاده) نك(لطفیه) سی‌طرزنده منظومه‌سی واردر مشهور (پالابیق) افندی صاحب ترجمه‌نك بویوك دایسی‌در .

محمد افندی (حاجی) :

فضلادن برذات‌اولوب (شرقی قره‌اغاج) لیدر بدایت‌تحصیلی رشدی‌احمد افندی‌دن نهایتی وبدینی مصطفی افندیدندر . مملکتنده یکرمی‌یدی سنه‌مفتیلك ایتمشدر. (١٢٩٠) تاریخنده‌حجدن عودتنده (سویش) ده ارتحال ایله‌دی. اثاری فرائضدن (توفیق الاقوال) ایله حروف هجا ترتیبی‌اوزره قواعدعربیه‌یی مبین (اتحاف‌الاسلاف لاخیارالاخلاف) و (رسالهٔ مؤنثات‌سماعیه) اولوب بونلردن یالکز مؤنثات رساله‌سی مطبوعدر .

مصطفی افندی (میخالیجیقلی حاجی مصطفی افندی)

فضلادن‌منورالافکار برذات‌اولوب (میخالیجیق) فضاسی‌قراسندن (صاری‌یار)قریه‌سندندر. تحصیل‌وتصنیفی (استانبول) ده‌در. انکلیزلرمعیتنده (قریم) سفرینه‌اشتراك ایله‌مش‌وبعدالعودة برسیاحتنامه یازمشدر. بایزید جامع شریفنده تدریسه باشلامش‌وتصدیقاته قدراوقو تمش‌سه‌ده‌کماله عمری مساعده ایتمه‌دی و (١٣٠٠) سنه‌سنده ارتحال ایله‌دی. (ایوب) جوارنده (کاشغری) تکیه‌سی قربنده (صفوت پاشا) درکاهنه دفن ایدلدی . طریقت نقشبندیه مشایخ کرامندن

(عبداما كملى) دن منتسب ايدى. آثارى: (١) شرح شواهد نتايج الافكار مع الاظهار مطبوعدر (٢) انكشاف الازهار فى مسألة الاظهار (٣) شرح شواهد الكافية والجامى مطبوعدر (٤) رسالهٔ استسقا (٥) رسالة التشبيه الواقع فى لصلوة على النبى عليه السلام (٦) رسالهٔ محذوفات القرآن (٧) وجدان المقصود عن قول صاحب المقصود (٨) رسالهٔ امتحانيه (٩) عمدة الاحكام فى اركان الاسلام (١٠) امثلهٔ جديده « مطبوعدر . » (١١) تكملة البناء (مطبوعدر) (١٢) ترجمهٔ شروط صلوة (١٣) خير الامور فى زيار القبور (١٤) مبدأ الحساب لمبتدى الطلاب (١٥) شيقا سياحتنامه سى (١٦) توركجه زبدة البيان (مطبوعدر) (١٧) شرح على رسالهٔ واسطه للفاضل كلنبه وى (١٨) سركذشت فقير (ترجمهٔ حالنى محتويدر) بونلردن باشقا (مثنوى) دن درت بيت شرحى، قره باش تجويدينك فارسى يه ترجمه سى و سائره كبى رسائلى ده واردر. لسان عثمانى نك صرف ونحوينه دائر يازمغه باشلاديغى اثرينى اكماله موفق اولامامشدر السنهٔ غربيه دن بر درجه يه قدر انكليزجه يه آشنا ايدى.

مختار احمد ملا بك (شيخ الاسلام)

صدر اسبق قوجه يوسف پاشازاده محمود بكك مخدومى درويش نهاد فاضل بر ذاتدر (١٣٠٠) تاريخنده ارتحال ايدرك (اسكدارده) (عناديه) محله سنده كى (جلوتى) دركاهنده شيخ يوسف افندى تربه سنه دفن ايدلدى آثار مطبوعه لرى :

(١) تحفة المختار تفسير جلالين حاشيه سى (جمل) ك تلخيصيدر

(٢) شرح قصيدهٔ بانت سعاد

(٣) شرح رسالهٔ شيخ رسلان دمشقى من التصوف

مسعود افندى

علم فقه متخصصلرندن بر ذات اولوب (قيصريه) ليدر بر مدت مملكتى مفتيلكنده دخى ايفاى خدمت ايله دى سابق الترجمه حاجى طورون افنديدن مجازدر. مؤخراً درسعادته كله رك خدمهٔ شاهانه وموسيقهٔ همايون عربى معلملكنه تعيين اولوندى . (١٣١٠) ده ارتحال ايدرك (يحيي افندى) دركاهى خطيره سنه دفن ايدلدى (مرآة مجله) اسمنده كى اثر مطبوعى علم فقهده كى اختصاصنه دالدر .

(موسى‌اجه‌لى زاده محمد سعيد افندى) :

وسعت معلومات و جودت قريحه ايله معروف بر فاضل اولوب « اقحصار » ليدر . علوم عربيه‌يى پدرندن بالاكمال « اقحصار » ده نشر علوم ايله‌مشغول اوله‌رق اوچ دفعه اعطاى اجازه‌يه موفق اولدى . «١٣٢٠» تاريخنده « اقحصار » ده ارتحال ايدرك « اوزون طاش » مزارستاننده پدريله « شيخ احمد رومى » آره‌سنه دفن ايدلدى قوتلى طبيعت شعريه‌سى‌ده واردر . آثارندن مطبوع اولانلر :

(١) علم آداب مناظره‌دن « طاش كوپرولو » رساله‌سنك شرحى (٢) علم منطقدن قياس موسويه شرحى. (٣) علم حديثدن (منهاج النجاح الى معراج الفلاح) (٤) جواهر العقائد اسميله شيخ ابراهيم حقىٔ ارضرومينك (خدا ربم نبيم حقا) منظومه‌سنك شرحى غير مطبوع اولانلر:
(١) عندليب المجالس (٢) درة الواعظين شرحى قرة الناظرين (٣) علم اصولدن مجامع اوزرينه حاشيه (٤) علم منطقدن درالناجى اوزرينه حاشيه (٥) علم آدابدن ولديه‌نك نظماً ترجمه‌سى (٦) علم وضعدن دده‌جنكى‌نك وضعيه رساله‌سنه شرحى (٧) (بهجة الشهداء) اسميله (محتشم كاشانى)نك مشهور آفاق اولان مرثيه‌سنك نثراً ونظماً ترجمه‌سى .
مرحومك قدرت شاعرانه‌سنه دلالت ايتمك اوزره شاعر مشهور نفعى‌نك قصيدهٔ مشهوره‌سنى تخميس واديسنده قصيدهٔ طويله‌سى مقدمه‌سى درج ايدلدى .

بارگاه اى جهانك داور سعد اخترى
صانگاه اى جهادك رستم جنكاورى
بيك پاشا اى كارزارك قهرمان حيدرى
آفرين اى روزكارك شهسوار صفدرى
عرشه آص شمدنكرى تيغ ثرياجوهرى

مصطفى كمال بن محمد شريف افندى (ارضرومى) :

مملكتنده تحصيلدن وعلمى بعض مأموريتلردن صوكره شامه هجرت وبرخيلى تأليفاته موفق اوله‌رق (١٣١٧) ده داراخرته رحلت ايله‌دى. آثارى آتى‌ده محرراولوب بعضيلرى مطبوعدر.
(١) ايمان كامل
(٢) الموارد الكمالية
(٣) هدية المستهام فى مدح خيرالانام

(٤) حل العقدة فى تشطير البردة
(٥) التحفة الانيقه فى مولد سيد الخليقة
(٦) السوانح الكمالية على حكم الشاذلية
(٧) الاذواق الكمالية
(٨) وسيلة الفنون فى نظم السلوك وسائرهدر .
مذهباً حنفى طريقةً قادرىدر .

ن

نورالدين حمزه ابنى « كوجوك نورالدين »

علم وعرفانله تزيين ذات و صفات ايلمش برفاضل اولوب (آيدين) ليدر . علوم رسميه‌يى (قاضى‌زاده) دن بعد التعلم (بروسه) ده (حمزه بك) مدرسلكنه تعيين اولوندى. برمدت صوكره مولانا (ابوالسعود) ك

لمن الديار تضعضعت اركانها
وانقض فوق عروشها جدرانها

مطلعلى قصيده‌لرينى شرح ومولاناى مشار اليه تقديم ايدرك تعيين ايدن فضلنه مكافاةً (ملاخسرو) مدرسلكنه نصب ايدلدى . بوراده (٩٧٩) تاريخنده زوجه‌سى مكريله شهيداً ارتحال ايله‌دى . اعاظم رجال خلوتيه‌دن سابق الترجمه (نورالدين زاده) يه انتساب ايده‌رك تصفيهٔ باطن ايتمشدى علم معانى‌دن طريق جحده ايكن تأليف ايتديكندن ناشى (مسالك) اسمنى ويرديكى اثرينى بعد العودة (هوادى) اسميله شرح ايتمشدر .

(١٢٠٥) تاريخلرنده آيدين‌ده مدرس اولان (قرا ابراهيم افندى) ده فضلادن بر ذات اولوب (كوكب الانور فى الفاظ الفقه الاكبر) اسمنده براثرى واردر. آيدينده مدفوندر .

نصيرالدين نبى بن رسل التوقادى :

افاضلدن بر ذات اولوب (توقات) ليدر . (كتاب فصول المفصل فى علم التذكير من نوع الحديث وفن التفسير) اسمنده‌كى اثر فاضلانه‌سى سورهٔ فاتحه ايله (قصار مفصل) تعبير اولونان وسورهٔ (بينه) دن آخر قرآنه قادار اولان سوره‌لرى تفسير وموعظه طرزنده ترتيب ايله‌مشدر .

عاره‌سنك متانتدن فاضل ونقلياتندن متضلع وبعض اشعار عربيه‌سندن علم ادبه منتسب برذات اولديغى منفهمدر ۲٥٠ بويوك ياپراقدن متشكل اولان بو اثرك (۱۱٤۳) تاريخنده (آطنه) ده يازلمش بر نسخه‌سى كتبخانهٔ عمومى‌ده واردر . آثار سائره‌سيله تاريخ وفاتى و مدفننه اطلاع حاصل اولامادى .

(نصوح نوالىٔ اقحصارى)

فضلاى ادبادن بر ذات اولوب (اقحصار) ليدر. تحصيلنى مغنيسا ودرسعادتده اكمالدن صوكره برمدت تذكره جيلك خدمتيله شرق سفرنده بولنه‌رق درسعادته بعدالعودة بعض مدارسده تدريس علوم ايله مشغول اولدى. بواثنالرده وفات ايدن (عزمى) افندى يرينه شهزاده سلطان محمده معلم تعيين بيوريله‌رق شهزادهٔ مشاراليهك (مغنيسا) واليكنه تعيينى جهتيله برابرجه «مغنيسا»يه كلدى . بوراده خدمت تعليم ايله مشغول ايكن ۱۰۰۳ تاريخنده ارتحال ايلدى .

(حجةالاسلام) (امام غزالى) نك معرفةالنفس، معرفةالرب، معرفةالدنيا، معرفةالعقبى‌دن باحث فارسى‌العباره درت‌عنوان اوزره مرتب اولان اخلاقى وتصوفى(كيمياء سعادت) نى ترجمه ايتديكى كبى حكيم شهير (ارسطو) نك (كتاب‌الرياسة والسياسة) اسمنده‌كى اثرينى‌ده شهزادهٔ مشاراليه نامنه اون آلتى باب وبرتكمله اوزره توسيعاً ترجمه ايدرك (فرحنامه ـ اخلاق نوالى) تسميه ايلمشدر . (اخلاق محسنى) نى‌ده ترجمه ايتمشدركه نسخه‌سى ايوبده (خسرو پاشا) كتبخانه‌سنده واردر .

نوراه شيروانى

فضيلت صاحبى‌برذات اولوب فحول علمادن (عبدالرحيم شروانى) حفيديدر بروسه‌ده مدرس ايكن (۱۰٦٥) تاريخنده وفات ايلدى . على پاشا جامعى حظيره‌سنده مدفوندر آثارى (تعليقات على‌البيضاوى) (شرح تلخيص) (شرح فقه اكبر) وسائره‌در . احبار يهوددن خاكى‌يى بالالزام اهتداسنه سبب اولمغله بوبابده‌كى مباحثى‌ده رسالهٔ مخصوصه هيئتنده تحريرايله‌مشلردر.

خاكى محمد افندى استانبولده (خاصكوى) محله‌سنده (خاخام) ايكن هدايت ربانيه ايله اهتدا ايده‌رك ذاتاً علوم عربيه‌يه مراقى دولاييسيله از وقتده زمرهٔ علما و شعرادن اولدى (۱۰۷۸) ده ارتحال ايتدى .

نعت آتى زادهٔ طبعيدر

شاه اقليم رسالتدر معظم پادشاه : نازنين رب عزت بندهٔ خاص اله :
خاكپاى اولمايان بولماز جناب حقه راه : انكيچون خلق اولوندى نه فلكله شمس وماه :
سلموا صلوا على بدر الدجى شمس الهدا : نورحقدر مصطفى محبوب دركاه خدا :

نوح بن مصطفى « قونوى »

فضلا و فقهادن معلومات واسطه صاحبى بر ذات اولوب يوزه قريب اسامئ مؤلفاتى (بيروت)ده مطبوع (عقود الجوهر)ده مندرجدر. مولداً (آماسيه) ليدر. اكمال تحصيلدن صكره بر مدت قونيه ده مفتيلك ايتدى. همشهريسى آماسيه لى عمر پاشا مصر واليلكنه تعيين اولونديغى زمان برابرينه آله رق مصره كوتوردى بوراده (١٠٧٠) تاريخنده عازم دار آخرت اولدى طريقت خلوتيه يه منتسب ايدى. (قرافهٔ كبرى) دنيلن قبرستانده مدفوندر آثارى (رسالة فى الفاظ الكفر) (راحة الاشباح فى الارواح) (البلغة المترجم فى اللغة) (الفوائد المهمة فى اشتراط اسلام اهل السنة) (فضائل جهاد) (عمدة الراغبين فى معرفة احكام الدين) (الكلام المسنون لبيان مسائل المبسون) (الصلات الربانيه) (المقالة الكريمة فيما يجب على المنقل بالنحريمة) (الفوائد المهمة فى بيان اشتراط التبرى فى اسلام اهل الذمة) (رسالة فى الفرق بين الحديث القدسى والقرآن والحديث النبوى) (رسالة فى الصلواة الخمس) (مطلع البدر فى فضائل ليلة القدر) (خلاصة الكلام فى بناء بيت الله الحرام) (مرشد الهدى فى حق ابوى الرسول)

١٠٠٠ تاريخى اوائلنده مؤلف توركجه [بستان قدسى وكلستان انسى] مؤلفى [نوح بن مصطفى] ديكر بر ذات معارف سماتدر.

[نور الله بن شريف مرعشى]

زمرهٔ قضاتدن فاضل بر ذات اولوب [١١٠٥]ده درسعادتده ارتحال ايتدى آثارى: [شرح على كشف الحق لفضل بن روز بهان بقلیٔ شيرازى] [مجالس المؤمنين] [نور الفتاوا] (مصائب النواصب) (انس الوحيد فى تفسير آية العدل والتوحيد)در.

(نثارى على افندى)

علوم آليه وعلميهٔ عربيه ده صاحب رسوخ [محيیٔ قيصرى] عنوانى حائز بر فاضل اولوب

[اقسرای]لیدر بر مدت مفتیلکده دخی بولوندی . [١١١٠] تاریخنده درسعادتده وفات ایلدی ادرنه قپوسی خارجنده مدفوندر بر نسخه‌سی نور عثمانیه کتبخانه‌سنده موجود اولان [فوائد العلیه] اسمنده تورکجه فتواسیله [قاضی‌میر] [ولاری] اوزرلرینه حاشیه‌سی وبر خیلی تعلیقاتی واردر . مفتیلك کندوسندن صکره مخدومی اولوب [١١١٩] ده وفات ایدن علما و شعرادن [محمد بلیغ] افندی‌یه توجیه اولونمشیدی [١١٧٠] کسور تاریخلرنده ارتحال ایدن حفیدی محمد افندی‌ده فضلادن برذات اولوب [حاشیه علی‌الخیالی] [حاشیه علی‌الحسینیه] [شرح آداب برکوی] [مجموعة النفاسیمه] کبی آثار و (کفایة العقول والنقول) اسمنده (ملتقی) شرحی واردر .

نظیرا ابراهیم افندی

زمرهٔ قضاتدن واصحاب علم و قلمدن برذات عرفانسمات اولوب (ادرنه) لیدر . تحصیلنی بعدالاکمال برمدت تدریسله مشغول اولدقدن صکره سلك قضایه سالك اوله‌رق مقتضای مسلك برخیلی سیاحت ایله‌دی . بولوندیغی محللرده بر نهج شرع شریف ایفای وظائف شرعیه ایتمکله برابر اسملری آتیده محرر مختلف موضوعلرده برچوق آثار مفیده تألیفنه‌ده بذل مقدرت ایتدی .

مسلك قویم تصوفه‌ده منتسب اولوب اکمال سلوکلری حضرت (سزائی کلشنی) دندر .

فضلای قضاة و مشاهیر شعرادن (کامی محمد) افندینك برادر زاده‌سیدر . تاریخ ارتحالی (نظیرای ادیب) ترکیبنك دلالتی اولان (١١٨٨) سنه‌سیدر. مدفنی حقنده‌کی روایات یکدیکرینه مباین اولوب مشهور (حدیقةالجوامع) مؤلفی (حافظ حسین ایوانسرایی) نك مجموعهٔ وفیاتنده (ادرنه‌ده) ده ارتحال ایتدیکی محرر اولدیغی کبی بعض ذوات‌ده (اسکی زغره) ده انتقال ایتدیکنی روایت ایدیورلر . ادرنه‌لی (حبری عبدالرحمن) افندینك (انیس المسامرین) اسمنده‌کی (ادرنه) تاریخنی پك چوق علاوات ایله اوچ جلد کبیر اوزرنده تذییل ایدن زمانمز ارباب دانشندن (ادرنه)لی (بادی احمد) افندی مرحومك (ریاض بلدهٔ ادرنه) نامنده‌کی اثر مهمنده دخی صاحب ترجمه‌نك مدفنی حقنده ذکر ایدیلن مواقع تعداد ایدلمکله برابر (کسریه) ملحقاتندن (خورپشته) اولمق احتمالی‌ده مذکوردر. مطالعه کذار عاجزی اولان خط دست فاضلانه‌لریله محرر بویوك بر مجموعه‌لرنده رسائل آتیه‌دن (١٦) سی مندرجدر :

(١) ـــ رسالهٔ احادیث قدسیه

(٢) ـــ رسالهٔ اربعین علی کلمتین

(٣) ـــ رسالهٔ احادیث اربعین ثلاثیه

(٤) — قوسیه با احادیث شریفه و ابیات لطیفه درتیر اندازی

(٥) — منجی‌الملال و موصل الکمال (عبادات بدنیه و اشـارات معنویهٔ عبـاداتدن باحثدر)

(٦) — لطائف امام اعظم — امام مشار الیهدن منقول مسائل لطیفه‌یی مبین‌در)

(٧) — رسالهٔ نعوت شریفه : (تورکی وفارسی‌در)

(٨) — معمیات منظومه : (اسماء حسنی ، اسماء محمدی، اسماء انبیا ، اسماء صحابه، اسماء مشایخی جامعدر)

(٩) — ترجمهٔ قصیدهٔ منفرجه : (منظومدر)

(١٠) — ترجمهٔ رسالهٔ اطوار سبعه

(١١) — انسان‌نامه : (معرفة نفسه دائراولوب تاریخ تألیفی (حسن خاتمه) ترکیبنك ناطق اولدیغی (١١٦٤) سنه‌سیدر .

(١٢) — شرح قطعهٔ (عینان عینان لم یکتبهما قلم ...)

(١٣) — شرح غزل مولانا (هست اقای عاشقان بقره بقوا بقو بقو)

(١٤) — شرح غزل نیازئ مصری (اول نه کثرتدرکه آنك حدی یوق پایانی یوق)

(١٥) — منظومهٔ اخلاقیه

(١٦) — بیان روح با اقوال صحیحه

(١٧) — بهجةابرار ولمعةالاسرار : (علم محاضراته دائرترکجه براثر اولوب خط دستیله محرر نسخه‌سی طرف عاجزانه‌مدن (ادرنه) ده (ولی دده) درکاه شریفی کتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر .

(١٨) — تحفهٔ کلشنیه

(١٩) — تحفةاللطائف فی‌النوادر والامثال والغرائب

(٢٠) — جامع‌المعجزات

(٢١) — تحفةالزوراء : (بغداد قاضیلغنده بولوندقلری زمان تالیف ایتدکلری منظوم بر اثردر .

(٢٢) — رسالةالفروق : (فروق حقی طرزنده‌در)

(٢٣) — مختصر تاریخ عثمانی

(٢٤) — مختصر تاریخ ادرنه (انیس‌المسامرین‌دن اختصار ایدلمشدر)

(٢٥) — ترجمهٔ جامع‌الحکایات

(٢٦) — دیوان : (خطدستیله محرر نسخه‌سی باغچه قاپیسنده(حمیدیه)کتبخانه‌سنده‌در)

(٢٧) — مجموعهٔ مکاتب : قسم اعظمی حضرت سزائی ایله اولان مکتوباتی حاویدر.

(٢٨) — شرح غزل اصولی (ای حقیقتدن خبردارم دین مولی نه‌در) .

بر نعمت شریفندن :

در لطفك بزه دارالاماندر یارسول‌الله سعادت رأفت آنده رایکاندر یارسول‌الله
ترحم ایله لطف ایله نظیرادردمندکدر شفاعت التماس ایلر زماندر یارسول‌الله

(٢٩) — بیان حروف تهجی: حروفك معنای لغوی واستعمالیلری وقرآنده‌کی مقداری وعلم تجویدده‌کی اوصافی وفارسی‌ده‌کی معنالری و نجومده‌کی وظائف استعمالی وخواص مخصوصه‌لرندن باحثدر.

نجیب عبدالله افندی . [خواجه]

مترجم قاموس [عاصم] افندی مرحومك استادی اولوب [عینتاب] لیدر . اواخر عمرنده مدینهٔ منوره‌یه هجرت و (٢١٩) ده (تبوك) (عاصی خرما) نام محلده دار بقایه رحلت ایلدی آثاری (شرح شفاء شریف المسمی بکنزالوفاء فی شرح الشفاء) (شرح شمائل شریف (شرح دورالاعلی للشیخ اکبر))شرح مفاتیح الدریة (شرح عرائس خادمی) ایله منظومهٔ (نظم نفیس) (شرح مجامع للخادمی) (شرح رسالهٔ وضعیه) وسائره‌در اشبو آثاردن (دورالاعلی) (مفاتیح الدریة) (عرائس) شرحلرینی حاوی اولان برمجموعه (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده واردر .

(نعیمی خلیل افندی) .

زمرهٔ مؤلفیندن برذات اولوب مولداً (قونیه) لیدر . (مستجی زاده) لقبیله بنام ایدی . اکمال تحصیلدن صکرا مدت مدیده (مغنیسا) ده نشرعلوم وافتا ایله مشغول اولدی .

(١٢٣٠) تاریخنده مغنیساده ارتحال ایدرك (اولو مزارلق) ده دفن ایلدی آثاری غیر مطبوع اولوب بروجه آتیدر :

[حاشیه علی البیضاوی] [حاشیه علی التهذیب] [حاشیه علی الخیالی] [حاشیه علی المختصر] [حاشیه علی رسالهٔ استعاره للقاز آبادی] [حاشیه علی رسالة الوضعیه] [شرح العوامل] [حاشیه علی رسالة التوحید للبرکوی] در .

بازی شیخ اسماعیل افندی

[شومنی — شمنی] قراسندن [قره‌أحدلر] قریه‌سندندر. عثمان بازاری قصبه‌سنده مدفوندر. آثارینك باشلیجه‌سی : [شرح اظهار] [شرح کافیه] ایله مخارج حروفی اصوات طیور وحیواناته تطبیق یولنده [رساله تجوید] و [شرح وصیتنامهٔ برکوی] و [شرح تعلیم المتعلم] در .
تلامیذندن وهمشهریلرندن اولوب (۱۳۱۲) ده (ادرمید) یاقیننده‌کی (حاوران کبیر) قریه‌سنده وفات ایدن حسین حسنی افندی‌ده علمادن برذاتدر. آثاری : عقائددن برمتن ایله (خلاصة النحو) در.
(رفع الاستار فی حل متعلقات الاظهار) اسمنده اولان اظهار شرحی دقعهٔ ثانیه اوله‌رق طبع اولونان عبدالله ایوبی‌نك شرحی کنارنده طبع اولونمشدرکه مفید مختصر برشرحدر .

« و »

وانقولی محمد بن مصطفی الوانی

افاضلدن برذات اولوب اکثر علومده باخصوص فقه ، و ادبیاتده بهرهٔ کلیسی وار ایدی .
مدینهٔ منوره قاضیسی ایکن [بحر معرفت] ترکیبنك دلالت ایتدیکی بیك تاریخنده وفات ایلدی.
وانقولی اسمیله بنام (صحاح جوهری) ترجمه‌سیله امام غزالینك فارسی العباره [کیمیای سعادت] نامنده‌کی علم اخلاق وتصوفه متعلق اولان اثرکبیر و مقبولنك ترجمه‌سی آثارینك باشلیجه‌لریدر.
اشبو آثاردن (ترجمهٔ صحاح) (وانقولی) نامیله معروف اولوب برنجی دفعه (۱۱٤۱) تاریخنده ایکنجی دفعه‌سـبده (۱۱٦۸) ده طبع اولونمشدرکه علوم عربیه و ادبیه ایله متوغل ذواتك معلوم و مقبولیدر . لغویوندن برقسمی بعض خصوصده (صحاح) ی (قاموس)ه ترجیح ایدرلر .
(ترجمهٔ کیمیای سعادت)ك مطبوع اولان تصوف فصلنك بوذاتکمیدر یوقسه (نوالی) نکمیدر تحقیق ایدیله‌مدی (نقدالدرر) اسمنده‌کی (درر) حاشیه‌سیله (ترجیح بینات) (حاشیهٔ فرائض سیدی)ده جملهٔ مؤلفاتندن‌در طبیعت شعریه‌سنه‌دال اولان قطعهٔ آتیه‌یی مدینه‌ده انشاد ایله‌مشدر.
وسیله نامیله امام علی‌یه منسوب اولان اثری‌ده (مفتاح النجاح) اسـمیله شرح ایتمشدرکه بر نسخه‌سی (آیاصوفیه) کتبخانه‌سنده‌در . (نقدالدرر)ك‌ده بر نسخه‌سی بوکتبخانه‌ده موجوددر.

بودر آیین عرب بر قومك اولسه سیدی
آز اولورکه قبری اوزره بنده ازاد اولمایه
سنکه فخرالانبیا وسیدالکونین سن
حاش لله قبرکه یوز سورن آزاد اولمایه

وصالی محمد افندی

موالیٔ کرامدن فاضل بر ذات اولوب نیکده‌لیدر . متقاعداً کوتاهیه‌ده اختیار اقامت ایله‌مشدی (١٠٥٦) تاریخنده اوراده وفات ایتدی غیر مطبوع قیافت نامه‌سی و قصیدهٔ برئه‌یه مکمل بر شرحی طبیعت شعریه‌سی واردر . سلطان سلیم ثانی معاصری (مصطفی بن اوره‌نوس)ك‌ده قیافتنامه‌سی واردر .

واردارى شیخزاده محمد افندی

[واردار یکیجه] سندن یتیشن فضلادن وصهریهٔ غازی اوره‌نوس بك احفادندن اولوب (١٠٥٧) تاریخنده بروسه قضاسندن معزولاً استانبولده وفات ایلدی . سلطان سلیم قربنده قوغه‌جی دده مسجدی حظیره‌سنده مدفوندر . پدری شیخ علی افندی سابق‌الترجمه (امی سنان) خلفاسندندر .

آثاری : غیر مطبوع اولوب بونلردر : تفسیر کبیر طرزنده (سورهٔ مائده) یه قدر تفسیر شریف ایله (تعلیقات علی البیضاوی) (حاشیهٔ درر) (منشآت) درالسنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه‌ده مقتدر ایدی بر بهاریه‌سی مطلعندن :

نه‌در بو رسم دلارانه‌در بو نقش ونکار
که طرح ایتدی چمنزاره نقشبند بهار
مداد سبزله یازدی صحیفهٔ چمنه
دبیر صنع خدا فانظروا الی آثار

رفاعه محمد اسکداری

ارباب علم ودانشدن وعلوم غریبه‌نك تخصیص وفق ونجوم شعبه‌سی متخصصلرندن بر ذات اولوب (اسکدار) لیدر . سنه‌لرجه بلاد عربك سوریه و مصر قطعه‌لرنده سیاحتله اکتساب علم و فضیلت ایله‌دی . آثاری غیر مطبوع اولوب کوروله‌بیلنلری بروجه آتی‌در :

(١) ترجمهٔ مناقب سیداحمدی(١٠٢١ تاریخنده خطهٔ مصریه‌ده ایکن توسیعاً ترجمه ایتمشدر)

(٢) ترجمهٔ سرالمکتوم فی علم النجوم (اصل اثر امام فخرالدین رازی مؤلفاتندن اولوب اسمی کاشف المکتوم فی علم النجوم‌در . ١٠١٧ تاریخنده (شام) ده ایکن توسیعاً ترجمه ایده‌رك اسمنی (سرالمکتوم) تسمیه ایتمشدر)

وجدی احمد افندی

ارباب دلنشدن برذات اولوب شهیددر. (١٠٤٣) تاریخنده ١٠ باب ٧٣ فصل اوزره مرتب ترکجه (زبدة الکلام فیما یحتاج الیه الخاص والعام) اسمنده کی اثرینك برنسخه‌سی (فاتح) کتبخانه‌سنده واردر. (مفتاح السعادة فی الفقه) (حلیة الاولیا وروضة الاصفیا) (مرشد الهدی فی ترجمة الاحادیث) ایله (راحة الاشباح فی بیان الارواح) اسمنده یدی فصل برخاتمه اوزره مرتب تورکجه براثری و (تحفة الذاکرین فی شان کلمة توحید) (روضة الصفا فی والدی المصطفی) نامارنده بر تألیفی واردر. طریقت نقشبندیه‌یه منتسبدر.

وانی محمد افندی

وان قربنده‌کی (خوشاب) دندر. ویانه بوزغونلغنده اردو واعظی ایدی. بووقعه اوزرینه بروسه قربنده‌کی (کستل) قریه‌سنه نفی ایدیله‌رك (١٠٩٦) تاریخنده وفات ایتدی. بورداه آثار خیریه‌سندن مسجد مدرسه وعمارتی واردر. توحید قلوب اسلامیانه خدمت ایده‌مه‌ین سیاسته غیر واقف علمادندر موعظه‌دن (عرائس قرآن) ایله (رساله مبدأ والمعاد) (اعمال الیوم واللیل) در. بوغاز ایچنده‌کی قریه نامنه مضافدر اکابر دولته کوندردیکی مکتوبلرینی حاوی منشآتك بر نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده‌در. تلامیذندن آنقره‌لی اسماعیل بن محمدك ده (مفتاح الرحیم وکشف الکریم) اسمنده سورهٔ یوسف تفسیری واردر.

وهبی افندی (فرائضجی)

فضلادن فقیه برذات اولوب (سرایکوی) قراسندن (دعاجیلی) قریه‌سنده افندی اوغلو نامنده خانداندن برینك معلمیدر.

(١١٨٦) تاریخنده ارتحال ایلدی. قریهٔ مذکوره‌ده‌کی جامع شریف اتصالنده مدفوندر (هدیة الوهبی لروح النبی) اسمنده علم فرائضدن تورکجه بر اثرنده (دکزلی) ده سلطان محمود اولك همشیره‌سیله اصحاب خیراتدن بشیر اغانك انشا کرده‌لری اولان فرائض خانه‌لرنده معلم اولدیغنی بیان ایدیور. هدیه امثله‌سی مقامنده اولمق اوزره براثری داها اولدیغی کبی «ترجمة الوهبی من علم الفرائض» اسمنده برجلدکبیر برتألیفی ده واردرکه هر ایکیسی ده حمیدیه کتبخانه‌سنده موجوددر.

ولی‌الدین افندی

فاضل وفقیه برذات اولوب « آیدین » لیدر. اکمال نسخدن صکره مادام‌الحیات « اقحصار » مفتیلکنده ایفـای وظائف شرعیه ایله‌دی . « فتاوای روشنی » اسمیله بر جلد اوزره مرتب فتاواسنك برر نسخه‌لری « مغنیسا » « وقرق آغاج» فتواخانه‌لرنده واردر. برده آدابدن حسینیه حاشیه‌سی اولدیغی « قره‌باش زاده ازمیری » نك اثرنده مندرجدر .

ویدینی مصطفی افندی

نشرعلمه موفق برفاضل کثیرالهمتدر. «١٢٧١» ده استانبولده ارتحال ایده‌رك « ادرنه‌قاپیسی » خارجنده « ابراهیم حلبی » یاقیننه دفن اولوندی ایکی دفعه‌ده یوزلرله طلاب علمه اجازت ویره‌رك حلقهٔ تدریسنده پك چوق فضلا یتشمشدر . تدریس بویوردقلری علوم عالیه‌وآلیه‌یه دائر ضبط اولونه‌بیلن تقریرات فاضلانه‌لرندن « مرآت » وسائره‌یه دائر اولانلری اخیراً طبع اولونمشدر. مشهور تلامیذندن خواجه تحسین افندینك سویله دیکی تاریخ :

یازلدی اشك تحسین ایله تاریخ
وفات ایتدی ودینلی محقق

« لا »

لادقی محمد چلبی

سـابق‌الترجمه عبدالمجید افندینك مخدومی اولوب ارباب علم و هنردن بر ذاتدر . سـلطان « بایزید » ثانی‌نامنه منطقدن « زبدةالبیان » اسمنده براثری اولدیغی کبی فن‌موسیقیدن « فتحیه » و(زین‌الالحان‌فی‌علم‌التألیف والاوزان) اسملرنده آثاری‌ده وارد. صوك اثرینی استانبولده تقدیم ایتمشدر. فتحیه‌یه دائر «کشف‌الظنون » ده براز ایضاحات مذکوردر .

لالی احمد افندی

مفتی‌الثقلین علامه ابن‌کمال مرحومك حلقهٔ تدریسنده یتیشن فضلادن اولوب (صاروخان)ایدر. اکمال تحصیلدن صوکره استاد فضائلنهادینك امروتنسیبلرینه اتباعاً مسلك قضایه سالك اوله‌رق

حسب الوظیفه بر خیلی سیاحت و بووجهله ایفای وظائف شریعت ایلدی . آخر مأموریتی اولان (آماسیه) قاضیلکنده ایکن «٩٧١» تاریخنده ارتحال ایتدی . علوم مدونه‌ده وباخصوص فقه، فرائض، ادبیات‌ده بهرهٔ کلی صاحبی اولدیغنه آثار فاضلانه و ادیبانه‌لری شاهد عادلدر . آثار مبحوثه غیرمطبوع اولوب کوروله‌بیلنلری بروجه آتی‌در :

«١» مجمع المسائل الشرعیة فی‌علوم الدینیه «اسمی مسماسنه مطابق بر اثر دینی اولوب بر نسخه‌سی مغنیسا ملحقاتندن آق حصار کتبخانه‌سنده واردر»

«٢» اسماءالنبی «بر نسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده واردر»

«٣» امثله شرحی (« » » » «)

«٤» ترجمهٔ قصیدهٔ برده «منظومدر»

«٥» تحفة الخواص فی ترجمةدرة الغواص «ادیب عربی امام حریری‌نك نحو و غلطات لغاتدن باحث اثر مشهورینك ترجمه‌سیدر»

«٦» دقایق المیزان فی‌مقادیر الاوزان «عروضدن بر اثر ادبی‌در»

«٧» ترجمهٔ قصیدهٔ تائیه «ابن فارض حضرتلرینك مشهور آفاق اولان قصیدهٔ عارفانه‌لرینك ترجمه‌سیدر»

«٨» مجمع القواعد ومنبع الفوائد «قواعد فارسیه‌یه دائردر»

«٩» قوانین صرف فارسی

«١٠» علم فرائضدن بر متن متین «برده شرح یازمشلردر»

«١١» شرح محاکمات

السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر ایدیلر . تخلصلری «لالی»در .

لالی حسن افندی

فضلا وارباب قلمدن بر ذات اولوب (مناستر)لیدر . آثاری بروجه‌آتی غیرمطبوعدر . «ترجمهٔ بحر الکلام من‌العقائد» «ترجمهٔ اخلص الخالصه» «شرح کلمات امام علی» . برنجی ترجمه‌نك تاریخی (١٠٢٢) سنه‌سیدر .

«ی»

یوسف بالی

مشاهیر علمادن اولوب «٨٧٨»ده بروسه‌ده وفات ایدن مشهور [ملایکن ـ ملایکان]ك

مخدومیدر . بروسه‌ده نشر علوم ایله مشغول اولدی . « ٨٩٥ »ده ارتحال ایله پدرینك مدفون اولدیغی ییلدیرم بایزید جامع شریفی قربنده‌کی عمارت یاننده معلمخانه حظیره‌سنده دفن ایدلدی . [هدایه شرحی] اوائل تلویحه ، شرح مواقفك اعراض بحثنه حاشیه‌لری کتاب طهارتدن مستقل بر اثری واردرکه جمله‌سی غیر مطبوعدر . ٩٤٥ تاریخنده ارتحال ایده‌رك جدی و صاحب ترجمه برادری یاننه دفن ایدیلن یوسف سنان الدین افندیده فضلادن برذات اولوب شرح مواقف وتلویحه حاشیه‌لری ایله بعض رسائلی واردر .

یوسف بن جنید (اخی زاده)

زمرهٔ مصنفیندن بر ذات اولوب « توقات »لیدر . ملاخسرو واحمد قریمی‌دن تلمذ ایتدی . استانبولده بر مسجد بنا ایدرك کتابلرینی‌ده بورایه وقف ایلدی . « ٩٠٢ » ده وفات ایلدی . مسجدی قربنده مدفوندر « هدایة المهدیین » تفسیر بیضاوی‌یه تعلیقاتیله « ترجمهٔ فرائض سراجیه » « حاشیه علی شرح الوقایة المسمی بذخرة العقبی » (قوس قزح) اسملرنده غیرمطبوع اثرلری واردر. « فتاوای قاضیخان » ی‌ده اختصارایله مشدر .

یار حصاری مصلح الدین مصطفی

سابق الترجمه بروسه‌لی خواجه زاده‌نك اك ممتاز مجازلرندندر . استانبول قاضیسی ایکن (٩١١) تاریخنده ارتحال ایتدی (فاتح) جوارنده بنا کرده‌سی اولان مسجد حظیره‌سنده مدفوندر (حاشیهٔ طوالع) (حاشیهٔ توضیح) آثارینك باشلیجه‌لریدر . برده (وبا) دن فرار تحفظه دائر رسالهٔ مخصوصه‌سی اولدیغی (شقایق) ده مذکوردر .

یوسف افندی (یوسف بن حسین کرماستی)

مشهور بروسه‌لی خواجه زاده تلامیذندن (کرماستیلی) بر فاضلدر . بر چوق زمان تدریس وقاضیلك ایله اشتغال ایتمشدر. مؤلفاتی (حاشیهٔ شرح مطول) (کتاب المنتخب من المعانی) (شرح وقایه) علم اصولدن (خبیر) نامنده برمتن ایله (زبدة الوصول الی علم الاصول) اسمنده برشرح و (تبیین فی المعانی والبیان) (حاشیهٔ شرح مفتاح) (شرح کتاب الوقف) (رساله فی فضائل جهاد) (اقدار واهب القدر) (المدارك الاصلیة الی مقاصد الفرعیة) (کتاب الوجیز فی الاصول) (هدایة المرام فی علم الکلام) (المختار من المعانی) (التبیان فی شرح التبیین) وسائره‌در.

خط دستیله محرر (تبیین) نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده‌در . (۹۲۰) ده درسعادتده وفات ایتدی . فاتح جوارنده الیوم کرماستیلی نامیله بنام مکتبی یاننده مدفوندر .

یعقوب افندی (سید علی زاده)

بین العلما مشهور و متداول اولان « شرعة الاسلام » شارح فاضلی در کلستانی‌ده لسان عربی اوزره شرح ایتمشدر. سائر مؤلفاتی «حاشیهٔ شرح فرائض للسید شریف» « اجوبه علی شرح مفتاح لقره سیدی » « حاشیهٔ شرح دیباجه فی علم النحو » « حاشیه علی شرح مطالع الانوار» در. امام « یافعی» نك « مرأت الجنان وعبرت الیقظان » اسمنده‌کی تاریخ کبیرینی‌ده اختصار ایله‌مشدر. ایفای حج شریفدن عودتی اثناسی اولان «۹۳۱» تاریخنده وفات ایله‌دی. شرعه شرحی مطبوعدر. بو ذاتك مدفنی قطعیتله تبین ایده‌میور. چونکه اولیاچلبی سیاحتنامه‌سنك بشنجی جلدنده «میخالیچ»ده، « غزی زاده » نك بروسه وفیاتیله « کلدستهٔ ریاض عرفان » ده پدریله برابر بروسه‌ده « شکر خواجه ویاخود پدرینك یاننده اولمق اوزره « امیرسلطان » جامع شریفی حظیره‌سنده مدفون اولدیغی محرردر . شکر خواجه جامعی یاننده‌کی تربه‌نك بالاسنده ایسه « ۸۷۹ » ده وفات ایدن محمد بن علی محرردر .

شرعه‌نك علماء عثمانیه‌دن شارحلری محالرنده ذکر اولندی. (بیغا) شهرلی « حاجی احمد بن سید » طرفندن‌ده ترجمه اولونمشدرکه « ۹۸۱ » تاریخنده یازیلان بر نسخه‌سی سلانیکده ساعتلی جامع کتبخانه‌سنده منظور عاجزی اولدی . « ۹۱۱ »ده « محمد بن ابراهیم » اسمنده بر ذات طرفندن‌ده نظماً ترجمه ایدلمشدرکه بر نسخه‌سی یحیی افندی کتبخانه‌سنده‌در . « عابدی » مخلصلی بر ذاتده « ۹۱۷» ده ینه نظماً ترجمه ایتمشدرکه بونکده برنسخه‌سی طرف عاجزانه‌مدن موزهٔ همایون کتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر . ترجمه‌نك اسمی « روضة الاسلام » اولوب استانبولده باشلاندیغی « دمیرحصار »ده ختام بولدیغی مقدمه‌سنده مذکوردر .

یوسف سنان الدین اماسیوی

فحول علمادن بر ذات اولوب « محشی بیضاوی » شهرتیله بنامدر . محی الدین فناری ایله طاش کوپریلی مصلح الدین افندیدن تلمذ ایده‌رك مأموریتله بر چوق سیاحتدن صکره « ۹۸۶ » تاریخنده درسعادتده وفات ایلدی . قائن پدری سابق الترجمه « صـاری کرز » الیوم صـاری کوزه‌ل دینیلن « محله‌ده » بنا کرده‌سی اولان مسجد یاننده مدفوندر . مؤلفاتی تفسیر بیضاوینك بعض مواضعنه هدایه، مفتاح ، مواقف ، شروحنه تعلیقاتی ایله امام « علی رضه » حضرتلرینه

منسوب اولان حزب شریف شرحندن عبارتدرکه غیر مطبوعدر . مخدومی مصطفی افندی‌ده فضلادن بر ذات اولوب « زکریاء قزوینی » نك « مفیدالعلوم ومبیدالهموم » نی « نورالهدی » اسمیله ترجمه ایتمشدرکه بر نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر . دیگر مخدومی محمد افندینکده « مناقب‌العلماء » اسمنده اثری واردر . قرآن کریمده واقع اشیای محرمه‌نك اسباب حرمتندن باحث تفسیره دائر « ۹۸ » باب اوزره مرتب « تبیین‌المحارم » اسمنده‌کی اثرك صاحبی اولوب « ۱۰۰۰ » تاریخنده اماسیه‌ده وفات ایدن شیخ‌الحرم « یوسف سنان‌الدین خلوتی اماسی » باشقه بر ذات عالیدر .

یوسف افندی (قاغزمانلی واعظ یوسف افندی)

علمادن بر ذات اولوب « ارضروم » ملحقاتندن « قاغزمان » لیدر . « تحفة‌الوزراء » تسمیه ایتدیکی ملا جامی‌نك « لجةالاسرار » قصیده‌سنه یازدیغی شرحك بر نسخه‌سی حمیدیه کتبخانه‌سنده موجوددر . بو شرحك مقدمه‌سنده :

هدیة الوالی — شرح قصیدهٔ طنطرانیه

زینة الوالی — شرح روزنامهٔ شیخ وفا

یوسفی — شرح دیوانچهٔ فرشته

اسملرنده اثرلری‌ده اولدیغی ذکر ایدیور . برنجی اثرینی « ۱۰۳۸ »ده تألیف ایتمشدر .

یحیی افندی (منقاری‌زاده) شیخ‌الاسلام

مکهٔ مکرمه قاضیسی ایکن وفات ایدن « علائیه »لی « منقاری‌زاده عمر » افندینك مخدومیدر اصولاً اکمال تحصیلدن و خدمات علمیه‌ده بولوندقدن صکره مسند مشیختی احراز ایلدی . « منزل منقاری زاده جنت مأوی اوله » مصراعنك دلالتی اولان « ۱۰۸۸ » ده ارتحال ایتدی . اسکدارده آچیق تربه‌ده بنا کرده‌سی اولان مدرسه اتصالنه دفن ایلدی . مدرسه الیوم مندرس بر حالده‌در . نامنه مضاف فتاواسی وتفسیر قاضی‌یه و آداب عضدیه‌یه حاشیه‌لری وعلم تجویددن « تبیان فی آداب‌القرآن » اسمنده اثری‌واردر. جدی « منقاری علی » افندینکده « شفاءالمؤمنین » اسمنده بر تألیفی واردر .

یوسف بن ابراهیم شیروانی

فقهادن وفحول علمادن بر ذات اولوب « مدینهٔ منوره » ده اختیار مجاورت ایده‌رك

« ١١٣٤ » تاریخنده ارتحال ایلدی . ایکی جلد « ملتقی » شرحیله « هدیةالصبیح فی‌شرح مشکاة المصابیح » اسمنده « مصابیح شریف » شرحی واردر .

یوسف بن حمزة الالیاس

زمرهٔ مؤلفیندن برذات اولوب (شهروز) لیدر. ترجمهٔ حالی مذکور رسول زکی‌الکلاسی مجازلرندن (ابراهیم الالانی) ایله (محمدبیلوی)دن اخذ علم ایلدی. برنسخه‌سی عاطف افندی کتبخانه‌سنده موجود اولون (ذهب‌المذاب فی مذهب‌النحاة ودقةالاعراب) اسمنده‌کی اثرینك مقدمه‌سنده بروجه‌آتی آثارینی تعداد ایدییور :

(١) حاشیه علی قول احمد للفناری

(٢) حاشیه علی تسهیل قاضی میرلا ری المسمی بعون‌الباری

(٣) غایة ایضاح الجلال

(٤) حاشیهٔ جدیده علی‌البیضاوی

(٥) حاشیهٔ قدیمه «

(٦) حاشیه علی مختصرالمنتهی

(٧) حاشیه علی الهدایة

(٨) امتحان الفحول

یاپاکویلی حاجی احمد رشید افندی

علوم عربیه و فارسیه متخصصلرندن بر ذات اولوب [صوما] قراسندن (باپات) قریه ـ سندندر. اکمال تحصیلدن صکره (مغنیسا) نواحیسندن یاپاکوینده (قره عثمان زاده‌لر) طرفندن بنا ایدیلن مدرسه وکتبخانه‌نك مدرسلك وحافظ کتبلکنه تعیین اولندیغندن الی اخرالعمر بو وظیفه‌لرله مشغول اولدی . (١٢٤٨) تاریخنده اوراده ارتحال ایتدی علمای شعرادن (سنبل زاده وهبی) افندینك اطفال عثمانیه‌یه لغات عربیه تعلیمنه مدار اولمق‌ایچون نظم ایلدیکی(نخبه) اسمنده‌کی اثرینی (٤٤٥) صحیفه‌دن عبارت اولمق اوزره مفصل برصورتده شرح ایدرك (١٢٥٩) تاریخنده طبع اولنمشدرکه باعث استفاده آثاردندر . فاضل شهیر حاجی ذهنی افندینك آثار فاضلانه‌لرندن (مشاهیرالنساء) ده (یاپاکویلی‌فاضل) وصفیله فضلنی تصدیق بیوردقلری بوذاتدر.

بسنجی زاده عبدالوهاب افندی [شیخ الاسلام] :

فضلادن بر ذات اولوب سینوبده مدفون سید بلال حضرتلرینك نسلندن آیاصوفیه جامع شریفنده یس خوان مصطفی افندینك مخدومیدر . (کلنبوی) و (بالابیق) کبی متبحرین دن استفاده ایله‌مشـدر . (١٢٤٩) ده وفات ایدرك (طوپ قپو) ده پدری یانته دفن ایدلدی . یوزدن زیاده تلامیذینه اجازه ویرمکه موفق اولمشدر .

(خلاصـة البرهان فی اطاعة السلطان) اسمنده سـلاطین عظام حقلرنده شرفوارد اولان احادیث شریفه‌نك شرح وترجـه‌لرینی مبین (١٢٤٧) تاریخنـده طبع اولونان بر اثریله بعض رسائلی واردر .

یوسف بحری

افاضلدن ذوالجنـاحین بر ذات اولوب وزیر کوپروسـنده صاری امام اوغلی محمد افندینك مخدومیدر تحصیلی عقائده قدراماسیه‌ده شهید مفتی‌دن مابعدی استانبولده ارزنجانی مفتی‌زاده‌دندر. بعده مصره کیدرك علمـاء حدیثدن شـیخ مرتضی افندیدن اخذ حـدیث ایله [چوروم] ه عودت ایدرك نشر علومه باشـلادی . [١٢٤٤] تاریخنده ارتحـال ایلیوب [صهیب رومی] تربه‌سنه دفن ایدلدی . (شفاء شریف) شرحی اوزرینه [عطاء الفیاض] اسمنده غیرمطبوع برحاشیه‌سی‌واردرکه برنسخه‌سنی [چوروم]ده حسن‌پاشا کتبخانه‌سنده موجوددر. (درالتحریر) اسمنده براثریله هیأت عتیقه واصول ارتفاع‌دن باحث برتألیفی ده‌اولدیغی مرویدر.ادیب وظریف الطبع بر ذات ایدی .

یوسف شکری خربوطی

مشایخ وعلماء خالدیه‌دن برذاتدر. برمدت‌درسعادتده وفا مدرسه‌سنده تفسیر قاضی‌وجلالین تدریس ایتدی مؤخراً مدینهٔ منوره‌ده (محمودیه) مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولونه‌رق الی آخر العمر نشر علوم ایله مشـغول اولدی ارتحالی [١٢٩٢] تاریخنده‌در . اوچ دفعه اجازت ویرمکه موفق اولمشدر .

آثار مطبوعه‌سی : [شرح علی اصـول الحدیث للبرکوی] [شرح علی برهـان کلنبوی المسـمی بناموس الایقـان] [رموز التوحید فی بیـان بعض اسرار وحقـایق کلمة التوحید] [سلسلة الصفا لحمد مصطفی] [نصحیت نامه] در.

محلجا زاده مصطفى كامل افندى

زمرهٔ قضاة ومؤلفيندن وطريق مولويه منتسبلرندن برذات اولوب البستانليدر. قيصريه حاكمى ايكن [١٢٩٤] ده ارتحال ايتدى . (سيد برهان الدين) تربه‌سى جوارنده مدفوندر. آثارى : حكمتدن (الحكمة البالغه وشرحها) منطقدن (مناهج الاحتجاج) اصول حديثدن (المنظومة العلية فى الاخبار النبوية) منطق ، وضع ، آداب ، عروض ، معانى ، بديع ، بيان كبى يدى فندن باحث (نظم الفنون) (عروض اندلسى شرحى) (قصيدهٔ مضريه‌نك شرح وتخميسى) عقائد وكلامدن (منظومهٔ رائيه) (قصيدهٔ همزيه تخميسى) علم اصول فقهدن بيك بيتى جامع (الفيه وشرحى) (حسينيه‌سى منظومه‌سى) وشرحى (المقالات الحسان على قصيدة الحسان مع تخميس) (حاشيه على قره تپه‌لى) علم ميزان وآدابدن (شرح على قصيدهٔ نونيه للفاضل حسن فهمى افندى) (ديوان اشعار) (تعليقات على نخبة الفكر فى الحديث) [اوچ مطلب اوزره قصيدهٔ عدم شرحى] اشبو آثارك قسم اعظمى مطبوعدر . بونلردن باشقه رسائلى ده واردر .

يكن عثمان افندى :

فضلادن برذات اولوب [كوردوس] ه ملحق « قاياجيق] ناحيه‌سندندر. تحصيلنى برغمه علماسندن طاغستانى خواجه افندى ايله دايسى « قاياجيقلى » سليمان افنديدن اكمال ايتدكدن صكره « قرق اغاج » ده نشرعلوم ايتدى . « ١٣٠٠ » تاريخنده ارتحال ايده‌رك [صارى خواجه] نام محله دفن ايدلدى ، « شرح عقائد » اوزرينه ايكى جلد كبير حاشيه‌سيله منطقدن [غاية البيان] اسمنده غيرمطبوع آثار فاضلانه‌سى واردر .

يوزغادى چوقه‌دار زاده حاجى كشفى مصطفى افندى :

فضلادن وطريقت خلوتيه منتسبلرندن برذات اولوب «يوزغاد»ليدر. مبادئ علومى « يوزغاد» علماسندن « قره‌موسى » افنديدن بعدالتعلم « قيصرى » فضلاسندن « حاجى طورون » واستانبول درسعاملرندن « قواله » لى يوسف افنديلردن اخذ اجازه ايلديكى كبى سابق الترجمه مغنيسامفتيسى « حاجى اوليازاده على » افنديدنده اخذينه نائل اولدقدن صكره قسم اعظمى ازميرده اولمق اوزره « ازمير » و « تيره » ده قرق سنه نشر علوم ايله مشغول اوله‌رق بومدت ظرفنده بشيوزه قريب طالبين علمه اعطاى اجازه‌يه موفق اولمشدر .

١٣٠٨ تاریخنده وطن ثانی اتخاذ ایتدیکی « ازمیر » ده ارتحـال ایدرك وصیتلری وجهله « محشیٔ » مرأة « ازمیری » مرحوم یاننه دفن ایدلمشدر. آثارعلمیه‌لرندن غیر مطبوع اولانلر بروجه‌آتیدر :

« ١ » قاضی بیضاوی اوزرینه تعلیقات
« ٢ » جلال اوزرینه تعلیقات
« ٣ » حاشیه مرأته هامش
« ٤ » حاشیهٔ شرح عقائده هامش
« ٥ » فرائضدن برمتن متین
« ٦ » آدابدن « »

مطبوع اولانلر : ازمیرده طبع اولونان کشفیه اسمنده‌کی اخلاق عضدیه ترجمه‌سیدر .

یوسف صدقی افندی

افاضل امتدن برذات اولوب سـابق‌الترجمه عمر شوقی افندینك مخدومیدر اکمال تحصیلدن صکره اولا ماردین محکمه باش کتابتنده ومدت مدیده مفتیلکنده بولونه‌رق داها صوکره‌لری نیابتله سیاحت ایدرك مجلس تدقیقات شرعیه اعضالغنه تعیین وقاضی عسکرلك رتبه‌سیله توظیف بیورلدی « ١٣١٩ » ده ارتحال ایدرك فاتح جامع شریفی حظیره‌سـنه دفن ایدلدی السنهٔ ثلاثه وتخصیص لسان‌عربیدن حافظه‌سنده بیکلرجه‌ابیات وارایدی. طریقهٔ قادری‌در وقارعلمایه مالك نظیف برذات‌عالی‌ایدی. آثاری : « مسیرعموم‌الموحدین علی‌احیاء علوم‌الدین » اسمنده‌کی « احیاء العلوم» ترجمه‌سی «محاسن‌الحسام» نامنده‌کی «نوابغ‌الکلم» ترجمه‌وشرحیله « معراج‌المعتمد والحاج» وسائره‌در. «محاسن‌الحسام» حقنده فرانسه السنهٔ شرقیه علماسندن « باربیه دومینار»ك تقدیری وقتیله « اقدام » غزته‌سـیله نشر اولونمش ایدی . خط دسـتیله محرر ٩ جلد اوزره مرتب « احیاءالعلوم » ترجمه‌سنك برطاقی « ییلدیز » کتبخانه‌سنده‌در . بواثر یالکز ترجمه‌دن عبارت دکلدر . ایجابنه کوره توضیحاتی محتویدر .

یکتا افندی (علی یکتا افندی)

فضلادن برذات اولوب شهریدر. (ایاصوفیه) درسعاملرندن اعمی حافظ افندیدن مجازدر. کندیسی‌ده اعطای اجازه‌یه موفق اولمشـدر . لسان فارسی‌یه‌ده حقیله واقف ایدی . طریقهٔ

(نقشبندی) در . (۱۳۲۷) ده ارتحـال ایدەرك (ایوب) ده (قرق نردبانلر) ده عائلهسی قبرستانه دفن ایدلدی . آثار مطبوعهسی :

(مرقات) تعلیقاتی
(حلبی) حاشیهسی
تصورات سیدینه تعلیقات
علاقه حاشیهسی
طاش کوپرو »
شروط صلاة »
عروض »

آثار غیرمطبوعهسندن :

سورهٔ رحمان تفسیری
سورةالبلد »
جامی‌نك مجلس الهمزه شرحی

ابن کمال ، ابوالسعود، زنبیلی علی افندیلردن بشقه فتاواسی مدون اولان ذوات کرام

سنه	اسامیٔ آثار	اسامیٔ مؤلفین	مدفنلری
٧٧٠	فتاوای بغیة القنیة	ابن سراج قونوی (محمود بن احمد)	شام
٧٥٨	فتاوای طرسوسی	نجم الدین ابراهیم	»
٩١٨	فتاوای قورقود خانیه	شهزاده قورقود بن بایزید خان	بروسه
٩٢٢	مجمع الفتاوا	عبدالرحمن آماسی (مؤید زاده)	درسعادت
٨٤٥	فتاوای سعدیه	سعدی افندی (شیخ الاسلام)	»
٩٧٨	فتاوای عدلیه	رسول بن صالح آیدینی	ازمیر
٩٨٥	فتاوای حامدیه	حامد قونوی (شیخ الاسلام) [١]	درسعادت
١٠٢٦ *	معین المفتی علی المستفتی [*]	یکچشم پیر محمد اسکوبی	اسکوب
١٠٣٩	نقد المسائل فی جواب السائل	رضائی علی افندی	مصر
١٠٩٨	فتاوای آنقره وی	محمد امین افندی انقره وی (شیخ الاسلام)	درسعادت
١٠٩٩	فتاوای فیضیه	فیض اه افندی (شیخ الاسلام)	ادرنه
١١٠٣	فتاوای علی افندی	علی افندی چتالجه وی (شیخ الاسلام)	» [٢]
١٠٨٨	فتاوای منقاری زاده	منقاری زاده یحیی افندی (شیخ الاسلام)	اسکدار
١١٢٨	فتاوای عبدالرحیم	منتشی زاده عبدالرحیم بروسه وی (شیخ الاسلام)	ادرنه
١١٢٧	فتاوای عطائیه	محمد عطاءاه افندی (شیخ الاسلام)	» [٣]
١١٩٣	فتاوای شریف زاده	شریف زاده محمد افندی (شیخ الاسلام)	درسعادت
١١٥٦	بهجة الفتاوی	یکیشهری عبداه افندی (شیخ الاسلام)	قاکلیجه
١٣٠١	ملجاء المفتین	مغنیسالی حاجی اولیا زاده علی افندی	مغنیسا
	فتاوای نتیجه	فتوی امینی احمد افندی	[٤]
٨٨٠	جامع الفتاوی	قریق امرة الحمیدی الحنفی	
٩٥٥	فتاوای قدریه	عبدالقادر افندی (شیخ الاسلام)	بروسه
٨٦٦	زبدة الفتاوی	پیر محمد بن یوسف آنقره وی	
٩٨٨	فتاوای قاضی زاده	احمد بن محمود	درسعادت
١٠٨٧	فتاوای خصالی	عبدالرحمن افندی	بروسه
١١١٤	فتاوای نعمانیه	دباغ زاده نعمان افندی (شیخ الاسلام)	درسعادت

[*] بوذاتك قوانین عثمانیه یه دائر (ظهیرالقضاة) اسمنده بر اثری ده واردر .

[١] (تنقیح حامدیه) اسمیله بر فتوی دها واردر .

[٢] نقولی کفوی صالح افندی طرفندن جمع ایدلمشدر .

[٣] منقاری زاده فتاواسنك نقولیدر .

[٤] بواثرك منقولی ذکر اولنمق شرطیله ١٢٢٦ تاریخنده کدوسی حافظ محمد افندی طرفندن یکیدن یازلمشدر .

سنه	اسامیٔ آثار	اسامیٔ مؤلفین	مدفنلری
	فتاوای مجموعهٔ جدیده		[۱]
۱۱۰۵	نورالفتاوی	بخشایش نوراه افندی	درسعادت
۱۰۲۸	فتاوای آق کرمانی	علی الاقکرمانی	آق کرمان
۱۲۲۵	سفینة الفتاوی	مفتی ارضروم عبدالرحمن افندی	ارضروم
۱۰۹۹	صرة الفتاوی	محمد صادق بن علی الساقزی	
۱۰۶۹	میزان الفتاوی	بالی زاده مصطفی افندی (شیخ الاسلام)	درسعادت
۱۱۰۰	مجموعة الفتاوی	مولود افندی	
۱۰۹۲	خلاصتین فی الفتاوی	اسیری محمد بروسه‌وی (شیخ الاسلام)	بروسه
۱۱۱٦	فتاوای اسعدیه	اسعد اسکداری	مدینهٔ منوره
	فتاوای حلیمیه	محمد بن عبدالحلیم بروسه‌وی	(۲)
	مجموعهٔ جدیده	فتواخانه هیئت علمیه‌سی	(۳)
	فتاوای فرائضیه	فاتح درسعاملرندن احمد خلوصی افندی	
۹٦۵	فتاوای واقعات	محی الدین محمد قاضی استانبول	درسعادت
۸۲۳	جامع الفصولین	شیخ بدرالدین سیماوی	سیروز
۱۳۰۰	فتاوای میزان المدعین	محمد حلمیٔ سیروزی	»
۱۰۷۳	ترجمهٔ فتاوای بزازیه	مترجمی شیخ احمد بن موسی السیواسی	
۸۸۷	تلخیص جامع الفتاوی	عبدالمجید بن نصوح	آماسیه
۱۰۸۵	واقعات المفتین	عبدالقادر بن یوسف سنان	درسعادت
۱۰۵۸	تلخیص الفتاوی والشروح	علی حبریٔ کوتاهی	آغریبوز
۱۲۷۵	تنقیح جامع الاجارتین	مشرب زاده حفیدی محمد عارف افندی (شیخ الاسلام)	درسعادت
۱۲۷۵	فتاوای احکام مرعیه فی الاراض الامیریه	عارف حکمت بك (شیخ الاسلام)	اسکدار
۱۳۱۷	مرآة المرافقین	احمد حمداه افندی	درسعادت
۸٤٤	معین الحکام فیمایتردد بین الخصمین من الحکام	علاء الدین علی طرسوسی	
۱۲۵٤	مجموعة الفتاوی	قاضی زاده محمد طاهر افندی (شیخ الاسلام)	درسعادت
۱۲۱۵	نتیجة الفتاوی	دری زاده محمد عارف افندی (شیخ الاسلام)	اسکدار [٤]
۱۱۳٦	ترجمهٔ فتاوای قاعدیه	کامی محمد افندی	اسکدار

[۱] مؤخراً هربکی طوپلانان فتوالره بونام ویرلمشدر .

[۲] منقاری زاده فتاواسنك نقولیدر .

[۳] صوکره‌کی مشایخ اسلامیه طرفندن ویریلن فتاوادر .

[٤] متعدد مشایخ اسلامیه‌نك ویردکلری فتاوادر .

سنه	اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	مدفنلرى
١١٧٣	بحرالفتاوى	مفتى ارضروم قاضى‌زاده محمد افندى	ارضروم
١١٧٥	فتاواى‌وصاف	عبداه وصاف افندى (شيخ‌الاسلام)	درسعادت
١١٤٨	فتاواى روشنى	ولى‌الدينى آيدينى	اقحصار
١٢٠٧	فتاواى كريدى	على شكرئ قنديه‌وى	قنديه
١٠٧٨	مجموعةالفتاوى	ولى بن يوسف	
١١٨١	سمحةالابرارفى‌بيان‌غموض‌الاسرار	خطيب بطال حسن بن على قيصرى	قيصريه
	نهريةالفتاوى	مفتى ارضروم ابراهيم ادهم افندى	ارضروم
١٢٥٩	فتاواى‌عبدالسلام	مفتئ ماردين عبدالسلام افندى	ماردين
	فتاوا	مصطفى سعيد عينتابى	
١١٦٩	فتاوا	سيد محمد رضا	درسعادت
	فتاواى‌حلى	ابراهيم بن‌الشيخ اسماعيل‌القسطمونى	
١٠٥٣	فتاواى يحيى‌افندى	شيخ‌الاسلام يحيى افندى	درسعادت
١٠٠١	فتاواى‌زكرياافندى	شيخ‌الاسلام زكريا افندى	درسعادت
	فتاواى احمديه		درسعادت
١١١٠	فوائدالعلية من‌المسائل‌الشرعية	نثارى على افندى القيصرى	
١١٥٩	تحفةالفتاوى	عمر بن صالح قريمى	
١٠٢١	صنعى	شيخ‌الاسلام صنع‌اه افندى	
	فوائدالفتاوى‌العثمانيه	مسود عثمان بن محمد طوسيه‌وى	[١]
	الروائح‌الزكية فى فهرس الفتاوى‌التركيه	كدوسى حافظ محمد افندى	
١١٥٠	جامع‌الدعاوى والبينات	مصطفى بن شيخ محمد افندى	
	مجموعهٔ‌ويدينى		
١٢٠٤	تنقيح	شانى زاده محمد صادق افندى	
	مجموعةالفتاوى	جمعه‌وى	
٩٨٤	مفيدةالانام	محمد بن شيخ مصلح‌الدين	
	فتاوى‌قرمزى		درسعادت
١١٢٤	فتاوى	باشمقجى زاده على افندى (شيخ‌الاسلام)	درسعادت
١١٥٤	مجموعهٔ‌ابوالخير	ابى‌الخير احمد افندى (شيخ‌الاسلام)	
	نهايةالمطلب		
	مجمع‌المسائل‌الشرعية	لالى احمد افندى	

[١] ١١٤٤ دن باشلايور.

سنه	اسامئ آثار	اسامئ مؤلفین	مدفنلری
٩٨١	فتاوای برکوی	برکوی محمد افندی	برکی
١٢٣٦	ترجیح بینات	عبدالرحمن بن سلیمان	
	نورالفتاوی	مصطفی بن شیخ محمد	
٩٦١	مجموعهٔ فتاوی	آبادی محمد چلبی	درسعادت
٧٨٢	الدررالمنثوره	شادکلدی شمس الدین چلبی	آماسیه
١٢٩٨	خلاصةالاجوبة	چشمی زاده محمد خالص افندی	اسکدار
	فتاوی	خربوطی امام زاده محمد سعید افندی	خربوط
١٢٢٣	مجلةالمحاکم	عاکف زاده عبدالرحیم افندی	درسعادت
١٢٦٨	مجموعهٔ فتاوی	ماردینی عمر شوقی افندی	ماردین
	فتاوای آق حصاری	ابراهیم آق حصاری	[١]

[١] ویانه‌ده کتبخانهٔ ایمپراطوریده بر نسخه‌سی واردر

شعرا فصلی

بسم الله الرحمن الرحيم

فضائل شعر وشعرا حقنده شرفوارد اولان احاديث شريفه‌دن بعضيلرى :

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

١ ــ علموا اولادكم الشعر فانه يفتق الذهن ويورث الشجاعة

٢ ــ ان من البيان سحراً وان من الشعر حكماً

٣ ــ لسان الشعراء مفتاح الجنة

٤ ــ قل يا حسّان والروح معك

٥ ــ ان لله كنوزاً فى تحت العرش ومفاتيحها السنة الشعراء

٦ ــ تعلموا من الشعر حكمه وامثاله

٧ ــ قلوب الشعراء خزائن الرحمن

آ

(شعرا وادبا) [۱]

آهی حسن چلبی

(یاوز سلطان سلیم خان) دوری شعراسندن و اسکی عثمانلی شاعرلرینك الك ممتازلرندن اولوب (نیکبولی) دندر . کندینه مخصوص برآهنك حزین صاحبیدر. اکمال تحصیلدن صوکره قاضیلك ومدرسلك ایله برخیلی دولاشدقدن صوکره (ریاضی) و (سهی) تذکره‌لرنده محرر اولدیغی اوزره (قره‌فریه) مدرسی ایکن (سوزآهی ایله طوتشدی جهان) مصراعنك دلالتی وجهله (۹۲۳)ده وفات ایتدیکی محررسه‌ده قینالی‌زاده (حسن‌چلبی) تذکره‌سنده (خاورینك [۲] همشیره‌سنی آلوب مناسترده وفات ایتمشدر) دیه محرردر . فقط تذکرهٔ (سهی) ایله (عالی) (کنه‌الاخبار) ینك غیرمطبوع قسمنده (قره‌فریه‌ده مدرس‌ایکن فوت اولدی. مزاری آنده‌در.) عباره‌سنه کوره قره‌فریه‌ده وفات ایتدیکی تأید ایدییور .

مع‌هذا هرایکی یرده قبرینی تحری ایله‌دمسه‌ده بر اثر بولامادم . دیوانندن باشقه شیخی‌نك (خسرو وشیرین) نه نظیره اوله‌رق (شیرین وپرویز) و (روایت کلکون وشبدیز) و (فتاحیٔ نیشابوری) نك (حسن‌دل) نی [۳] پك چوق تصرفات اجرا ایده‌رك ینه اواسلمه ترجمه ایلدیکی آثار منثوره‌سیدرکه برنجیسنی اکمال ایده‌مدیکی کبی ایکنجیسنك اکمالنه‌ده عمری وفا ایتمه‌مشدر. آثارندن یالکز (حسن دل) مطبوعدر . تذکرهٔ (سهی) ده (خسرو وشیرین) اسلوبنده

---

[۱] شعرا وادبانك همان کافه‌سی مخلصلریله بیلندکلرندن مخلصلری اسملرینه تقدیم ایدلدی . مع‌هذا بو خصوص دیکر فصللرك بعض اسملرنده دخی نظر دقته آلندی .

[۲] (علی خاوری) شعرادن صاحب دیوان برذات اولوب (مناستر) لیدر (قره فریه) قاضیسی ایکن وفات ایلدی . اشعارندن :

روزکارینه کوره قوللان جهانی خاوری
کاه پرجوش اول کهی خاموش دریالر کبی .

[۳] (لامعی چلبی) ایله (صبری) نك بو اسمده برر منظومه‌لری واردر .
(آهی) نك‌کی قافلهٔ شعرا مؤلفی (توفیق) افندی معرفتیله (۱۲۷۷) تاریخنده طبع ایدلمشدر .

کل وخسرو آدلو بر کتابی وار) عبارەسی مندرج اولدیغنه کوره بویلەده بر اثری اولدیغی اکلاشیلیور .

برنجی منظومەسندن :

کوکل آینەدر سومز غباری
کتورمز جام جمشید انکساری

ایکنجی منظومەسندن :

جاهلك فخری جمع مال ایلەدر .
عارفك عزتی کمال ایلەدر
عشق وشوق اهلی وجد وحال ایستر
نه کمال ایستر ونه مال ایستر .

غزلیاتندن :

نه مصاحب بولونور درد و غم یار کبی
نه فراغت یری وار کوشهٔ خمار کبی

کتیروب نقطه کبی اورتەیه آتدی بنی چرخ
باشلادی کندی قیبی چیزمکه پرکار کبی

اول قیامت بنی فردایه صالوب آهی ینه
یارینه قالدی ایشم وعدهٔ دیدار کبی

آذری ابراهیم چلبی [۱]

مشاهیر شعرادن وابوالسعود افندی تلامیذندندر . (کچدی آذری چلبی) ترکیبنك دلالت ایتدیکی (۹۹۳) ده (حما) قاضیلغنده ایکن وفات ایدەرك خارج شهرده دفن اولندی. غیر مطبوع دیوانندن بشـقه مطبوع (نقش خیال) عنواندەکی سلیس منظومەسی مقبول ادبادر . مکمل

---

[۱] (بروسەلی بلیغك) (نخبةالاثار) یله (شیخی) ده عین اسم ومخلصده اصطبل عامرە خدامندن ادرنەلی (بستان زاده) شهرتیله بنام بر شاعر دها واردرکه وفاتی (۱۰۵۲) در .

برنسخه‌سی درسعادتده اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر. (شیخ نظامی) نك (مخزن اسرار) ینی تقلید ایتمش اولدیغی ظن اولنور. اون ایکی بیك بیتی حاوی اولوب تمثیلات وحکایات ایله تصویر حال ایدلمش کوزل بر اخلاق کتابیدر.

نه غم کر آذری آلودهٔ کرد کناه اولسه
اولور روز جزاده لطفك اظهار ایتمکه باعث

نقش خیال مقدمه‌سندن:

بسمله‌در لالهٔ نعمان دین — بسمله‌در غرهٔ فرد یقین
بسمله‌در نادره پرداز شرع — بسمله‌در رابطهٔ اصل وفرع
بسمله‌در خامهٔ مشکین رقم — فاتحهٔ سورهٔ نون والقلم
خوان سعادتدن اولان بهره‌مند — کندین ایدر مهر صفت سربلند
بادیهٔ عشقده نابود اولان — واصل سرمنزل مقصود اولان
لابد ایدر بسمله‌دن ابتدا — بسمله‌در لازم اولان اوّلا
سن ده دلا بسمله‌دن ازبر ایت — منزلهٔ حمده آنی رهبر ایت
بسمله‌دن وصفن ایدوب واسطه — حمد خدا یادینه قیل رابطه

آغا زاده محمد دده

اکابر مولویه‌دن واشعارنده مخلصی اختیار ایتمه‌ین عرفاء شعرادن اولوب (کلیبولی) دندر. (ساعة القرار) ترکیبنك دلالتی اولان (١٠٦٣) ده ارتحال ایده‌رك پوست‌نشینی بولندیغی کلیبولی مولویخانه‌سنه دفن ایدلدی.

ابیات عارفانه‌سندن:

بر پناه اولماز کلاه حضرت ملا کبی
اومارز عیبمزی سترایده ستارعیوب

سر محبوبیت مولایه مولانای روم
وجهی مرآت اولدیغیچون اولدی محبوب القلوب

آرابجی زاده فردی حسین افندی

قوی طبیعت شعرادن اولوب شهریدر . ماليه تذكره جيلكنده بولندی (١١٢١) ده درسعادتده ارتحال ایلدی . بر نسخه سی موزهٔ عثمانی کتبخانه سنده موجود بیك بیتلی (شاپور نامه) سیله اسماء بلادی مبین مطول منظومه سی ، مرتب دیوانی واردر.

آنی فاطمه خانم

تاج‌التواریخ صاحبی خواجه سعدالدین افندی سلاله سندن اولوب یکیشهر قاضیسی اولان مخدومیله برابر شهر مذکورده بولنمقده ایکن (١١٢٢) تاریخنده وفات ایلدی . شعری وسط درجه ده در. زماننده (خواجهٔ زنان) شهرتیله بنام اولوب صنعت خطه ده انتسابی وار ایدی مرتب دیوانی وار ایسه ده غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

قالوبدر بحر غمده فلك دل یوق ساحل مقصود
حیفلر روزکارم باکه امداد ایتمه دن قالدی

نارغم نور صفا هپ بر چراغك پرتوی
چشم عرفان ایله باقسه ك آره ده بیکانه یوق

آصف پاشا

صدر اعظم طوپال عثمان پاشا زاده احمد پاشانك مخدومی فاضل بر وزیر کارآگاه در . (١١٩٥) ده (بلغراد) محافظی ایکن وفات ایلدی. شعرله اشتغالی آز اولمغله برابر شاعرانه وحکیمانه اشعاری واردر .

اشعارندن

هردل شراب عشق ایله پرنور اولورمی هیچ
هرتودهٔ سیاه جبل طوراولورمی هیچ
آصف شراب عشق ومحبتله مست اولان
تاحشره دك یشارسه ده مخمور اولورمی هیچ

آیت‌الله محمد بك

ترجمهٔ حالی .ورخین فصلنده محرر صبحی پاشانك مخدومیدر ادبیات شرقیه ایله فرانسزجه ادبیاتنه‌ده واقف، منشی و شاعر بر ذات ایدی (١٢٩٥) تاریخلرنده ارضروم مکتوبجیسی ایکن ارتحال ایلدی . (رؤیا) اسمنده‌کی رساله‌سی اخیراً طبع ایدلدی .
مطبوع ترکیب بندندن :

عالی همم اول ویرمه صاقین سعیکه نقصان
انسانی بولوندن آلیقور یأس وعطالت
غدر ایتمه صاقین کیمسه‌یه عمرنده حذر قیل
دنیاده وعقباده سعادتدر عدالت
حقه نظر ایت حق دیوهم باطله باطل
اغراضی ایچون حقی فدا ایله‌مز عاقل

فرانسه شعرای حکماسندن (وولته‌ی) ك (تدمر) خرابه‌لری عنوانلی اثر مشهورینی قسماً ترجمه ایده‌رك رسالهٔ مخصوصه هیأتنده طبع ایله‌مشدرکه بر پارچه‌سی بروجه‌آتیدر :
مرحبا ای تنها خرابه زارلر ، ای مقدس مزارلر ، ایصسز دیوارلر بن سزدن استمداد ایدر وسلام مناجاتمی سزه عرض ایده‌رم. اوت منظره‌کز انظار عامه‌یه بر دهشت خفیه ایراث ایدرسه‌ده بنم‌قلبم سزك تماشا کزدن جسارت عمیقه وافکار عالیه اکتساب ایله انشراح بولور . سزك احوالکزی ملاحظه‌یه‌مقتدر اولان‌بر قلب، حاصل‌ایده‌جکی‌تأثرات شدیده‌دن اله‌جنی‌عبرتله مستفید اولمازمی ؟ .

آگاه عثمان پاشا

میرمیراندن قوی طبیعت، درویش نهاد، لاابالی مشرب بر ذات اولوب (طربزون) لیدر طرزشعری عونی‌وحقی بکلر طرزنده‌در. مرتب دیوانی ایله (بلبل‌نامه) اسمنده‌کی منظومه‌سی غیر مطبوعدر . ابتدا عساکر بحریه سلکنه داخل اوله‌رق بالاخره ژاندارمه قوماندانلغی خدمتیله مختلف ولایاتده بولندقدن صوکره (آنقره) ده متقاعداً اختیار اقامت ایله‌مشدی . (١٣٢٤) محرمنده ارتحال ایدرك پیر عالی (حاجی بایرام ولی) جوارینه دفن ایدلدی .
اهل‌الله منظومه‌سندن :

آلمق ایسترسه‌ك اکر همت اهل اللهی
بی ادب اولمه کوزت حرمت اهل اللهی

نام عالیلرینی یاد ایله قیل استمداد
کوره‌سك تاکه نه‌در قوت اهل اللهی

ابدی حی اوله‌رق ترك فنا ایلرلر
صانمه هرکس کیدر رحلت اهل اللهی

قرب حقه وارەماز دغدغهٔ کثرتدن
بولمایان شاهره وحدت اهل اللهی

اشعاری متصوفانه وحکیمانه‌در . (پاره‌سز) ردیفلی منظومهٔ طویله‌سی مشهوردر .

مطلعی : غم دکلدر قالسه‌ده صوفیٔ شیدا پاره‌سز
بولمق اساندر اکا نانپاره زیرا پاره‌سز

قویمسون حق رندمی آشامی اما پاره‌سز
نشئه بخش اولمز دله جام مصفا پاره‌سز
چاره یوق دفع غم واندوهه اصلا پاره‌سز

ابیاتندن : بر دلکه اولا نائل دیدار حقیقت
فردا المی حسرت جنتمی چکر هیچ

پنجهٔ عصمت ایدی انجق کریبان کیر اولان
یوقسه یوسف صانمه بیلمزدی زلیخا قیمتن

مصارعندن : دست حاجاتك همیشه درکه اللهه آچ

---

(۱)

ازهری نورالدین

خداوندکار غازی دوری شعراسندن دوریش نهاد بر ذات اولوب (آق شهر) لیدر . اشعار عثمانیه‌نك مؤسسلرندن عد اولونور. کرك بونك کرك معاصری اولان (شیخی) نك آثارنده اوقدر خلاف عقل وحکمت مبالغات کورلمز .

اشعارندن : فرصت الویرمش ایکن وقتی غنیمت بیله‌لم
عمرمز حاصلنی مهر ومحبت بیله‌لم

هرعزیزك آیاغی توزینه یوزلر سوره‌لم
کر قبول ایلر ایسه آنی سعادت بیله‌لم

هر دنی منتی چکمیه‌لم نفسه اویوب
دونلر منتی نفسه دنائت بیله‌لم

احمدی

(تاج‌الدین ابراهیم بن خضر) [١] فضلادن واسکی عثمانلی شاعرلرندندر. مصره کیده‌رك منلا فناری وحاجی پاشا ایله هدایه شارحی شیخ اکملدن اکمال تحصیل ایتمشدر .

علوم عالیه وفنون حکمیه وریاضیه‌یه انتساب تامی وار ایدی. اسلوب شعری شیخی طرزینه قریبدر . معلمی بولندیغی یلدیرم بایزید خانك شهزاده‌لرندن امیر سلیمان نامنه مثنوی طرزنده یازدیغی (اسکندرنامه) [٢] سی مشهور اولدیغی کبی (حیرة‌العقلاء) ایله حروف هجا عددنجه

[١] (تذکرهٔ لطیفی) ده سیواسلی اولدیغی محروسه‌ده (اسلاف) ك نقلی کبی آماسیه‌لیدر .

[٢] (٨٠٨) ده یازدیغی مندرجاتنده مصرح اولان (اسکندر نامه) سنك مقدمه‌سی تاریخ ادبیات‌عثمانیه نقطهٔ نظرندن‌حائز اهمیت اولدیغندن نمونه اولمق اوزره مقدمه‌سندن برمقداری درج ایدلدی:

ذکر بسم‌الله الرحمن‌الرحیم — قامونسنه بزه کیدر ای حکیم
چونکه توفیق اولدی بزه هم طریق — در معنایه قولاق طوت ای رفیق
عندلیبم نغمه‌لر ساز ایده‌یم — طوطی‌یم سکر سوز اغاز ایده‌یم
سوز دیه‌یم سوز نجه کیم شویله لغز — کیم روان آندق معطر قیله مغز
بر کلستان بزه یه‌یم شوقله — کیم آنی رضوان تماشاله قاله
یازه‌یم بر نقش کیم نقاش چین — کورسه قیله آنه یوز بیك آفرین
روح قدسم شویله اورایم نفس — کیم اکا عیسی اولا جاندن هوس

صفت خزانه دائر اسکندر نامه‌سندن :

اعتدالدن عدول ایتدی هوا — کتدی کلدن برك وبلبلدن نوا
لاله وکلدن معرا اولدی باغ — بلبلك عشرتکهنی طوتدی زاغ
خار پشتك خار صاقلار جانی — ترلکی‌دوکر سمورك قانی

برده شیخ (عطار) ك (اسرارنامه) سنی نظماً ترجمه ایتمشدر .

مذکور ترجمه نهایتندن :

چونکه عطارك سوزی اولدی تمام — احمدی‌یه دوشدی نوبت ای همام
دیکله آنوك داخی بردم سوزونی — نجه قول ایتمش بویولده اوزونی
خوشه چین خرمن عطار اولوب — یوله دوشمش ناظم اسرار اولوب
فارسی‌دن ترکجه قیلمش ترجمه — یادکار اولماغیچون هر انجمه
روحنه شیخك قلوبن اعتماد — ایله‌دم اللهی هم اولدمده یاد
هم رسولك روحنه یوز بیك سلام — چار یاریلان قمو قیلدم تمام

یکرمی طقوز بیتدن عبارت اولوب هر بیتی اکیسکسز حروف هجانك جمله‌سنی متضمن اولان (صرصر) اسمنده‌کی قصیده‌سنك شرحی کبی دیکر اثرلری ومرتب دیوانی‌ده واردرکه جمله‌سی غیر مطبوعدر . آیاصوفیه و روان اوطه‌سی کتبخانه‌لرنده علم طبدن ترجمه (تفریح الارواح) اسمنده‌کی بر جلد کبیر منظوم بر اثری و (حکیم اوغلی علی پاشا) کتبخانه‌سنده نفیس یازیلی دیوانی واردر . (٨١٥) ده اماسیه‌ده ارتحال ایلدیسه‌ده قبری معلوم دکلدر .

اشهر مؤلفات ابن سینادن (قانون) ایله (شـفانی) نظماً ترجمه ایتدیکنی لطیفی روایت ایدییور . تیمورلنکك معیتنده دخی بولنمش ایدی . شو فقره‌سی مشهوردر: تیمور بعض قرناسیله حمامه کیرر . احمدی‌ده برلکده بولونور تیمور لطیفه یوللو شاعره خطاباً « هپمزه برر قیمت تقدیر ایت » دیر احمدی تیموردن ماعدا جمله‌سنه برر بها بیچر تیمور کندیسی ایچون دخی بر قیمت تقدیر ایله‌مسنی مصرانه تکلیف ایدر . شاعر اکاده سکسـان اقچه بها تعیین ایلر . تیمور « بوعدالت اوزرینه اولمدی بنم یالکز شوازارم سکسان اقچه ایدر » دیر احمدی « بنده یالکز اکا بها بچدم » جوابنی ویریر .

برادری (حمزه‌وی) نك دخی عم نبوی (صـلعم) حضرت حمزه‌یه منسـوب بر طاقم وقایع ومحاربات قهرمانه‌دن باحث و (حمزه نامه) اسمیله بنام اولان قرق کسـور جلددن عبـارت بولنـان اسلوب سـاده اوزرینه محرر تاریخی براثر جسیمی واردرکه بو اثر کرچه خیالی و قسماً تاریخی بر رومان طرزنده محرر ایسـه‌ده تصویر وقایع جهتیله شـایان‌دقتدر . وقتیله‌یکیچری نفراتی تشجیع مقصدیله قیش کیجـه‌لری قشـله‌لرده اوقوتدیرلدیغی تاریخده مذکوردر. حمزه‌وی مخلص برذاتك (جامع‌المکنونات) اسمنده قسماً منظوم برعثمانلی تاریخی‌ده واردرکه برنسخه‌سی‌عصریمز ارباب دانشندن (ابن‌الامین‌محمودکمال بك افندی) ده موجوددر .

اوتوزکسور سنه‌اولنه کلنجه‌یه قدر بروسه محله‌قهوه‌لرینك بعضیلرنده دخی اوقونمقده‌ایدی بو اثرك بر قسمی بروسه‌ده آق بیق تربه‌سنده موجود ایدی .

احمدینك ابیاتندن : بی بقادر بو منزل ای احباب
فاتقوا الله یا اولی الالبـاب

احمد پاشا « ولی‌الدین اوغلو »

شعرای عثمانیه‌نك سر فرازی وبروسـه‌نك مدار افتخاری اولوب الك اول اشعار ترکیه‌یه لطافت ویرن وعثمانلی شعراسی ایچنده ایلك اوکجه فخریه انشاد ایله‌ین بوذاتدر برآره‌لق (علی شـیرنوائی) یی تقلید ایله‌دی . باقی دورینـه قدر دوام ایدن طرز قدیم ادبك اشهر معلمینی

مشارالیهدر . (فاتح سلطان محمد) خان غازی بر کون حافظ شیرازینك بلاغت اشعارندن بحث ایتدیکی صره‌ده : (آنان که خاك را بنظر کیمیا کنند) مصراعنی انشاد ایله (آلت طرفی نه‌در ؟ بیوردقده بالبداهه (کحل الجواهر قدمت توتیا کنند) جوابنی ویرمك کبی ظرافت پردارلغی سایه‌سنده مظهر توجه اوله اوله خواجهٔ شهریاری اولدی . بواستادانه تقربك نتیجهٔ فاخره‌سی اولمق اوزره برآز صوکره خواجه‌نك وزیر اولدیغی کورلدی .

فقط چوق کچمه‌دن بعض رندانه اوضاعندن دولایی برمدت یدی‌قله‌ده حبس اولندیغی زمان مطلعی شو :

ای محیط کرمك قطره‌سی عمان کرم　　باغ جود ابر کفکده طولو باران کرم
قول کناه ایتسه نوله عفو شهنشاه قنی　　طوتەلم ایکی الم قانده ایمش قانی کرم

اولان مشهور کرم قصیده‌سنی تقدیم ایده‌رك اطلاق اولنمش ایدی . سلطان بایزید خان ثانی دورنده مملکتی اولان بروسه‌ده متصرف بلده ایکن (کچدی مدد شاعر روم) ك ناطق اولدیغی (۹۰۲) تاریخنده وفات ایلدی سلطان مرادخان ثانی جامع شریفی قپوسنه قارشی اولان تربه‌سنده مدفوندر

ابیاتندن :

کوینی کورمکله دلده ساکن اولماز شوق یار
قانع اولماز جنت فردوسه دیدار ایسته‌ین

مشکل بودرکه هرکیمه کیم حالم اغلاسه‌م
عشقك بولنده اول دخی بندن بتر چیقار

مصارعندن :

یارسز قالمش جهانده عیبسز یار ایسته‌ین

زهی تصور باطل ! زهی خیال محال

ایلەمه عاقل ایسه‌ك مجنونی محرم رازیکه

بر وقت اولورکه دیرلر اوده بر زمان ایمش

دیوانی غیر مطبوع ایسه‌ده اشعارینك برخیلیسی عطا تاریخنك بشنجی جلدنده مندرجدر . بر نسخه‌سی حمیدیه وعاشر افندی کتبخانه‌لرنده واردر برده (لیلی ومجنون) منظومه‌سی اولدیغی تذکرهٔ (سهی) ده محرردر .

اسحق چلبی « اسکوبلو »

فضلای شعرادن بر ذات اولوب حال مرضنده سویله‌دیکی !

کلیجك حالت نزعه دیدی تاریخی اسحق |
یونلدم جانب حقه باشی قابه یالین آیاق | تاریخنك دلالت ایتدیکی (٩٤٣) تاریخنده

شام شریف مولویتنده ایکن وفات ایلدی متجردانه عمر سورمشدر . طبعی لطائفه میال ایمش سلطان سلیم‌خان اولك شهامت وفتوحاتی حاکی بر تاریخچه‌سی ایله مرتب دیوانی وفنون ثلثه‌دن باحث رسالهٔ امتحانیه‌سی واردر . آثارینك جمله‌سی غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

کوکل آیینه‌سی صافیدر اما
تماشا ایتمکه صاحب نظر یوق

سینهٔ کل چاك چاك وجان بلبل دردناك
باغ دهرك مبتلاسی کلیدر بلبلمیدر ؟

موی سفید باشلادی یر یر آغارمغه
فصل خزانده آچیلیر اولدی بهارمز

امراء اکراددن (شکری) نکده بر سلیمنامه‌سی واردرکه (سجودی) طرفندن تذییل ایدلمشدر . (١٠٣٠) تاریخنده (ابوی علوم) نامیله صرف ونحوه دائر بش قسم اوزرینه مرتب‌منظوم ومنثور اثر یازان (مصطفی بن‌ذهنی) ده (اسکوب)دن یتیشن علماء شعرادندر.

اصولی

عرفای شعرادن اولوب (واردار یکیجه) سندندر مصره کیده‌رك شیخ ابراهیم کلشنی حضرتلرینه انتسابندن برمدت صوکره وطنه عودتله اختیار عزلت ایله‌مشدی . غیرمطبوع دیوانده عارفانه وشاعرانه بر خیلی ابیات موجوددر .

(واه کم کتدی اصولی دردمند) مصراعنك ناطق اولدیغی (٩٤٥) تاریخنده یکیجه‌ده وفات ایلدی .

ابیاتندن :

بر نفس چیقماز غم عشقك کوکلدن ای صنم
صانکه اول سودانی قلبمده سویدا ایله‌دك

اصنامه مسکن ایله‌مه بیت‌المقدسی
تصویر غیره قیلمه محل قلب اقدسی

مصارعندن : واعظك نار جهنم دیدیکی فرقت ایمش

تدرتم یوق حالمی عرض ایتمکه جانانمه

بر غزلندن : وجود مطلقك بحری نه‌موجی کیم ایدر پیدا
انا الحق سرینی سویلر اکر مخفی اکر پیدا
بوباغك کر حقیقتده صوبی بر باغبانی بر
ولی اولمش حقایقدن نیجه یوز بیك شجر پیدا
نظر قیل نوع انسانه کیمی زهر وکیمی شکر
عجب حکمت بر اغاجده اولور درلو ثمر پیدا

امری « ادرنه‌لی »

شعرای عثمانیه‌نك قدماسندن معدود قوی طبیعت برشاعر اولوب (ادرنه) لیدر. عمارت کتابتی وسائره کبی خدماتده مستخدم ایکن (٩٨٢) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایلدی. فارسی‌دان فن معماده فائق الاقران ایدی. مرتب دیوانی غیر مطبوع و منظوم (پند عطار) ترجمه‌سی مطبوعدر. زماننده قیمتی تقدیر اولنه‌مایان بدبختان زمره‌سندن اولدیغنه قطعهٔ آتیه‌سی دلالت ایدییور :

صوفی مجاز آکلادی یاره محبتم
عالمده کیمسه بیلمدی کیتدی حقیقتم
بر کوهرم که خاك سیاه ایچنده قالمیشم
صراف دهر بیلمز ایسه نوله قیمتم

پندعطار ترجمه‌سی مقدمه‌سندن :

حمد بی حد آن خدای پاك را — آن که ایمان داد مشتی خاك را
حمد بی حد اول خدای عالمه — نور ایمان ویردی خاك آدمه

احمد خان اول

غرائب اتفاقیه‌دن اوله‌رق اون‌درت یاشنده پادشاه اولوب اون‌درت سنه سلطنت سورن اون

دردنجی پادشاهدر . تاریخ جلوسلرینی مشعر اولمق اوزره شعرده (بختی) تخلص بیورورلردی . مرتب دیوانی ایاصوفیه کتبخانه‌سنده موجوددر. اشعار فارسیه‌لری‌ده رنکیندر . ارتحال‌عالیلری (۱۰۲۶) ده تربه‌لری بنا کرده‌سی اولان جامع شریف قربنده‌در .

اشعار ترکیه‌لرندن :

خدادن ایسته‌رم بختی امورمده همان توفیق
رضای حقدن اوزکه‌یوق درونمده امل تحقیق

ذکر ایله ای دل هرنفس الله بس باقی هوس
پس غیریدن امیدی کس تکرار ذکر الله ایله

سلطان احمد ثانی‌نکده طبیعت شاعرانه‌لری واردر. (عطا) تاریخی (بختی) مخلصنی بوپادشاهه نسبت ایدییورسه‌ده دوغرو دکلدر .

اوقچی زاده محمد شاهی بك

مشاهیر منشیان‌دن اولوب اوقچی‌زاده محمد پاشانك مخدومیدر . سلطان محمد خان ثالث زماننده بشنجی دفعه اوله‌رق توقیعی دیوان همایون اولمش و (۱۰۳۹) ده تقاعداً (استانبول) ده ارتحال ایتمشدر .حضرت سنبل جوارنده اتمکجی اوغلو دائره‌سنك یاننده مدفوندر .

آثاری : (احسن‌الحدیث) (النظم‌المبین فی آیات‌الاربعین) (جامع‌الغایات) وعلم حدیثدن عربی العباره (المقام محمود) ایله (ترجمهٔ تحفة الصلوة للکاشفی) و منشاتندن عبارتدر . فضائل علم وعالمه دائر (مختارالاخبار) اسمنده براثری دها اولدیغی (کشف الظنون) ده مذکوردر. نثری نظمندن اقوادر . (منشأ الانشا) نامیله مسما اولان منشاتی ملوك اطرافه یازیلان محرراتی جامع اولوب اوتوز جزء قدردرکه فریدون بك منشأنی طرزنده براثر اولدیغیچون اهمیت ادبیه وتاریخیه‌سی مستغنیٔ ایضاحدر .

ابیاتندن :

دل جاهلده اولماز نور عرفان
که نادانك اولور قلبی‌ده نادان

آثارندن : (احسن‌الحدیث) (اقدام) مطبعه‌سی همتیله طبع اولندی . خط دستیله محرر نسخه‌سی نور عثمانی کتبخانه‌سنده‌در . دیکرلری غیر مطبوعدر . احکام اراضی‌یه، کیفیت تملیك

وتقسيمنه دائر قانونی سلطان سليمان طرفندن صادر اولان فرمانلردن مستخرج برده (قانون جديد اراضی) سی واردر .

مشاراليه اليوم ديوان همايونجه مرعی ومعتبر اولان القاب رسميه‌نك مرتبيدر .

(آيات اربعين) ايله (قانون‌نامه) سنك نسخه‌لری نور عثمانيه كتبخانه‌سنده « مقام محمود » اسكدارده حضرت هدائی كتبخانه‌سنده موجوددر. احسن‌الحديث ايله آيات اربعين مقدمه‌سنده‌كی مدايحدن حضرت هدائی‌يه كمال اخلاص وانتسابی اولديغی آكلاشيليور .

انتظامی بوسنوی

سلطان احمد بن محمد خان معاصری بر شاعر اولوب قسم اولی اخلاقدن قسم ثانيسی نمچه سفرندن باحث (تحفة الاخوان) اسمنده منظوم بر اثری واردر .

مقدمه‌سندن :

حمد بی حد او يوجه سلطانه
اول كريم و رحيم و رحمانه
بردر اول برلكن ايدن انكار
اولور آخر مقام ومنزلی نار
حليۀ عقل ايله ويروب ترتيب
ايتدی انسانی زبدۀ خلقت

امينی محمد افندی

زمرۀ قضاتدن وفضلای شعرادن اولوب بروسه‌ليدر . طريقت بايراميه‌يه انتسابی‌وار ايدی. (١٠٧٤) تاريخنده وفات ايده‌رك بوغاز ايچنده (قاكليجه) ده اسكندر پاشا جامعی خظيره‌سنه دفن ايدلدی غير مطبوع ديوانچه‌سی واردر .

اولماز رديفنده‌كی غزل مشهورندن :

دكل تار تعلق كامله سد سفر سازی
سلوك سوزنه پيوند رشته بندپا اولماز

احمد خان ثالث

سلاطين عثمانيه‌نك شعراسندن اولوب ولادتلری $\frac{\text{احمد ثالث}}{\text{١٠٨٤}}$ جلوسلری $\frac{\text{احمدالثالث}}{\text{١١١٥}}$ و (سرير

پاك فردوس اوله سلطان احمده مأوی) مصراعی تاریخ وفاتلریدر . اشعارعالیلرندەکی (نجیب) مخلصی عدد عمر شاهانەلرینه موافقدر .

صنعت خطەده انتساب تاملری وار ایدی . یازدقلری درت قطعه کلام قدیمدن برینی روضهٔ مطهرەیه اهدا بیورمشلردی. باب همایون قارشوسندەکی چشمەده ودراغمان جامع شریفی تکیەسی قپوسندەکی تاریخلر خط نفیس شاهانەلریدر. خط تعلیقی مشهور ولی الدین افندیدن تمشق ایتمشلردر. ارباب علوم وصنایعی مظهر احسان والتفاتلری بیوررلردی . خطاط شهیر حافظ عثمان مرحومك مرکب حقەسنی الدیزەرق جواهرله طولدیروب اعاده بیورملری‌ده نشر معارف خصوصندەکی مآثر شاهانەلرندندر .

تنزل ایلەمز زینتسرای دهره عاشقلر
هما پرواز عشقه جای سفلی آشیان اولماز

اسرار محمد دده

استانبولدن یتشن شعراء وارباب دلدندر. (غلطه مولویخانەسی) حجره نشینلرندن اولوب شیخ غالب دده ایله بینلرنده مخادنت فوق العاده وارایدی اشعاری عارفانه اولمغله برابر رقت آمیزدر. دیوانی مطبوعدر. شعرای مولویەنك تراجم احوالنی حاکی غیرمطبوع (تذکره) سی‌ده واردرکه (سماعخانهٔ ادب) بوندن تراشیدەدر (حیفلر کوز یوموب اسرار دده سر اولدی) مصراعنك ناطق اولدیغی (١٢١١) تاریخندەوفات ایلەمشدر. قبری درکاه مذکور مزارستاننده فصیح دده یانندەدر . شیخ غالب مرحومك بوذات حقنده سوزشلی بر مرثیەسی واردر .

اشعار عارفانەسندن :

سحرده باغه کلدی سیره جانان
نەلر سیر ایلدی بیدار اولانلر

ابیاتندن :

اسرار اهل حیرته خاص اصطلاحی وار
هربی خبرله سویلەشیلر صانمه حال دل

فلاح بولمادی راه طلبده بنلك ایدن
سکا سن اولدك او مسلکده راهزنلك ایدن

تذکرەسنك خاتمەسندن :

درویش غریب مولوی‌یم　　سرمست شراب مثنوی‌یم
سرتا بقدم نیاز عشقم　　مستغرق سوز وساز عشقم

یارب بنی مولویدن اصلا دور ایتمه بحق ذات ملا
تحریر اولونان ذوات حقی آنلرده‌کی قال وحال حقی
اسراری اوخیله پیرو ایله آگاه صدای بشنو ایله

ابوبکر بك

ترجمهٔ حالی مورخین فصلنده مذکور (عاکف) بکك مخدومیدر . ارباب علم وقلمدن برذاتدر . بر نسخه‌سی (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده موجود (گلشن اسرار) اسمنی ویردیکی (علم حال برکوی) شرحنك مقدمه‌سنده بروجه‌آتی آثاری اولدیغنی یازییور :

رجحان — بسمله شرحی
معیار سخن — غلطات
ایهاالابرار — ایهاالولد شرحی
زبدة الاقوال — علمی مرحومك علم‌حال شرحی
رضائیه فی‌اوقات المرضیه — دارنده‌وی‌نك ربع رساله‌سنك شرحی

ابوبکر سامی پاشا

سلطان عبدالحمید خان اول دوری وزراسندن شاعر، سیاسی برذات اولوب (آغریبوز) لیدر صدارت قائممقاملغی، ایالت والیلکی کبی مهام اموردہ بولندقدن صوکره (١٢٢٩) تاریخنده اغریبوزده وفات ایله‌دی فضلای عصرك تقریظلریله موشح غیرمطبوع دیوانی واردر . مکتوبی اسماعیل افندی مرحومدن مأذوندر .

ابیاتندن :

ای اولان کاشانهٔ نخوتده سرمست غرور بر ده فکر ایت حال ذلتده خمار محنتی
طریق کج دوشورور دامه آدمی سامی وصول وصلته راه صواب اولور باعث

اسعد مخلص پاشا « مفتی زاده »

شعرای وزرادن و ملامیهٔ بایرامیه اعاظم رجالندن (بنیامین ولی) نسلندن اولوب (آیاش) لیدر عالم وفاضل برذات ایدی. مثل مشهورحکمنده اولان‌عظمتنه دائر فقرات عدیده

نقل ایدرلر (١٢٦٧) تاریخنده دیار بکر والیسی ایکن وفات ایلدی . اشعاری حکیمانه اولوب دیوانچه‌سی مطبوعدر آتی‌الترجمه سعدالله پاشانك پدر عالیلریدر .

غزل

زادهٔ نوحه شرف ویره‌میجك حضرت اب
آخرك اوغلنه بیلمم نه ویرر عزت اب
سبب کسب شرف ذاتنك اهلیتیدر
یوقسه دکمز دنس ارثله اهلیت اب
نامی خیرالخلف عنوانه شایان اوله‌مز
اولمیان ملتزمی طور ادبسیرت اب
ایتمه‌ین قرطهٔ کوش دل وجان پند ابی
قطب وقت اولسه‌ده بی‌فائده‌در همت اب
قیمت وقدر حیات پدری بیلمه‌یه‌نه
بیلدیرر صوکره زمانه نه ایمش قیمت اب
کیم قالور پور پدردن بو فنا دنیاده
ولد عاقله عبرتمی دکل رحلت اب
مخلصا حضرت حقدن بودر اقصای نیاز
ولد نا خلفه دوشمه‌یه هیچ حاجت اب

یکیچریلرك الحاسنده سویلدیکی تاریخ :

پادشاه سیف شریعتله کسوب عرقنی اهل فسادك یکسر
دیدی مخلص قولکه هاتف غیب اولدی تاریخی غزای اکبر
١٢٤١

قطعهٔ آتیه‌یی بیروتده حکومت قوناغنده‌کی اوطه‌یه تعلیق ایتدیرمشدی :

شرع وقانونه اوکیم امرینی تطبیق ایلر آنی‌ده حضرت حق مظهر توفیق ایلر
ایکی دیوانده مسئولدر اول والی کیم فصل دعواده نه تحقیق ونه تدقیق ایلر

اسعد محمد افندی

فضلای شعرادن برذات اولوب مغنیسالیدر. پدرندن اکمال تحصیل ایتدکدن صوکره درسعادته عزیمتله (خواجه عبدالرحیم افندی) مرحومدن غوامض عربیه‌یی (خواجه نشأت افندیدن) ده

دقایق فارسیه‌یی تعلم ایده‌رك مفتیاً مملکتنه عودت ایلدی برقاچ سنه ایفای خدمت فتوا ایلیوب «١٢٦٩» ده (قدس شریف) مولویتنه تحویل مأموریت ایتدی . رجال قادریه‌دن صاحب دیوان (قدوسی احمد افندی) یه منتسبدر. نصیحة الملوك) ی ترجمه ومترجم (عاصم افندی) مرحومك (تحفهٔ عربیه) سنی شرح ایتمشدر . نعت آتی زادهٔ طبع عاشقانه‌سیدر :

دو عالم نور ذاتکدن اثردر یا رسول الله
وجودکدن خلایق بهره وردر یارسول الله
جبینك اختر برج هدایت اهل عرفانه
دو چشمك منظر لوح قدردر یارسول الله
دل عشاقی بلبل وش نواساز ایله‌ین هردم
جمالك غنچه‌سندن بوی تردر یا رسول الله
عدوی بدزبانه جای امن اولمازدی دنیاده
ولی آثار فیضك سرتسردر یا رسول الله
نه ممکندر بشر کنه شریفك ایلیه ادراك
سکا وصاف اولان رب قدردر یارسول الله
شفاعتله بوله فوز و فلاحی اسعد عاصی
اگر اولمازسه حالی دربدردر یارسول الله

(١٢٧٤) تاریخنده مغنیساده ارتحال ایده‌رك پدرعالیلری (نعیمی خلیل) افندی یاننه دفن ایلدی.

امین افندی (محمد امین افندی) «استانبولی»

بغداد والیسی نجیب پاشا زاده صاغر احمد بكك اوغلیدر . باب عالی ترجمه اوطه‌سنده بولنوب رفقاسیله برابر تشکیل ایتدیکی یکی عثمانلیلر جمعیتك مقاصدینی استحصال ایتمك اوزره اوروپایه کیتمش وعموجه‌سی محمود ندیم پاشانك صدارتنده استانبوله عودت ایتمشدر. (١٢٩١) ده وفات ایده‌رك روم ایلی حصاری قبرستاننده ساحله قریب برمحله دفن اولنمشدر . کندوسنه ملاقی اولانلر فرط ذکا اربابندن اولدیغنی تصدیق ایدیورلر . (کلدان) نامنده‌کی مجموعهٔ اشعاری مطبوعدر . برادری داخلیه اوراق مدیرلکندن متقاعد علی حیدر بکده شاعردر . (بیان حقیقت) اسمنده قیمتلی بر رساله‌سی واردر.

(کلدان) دن :

جهانده خوش یشامق راحت ایتمك استرسه‌ك
نه سور صفای وصالی نه چك جفای فراق

امراح

ارتجالاً شعر سویلمکده‌کی قدرت شاعرانه‌لری مسلم اولان ساز شاعرلرینك متأخر ومتحیزلرندن وطریق نقشبندی منتسبلرندن بر ذات اولوب (ارضروم) لیدر . (۱۲۹۳) ده (نیکسار) ده ارتحال ایله‌دی . اشعارندن بر قسمنی حاوی اولان دیواننك اخیراً طبعنه همت اولوندی . شاکردلرینك الك بنامی (توقات) لی نوریدر . شعرامزك بو قافله‌سنك اوصاف واحوالی حقنده متتبع ادبامزدن (کوپرولو زاده فؤاد بك) افندینك (ساز شاعرلری) اسمنده‌کی اثر قیمتدارینه مراجعت لازمدر . مشهور مستزادی :

عشق ازلی عاشقه الهام خدادر
بر نشوه‌نمادر
تحقیق کوکل شهرینه برنور ضیادر
منهاج هدادر

هر کیمده وار لذت عشقك جولانی
ایلر دورانی
اسماسی آنك بو دل عشاقه جلادر
هم روحه غدادر

واعظ بکا وصف ایله‌مه جنات ایله حوری
بیلمم اوحضوری
عاشق اولانك عشق ایله مطلوبی رضادر
باقیسی هوادر

خواجه بنی منع ایتمه جنونیت عشقدن
ویر درسه‌م اومشقدن
بو جذبهٔ عشق عاشقه بر اوزکه ادادر
بیلسه‌ك نه صفادر

زاهد بنی طعن ایله‌مه کیم مسجده کلمز
راه حقی بیلمز
بن معتکفم کوشهٔ میخانه بکادر
مسجدده سکادر

بر دل‌که بیلیر عشق حقیقت خبرندن
سویلر اثرندن
البته او دل بیتی نظرکاه خدادر
قال اهلی جدادر

امراح که اظهار ایدوب اهل نظر ایستر
یعنی درر ایستر
خاك درجانانده کرچه فقرادر
اما شعرادر

اشرف مصطفی پاشا

مشیران عظامدن وسخن‌سنجان شعر وانشادن درویش مشرب برذات اولوب (بروسه‌لیدر) (اشرف الشعرا) اسمیله مطبوع دیوانی واردر . اکثریتله روم‌ایلی جهتلرنده والیلك وقوماندانلق کبی خدمات مهمه‌ده بولندقدن صوکره (۱۳۱۲) ده درسعادتده ارتحال ایده‌رك مرکزافندی درکاهنه دفن ایدلدی . رنکین قصائدی، حزن انکیز مرثیه‌لری واردر .

ابیاتندن : هر کسک غیرتی ممدوح اولور ادراکی قدر
برمیدر همت عاقل ایله سعی باقل
ذات حق صنعتیدر نسخهٔ امکان اما
آکا شیرازهٔ ترتیب نبی برده ولی
بری معنای احددر بری مولای صمد
یك وجود عالم وحدتده محمدله علی

مصارعندن : مرد لاقیدی کرفتار ایده‌مز دام امل

اسعد افندی

قدرت قلمیه‌یه مالك ، لسان سیاسته واقف ارباب حمیتدن بر ذات اولوب (چورلو) دندر استانبولده اکمال تحصیلدن صوکره اقلام دولتده وعالم مطبوعاتده خدمات قلمیه‌ده بولوندی . زمانی مقتضاسی اوله‌رق مختلف نفی وتغریبلره معروض قالدی و (١٣١٧) ده منفی بولندیغی (بتلیس) ده ارتحال ایلدی . آثار مطبوعه‌سی :

١ — (اتحاد اسلام)

٢ — (حکومت مشروطه)

٣ — (جغرافیا لغتی) (دوقتور میرآلای حسین بکله مشترك)در. قله‌لی اعدادیٔ عسکریسنده کتابت معلملکی و (بصیرت) غزته‌سنده سرمحررلکی (استقبال) (خیال) (وقت) (دمشق) غزته‌لرنده مقالات عدیده‌سی واردر .

ابوالکمال (امین پاشا) سید محمد امین پاشا

بخارانك قدیم امیرزاده‌لرندن سید احمد جلال الدین بك احفادندن کبان معدن همایون مدیری (سید مصطفی مظهر افندی) نك مخدومیدر. ایام صباوتنده پدری طرفندن درسعادته کوندریله‌رك دایسی طومروق مدیری حسین بکك نزدنده مبادیٔ علومی تحصیل ایلدی لام اقرباسندن بولندیغی اعاظم ادبادن صدراسبق (یوسف کامل پاشا) ١٢٦٦ده استانبوله نقل مکان ایلدیکی اثناده تحصیل وتربیه‌سنه بالذات اعتنا ایتدی ، بالخاصه کامل پاشادن وآنك حقیقهً انجمن دانش وعرفان اولان مجلس کمالنه مداوم اعاظم علما وادبادن علوم دینیه وحکمیه وادبیه تعلم ایتدی. بین الرجال کامل پاشا مهردارلغی ایله معروفدر. مجلس والاده شورای دولتده اوتوز سنه ایفای خدمت

ایده‌رك بالاخره بعض متصرفلقلرده بولندی و روم‌ایلی بکلربکلکی پایه‌سنی احراز ایلدی . اون اوچ‌سنه یقه‌جقده‌کی انزواکاهنده معزولاً اقامت ایلدکدن صوکره تشکیل اولنان آطه‌لر متصرفلغنه تعیین اولندی . آطه‌لرك ینه قضا حالنه افراغی اوزرینه کاکان انزواکاهنه چکیلدی ۱۳۲۶ ده ارتحال ایده‌رك مرکزافندی قبرستاننه دفن اولندی. ابتدای نشأتندن بری کال صلاح واستقامت ایله اشتهار ایده‌رك امنیت عامه‌یه مظهر اولمشدی . عرب، فرس لسانلرینه وعلوم‌دینیه وحکمیه وادبیه‌یه واقف ، علمیله عامل بر مرد عارف ایدی . غایت نفیس اولان خطیله بر چوق کتب قیمتدار استنساخ وخیلی آثار تدوین ایتمشدرکه مخدومی ابن الامین محمود کال بکك کتبخانه‌سنده محفوظدر .

تصوف ، حکمیات ، ادبیات ، محاضراته منسوب اولان غیر مطبوع آثار موجوده‌سی بروجه‌آتیدر :

۱ — (دررالنصائح‌المنتخب غررالخصائص) : ابی اسحق الوطواطك (غررالخصائص) نامنده‌کی اثرینك ترجمه‌سیدر .

۲ — شیخ عبدالمجیدك (تحفة‌المرضیه فی اخبارالقدسیه) نامنده‌کی اثرینك علی‌طریق‌الانتخاب ترجمه‌سی .

۳ — علامه یافعینك (روض‌الریاحین فی مناقب الصالحین) نامنده‌کی اثرینك علی‌طریق‌الانتخاب ترجمه‌سی .

٤ — بهاءالدین آملی‌نك (المخلات) نامنده‌کی اثرینك علی طریق‌الانتخاب ترجمه‌سی .

٥ — (عنوان‌البیان وبستان‌الاذعان) ترجمه‌سی .

٦ — جلال‌الدین سیوطینك (الارج فی‌الفرج) نامنده‌کی اثرینك ترجمه‌سی .

۷ — علی‌السبکی الشافعی‌نك (معیدالنعم ومبیدالنقم) نامنده‌کی اثرینك علی‌طریق‌الانتخاب ترجمه‌سی .

۸ — تنوخی‌نك (الفرج والشدة) نامنده‌کی اثرینك علی‌طریق‌الانتخاب ترجمه‌سی .

۹ — (احیاءالعلوم)دن علی‌طریق‌الانتخاب بعض مباحثك ترجمه‌سی .

۱۰ — شیخ احمد قلیوبی‌نك (نوادرالعالم) نامنده‌کی اثرینك علی‌طریق‌الانتخاب ترجمه‌سی.

۱۱ — (قرة‌العیون ومفرح‌القلب) نامنده‌کی اثرك علی‌طریق‌الانتخاب ترجمه‌سی .

۱۲ — (فاکهة‌الخلفا) » » » »

۱۳ — شیخ نصربن محمدك (تنبیه الغافلین) نامنده‌کی اثرك » »

١٤ — شیخ ابراهیم المالکی‌نك (عمدة التحقیق فی بشائر الصدیق) نامنده‌کی اثرینك علی‌طریق‌الانتخاب ترجمه‌سی .

١٥ — (ادب الدين والدنيا)دن اكثر مباحثك على طريق الانتخاب ترجمه‌سى .
١٦ — (روضة الاخيار) ذن » » »
١٧ — (اعلام الناس) دن » » »
١٨ — (تذكرهٔ امام قرطبى ترجمه‌سى

اسعد عمر دده

علما وعرفاى مولويه‌دن دريادل واقف رموز مثنوى بر ذات اولوب (سلانيك) ليدر. مجردانه عمر سوره‌رك تحصيل كمالات ايله‌مشدر . (١٣٢٩) تاريخنده ارتحال ايده‌رك (قاسم پاشا) مولويخانه‌سنه دفن ايدلدى . (نمونهٔ قواعد فارسى) اسمنده‌كى رساله‌سى مطبوعدر . جناب (ابن فارض) ك (قصيدهٔ تائيه) سنك بعض ابياتنى شرح وهندى (امدادالله) حضرتلرينك (ضياء القلوب)ى ايله تصوفه متعلق بعض آثار فارسيه‌يى ترجمه ايتديكى كبى (مولانا جامى) نك كندى رباعياتنه وابن فارضك خمريه‌سنه يازديغى شرحى‌ده طبع ايتديرمش و (سپهسالار) ك هندده طبع اولونان (مناقب مولانا) سنك تصحيحنه بذل همت ايتمشدر. جمعنه صرف مقدرت ايتديكى كتب نفيسه‌نك بيكه قريبنى كتبخانهٔ عموميه‌يه اهدا ايتمشدى . مع التأسف قسم ديكرى يكى قاپى مولويخانه‌سنده‌كى حجره‌سنده ياندى . سنك مزارنده‌كى تاريخ بروجه آتى‌در :

مثنوى خوان كنز اسرار حكم اسعد دده
عالم دورانده درويش هما پرواز ايدى
فيض نطقن اخذ ايدنلر سويله‌دى تاريخنى
كيتدى سوى لامكانه ناصح ممتاز ايدى

مثنوى خوانلق اجازه‌سنى بدايةً انتساب ايتديكى عرافتمأب عثمان صلاح الدين افنديدن ، طريقت مولويه خلافتنامه‌سنى‌ده اسكى شهر مولويخانه‌سى شيخى فضلاى مولويه‌دن حسن دده افنديدن اخذ ايتمشدر. معمافيه هندستان مشايخ عارفيننددن (اسماعيل نواب) ايله (امدادالله) حضراتندن‌ده آيريجه اخذ خلافته موفق اولمشدر .

مطلعى :

كورونن جمله اشيادن خدادر
صاقين صانمه آنى سندن جدادر

اولان (توحيد) سرنامه‌لى اوچيوز بيتلى بر مثنويسى واردر .

اشرف محمد افندی « هجاکو »

نوعی شخصنه منحصر عثمانلی شاعرلرندن اولوب (قرق آغاج) نواحیسندن (کلنبه) لیدر. هجو ومزاح وادیسنده سهل ممتنع طرزنده‌کی اشعاریله تمیز ایله‌مشدر . بو وادیده‌کی اشعارینك قسم اعظمی عادتا زبانزد حکمنده‌در . مدت مدیده تخصیص منسوب اولدیغی (آیدین) ولایتی داخلنده‌کی مختلف قضالرده قائممقاملقده بولونه‌رق بر آرالق سائقهٔ استبداد ایله مصره فرار ایده‌رك قلماً مجاهداتده بولوندی . صوك مأموریتی (اطنه) ولایتی والی معاونلکی اولدی. (۱۳۳۰) ده (قرق آغاج) ده ارتحال ایله‌دی . آثار شعریه‌سنك قسم اعظمی (حسبحال) (دجال) (شاه وپادشاه) (ایرانده یانغین وار) (استمداد) اسملرنده‌کی رسائل مطبوعه‌سنده بعضیلری‌ده (اشرف) نامیله نشر اولونان غزته‌ده مندرجدر .

(حسبحال) ده‌کی اشعارندن :

ایدر جلب شفاعت کثرت اشکك قیامتده
خدانك لطفی چوقدر غم یمه اشرف سونر دوزخ
ریاکاران امتدن اکر بر زاهد بارد
ایدرسه بر نفس کانون ثانی‌یه دونر دوزخ

بردر الله نظیری یوقدر — قل هوالله احد بی شکدر
شاهد عادل ایکن موجودات — شك ایدن برلکنه اشکدر

قبریمی کیمسه زیارت ایتمه‌سین الله ایچون
کلمه‌سین رد ایله‌رم بالله اوز قارداشمی
کوزلرم ابنای آدمدن او رتبه بیلدی کیم
ایسته‌مم بن فاتحه تك چالماسینلر طاشمی

چاریارك عددی چار کتابه اشدر
شرط اسلام کبی آل عباده بشدر

علیدن استه‌رم کوثر ، شفاعت فخر عالمدن
مهیادر ، حصوله کلسه بونلر رحمت باری
نصل حسن تصادف ایلمش ابجد حسابیله
« محمد » له « علی » قاچسه اودر « رب » کده مقداری

خلیل ادیب بك « بروسه‌وی »

زمانمز ادباسنك متمیزلرندن برذات اولوب (بروسه) لیدر. اوان طفولیتنی پدریله طشره‌لرده گچیره‌رك استانبوله ورودنده تعیین اولوندیغی اقلام دولتده ایفای حسن وظیفه ایله‌دی. بو اثناده بعض مکاتبده‌ده معلملك خدمت مفتخره‌سنده بولوندی. صوك مأموریتی مجلس معارف باش کتابتی ایدی (١٣٣٠) ده ارتحال ایده‌رك جوار ایوبه دفن ایدلدی. کرك تألیف کرك ترجمه صورتیله وجوده کتیردیکی آثارده اخلاق و آداب اسلامیه دائره‌سندن انحراف ایتمه‌مشدر. طبعاً حساس وتأثره میال ایدی. آثار مطبوعه‌سی بروجه آتیدر:

برمکتوب پاکتی }
کوموش محفظه } فرانسزجه‌دن مترجم اولوب آثارینك ایلکیدر.

(عاشقانه بردرام)، (مسیرهٔ اطفال)، (جمل حکمیهٔ اجنبیه)، (ترکیب بند)، (ایکی رفیقه)، (سعی مجموعه‌سی)، (پارس اسراری)، (کوکرجین مکافاتی)، (میس ماری یاخود مربیه)، (١٣ نومرولو) آرابه وسائره‌در. مکتب عنوانلی منظومه‌سندن:

مکتب

مکتب که مهد نازیدر افکار حکمتك
هرلحظه ملتجاسیدر اقبال وعزتك

مکتبدر الکزیده‌سی اذواق ونزهتك
مکتبدر آفتابی جهان سعادتك

مکتب ملاذ رفعتیدر آدمیتك
مکتب کمال وزینتیدر عقل و فکرتك

مکتب همیشه مصدریدر هر مزیتك
حامیٔ ذی شکوهی دکلی سلامتك

ماحیسیدر مذلت وادبار ونکبتك
مکتب خلاصه مطلعیدر فیض و همتك

مکتبدن انتشار ایدر انوار انتباه
زیرا اودر معالیٔ ادواره جلوه‌کاه

دقتله باق نه‌در بو کمالات شعله زا
بونجه بدیعه‌لر کیم ایدر چشمی روشنا

ارشاد ایچون یتر بو بزه ایشته رهنما
هپ کوردکك مآثر اجلال واعتلا

محصول معرفتکه ویرر طبعه انجلا
مکتب نه‌در نه‌شانلی محل بیلدیرر سکا

صحرایه، کوهه، ساحله، دریایه جابجا
شامل فیوض وسایهٔ اقبالی دائما

اوصافنه کماله یوق حد و انتها
عاقل بونی ناصیل ایدر انکاره اجترا

مکتب دینتجه پیش نظرده اولور عیان
انوار ایچنده روحفزا بشقه بر جهان

مکتب، اوجای دلکش اوبالایرین مقام
اول مرکز سعادت واجلال خاص وعام

مهمان وملتجیسن ایدر هر زمان بکام
هر یوزدن ایلر آدمی شایان احترام

آنجق بولور او یرده بشر فیض مستدام معناً او یرده کیزلنور انواع احتشام
وضع بلند پایه‌سیدر احسن النظام تاب و فروغ شوکتیدر ماحیٔ ظلام
داء عضال جهلی ایدن اولدر التقام ارباب سعیه هر دم ایدن عرض ابتسام

الك بر کوچك التفاتی آنك بر جهان دکر
هم بر جهان معدلی هم بیك ده جان دکر

سیف و قلم که خادم اجلال و شاندر هب مکتبك جلادتنه ترجماندر
بیك شکل دلفریبه کیرر بر جهاندر بر اویله ووضه‌در که طراوت نشاندر
آزادهٔ ملالت ورنك خزاندر هر حالنی مولد شوق جناندر
فکرجه محض جاندر اوت محض جاندر ایشته همای عزت اویوزدن عبارتدر
ظل سعادت وایه‌سی ده جاوداندر مکتب عمومه حاصلی کهف الاماندر
عاقل اولان بیلیر نه‌دیمك قدر مکتبی تقدیس ایدر او جای، فیوضات مکسبی

ابوالضیا توفیق بك

کمال بك مکتب ادبیسنه منسوب شدت بیان، اصابت ذوق وایقان صاحبی بویوك محررلرمزدن بریدر. حدت ذکاسی آثار ومقالاتنده نمایاندر. عثمانلی مطبعه‌جیلغنه جداً خدمت ایتمش، افکار احرارانه پرورده ایتمه‌سندن طولایی بر قاچ کره پای تختدن نفی وتغریب جزالرینه اوغرامشدر. اعلان مشروطیت ایله منفاسی اولان قونیه‌دن استانبوله عودت ایتمش وایلك انتخابده انطالیه مبعوثی صفتیله وکلای ملت عدادنده بولنمش؛ برطرفدن‌ده (تصویر افکار) غزته‌سنی چیقاره‌رق طبعنده‌کی تحریر ومناقشه استعداد وقابلیتنی تطمین ایله‌مشدر. (مجموعهٔ ابوالضیا) ده‌کی مقالاتی، نمونهٔ ادبیات عثمانیه، تقویم ابوالضیا (نه) حقنده تتبعات، نوسال معرفت، لغت ابوالضیا علوم شرقیه وغربیه‌ده‌کی حظ ونصیبنك، طرز تحریر وتحکیه‌ده‌کی درجهٔ تأثیر وموفقیتنك معیاریدر. ۳۲۹ سنه‌سی اواسطنده فجأةً مرتحل داربقا اولمشدر. مدفنی : مقری کوینده اوغلی ضیا بکك یاننده‌در. آثار سائره‌سی :

ملت اسرائیلیه)، (ابن سینا)، (ازوپ)، (نفعی)، (ناپولیون)، (سروریٔ مؤرخ)، (کوتنبرغ)، (بوفون)، (فرانقلن)، (دیوژن)، (یکی عثمانلیلر) .

« اکرم بك (رجائی زاده محمود اکرم بك »

« استاد اکرم » عنوانی آلان مرحوم ، ادبیات عثمانیه‌نك ، داها خصوصی بر تعبیر ایله ، شناسی وکمال دور ادبیسنك طرز جدیده‌ده نظریاتنی ایلك تدوین و تعلیم ایله‌مش بویوك برادیبمزدر. رقت حسیاتی ، نزاهت بیانی ، تراشیدگیٔ اسلوبی ایله تمیز ایله‌دیکی کبی اخلاق واطوارنده‌کی تمکین ووقار ایله‌ده تلامیذ وآشنایانه بویوك بر حس حرمت ومحبت القا ایله‌مشدر . ضیاعلرینه قلب پدرانه‌سنك پك کوچ تحمل ایتدیکی یاوروارینك بالخاصه (نژاد) ینك درد فراقیله میدانه کتیردیکی آثار ونشائد جداً محرق ودلسوزدر .

مشروطیتك اعلانی متعاقب انجق قازاندیغی حسن صیت ادیبانه سوقیله اوقاف ومعارف نظارتلرینه تعیین ایدلمش ایسه‌ده ، سکون وانزوای صمیمانه‌یه فرط الفت ومیلی استعفا ایتمه‌سنی موجب اولمشدر . اعیان اعضالغنه‌ده ارتقا ایله‌مشدر . ۳۲۹ سنه‌سی مرتحل داربقا اولمش و (کوچوك صو) ده‌کی سوکیلی اوغلو (نژاد) ینك یانه دفن اولنمشدر. مطبوع آثار ادیبانه‌لری :

قدمادن برقاچ شاعر
نفرین
تعلیم ادبیات
تقدیر الحان
یادکار شباب
محسن بك
زمزمه
ناچیز
مه‌پرزون
شمسا
تفکر
تقریضات
پژمرده
نژاد اکرم ۲ جلد
اطالا ترجمه‌سی
چوق بیلن چوق یاکیلیر ! ٤ پرده‌لك قومه‌دی]

نشیدهٔ حرب

حفظ وطنه همت مردان کونیدر بو ،   وحدتله فدا کاریٔ اخوان کونیدر بو ،
سرحدلره تحشید دلیران کونیدر بو ،   طورمقمی اولور ؟ غیرت اقران کونیدر بو ،
درد اهلی اولان بزلره درمان کونیدر بو ،   بیك منت ایله بذل سر وجان کونیدر بو ،
حقك بزی تأییدینه ایمان کونیدر بو ،   اعدامزه خسران کونی خذلان کونیدر بو ،
بالقانلره طوفان صالهجق قان کونیدر بو ،   تاریخمزك حرمته شایان کونیدر بو ،

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو ،
ای اردوسی عثمانلیلرك ، شان کونیدر بو ،

ملت که آلیر قوتی عون خدادن ،   ملت که بولور ذوق روان روح غزادن ،
ملت که ایرر کوشنه تکبیر سمادن ،   ــ وارسته تماميله بوکون خوف ورجادن ــ
چوقلر آلهجق دشمن بدعهد ووفادن .   اونلر بزی قورقارمی صانیردی بو وغادن
. . . .
ایکرنمك اولور تحبهٔ ناشسته لقادن .   چکمك فقط اولماز بو سفر رفع بلادن .

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو ،
ای اردوسی عثمانلیلرك ، شان کونیدر بو !

سرتاج اولهلی بزلره ای رایت کلرنك !   هیچ پردهسنی کوردیمی بر ملحمه بر جنك ؟
. . . .
ممکنمی تقابل ایده تمساح ایله خرچنك ؟   بالقانلرك ارتق یتشیر ایتدیکی نیرنك ؛
تجویز ایدهمز تا بوقدر ذلتی فرهنك ؛   خائنلره اولدقجه میادین وغا تنك ،
قاچدقجه دلیکدن دلیکه لنك وبی ننك ،   قورشون نه روا ، انلری تدمیره یتر سنك .

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو ،
ای اردوسی عثمانلیلرك ، شان کونیدر بو !

اولدق ، یتشیر ، اوروپایه قارشی رضاجو ،   آزدیردی اشرابی تذلل له تکاپو ،
الویرمدیمی صبر وتحملسه بو ، یاهو ؟! .   « چکمز اوقدر ثقلتی آرتق بو ترازو ! »

حالا، نه دییور، دیکله‌ییکز، هاتف حق کو، — پاکیزه وطن، مادرمز، حضرت بانو :
«دوندیرمه‌مکه عهد ایدك اردلر، بو سفررو، — «طولسون، یوریك، آتش ایله، خون ایله هر سو.
«ییق، یاق مدن دشمنی ای محتشم اردو! — «غافلره کوستر نه ایمش شدت بازو!»

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو،
ای اردوسی عثمانلیلرك، شان کونیدر بو!

صربك سوزی اولماز، قره طاغ حربه مباشر — اولمقله مروتلی کورندی. شوده ظاهر؛
.... — ....
«عادت بودر: اخرده کلیر زمره اکابر!!.» — لکن بو شماتت، بو نمایش، بو ظواهر،
بیلسه‌ك کیمی مبهوت ایده‌جك؟ باری شو ماهر — آقتورلرینه فاجعه‌یی آکلاتملی بر.

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو،
ای اردوسی عثمانلیلرك، شان کونیدر بو!

اورمش سر سافللرینه نشوهٔ خشخاش، — پرولوله، پرخرخره، پروسوسه لشلاش،
کلمش قپویه، چیرپینیور بر سوری عیاش، — بر صاعقهٔ خشم الٓهی کبی دهاش،
این باشلرینه هپسنك ای تیغ کهر پاش! — طاتسون او سنك ضربه‌کی هر سینهٔ قلاش،
کورسون او سنك برقکی هر دیدهٔ خفاش، — کیت جنکه وقارکله، تلاش ایتمه وطنداش،
قارشی طوره‌مز حقه او یوزلرجه بیك اوباش. — منت سکا ای سیف جلادت، سکا شاباش!

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو،
ای اردوسی عثمانلیلرك، شان کونیدر بو!

ای آوروپا! ای مغرب نور مدنیت — آفاقکی صارمش کورینور ظلمت غفلت
سنسین ویرن آنجق بو قتاله سببیت — سندن کلیور هپ بو اشرایه جسارت؛
ظالملری توقیر ایله مظلومه حقارت. — سندن دیمه‌در هپ بو فلاکت، بو مصیبت
چارپشمالیمی تا بوقدر حق ایله قوت؟ — چیکنتمه‌لیمی تا بوقدر حق و حقیقت؛
محو اولسه‌ده چکمز بو قدر ظلمی بو ملت؛ — ویرمك بزه فرض اولدی شو حالاته نهایت:

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو،
ای اردوسی عثمانلیلرك، شان کونیدر بو!

اسلامه اولان ظلمی کور ای حاکم مطلق ! صابرلره ای ناصر اولان خالق اشفق ؟
عثمانیلری ایله بو درنکده موفق ! ایام کچر بردم اولور امر محقق ،
بز تورکلری یز، چاریشه‌رق یوزکشی قالسه‌ق، اجدادمزك یوردینی چیکنتمه‌یز انجق .
چوق سوردی یتر لقلقلهٔ مزعج لقلق ؛ عسکر یوریسین، شیمدی بودر الزم واوفق .

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو ،
ای اردوسی عثمانیلرك ، شان کونیدر بو !

احمد مدحت افندی

مرحوم اك چوق یازی یازمش ، موضوعلری‌ده مختلف اولمق اوزره اك چوق اثر تألیف ایتمش برمحررمزدر . خلقمزده مطالعه هوسنی مرحوم اویاندرمش وهرمحرردن زیاده بو هوسی بسله‌یوب بویوتمشدر . مدحت افندینك اساسلی ومنتظم برتحصیل کورمه‌مش اولمه‌سنه رغماً شرق وغرب معارفندن ملته عمومی برخواجه‌لك یاپه‌جق درجه‌ده بهره مند اولوشی سعی مکب اصحابندن اولدیغنی رعنا کوستررر .

صوك ادوار حیاتیه‌سنده دارالفنون تاریخ ادیان ، تاریخ عمومی وسائره معلملکلرنده بولونمسی معلومات عمومیه‌سنك بوجهتده براختصاص وخصوصیت شکلنی آلمش اولدیغنی اثبات ایدر. مرحوم بزده ایلك ساده آچیق اطنابلی حاصلی تعبیر مخصوصله، انامی براسلوب صاحبی‌در مع مافیه تك توك یوکسه‌ك اسلوبده یازلمش آثاری‌ده واردر . مدحت افندی ، بزده اك زیاده قلماً چالیشمق وقازانمق اورنکی اوله‌رق یشامشدر . حکایه‌لری پك بیوك تهالکله اوقونمشدر. دارالشفقة الاسلامیه و (تاریخ عثمانی انجمنی) اعضالقلرنده بولوندیغی کبی اوچیوز بش‌سنه‌سنده استوقهولمده انعقاد ایدن مستشرقین قونغره‌سنه‌ده حکومت عثمانیه طرفندن مرخص اوله‌رق کوندرلمشدر ۳۲۹ سنه‌سی اواسطنده مرتحل داربقا اوله‌رق فاتح جامع شریفنده‌کی خطیره‌یه‌دفن اولنمشدر .

باشلیجه آثاری بروجه آتیدر :

١ تاریخ ادیان
٢ اس انقلاب
٣ حقیقة الحقایق
٤ کائنات
٥ خواجهٔ اول
٦ مدافعه

امرالله افندی

شخصیت علمیه‌سنی (اقدام) ایله نشرینه باشلادیغی (محیط المعارف) مقاله‌لریله جداً ممتاز وممایز برحاله قویمشدر . دینه بیلیرکه بزده « علم لسان » دن و « فلسفهٔ لسانیه » دن ایلك بحث ایدن امرالله افندی اولدیغی کبی، زمانلرینه قادار هرالی قلم طوتانك کیرمکده برباًس کورمه‌دیکی لسانی مناظرات ومناقشاته بررنك علمی، برقیمت فنیه ویرن‌ده ایلك امرالله افندی اولمشدر .

دور استبدادده باش‌محررلکی ایله برجلدی تماماً طبع ونشر ایدیلمش‌اولان (محیط‌المعارف) امرالله افندینك هیکل احاطه‌سی، آبدهٔ عرفانی تلقی ایدیلمکه شایسته‌در. واقعا دور مشروطیتك حلولیله برابر ؛ عثمانلی ملتنجه بر (محیط المعـارف) ك درجهٔ لزومی تقدیر ایدیلمش ؛ وباشده ولی عهد سـلطنت ، مرحوم یوسـف عزالدین افنـدی حضرتلری اولمق اوزره بو بابده امرالله افندی‌یه مالاً وقالاً ، فعلاً وعملاً مراجعات کثیره‌ده بولونیلارق برهیأت مخصوصه‌ده بالتشکیل یکیدن(محیط المعارف) تحریرینه باشلانیلارق‌حتی بوکره‌ده ینه انجق برجلدچیقاریلمش ایسه ده وفاتیله تأخره اوغرامشدر .

امرالله افندینك دارالفنون فلسفه معلملکنده ایکن‌نوط ایتدیردکلری فلسفه درسلری‌ده مشار الیهك جداً فنیات ولسانیاتده ، فلسفیات وتتبعاتده نه قادار متبحر اولدقلرینی پك واضح کوستر. قرق کلیسا مبعوثلغی ایله باشـلایان حیات سیاسیه‌سی معارف ناظرلغنه قادار کندیسنی

ارتقا ایتدیرمش وبعض تقاریر ولوایح سیاسیه‌سی علوم سیاسیه ده کی ید طولاسنی اثبات ایله‌مش ایسه ده، حیات علمیه‌سنك انکشافاتنه وملتك مشار الیهدن بحق بکله‌دیکی عرفانی خدماتك ایفاسنه انکل اولمشدر .

مشار الیه (لوله بورغاز) ده تولد ایتمش ؛ و (٣٣٢) سنهٔ هجریه‌سنده مرتحل دار بقا اوله‌رق فاتح جامع شریفی حظیره‌سنه دفن اولونمشدر .

ب

بایزید خان عثمانی

حلم ایله معروف اولان سلاطین عثمانیه دندر . شعرده (عدلی) تخلص ایدردی مطبوع دیوانلری نقصاندر . رحلتلری (کچدی سلطان بایزید خان ولی) مصراعنك ناطق اولدیغی (٩١٨) تاریخنده‌در . جامع شریفلری یانده‌کی تربه‌لرنده مدفوندر .

برمناجاتندن:

خدایا خدالق سکا یاراشیر
نته کیم کدالق بکا یراشیر
چو سنسن پناهی جهان خلقنك
قمودن سکا التجا یاراشیر

ابیات فارسیه‌لرندن :

هر دودکه پیدا شود از سینهٔ چاکم
ابری شود وگریه کند بر سرخاکم

بهشتی احمد سنان چلبی

سلطان بایزید ثانی دوری شعراسندن اولوب قاریشدیرانلی سلیمان بکك اوغلیدر . بر اره‌لق ایرانه کیده‌رك مولانا جامی و (علی شیرنوائی) دن استفاده ایله‌مشیدی . عودتنده کبان بکلکی خدمتنه نائل اولدی . عجم شعراسنه امتثالاً بش حکایه‌یی جمع ایله بر خمسه نظم ایتمشدرکه شعرای عثمانیه میانده ابتدا بو اصولی استعمال ایدن کندیسی اولمشدر . حکایه‌لر شونلردر: (وامق وعذراء) (یوسف وزلیخا) (لیلا ومجنون) (حسن ونکار) (سهیل ونوبهار).

برده سلطان بایزید ایله شهزاده جم وقایعنی مبین برتاریخچه‌سی واردرکه برنسخه‌سی (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده‌در . سهی بکك تذکره‌سنده خمسهٔ نظامی یی ترجمه ایتدیکی‌ده محرردر . (قاریشدیران) چورلی‌قراسندن برقریه‌در . (مغنیسا) لی (جامعی) نك‌ده (وامق‌وعذرا) سی وحکیم اوغلو کتبخانه‌سنده (مخزن اسرار) اسمنده برمنظومه‌سی واردر .

بهشتی‌نك مصاریعندن : ذرهٔ ناچیزدن عار ایتمه‌سونمی آفتاب

بقائی

شعراء قضاتدن برذات اولوب (ازنیق) لیدر . تحصیلی‌مشایخ فصلنده مذکور (قورت) افندیدندر . (٩٨٠) کسورده معزولاً ارتحال ایتدی . مرتب دیوانی و (٩٧٣) ده نظم ایله‌دیکی (کل و بلبل) منظومه‌سی واردر .

ابیاتندن :

عاشقان کوی یاره جمع اولسون
حاجی حاجی‌یی مکه‌ده بولسون

بایزید « شهزاده »

سلطان سلیمان قانونی شهزاده‌لرندن اولوب سائقهٔ قدرله (٩٦٧) ده سیواسده شهیداً ارتحال ایله‌دی . ترکی فارسی اشعاری واردر . مخلصی (شاهی) در . حیاتندن ناامید اولدیغی برزمانده انشاایله‌دیکی مروی اولان اشعار دلسوزانه‌سندن :

نیده‌یم ضایع ایدوب طول امل‌له نفسی
قالمدی ذره قدر دلده بو دنیا هوسی

اضطرابی قوکه ای مرغ روان سیر ایله
اسکیوب ایشته خرابه وارییور تن قفسی

کاربان ره اقلیم عدم منزلنك
دوقونور اولدی دلا سمعمه بانك جرسی

غافل اولما کوزون آچ دیدهٔ حق بین اول
بوش کورمه خس و خاشاك ایله مور ومکسی

شاهیٔ بیدل وبیچاره کنهکاره نه غم
سن اولورسه‌ك اکر ای لطف خدا دست رسی .

احوالنی مصور ابیات فارسیه‌سندن :

درد وبلا وغم شد حاصل مرا زکردون
یارب چه‌چاره سازم شد حال مادیکرکون

دیوانچه‌سنك برنسخه‌سی فاتحده (ملت کتبخانه‌سی) نده موجوددر .

برادری شهزاده (مصطفی چلبی) ده طبع شاعرانه‌یه مالك اولوب استادی سروری قدیم ایدی . پدرینك بغداد سفرینه عزیمتی اثناسنده رستم پاشانك سعایتیله قونیه ارکلیسنده قضازدهٔ فنا اولدی . (مکر رستم) تاریخ شهادتیدر .

ابیاتندن :
رفعت ایسترسه‌ك اکر مهرجهان آرا کبی
سور یوزون هرکون یره ایله تنزل ما کبی

بختی

فضلای شعرادن السنهٔ ثلاثه‌ده انشاد نثر ونظمه مقتدر برذات اولوب (موره) ده‌کی (ایزدین) قصبه‌سندندر . مجموعهٔ منشآتیله مرتب دیوانی و (۹۸۹) تاریخنده نظم ایتدیکی (۱۵۰) بیتلی فارسی العباره (تحفة الافکار درجواب دریای ابرار) اسمنده برمنظومه‌سی واردرکه مطلعی بودر:

آتشین لعلی که تاج خسروانرا زیورست
اخکری بهر خیال خام بختی درسرست

منشآتنك بعضیلرنده‌کی امضاسندن :

نه‌رخت وبخت دارد نه درختی
انیس صدق وصفا آواره بختی

تاریخ وفاتیله مدفنته دسترس اولونامادی . (ییلدیز) کتبخانه‌سنده تورکجه برمنظومه‌سی موجوددر .

بیانی مصطفی افندی «جار الله زاده»

علماء شعرادن برذات اولوب (روسجق) لیدر . ابوالسعود افندیدن اکمال تحصیلدن صوکره ایفای حج ایده‌رك استانبوله عودتنده (اوق میدانی) قربنده صوفیلر درکاهنه انتساب ایله‌یوب شیخ اولدی وفاتی (۱۰۰٦) ده‌در . ترتیب کرده‌سی اولان (تذکرهٔ شعرا) سنی قینالی زاده تذکره‌سنی تلخیص وعلاوه ایله میدانه کتیردی .

ابیاتندن : ای بیانی تند باد محنت هجرانله
عشق اودی خاکسترتنده نیجه پنهان اوله

طریقهٔ خلوتیدر. (قافلهٔ شعرا) ده : (داخل سور استانبولده متصرف اولدیغی اکمل تکیه‌سنده دفن ایدلمشدر) دیه محرردر .

باقی « محمود عبدالباقی افندی » [۱]

طرز قدیم نظمی زمان مساعد اولدیغی مرتبه تجدیده چالیشمش وموفق اولمشدرکه ضیا پاشانك (باقی‌یه سزا اولنسه تعیین : تعبیر مجدد نخستین) بیتی‌ده بوکا شاهددر .
عثمانلیلرجه (ملك الشعرا) نامیله یاد اولنور برشاعر فاضلدر. مولدی استانبول اولوب صغرسنده سراج چیراقلغنه ویرلمش ایکن استعداد مادرزاد کندیسنی طریق تحصیله سوق وارشاد ایله‌مشدر .
قاضی‌عسکرلك رتبه‌سنی احراز ایله‌مشدی. باشلیجه آثاری : (ترجمهٔ مواهب لدنیه) (الاعلام فی احوال بلدالله الحرام) ترجمه‌سی (حضرت خالددن مروی اولان احادیث شریفه رساله‌سی) (فضائل جهاد) (دیوان بلاغت عنوان) لریدر . وفاتی (انتقال ایلدی باقی بوفنا دنیادن) (فنایه ویردی جسمی قالدی باقی اسمی عالمده) (وای‌کجدی شعرای سلفك باقیسی) (اوقی روح باقی‌ایچون فاتحه) مصراعلرینك ناطق‌اولدیغی (۱۰۰۸) تاریخنده اولوب مدفنی‌استانبولده ادرنه قپوسی‌خارجندن ایوبه کیدن‌جاده‌نك صول‌جهتنده یول‌کنارنده‌در. سنك مزارنده محرر عباره : (علمادن سلطان شعرادن مرحوم ومغفور عبدالباقی افندینك روحیچون فاتحه)

قدریکی سنك مصلاده بیلوب ای باقی
دوروب ال‌باغلایه‌لرقارشوکه یاران صف‌صف

بیت حزینی فی‌الحقیقه جنازه‌سنده بولونان قدرشناسان زمانی آغلاتمشدر .

خاتمنده شو بیت منقوش ایدی: فانیست جهان‌درو وفانیست : باقی‌همه اوست‌جمله‌فانیست)
دیوانیله (مواهب لدنیه) ترجمه‌سی مطبوعدر (فضائل‌جهاد) اسمنده‌کی اثرینك خط دستیله محررنسخه‌سی (نورعثمانیه) کتبخانه‌سنده واردر . بویولده یازیلان آثارك جسیم واك استفاده

---

[۷] شعرا خیلی دفتر ایدیجك دست قضا
محو واثباتله بر قیلدی نیجه اوراق
قازیدی نیجه‌یی یاکلش دیو بودفتردن
باقی‌یه ایدوب اشارت دیدی صح‌الباقی

بخشاسیدر . بو اثر (مشارع الاشواق الی مصارع العشاق) ك توسیعاً ترجمه‌سیدر . دیوانی (هامه‌ر) طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه ایدلمشدر .

حلاوت طبع ، نزاکت ، شطارت آمال ، عمقیت افکار ، وبدیعیت افاده کبی خصائل مقبوله وبرکزیده‌نك همان کافه‌سی بو شاعر عالی نهادده اجتماع ایتمشدر دینیله بیلیر . کندیسی ایچون ذوق ، یالکز حقیقتده‌در . طبع وخلقی مزاحم شاعرانه واکدار عاشقانه‌دن زیاده اذواق ولذائذ مادیه ودنیویه‌دن متلذذ . مسلك حکمیسی برحیات بولندقجه غصه وغمدن آزاده عمر سورمکدر . غزللری عمومیتله فرنکلرك (لیریك) دیدکلری صورتده یعنی ساز ایله ترنم ایدیله بیله‌جك برشکلده واکثریتله‌ می برستانه یازلمشدر . باقینك آره صره کنایه وجناس طرزنده خفیف لکلرده بولنمسی ، تشبیهات واستعاراتده بعض مرتبه مبالاتسزلق کوسترمسی ، کندی کمالات کسبیه‌سی وحسن طبیعتیله شایان تألیف کورلمه‌مشدرکه پك طوغریدر . باقی‌یه کوره برجهرهٔ حسنك ترتیبات صوریه‌سی انظار تحیره اك محتشم نفائس طبیعیه‌یی اخطار ، الهاماتی دائما شرقه مخصوص تخیلاته منحصر قالماز بوکاده اك کوزل دلیل مرثیهٔ مشهوره سیدرکه بومنظومه ادبیات عثمانیه‌نك اك قیمتدار بر ایجوسی مقامنده عد وتلقی ایدلسه بجادر .

ابیاتندن :

درونك پرمعارف همنشینك مرد عارف قیل
آچیلمه ای یوزی کل شخص نادانه کتاب آسا

زر افشان اول کف احسان ایله سیر ایله عالمده
جهانکرد و جوانمرد جهان اول آفتاب آسا

زاهد اول نقلت ایله اوجاغه حاضرلانمه
جیقار اول جبه ودستاری براز خفت بول

شرف ویرمز در وکوهر کمال اولماز زر وزیور
هنر کسب ایت هنر بحر فضلت کان عرفان اول

جانلر فدا محبت جانانه سرد کل
ارباب عشقه ترك سر ایتمك هنردکل

غرق ایدر عالملری بر قطره آب مغفرت
وار قیاس ایت وسعت دریای رحمت نیدوکن

مصاریعندن:

همت مردان ایله آسان اولور هر مشکل ایش

باقی قالان بو قبه ده بر خوش صدا ایمش

سوز کهردر نه بیلیر قدرینی نادان کهرك

بیمار حالنی ینه بیمار اولان بیلیر

کردون دونه عاقل ایسه‌ك قیلمه اعتماد

بو دنیا درکهی ماتم کهی سور

نادان قومازکه مردم دانا حضور ایده

دانا دل ایسه‌ك سریکی نادانه دویورمه

عاقل ایتمز عبث یره خنده

کرم کوردکجه ای باقی رجا آرتار کدالردن

انسان کامل اولمغه سعی ایله آدم اول

چوق اولور یار ولی یار وفادار اولماز

عنایت حضرت حقدن کرم فیاض مطلقدن

بهائی محمد افندی

مسند مشیختی احراز ایدن فضلای شعرادن اولوب شیخ‌الاسلام (خواجه سعدالدین‌افندی) زاده عبدالعزیز افندینك مخدومیدر. مجموعهٔ اشعاری مشهوراولدیغی کبی فتاوایه متعلق‌اثری‌ده متعارفدر. غزلسرالقده متمیزایدی. (نیلرسن) ردیفنده‌کی‌غزل‌عاشقانه‌سی حافظه پیرای‌شعرادر. وفاتی (منزلك فردوس اوله الفاتحه) مصرعنك کوستردیکی (١٠٦٤) تاریخنده مدفنی فاتح جوارنده بویاجی قپوسی قربنده‌کی خانه‌لری قارشوسنده‌در. توتونك اباحتنه دائرفتواسی اولدیغی مرویدر. فقط طباً مسلم اولان مضرتنه کوره کراهتده شبهه‌سی یوق‌ایدی. دیوانچه‌سی غیرمطبوعدر. غزلیاتندن زبانزداولان‌شو: کوزل تصویر ایدرسن خال وخطدلبری اما

فسون وفتنه‌یه کلدکده ای بهزاد نیلرسن

بیتنی حاوی غزل مشهوری آتی‌الترجمه (نائلی) نك تخمیسیله برابر محرردر.

ابیات سائره‌سندن : بهائی خانهٔ امید قالماز بویله دربسته

نسیم لطف اسرالبته بر کون فتح باب ایلر

مصارعندن : فریاد عندلیبه سبب نو بهاردر

بری محمد دده

خوشکویان شعرادن ومنتسبین مولویه‌دن برذات اولوب (مغنیسا) لی‌در دیوانیله (بلبلیه) اسمنده‌کی اثر منثوری (مغنیسا) ده (چاشنیکیر) کتبخانه‌سنده موجوددر. دیوانی شاعر مشهور (نابی) افندی تقریض ایله‌مشدر (مغنیسا) حقنده مطول برقصیده‌سی واردر (بلبلیه) سی مطبوعدر. (١١٢٨) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایلمشدر. اسکی مولویخانه حظیره‌سنده مدفون اولدیغی مرویدر عطارلق صنعتیله مشغول ایدی.

بر تسدیسندن :

حالکدن ایتمه بری شکایت رضا کوزه‌ت
ربك قو ایله‌سین سنی محنتله تربیت
محنتسز اولماز اهل دله کسب منزلت
ایله دل حزینه ینه بو بیت ایله تسلیت
هرکس بقدر خویش کرفتار محنت است
کس را نداده اند برات مسلمی

بلیغ اسماعیل افندی

فضلای شعرادن اولوب (بروسه) لی‌در. وفاتی (١١٤٢) تاریخنده قبری بروسه‌ده (یکی یر) [١] مقابرنده‌در. آثاری: (دیوان)، (منظومهٔ کل صدبرك) [٢]، (منظوم سرکذشتنامه)، (سبعهٔ سیاره) [٣] (نخبة الآثار لذیل زبدة الاشعار) [٤] درکه جمله‌سی غیر مطبوعدر. برده (کنج شایکان) اسمنده فقه، ادبیات، تراجم‌دن باحث محاضراتدن برمجموعه‌سی واردرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده‌در. شیخ اسماعیل حقی حضرتلرینك منظوم برتقریضلرینی حاوی اولان و بعض علاوات ایله بروسه‌لی شاعر اشرف بك مرحومك همتیله (١٣٠٢) ده خداوندکار مطبعه‌سنده طبع اولونان (کلدستهٔ ریاض عرفان ووفیات دانشوران

[١] (یکی یر) اسمنده بروسه‌ده ایکی قبرستان واردر. بریسی نمازکاهدن ایشیقلره کیدن شوسه‌نك صاغ طرفنده دیکری‌ده (چتال فرون) ك آشاغیسنده (آرابه یتاغی) دخی تسمیه اولونان (خواجه حسن) مزارستاننك آلت طرفنده (مرعی مزارلنی) ده دنیلن یردرکه (بلیغ) مرحوم بوراده مدفوندر.

[٢] (١٠٠) حدیث شریفك نظماً ترجمه‌لرینی حاویدر.

[٣] یدی عدد نعوت شریفه‌لرینی حاویدر.

[٤] مؤلفك خط دستیله محرر نسخه‌سی منظور عاجزی اولدی بو اثر (فائضی) نك (زبدةالاشعار) ینك ذیلیدرکه (٤٥٠) شاعرك پك مختصر ترجمهٔ حالیله منتخبات اشعارینی جامعدر.

تادره‌دان) [۱] اسمنده‌کی اثری بروسه‌ده مدفون اولان سلاطین، شهزادکان، وزرا، مشایخ،

[۱] بروسه‌ده مدفون سلاطین، شهزادکان، وزرا، مشایخ، علما، شعرا وسائره‌نك تراجم احوالنه دائر کلدسته‌دن باشقه مؤلف آثار :

۱ — (۱۰۶۰) تاریخنده بروسه‌ده وفات ایده‌رك ابدال محمد جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدیلن علما وزمرهٔ قضاتدن بروسه‌لی بالدیر زاده سلیمی محمد افندینك وفیاتنامه‌سیدرکه شیخ الاسلام قره چلبی زاده عبدالعزیز افندی طرفندن تاریخ تألیف اولنق اوزره (روضهٔ اولیا) تسمیه قلنمشدر، غیرمطبوعدر. برنسخه‌سی بروسه‌ده خراججی اوغلی واورخان کتبخانه‌لریله استانبولده ولی افندی کتبخانه‌سنده واردر.

۲ — (۱۰۵۵) ده بروسه‌ده وفات ایده‌رك (خنکار کوشکی) جوارنده تمنا دینیلن مقبره‌یه دفن ایدیلن بروسه‌لی فضلای شعرادن سهمی محمد چلبی طرفندن بروسه‌ده مدفون رجال اللهك تراجم احوالنه دائر یازیلان بر اثردرکه غیر مطبوعدر منظور عاجزی اولمامشدر .

۳ — (۱۱۹۸) ده بروسه‌ده وفات ایده‌رك سد باشنده بویوك کلیسا قارشیسنده‌کی سوقاقده شیخ ایوب افندی زاویه‌سنه دفن ایدیلن بروسه‌لی اشرف زاده شیخ احمد ضیاءالدین افندی طرفندن یازیلان (کلزار صلحا، وفیات عرفا) نام اثردرکه مشار الیه شاعر بلیغ اسماعیل افندینك اثرینه ذیل اولمق اوزره مؤلفدر . (۱۱۳۵)دن (۱۱۹۶) تاریخنه قدردر غیرمطبوع اولوب مؤلفك خط دستیله محرر نسخه‌سی منظور عاجزی اولمشدر .

٤ — (۱۲۷۲) ده بروسه‌ده وفات ایده‌رك پوست نشینی بولندیغی نارلی درکاهنه دفن ایدیلن شیخ فخرالدین افندی طرفندن (کلزار عرفان) نامیله یازیلان ذیلدرکه اساساً (۱۱۹٦) دن(۱۲۵۸) تاریخنه قدردر اتمامی (۱۲٦۳) ده‌در . مؤلف طرفندن سلطان عبدالمجید خانه تقدیم اولنمش، قیدحیات شرطیله شهری بشیوز غروش عطیه ایله تلطیف بیورلمشدر . برنسخه‌سی استانبولده عاطف کتبخانه‌سنده برنسخه‌سی‌ده فضلای ادبادن دیاربکرلی علی امیری افندینك کتبخانه‌سنده‌در، بواثر اوته‌کیلرینه قیاس قبول ایتمز درجه‌ده مفصلدر، چونکه کندندن اول مؤلف آثاری جمع صورتیله مصنفدر. مقدمه‌سنده مشارالیه بلیغه تقلیداً بروسه تاریخنه دائرده برآز معلومات واردر .

٥ — (۱۱٤۰) تاریخی رجالندن حضرت امیر مدرسی بروسه‌لی صحاف سلیمان خالص افندی طرفندن یازیلان وفیاتنامه‌درکه اکثر پارچه‌لری اورخان کتبخانه‌سنده‌کی بالدیر زاده وفیاتنامه‌سنك کنارلرنده واردر.

٦ — (۱۲٤۷) تاریخنده بروسه‌ده وفات ایده‌رك بویوك پدری یاننه دفن ایدیلن غزی زاده شیخ عبداللطیف افندی طرفندن (روضات المفلحین) اسمنده‌کی مفصل وفیاتنامه‌درکه برنسخه‌سی اورخان جامعی کتبخانه‌سنده‌در . بوذاتك ینه بروسه وفیات مشاهیر واکابری ایله بروسه صولرینه، قاپلیجه‌لرینه، مسیره‌لرینه دائر آیریجه مختصر براثری واردرکه نسخه‌لری اکثر کتبخانه‌لرده موجوددر .

۷ — (۱۲۳۲) ده وفات ایده‌رك منلا فناری جامع شریفی غربنده پدری یاننه دفن ایدیلن شعرادن باقیرجی راشد محمد افندی طرفندن (زبدة الوقایع ، دربلدهٔ جلیلهٔ بروسه) نامیله بروسه‌یه متعلق مفصل وفیاتنامه‌درکه خط دست مؤلفله محرر نسخه‌سی متقاعدین رجال عدلیه‌دن حفیدلری مرحوم مجدی افندی عائله‌سنده اولوب منظور عاجزی اولمشدر . بر نسخه‌سی‌ده فاتحده (ملت کتبخانه‌سی)نده موجوددر.

۸ — (روضات المفلحین) ایله (کلزار صلحا)ایکیسی برجلده اوله‌رق « اورخان غازی » کتبخانه‌سنده موجوددرکه (صحاف سلیمان) افندینك وفیاتنك قسم اعظمی‌ده تحشیه ایدلمشدر .

علماء ، شعرا و ارباب صنایعك تراجم احوالنی مبین اولوب آثارینك اشهریدر . بو اثر (١٢٦٠) تاریخنده ارباب دانشدن بر ذات طرفندن تلخیص ایدلمشدرکه بر نسخه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده واردر .

بر نعتندن :　　وجودك باعث ایجاد عالم یا رسول الله
　　　　　　　آنکچون جمله‌دن سنسین مکرم یا رسول الله

ابیاتندن :　　سیم و زر ایلیه‌من آهنی زور بازو
　　　　　　　دولت دادخدا سعی ایله تحصیل اولماز

برده اوچ جلد اوزره مرتب بروسه‌یه مخصوص بر (شهر انکیز) ی اولدیغی (تذکرهٔ صفائی) ده مندرجدر .

بلیغ محمد امین افندی

شعرادن و آق اووه‌لی زاده احمد خاتم افندی مرحومك تلامیذندن صاحب دیوان برشاعر اولوب (بکیشهر) لی در . (١١٧٢) تاریخنده اسکی زغره قاضیسی ایکن وفات ایلدی دیوانی مطبوعدر . (قافلهٔ شعرا) ده بو دیوان بروسه‌لی بلیغه نسبت اولنیورسه‌ده اثر ذهولدر .

(حمام نامه) و (بربرنامه) اسملرنده شوخانه منظومه‌لری ده واردر .

ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (حسین لامکانی) نك غزلنه نظیره‌سندن :

مقصودیکه سعی ایله طریقکده بولونجه
دریایه ایرر آب روان کیتسه یولونجه
البته اولور ظالمه واصل اثر آه
طویماز الم زخمنی آدم اورولونجه
مغبونی کالای فنا ظاهر اولور هپ
صبر ایله بو بازار ندامت بوزولونجه
ارباب کمالك یری خاکستر غمدر
خاك اوزره دوشر میوه کمالیله اولونجه

ابیاتندن :　　سیه طبعان اولور روشند لانك دشمن جانی
　　　　　　　که دزد تیره روزی دائما دلگیر ایدر مهتاب

مصارعندن : بلا دعوت اوطورمه خوانه غیرك ذباب آسا

قابل فیض اولانه اهل هنر بخل ایتمز

اعمایه شرح خاصیت توتیا عبث

اهل منصب کچه‌مز داعیهٔ منصبدن

بقائی

ترجمهٔ حالی (ح) حرفنده مذکور (دارنده)لی حیرت افندینك بویوك برادریدر. مملکتنده (کاتب‌زاده) شهرتیله معروفدر. (١٢٠٠) حدودنده وطننده ارتحال‌ایتدی. (مولد نبی)منظومه‌سی اولدیغی کبی (سید بطال غازی) غزواتنی و (حدیقة السعدا) یی‌نظم ایتمشدر. اشعاری اورته حاللی‌در. بویوك عبدی پاشا مقربلرندن ایدی.

بشیر فؤاد بك

ارباب قلمدن ومعارف غربیه آشنالرندن ذکی متفنن بر ذات اولوب شهیریدر. مع‌التأسف (١٣٠٥) ده منتحراً وفات ایلدی ایوبده مدفوندر. آثاری :

(١) بدرقهٔ لسان فرانسوی : السنهٔ حاضره‌نك ممکن‌مرتبه سرعت و سهولتله وصورت مکمله‌ده تحصیلی ایچون وضع ایلدیکی اصول اوروپاجه شهرتی بادی اولان هایدلبرغ دارالفنونی السنه معلمی (امیل اوتو) نك صرف کبیرینك شیوهٔ ترکی‌یه تطبیقاً ترجمه‌سیدر.

بو اثر ایکی قسمدن مرتب اولوب برنجی قسمی فرانسزجه‌نك قواعدصرفیه‌سنك‌وایکنجیسی قواعد نحویه‌سنك نظریات وتطبیقاتنی جامعدر.

بو اصول کندی کندینه وخواجه‌یه احتیاج قالمیه‌رق فرانسزجه‌یی تحصیله مساعد اولدیغی کبی فرانسز اولمیانلرك لسان مذکوری تحصیل ایده بیلملری ایچون کرك ملکمزده وکرك اوروپاده نشر اولنان اصوللرك الك مکملیدر.

(٢) مفتاح بدرقهٔ لسان فرانسوی : بدرقهٔ لسان فرانسویده موجود اولان ترجمه‌لرك فرانسزجه مقابللرینی حاوی اولوب کندی کندینه بدرقه ایله فرانسزجه‌یی تحصیل ایدنلره عادتا خواجه‌لك ایده‌جکی کبی بو اصول ایله تدریس ایدن خواجه‌لرده مدار سهولتدر. ترجمه‌لر ابتدالری قولای وقیصه جمله‌لردن باشلیوب کیتدکجه تدریجاً کوچلشوب اوزون جمله‌لر وحتی بر طاقم فقره‌لر حاصل اولدیغندن بو اثر مکاتبده قرائت اوله‌رقده اوقوتدیریله‌بیلیر.

(٣) ويقتور هوغو: اديب مشارالیهك ترجمهٔ حاليله آثارندن باحث اولوب جب كتبخانه‌سنك ٢٢ و ٢٣ عددلرينى تشكيل ايتمشدر .
(٤) آلمانجه معلمی : آلمانجه‌نك نظريات وتطبيقاتنى حاويدر .
(٥) انكليزجه معلمی : بودخی انكليزجه نظريات وتطبيقاتنى جامعدر.
(٦) جنايتك تأثيرى: مشاهير محررندن (اميل زولا) نك رومانلرندن برينك ترجمه‌سيدر .
(٧) بيكباشى‌يى دعوت : مضحكه ١ پرده (آلمانجه‌دن مترجم) .
(٨) ايكى ببك : كذا (فرانسزجه‌دن مترجم) .
(٩) برنجى قات : مضحكه ٢ پرده (انكليزجه‌دن مترجم) .

بنارلی زاده حافظ احمد طلعت افندی

علماء شعرادن عاشق رسول خدا بر ذات اولوب پدرى (ازمير) قراسندن (بنار) قريه‌سندن اولديغيچون ازميرجه (بنارلى زاده) شهرتيله بنامدر . اكمال تحصيلى خواجهٔ شهير حافظ شاكر افندى مرحومدندر اخذ اجازه‌يه موفق اولدقدن صوكره ازميرده (محافلق) له مشغول اولدى (١٣٢١) ده ارتحال ايده‌رك (قارشى ياقاده) ده (صغوق قويو) مزارستاننه دفن ايدلدى . (منظومهٔ مولد) ك يالكز ولادت نبى قسمنه عائد نظمنه موفق اولديغى تسديس بروجه‌آتى درج قلندى :

بسم الله الرحمن الرحيم

مكه‌در نور سعادت لانه‌سی — آنده طوغدی عاشقك جانانه‌سی
يا نيجه ايتمز طواف پروانه‌سی — اولدی بيت‌الله ولادت خانه‌سی
آمنه خاتون محمد آنه‌سی
اول صدف‌ن طوغدی اول دردانه‌سی

هم قياس اولماز بو خاص و عامله — عادت نسوانده اولماز كامله
ظاهراً بولمشدى اول او كل فامله — سرحق ايتدى ظهور بو نامله
چونكه عبداللهدن اولدی حامله
وقت ايرشدی هفته و ايامله

طوتدی آفاقی صدای حوروعين — عرشدن عالی ديديلر اول زمين
بوسوزك فهمنده در هب عارفين — اول جهانه لمعه ويردی نور دين
هم محمد كلمسی اولدی يقين
چوق علامتلر بلوردی كلدين

متفقدر علما ایچه‌سی　　بویله تحقیق ایتدیلر خیلیجه‌سی
هپ سجلدی سوزلرك ایجه‌سی　　اختلافك اولدی بو نتیجه‌سی
اول ربیع الاول ایی ایچه‌سی
اون ایکنجی کیجه اثنین کیجه‌سی

کفرك اولدی هپ خراب کاشانه‌سی　　هم دخی نوشروانك خانه‌سی
بتدی آتش کده‌لر افسانه‌سی　　چونکه طوغدی عالمك پروانه‌سی
دیدی کوردم اول حبیبك آنه‌سی
بر عجب نورکیم کونش پروانه‌سی

منبع نور اولدیغنك کوردی عیان　　قالدی نور ایچره حیرتده جوان
عرش و کرسی و قلم شویله همان　　کوزیمك اوکنده دیدی بیکمان
برق اوروب چیقدی اومدن ناکهان
کوکلره‌دك نور ایله دولدی جهان

اسمان یوزلر سوروب ایتدی دیلك　　مهدینی تعریفه کلدی نه فلك
خادمی اولدی ملائك ایتمه شك　　جبرئیل طوتدی قنادك عرشه‌دك
هم هوا اوزره دوشندی بر دوشك
آدی سندس دوشه‌ین آنی ملك

عرض ایده‌مم بویله ذوقی هر اره　　سویلرم اسراری بن عاشقلره
عارفه حائل دکل طاغ و دره　　باق نه کوردی دیده‌لر بردنبره
اوچ علم دخی دیکلدی اوچ یره
هر بریسن ایده‌یم نیردن نیره

وقتیدر فخر رسالت کله‌نك　　بعثیده خلق جهانه اوله‌نك
مطلع نور اولسیده مکه‌نك　　ایشته معناسی نشان دیکلمه‌نك
مغرب و مشرقده ایکیسی آنك
بری طامنده دیکلدی کعبه‌نك

ایستدم دلده‌کی حیرت کیتمکی　　شش جهاتی بك نظرده کورمکی
تاکه بو کوردکلرم بیلمکی　　مفخر عالمله بن فخر ایتمکی
بیلدم آنلردنکی اول خلقك بکی
کیم یقین اولدی جهانه کلمکی

آفتـابده یوق بو طور انکشـاف — هپ سکونت اوزره ایتمزلردی لاف
سروی بویلی قیزلر ایدی بی‌خلاف — انتظـامده یوغیـدی هیچ انحراف
ایندیلر کوکدن ملکلر صاف صاف
کعبه کبی ایتـدیلر اوم طـواف

بر شـفا ایدی رفیقـه‌م ای جهان — یوق ایدی خانه‌مده بشقه انس و جان
بن نه‌لر کوردمسه کوردی بیکمان — خادم خاص اولمق ایچـوندی همان
یاریلوب دیوار چیقدی ناکهان
کلدی اوچ حوری بکا اولدی عیان

برزمان قارشومده شویله طوردیلر — بر بریله خیلی دم قونوشدیلر
بیـله‌م که باکه نه‌لر صـوردیلر — حرت اندر حیرتمی کوردیلر
چوره یانمه کلوب اوطوردیلر
مصطفی‌یی بربرینه موشتولر

دیدیلر جمله ملائك ایـنـدی بیـل — باق قپو اوکنده بکلر جبرئیـل
هپ بهشت انهاری اولدی سلسبیل — عالی اولدی باخصوص نسل خلیل
بو سنك اوغلك کبی قدری جمیل
بر آنایه ویرمامشـدر اول جلیل

بزکه عاجز بنده‌یز وحشت ندن — شکل خوش اندامله کلمش ایکن
خالقیدر دو جهانك کوندرن — کرچه ظاهرده بزز نشر ایلین
اولو دولت بولدك ای دلدار سن
طوغیسر درسندن اول خلق حسن

انبیاء و اصفیانك جانیدر — درکهنده خادم اولمق شانیدر
انس و جنك حاصلی جانانیدر — خلق کونین جمله بندکانیدر
بو کان علم لدن سلطانیدر
بو کان توحید و عرفان کانیدر

قلبکاهم نورله تذهیب ایتدیلر — خاطر ویرانی تطییب ایتدیلر
بو خصوصده مدح و توصیف ایتدیلر — خیلی سوز شوقله ترکیب ایتدیلر
وصفنی بو رسمه ترتیب ایتدیلر
اول مبارك نوری ترغیب ایتدیلر

مهر و ماهك پرتونده يوق دوام | هر برينك ظلمتى وار والسلام
طوغمسون خورشيد طوغسون اول همام | طان برى آغارديغك كوردكده تام

آمنه ايدر چو وقت اولدى تمام
كيم وجوده كله اول خيرالانام

آتش عشقك كوكلده شدتى | بر طرفدن ياورومكده فرقتى
آكلاديلر بنده‌كى بو حالتى | كورمدم عالمده بويله حرمتى

صوصادم غايت حرارتدن قتى
صونديلر بر جام طولوسى شربتى

بيله‌مم ساقيسى نه مخلوق ايدى | خوب ايدى بر دلبر معشوق ايدى
هم خريق العاده‌لر پك چوق ايدى | باخصوص اولدم كوكل محروق ايدى

قاردن آق ايدى وهم صغوق ايدى
لذتى دخى شكرده يوق ايدى

كيتمدى حالا دماغمدن او ذوق | نشوه‌سندن اولدى حاصل دلده شوق
تا درونمدن بنم اوردقجه برق | طوغمدن اول طوغدى صاندم شمس شرق

ايچدم آنى اولدى جسمم نوره غرق
ايده‌مزدم نوردن كندومى فرق

قالقدى كوزم پرده‌سى كوردم عيان | اولدى بردنبره بر بشقه جهان
هر طرفدن چاغريشورلر قدسيان | قالمدى خوف و تلاشم اولزمان

كلدى بر آق قوش قناديله روان
آرقه‌مى صيغادى قوتله همان

شاه كونينى كورن عين اليقين | شاد اولون مسرور اولون اى عاشقين
شوقيله تكبير كتيرسون عارفين | ايشته كلدى رحمةً للعالمين

طوغدى اول ساعتده اول سلطان دين
نوره غرق اولدى سموات و زمين
نور چشم انبياء مرسلين
صلوة الله عليهم اجمعين

بدرى پاشا « حسن بدرى پاشا »

جامع السيف والقلم بر ذات اولوب (سپاو) ده تولد ايتمشدر . امراى عسكريه‌دن اولان

پدرینك شامه رحلتنده برابرجه کیده‌رك خصوصی واعدادی تحصیلنی بوراده اکال ایله‌دی. مکتب حربیه‌دن ارکان حرب‌لکله نشأت ایله‌یوب برزمانلر سلیمان پاشا مرحوم معیتنده رفیق شفیقی مناسترلی رفعت بکله برابر مکتب حربیه‌ده معلملك ایتدی. بواثناده (علم احوال سما ـ قوزموغرافیا) ایله فن‌رمیه دائر آثار فنیه ترجمه‌لرینی میدانه کتیردی. ینه بواثناده (اسقاط جنین) فاجعه نامه‌سیله (برکونلك اقبال) و (زیروفله) و (مادام لارشیدوق) اوپرالرینی ترجمه ایتدی. رفیقی رفعت بکله مشترکاً (تماشا) نامی آلتنده برتیاترو کلیاتی ترتیب ایتدیلر. انشاد شعرده سریع‌الطبع ایدی. صوك مأموریتی اولان (اشقودره) والی وقوماندانلغندن متقاعداً (١٣٣٠) تاریخنده استانبولده وفات ایده‌رك فاتحه دفن‌ایدلدی. قبل‌الانقلاب کچن زمانلرینك قسم اعظمی منکوبیتله کچمش وحتی رتبهٔ عسکریه‌سی اولان میرآلایلقدن بیله محروم ایدلمشدی. بعدالانقلاب تلافیٔ مافاتنه سعی ایدلدی.

غازی کرایك مشهور غزلنی تخمیسندن:

قوقلارز باد غزا سوسن وشبو یرینه
سیفی ترجیح ایده‌رز زینت بازو یرینه
دائما قان ایچه‌رز بادهٔ مینو یرینه
رایته میل ایده‌ریز قامت دلجو یرینه
توغه دل باغلامیشز کاکل خوشبو یرینه

کرچه سعی ایتدی دلی بنده اوشوخ رعنا
لیك کار ایله مدی ایله دیکی استغنا
بزکه ثابت قدمز مردلکمزده حالا
هوس تیروکمان چیقمادی دلدن اصلا
ناوك غمزهٔ دلدوز ایله ابرو یرینه

بزم دلبرنه قادار اولسه دخی دافع غم
نشوه بخش ایله‌مه‌ده جنك ایله اولماز توأم
بك خطا نشوهٔ صهبا ایله اولمق سرسم
سوده‌ریز تیغمزك ذوق وصفاسن هردم
سیمتنلرله اولان لذت پهلو یرینه

بابان زاده اسماعيل حقى بك

بغداد ولايتنه مضاف سليمانيه سنجاغى اشراف اكرادندن وبابان عائله‌سى احفادندن ومحررين اسلاميه‌دن ذهنى پاشا مخدومى اولوب محررلك، بالخاصه سياسى محررلكله شهرت آلمشدر.

مشروطيت اعلاننده اول « اقدام » جريدهٔ يوميه‌سنده محررلك ايتمش، وبو اثناده على رشاد بكله برلكده « بسمارقك حيات سياسيه‌سى » و « دره‌بفوس مسأله‌سى » نامنده ايكى اثر تأليف و نشرينه موفق اولمش؛ و داها او زمان بر محرر سياسى ايچون صوك درجه‌ده لازم اولان نفوذ نظر و دقت محاكمه صاحبى اولديغنى كوسترمشدر. مشروطيتله برابر سياسى بر حيات سورمكه باشلامش « طنين » ك محرر سياسيسى اولديغى كبى ايلك مجلس مبعوثانكده‌ده الك معروف خطيب سياسيلرى عدادينه كيرمشدر. ملكيهٔ شاهانه وحقوق مكتبلرنده حقوق اساسيه معلملكنده و بر مدت‌ده معارف نظارتنده بولونمش؛ وصوك نفسنى مكتبده، وظيفه‌سى باشنده پاشامشدر. وفاتى عثمانلى عالم سياسيسنده پك بويوك تأثراتى موجب اولمشدر. ٣٢٩ سنه‌سى اواخرنده رحلتله بايزيد ثانى جامعشريفى حظيره‌سنه دفن اولونمشدر.

« حقوق اساسيه » پك مشهور و معروف بر اثريدر.

بها توفيق بك

كنج عثمانلى محررلرندن و فلسفه متوغللرندن اولوب (ازمير) ليدر. تحصيل ابتدائى وثانويسنى (استانبول) ده اكمال ايله‌دى. اعلان حريتى متعاقب عالم مطبوعاته سلوك ايده‌رك (هاله)، (تنقيد)، (پيانو)، (فلسفه مجموعه‌سى)، (ذكا) عنوانلريله رسائل موقوته چيقارمش وغرب آثار علميه‌سندن (ماده وقوت)، (وحدت موجود)، (تاريخ فلسفه) كبى كتابلرى لساننمزه نقل ايله‌مشدر. (يكى اخلاق)، (حساسيت) و (فلسفه درسلرى) ده جملهٔ آثارندندر (١٣٣٢) تاريخنده كنج ايكن ارتحال ايتدى. (قره‌جه‌احمد) مزارستاننده مدفوندر.

پيرى محمد پاشا

فضلاى وزرادن وشيخ جمال‌الدين اقسرائى نسلندن عفيف كاردان بر ذات اولوب (قرمان) ليدر دولتجه تعيين اولنديغى مهم مأموريتلرك كافه‌سنده ايفاى حسن خدمت ايله‌دى (پيرى پاشانك مكانن عدن ايده حى ودود) مصراعنك دلالت ايتديكى (٩٣٩) ده ارتحال ايده‌رك

(سیلیوری) ده بنا کردەسی اولان جامع شریف حظیرەسنه دفن ایدلدی . مرتب دیوانچەسی اولوب اشعارنده (رمزی) تخلص ایلردی . مثنویٔ شریفك برقسمیله (شاهدی) منظومەسنك تکمیلنی (تحفهٔ میر) اسمیله شرح ایتمشدر . هرایکیسیده غیر مطبوعدر. بدایت اقبالندن نهایت احوالنه قدر مستقل بر اثر یازلدیغی(حدیقةالجوامع) ده مندرجدر. (استانبول) دەده آثارخیریەسی واردر . خاصکوی ایله خالیجی اوغلی آرەسندەکی جامعی ایله ملا کورانیدەکی شیخ جمال‌الدین اسحق قرەمانی ایچون یاپدیردیغی درکاەوصغوق قویودەکی مدرسه بو جملەدندر .

اشعارندن:

شب زلفکده قالانلر ظلمات ایله یورور
ایریشن لبلرینه آب حیات ایله یورور
زاهدی حسرت‌می شویله زبون ایلدی کیم
الده تسبیح وعصاسی صلوات ایله یورور

برنوی علی افندی

حکمت ادارەیه واقف ارباب فکر و قلمدن فاضل بر ذات اولوب موره قطعەسندەکی (ایستفه) لیدر. اکمال تحصیلدن صوکره برمدت (آتنه) یه مفتی اولدی (١٠٧٦) تاریخنده (ایستفه) ده ارتحال ایتدی . (ایستفه) ادارهٔ عثمانیه زماننده (آتنه) جوارندەکی (تب) شهرینه ویریلن اسمدر . سلطان (عثمان ثانی) نامنه اخلاق و سیاسیاتدن باحث ایکی باب اوزره مرتب (ربیع الملك و اداب سلوك الملوك) نامنده و سلطان (ابراهیم بن احمد ثانی) نامنه (دستورالوزراء) اسمنده آثار قیمتداریده واردرکه برر نسخەسی نور عثمانیه ایله ایوبده خسرو پاشا کتبخانەلرنده واردر . (دستورالوزراء) نك حاوی اولدیغی قسملر بروجه آتیدر :

قسم اول : سلاطین عظام و خواقین کرام
قسم ثانی : ودایع خالق‌البرایا اولان سپاه و رعایا
قسم ثالث : امرا و وزراء و حکام واجب‌الاحترام

برنسخەسی نورعثمانیه کتبخانەسنده موجود اولان (ربیع الملك) ایکی باب اوزره مرتبدر .

باب اول : سلاطین عالیشانه تربیت اعیان و رعایت ارکانده اهم اولان قواعد وقوانین بیانندەدر .

باب ثانی : ملا زمان سدهٔ سنیهٔ کردون‌جنابلرینه رعایتی‌الزم اولان آداب و آیین‌بیانندەدر بردە اوچ باب اوزره مرتب (طریقة الجهاد) اسمنده فضائل جهاده متعلق تورکجه بر

اثری واردرکه بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عاجزی‌ده موجوددر . (۱۱۵۵) تاریخنـده (آتنه) مفتیسی اولان حسین افندی‌ده فضـلادن بر ذات اولوب (سورهٔ اخلاص) تفسیرینه متعلق بر رساله‌سی واردر .

پیری‌زاده محمد صاحب افندی

شهری‌الاصل اولوب دور مناصب علمیه ایله شیخ‌الاسـلاملق رتبه‌سنه نائل اولان فضلای شـعرادن بر ذاتدر. یکیچری آغالرندن پیری آغانك مخدومیدر . باشـلیجه آثاری ایکی جلد (مقدمهٔ ابن خلدون) ترجمه‌سی فقهدن (شرح‌الاشباه) و (مرتب دیوان) وسـائره‌دن عبارتدر . بوآثارك برنجیسی مطبوعدرکه جداً باعث اسـتفاده‌در . وفاتی (۱۱۶۲) ده قبری اسکدارده سلیمیه درکاهی قارشیسنده‌در .

ابیاتندن :
مساویدرمکس میزان‌عدل حقده فیل ایله
۱۲۰ ۱۲۰
مساوی اولدیغی میزان‌ایله‌حق‌قول محمددر
۱۰۸ ۱۰۸

برغزلی :
برکون سحاب فیض‌خدا رشحه بار اولور
هرداغ سـینه بر کل آله بهـار اولور
قالمـاز زمین دلده غبار کـدور کیـدر
فیض نسیم لطف خدا آشـکار اولور
بختك نه دکلو سـیاه ایسه اولمه مضطرب
آخر سـواد باصرهٔ اعتبـار اولور
کنج بلاده سر بکریبـان صبر اولان
کردن فراز عاطفت کردار اولور
صـاحب عدولرك دخی بو روز کارده
اوراق عیشی برکون‌اولور تارومار اولور

مخدوم عالیلری اولان شیخ‌الاسلام عثمان صـاحب افندی‌ده ادبادن اولوب وفاتی (عثمان ستمدیده) ترکیبنك ناطق اولدیغی (۱۱۸٤) ده وقبری آقسرای محله‌سنده‌کی مراد پاشا جامعی حظیره‌سنده ایدیسه‌ده بو کره اسکدارده سلیمیه قارشیسنده‌کی عائله‌سی قبرستانه نقل ایدلمشدر. (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده قاموسك اون ماده‌سنه تعلیقاتی حاوی بر اثری واردر .

ابیاتندن :
کوکل‌یاپ زاهدا بیت‌خدادر طاعت ایسترسه‌ك
محققدر که باب جنتی خاطر شـکن آچماز

برنو محمد سعيد پاشا

شعر وانشاده‌کی قدرتی ایله مشهور اولان وزرادن اولوب ازمیت قربنده‌کی (داریجه)ده طوغمشدر. ملکیه ناظرلغندن عزل و (١٢٥٣) تاریخنده ادرنه‌یه نفی اولونه‌رق اورادە کردن دادهٔ تیغ قضا اولدی. استانبول یولنده (سیدجلال) تربهٔ شریفه‌سی اتصالنده مدفوندر.

اشعارندن: یك جرعه ایله اویله خراب ایله الهی
فرق ایتمه‌یه‌یم حشره قدر منزل وراهی

نفراتی حاوی اولان مناجات عاشقانه‌سی ایله وفاتندن براز اول نظم ایلدیکی روایت اولونان (اوزاندی لیلهٔ حسرت یتیش یاشمس تبریزی) مصرعلی قطعه‌سی رقت انکیزدر.

عاکف پاشا ایله بیننده‌کی رقابتی تبصره‌دن آکلاشلمقده‌در. اسکدارده (سلیمیه) درکاهنده مکمل برکتبخانه‌سی واردر. دیوانی مطبوعدر. ادرنه‌ده بولوندیغی اثناده سرکذشتنی حاوی (قوری قفا) نامیله بررساله یازمش ایسه‌ده نسخه‌سنی بوله‌مدیغنی حفیدی عزیز بك افندی سویله‌مشدر.

ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (بهجت علی) افندیدن منتسبدر. سیاسیٔ مشهور (مصطفی رشید) پاشایی بالوجوه تقدیر ایده‌رك ترقیسنه دلالت ایتمه‌سی قدرشناسلغنه دالدر. (تبصره) ده صاحب ترجمه حقنده‌کی افاداتده شائبهٔ اغراض واردر.

مصارعندن: نابجا خواهشه یوق شرع محبتده مساغ
کل دینور هرکله اما کل رعنا باشقه

برنو ادهم پاشا

سرآمدان ادبادن اولوب (ارضروم) لیدر. آثار مطبوعه‌لری (اطلاق الافکار فی عقد الابکار) ایله [١] (خوابنامه) و (عوعوه) در. (١٢٨٩) تاریخنده قسطمونی والیسی ایکن وفات ایله‌مشدر. ادبیات شرقیه وغربیه‌یه وقوف تامی وار ایدی.

طرز قدمانی کندینه مخصوص دینه‌جك یعنی زمانه کوره سوه سوه اوقونه‌بیله‌جك اسلوبه تحویل ایله‌مش واکثر محرراتنده شوخیٔ مزاج وکفتارده اولان اقتدارینی کوسترمشدر.

عالی پاشا زاده فوأد بك وعارفی پاشا ایله مشترك (امر العجیب فی تاریخ اهل الصلیب) اسمنده بر اهل صلیب تاریخی ترجمه‌لری‌ده واردر، که یالکز بر جلدی مطبوعدر. (ویقتور

[١] تعدد زوجات علیهنده اولان اوروپالیلرك ذهابی رد ایچون یازیلان آثار مقبوله‌دندر.

هوغو) دن ترجمه ایتدیکی (طفل نائم) عنوانلی منظومه‌سیله ژان ژاق روسونك برقاچ شعرینك ترجمه‌لری حقیقةً دلنشین بر اسلوب مجددانه ایله تنظیم اولونمشدر.

طفل نائم ترجمه‌سندن :

بر طفل ملکزاد و نوزاده
کهوارهٔ عز و رفعت اوزره
یا ایله‌مه‌سونمی خواب معتاد
مادر قوجاغنده راحت اوزره
آسوده‌در عالم عنادن
یوقدر خبری ماجرادن
کوز یومدیغی دمده ماسوادن
لاهوته اولور نظارت اوزره

ت

تیره‌لی درویش حالتی

طریقت مولویه شعراسندن وسپاهی زمره‌سندن اولوب مناقب جناب مولانایی نظم ایتمش و (یحیی بك) ك (اصول) نه (اصل الاصول) نامیله بر نظیرهٔ منظومه یازمشدر. برده دیوانی واردرکه بر نسخه‌سی حمیدیه ایله بروسه‌ده اورخان غازی کتبخانه‌لرنده موجوددر. هرایکیسی‌ده غیرمطبوعدر. (آه درویش حالتی بجدی) مصراعنك دلالتی اولان (۱۰۱۲) ده وفات ایتدی.

ابیاتندن :

پاك ایت قلبکی یوری نی کبی حالتی
کشف اوله ساکه نیدوکی اسرار مثنوی

یوقدر بر مراد و نهال امل دیو
باغ جهانده جکمه الم هب اولور بیتر

تالی درویش احمد مولوی

اشعارینه رونق ویرن شعرادن اولوب (آفیون قره حصار) لیدر. تربیه وتفیضی درگاه

سلطان دیوانی‌ده‌در . (١١٠٠) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . یکیجه‌لی (خیالی) بکك اشعارینه نظیره‌لری وغیر مطبوع دیوانی واردر .

غزلیاتندن :

طریق عشقه کیرمز بی سروپا اولمایان کیمسه
ایرشمز منزل تمکینه شیدا اولمایان کیمسه
خرابات ارلرینك اکلاماز رمز الرموزندن
کیروب بازارعشقه مست ورسوا اولمایان کیمسه
الی ایرمز دقایق درینه بحر حقایقدن
دل آواره‌سی وسعتده دریا اولمایان کیمسه
نه‌بیلسون لیلهٔ اسراده اولان وجد وحالاتی
انیس سورهٔ یس و طه اولمایان کیمسه
ابد سیمرغنك کورمز نه یوزدن ایتدیکن پرواز
ازل قاف قدمده تابی عنقا اولمایان کیمسه

نجلی عبدالقادر افندی

شعرای عثمانیه‌نك متوسطلرندن اولوب (پرزرین) لیدر. (١١٠٠) تاریخنده اردوی عثمانی ایله (صوفیه) ده ایکن ارتحال ایتدی . مرتب دیوانی غیر مطبوع ایسه‌ده بی‌نقطه دیوانچه‌سی مطبوعدر .

نائب احمد افندی « عثمانزاده »

فضلای شعرا ومورخین‌دن اولوب قطعه وتاریخ سویله‌مکده‌کی مهارتیله شهرت بولمش شهری بر شاعردر . دیوانی غیر مطبوعدر . مصر مولویتنده ایکن چلبی زاده اسماعیل عاصم افندینك (آه بی دربی ایدوب عاصم دیدم ، کوچدی عثمان زاده نائب آه آه) تاریخیله (اولنجه نائب احمد بولدی مسکن صدر مأوابی) مصراعنك دلالتی اولان (١١٣٦) تاریخنده وفات ایله‌دی . والئ مصر طرفندن تسمیم ایدلدیکی تذکرهٔ رامزده مذکوردر. ترجمهٔ حالی ابن الامین محمود کمال بك افندی طرفندن یازلمشدر. مؤلفاتی ظهور دولت عثمانیه‌دن سلطان احمد خان ثالث عصرینه

قدر کچن وزرای عثمانیه‌نك تراجم احوالنی حاکی اولان (حدیقة‌الوزرا) [١] ایله (حدیقة‌الملوك) یعنی (اجمال تواریخ سلاطین آل عثمان)، (تلخیص الحکم)، (ایجاز نصایح‌الحکما)، (مرتب دیوانی)، (مناقب امام اعظم) جمله مؤلفاتندن اولوب ترجمهٔ (مشارق الانوار) و ترجمهٔ (مشارق شریف) ی تهذیب واصلاح (اخلاق محسنی)، (نصایح الملوك) و (همایونامه) کبی آثار مشهوره‌یی وعالی مرحومك (مجالس الادب) نامنده‌کی اثرینی‌ده تلخیص ایله‌مشدر. (مولانا حسین کاشف) ك علم اخلاقه دائر اولان اثرینی‌ده ترجمه وسلطان احمد ثالث نامنه تقدمه ایله‌مشدرکه بو اثر (اخلاق احمدی) نامیله مشهوردر. آثارندن (حدیقة‌الملوك)، (حدیقة‌الوزرا)، (تلخیص الحکم)، (اخلاق احمدی) مطبوعدر. (اخلاق علائی) یی‌ده تلخیص وتنقیح ایده‌رك (خلاصة الاخلاق) نامیله بر رساله تدوین ایتمشدر. (انوار سهیلی) یی‌ده (زبدة الاسحار) اسمیله تلخیص ایله‌مشدر. صحته دائر قرق حدیث شریفی منظوم ومنثور اوله‌رق شرح ایتمشدرکه اسمی (صحت اباد) در. بر نسخه‌سی حمیدیه‌ده واردر. (مشارق) ترجمه‌سنك اسمی (احمدالآثار) درکه بر نسخه‌سی بشیر آغا کتبخانه‌سنده‌در.

ابیاتندن
اولور ایسه اکر میزان تمیز سخن درکار
بیلنور هرکسك اول دم کمالاتیله نقصانی

توفیق محمد افندی

ارباب شعر وانشادن ولطائف نویساندن اولوب شهری الاصلدر. (چایلاق) و(جوبور توفیق) نامیله معروفدر. طبعی لطائفه میال اولمغله بو یولده پك چوق آثار یازمشدر. تاریخ وتراجم احواله‌ده انتسابی واردر. آثار مطبوعه‌سی: قافلهٔ شعرا اسمنده‌کی تذکره‌سیله (یادکار مجار) مشاهیر عثمانیه جزؤلرندن (باربار وس خیرالدین پاشا)، (آثار پریشان)، (ذیل لطائف الانشا) (نوادرالظرفا)، (استانبولده برسنه)، (خزینهٔ لطائف) (بو آدم) در. (چایلاق) اسمنده

---

[١] بو اثره یازیلان ذیللر بروجه آتیدرکه (ورد الحدائق) دن غیریلری حدیقه ایله برابر بر پرده حروفات باصمه‌سیله (وردالحدائق) ده طاش بصمه‌سیله آیریجه طبع اولونمشدر.

(١) رئیس‌الکتاب دلاور آغا زاده عمر وحید افندی طرفندن اولوب (١١٧٢) تاریخنه قدردر.

(٢) احمد جاوید بك طرفندن اولوب راغب پاشا مرحومدن بدأ ایله سلطان سلیم ثالث وزراسندن یوسف ضیا پاشا دورینه قادار‌در.

(٣) بغدادی عبدالفتاح شفقت افندی طرفندن اولوب علمدار مصطفی پاشایه قادار‌در.

(٥) (وردالحدائق) نامیله (رفعت افندی) مرحوم طرفندن یازیلان ذیلدرکه (یوسف ضیا پاشا) دن بدأ ایله یوسف کامل پاشایه قادار‌در.

مزاحه متعلق بر غزته نشر ایتدیکی کبی وقتیله برمدت نشر اولونان (عصر)، (ترقی)، (لطائف آثار) غزته‌لرینه‌ده محررلك ایتمشدی. (١٣١١) ده وفات ایده‌رك وصیتی اوزرینه چاملیجه‌ده یالکز سرویده چقال طاغی مزارلغنه دفن اولوندی. قافلهٔ شعرا (د) حرفنه قادار مطبوعدر. آق حصاری مولانا حسن کافی‌نك (نظام العالم) نی‌ده تلخیصاً ترجمه ایده‌رك طبع ایتمشدر.

ث

ثنائی محمد چلبی

علماء شعرادن وارباب اخلاصدن برذات اولوب (مغنیسا) لیدر. برآره‌لق سیاحت عالمنده ونیابت مسلکنده بولوندی. بعده (مغنیسا)ده سلطان سلیمان قانونی شهزاده‌لرندن سلطان مصطفانك تعلیمنه مأمور ایدلمش شهزاده‌نك اماسیه‌یه کیتدیکنده برابرجه کیتمشدر. (٩٧٠) ده اماسیه‌ده وفات ایله‌دی.

آثاری: (شرح مقصود)، (نیستان زلال در برابر شبستان خیال)، (مناقب امیر سلطان محمد شمس الدین بخاری) درکه بو صوك اثری مطبوعدر. اشبو اثر اساساً منثور ایسه‌ده اکثریسی تورکی اولمق شرطیله السنهٔ ثلثه اوزره برخیلی منظومه‌لری‌ده حاویدر. اثرمذکورده‌کی بر نعتدن:

محمد آب روی انبیادر
محمد نور چشم اتقیادر
محمد مرسلینك خاتمیدر
قوناسك مکرم اکرمیدر

(نیستان) ك بر نسخه‌سی یحیی افندی‌ده واردر.

ثابت علاء الدین افندی

زمرهٔ قضاتدن ومشاهیر شعرادن اولوب شعرده بر طرز خاص صاحبیدر.
شعرنده ضروب امثال ویا تعبیرات مشهوره ایراد ایتمك برنجی مراقیدر. هرکسك بیلدیکی بر سوزی اویله ظریفانه مضمونلرله نظم ایدرکه اوقوندقجه صفایاب ومتبسم اولمامق قابل اولماز.

مع مافيه او دلنشين سوزلرى آره‌سنده بعض زخافاتى‌ده واردر . صربستانده واقع (اوزيجه) قصبه‌سندن اولوب تحصيل و تفيضى استانبولده‌در . مرتب ديواندن باشقه سليم كراى نامنه يازديغى مطبوع (غزانامه) سيله (ادهم وهما) ، (بربرنامه) ، (عمر وليث) ، (معراجيه) كبى مقبول شعرا مثنوياتى‌ده واردر . (خمسهٔ عطائى) يه نظيره اوله‌رق باشلاديغى اثرى ناتمامدر . سنك مزارنده منقوش (عدن زيبا اوله جايك ثابتا) مصراعنك دلالتى اولان (١١٢٤) تاريخنده وفات ايتمشدر . قبرى طوپقپو خارجنده مالتپه جوارنده صارى عبدالله افنديك آياق اوجنده‌در . اخر مأمورىتى ديار بكر مولوىتى اولدى . كليات آثارى جامع ديواننك نسخه‌لرى استانبول كتبخانه‌لرينك بعضيلرنده بر نسخه‌سى‌ده مناستر كتبخانه‌سنده موجوددر . طريقهٔ (ملامى بايرامى) در .

مشهور معراجيه‌سندن :

خوشا فرخنده اختر ليلهٔ ممتاز و مستثنا
كه عنوان برات قدريدر سر سورهٔ اسرا
ايرشدى بر يره كيم شش جهتله چار عنصر يوق
زمين و آسمان نابود عرش و فرش نا پيدا
نه اول وار نه آخر بر غريب عالمدر اول عالم
لسان وسمع ونطق وعقل وفهمك نامى يوق اصلا

لسانده ركاكت اولديغندن يك‌ده درست سوز سويله‌مزمش بو جهتله مناسبت دوشدكجه (بن سوز سويله‌يه ميوردم بركت ويرسون قلمم براز سويله‌يور اوده سويله‌مه‌سه چاتلاردم) دير ايمش .

(١١٩٨) ده استانبولده وفات ايدن (مصطفى زارى) افندى‌ده علماء شعرادن اولوب (اوزيجه) ليدر . ديوانيله غزا نامه‌سى واردر .

ثنائى محمد افندى

زمرهٔ قضاتدن حسن اخلاق ايله موصوف عالم بر ذات اولوب (باليكسر) ليدر . قينه‌لى زاده حسن چلبى معاصريدر . مرتب ديوانى ايله (روضة الابرار) اسمنده منظوم بر اثرى واردر . (شواهد النبوه) يى‌ده ترجمه ايتمشدركه بر نسخه‌سى (روان) اوطه‌سى كتبخانه‌سنده موجوددر .

ابياتندن : بلای دهری خدا چکدیررسه غم یمه‌یز
وصـال یاری نصـیب ایله‌یه باری

اویانماز شمع اقبالم کورونمز اول قمر طلعت
بنی بوقاره کونلرده قویان بخت سیاهمدر . [١]

ثروت حسن افندی

عصر اخیرده یتیشن قوی طبیعت شعرادن اولوب مسقط رأسی (ازمیر) اسمی (حسن) در. اسمیله مخلصی تاریخ ولادتی اولان (١٢٢٤) سنه‌سنی مشعردر .
طبیعت شاعرانه‌سنه سالف الذکر (ثابت) افندینك بین الشعرا مشهور اولان (معراجیه) سنه یازدیغی و (١٢٦٥) تاریخنده ازمیرده طبع اولونان تخمیسی شاهددر.
بوندن باشقه بر دیوان تشکیل ایده‌جك قادار اشعار متنوعه‌سی واردر. (١٢٨٥) تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك قباطاشدن بشکطاشه کیده‌ن جاده‌نك صول طرفنده‌کی مقبره‌یه دفن ایدلدی .

---

[١] یازمامش قاضی و کشـاف و جریر طبری
خبرم یوق کوزه‌لم کیمـدن آلایم خبری

نقراتی حاوی اولان منظومه‌نك ادرنه تاریخنده ذاتی سلیمان افندی خلفاسندن (ادرنه) لی (ثنائی) یه منسوب اولدیغی محرر درکه مؤخراً منظورم اولان دیوانده مطالعه کذارم اولدی .

منظومهٔ مذکوره‌دن : سنی عالم صانعه عرش معلاده آرار
کیمی اسماده کیمی کنـج معلاده آرار

کیمی کوکده کیمی یرده کیمی دریاده آرار
کیمی حورده کیمی آدم و حواده آرار

کیمی مقدسده کیمی کعبهٔ علیاده آرار
کیمیسی دیره کیروب لات ایله عزاده آرار

کیمی اعرافـده کیمی جنت مأواده آرار
کیمی طاغده کیمی باغده کیمی صحراده آرار

کیمی مجنون اوله‌رق صورت لیلاده آرار
کیمی وامق کبی رخسارهٔ عذراده آرار .

معراجیه تخمیسنك مطلعندن :

کمال اشتیاقندن جناب حی لا یفنی
طلبکار وصال نازنین اولدی اوشب مولا

حبیبن ایسته‌دی بر کیجه دعوتجی ایدوب اسرا
خوشا فرخنده اختر لیلهٔ ممتاز ومستثنا
که عنوان برات قدریدر سر سورهٔ اسرا

ج

جمالیٔ کرمیانی « شیخ اوغلو »

مولانا شیخینك همشیره زاده‌سی ییلدیرم بایزید خانك بیوك اوغلی (امیر سلیمان) ك ندیمی اولوب اسمی (بایزید) در. شعرای ایرانك اشعارینی تتبع ایدن قدمای شعرادن اولوب اکثر اشعاری اخلاقی وتصوفی‌در .

شیخی ، احمدی ، حمزه‌وی ، داعی ایله مشاعره‌سی واردر. شیخینك (خسرو وشیرین) نی اکمال ایله‌مشدر . (فرحنامه) اسمنده‌کی منظومه‌سنی ییلدیرم بایزید خانه تقدیم ایده‌رك مظهر التفات اولمشدی . پدری مشایخدن اولمغله (شیخ اوغلو) مخلصیله‌ده تخلص ایتمشدر .

قصیدهٔ رائیه‌سندن :

چون کوکلدر خزینهٔ اسرار   طلب ایت اول خزینه‌یی ای یار
سینه‌کی روشن ایله یوقلقدن   تا سکا روشن اولا هر نه‌که وار
دولت اقلیمنه عزیمت ایچون   همت آتینه فکری ایله سوار
بار ایدك اعتقاد وفکرك   که یولکدن آیر مایه دیار

(خورشید وفرحشاد) منظومه‌سنك بر نسخه‌سی حمیدیه کتبخانه‌سنده واردر. مطلعندن :

چو بسم‌الله پس الله اکبر   دیه‌سین قالمایه هر ایشك ابتر
قجن باشلانسه اللهله هردم   تمام ایدن کیرو الله اولور هم
اوکی الله الله اولیجاق‌صوکی الله   اول ایشده قالمایه هیچ درلوا کراه
کل ایمدی او کلام اول پادشاهی   که اولدر قاءونك پشت وپناهی

برده (۸۰۳) تاریخنده یازیلمش (کنزالکبراء ومحك العلماء) اسمنده تورکجه درت باب اوزره مرتب براثری‌ده واردرکه (۱) پادشاهلر کیدیشنده (۲) ملکلر والو بکلر درنکنده (۳) وزیر ونائبلر کیدیشنده (٤) عالملر وقاضیلر و واعظلر حالنده‌در .

جمالی قرمانی «خرم جمالی قرمانی»

قدمای شعرادندر . سلطان مراد ثانی زماننده اشتهاره باشلایوب سلطان بایزید ثانی دورینه‌قدر معمر اولمشدر . باعث اشتهاری فاتح نامه یازدیغی (همای همایون) منظومه‌سیدر . ادرنه قپوسی خارجنده امیر بخاری تکیه‌سی قربنده مدفوندر . ریاضی بروسه‌لی اولدیغنی یازیورسه‌ده اشعارندن قرمانلی اولمسی مأمولدر . اسکدارده حضرت هدایی کتبخانه‌سنده (مفتاح الفرج) اسمنده بویوك بر منظومه‌سی واردر .

ابیاتندن :　　آقدی کوکلم صو کبی بر دلبرك دیدارینه
　　　　　　طور موسادن بتر یاندم تجلی نارینه

جم شهزاده

فاتح سلطان محمد خانك کوچك مخدومیدر . اشعار مؤثره ورندانه‌سیله عثمانلی شعراسی میانده مهم برموقع احراز ایدر . ابیاتی اکثریتله سوزشلی وفراقلیدر . سائقهٔ قدرله (ز دنیا رفت جم وا حیف) (رحمت باد بر جم) مصراعلرینك دلالت ایتدیکی (۹۰۰) [۱] تاریخنده ایتالیاده مسموماً وفات ایده‌رك نعشی بروسه‌یه نقل اولونوب سلطان مراد ثانی تربه‌سی قربنده‌کی شهزادکان مقابرنده نامنه مضاف تربه‌یه دفن اولوندی فرنك تاریخلرنده (زیزیم) نامیله بنامدر . ترکی وبتخصیص فارسی اشعاری استادانه وشاعرانه‌در . فارسی‌العباره مرتب دیوانك بر نسخه‌سی بروسه‌ده خراجچی زاده کتبخانه‌سنده تورکی دیوانی‌ده حمیدیه‌ده واردر . (خواجه سلمان ساوجی) نك (جمشید وخورشید) [۲] منظومه‌سنی بدر جنت مقرلری سلطان محمد خان نامنه ترجمه ایتمشدر . مقربلرندن بریسی طرفندن (غربت نامهٔ سلطان جم) اسمنده‌کی اثر منثورده ادرنه‌ده‌کی تاریخ ولادتندن مسمومیتی زماننه قادار اولان احوالی برتفصیل درج ایدلمشدرکه بر نسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده واردر . اخیراً تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه‌سنده طبع اولوندی .

---

[۱] «هشت بهشت» ایله نشرینك جهانتماسنده وحدیقةالجوامعك مطبوعنده ۸۹۷ کوسترلمشدر .

[۲] چلبی سلطان محمد معاصری شعرادن (آهی) نك دخی بو اسمده برمنظومهٔ تورکیه‌سی واردر.

اشعار تورکیه‌سندن : هرچند آدمی زاد اولماز جهانده بی غم
غم صوکی شادلقدر ای دل طارلمه ابسم

فرنکستانده ایکن یازدیغی حسبحالندن :

جام جم نوش ایله أی جم بو فرنکستاندر
هر قولك باشنه یازیلان کلیر دوراندر

اشعار فارسیه‌سندن : چون دامنی ندارد پیراهن غریبی
چون دانهٔ بکیرد از خرمن غریبی
خواهی اکر بدانی احوال دردمندان
یکسو نظر بینداز أز روزن غریبی

فرقت نامه‌سندن : طاشلرله دوکونوب یورر آب روانی کور
رحم ایله‌مه‌دی بو حاله کون ومکانی کور
طاغلر باشنده ابر فلك آغلایوب کزر
یانجه رعدك ایتدیکی آه و فغانی کور
چاك ایله‌دی یاقاسنی دردیله صبحگاه
چرخك شفق یرینه یا دوکدیکی قانی کور

(خورشید فرحشاد) اسمنده‌کی منظومه‌سی حقنده اك اول (تذکرهٔ شعرا) یازان (ادرنه‌لی سهی) بك نظمی سلیس واسلوبی نفیس کتابدر دیور .

جمالی احمد چلبی « ایستنیه‌لی »

شوخ مشرب برشاعر اولوب (نیم هر مطلع جنس سخنده نوع مفرددر) مصراعی وجهله مفرد کولقده تمیز ایتمش شعرادندر. (نهان اولدی جمالی یوز طوتب صدقیله اللهه) مصراعنك ناطق اولدیغی (٩٩١) ده وفات ایده‌رك (ایستنیه) قبرستانه دفن ایدلدی .

ابیاتندن : تجلیات الهی درر قمو بو جهان
جمال یاره نظر قیل بأی وجه کان

مصارعندن : / ماه تابانم خدا اکسیکلکن کوسترمه‌سون

جوهری « ابراهیم »

علماء شعرادن وزمرهٔ قضاتدن بر ذات اولوب (قره فریه) لیدر. پرویزافندیدن مجازدر. (دیمه توقه) قاضیسی ایکن (ایتدی جوهری سفری) تاریخنك دلالتی اولان (۹۹۹) ده ارتحال ایتدی .

دیواندن :
آلدانمه نقش حسنکه خواب وخیالدر
لیلادن اورنك آل که بو بر دستمالدر

حلال حسین چلبی

نکته کویان شعرادن اولوب مناسترلیدر . سلطان سلیم ثانی دورنده خدمات دولتده بولوندقدن صوکره تقاعداً وطننده اختیار اقامت ایله‌دی . دیوانی غیر مطبوعدر . حسن خط وصوتده ده مالك ایدی .

ابیاتندن :
خلاق جهان عالمه قیلدقده تجلی
هر شخصی برر حال‌ایله قیلمش متسلی

بیت حکیمانه‌سی مشهوردر.

حال‌مجریده‌بومطلعی:
بونجه فریادم ایشیتدك دیمه‌دك داد ایدەیم
سنکه داد ایتمیه‌سك بن کیمه فریاد ایدەیم

آستان جناب سلیم خانی‌یه تقدیم ایده‌رك مظهر الطاف شهریاری اولمشیدی .
صنعت خطی قبلةالکتاب (شیخ حمدالله) افندیدن تمشق ایتمشدر.

جلیلی « مولانا جلیلی »

علماء شعرادن بر ذات اولوب (ازنیق) لیدر . مسلك قویم تصوفه سالك اولدی . (خمسهٔ نظامی) یی نظماً ترجمه ایله‌دی . (سهی) تذکره‌سنده محرر ابیاتندن :

أی کوکل بو دینه کی غداردر آندن صاقین
حیله‌سی چوق مکری چوق عیاردر آندن صاقین

کر سکا یارم دیو ایلرسه هر دم ریشخند
قولنه آلدانمه کیم اغیاردر آندن صاقین

(روضة التوحيد) اسمنده‌کی منظومه صاحبی (عارف) ده ازنیقدن یتیشن شعرادندر .

چلبی « حامدی زاده »

قدمای شعرادن اولوب (بروسه) لیدر. تحصیل علومدن صوکره انزوایی اختیار ایتمش ایدی. (آهی) ایله مشاعره‌سی واردر . بروسه‌ده وفات ایله‌دی . اشعاری رنکین اولدیغی کبی (کل صدبرك) نامیله مرتب دیوانی و (پنج کنج) اسمنده منثور خمسه‌سیله (خسرو وشیرین) (لیلا ومجنون) اسملریله ایکی منظومه‌سی واردرکه جمله‌سی غیر مطبوعدر . مشهور (شهنامهٔ فردوسی) یی دخی نظماً ترجمه ایتمش اولدیغی مرویدرکه نه‌درجه قیمتدار اوله‌جغی بدیداردر.

ابیاتندن :

کور نه‌محنت بزمنی قوردی فلك مجنونه کیم
باده‌سن کوزیاشی سازین صوت‌زنجیر ایله‌دی

چیقسون اول‌کوزکه شب‌هجرده خونبار دکل
مدد ای خـون جکر اشـك بکا یار دکل

جنانی مصطفی چلبی « بروسه‌لی »

بو اسمده اوچ شاعر اولوب الك مشهوری (آذری) نك (نقش وخیال)نه نوعما جواب طرزنده نظیره اولمق اوزره منظوم (ریاض‌الجنان) یازان زمرهٔ قضاتدن (بروسـه‌لی مصطفی جنانی) درکه مرتب دیواندن باشقه (مخزن‌الاسرار)، (بدایع‌الآثار)، (جلاءالقلوب) اسملرنده رومان طرزنده قیمتدار برر مجموعه‌سی‌ده واردر . (ریاض‌الجنان) آیاصـوفیه کتبخانه‌سـنده واردر . وفاتی سنك مزارنده محرر اولان (دار دنیادن جنانی مدد تندی بو کون) (جنانی جنت علیایی قیلدی کندویه مأوی) مصراعلریله (فیض‌جنانی) ترکیبنك دلالتی اولان (١٠٠٤) ده قبری بروسـه‌ده حمزه بك جامع شریفی جوارنده‌کی مقبره‌ده‌در . طبعی مزاحه مائل ایدی . آثاری غیر مطبوعدر . قوهٔ شـاعرانه‌سی مخمس ومسـدسلرنده دها زیاده کورولور . اشـعار فارسیه‌سی‌ده رنکیندر .

ابیاتندن :

خبر آل قیسدن صحرای غمده عشق لیلادن
غم شیرینی داغ محنت ایچره کوهکندن صور

وارمی بر رخساره کیم خط سیه فام اولمایه
دهر ایچنده هانکی کون کوردك که اقشام اولمایه

خلقك نەعجب حکمت اولور عقدلە حلی   هر حالە مناسب کورینور جملە محلی
ایلر کیمی فکر ترقی و تعلی   کلمش کیمنە عالم سفلیدە تجلی
خلاق جهان عالمە قیلدقدە تجلی .
هر شخصی بر ر حاللە قیلمش متسلی

اولمش کیمسی جملە جهان ملکنە سلطان   باشندە غم طنطنۀ شوکت دیوان
اما کیمسی فکر ایلە آلودە و حیران   حکمت بوکە هر بری ینە خرم وخندان
خلاق جهان عالمە قیلدقدە تجلی
هر شخصی بر ر حاللە قیلمش متسلی

اولمش کیمسی میر وکیمی محضر وقاضی   غوغاسی اولوب درد و بلا متقاضی
صورسك ینە احوالنی مستقبل وماضی   هر بریسی حالندن اولور شاکر وراضی
خلاق جهان عالمە قلدقدە تجلی
هر شخصی بر ر حاللە قیلمش متسلی

کیمش کیمسی جامۀ زر بفت وزر اندود   پشمینە کیوب کیمی کزر فقرلە مردود
فرمانلە در کیمی یکی واصل مقصود   صورسك ینە هر بریسی احوالنە خشنود
خلاق جهان عالمە قیلدقدە تجلی
هر شخصی بر ر حاللە قیلمش متسلی

ارباب غنا دولت اقباللە مغرور   اصحاب هنر فضل وکمالات ایلە مسرور
زهادە جنان حرم جنتلە حور   عشاقە صدای نی و آوازۀ طنبور
خلاق جهان عالمە قیلدقدە تجلی
هر شخصی بر ر حاللە قیلمش متسلی

جوری ابراهیم چلبی

عرفاء شعرادن اولوب شهریدر. شارح مثنوی صاری عبدالله افندیدن اخذ فیض معنوی ایدنلر جملەسندن اولدیغی مستقیم زادەنك (بیان احوال ملامیۀ بیرامیە) رسالەسندە مذکوردر. طریقت مولویەدە نسبتی واردر. اشعاری متصوفانە وحکیمانەدر. باشلیجە آثاری: مثنوی شریفدن منتخب قرق بیتك هر برینی بشر بیت ایلە شرح وایضاح ایدن (حل تحقیقات) [۱] (وجزرۀ

[۱] حمد وحصلطان نام اثردە (حل تحقیقات)، (حلیۀ چهاریار کزین) وساٸرەنك (کرەدەلی ابراهیم دەدە) نامندە برینە نسبت اولنماسی اثر ذهولدر .

مولويه) ترجمه‌سی اولان (عين‌الفيوض) در. روحينك تركيب بندينی نفعينك قصائدينه ماهرانه تنظير ايتمشدر . حليهٔ خاقانی‌يه پيرولك يولنده سويله‌ديكی نعت شريف شايان تقديسدر .

(حليهٔ چهار يار كزين) ، (ترجمهٔ حال حافظ شيرازی) اسملرنده‌كی رساله‌لری و (مرتب ديوانی) واصلی فارسی اولوب ترجمهٔ حالی رياضينك فصلنده محرر يازيجی صلاح‌الدين طرفندن ترجمه اولونان (ملحمه) اسمنده احكام حوادث جويه‌يه متعلق اثرك شيوه‌سنی تزيين واصلاح ايتمك اوزره ميدانه كتيرديكی منظومه‌سی واردر . ارتحالی (جوری‌يی ممنون لطف ايده جناب كردكار) (ايله يارب جوری‌يه فردوس‌اعلاده مكان) مصراعلرينك ناطق اولديغی (١٠٦٥) تاريخنده‌در . مستقيم‌زاده‌نك مذكور رساله‌سنده‌كی روايته‌نظراً اكری‌قپوخارجنده ودفتردار اسكله‌سنه جمالی تكيه‌سی طرفندن كيدن يولك صول جهتنده‌كی شاهراهدن ايكی اوچ خطوه ايلروده دفن ايدلمشدر. جوری هم كوزل هم سريع يازديغندن بركونده بيك بيت تحرير ايتديكی اولورمش. بو مناسبتله متعدد مثنوئ شريف ايله صاری عبد الله افنديك آثارندن برچوق كتاب ورساله يازديغی مثنوئ شريفلرك عددی نذر مولانا اولان ١٨ در . كليسانی نور عثمانيه كتبخانه‌سنده واردر.

ابياتندن :

عزم ايله‌سه‌نه جانبه اول كعبهٔ اميد
قبله نما كبی يوره‌كم تيترر اوسته

تذكرهٔ رياضی‌ده بو بيت (٩٩٤) ده وفات ايدن ادرنه‌لی جوری‌يه نسبت ايدلمشدر .

مصارعندن :

ارباب دله ثقلت نادان نه بلادر

برسينه‌ده مستور اوله‌ماز راز محبت

آشنايه آشنا بيكانه‌يه بيكانه‌يز

عالم فانيده رسم زندكانی بويله‌در

ديواندن باشقه‌سی مطبوعدر . برغزل عارفانه‌سی :

كرچه كمتر قطرهٔ نيسان فطرتدر كوكل — كوهر يكدانهٔ دريای حكمتدر كوكل
رنك وصورتدن مبرا بوالعجب تركيبدر — طرفه رسم خامهٔ نقاش قدرتدر كوكل
شعله‌سندن بر ضيادر دائما قصر وجود — شبچراغ دودمان پيرای خلقتدر كوكل
ذره‌وش كرچه غبار آلوده‌در باقسه‌ك‌ينه — جوهر آينهٔ معنی و صورتدر كوكل
سنكدللردستنه‌جوری دوشرمكدن صاقين — شيشهٔ بر بادهٔ عشق و محبتدر كوكل

حلیهٔ چهار یار مقدمه‌سندن

منت اللهه که بر وجه کمال — آدمه قیلدی عطا حسن وجمال
قلم صنع بدیع الاثری — چکدی چون نقش وجوده بشری
خلق ایدوب احسن تقویم اوزره — یازدی عنوانی تعظیم اوزره
ادمه ویردی عجب فروبهی — خلق الله علی صورته
هم ایدوب لایق عزت بالذات — وجهنی وجهنه قیلدی مرآت
شکل زیباسنی بی مثل ونظیر — ایله‌دی لوح وجوده تصویر
ویردی پیرایه ید قدرت ایله — ایتدی زینده آنی حکمت ایله
ایله‌یوب عزت وشانن اعلا — دیدی حقنده آنك (کرمنا)
کلدی بو صورت ایله چون آدم — ایتدیلر سجده ملائك اول دم
حبذا قدرت حق جل جلال — حبذا صنع خدای متعال

جذبی ابراهیم افندی

علمای شعرادن وطریقت بایرامیه رجالندن بر ذات اولوب (ترحاله) لیدر . همت زاده عبدالله وعبدالصمد افندیلردن اخذ فیض ایتمشدر . بعض کلمات جذبه‌داری کندیسنك (استانبول) دن ابعادینی موجب اولمشدی. بعدالاطلاق استانبوله کله‌رك (۱۱۶۱)ده ارتحال ایتدی . ادرنه قاپیسی مزارستاننده مدفوندر .

بر غزلندن :

اهل حقه صدقله بل باغلایان آگاه اولور
قپوسنده قول اولانلر عارف بالله اولور

کیم اوزندن بیخبر بی بهره اولدیسه یازیق
صانمه کیم بی مرشده مفتوح باب راه اولور

های وهوی ناله‌مز صانمه تهیدر دیکله کل
بلبل آسا ناله‌مز بی شبهه ذکرالله اولور

بیل که امر حقی اجراده تعند ایله‌ین
پیر وشیطان اولور هم‌ده عدوالله اولور

دیدهٔ جانن اویار غفلتدن ای خود بین دلی
غافلانك هر دم فرداسی صد ایواه اولور

اهل حقی حق بیلوب هر کیم که ایتمز اقتدا
شویله بیل جذبی آنك خصمی یارین الله اولور

جذبی احمد بك

ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (همت افندی) احفادندن شاعر وعاشق برذاتدر . مرتب دیوانی و (عشقیه) اسمنده منظوم بر اثری واردر . طریقةً بایرامی ونقشبندیدر . (١٢٤٥) ده ارتحال ایدەرك (آقسرای) جوارنده (طاش قصاب) دەكی نقشبندی درگاهنه دفن ایدلدی . (عشقیه) سی مطلعندن :

بسمليله ایدەلم فتح كلام
ویرەلم نیجه درربارە كلام
باء بسم‌الله در بر تاج سر
حضرت قرآن اوزره سرتسر

جودت احمد افندی : « رئیس‌الکتاب رجائی افندی زاده »

متأخرین شعرادن اولوب شهیردر . داخلیه قلمی خلفاسندن ایکن (١٢٤٧) ده وفات ایتمشدر . حروف هجا ترتیبی اوزره منتخبات ابیات عثمانیه‌یی حاوی (نوادر الآثار) و(مصارع منتخبه‌یی حاوی (زینة المجالس) عنوانلریله مطبوع ایکی اثری وبر دیوانچه‌سی واردر . (نوادر الا ثار) ی برادری (سامل افندی) طبع ایتدیرمشدره

جودت احمد پاشا

افاضل وزرادن واعاظم علما و ادبا ومورخیندن اولوب (لوفچه) لیدر . اولا مملکتنده بعده استانبولده اکمال تحصیل ایتدکدن‌صوکره پك چوق مهم وعالی خدمات دولتده بولونەرق (١٣١١) سنه‌سنده ارتحال ایلەیوب (فاتح) جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . اك صوك مأموریتی عدلیه ناظرلغی متعاقب مجلس خاص وكلایه اولان مأموریتیدر. مؤلفات مطبوعه‌لری : منقح تواریخ عثمانیه‌دن اولان اون ایکی جلد تاریخی [١] (١١٨٨) دن (١٢٤١) سنه‌سنه قدر كذران اولان وقایعی جامع اولملقله برابر علم تاریخه متعلق داها پك چوق فوائدی حاویدر.

[١] (١٢٤١) دن اشاغیسی‌ده وقعه نویس لطفی افندی طرفندن سکز جلد اولمق اوزره تذییل ایدلمشدرکه مطبوعدر . تاریخ جودتك (١٣٠٢) تاریخنده ایکنجی دفعه طبع اولونان نسخه‌لرینك جلد اولنده پك چوق علاوات ایله پك مهم مواد وفوائد تاریخیه مندرج بولندیغندن ازهر جهت قیمتداردر . بو جلد نوعما ابن خلدون مقدمه‌سی طرزنده اولدیغندن بالوجوه شایان مطالعه‌در . جلد اولی بیروت تجارت محکمه‌سی رئیس اسبق عبدالقادر افندی طرفندن تعریب و (١٣٠٨) تاریخنده طبع اولونمشدر .

فؤاد پاشا ایله برسه‌ده بولوندقلری زمانده میدانه گتیردکلری (قواعد عثمانیه) نك (١٢٦٨) سنهٔ هجریه‌سی محرمنده یازیلان بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومی ده واردر . جودت پاشا مرحوم بواثرینی اخیراً (ترتیب جدید قواعد عثمانیه) اسمیله آیریجه یازوب طبع ایتمشدر.

آثار سائره‌سی :

١ (خلاصهٔ تألیف القرآن) : قرآن کریمك کیفیت جمع وتألیفی حقنده مؤلف، عربی العباره بر رساله اولوب موضوعنك قدسیتی اعتباریله بالوجوه شایان مطالعه‌در .

٢ (قصص انبیا وتاریخ خلفا) : حضرت آدمدن اعتباراً انبیاء کرام حضراتنك قصه‌لرندن وبوتون تواریخ خلفا ایله حکومات اسلامیه تاریخندن وقسماً تاریخ عثمانیدن باحث بر اثر اولوب عباره‌سی ده زمانمزده اسلوب ساده اوزره یازیلان آثار ترکیه‌یه اك گوزل بر مثال اولوب عادتا سهل ممتنع قیلنمشدر . اثرك تکمیلی اون ایکی جلد اوزره مرتبدر. اولجه بش جلدی نشر اولونمشدی ، اخیراً مابعدی‌ده انتشار ایتدی .

٣ (بلاغت عثمانیه) : باشلیجه مأخذ (سعدالدین تفتازانی)نك معانیٔ مختصر شرحی اولمق اوزره میدانه گلمش بر اثر اولوب ادبیات عثمانیه نامنه یازیلان آثار عثمانیه‌نك اك مهملرندندر که علما فصلنده ترجمهٔ حالی سبق ایدن حاجی ابراهیم افندی طرفندن شرح اولونمشدر. بلاغت عثمانیه‌نك بعض نقاطی حقنده آتی الترجمه (عبدالرحمن ثریا) افندینك (تعلیقات) نامیله یازدیغی رساله‌یه مدافعه‌لر یازلمشدی .

٤ (مقدمهٔ ابن خلدون) ك کتاب اولنك فصل سادسی ترجمه‌سی : علم تاریخك آیینه‌سی، ثمره‌سی مقامنده اولوب محاکمه و تنقید اصولنك واضعی حکیم و مورخ مشهور تونسلی (ابن خلدون) ك اثر مشهوریدر که همان بالجمله السنهٔ متمدنه‌یه ترجمه ایدیلن و بالخاصه مقدمه‌سیله معروف اولان بر اثر حکیمانه‌در. بو مقدمه‌نك بر قسمی پیری زاده صاحب افندی قسم دیگرینك صبحی پاشا طرفلرندن ترجمه ایدلدیکی محللرنده یازلدی .

٥ (معیار سداد وآداب سداد وفن علم الاداب) : معیار سداد منطقه، آداب سداد علم آداب مناظره‌یه دائر لسانمزده یازیلان آثارك منقحلرندن (قلاسیق) اثرلردر . فکر عاجزانه‌مه گوره مکاتبده منطق وآداب مناظره‌یه دائر بو اثرلردن فضله‌سی فضله‌در .

٦ (تقویم الادوار) تاریخ شمسی اساسنه مستند بر اثر فنیدر. برنجی دفعه (١٢٨٧) ده، ایکنجی دفعه‌ده بو ماده‌یی مذاکره ایتمك اوزره تشکل ایدن قومیسیونك مضبطه‌سیله (١٢٨٨) ده، بو ماده‌یه دائر صادر اولان فرمان عالی علاوه اولونه‌رق (١٣٠٠) ده طبع اولونمشدر . مالیونه وهیأتله متوغل ذواته الزم بر اثردر .

٧ (بیان العنوان) اصوله متعلق تورکجه بر اثردر. برنجی مبحثنده خطبهٔ کتابت، ایکنجیده

بسملهٔ شریفه، اوچنجیده حمدله ، دردنجیده صلوله ، بشنجیده دیباجهٔ کتاب اتیان و درمیان قیلنمش اولوب خاتمه‌سنده دخی تقسیمات علوم واردر .

بایزید جامع شریفی ایچنده‌کی ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنه اهدا ایله‌دیکی کتابلر آره‌سنده (تعریف‌الارتفاع) ایله یانیه‌والیسی ایکن مجلهٔ احکام عدلیه جمعیته کوندردیکی خط دستیله محرر (رسالة‌الوفاء) اسمنده اثرلری‌ده واردر .

زبان فارسی و بتخصیص لسان عربی‌ده فصیحانه تکلم وکتابته مقتدر اولدیغی کبی بلغارجه ایله برازده فرانسزجه‌یه آشنا ایدی . (مجلهٔ احکام عدلیه) یی جمع و تألیفه مأمور اولان جمعیت فضلایه ریاست ایتمشدرکه بو بابده‌کی همت تحریرانه‌سی مشهور آفاقدر . الحاصل اعلم علمادن اولدیغی قدرده سیاسی ، حکیم ، أدیب ، مورخ ایدی . نادراً شعرله‌ده اشتغال ایتمشدر . مفصل ترجمهٔ حالی (١٣٠٨) تاریخنده ارباب قلمدن اسماعیل حقی بك افندی طرفندن (اون دردنجی عصرك تورك محررلری) نك اوچنجی دفتری اولمق‌اوزره اثردن مؤثره انتقال‌قاعده‌سنه توفیقاً یازلدیغی کبی کریمهٔ فاضله‌سی (فاطمه علیه) خانم افندی طرفندن‌ده داها اطرافلی بر طرزده (جودت پاشا وزمانی) اسمیله یازیلوب نشر اولونمشدر .

دیکر اثرلری :

١ (مجموعهٔ علیه ـ علیه‌نك درسلری) : کریمهٔ فاضله‌سی فاطمه علیه خانم افندی‌یه تدریس ایتدیکی مجامیع علمیه‌درکه حکمت ، فلسفه ، علم روح ، علوم عقلیه ، علوم عالیه اقسامنی مبین اولوب خانم مشار الیهانك کتبخانهٔ خصوصیلرنده مطالعه کذارم اولمشدر .

٢ (تذاکر جودت) : اوچ قسم اولوب برنجی قسمی وقعه نویس لطفی افندی‌یه اعطا ایتدکلری ، ایکنجی قسمی خاقان مخلوعك اراده‌سیله یازیلان اقسامی اوچنجی قسمی‌ده کریمه‌لری فاطمه علیه خانم افندی‌یه اولان تدریساتی جامع‌درکه ایکنجی قسمك بعض پارچه‌لری تاریخ عثمانی انجمنی کتبخانه‌سنده اوچنجی قسمی‌ده علیه خانم افندینك کتبخانهٔ خصوصیلرنده محفوظدر .

٣ (قریم وقفقاس تاریخچه‌سی) .

٤ (دیوان صائب شرحنك تتمه‌سی) .

٥ (شافیهٔ ابن حاجب ومطول ونتایج الافکار ، بنا وامثلهٔ مختلفه اوزرینه تعلیقات) .

٦ (مدخل قواعد) .

٧ (قواعد ترکیه) .

۸ امام (منذری) نك (الترهیب والترغیب) نك ترجمه‌سی .

۹ (مجموعهٔ اشعار) .

۱۰ (اسماء شریفه شرحی) .

۱۱ (مجموعهٔ احمد جودت) : قبول اسلام ایله‌مش اولان ایکی متفکر ذاته کندی قلملریله باب مشیخت طرفندن یازیلان جوابنامه‌لر و (شام) مفتیٔ سابقی فاضل شهیر (محمود حمزاوی) افندی ایله مسائل شرعیه‌یه دائر جریان ایدن مخابراتی جامعدر .

ابیاتندن :

کر یأس و خمارین ویره‌جك ایسه صوکنده
اولجه شکست اولسون اویمانهٔ امید

اویماز زمانه کیمسه‌یه حقیله چاره‌سز
لاقید اولوبده کیتمه‌لی آدم اویارینه

خوبان بی وفا کبی دهر دسیسه باز
ناز اهلنه نیاز ایدر ، اهل نیازه ناز

مصارعندن :

شانهٔ زلف سخندر اعتراض

جلال معو بك : « علمانه جلال الدین ملا بك »

علمادن عمر افندی زاده صالح افندینك مخدومی وشیخ الاسلام عریانی زاده احمد اسعد افندینك دامادیدر . ابتدائی تحصیلی بعدالاکمال دور عبدالمجید خانینك یگانه مؤسسهٔ عرفانی اولان وسلطان احمد جامع شریفنك خنکار محفلنده کشاد اولونان (عرفانیه) مکتبندن شهادتنامه آلمش ، افاضلدن ایوبی فیض الله افندی مرحومدن علوم عالیه و فنون متبته‌یی اخذ و استفاضه ایله‌مشدر . شعر وانشاده بر وادیٔ مخصوصه مالك وادبای صوفیه اثرینه سالك ایدی . سنین عدیده مبتلا اولدیغی بر علتله اسیر فراش اوله‌رق امرار حیات ایتمش و (۱۳۰۸) تاریخنده ارتحال ایده‌رك ایوبده (کاشغری) درکاه شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلمشدر .

(دور نامه) (ساقی نامه) (مولد جناب علی)ناملرنده مطبوع منظومه‌لری وغیرمطبوع دیوانی واردر .

بر نعت نبویسندن :

مرحبا ای نور تکوین سوایه ابتدا فیض حبك عالم امکانه ویردی انتها
مرحبا محبوب بی همتای ذات کبریا سید الکونین سردار کروه انبیا
دلده جانم دین وایمانم محمد مصطفی

سنسك اول نور صفا بخشای نزم کن فکان صورتك خیر البشر در سیرتك سرنهان
ای اولان صدبرك عشق کلستان لا مکان نشئهٔ بویکله کلدی عالمه پیغمبران
دلده جانم دین و ایمانم محمد مصطفی

مهلل پاشا : « علی توفیق پاشا زاده »

غزلسرالقدر، لطیف قطعه‌لر تنظیم وانشادنده برنجی درجه‌ده عد اولونان ارباب اقتداردن اولدیغی کبی اسلوب انشاده دخی حائز نصاب کمال اولوب سیروزلیدر. آخر مأموریتی حمامتصرفلغی ایدی. (۱۳۲۱) سنه‌سنده استانبول‌ده ارتحال دار بقا ایله‌دی. ایوبده اوطاقجیلر درکاهنده مدفوندر. طریقت مولویه‌یه منتسب ایدی.

ابیاتندن :

دوشمه امید صیت ایله دنیاده محنته
آفت اولور مرادف ترکیبی شهرتك

ایتمه لئیم اولاندن امید کرم جلال
یوقدر محاله رخصتی قانون حکمتك

یوق اعتباری منزلتك راه عشقده
هر کیم که پایمال اولور عالیجناب اولور

فیوض وحدت ذات اوزکه بر عمان قدسیدر
او عمانه حباب وموجه‌لردر آفرینش هب

مهلل محمد بك : « مفتی پاشا زاده »

زمانمز ادباسندن صاحب ارتجال برشاعر اولوب شهریدر. (۱۳۳۰) تاریخنده کنج دینه‌جك

يرسنده ايكن ارتحال ايدەرك (يكى قاپى) مولويخانەسنه دفن ايدلدى . آثار مطبوعەسندن بعضيلرى بروجه آتيدر :

(آثار جلال) ، (غزللرم) ، (استغراق) ، (الواح شاعرانه) ، (عثمانلى ادبياتى نمونەلرى) ، (زادۀ شاعر) ، (سرود) ، (آطەدە سويلدكلرم) ، (الواح معصومانه) ، (مراد ثانىيە قدر منظوم تاريخ عثمانى) ، (شيرغزا) ايله ملى رومانلردن (جميله) ، (وەنوس) ، (سودا لغتى) ، (موعد ملاقات) ، (زهرا) ، (بى وفا) ، (مكافات) ، (الواح سودا) ، (مائى سنبل) ، (كوچوك كلين) ، (دامن آلوده) وسائرەدر .

« ملال شاعر » عنوانلى منظومەسندن :

مجهول بر يد بنى ايتدى جريحەدار
افزون ايدر تأثرمى ظلمات ليال
دوشدكجه وجه زرديمه شهبال اغبرار
اوقشار دل حزينمى سودالى بر ملال

ويردكجه اهتزاز نسيم شب بهار
اشجار بى قراره حزين چاغلايانلره
ظن ايلەرم بهار ايديور گريه آه وزار
هر جويبارى بكزەديرم آغلايانلره

چ

چاكرى سنانه بك

سلطان بايزيد ثانى امراسندن صاحب سيف وقلم فارسى دان بر ذاتدر . مشهور (ظهير فاريابى) نك اكثر اشعارينه نظيرەلر انشاد ايتمشدر . مثنوياتىدە رنكين اولوب (ليلى ومجنون) ، (يوسف وزليخا) منظومەلرى واردر .

ابياتندن :

ساقى پياله صونكه زمان بى امان ايمش
اول داخى دلبرم كبى نا مهربان ايمش

چرخ فلك كمان و حوادثدر اوقلرى
دردا كه آدم اوغلى نەعاجز نشان ايمش

چلبی درویش

اولاد جناب مولانادن و سرفرازان شعرادندر. اثنای سیاحتنده (١٠٨٣) تاریخنده حاجی اوغلی پازارجنی قصبه‌سنده ارتحال ایله‌دی .

غزلیاتندن :

یار سرکش سینه پر آتش کوکل سودا پرست
بخت ناهموار وطالع سرنکون خاطر شکست

شهر غم آباد وبهجت خانهٔ عالم خراب
رتبهٔ اهمال عالی پایهٔ اقبال پست

کیسهٔ امید خالی دست استغنا تهی
منزل فرصت بعید وپای استغنا شکست

ظلمت محنت هویدا صبح همت نابدید
نیك وبد بر مقتضای قسمت روز الست

قصهٔ هجران ایله شکوای جور یار ایله
این ورق بر حسب حال درد مندان دفترست

پنجهٔ کام دل درویش زیر دست غم
چاره نه‌مشهوردرچون دست بر بالای دست

ح

حمداه احمد چلبی : « آق شمس‌الدین زاده »

شعرای عرفادن بر ذات اولوب آق شمس‌الدین حضرتلرینك اك کوچوك مخدومیدر . ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (ابراهیم تنوری) دن مستخلفدر. مثنویاتی پك لطیف وسلیسدر . علم تفسیردن (مجالس التفاسیر) اسمنده بر اثریله (مولد النبی)، (لیلا ومجنون)، (تحفة العشاق) ، (محمدیه) اسملرنده منظومه‌لری اولوب اك مشهوری (مولانا جامی) نی

تقليداً يازديغى (يوسف وزليخا) سيدر [١]. (علم قيافت) و (علم كف) ه دائرده منظوم اثرلرى واردر . آثارى مطبوع دكلدر . پدر عاليلرى كبى طبه‌ده انتسابى ومولانا جامى ايله مراسلاتى واردر . آنى الترجمه (نجاتى) ايله بركونده ارتحال ايتمشدر. وفاتى (٩١٤) ده قبرى (كوينك) ده پدرى يانده‌دروز .

اشعار درويشانه‌سندن : درويش ساده دللره‌ده ديبا عبا يتر
پهلولرينه نقش اثرى بو ريا يتر

درويشه ترك ومسكنت وفقر فخر اولور
درويشه قنده اقشام اولورسه سرا يتر

درويشه قاضى حكمى قضاى خدا اولور
درويشه نفسى ايله صاواش ايتمك غزا يتر

حاجى كمال

قدماى شعرادن فاضل بر ذات اولوب بعض قرائنه كوره (اكريدير) لى اولماسى مأمولدر. (٢٦٨) عثمانلى شاعرينك (٢٩٤٦١) بيتنى جامع قيمتلى بر اثرى واردركه بعضلرينه يازديغى نظائرى ده محتويدر. تاريخ ادبيات عثمانيه ايچون فوق العاده مهم بر اثردر. (٩١٨) ده يازيلان يكانه نسخه‌سى كتبخانهٔ عمومى‌ده‌در . بشيكطاشده‌كى (يحيى افندى) كتبخانه‌سنده‌ده (٩٢٠) تاريخنده مؤلف (اداب ملوك ونصايح) اسمنده منثور بر اثرى‌ده موجوددر.

سلطان سليمان قانونى بندكانندن (پروانه بن عبدالله) كده (٩٦٨) تاريخنده جمع ايدلمش بويوك قطعه‌ده اشعار عثمانيه منتخباتنه دائر قيمتلى بر مجموعه‌سى واردركه بونك يكانه نسخه‌سى (بغداد) كوشكى كتبخانه‌سنده‌در.

---

[١] قريبى شاعر (عبدالمجيد) ايله اوتجى قرن هجرى شعراسندن مناسترلى (قاضى سنان) افنديلكده برر (يوسف وزليخا) سى واردر . تذكرهٔ رياضى‌ده (ابن كمال) لك :

(حدى‌نك يوسف وزليخاسنى اولجه كورمش اولايدم نظم يوسف وزليخادن دم اورمازدم) ديديكى محرردر . بو اثردن :

نه ايچون خلق اولوندى انس ايله جان بولمق ايچون خزينهٔ پنهان
مخزنى اول خزينه‌نك جاندر جانكى بيل‌كه بولاسك جانان
ولى بوقلق كليدى وارلقدر آچ كليدى‌كه اوله كنج عيان

مهى عايشه قادين [١]

عثمانلى شاعره‌لرينك بناملرندن اولوب (اماسيه) لبدر. سلطان سليم ثانينك خواجه‌سى شمسى چلبينك حليله‌سى بشيكطاشى يحيى افندى اقرباسندن جمال‌الدين يحيى افندينك تيزه‌سيدر. (٩٩٨) ده استانبولده ارتحال ايتدى. قبرى ايوبده دباغ خانه مقابلنده‌در. اشعارى پك لطيف اولوب برچوق غزلياتى قصائد ومثنوياتى اولديغى كبى (٣٠٠٠) بيك بيتلى (خورشيد وجمشيد) عنوانيله آيريجه برمنظومه‌سى داها واردر. سلطان مراد ثالثك مصاحبه‌لرندن ايدى.

غزل

فوضت الى الله هو الرب جليل
حى صمد دام له الفضل جميل

يوق وارلغك اثباتى ايچون غيره تكلف
العقل له يشهد والنقل دليل

عدل ايله‌سين اول شه كه بوله حقه تقرب
الشرع شريف والى الله سبيل

آقسه نولا عارضك آبن كوروب اى جان
الجنس الى الجنس كما قيل يميل

بو نظم شهه نيجه نظيره ديه حبى
فى الحزن مضى العمر هى الان عليل

فضلاى عصردن حاجى ذهنى افندى مرحوم (مشاهير النساء) اسمنده‌كى اثرلرنده بو غزلك هيأت عموميه‌سنى وبالخاصه دردنجى بيتنى تقدير بيورييورلر. شمسى چلبى (٩٥٨) ده حج يولنده وفات ايتدى. (طبقات حنفيه) اسمنده بر اثرى واردر.

حسينى

ادباى صوفيه‌دن برذات اولوب (لطيفى) تذكره‌سنده (روم‌ايلى)دن كوستريان(حسينى) نك بو اولماسى مأمولدر. برده (كوردوس) ده مدفون (حسينى) وارسه‌ده تاريخچه مؤخر

---

[١] «غراب طوطى‌يه طوطى غرابه ميل ايتمز» مصراعنك قائله‌سى اولان سرايلى (طوطى قادين) ده عثمانلى شاعره‌لرندن اولوب سليمان خان قانونى تنسيبيله (باقى) يه تزويج اولنمش ايدى.

اولدیغی آکلاشیلیور. (جامع النصایح) اسمیله (محمدیه) حجم وطرزنده یازدیغی اثرك (۱۰۳۵) تاریخنده یازلمش بر نسخه‌سی (سلانیك) ده منظور عاجزی اولدی. برنسخه‌سی‌ده (یحیی) افندی کتبخانه‌سنده واردر. مطلعی :

الهی سن‌سین اول خلاق ومولا
که ذاتکدر منزه قدرك اعلا

کیمسه یوقدر هرگز شریکك
بدلی اولیسر سکا یا مثلا

احددر ذات پاکك چوق صفاتك
ایرشمز علمکه عقل ودل اصلا

یالیکزسین آنادن سین مجرد
آنادن کلمه‌دك یوق سکا نسلا

ایکی دیین اولور مغبون و محروم
منزه تاکری‌سین حاشا وکلا

حافظ عبداللطیف علی افندی : « سودجی زاده »

شعرای عاشقیندن برذات اولوب شهیردر. ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (امی سنان زاده حسن افندی) خدمتنده بولوندیغیچون (امی سنان حافظی) دیمکله مشتهردر. علم ادوارده واقف ایدی. حجازه کیدرکن (۱۰۹۹) ده مصرده وفات ایله‌دی.

بر نعتندن:

می عشقکله سرمست وخرابم یا رسول الله
دمادم نار شوقکله کبابم یا رسول الله

کرم قیل خاطر محزونمی لطفکله شادان ایت
غمکله تابکی پر اضطرابم یا رسول الله

در دولتمآبندن بنی رد ایتمه سلطانم
غریبم حافظ حسرت مآبم یا رسول الله .

حفظی محمد افندی : « صاری »

شعراء علمادن بر ذات اولوب (ادرنه) لیدر. آخی‌دن صوکره (قره‌فریه) ده مدرس ایکن ارتحال‌ایتدی. مرتب دیوانیله منشآتی وضروب امثال عثمانیه‌یی‌جامع منظومه‌سی واردر. اوچونجی اثری مطبوعدر. عاشق چلبی تذکره‌سنده : (فن بلاغتده مانند جاحظ ایدی) دیبور. سلطان محمد رابع دوری ادبا وعلماسندن اولان حفظی افندینکده اخلاق وآداب معاشرته دائر تورکجا (اعمال صالحات) اسمنده ایکی جلد اثری واردرکه نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومی‌ده موجوددر . (١٣٠٠) تاریخنده (لیمنی) ده وفات ایدن (واجد) افندینکده منظوم ضروب امثالی واردر .

حامی احمد افندی : « دیار بکری »

بعض ذواتك دیوان افندیلکی خدمتنده استخدام اولنمش و (١١٦٠) تاریخنده مملکتنده رتحال ایله‌مشدر. (روم قاپیسی) خارجنده مدفوندر .

مطبوع دیوانینك اکثر پارچه‌لری شایان مطالعه و استفاده‌در .

ابیاتندن :

پاك طینت کوشهٔ غربتده خوار اولسونمی هیچ
کوهر آغوش صدفدن دور اولور قیمتلنور

کاملك نقصی نقصانك کمالی اولدیغین دربی
لسان حال ایله کامللره تقریر ایدر مهتاب

نرکس کبی تفکر ایدوب اصل مرجعك
آچ چشم اعتباریکی دائم زمینه باق

کوهرك پاك ایسه آثارك چیقار نامك یورور
سن همان خانه‌کده قیل آرام مانندنکین

اعتماد ایتمز ایسه‌ك اورمحك تجربه‌یه
ایشته لوح ، ایشته قلم ، ایشته کتب ، ایشته فحول

مصارعندن :

خاقه لطف ايت سخن سرد ايله نفرت ويرمه

سؤاله قانع اولورمى كدا كفافى قدر

كاه اولور غربت وطن كاهى وطن غربتله‌نير

حاسب احمد افندى

شعرای قضاتدن بر ذات اولوب (بروسه) ليدر (١١٦٦) ده استانبولده وفات ايلدى . (امير بخارى) تربه‌سى قربنده‌كى مكتب ساحه‌سنده مدفوندر . مرتب ديوانى و بروسه صولرينك او صافنه دائر منظومه‌سى واردر .

منظومه‌سنك مقدمه‌سندن :

بارك الله زهى شهر كزين والا
حبذا بلدۀ پاكيزۀ جنت آسا

وارمى بر شهركه بو بلده‌يه مانند اولا
جمله بلدانه نوله اولسه مرجح بورسا

شهر بورساده اولان صولرى تعداد ايده‌يم
وادى و نهر و حويضات و عيون شتا

صولرك باشى بونار باشى صوييدر الحق
آنى ترجيح ايدر جمله مياهه حكما

حلوى عبد الله افندى

فضلای شعرادن بر ذات اولوب (آقحصار) قضاسنك (مرمره) ناحيه‌سندندر . اكمال تحصيلدن صوكره مملكتى مفتيلكنده ايفاى وظائف ايله‌دى . (١١٥٩) تاريخنده (مرمره)ده ارتحال ايتدى . بازار جامع شريفى حظيره‌سنده مدفوندر . منظوم ومطبوع قصيدۀ بردۀ ترجمه‌سى آثارينك اڭ مشهوريدر . سنك مزارنده منقوش اولوب زمانى شعراسندن (ساعى) طرفندن

سویلنیلن تاریخ بروجه آتیدر :

مرحوم مفتیسی حلوئ پر افضال و کمال
یعنی عبدالله افندی احسن الله الیه

ایلدی با امر حق دار بقایه ارتحال
مقصد صدق ملیك اوزره اوله یین یدیه

فوتنك تاریخنی اخلاص ایله « ساعی » دیدی
کوچدی عبدالله افندی رحمة الله علیه

حشمت افندی

صدوردن عباس افندینك مخدومی بر شاعر مشهوردر . قوجه راغب پاشانك اخص بتدکانندن اولوب طبعی هزل ومطایبه یه میال اولدیغندن بر آره لق زباندرازلق تهمتیله بروسه یه بعده ردوسه نفی اولونه رق (١١٨٢) ده بوراده وفات ایله دی . دیوانیله (سند الشعرا) رساله سی مطبوعدر . بو اثری شعرك مزیت وقیمتنی شعرانك قدر ومنزلتنی مبیندر.

راغب پاشانك امریله (سورنامهٔ همایون) نامنده کی اثر منثوری یازمشدر . (١٢٥٧) تاریخنده مصرده بولاق مطبعه سنده طبع اولنان دیوانك نهایتنده سلطان مصطفی نامنه یازلمش (انتساب الملوك) اسمنده کی اثر منثوری مندرجدر .

مذکور دیوانك جامعی اولان بروسه وی امام زاده محمد سعید افندینك ترتیب ایتدیکی مقدمه مطالعه سندن صاحب ترجمه نك (جامعتین) نامنده الفاظ مرکبهٔ عربیه یی جامع بر اثر لغویسی ده اولدیغی، قصیدهٔ برئه ومنفرجه یه دائر آیریجه شرحلری بولندیغی مستبان اولمقده در. اسماء حسنی منظومه سیله قصیدهٔ منفرجه تخمیسی اشعار عربیه ده کی قدرتنه غزلیاتی ده اشعار تورکیه ده کی بضاعه سنه دلیلدر .

راغب پاشا ایله اولان مطایباتی مشهوردر .

ابیاتندن :

ذاتنده کورور صورت نقصان و قصورین
آیینهٔ احواله هر کیم نظر ایلر

فرصت بولنور دامن جانان اله كيرمز
جانان بولنور كوشـهٔ امكان اله كيرمز

كوردكمى بو آيينـهٔ دورانده سويله
كم ويردى مراد اوزره خيالاتنـه صورت

حاكم سيد محمد افندى

عرفاء شعرادن بر ذات اولوب شهيردر . مشايخ عارفينـدن (سزايى) و (اسماعيل حقى) حضراتندن اخذ فيض ايله‌مشدر . (١١٨٤) ده رحلت ايله‌دى . اسكدارده حيدر پاشا جهتنده آيريلق چشمه‌سى ياقيننده مدفوندر. آثارى : (توحيد نامه) ، (رسالةالمهديةالحقيقه) ، (قواعد الفرس) ، (شرح قصيدهٔ عرفى) : (هر سوخته حالى كه بكشمير دارد) (رسالةالمهديةالخفية) (شرح رباعئ حضرت مولوى) : (بيا اى عشق بى‌صورت‌چه صورتهاى خوش‌دارى) ، (شرح قصيدهٔ كعب ابن زهير) ، (شرح ديوان شوكت بخارى) ، (شرح قصيدهٔدمياطيه) ، (نظيرهٔحليهٔ خاقانى) ، (منظوم شرح اسماء حسنى) ، (اشارات) دركه جمله‌سى غيرمطبوعدر. عزى تاريخنه يازديغى تمام ذيلى [خط دستيله محرر اولان نسخه ابن‌الامين محمود كمال بكك كتبخانه‌سنده منظور فقير اولمشدر] واصف تاريخنده مندرجدر. (١١٦٨) تاريخنده ايوبده كائن **دفتردار اسكله‌سى** ايله سودليجه آراسى انجماد ايتديكنه دائر (**بوز اوستندن كچن كلدى بكا ياز ديدى تاريخن دكز التمش سكزده طوكدى بوزدن بن دكز كچدم**) تاريخ تعميه دارينى سويله‌مش ايدى .

صنعت خطى ، مشاهير خطاطيندن صو يولجى زاده‌دن تمشق ايتمشدر .

(١١٦٦) دن (١١٧٢) تاريخنه قادار يازديغى عثمانلى تاريخنك بر نسخه‌سى (بغداد) كوشكنده‌در . بش باب اوزره مرتب (عجائب الاخبار فى‌اخبار سيد الاخيار) اسمنده مدققانه (سيرنبى) سى واردركه بر نسخه‌سى (خالص افندى) كتبخانه‌سنده‌در . (**ديوان اشعار**) ى ييلديز كتبخانه‌سنده‌در.

اشعارندن :

نى آتشنوادر بزم عشقه ساز درخامه
نواى اهل درده هر نفس دمساز درخامه
نيستان تجليدن كسيلمش بر عصادر كيم
يد بيضاده شاخ كلبن اعجازدر خامه

سلطان عثمان ثالثك جامع ، عمارت ، سبيله كوزل تاريخلرى واردر .

ابيات توركيه‌سندن :

كل اى آرام جانم نور چشمم درده درمانم
بدن بيمار و جان بيزار و دل غمخواردر سنسز

حقى محمد پاشا

كامل احمد پاشانك مخدوميدر . مترجم عاصم افنديـنك معاصرى اولوب زمانه كوره ساده اولمقله برابر متانت افاده‌يه مالك بر ادب سياسيدركه درج اولونان مكتوبى صدق افاده‌يه شاهددر .

(سيلورى نائبى ! شريعت خائنى ، اعلامكى كوردم ، قهقهه ايله كولدم مآلى هذيان ، حكمى خلاف قرآندر . مهر مؤيديمى باصارم ، سنى محكمه قپوسنه آصارم) . تپه دلنلى على پاشايه‌ده غايت كوزل بر مكتوبى واردر . صدارت مكتوبجيلغى ، سردار اكرم معيتيله اردوى همايونده رياست وكالتى ، ادرنه ولايتى و ايلچيلكى كبى مهم خدماتده بولونمشدر . (واصل منصب جنت اوله حقى پاشا) مصراعنك دلالتى اولان (١٢٢٦) تاريخنده استانكوى جزيره‌سنده وفات ايتدى .

حليم كراى [١]

متوسطين شعرادن اولوب مطبوع ديوانچه‌سندن باشقه سلاطين جنكيزيه شعباتندن اولان قريم (خان) لرينك تراجم احوالنه دائر (كلبن خانان) [٢] نامنده مطبوع بر اثرى‌ده واردر . بو اثر (١٣٢٧) تاريخنده قريم ارباب معارفندن عارف زاده ع . حلمى افندى طرفندن بر طاقم علاوات مفيده ايله دفعهٔ ثانيه اوله‌رق طبع ايدلدى . وفاتى (١٢٣٩) ده مدفنى استانبول جوارنده‌كى چتالجه قصبه‌سنده فرهاد پاشا جامعى حظيره سنده‌در .

جشم عليلى حسرت ايله پر نم ايله‌دم
ال عيد اكبر ايله‌دى بن ماتم ايله‌دم

ترجيع بندينك نقراتيدر .

---

[١] كرايلر ايچنده جامع السيف و القلم اولانلر (غازى كراى) ، (منكلى كراى) در .
[٢] جودت پاشانك (قريم وقفقاس تاريخچه‌سى) اسمنده‌كى اثرى (كلبن خانان) دن التقاط اولونمشدر .

ابياتندن :

دلبر تجاهل ايتسه بجادر رقيبدر
اولماز كداى دهره شه عالم آشنا

چشم حق بينده اغيار ايله يار ايكيسى بر
باغ توحيدده زيرا كل وخار ايكيسى بر

مرهم بهبود وصلكله طبيبم قيل دوا
مبتلاى درد هجران اولديغم بيلمزميسين

مصارعندن :

مدارا ايلهمك لازم ايمش اغياره بيلمزدم

اللهى سورسهك بنى سويلتمه غمم وار

داد الندن كوكلك فرياد الندن كوكلك

اهل توحيدده يوقدر ايكيلك الله بر

حيرت محمد افندى

فضلاى شعرادن اولوب (دارنده) ليدر. طرز عتيق اوزره يازلمش (رياض الكتبا وحياض الادبا) اسمنده مفصل بر منشآت مجموعهسيله ، منظوم فارسى برلغتنامهسى ، وعلم نحودن ابن ملكك (الفيه) سنه بر شرحى مطبوعدر . استانبولده اكمال تحصيل ايتدكدن صوكره مصره رحلتله (١٢٤٢) تاريخلرنده وفات ايلدى .

ابياتندن :

دوندى بر سبحهٔ لؤلويه سرشكم حيرت
قطرهٔ خون آرهسنده بر سراغ ياقوت

حافظ عبدالله افندی « سید عبدالله بن سید خلیل »

طریقت قادریه منتسبلرندن طبیعت شعریه‌یه مالك بر ذات اولوب (روسجق) لیدر. منظومهٔ شاهدی طرزنده (تحفة الحافظ) اسمنده لغات فارسیه منظومه‌سی واردرکه (١١٨٥) تاریخنده نظم ایتمشدر. برده ترجیع بندی ایله مرتب دیوانی اولدیغی نقل ایدییور. (تحفه) سنك منظوم مقدمه‌سندن :

محب قادری پیرم — منیب دست مشهورم
حدیثك بهره داری‌یم — بوامت افتخاری‌یم
که روسجق یادکاری‌یم — دیارك هجر کاری‌یم

حسابه محمد بك

شعرا وارباب قلمدن بر ذات اولوب (رجائی زاده سلیمان هادی بك) ك مخدومیدر. اکمال تحصیلدن صوکره مکتوبیٔ صدر عالی اوطه‌سنه مأمور اولدی (١٢٥٧) سنه‌سنده زیارت حج شریفدن عودتنی متعاقب درسعادتده ارتحال ایتدی.

بر غزلندن :

صفای عالمی بك بیلمه‌ین بیلمز غم دهری
بلی آثار نشوه اولمایان سرده خمار اولماز
بولانمز پاك طینت طعنهٔ ارباب صورتدن
بو ظاهردرکه مرآت مجلاده غبار اولماز
وجودك پوته سن قال ایت چالیش تهذیب اخلاقه
اکر زر صاف و خالص اولماسه کامل عیار اولماز

حلمی حسن افندی « قبرسی مفتیسی » [١]

فاضل ، شاعر بر ذات اولوب (قبریس) لیدر مدت مدیده لفقوشه‌ده نشر علوم ایله مشغول

[١] (١٢٧٨) ده وفات ایده‌رك ایوبه دفن اولونان روم ایلی قاضیعسکری (حسن تحسین) **بك** ده قبریسدن یتیشن شعرادندر. سادات نقشبندیه‌دن (عبدالله دهلوی) خلفاسندن اولوب مکه‌ده ارتحال ایده‌ن (محمد جان) نقشبندی‌یه انتساب ایله‌مشدی.

ابیاتندن :

یار ایچون ازدل و جان ترك وجود ایله‌یه‌نك
سویله‌نیر السنه‌ده شهرتی منصور کبی

اولدی. آثار شعریه‌سی سلطان محمود عدلی نك نظر تقدیرلرینه مظهر اولدیغیچون استانبوله جلب اولونه‌رق (رئیس الشعرا) عنوانیله تبجیل بیورلدی. السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر شعرادندر (١٢٦٤) تاریخنده قبریسده لفقوشه‌ده وفات ایله‌دی.

ابیاتندن:

مختلف حضرت منصور حقنده کلام
حق جواب اولمش بر اما صورت دعوی ایکی

دوغری باق احواله ای احول اولوب وحدت‌شناس
نور بردر اولسه‌ده مصباح پرتوزا ایکی

حافظ مشفق اسماعیل افندی

ادبا و شعرادن اولوب اساساً مناسترده (امیر زاده) دیمکله معروف بر عائله‌دندر. (قوش آطه‌لی) مرحومه منتسب ایدی. بر مدت مکتوبئ صدر عالی قلمنده و (جریدهٔ حوادث) محررلکنده بولونمشیدی. (مشفقنامه) اسمیله مطبوع بر مجموعه‌سی واردرکه بعض آثار شعریه‌سیله بر قاچ مکتوبنی حاویدر. مرحوم پك دکرلی برشاعردر. لطائف پردازلقده‌ده ماهر اولدیغنه (ثوبیه) منظومه‌سیله ناپولیون حقنده سویلدیکی منظومهٔ تاریخیه شاهد در.

برق اوران نه قبهٔ امکانده نور عشقدر
دائراً مادار بو عالم تنور عشقدر

مطلعلی غزلی عارفانه‌در. (١٢٩٤) تاریخلرنده (مدینهٔ منوره) ده انزوا ایدرك (جبل احد) ده وفات ایتدیکی مرویدر. برروایته کوره عادتا برزمان استانبولده مجذوبانه طولاشه‌رق نهایت هندستانه سیاحتله (٧٢) سنه‌سندن بری نام و نشانی نابدید اولدیغی‌ده مروی ایسه‌ده حقیقتده نره‌ده، نه صورتله وفات ایتدیکی مجهول قالمشدر. (تذکرهٔ فطین) ده شهری کوسترلمه‌سی اثر ذهولدر.

حافظ مشفق قریم مسئله‌سی اثناسنده جریدهٔ حوادثده بولوندیغی واکثریا مقالات محاسنکارانه آنك قلمندن چیقدیغی جهتله مطلع اولدیغی ارباب استعداد وذکانی تلطیف وتشویق شعاری اولان رشید پاشا مرحومك افطاره دعوت ایتمك، بعدالافطار نادئ صحبتنه قبول ایله مداولهٔ افکار ایله‌مك و ایرتسی کونی (٢٥٠) آلتون احسانیله برابر ذی قیمت برساعت اهدا ایتمك کبی هم اقدارینه هم‌ده ابتهاج وافتخارینه بادی اوله بیله‌جك عنایت والتفاتلرینه مظهر اولمشدی.

حافظ مشفقك بو تلطيف و هديه اوزرينه مشار اليهه يازديني تشكرنامه‌دركه اسكی اسلوبده اولمغله برابر اقتدار قلمنك بر نمونه‌سيدر . او تاريخده ايسه مرحوم يكرمی بش يكرمی آلتی ياشلرنده ايمش .

« بانیٔ موقتخانهٔ امكان ، تقدست ذاته عن احاطة الزمان و المكان حضرتلری دقيقه شناس امور دين و دولت وكره‌كشـای مصالح ملك و ملت اولان ذات يوسف‌سمات وكالتپناهيلرينك كفهٔ ميزان شنشنهٔ حسنه ومعنی نمای « عدل ساعة خير من عبادة سبعين سنة » اولان دست‌كرم پيوست آصفانه‌لرينی الی قيام السـاعة محفظهٔ خاتم شهرياری بيورسون . بوكره قره‌قولاق آغا بنده‌لريله چاكر كمينه‌لرينه

برعجب صنعتلی ساعت كيم باقلدقچه ويرر
روزه داران غمزه شـام مسرتدن خبر

دقيقه‌سنجه بر ساعت جهان قيمت دلپسنديده صنعت احسـان بيورمه‌لری نعم جليلهٔ سائره‌لری مقابلنده ثانيه بثانيه حركت ايدن زبان محمدت بيان عاجزانه‌می بتون بتون حصر ادای شكرانی ايتمش اولديغی محاطعلم عالم آرای صدارتپناهيلری بيورلدقده اولبابده » .

ابياتندن :

اوكنده شمع هدايت دليل اولورسه سكا
سرائر ره وحدت عيـان اولور كيده‌رك

حالت ابراهيم بك

مشاهير محررين‌دن اولوب اسبق ماليه ناظری خالد افندينك كوچك مخدوميدر . اكمال تحصيلدن صوكره (روزنامهٔ جريدهٔ حوادث) سرمحررلكنده اثبات فضيلت ايله‌دی . حلب مكتوبجيلغنده بولونديغی زمان (فهرست ولايت حلب) نامله و ايستاتستيق يولنده بر سالنامه نشر ايده‌رك مؤخراً بو يولده سالنامه نشری سائر ولاياته تعميم ايدلدی .

آثاری : ائمهٔ اثنا عشر حضراتنك احوالنه دائر رساله ايله (انموذج) ، و (مبدأ كتابت) (سفينة الانشـا) ، (ترجمهٔ حال ملا لطفی) ، (ترجمهٔ حال خواجه حسام الدين افندی) ، (سرالاسرار) ، (سيرالاقمار) اسملرنده‌كی رسائليله (دولاب) نامنده‌كی رسـالهٔ موقوته‌سی (حالت‌الشباب) عنوانلی ديوانی و سائره‌در . (آل عثمان)ناميله تحريرينه باشلاديغی تاريخك آنجق جلد اولنی اتمامه موفق اوله بيلمشدر . (١٢٩٥) ده معارف مكتوبجيسی ايكن وفات ايله‌دی جوار حضرت خالدده مدفوندر .

ابیاتندن :

سختیٔ دل نرم اولور مهر حوادث تاب ایله
میوهٔ باغ جهـان خام اولمایجه اولمایور

نالهٔ پر سوز صـانمه اضطراب یاره دن
برق اورور نور تجلی سینهٔ صد پاره دن

بی نقطه غزلندن :

دل اوله سر کرم رطل مل وداد لعله
سر روح اللهه دائر محرم اسرار اولور

حلمی مصطفی بك : «الماس تراشه زاده»

دیوان همایون قلمی خلفاسـندن (الماس تراش احمد بك) ك مخدومی اولوب شهیردر . تحصیلنی زمانی مکاتبندن اولان (دارالمعارف) و (مخرج اقلام) ده اکمالدن صوکره تتبعات خصوصیه ایله علم و عرفانی تنمیه ایله‌دی . (۱۲۹۸) ده ارتحـال ایده‌رك (قوزغونجق) ده (نقاش) مزارستانه دفن ایدلدی . بری مطبوع دیکری غیر مطبوع ایکی دیوانی (تأیید عشق یاخود زحمتسز اولوم) نامنده منثور و (بختیـار یاخود صوك کورلکی) اسـمنده منظوم تیاترولری موجود اولدیغی کبی علم موسیقی‌یه‌ده انتسابی محصولی اولمق اوزره برخیلی بسته‌لری واردر . بر نعت شریفندن :

ای عذاری کل بخار جهار ازلی
قدی نورسته نهال چمن لم یزلی
سن سین اول کان رسالت کهر بی بدلی
وصلتکدر ایکی عالمده کوکللر املی
اوله عشقکده فدا عمریمزك ماحصلی

عالمه رحمت اولان کان رسالت سنده
مستمندان و غریبانه حمایت سنده
مرحمت سنده کرم سنده عنایت سنده
حقلی دیوانه ایدن حسن و ملاحت سنده
اوله عشقکده فدا عمریمزك ماحصلی

حلمی امین افندی

شعرا وارباب قلمدن برذات اولوب (طربزون) ایدر. نثری نظمنه فائقدر. مختلف خدمات ملکیه‌ده ایفای خدمتدن صوکره استانبوله کله‌رك بحریه نظارتی مکتوبی قلمی مدیریتی انضمامیله مطبعهٔ بحریه نظارتنه تعیین اولنمش ایدی. (١٣٠١) تاریخنده آتی‌الترجمه شاعر مشهور عونی بکله برکونده وفات ایده‌رك ادرنه قپوسی خارجنده مفتی الثقلین ابن کمال جوارنده دایسی وخواجه‌سی طربزونی (پیر افندی) قربنده دفن ایدلدی اشعارنده حکیمانه پارچه‌لر واردر. آثاری (منشأت کلیات دیوان حلمی)، (محاکمهٔ یأس و امل)، (محاکمهٔ اقبال و ادبار)، (استغفارنامهٔ حلمی)، (منظوم ضروب امثال)، (یوز بیتلی قصیدهٔ قرآنیه) در.

همشهریسی شاعر آکاه پاشانك یکرمی بش بیتلی پاره‌سز ردیفلی غزلی‌ده ضیا پاشا مرحومك ظفرنامه‌سی طرزنده شرح ایتمشدر.

برغزلندن :

مانند بوم مسکنی ویرانه‌لر اولور
هرکیم که دست غدر ایله آشیان بوزار
مغرور اولوب کشایش اقباله آلمه آه
زینده‌کی کلشنی باد خزان بوزار

حبیبه خانم

هرسکلی علی پاشا کریمه‌سی اولوب هرسکده طوغمشدر تعلم وتفیضی استانبولده‌در (١٣٠٨) ده وفات ایده‌رك (طوپ قپو) خارجنه دفن ایدلدی. مزارطاشی یوقدر.

ابیاتندن :

حبیبه بی‌دوا درددن خلاص اولمقده مشکل
امید ایتمز اسیر درد اولانلر غیری درمانك

حصیرجی زاده حافظ محمد اغا

عینتاب خاندانندن حصیرجی زاده حاجی عبدالله آغانك اوغلیدر. حافظ قرآن وعلمای بلده‌دن تحصیل علم وعرفان ایله‌مشدر (٧٩) ده استانبوله عزیمت برسنه اقامت ایله مملکتنه عودت ایتمشدر. استانبولده وکلا ورجال دولتله هم بزم اوله‌رق جمله‌نك حرمتنی قزانمش، کسب شهرت

ایله‌مشدر . (١٣٠٤) ده وفات ایتمشدر . عینتابده (قارلق) مزارلغنده مدفوندر . السنهٔ ثلثه‌ده تکلم وکتابت ، شعر سویلردی : شعرده مخلصی (حافظ) در پدرندن موروث املاکك وارداتیله تعیش ایدردی اشراف بلده‌دن ، مرعی الخاطر ، نکته پرداز ، حاضر جواب ، سبکروح اصناف قیافتنده بر اهل معرفت ایدی .

وطن قصیده‌سندن :

آدم اسکندر وقت اولسه دخی غربتده
جلوه ایلر ینه کوکلنده مرایای وطن
قیس دل سلسلهٔ غربته پابند اولماز
الینه کیرسه اکر دامن صحرای وطن

حسنی حسین افندی

شبان ادبادن سلامی سیرت ، شهری برشاعر شیرین بیان ایدی . (١٣٠٨) تاریخنده تبدیل‌هوا طریقیله بولونمقده اولدیغی مصرده وفات ایده‌رك مولوی درکاهنه دفن ایدلدی .

اشعارینك برقسمی (مجموعهٔ ادبیه) اسمیله طبع اولوندی .

ابیاتندن :

نسبت ایده‌جك اولسه‌ق اکر اهل کماله
برقالب بیجان کیدر زمرهٔ جهال

برغزلندن :

موجه‌لر پیدا اولور صحرای دلده نوردن
بر تجلیزار در تفریق اولنماز طوردن
وجه باقینك تماشاسنده حیرتدار کوکل
اول سببدن فارغم سودای خلد وحوردن
اوردیغی دم‌شوق وحدتله اناالحق نعره‌سن
نور مطلق مشتعلدی صورت منصوردن
ظن موهومه وجود اسناد ایدوب زاهدینه
ظن ایدر بر بحر پایان سرابی دوردن
بر حقائقخانه در عالم که حسنی سربسر
بیك حقیقت کشف ایدر حقین اولان برموردن

حقى ابراهيم بك

قصیده‌پردازلقده ثانی نفیءعد اولونمنه سزا مقتدر برشاعر اولوب (موره) ده میسوری محافظی اسماعیل پاشازاده‌در . استانبولده اوقاف نظارتی اقلامنده بولوندقدن صوكره متقاعداً اسكدارده امرار اوقات ایده‌رك (۱۳۱۲) سنه‌سنده ارتحال ایلدی . چاملیجه‌ده (سلامی علی افندی) قربنده مدفوندر . كوزلرینه عمی عقلنه خفت كلشـدی . دیوانی بروسه مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر. بو دیوانه عونی بك مرحومك یازدیغی منظوم تقریض مشهور ومعنیداردر .

برقصیدهٔ نعتیه‌سندن :

مرحبا ای خطهٔ وحیك شـه داد آوری
ای بهین مسـند طراز دودهٔ پیغمبری
مرحبا ای شاهد عصمتسرای (ماغوی)
كیم جمالك قرب او ادنایه ویردی زیوری

حسن حسنی پاشا : طوبرانی : « سهراب زاده خواجه اوغلی »

ادبا وفضلادن برذات اولوب وطن اصلیسی سـلانیك ولایتی داخلنـده‌كی (طوبران) قصبه‌سی ایسه‌ده پدری مصر مأمورلرندن بولوندیغندن مصرده دوغمش ، اوراده كمال بولمشدر. فنون متنوعه‌ده باخصوص ادبیـات عربیـه‌ده بهرهٔ تام اصحـابندن اولدیغنـه آثار مختلفه‌سی شاهددر .

اولا مصر مأموریتلرنده ومصرده غزته‌محررلكنده بولونه‌رق بالآخره استانبولده جمعیت رسومیه اعضالغنه تعیین اولنمشدر .

آثار مطبوعه‌سی : (خلاصهٔ مدنیت اسلامیه)[۱]، (ثمرات الحیات)، (دیوان اشعار)،

---

[۱] ادیان سائره اربابیله بالخاصه (غربیون ـ اوروپالیلر) ه احكام و حقایق اسلامیه‌نك فوائد مادیه ومعنویه‌لرینی اعلام واثبات ایچون مدافعه وایضاح مقصدیله عصرمز علما و ارباب قلمی طرفلرندن یازیلوب مطالعه‌سیله قربزالمین اولدیغم آثار عالیه‌نك اسامیسی بروجه آتیدر :

(۱) مدافعه جلد ۳	احمد مدحت افندی	(٦) خلاصة الكلام فی مما. صرالاسلام	سامی افندی
(۲) استبشار	«	(۷) مدرسةالعرب	عبدالرحمن فهمی افندی
(۳) نزاع علم دین	«	(۸) نسوان اسلام	فاطمه علیه خانم
(٤) مدنیت اسلامیه	سامی بك	(۹) طب نبوی	حسین رمزی بك
(٥) مدنیت اسلامیه	علی وهبی افندی		

(لواحق الحشرات)، (شطحات القلم)، (مصابيح الفكر فى السير والنظر)، (شمس المشرق)، (نور العيون)، (ارشاد انجيل)، (عصمته الجماعة)، (حجة الكرام فى علم الكلام)، (يوم الدهر فى احوال مصر)، (النشر الزهرى)، (منهاج الاسلاف)، (بهجة الكرام)،(سيف القاطع)، (فلسفة الاخلاق)، (اجمال الكلام فى مسئلة الخلافة بين اهل الاسلام)، (الحق روح الفضيله)، (حجة الكلام فى محجة اهل الاسلام)، (دليل اهل الايمان فى صحة القرآن)، (عوامل المستقبل فى الاوروپا)، (حفظ الاشاره)، (شرح المبادى الحسينين فى اصول حكمة الدينيه)، (جواهر العقائد)، (رساله توحيد)، (نهج العام فى مبادى الاسلام)، (ادوار المصر والمصريين)، (التوفيق الخيرى)، (اخلاق حسن)، (لامية الترك) در. (١٣١٥) تاريخنده درسعادتده رحلت ايتدى (غفرله) تاريخ وفاتى در. مرحوم انك پا ومشوش العيون ايدى. جوار حضرت خالده كى شيخ حسيب افندى دركاهى حظيره سنده مدفوندر. آثارينك قسم اعظمى مصرده طبع اولونمشدر.

---

(١٠) اسلاميتك معارفه تعلق عطاالله افندى ونظر معارضينده تبيينى

(١١) رد (رونان) عطاالله افندى

(١٢) تشهير اباطيل على فرح بك

(١٣) ابطال مذهب دهريين سيد جمال الدين افغانى عربى

(١٤) مقالة العرفاء فى مسائل الحكما، شروانى احمد حمدى افندى

(١٥) مقدمهٔ كائنات احمد مدحت افندى

(١٦) بشائر صدق نبوت محمديه احمد مدحت افندى

(١٧) شمس الحقيقة خواجه اسحق افندى

(١٨) اظهار الحق ترجمه لرى نزهت وعمر فهمى افندى

(١٩) بن نهيم احمد مدحت افندى

(٢٠) قانون اسلام صاوا پاشا فرانسزجه

(٢١) بيان حقيقت صاغر احمد بك زاده على حيدر بك

(٢٢) ترجمهٔ اعتقاد اسلام عبدالله كويليام ـ محمود اسعد افنديلر

(٢٣) مصرده منتشر (الاسلام) رساله موقوته سى عربى

(٢٤) باكورة الكلام على شيخ حمزه فتح الله حقوق النساء فى الاسلام مصرى عربى

(٢٥) رسالة الحميديه فى حقيقت مناسترلى اسماعيل افندى ديانت اسلاميه ترجمه سى

(٢٦) ترجمة الرق فى الاسلام احمد ذكى بك

(٢٧) علم حال طبى حسين رمزى افندى

(٢٨) مرآت الصحه فى احكام طبيب احمد جيحون افندى الاسلاميه

(٢٩) برهان حقيقت مصطفى شوكت بك

(٣٠) خلاصهٔ مدنيت اسلاميه حسن حسنى پاشا طوپرانى

(٣١) مزيت اسلاميه چركش شيخى زاده محمد توفيق افندى

(٣٢) علم واسلام باباززاده مصطفى ذهنى پاشا

(٣٣) شرق وغرب ذكى افندى

(٣٤) مدافعه عابدين پاشا

(٣٥) اطلاق الافكار فى عقد الابكار ادهم پرتو پاشا

(٣٦) الفصل بين الحق والباطل ترجمه سى اطنه لى احمدى افندى

حسن توفيق افندى

اصحاب علم وادبدن اولوب تولدى (باطوم) داخلنده (ده‌سكل) قريه‌سنده‌در . درسعادته كله‌رك تحصيل معرفت وبيوك (حازم) افنديدن اخذ اجازت ايلدى . (خواجه مجيد) افنديدن فارسى اوقودى . بحريه مكتوبى قلمنه دوام ايدوب صيراسيله قطع مراتب ايتمش و (٩٩) ده بحريه مكتوبجيسى اولمشدر . تخالف مسلك جهتيله ناظر مشهور بوزجه آطه‌لى حسن قپودان پاشانك درياى غضبنه غرق اوله‌رق (٣٠٥) ده عزل ايدلمشدر . انواع ضرورت ومحنته كرفتار اولوب نهايت موصل وبالاخره اشقودره مكتوبجيلقلرينه تعيين اولوندى . بالانفصال استانبوله عودتنده اختيار تقاعدله (١٣٢٦) ده ارتحال ايتدى . ايوب قبرستاننه دفن ايدلدى . صلحاى امتدن ، مبارك وحقوق پرور بر ذات ايدى . (خيالات دل) ، (روضهٔ آل عبا) ، (روضهٔ محاوره) ، نامنده‌كى آثار ادبيه وحكميه‌سى مطبوعدر . (روضة الاسلام) ، (روضة المنشآت) ، (منهاج الاقلام) ، (روضهٔ ادبيه) ، (مجموعهٔ رشحات) نامنده‌كى آثار غير مطبوعه‌سيله (تحفة الاكياس فى الظن بالناس) ، ترجمه‌سى وكركوكى (شيخ عبدالرحمن طالبانى) نك (كتاب .

---

(٣٧) ايضاح المرام فى كشف الظلام — حاجى عبدى بك

(٣٨) تحفة الاريب فى رد اهل الصليب ترجمه‌سى — ذهنى وسعيد افنديلر

(٣٩) اسئلهٔ حكميه — خواجه اسحق افندى

(٤٠) استعلاى اسلام — فاطمه عليه خانم

(٤١) اسلام وفنون — خالد ايوب بك

(٤٢) شريعت اسلاميه ومستر قارلايل — محمود اسعد افندى

(٤٣) معالىٔ اسلاميه — عابدين پاشا

(٤٤) ضياء القلوب — خواجه اسحق افندى

(٤٥) مرآت عالم اسلاميت — آماسيه‌لى جمال الدين بك

(٤٦) صحت وحيات اسلام — حكيمباشى زاده دوقتور محى الدين بك

(٤٧) دين اسلام علوم وفنون — ميلاسلى اسماعيل حقى افندى

(٤٨) دين يولونده — عينتابلى عبدالله اديب افندى

(مدنيت اسلاميه‌يه دائر اثر يازان ملل اجنبيه علماسندن بعضيلرى)

(١) كوستاولوبون

(٢) ماقس مولار

(٣) هانس بارت

(٤) فورت

(٥) شه‌فل

(٦) آمريقالى معلم دراپەر (اثرى احمد مدحت افندى طرفندن ايجاب ايدن نقاطى توضيح وتصحيح ايدلك شرطيله ترجمه وطبع ايدلمشدر .)

(٧) شارل ميسمر

(٨) آمريقالى ميستر قارلايل (اثرى ، محمود اسعد افندى طرفندن احمد مدحت افندى طرزنده ترجمه ايديله‌رك طبع ايدلمشدركه هر ايكيسى موجب استفاده آثاردندر .)

المعارف فى شرح مثنوى الشريف) نام رساله‌سنك (وامام شعرانى) و (عسقلانى) نك (احوال المعاد) رساله‌لرينك ترجمه‌لرى ومرتب (ديوان اشعار) ى طبع اولونه‌ميوب عائله‌سى نزدنده‌در.

حافظ اسحق افندى

فضلا وارباب قلمدن و طريقت نقشبنديه منتسبلرندن اولوب (ارضروم) ليدر. اكمال تحصيلدن وبعض مأموريتلرده بولوندقدن صوكره استانبوله كله‌رك آلتنجى دائرهٔ بلديه باش كاتب ومدير معاونى اولمشدى. نثرى نظمندن اقوى، درويش نهاد پاك اعتقاد بر ذاتدر. (١٣٢١) ده ارتحال ايده‌رك (اسكدار) ده (قره‌جه احمد) مزارستاننده عائله‌سنه مخصوص مقبره‌يه دفن ايدلدى. طرز تحريرى (سنان پاشا) واديسى آكديرر. آثار مطبوعه‌سى:

(مكتوبات)، (سانحات)، (انتباه)، (ذيل انتباه) در. (انتباه) مقدمه‌سندن:

« بو معيشتخانهٔ عالمك باينده كداسنه وموحدندن ملحدينه قدر برقوق وارميدركه آنك جسمنده جاننده جناب واهب العطايانك هزاران هزار نعمت بى امتنانى اولمسون. برفقير صابر صحتله آلديغى برنفسى بيك جهانه دكيشديكى حالده بوبنجه مستغرق احسان اولان بر غنىٔ عاقل غناسنك نردن كلديكنى دوشونمز ومعطىٔ حقيقى‌يى هردمده برشكر ديكر ايله ياد ايتمزمى؟

وجود جود الهى حيات بخش كريم
نفس عطيهٔ رحمت كلام فضل قديم
بدن بناى خدا روح نفخهٔ تكريم
قوا وديعهٔ قدرت حواس وضع حكيم

حاجى حسنى حسين افندى : « چيزمه‌جى زاده »

علماى شعرادن فارسى دان فاضل بر ذات اولوب (طربزون) ليدر. مدت مديده مكاتب عاليه ادبيات فارسيه معلملكنده ايفاى حسن خدمتله نشر فضيلت ايله‌دى. (١٣٢٧) تاريخنده (استانبول) ده ارتحال ايده‌رك ايوبده مثنوى‌خوان (خواجه حسام افندى) مرحومك مدفون بولونديغى (خاتونيه) دركاهنه دفن ايدلدى.

قرآن كريمك فضائلى حقنده برمنظومه‌سى وغيرمطبوع ديوانچه‌سى واردر.

حسن فهمی پاشا

وزرای عثمانیه‌دن و علم حقوق متخصصلرندن، ناطقه پرداز و عفیف بر ذات اولوب (باطوم) لیدر. برقاچ ولایت والیکلریله بعض نظارتلرده بولونه‌رق ایفای حسن خدمت ایله‌دی. (۱۳۲۸) تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك آقا یوقوشنده عائله‌سنه مخصوص قبرستانه دفن ایدلدی. (تلخیص حقوق دول) اسمنده‌کی اثر مطبوعی مشهور و موجب استفاده آثاردندر.

حیرت افندی : « خواجه محمد بهاء الدین حیرت افندی »

السنهٔ ثلثه ادبیاتنك غوامضنه واقف، لاابالی مشرب، قوی الطبیعه بر شاعر اولوب (آطنه) لیدر. اکمال تحصیلدن صوکره (استانبول) ده معارف نظارتنده ایفای خدمت، بعض مکاتب عالیه‌ده ادبیات تدریس ایله امرار وقت ایله‌دی. (۱۳۳۱) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (مرکز افندی) قبرستاننه دفن ایدلدی. السنهٔ ثلثه‌ده نظم ایله‌دیکی اشعارینك قسم اعظمی غیر مطبوعدر. آثاردن : (سوق عکاظ) و (شهر آیین) اسملرنده رسائل ادبیه‌سی (فریدة اللآل) نامنده نحودن بر منظومهٔ عربیه‌یه و (مرآت الحرمین) ایله (منیة الراغب) ه بلیغانه تقریظلری مطبوعدر. مثنویسی مقدمه‌سندن :

بر نکته طراز شاعر اولسه‌م — اندیشه‌یی رسمه قادر اولسه‌م
اولسه‌م نه‌دیمك آه طبع چالاك — شاعرلکی ایتمه‌دکمی ادراك
پارلارسه دخی کهر کل اولماز — عارف بو قادار تجاهل اولماز
کوش ایله سمایی ای فسونساز — تحسین ایدییور کلامك اعجاز
خامه‌ك قوره‌لی کلامه بنیاد — آباد اولویور فصاحت آباد
بکلر سخنك سخن پرستان — حکمکده ایمش بلاغتستان

(سوق عکاظ) مقدمه‌سنده‌کی منظومه‌سندن :

یارب کرم ایت نعم سنکدر — رد ایتمه بو متهم سنکدر
عبدك نه‌سی وار النده الله — حتی شو یازان قلم سنکدر

منظوم و منثور برخیلی آثاریله :

کون بر مجموعه‌در اوراقیدر لیل و نهار — بر صحیفه نیلکوندر بر صحیفه زرنکار

مطلعلی (مجموعهٔ کون) اسمنده تقریباً ۱۵۰ بیتلی بر منظومه‌سی واردر.

حلمی بك : « شهبندر زاده احمد حلمی بك »

برچوق امثالی کبی انفجار حریتله منفاسی اولان (فیزان) دن استانبوله کلمش، و « اتحاد اسلام » عنوانیله برغزته نشرینه باشلامشدر. بوصورتله کندیسنی برمسلمان محرر سیاسیسی اوله‌رق طانیتمش؛ اسلوبنده‌کی سادکی و بساطت، وضوح وشطارت، فکر ومحاکمه‌سنده‌کی اصابت وقوت، سداد وجیادت ایله آز برزمان ایچنده قارئلرینی آرتیرمش؛ کندیسنه خاص برموقع ممتاز قازاندیرمشدر. اولا (اقدام)، ثانیاً (تصویر افکار) ك مقالات سیاسیه و فلسفیه‌سنه مخرج اولماسی بو یوزدندر. شهبندر زاده قلمنده‌کی عذوبت درجه‌سنده لسان و نطقنده ده بر تأثیر و حلاوته مالك اولدیغندن، آراصیرا قونفه‌رانس ویرمکه باشلامش و محباتنی کتدکجه تزیید أیله‌مشدر. یالکز باشنه اولارق نشرینه باشلادیغی اسبوعی (حکمت) جریده‌سیله‌ده افکار مخصوصه‌سنی کرکی کبی ترجه والقا ایله‌مش و جداً بوتون عالم اسلامده برحسن صیت قازانمشدر. مشارالیهك غرب فلسفه‌سیله تصوف أسلامیده‌کی بهره واختصاصی همان کورولمه‌مش بر درجه‌ده‌در. آثار متروکه‌سندن مطبوع اولانلری بونی اثباته کافیدر. حیف که لزومندن زیاده کندیسنی جریان سیاسی‌یه قاپدیرماسی، وکنچ یاشده دینه‌بیله‌جك وفاتی مطلوب ومنتظر خدماتی ایفاسنه مانع اولمشدر. (٣٣٢) سنهٔ هجریه‌سنده مرتحل داربقا اولوب فاتح جامع شریفی حظیره‌سنه دفن اولونمشدر.

آثاری :

تاریخ اسلام	علم توحید
سنوسیلر	رهبر سیاست
اعماق خیال	اسلام و دین استقبال ناتمام
اوکسوز دورغود	شیخ بدرالدین »
اقوام جهان	یونس امره »
بر فداکارك اولومی	عالم اسلام وقادین مسأله‌سی »
بشریتك فخر ابدیسی	اللهی انکار ممکنمی ؟
وای قیز بکجی یی سوییور	تاریخ اسلامی و عثمانی
علم احوال الروح ناتمام	تحریری قونفرانس
یکی عقائد	مسلمانلر دیکله‌بیکز
یکی منطق ناتمام	بکتاشیلر

تصوف اسلامی ناتمام	فرماصونلر ناتمام
ابلیس بهمن »	مراد اورطه
عشق بالا تمام	غزال بدویه
طورطو »	اوچ فیلسوف
ککیائل بن عاصور ناتمام	یاشاسین بادصبا
ایکی غوث انام تمام	بر ، کوك ، انسان
مادیون مسلك ضلالتی »	ملکزاده عائله‌سی
تورك روحی ناصل یاپیلیور تمام	طبقات
دیوانچه‌سی »	تورك ارمغانی
اتحاد اسلام »	

حمدی بك : (ناظم الحکم احمد حمدی بك)

السنهٔ ثلاثه ادبیاتنه واقف ، قوی طبیعت بر شاعر اولوب شهریدر . اکمال تحصیلدن صوکره امور حکومتده استخدام اولوندی. آخر مأموریتی اولان مجلس کبیر معارف اعضالغندن متقاعداً (١٣٣٥) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (قیسیقلی) ده (سلامی) درگاه شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . برآرالق (آقسرای) ده تأسیسنه موفق اولدیغی (مدرسهٔ ادبیه) اسمنده‌کی مکتبك مدیریت ودرس ناظرلغنی درعهده ایده‌رك عرفان مملکته خدمت ایله‌دی. (ناظم الحکم) وصفی مرحوم معلم ناجی افندی طرفندن توصیف ایدلمشدر. دیوانی مطبوع دکلسه‌ده بعض آثار شعریه‌سی متفرق برصورتده طبع اولونمشدر. هر واديده انشاد شعره مقتدر اولدیغی کبی شیخ عثمان شمسی افندی وهرسکلی عارف حکمت بك واديلرنده‌ده متصوفانه وحکیمانه نظم کلامه مقتدر ایدی .

معلم ناجینك « ناظم الحکم » ایله توصیفنه دائر انشاد ایتدیکی قطعه :

حمدی ! مداد حکمت ایله کلك ماهرك
زینتلیور صحائف اعجازی دمبدم
ایتمکده‌در زمان سنی بر شاعر حکیم
عنوانك اولسه حکمتی وار (ناظم الحکم)

بر غزلی :

صانعمك تقديره قارشو عرض تدبير ايلرم
عارفم بن انقيـاد حكم تقـدير ايلرم
دسـتيارئ كمالاتيـله فيض اقدسـك
كعبـة الله دل ويرانى تعمـير ايلرم
بن ملامى سـيرتم مجذوب شـوق وحدتم
زهد خشك اربابن اوضاعمله دلگير ايلرم
ايلهسـهم ضرب عصاى جذبه وادئ دله
عـين اعجـاز كليم اللهى تفجـير ايلرم
مصحف روين قيلوب هر لحظه در پيش نظر
بينات حسـن يارى حسـن تفسـير ايلرم
بر كتاب الله ناطقـدر وجودى آدمك
حق بيلوب اول نسخهٔ كبرايى توقير ايلرم
مهر پرتو بار عشقم ايستهسهم «حمدى» بوكون
لمعهٔ فيضمله چار اقطـارى تنوير ايلرم .

نطق منظوم

اى محترم رفيقـلرم ! حظ وشـوق ايله
تحصـيل فن ودانشـه اقدام تام ايدك
خـير الانيس نجـه كتاب نفيسـدر
اول يار مهربانه امان احـترام ايدك
بوقدر جهانده فرقى عوامك هوامدن ،
ممكنسـه ترك الفت صـنف عـوام ايدك
هپ شهسوار عرصهٔ حسن بيان اولوب
طبع سمند خامهيى انكشـته رام ايدك
ابقـاى ذكر خير ايدن اولمـاز فنا پذير
نيل حيات سرمد ايچون كسب نام ايدك
احراز شهرت ايلهمهنك بيك طريقى وار
اما طريق معرفـتى الـتزام ايدك
الدن كتاب دوشمهسون اصلا ، شوحال ايله
هر شامى صبحه منقلب وصبحى شام ايدك
كسب كماله مانع اولور اكل وشرب وخواب
تقليل اكل وشرب ايله قصر منـام ايدك
سرمايهٔ حصـول امل سـعى تامـدر
ابذال نقـد وقت ايله احراز كام ايدك
عاقل ايدرمى بيهده كولقـله افتخـار ؟
ابحـاث علم وحكمته حصر كلام ايدك .
مكتب دكلمى مطلع انوار معرفت ؟
سوزديكلهيك ، شومكتبه هر كون دوام ايدك
چيقدقده ، صدقله وطنه خدمت ايلهيوب
احـوال ملـكى بهرهور انتظـام ايدك

احكام شرع ودينه قيلوب حسن امتثال | جلب رضای سایهٔ رب الانام ایدك
همشیره‌لر ! نصیحتمی سزده دیکله‌یك | ایفای مقتضاسنه سعی مدام ایدك
بو مكتب ادبدن ایدوب اکتساب فیض | اقران ایچنده کسب علو مقام ایدك
بر کون کلیرکه حاکمهٔ بیت اولورسکز | اول کون ایچون بو کون چالیشلك، اهتمام ایدك
سز نونهال روضهٔ علم وادبسکز | اسدکجه باد فیض الهی خرام ایدك
اولسون دعای پادشاه جهان آخر کلام | ایفا ایچون شو رسمی عموماً قیام ایدك

خ

خرابی صالح دده

ترجمهٔ حالی کچن حضرت (شاهدی) نك پدر عالیقدیدر (حالت موت) ترکیبنك ناطق اولدیغی (٨٨٥) تاریخنده (موغله) ده عازم سمت ملکوت اولدی . زادهٔ طبع عارفانه‌لرندن اولان بیت آتی میان مولویانده زبانزد ومشهوردر .

ابیاتندن :

ای دل ایسته‌سه‌ك اکر کامل اوله نقصانك
سکه‌سی آلتنه کیر حضرت مولانانك

قطعهٔ آتیه دخی زادهٔ طبع عاشقانه‌لرندندر :

عشقه باغلاندی کوکل بندن چکوب ال نیله‌یم
بنده چون راضی اولور بندندن آزاد اولمسون

صورمازم اسرار عشقك مشکلندن زاهده
جونکه شاکرد اولمامش بوفنده استاد اولمسون

خلیلی : « امدی »

شاعر متصوف برذات اولوب دیاربکر (آمد) لیدر .

عالم ازلیتله جهان ابدیت اورته‌سنده شوفرقتکاه امکانه دوشمه‌سندن باحث اولدیغیچون (فرقتنامه) تسمیه ایتدیکی منظومه‌سی بین الشعرا مشهوردر . مشایخ عارفیندن اولان بوذات (٨٩٠) تاریخلرنده اختیار اقامت ایتدیکی (ازنیق) ده ارتحال ایله‌دی . مرتب دیوانی غیر

مطبوعدر. آثار منظومه‌سنك برقسمی حاجی‌كمال نامنده برذاتك (٩١٨) تاریخنده اكمال ایتدیكی (جامع النظائر) ده مندرجدر . مفصل ترجمهٔ حالی (تذكرهٔ شعرای آمد) ده محرردر .

فرقتنامه دقتله مطالعه اولوندیغی تقدیرده اویله بعض تذكره‌نویسلرك نقلی كبی عشق مجازی وادیسنده یازلمادیغی تظاهر ایدر .

سلطان مراد ثالث دوری ادبای قضاتندن مناسترلی (قاضی حسن بن علی) نك ده منثور ومطبوع فراقنامه‌سی واردركه (ق) حرفنده مذكوردر .

ابیاتندن :

عاشق حق بین سورر دیدار ذوقن دائمـا
زاهد خود بین اوطورمش غصهٔ فردا چكر

برآشیان وحدتك مرغ همایون بالیسـك
سن آفتابی قیل طلب میل ایله‌مه ذراته

مصارعندن :

عارف نفس اولمایجه كیمسـه بولماز حقه یول

جان نه دركه آنی قربان ایتمـه‌یم جانانه بن

خیالی محمد بك

مشاهیر شعرادن اولوب واردار یكیجه‌لیدر قانونی سلطان سلیمان مقربلرندن‌ایدی .

سوزی دلده خیالی كوزده قالدی
خیالی اولدی حیف الحكم لله

مصراعلرینك دلالتی اولان (٩٦٤) تاریخنـده ادرنه ده وفات ایله‌دی .

كیریشخانه جوارنده احمد پاشـا خانه قریب محلده بنا ایله‌دیكی چشمه قربنده مدفوندر. مرتب دیوانی ایله (لیلا ومجنون) منظومه‌سی واردر . اشعاری شاعرانه اولمقله برابر متصوفانه وحكیمانه ابیاتده موجوددر . [١]

[١] مخدومی عمر بك‌ده شعرا وارباب معارفدن برذات اولوب (١٠٢٢) تاریخنده ادرنه‌ده ارتحال ایده‌رك قباق تپه قبرستـانه دفن ایدلدی . برخیلی اشعاری وآیاصوفیه بناسـنه دائر تاریخچه‌سی اولدیغی (انیس المسامرین) ده مذكوردر .

ابياتندن :

عشق بر شمع الهيدر بنم پروانه‌سى
شوق بر زنجيردر كوكلم آنك پروانه‌سى

شش جهتدن بنم وجه‌الله نورين كورمه‌يوب
رؤيت دنيا ايچون زاهد رياضتلر چكر

مصارعندن :

خيلى مشكلدر كشى ترك ايله‌مك معتادينى

محمدانسنك ماهيتن ويس قرندن صور

برشيئمى‌وار جهانده مخلوق حق دكل

بروسه‌ده مراديه چارشوسنده‌كى دركاهده مدفون (بحرى) ده‌ده‌نك زادهٔ طبعى اوله‌رق ويرديكى شو :

جهان آرا جهان ايچنده‌در آرايى بيلمزلر
شو ماهيلر كه دريا ايچره‌در دريايى بيلمزلر

بيتنى اتمام ايده‌رك ياپديغى غزلى‌ده معنيدار غزلياتندندر كه بروجه آتيدر [١] .

غزل :

جهان آرا جهان ايچنده‌در آرايى بيلمزلر
شو ماهيلر كه دريا ايچره در دريايى بيلمزلر
خرابات اهلنه محشر عذابن آكمه اى زاهد
كه بونلر ابن وقت اولدى غم فردايى بيلمزلر
شفق كون قان ايچنده داغنى سيرايلر عاشقلر
كونشدن ذره كورمزلر فلكده آيى بيلمزلر
خميده قدلرينه رشتهٔ اشكى طاقوب بونلر
آتارلر تير مقصودى ندندر يايى بيلمزلر
« خيالى » فقر شالينه چكنلر جسم عريانى
آنكله فخر ايدرلر اطلس و ديبايى بيلمزلر

---

[١] بو غزل عارفانه بر چوق شعرا طرفندن تنظير و تخميس ايدلمشدر . تخميسلرك الك مشهورى آتى‌الترجمه (عزت‌على) پاشانك كيدركه بر پارچه‌سى پاشانك ترجمهٔ حالنده يازلدى .

خضری بك

عثمانلی شعراسنك قدماسندن معدود اولوب (كوپرولو) كتبخانه‌سنده (آب حیات) نامیله (محمدیه) قادار(٩٨٩) تاریخنده نظم ایدلمش برمنظومه‌سی واردركه مواعظ واخلاقدن باحثدر. دیوانی‌ده اولدیغی مرویدر.

خلیلی : « صاری خلیل »

خوشگویان شعرادن، اطوار رندانه صاحبی بر ذات اولوب بروسه‌لیدر متجردانه امرار اوقات ایله‌مش بروسه‌لی (محاسبه‌جی احمدچلبی)نك منسوباتندن بریله همبزم اولدیغنه حسادك نفاق ایتملری اوزرینه خلیلی‌یه خجلت عارض اوله‌رق ماشیاً حجازه عزیمت ایدوب مجاورتله (مكهٔ مكرمه) ده قالمشدر. (لیلی ومجنون) نامنده‌كی منظومه آثار شاعرانه‌سندندر .

قینالی زاده (حسن چلبی) نك نقلی كبی (لامعی) نك (پرتوی ابراهیم) نامنده‌كی اوغلنه عشق وعلاقه‌سی مروی اولدیغنه كوره سلطان سلیمان قانونی دوری شاعرلرندن اولدیغی آكلاشیلیور. اشعارندن :

عاشقه دلربامی اكسیك اولور
اهل درده بلامی اكسیك اولور
بن اولورسه‌م بلا ایله ای دل
یاره بر مبتلامی اكسیك اولور
كلشن حسننه او غنچه ایلك
بلبل خوش نوامی اكسیك اولور
نوله یار اولمز یسه اول یوزی كل
بكا بر مهلقامی اكسیك اولور
نه صورار سن « خلیلی » آغلادیغم
یار ایله ماجرامی اكسیك اولور

كشف الظنونده مذكور اولان (خمسه) نك بوذاتك اولمسی مأمول قویدر.

(٨٨١) ده وفات ایدن ادرنه‌لی (شاهد) ی‌نك‌ده (لیلی ومجنون) منظومه‌سی واردر .

خانمی ابراهیم بك

زمرهٔ سپاهیاندن وشعرای بنامدن اولوب تذکرهٔ ریاضی قولنجه ادرنه‌لیدر . (١٠٠٤) تاریخنـده ادرنه‌ده وفات ایله‌دی . آخر عمرنده قلندرلکه اوره‌رق برخیلی سیاحت ایله‌مشدی. مرتب دیوانی وارسه‌ده غیر مطبوعدر .
(قاموس‌الاعلام) ده (برغوس — بورغاز) لی (تذکرهٔ رضا)ده ادرنه‌لی اولمق اوزره مقیددر .

ابیاتندن :

تیز رفتار اولانك پاینه دامن دولاشیر
ایریشور منزل مقصودینه آهسته کیدن

بیت معنیداری پك مشهوردر

مصارعندن :

تازه شاخك ینه کندویه اولور میوه‌سی بار

خاقانی محمد بك : « حسانه روم »

آیاس پاشا احفادندن وشعرای عثمانیه‌نك متمیزلرندن اولوب هم عاشقانه هم شاعرانه اولان مشهور و مطبوع (حلیهٔ شریفه) منظومه‌سـنك ناظمیدر . غیر مطبوع (حدیث اربعین) منظومه‌سیله مرتب دیوانی‌ده واردر . حلیه واحد کالف قبیلندن اوله‌رق علو طبعنه شهادت ایتمکده‌در . وفاتی (التفـات بقا) ترکیبنك دلالتی اولان (١٠١٥) ده قبری ادرنه قپوسی جامع شریفی حظیره‌سنده‌در .
منظومهٔ مذکوره (حلیهٔ خاقانی) دینمکله متعـارف اولوب سـلیمان چلبی مرحومك (مولد نبی) منظومه‌سی کبی سهل ممتنع قبیلندن روحنواز بر اثرعالیدرکه بعض ابیاتی بین العرفا زبانزد در .

حلیهٔ مشار الیهادن بعض ابیات شریفه :

بحر افکاره طالوب چکمه املك	نکتهٔ چون و چرادن ال چك
کسمش آنمشدر آنی ایتمه جدل	(تیغ لا یسئل عمـا یفعل)
لائق اولدرکه همان سالك راه
دیه (لا نعبـد الا ایاه)

اقتضا ایتدی منزه ذاتی سبب خلقت موجو داتی
ایتدی اول دمده همان عشق ظهور اولدی القصه هویدا بر نور
سودی اول نوری حبیم دیدی حق اولدی دیدارینه عاشق مطلق
طولدی اوازۀ احمدله جهان ایلدی عشق الهی غلیان

ماسوی اللهی دلکدن سلب ایت
وادیٔ نظمه بو اسلوب ایله کیت

هپ بو معنایی بیلر اهل اصول
حکمت آموز ایدی اوضاع رسول

مصارعندن :

قصه‌دن حصه‌در القصه غرض

ضبلی احمد بك

شعرای عثمانیه‌نك متمیزلرندن وزمرۀ سپاهیاندن اولوب بروسه‌لیدر. غیرمطبوع دیوان اشعارندن شعرده کی بهره‌سی مستبان اولور وفاتی (بقایه کوچدی خیلی منزلن بولدی) مصراعنك دلالتی اولان (١٠٤٠) ده قبری بغدادده امام اعظم رحمه‌الله حضرتلری قربنده‌در. دیوانك مسوده‌سی (بغداد کوشکی) کتبخانه‌سنده‌در .

بر نعتندن :

کوستروب دور قمرده نیجه یوزدن اعجاز
ایله‌دك کون کبی عالملره حق دینی عیان
کوردی کیم بیلمه‌دیلر خلق زمانه قدرك
سنی بیلدیرمك ایچون ایندی زمینه قرآن

ابیاتندن :

اولماز عذاریار خط مشکبارسز
بر کلمی وار بو کلشن عالمده خارسز

خصالی

پشته‌دن یتیشن عثمانلی شاعرلرندن، السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف، قوی طبیعت، واسع قریحه‌لی ذکرلی برذاتدر. (١٠٦٢) تاریخنده وطننده ارتحال ایتدی. اون قطعه دیوان ترتیبنه موفق اولدیغی خط دستیله محرر دیواننده مندرج بروجه آتی ابیاتدن آکلاشلمقده‌در:

حمد لله که دلا تاسعی‌در دیوانك
عاشری داخی اولوب جلوه کر انشا الله
اولدی بشیوز غزلی هر برینك بیکم وکاست
سبحه وش الدن اله دور ایدر انشا الله
ای خصالی اومارین حضرت مولی‌دن کیم
ملك نظمی باکا تسخیر ایدر انشا الله

پشته‌ده مدفون (کل بابا) حقنده‌کی منظومه‌سی.

هادیٔ راه هدادر همدمان کل بابا
مظهر سر خدادر محرمان کل بابا
قلب محزونم اچیلدی غنجه‌وش دلتنك ایکن
اوزکه جای دلکشادر آستان کل بابا
داخل اولان قورتولوراندوه وغمدن کویا
عبد مؤمن ملکیدر دارالامان کل بابا
آستانن سجده‌کاه ایتمشدر ابدالان روم
کعبه‌وش یوز سورسه طکمی طالبان کل بابا
ای «خصالی» خوان عشق الله ایله طویلر آنی
جان ایله هر کیم اولورسه مهمان کل بابا

دیوانلرندن باشقا قائللری ذکر ایدلمك شرطیله منتخبات اشعار عثمانیه‌یی حاوی خط دستیله محرر (مطالع النظائر) اسمنده ایکی جلد اثری (نور عثمانی) کتبخانه‌سنده واشعار فارسیه‌یی جامع (لطائف الخیال) نامنده‌کی برجلد اثری‌ده (حمیدیه) کتبخانه‌سنده‌در که هر ایکیسی‌ده تاریخ ادبیاتله متوغل ذواته قیمتلی برر مرجعدر.

خاکی مصطفی افندی

ارباب دانشدن برذات اولوب (تیره) لیدر. اخیراً (اسکداره) نقل ایله‌دی . اوچ لسان لغاتندن متشکل (ناظم الجواهر) اسمیله منظوم برلغتجه ترتیب ایله‌مشدر .

مطلعندن

الله تکری ایزد یالکز نه فرد وتنها
شنو اسمع ایشیدر بیلیر علیم ودانا

خاتمه‌سندن :

صورارلرسه سندن خاکیا
دی بیك قرق ایکی‌ده تمام ایله‌دك

ینه بووادی‌ده و (مناظم الجواهر) اسمنده برمنظومه‌سی‌ده واردر . مطلعندن :

الحمد للذی جعل الناس مکرماً — منت خدایرا که بکرد یست مردمی
بالنطق والدرایة واللب والذکا — مهتر بهوش ودانشی وکفتار وزیرکی
شکروسپاس اوتکری‌یه انسانی بکله‌دی
زیرکلکیله سوز وبیلکو عقل ایله دخی

خاتم احمد افندی : « آق اووه‌لی زاده »

علماء شمرادن متفنن بر ذاتدر . خواجکان دیوان همایوندن اولوب سرای بوسنه‌ده کتبخانه‌سی اولان (آق اووه‌لی عثمان شهدی) افندینك مخدومیدر . السنهٔ ثلثه اشعارندن مرکب ومرتب دیوانی مطبوعدر .

استانبولده لاله‌لی کتبخانه‌سنده اخلاقدن برعربی منظومه‌سیله شرحی وبرده شاهدی شرحی واردر . بدر رشیدك الفاظ کفر رساله‌سنی‌ده شرح ایتمشدر . (رسول اکرمه احمد افندی همجوار اولسون) مصرعنك دلالتی اولان (١١٦٨) ده اختیار اقامت ایتدیکی روم ایلی یکیشهرنده وفات ایله‌مشدر . حسابدن (شرح اللمعة) اسمنده براثرله ملتقی شرحی اولدیغی‌ده مرویدر . اشعار فارسیه‌سنده مبالغات کورولمز . خط دستیله محرر اولوب نسخه‌سی عاشر افندی کتبخانه‌سنده موجود اولان علم اخلاقدن عربی قصیده‌سنکده‌کی امضاسی : (خادم بنی آدم آق اووه‌لی زاده خاتم) عباره‌سیله‌در .

ابیاتندن :

دلتنك ایسهك آیینهٔ مهتابه نگاه ایت
دائم ندر اندیشهٔ بیش وكمه باعث

ای آشنای پیشرو پردهای نی
هرمشكلیكه داری بپرس از نوای نی

مكهٔ مكرمه‌ده كبار نقشبندیه‌دن (یكدست شیخ‌احمد جوریانی) دن اخذ فیض ایله‌مشدر . عربی‌العباره متنوع تقریرلری تلمیذلرندن (ابن ریحان) لقبیله بنام محمد سعید افندی طرفندن جمع ایدیله‌رك (فوائد خاتمیه) تسمیه اولونمشدر .

خیری محمد افندی

بولو سنجاغی مضافاتندن (ویران شهر) قضاسنك (عمركی) قریه‌سندن اولوب درسعادته ورودله قطع مراتب ایده‌رك بكلكجیٔ دیوان همایون وبعده اوچ دفعه رئیس‌الكتاب اولمش شاعر، سیاسی برذاتدر . كتخدای صدر عالی ایكن مقدمات سفر ظهور ایتمسیله (سفره اقلی ایكی سنه مقدم حاضرلنمق لازمدر) دیمسی عزلنی موجب اولمشدركه شوماده تاریخ سیاسیمزده كثرتله تصادف اولنان غرائب جمله‌سندن معدوددر .

سروری مرحومك :

سویله‌دم تاریخ منقوط ایله‌یوب بذل وجود
باصدی سیلاب عدم خیریٔ صافی طینتی
} تاریخنك دلالت ایتدیكی

(١٢٠٤) ده قالاص جوارنده طونه‌یه قارشی (بوزه) صوینده مغروقاً وفات ایله‌دی . مرتب دیوانی وارسه‌ده غیر مطبوعدر . یازمه برنسخه‌سی ییلدیز كتبخانه‌سنده موجوددر . برده (خیر آباد) نامنده منظوم تاریخی واردر . اشعاری متصوفانه وحكیمانه‌در .

وحدت آمیز برغزلندن :

سروحدت جلوه انگیز مظاهردر بتون
نقطهٔ مركز جلاساز مظاهردر بتون

موج دریا پنجه‌سندن دامن ساحل چیقار
مطلبندن دست‌اهل فیض قاصردر بتون

لفظ نازكدر ويرن الفاظه حسن اشتهار
كوسترن اعراضى انظار جواهردر بتون
اختلافات شئونك غايه‌سى توحيددر
كوسترن اجسامى اضداد عناصردر بتون

وحدته نسبت ايله كثرت اشيا بردر
موجلر هر نه‌قدر چوق ايسه دريا بردر
معنىٔ وحدت حق كثرت ايله ثابت اولور
كرچه شاهد ايكيدر شرعده دعوى بردر

خضر اغا زاده سعيد بك

خوشكويان شعرادن رند مشرب بر ذات اولوب شهريدر . كنجلكنده سراى همايون آغالرى زمره‌سنه الحاق و (٤٨) ده عهده‌سنه رتبهٔ خواجكانى توجيه اولونمش و مصاحباندن اولمش ايدى .

اقتدار ادبيسى شهرتيله متناسب دكلدر . مطبوع ديوانچه‌سى واردر . (١٢٥٢) تاريخنده استانبولده وفات ايله‌دى . ايوبدن بهاريه‌يه كيدن جاده‌نك جهت يسارنده‌كى قبرستانده مدفوندر.

ابياتندن :

سكوتى بيلمديكندن دكل ادبندندر
كرچه سويله‌مز اما نه‌لر بيلير عاشق

مصارعندن :

كيمكله الفت ايلرسه‌ك وار ايله تك بزى خوش كور

كشينك سوديكنك خاطرى دنيايه دكر

چوق بيوك لطف وعطابنده‌كى تقصيره كوره

قطعاتندن

سويله‌مم درديمى هم دردم اولان آهه بيله
بلكه سينه‌مده‌كى شوناله‌ٔ جانكاهه بيله
كندى بى‌شبهه بيلير راز درونن يوقسه
اهل دل سويليه‌مز دردينى اللهه بيله

خالص يوسف افندى

طاهر عمر زاده‌لردن شاعر فاضل بكك اقرباسندندر . استانبولده طوغمشدر . ابتدا ديوان قلمنه بعده ترجمه اوطه‌سنه دوام وسر كتابتله لوندره‌يه عزيمت ايتمشدر . صوك مأموريتى ترجمه اوطه‌سنده مترجم ثانيلكدر . معاشيله تقاعد ايدلمشدر .

(شهنامۀ عثمانى) ، (قيافتنامۀ جديد) ، (مفتاح لسان) ، نامنده‌كى اثرلرى مطبوعدر . (١٣٠٠) سنۀ هجريه‌سنده استانبولده وفات ايتمشدر .

مفتاح لسان مقدمه‌سندن :

بلبل ناطقۀ حمد صلات　　دم توحيد ايله ايلر نغمات
پس دعاى شهه اولور دمساز　　كه اودر واجب ديباجه طراز

قلب «خالص»ده بودر قصد ومرام　　ويره تحصيله سهولت علام
همان الله ايده خيره آلت　　دولت ودينمزه بر خدمت

مفتاح لسان مطلعندن :

الله (ديو) كوكلر (سى يو) ير (تر) (قومانسه) ابتدا
دائم (توژور) باقى (اترنل) (انفينى) ؛ بى انتها

خيرى بك

قوى الطبع برشاعر اولوب تربيه وتحصيلى اندرون همايونده‌در . رسومات امانتى معاون رفيقى ايدى . آتى الترجمه بروسه‌لى شاعر حكاك عزت افنديـنك مجموعه‌سى طرزنده (كتوك) اسميله نشر ايتديكى مجموعه حساب ابجد اوزره بر قاچ سنه‌لك اسماى خاصه‌يى جامعدر . بيت آتى آثار مطبوعه‌سندن اولان منظوم مثنوى شريف ترجمه‌سندندر . ديكر مطبوع اثرلرى (لوحۀ قواعد فارسيه) ايله ديوان اشعارى مقامنده اولان (كواه‌دل) اولوب (آداب الملوك و اداب الادبا) (بحر القافيه) (سه‌زبان ــ خير اللغات) اسملرنده غير مطبوع اثرلرى ده واردر .

(١٣٠٨) ده ارتحال ايده‌رك قاضى كوينده قوش ديلى جوارنده محمود دده تربه‌سى قربنده‌كى بيوك قبرستانك يول جهتنده‌كى كوشه‌يه دفن ايدلدى .

اسماعيل صفا بك شو قطعه‌يى سويله‌مشدر :

مثنوى‌يى چاليشوب ترجمه‌يه خيرى بك
ديكله نايدن ديدى چوق چكمدى چالدى دودوكى

شجر عمری خزان بر زدهٔ مرك اولدی
یادكاری اوله رق عالمه قالدی كوتوكی

ابیاتندن :

وارمیدر دنیاده بانیسز بنا
كیم اولور یابانیٔ ارض و سما

اساس هستیٔ عالم بیلنمه‌دی كتدی
نه‌در وظائف آدم بیلنمه‌دی كتدی
كتاب مكتب تكوین اوقونمدی قالدی
بو سر حكمت مبهم بیلنمه‌دی كتدی

خالد ایوب بك

ادبا و ارباب معارفدن ، لسان آشنا بر ذات اولوب (یكیشهرلی زاده) شهرتیله بنامدر. كندیسندن دها زیاده آثار مقبوله منتظر ایدی . حیفا كه كنج ایكن (۱۳۱۹) شوالنده درد ورمدن استانبولده ارتحال ایله‌دی بكقوزده مدفوندر. احمد مدحت افندی‌یه داماد أولمشدی مكتب حقوق مأذونلرندن ایدی .

آثار مطبوعه‌سی (اسلام وفنون) ، (غوریللر ایچنده) ، (تاریخچهٔ افغانستان) (سودای نهان) ، (شادی) ، (قایقله جولان) ، (كوتنبرغ) ، (آلب طاغلرنده تماشا وادوار ارض) ، (اسلام وفنون) اسمندن دخی آكلاشیله‌جغی وجهله اسلامیتك فنون حاضره ایله قابل توفیق اولدیغنه مثال اولمق اوزره عالم اسلامیتده یتیشن ارباب فنون و معارفدن باشلیجه‌لرینك ترجمهٔ حاللریله اثرلرینه دائر مسروداتی حاویدر .

خالد حسن افندی

شعرای مولویه‌دن بر ذات اولوب شهیدر . ارباب شوق وحالتدن ایدی . اوائل حالنده مشایخ خالدیه‌دن فیض‌الله افندی‌یه انتساب ایتمشدی .

ایكنجی اردوی عثمانی لوازم دائره‌سی ایكنجی شعبه‌سی مدیری ایكن اختیار تقاعدله (۱۳۲٤) ده (ادرنه) ده ارتحال ایله‌دی. (مرادیه) جامعی حظیره‌سنده مدفوندر. آثارندن

یالکز (شرح عشقنامهٔ دل) دن بر قسمی مطبوعدر . دیگرلری : اصطلاحات مشایخی، مبین بر اثری معلم ناجی مرحومك (ونك رخسارك کبی هر رنگنك حیرانی یم) غزلنك ایکی بیتنه شرحی (مولانا جلال الدین) ایله (صدرالدین قونوی) حضراتنك کمالات علیه‌لرینی مبین اثری ، برشهیدك احوالنی مبین رساله‌سیدر .

اشعارندن : میده‌کی کیفیت تشویشی ادراك ایله‌رز
نالهٔ نیله کوکل ملکن طربناك ایله‌رز
نشوه یاب جام فیض مولوی‌یز تا ابد
نوش میله کوش نیله رقص بی باك ایله‌رز

و

درویش بیازی: « الیاس شجاع الدین »

اشعار عثمانیه‌یه قصائد وغزلیات جهتندن رابطه ورونق ویرن اسکی عثمانلی شاعرلرینك مقتدرلرندن اولوب (بروسه) لیدر [۱] السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر برشاعر ماهردر . فارسی وترکی مکمل دیوانلری وارایسه‌ده تیمور فتنه‌سنده ضایع اولمشدر . اکثر قصائدی احمد پاشایه نظیره وجواب طرزنده‌در . ییلدیرم بایزید خان نامنه برچوق قصائدی واردر .

ابیاتندن :

زلفك کیجه‌سندن باشمه کون طوغه برکون
تحقیق ایسه کر نکتهٔ اللیلة حبلی

داعی احمد

اسکی عثمانلی شاعرلرینك ذکرلیلرندندر . دیوانندن باشقه ییلدیرم بایزید خان شهزاده‌لرندن امیر سلیمان نامنه (جنك نامه) مقامنده (فرحنامه) اسمیله ینه رزم وجنگه عائد بر منظومه تقدیم ایتدیکنی کنه‌الاخبار صاحبی عالی افندی روایت ایدییور . (عقودالجواهر) نامنده

---

[۱] (قینالی زاده حسن چلبی) سیروزلی (لطیفی) ، (عالی) ، (ریاضی) ، (اسماعیل بلیغ) افندیلر بروسه‌لی اولدیغنی یازییورلر .

(رشید وطواط) ك لغت منظومه‌سنی تقلیداً عربی وفارسی الفاظدن مركب برمنظومه‌سی واردركه برنسخه‌سی خالص‌افندی كتبخانه‌سنده‌در .

(مفتاح‌الجنة) اسمنده عربجه‌دن مترجم براثری واردر . دیوانی بروسه‌ده (اورخان غازی) كتبخانه‌سنده موجوددر . جمله‌سی غیر مطبوعدر . دمیر طاش پاشا زاده اومور بك امریله (ابونعیم حافظ اصفهانی) نك طب نبویدن باحث یوز فصل اوزره مرتب (كتاب‌الشفافی احادیث‌المصطفی) اسمنده‌كی اثر طبیسنی‌ده ترجمه ایتمشدركه برنسخه‌سی (شهزاده) جامع‌شریفی ایچنده‌كی كتبخانه‌ده واردر . مشهور تفسیر (ابی‌اللیث) ی‌ده ترجمه ایتمشدركه برنسخه‌سی نور عثمانی كتبخانه‌سنده‌در .

اشعارندن :

ایا خورشید مه پیكر		جمالك مشتری منظر
نه منظر منظر طالع		نه طالع طالع انور
یوزكدر آیت رحمت		اوزوكدر مظهر قدرت
نه قدرت قدرت صانع		نه صانع صانع اكبر
سلیمان سیرتی سنده		سكندر صورتی سنده
نه صورت صورت یوسف		نه یوسف یوسف سرور
فلك شطرنجی اوتدك		سعادت ملكنی طوتدك
نه ملكت ملكت دولت		نه دولت دولت قیصر
قپوكده قوللرك بی حد		ولی كمتر قولك احمد
نه احمد احمد داعی		نه داعی داعیٔ كمتر

درویش ثمانه

شعرای مولویه‌دن ، عاشق شوریده برذات اولوب (ایلبصان) لیدر . اكابر مولویه‌دن (آغازاده) وشارح مثنوی (انقره‌وی) كبی ذواتك شرف صحبتلریله مشرف اوله‌رق غلطه مولویخانه‌سنده منزویانه متجردانه عمر سوردی . كوكسی آچیق كزدیكیچون « سینه چاك » شهرتیله بنام ایدی . (۱۰۵۵) ده وفات ایده‌رك دركاهه دفن ایدلدی . اخلاق ونصایحدن باحث اون جزء مقدارنده و (كلشن عرفان) اسمنده براثر تألیف ایده‌رك برادری (قره مصطفی پاشا) یه اهدا ایله‌دی . (اسرار دده) تذكره‌سنده درویش مخاصلی برغزلی مندرجدر .

دانشی علی دده

رمز آشنایان مولویه‌دن بر ذات اولوب شهریدر . (۱۰۹۵) تاریخنده (قدس شریف) ده ارتحال ایله‌دی . مرتب دیوانده عاشقانه وعارفانه قصائد وغزلیات واردر .

مطلعلی جناب مولانا { عشقدر اول شمس کیم بر ذره سیدر آفتاب
هفت یم یاننده اول بحرك دکل بر قطره آب }

حقنده‌کی مشهور قصیده‌سی (تذکرهٔ اسرار) ده مندرجدر .

ابیاتندن :

دانشی لیلا و مجنون قصه سن نظم ایله کیم
بیلمه‌ین بیلسون نه‌سردر داستان حسن وعشق

دیدار عثمان بك : « معدن امینی زاده »

معادن همایون امینی عبدی پاشانك مخدومیدر. طریق تدریسه داخل، غلطه، بروسه مولویتلرینه نائل اولمشدی . (۱۲۵٦) سنه‌سنده آرزوکش دیدار پروردکار اوله‌رق عازم قرار اولدی اشعاری متصوفانه وحکیمانه‌در .

ابیاتندن :

جمله وارین ویرمه‌ین دلداره اولماز آشنا
بیلدیکندن کچمه‌ین اسراره اولماز آشنا

کورمه‌ین چشم بصیرتله وجود وحدتی
ذاکر ومذکور نه‌در اذکاره اولماز آشنا

عندلیب آسا سحرلر زار وکریان اولمایان
باغ عشق ایچره کل بخاره اولماز آشنا

عرفا سرینی هر عالم یکتا بیلمز بو نهان نکته‌یی آنلر هله قطعا بیلمز
طوتالم ظاهر معنایی بیلیر ای دیدار نکت باطنی تأویل ایله ملا بیلمز

دلبندجی زاده محمد افندی

علماء شعرادن اولوب (مناستر) لیدر . نیابتله دولاشدقدن صوکره استانبولده شهر امینی اولمشدی . (ملاجامی) نك (لجة الاسرار) ینه نظیره‌سی واردر.

تذکرهٔ بیانی‌ده بعض اشعاری مندرجدر.

دانش محمد بك

عاكف پاشانك (تبصره) سنده نامی ستايشله ياد اولونان ذات اولوب شهيدر. هنوز يكرمی بش ياشنده ايكن (گنج ايدی دانش بك ايتدی ارتحال) مصراعنك منقوطاً دلالت ايتديكی (١٢٤٥) ده وفات ايله‌دی. (لطائف انشا) ده مندرج مسوده‌سی دكرلی بر منشی اولديغنه دالدر. ديوانچه‌سی مطبوع دكلدر.

سلطان محمود ثانی زمانی قايعنك خلاصه‌سنی مبين اولوب بر نسخه‌سی (ييلديز) كتبخانه‌سنده موجود اولان (نتيجة الوقايع) اسمنده‌كی تاريخچه‌نك بو ذاتك اولديغی آكلاشيلمقده‌در.

ابياتندن.

مركز وحدتده آنجاق حلقهٔ بزم وصال
عشق ايسه بر وجهله شركت قبول ايتمك محال

وصفن انشاد ايتديكم بو آفتاب كل جمال
ای كوكل يا دانشكدر يا بنمدر يا سنك

دانش حسن بك

سلستره محاربه‌سنده محافظ ايكن حين وضوئده شهيد اولان سلانيكلی (موسی خلوصی پاشا) نك مخدوميدر. طوپجی مكتبنده اكمال تحصيلدن صوكره عارضهٔ وجوديه‌سندن ناشی خدمت ملكيه‌يی اختيار ايتدی. (١٢٩٣) تاريخنده (مدانيه) قائممقامی ايكن ارتحال ايله‌دی. ديوانی غير مطبوع ايسه‌ده برقاچ قصائدينی حاوی اولان پارچه‌سی ترجمهٔ حاليله برابر مخدومی ارباب قلمدن و منتسبين موسيقيدن شوكت غونی بك طرفندن طبع ايدلمشدر. مشايخ نقشبنديه فضلاسندن (صبغة الله نوری افندی) دن مستفيض اولمشدر.

بر نعتنك مطلعندن:

برنور ايدی جهان يوق ايكن ذات احمدی　　رخشان اولوردی آنده تجلیٔ ايزدی
شمس حقيقت ايدی وجود مجردی　　هب اتصاف وحدت ايدی خلق امجدی

بردر جهانده جوهر عشق محمدی
الله قيلدی آينهٔ ذات سرمدی

داماد محمود پاشا

داماد خلیل پاشانك مخدومی قوی طبیعت برشاعر اولوب السنهٔ ثلثه ایله فرانسزجه‌نك ادبیاتنه واقف ایدی. آمدی قلمیله شورای دولت اعضالغنده، اوچ‌آی قادارده عدلیه نظارتنده بولوندقدن صوکره فراراً آوروپایه کیده‌رك فرانسه‌ده اختیار اقامت ایله‌دی. (۱۳۲۰) ده ارتحال ایتدی. اعلان حریتی متعاقب بقیهٔ عظامی استانبوله کتیریله‌رك (ایوب) ده بوستان اسکله‌سنده خسرو پاشا دائره‌سنده پدری یاننه دفن ایدلدی. اسم مخلصی (جلال‌الدین) شعر مخلصی (آصف) در. دیوان اشعاری نفیس برصورتده (مصر) ده طبع ایدلمشدر. برنعت نبویسی :

ای یوزکدن یوز بولان اسما، مسما ابتدا
هپ یوزکدن یوز بولور اعلا وادنا ابتدا
ایلمش مرآت ذات پاکنه مولاسنی
سندن ایتمش عرض دیدار تجلا ابتدا
وجه حقك سنسك اول مشاطهٔ بی‌مثلی کیم
حقی حقیله ایدن سنسك هویدا ابتدا
مطلع‌الاسراریسك ام‌الکتاب فطرتك
رونمادر طلعتکدن لفظ ومعنی ابتدا
خاکپایکدر صفا بخش عیون عالمین
دامنکدر انس وجنه سایه بخشا ابتدا
صاحب لولاکسك، شاهنشه افلاکسك
امر ونهیکدر ایدن دنیایی دنیا ابتدا
هر سوزك بر منبع رحمتفشاندر امته
شرع پاککدر آچان تحقیقه مجرا ابتدا
سن او محمود الخصائل مصطفای پاکسك
مقدمکله مفتخردر عرش اعلا ابتدا
فخر عالمسك حبیب الله، رسول اللهسك
نامنی ذکر ایلمش نامکله مولا ابتدا

سنسك اول محبوب حق ، اى رحمة للعالمين
عالم اولمشدر سنك سايه‌كده احيا ابتدا
(آصف) كمتر ثنای دولتكده نيلسون ؟
وصفكى حق ايلمش قرآنده اعلا ابتدا
مقصدم كسب شرفدر ، يوقسه هيچ حدممدر ؟
خامه‌ران نعتك اولمق بى محابا ابتدا

ز

زانى عوض چلبى

مشاهير شعرادن اولوب (باليكسر) ليدر [١] . قدمای اساتذه‌دن معدوددر . اشعارى بر نسقده اولمايوب ايچلرنده پك معنيدارلرى اولديغى كبى پك عاديلرى‌ده واردر .

(سخنور كچدى) جمله‌سنك دلالت ايله‌ديكى (٩٥٣) تاريخنده استانبولده وفات ايله‌دى . ادرنه قاپيسى خارجنده ايوبه كيده‌جك طريق اوزرنده مدفوندر .

تذكرهٔ (سهى) ده (٣٠٠٠) غزلياتى (٥٠٠) قصائدى اون ايكى بيك بيتلى بحر هزجده (شمع وپروانه) سى اولديغى محرردر بحر رملده (احمد ومحمود) منظومه‌سى (فرحنامه) ، (فال قرآن) ، (مجمع اللطائف) عنوانلى منظومه‌لرى‌ده واردركه جمله‌سى غير مطبوعدر . شيخ وفا طريقته منسوبدر . ديوانى حميديه كتبخانه‌سنده واردر .

باقى طرز ادبنك عامل ومؤثريدر . مثل كولقده (نجاتى) كبى بى‌مثلدر . برچوق سوزلرى ضرب مثل حكمنه كيرمشدر .

غزلياتنك الك مشهورى

آياغمى يرمى پاصار زلفكه بردار اولانك
ذوق وشوق ايله‌وير ر جان وسرى دونه دونه
} بيت مشهورنى حاوى اولانيدر .

برچوق شعرا طرفندن تنظير وتخميس ايدلمشدر .

---

[١] « عوض » تاريخ تولدى اولان (٨٧٦) يى مشعردر . تذكرهٔ (سهى) ده اسمى (بخشى) اولمق اوزره مقيددر .

ابیاتندن :

نه کوزل واقعه‌در باق که آچوب جان کوزینی
خواب غفلتده کچن عمرمی رؤیا کوردم
زاهدا آچ کوزینی عشق ایله کیر میدانه
عاشقك منزلنی عرشدن اعلا کوردم

مصارعندن :

بر دکرمندر جهان هر کیمسه بکلر نوبتن
صحتم ، عمرم ، حیات جاودانم سن بنم

نعت مشهوری :

قامتك ای بوستان لامکان پیرایه‌سی
نوردن برسرودردوشمز زمینه سایه‌سی
یوسفی کرچه کورنلر اللرینی کسدیلر
کون یوزوك کوردی سنك شق اولدی آیك آیه‌سی
منزلك تیر دعاوش ماورای نه سپهر
قدریکك عرش معلادن معلا پایه‌سی
اول وآخر نظیرك یوق سنك ذاتکدرر
ختم جمله انبیا کون ومکانك وایه‌سی
آخرت بازارینه واردقده ایلر فائده
نقدعشقکدر آنك کیم سرور اسرمایه‌سی
باغ جنتده امیدم بودرر کیم « ذاتی » نك
جمله مؤمنلرله اول سرور اوله همسایه‌سی

ذکری ابراهیم افندی

عرفاء شعرادن برذات اولوب صربستانده‌کی (اوزیجه) دندر . اکمال تحصیلدن صوکره بوسنه‌ده اختیار اقامت ایده‌رك (۱۱۸۳) ده ارتحال دار آخرت ایله‌دی . طریقة خلوتی‌در . زماننده (کوچوك آغا) شهرتیله‌ده بنام ایدی . (موردالوصول فی‌مولدالرسول) اسمیله مولد شریف شرحیله ، مرتب دیوانی وبعض رسائلی واردر . (عشق) ردیفلی غزلندن :

جوش ایدلدن بیت قلبمده خم صهبای عشق
برعجب حالت کتیردی باشمه سودای عشق

برقطعه‌سی :

بنم نوش ایتدیکم زاهدمی کلکون ایمش صانمه
و برخونابهٔ حسرتله مملو جام عشرتدر
بوکلشنده سنی بلبل کبی زار ایله‌ین «ذکری»
دیار غربت ودرد وغم وآلام محنتدر

ذائق محمد امین افندی : « شیخ »

خلوتیهٔ مصریه شعبه‌سی مشایخندن؛ رند مشرب، شاعر فاضل برذات اولوب (بروسه)لیدر. مرتب دیوانده مندرج قصائد وتواریخی طبع شاعرانه‌سنه دالدر . اك زیاده هجو ومزاح طریقنده قدرت کوسترمشدر . لطائف شاعرانه‌سی پك چوق ایسه‌ده ضبط اولنمامشدر .

قبریسی زاده اسماعیل حقی افندینك انشاد ایله‌دیکی (ذائق دوران طاتدی جرعهٔ جام اجل) مصراعنك دلالتی اولان (١٢٦٩) تاریخنده بروسه‌ده وفات ایده‌رك آستانهٔ مصری یه دفن ایدلدی .

بروسه‌لی ساعتجی اسماعیل دده‌یه سویلدیکی منظومهٔ هجویه ایله کندی خانه‌سی و مارت حقنده‌کی هجویه‌لری لطیفه وادیسنده‌کی اشعارینك اك خوشلرندندر .

غزلیاتندن :

هوس عشق یار وار دلده
صیداولنماز شکار وار دلده
مست جام شراب عشق اوله‌لی
تابمحشر خمار وار دلده

هنوز ختم اولمادن رسم محبت غیبتی حاضر
بوخصلت ناسه اکثر باعث عزوشرف اولمش

چیقنجه اهل فسادك صلاحله نامی
الده باده کوررلرسه آبدر دیرلر

(١٣١٩) ده وفات ایدن کریمه‌سی شریفه زیبا خانمك‌ده اشعاری واردر . مصرلی زینب خانم افندی مرحومه‌نك خدمت کتابتنده بولندیغندن (کاتب خانم) نامیله معروف ایدی .

مخدومی حقی افندی‌ده شاعر ایدی . (قافلهٔ شعرا) ده محرر غزلندن :

راهب دیر مجازم کیم بفیض عشـق پاك
وجد وحال طبعمه بادی دم ناقوس اولور

ذهنی افندی ابن عثمان

بایبورده طوغدی . مدرسه‌ده اوقودی . برآره‌لق تجارتله مشغول اولدی. (١٢٣٢) ده استانبوله کلدی . بعضی وزرانك خدمت کتابتنده بولوندی . (٥٤) ده حجـازه ، بعده عکایه ، داها صوکره مصره کیتدی . درت سنه صوکره استانبوله عودتله قضا قائممقاملقلرنده استخدام اولوندی . (٧٦) ده بایبورده کیدرکن طربزون جوارنده (اولاسا) قریه‌سنده (٦٣) یاشنده وفات ایده‌رك اورایه دفن ایدلدی . دیوان اشـعاری (١٢٩٣) ده اسـتانبولده باصیلدی . (سرکذشتنامهٔ ذهنی) نامنده‌کی اثر منظومی غیر مطبوعدر . ترجمهٔ حالنی بو اثرده تفصیل ، برچوق آدمی هجو وتذلیل ایتمشدر. برده بایبورد اشراف زاده‌لرندن عبدالله بکك سرکذشتنی (حکایهٔ غریبه) نامیله نثراً یازمشـدرکه رسـاله‌نك اسمی ، تحریرینـه تاریخدر . بوده طبع ١٢٦١
ایدلمه‌مشدر ، نسخه‌سی‌ده اندردر. پارماق حسابیله سویلدیکی اشعار ، دیوانته درج ایدلمه‌مشدرکه اك کوزل سوزلری اونلردر .

مثال :

واردم که یوردندن آیاق کوتورمش
جاملر شکست اولمش میلر دوکولمش
قنی طاغده بولسـه‌م بن او مرالی
آوجیلردن قاچمش جیلان مثـالی
لاله‌یی سـنبلی کلی خار آلمش
سـلیمان تختنی صـانکه مار آلمش
« ذهنی » درد الندن هر زمان آغلار
سنبللر پریشـان کللر قان آغلار

یاورو کیتمش ایصسز قالمش اوتاغی
سـاقیلر مجلسـدن چکمش آیاغی
قنی یرده کورسـه‌م چشم غزالی
کیتمش طاغدن طاغه یوقدر دوراغی
ذوق وشوق اهلنی آه وزار آلمش
غمه تبدیل اولمش الفتك چاغی
واردم که باغ آغلار باغبان آغلار
شـیدا بلبل ترك ایده‌لی بو باغی .

ترجمهٔ حال مفصّلنی ابن الامین محمود کمال بك یازمشـدر . (ترجمهٔ حالك ترجمهٔ حالی) عنوانیله ذیل ایلدیکی فقرات ، قدرشناسلق یوزندن چکیلن دردلره برمثال عبرت اشتمالدر .

ر

روانی الیاس چلبی

علماء شعرادن ویاوز سلطان سلیم ندماسندن بر ذات اولوب (ادرنه) لیدر . مرتب دیوانیله (عشرت نامه) (جامع النصایح) و سائره‌یی جامع (خمسه) سی واردر . (جناندن یاکه جان آندی روانی) مصراعنك دلالتی اولان (۹۳۰) ده استانبولده وفات‌ایتدی. وفادن بوزدوغان کمرینه موازی فاتحه کیدن جاده‌نك صاغ طرفنده قرق چشمه جوارنده بنا ایتدیکی مسجد حظیره‌سنده مدفوندر . (عشرت نامه) سندن :

الله آل ساقیا اول جام عشقی
ینه مست ایله کل بدنام عشقی

ینه بر بزمه ویرکل زیب وزینت
که عالم خلقی آندن آله عبرت

رحمی پیر محمد چلبی

شعرای بنامدن اولوب (بروسه)لیدر. بروسه یکیشهرنده مدرس ایکن(جان رحمی یه رحمت) مصراعنك دلالتی اولان (۹۷۵) تاریخنده وفات ایتدی . یحیی بکك شـاه و کداسنه (شـاه و درویش) اسمنده‌کی نظیره‌سیله برخیلی اشعاری اولدیغی کبی ملا جامینك (تحفة الاحرار) ینی دخی ترجمه و شرح ایتمشدرکه هر ایکیسی‌ده غیرمطبوعدر. جلال زاده صالح چلبیدن مجازدر. هلالینك (شاه ودرویش) منظومه‌سنی نظماً وتوسیعاً ترجمه ایده‌رك (شاه‌وکدا) تسمیه ایتمشدر.

ترجیع بندی مطلعندن :

غم دنیا ایله ای دل نیجه بر زار اولالم
وارالم معتکف کوشـهٔ خمار اولالم

ساقی و مطرب کلچهره ایله یار اولالم
زاهد خشك سوزندن یورو بیزار اولالم

عشق اوصافنه کل مظهر آثار اولالم
آتش شوقه یانوب مطلع انوار اولالم
کلشن رازی بولوب محرم اسرار اولالم
منطق‌الطیر اوقویوب محرم عطار اولالم
ینه بر سرد هوا بخشـه هوادار اولالم
لاله وش باغ محبتده دل افکار اولالم
نقد جانیله وصـالینه خریدار اولالم
غیری ترك ایلیه‌لم مانع اغیـار اولالم
بوینومزدن آتالم باری سبك بار اولالم
پاینه صو کبی یوزلر سوره‌لم زار اولالم
پاکرو پاك نظر عاشق دیدار اولالم

ابیاتندن :

وار فنا دشتن تماشا ایت آچوب عبرت کوزین
نیجه اسـکندر تراب اولمش نیجه دارا یاتیر

بی بصیرت اوله‌ماز مدرك فیض دیدار
هر کسـه نور کورنمز جبل موسـاده

بیتن کللر دکلدر خاك ساری اوزره فرهادك
آچیلمش جانب شـیرینه روزنلر مزارنده

وجود واجبك ماهیتین ادراك ایدن عارف
حقیقتده ظهور ممکناتی هپ ظلال آکلار

ریاضی احمد : بی قاضی سنانه

فضلای شعرا وقضاتدن اولوب (فلبه) لیدر . تذکرهٔ شعرا مؤلفی (لطیفی) نك زماننده مملکتنده ارتحـال ایله‌دی . فقهدن (قاضی خان) ك مسـائل مشـکله‌سنی حل ایتمش ، (منلا جامی) نك (آن کان حسن بود نبود از جهان نشان) مطلعلی غزلنی (کشف الحقایق فی حل الدقایق) اسمیله شرح ایله‌مشدر .

اشعارندن :

آتش هجره یاقوب کل الما آهم بوینوکه
دوشمه‌سون زلفك کبی دود سیاهم بوینوکه

روحی عثمانه بغدادی

مشاهیر شعرادن وعرفای مولویه‌دن اولوب پدری بغداد بکلربکیسی عباس پاشانك بندکانندندر. اشعاری فوق‌العاده آبدار هله ترکیب بندی [١] مشهور ومعنیداردر. سیاحته میلی زیاده اولدیغندن ایجه سیاحت ایده‌رك (کتدی روحی عدم اقلیمنه آه) مصراعنك و (روحی فوت شد) ترکیبنك دلالت ایتدیکی (١٠١٤) تاریخنده (شام) ده وفات ایتمشدر. دیوانی مطبوعه‌سه‌ده نقصاندر.

فضولیدن مستفیض اولمشدر.

ابیاتندن :

خاك اول که خدا مرتبه‌کی ایله‌یه عالی
تاج سر عالمدر اوکیم خاك قدمدر

غزلیاتنك الك مشهوری بروجه آتیدر :

صانمه‌ای خواجه‌که سندن زر وسیم ایسترلر — یوم لاینفع ده قلب سلیم ایسترلر
برزخ خوف ورجادن کیجه‌کور ناکام اول — دم آخرده نه امید ونه‌ده بیم ایسترلر
اونودوب بیلدیکنکی عارف ایسه‌ك نادان اول — بزم وحدتده نه علم ونه علیم ایسترلر
عالم بی مه وخورشید وفلکده هرکز — نه مهندس نه منجم نه حکیم ایسترلر
عالم کشف معانیده چوق اسرار آچیلور — واره‌من نفس غضوب آنده حلیم ایسترلر
حرم معنی‌یه بیکانه‌یه یول ویرمزلر — آشنای ازلی یار قدیم ایسترلر
ساکن درکه تسلیم رضا اول دائم — برمراد ایتمکه خدمتده مقیم ایسترلر
درکه فقره واروب دیرلککی عرض ایتمه — آنده هرکز نه سپاهی نه زعیم ایسترلر
جرمکه معترف اول طاعته مغرور اولمه — که شفاخانهٔ حکمتده سقیم ایسترلر

---

[١] بو ترکیب بنده برچوق نظیره‌لر یاپلمشدرکه مشهورلری (جوری) (سامی) (فهیم) (قبولی ادرنه‌وی) (عبدی) (ناجی) افندیلرله (لیلا خانم) و (قندیه‌لی علی راشد افندی) (آیة‌الله) و (رجب وحبی) بکلرکدر. فقط الك مشهوری (ضیا پاشا) مرحومك کیدر.

عاشق اول شربت وصل ایستر ایسه‌ڭ کیم عشاق　　چاره‌سز درد آرایوب رنج الیم ایسترلر
نعمت ظاهره دلبسته اولان کرسنه‌لر　　مزد نانپارهٔ یه جنات نعیم ایسترلر
قبلهٔ معنی بی فهم ایله‌مین کچرولر　　سهوله سجده ایدوب اجر عظیم ایسترلر
ازبر ایت قصهٔ اسرار دلی ای «روحی»　　حاضر اول بزم آلهیده ندیم ایسترلر

راشد افندی : «ملا فیضی زاده»

سلطان مراد رابع زماننده اندرون همایونده خزینه باش یازیجیسی ایدی . دیوانچه‌سنده معنیدار مصراعلری واردر . ازجمله :

هر وقته بر بهانه بولور بی نماز اولان

تمدوح اولورمی کبر ومزاح اعتیاد ایدن

خالقه راجعدر استهزا صاقن مذمومدر

اویمایان قلبنه قالی اولور انجامی ذلیل

مطابق اولمیان مقصد مقاله اولمه‌ده مطعون

وجدانکی تطبیق ایده‌کور عذب لسانه

وفادار اولمدن کچدك جفا کار اولمسه باری

ریاضی محمد افندی

علماء شعرادن اولوب (باغ سخنك كل بیاضی) ستایشنه مظهردر . علوم شرعیه وادبیه ایله ریاضیاتدن حکمت وهیئتده ماهر ایدی . (برکی) لی مصطفی افندینك مخدومیدر .
دیواندن باشقه ضروب امثال فارسیه ، دقایق علم لغته دائر (دستورالعمل) ایله (اختصار ابن خلکان) (کشف الحجاب عن وجه الصواب) (سیر) (ساقی نامه) (رسالة فی علم البیان) (صحائف اللطائف فی انواع العلوم والمعارف) جملهٔ آثارندندر . ابوالسعود افندی تلمیذلرندندر . درتیوز شاعرك تراجم احوالنی مبین (ریاض الشعرا) اسمیله یازدیغی تذکرهٔ شعراده شاعر ایله

متشاعر بيتنی تفریق ایدەرك هر شاعرك درجهٔ اقتدارینی بیانده حقكویلغی التزام « اكثر شعرانك دیوانی تتبعله موقع ادبیلرینی تعیین و اعلام » ایله‌مشدر . مطالعه‌كذارم اولان (تذاكر) ك اكثرینه مرجحدر . تعیین مدفن خصوصنده دخی همتی واردر . عبارەسی (حسن چلبی) درجه‌سنده مغلق و تكلفلی دكلدر . بر نسخه‌سی نور عثمانیه كتبخانه‌سنده موجود در .

آثاری غیر مطبوعدر. قاموس الاعلامده (١٠٥٤) تاریخنده (طمشوار) زعامتنه متصرف ایكن بلدهٔ مذكورەده وفات ایله‌دیكی محررسه‌ده كلدستهٔ ریاض عرفانده مخدومی محمود افندینك ترجمهٔ حالنده‌كی [مصر قاهرەدن معزول ایكن (١٠٥٤) ده مرحوم اولان (تذكرة الشعرا) و دستورالعمل صاحبی ریاضی محمد افندینك] عبارەسنه (شیخی) نك‌ده بویولده‌كی افادەسنه نظراً درسعادتده وفات ایتدیكی آكلاشیلیور .

مخدومی رستم پاشا مدرسی عبداللطیف افندینكده سلطان محمد بن ابراهیم‌خان نامنه حروف هجا ترتیبی اوزره غلطات ایله اولیات ، وجه تسمیهٔ اسماء خاصه‌یی مبین (ابكار الابكار فی كشف الغطاء عن ابكار الافكار) اسمنده بر اثری واردركه بر نسخه‌سی كتبخانهٔ عمومی حافظ كتب فاضلی اسماعیل افندی‌ده واردر . بو ذاتك (١٠٥٧) تاریخنده اسامیٔ كتبی مبین تألیف ایتدیكی (موضوعات العلوم) طرزنده عربی العباره بر اثری داها واردركه خط دستیله محرر نسخه‌سی فضلای عسكریه‌دن (بغدادی اسماعیل پاشا) حضرتلرینك كتبخانه‌سنده‌در .

ابیاتندن :

نیله‌سون بیچاره عاشق دلده درد عشقنی
صاقلامقده مشكل اما كشف راز ایتمكده كوچ

مصارعندن :

بویله شاهه قول اولان ایسترمی آزاد اولمغی

ساقی نامه مطلعندن : [بو اثر (١١٣٦) بیتدر .]

برمی كه اولوب جلای ادراك
چرك كم وكیفدن اولا پاك
برمی كه آنی چو ذوق عرفان
بی‌جام ودهان ایچر حریفان

رفعتی عبدالحی چلبی

موالیدن صادق افندینك مخدومی اولوب اثر بدره سالك بر شاعر فاضلدر . (یوسف

وزليخا) و (ليلى و مجنون) منظومه‌لرى واردر . تقريباً (١٠٨٠) كسورده استانبول ده ارتحال ايله‌دى .

بر مناجاتندن :

يارب كرم ايت عنايت ايله — بر دل شده‌يم هدايت ايله
يارب كرم ايت كه درد مندم — درمانده و زار و مستمندم
بر درد كش نديده چاره — خون كرده جكر خراب كاره

رشدى احمد افندى

منشى و شاعر برذات اولوب (موستار) ليدر . مرتب ديوانى غير مطبوعدر . دفتردار احمد پاشا معيتيله مصره كيتمشدى . بعده درسعادته عودت ايده‌رك (عدن اوله‌رشدى افنديك يرى) مصراعنك دلالتى اولان (١١١٥) ده ارتحال ايله‌دى . مولوى خانه قپوسى خارجنده مركز افندى جوارنده مدفوندر .

ابياتندن :

ايرر بر ساحل مقصوده آخر فلك دل قالماز
اولور بركون مساعد روزكار اما زمان ايستر

پروانه صفت سعى ايده‌كور محو وجوده
داخل اوله‌يم ديرسه‌ك اكر بزم شهوده

فكر ايتمه‌ده‌در هيبتنى بيت خدانك
بيهوده دكل تيتره‌ديكى قبله نمانك

صوك بيت شيخ اسماعيل حقى حضرتلرينك ذوقنه موافق دوشديكى ايچون تقدير ايده‌رك (كوپرولو) ده‌كى دركاهنه خط تعليق ايله يازمش اولديغى منظور عاجزى اولدى .

رضا محمد افندى

ادرنه‌دن ظهور ايدن علماء شعرادن اولوب (زهرمار زاده) ناميله بشنام ايدى . اواخر عمرنده (اوزون كوپرى) مفتيلكنده بولونه‌رق (١٠٨٢) ده ادرنه‌ده وفات ايتدى . مفيد ومختصر (تذكرهٔ شعرا) سى اقدام مطبعه‌سى همتيله طبع اولوندى. مرتب ديوانى غيرمطبوعدر.

مناجاتندن :

خدایا حرمتك حتی دعامی مستجاب ایله
سرم بحر محبت ایچره کویا بر حباب ایله
سویدای درونمده قومه هیچ غل وغش یارب
که مرآت درونم رشك فیض آفتاب ایله

راغب علی افندی

علماء شعرادن بر ذات اولوب (بروسه) لیدر. کلیبولی مفتیسی ایکن (١١٩٣) ده وفات ایتدی. صاحب دیواندر.

ابیاتندن :

ارباب بزم ایله‌دی شمعك صفاسنی
اما جفا وجورینی پروانه چکدی هپ

مصارعندن :

راغب بو فنا ملکنه رؤیاده می کلدك ؟

رامی محمد پاشا

اسلاف سخنوران ایچنده (نفعی) (نابی) کبی اعاظمدن اولدیغی حالده نامی قدرینك لایق اولدیغی مرتبهٔ اشتهاره واصل اوله‌مامش برشاعر اولوب شهیردر. طرز تحریری استادی اولان نابی وادیسنده‌در.

خدمت دولته سلوك ایده‌رك (رئیس الکتاب) و (صدر اعظم) اولمشدر. (١١١٩) تاریخنده (رادوس) ده اجل قضا ایله ارتحال ایله‌دی. آثار شاعرانه‌سیله امور سیاسته متعلق محررات و منشآتی غارت زده اولمشدر. (بروسه) لی (بلیغك) (نخبة الآثار) نده مرتب دیوانی اولدیغی مصرحدر. بو اثرله (تذکرهٔ سالم) ده برخیلی اشعاری محرردر.

ابیاتندن :

یوق سینه‌مزده ذره قدر کینه‌مز بزم
محسود آفتابدر آینه‌مز بزم

اولمه قبای جاه ایچون ای دیده خون فشان
تر دامن ایتمه خرقهٔ پشمینه‌مز بزم

دیده‌مز غوطه خور لجهٔ انوار جمـال
جسممز اخکر خاکستر طور ایله‌میشز

(۱۱۵۷) ده صرهٔ همایون امانتیله حجـازه کیدوب عودتنده (وادئ فاطمه) نام محلده وفات ایدن مخدومی (عبدالله رأفت) بك‌ده شعرادندر .

رضا — شیخ رضا «نجار زاده» افندی [۱]

نظم کلام ایله مشتهر اولان مشایخ کرام آره‌سنده تمیز ایدن عاشقیندن اولوب «نجار زاده» شهرتیله بنامدر . مشهور (نظیم) کبی اکثر منظوماتنی محامد عالیهٔ نبویه ایله اعلا ایتمشدر . بشکطاشده‌کی نقشـبندی درکاهنده پوست نشـین ایدیلر . کیرمطبوع دیوانی اولدیغی کبی شیخ احمد یکدست مکی خلفاسـندن سید محمد انصـاریٔ اسکداری نك (مختصرالولایة) نام اثرینی ده ترکجه‌یه ترجمه ایتمشـدر . (نقشبندیٔ بشـکطاشی) ترکیبنك و (آه کوچدی رضا ولی‌الله) مصراع تمیه‌دارینك دلالتی اولان (۱۱۵۹) ده وفات ایده‌رك درکاه مذکوره دفن ایدلدی . طریقت علیه‌یه بدایت انتسابلری تاج جلوتیه کیمك طریقیله جلوتیه رجالندن اوطـه باشی شـیخی (فنائی مصطفی) افندیدر . مؤخراً ادرنه‌یه عزیمتنده مشـایخ نقشـبندیه‌دن (عرب زاده محمد عاملی) افندیدن‌ده سلوك نقشیه کوره‌رك اخذ خلافت ایتدی . علم موسیقی‌یه‌ده انتسابلری وار ایدی . مخدوم عالیلری (محمد صدیق افندی)ده عرفادن برذات اولوب (اسفار اربعه) [۲] اسمنده بر اثری واردر . بو ذاتك ترجـهٔ حالی منتسـبلرندن عمر فائق افندی طرفندن (مقالات صدیقیه) نامیله یازلمشدر .

ابیاتندن :

ایتمز نکاه غیره اولان آشـنا سکا
بیکانه‌اولدی شوقك‌ایله ماسوی بکا

---

[۱] مناقب احوالی مریداننده آتی الترجمه (عمر نزهت افندی) طرفندن یاز یلوب طبع ایدلمشـدر . [رسالهٔ مطبوعه‌نك کنارنده احمد نزهت کوسـتریلیورسه‌ده ایچنده عمر نزهت افندیدر] مناقب نامه‌نك اسمی (منقبهٔ اولیائیه فی‌احوال الرضائیه) در . بو کتابده بیـان اولوندیغنـه کوره دیوان شیـخ (تحفة الارشاد) (ظهورات کلیه) (فتوحات عینیه) نامیله معنون اولوب بر قسمی‌ده عنوانسز قالمشدر .

[۲] (ملا صدر شیرازی) نك مؤلفاتندن اولان مشهور (اسفار اربعه) باشقه‌در .

مصارعندن :

مرد میدان رضانك كاری ایواللّٰه در

عاشقك حال دل زارینی اللّٰه بیلور

حسب حالك ایتمه هر نادانه عرض

خاییده سخن مرد سخندانه یاقیشماز

لسان عشقی بیلیر ترجمان بولنمدی هیچ

راسخ احمد بك

شوخ مشرب برشاعر اولوب (بالیكسر) لیدر. مرتب دیوانی غیرمطبوعدر. غزلیاتنك الك مشهوری (اوستنه) ردیفلی غزلیدر :

سوزمه چشمك كلمه‌سین مژكان مژكان اوستنه
اورمه زخمك سینه‌مه پیكان پیكان اوستنه
ریزهٔ الماس اكر هر آچدیغی زخمه او شوخ
لطفی وار اولسون ایدر احسان احسان اوستنه
دلده غم وار شمدیلك سن كلمه لطف ایت ای سرور
اوله‌ماز بر خانه‌ده مهمان مهمان اوستنه
یاردن مهجور ایكن دوشدك دیار غربته
دهر كوستردی بزه هجران هجران اوستنه
هم می ایچمز هم كوزل سومز دیمشلر حقمه
ایله‌مشلر «راسخ» ه بهتان بهتان اوستنه

بو غزل صفایی تذكره‌سیله شیخی‌ده (صوفیه) لی (راسخ یوسف) اسمنده برشاعره نسبت ایدیلیورسه‌ده صاحب ترجمه بالیكسرلی راسخ احمد بكك اولدیغنی سالم تذكره‌سی بیان ایدیيور. اسعد افندی كتبخانه‌سنده (بلغة الاحباب) اسمنده منثور بر اثری واردر. (١١١٨) تاریخنده تكفور طاغنده وفات ایتدی.

راقم ابراهیم افندی

شعرا و ارباب دانش‌دن بر ذات اولوب (بروسه) لیدر. شهر مذکورده‌کی علی پاشا جامعنك امامی و محکمهٔ شرعیه کاتب ثانیسی ایدی. (١١٦٣) تاریخنده وفات ایتدی. پونار باشی مزارستاننده مدفوندر. غیر مطبوع دیوانچه‌سی اولدیغی کبی زمان فتحدن اعتباراً بروسه حاکملرینك تراجم احوالنه متعلق بر اثری اولدیغی‌ده (کلزار صلحا) ده محرردر. (مناقبنامهٔ نیازیٔ مصری) و (واقعات مصری) اسملرنده اثرلری‌ده واردر.

(موره‌لی زاده مصطفی لطفی) افندینك مطبوع (مناقب مصری) سی صاحب ترجمه‌نك اثرندن التقاط ایدلمشدر. برده (لغت حیوة الحیوان) اسمنده بر اثر لغویسی واردرکه بر نسخه‌سی بروسه‌ده (اینجرلی درکاهی) کتبخانه‌سنده موجوددر.

اسحق خواجه‌سی احمد افندینك تلامذه‌سندن و مشایخ مولویه‌دن شیخی (محمد دده) افندی منتسبلرندن ایدی.

ابیاتندن:

بیتر خاکنده تخم عشقدن آنك هزاران کل
او سینه اوزره کیم بر داغ عشق مهلقا قالدی
یازلسون دفتر اعماله بر بر جور جانکاهی
محل دعوی آنجق «راقما» روز جزا قالدی

مصارعندن:

نرمیٔ دشمندن ایمن اولمامش روشندلان

راتب احمد پاشا

طوپال عثمان پاشانك مخدومی اولوب یکیشهرده طوغمشدر. مسند قپودانی و صهریت سنیه‌یه مظهر اولمشیدی. موره ایالتی والیسی ایکن (١١٧٥) ده ارتحال ایتدی. مرتب دیوانچه‌سی واردر. اشعاری متصوفانه وشاعرانه‌در. علم خطه‌ده منتسب اولدیغندن ترجمهٔ حالی (تحفة الخطاطین) ده محرردر.

بوتاریخلرده موره والیلری (طرابولیجه) ده اقامت ایدرلردی.

ابياتندن :

کلنجه شاهد عشق ازل عرض تجلّایه
دل بی ماسوا کویا که دوندی طور سینایه

ایدردم مرغ دلله یاره ارسال پیام اما
بویرلردن قوش اوچمازنیله‌یم سمت دلارایه

راغب محمد پاشا : « قوجه راغب پاشا »

شهری‌الاصل شاعر حکمت بیان بر وزیر فضیلتسمیر ایدی . طبعی مألوف حکمت اولدیغندن عاشقانه رندانه ابیاتی بالنسبه آزدر . اشعار منتخبه‌سی حکیمانه‌در . هیچ بر شاعریمز بو یولده کندیسی قدر اثر موفقیت کوستره‌مامشدر .

پاشانك غزللری حقیقةً حکمت شعریهٔ قدیمه‌نك اك کوزل نمونه‌سیدرکه اسلاف ایچنده امثالی اندردر .

رحلتلری (١١٧٦) تاریخنده مرقدلری استانبولده قوسقه‌ده احیا کرده‌لری اولان کتبخانه‌لری یاننده‌در . (سفینه) ایله دیوانی مطبوعدر .

مؤلفاتی :

(١) سفینة الراغب و دفینة المطالب : علم محاضراتدن عربی‌العباره برجلد کبیر اوزره مرتب قیمتلی بر اثر اولوب (١٢٥٥) سنهٔ هجریه‌سنده (بولاق) مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر.
پاشانك همتیله از زمانده نائل رتبه اولان و(١١٩٧) ده حرمین مفتشی ایکن وفات ایدن موصل مفتیسی فخرالدین زاده شاعر بهجت افندی‌نك بو وادیده غیر مطبوع بر اثری واردر .

(٢) مجموعهٔ راغب پاشا : السنهٔ ثلاثه‌دن منظوم و منثور بر چوق آثار ادبیه‌یی و علوم غریبه‌دن بعض موادی جامع مطبوع بر جلد کبیر اولوب یکانه نسخه‌لری کتبخانهٔ عمومی ایله (حمیدیه) کتبخانه‌سنده‌در. ادبیات متخصصلری ایچون استفاده‌لی بر اثردر.

(٣) ترجمهٔ مطلع السعدین : موغول خانلرینك آخری اولان (ابو سعید بهادر خان) ایله (دمیرلنك) ك اوائلندن باحث (عبدالرزاق سمرقندی) نك (٧٠٤) دن (٨٥٤) تاریخنه قادار یازدیغی فارسی العباره غیرمطبوع تاریخنك ترجمه‌سی اولوب نسخه‌لری استانبول کتبخانه‌لرینك بعضیلرنده ازجمله صاحب ترجمه‌نك کتبخانه‌سنده موجوددر .

(٤) دیوان : باش طرفنده آثار قلمیه‌لرندن بعض تلخیصات رسمیه ایله غیررسمی محررات مندرج اولوب (١٢٥٣) سنهٔ هجریه‌سنده (بولاق) ده طبع ایدلمشدر .

(۵) عروض رساله‌سی : علم عروض قواعدندن باحث غیرمطبوع بر رساله‌در .

(٦) فتحهٔ بلغراد : دیوانڭ باشنده مندرج تلخیصات رسمیه میاننده محرردر.

(۷) تحقیق و توفیق : سنی و امامی مذهبلری آره‌سنده منازع فیها اولان مسائلی حل و توفیق ایله هر ایکی مذهبی و دولاییسیله هر ایکی دولت اسلامیه‌یی یکدیگرینه تقریب واتحاده سوق ایچون ترتیب ایدلمشدر . غیر مطبوع اولوب بر نسخه‌سی کتبخانه‌سنده واردر .

ابیات حکیمانه‌لرندن :

نادر بولنور طینت کامله‌ده قصور
کم مایه‌دن ایلمز نه که ایلرسه ظهور

ایله‌مز ایراث حسن آرایشی بدطینتڭ
زینت اولمازماره اندامنده‌کی نقش و نگار

دل که مجروح اوله ممنون نوازش اولماز
زخمی آینه‌نڭ ایلرمی قبول مرهم

که دیر و گاه کعبه گهی سومناتده
حق جوی قنده‌اولسه خداسین آرار بولور

حسنی بالاتر ایدرجامه دوشنجه جسمان
نو عروس سخنه رونقی تعبیر ویرر

اولمایان مایهٔ فیض ازلیدن سیراب
آب حضری بنه حضر اولسه ده رهبر بوله‌ماز

راغبا دل اکله‌نیر فکر وصال یار ایله
عاشق غم دیده قالماز قالسه‌ده تنها غریب

حقیقت اهلنه توفیق رهنما یتشیر
بو یولده سالکه حضر ایسته‌مز خدا یتشیر

هوای نفسدن سرمایهٔ عزتدر استغنا
عزیزاولمازدی یوسف چکمه‌سه دامن زلیخادن

فیض حقدر اثرك باعثی اسباب دكل
دست جنیده نكین مهر سلیمان اولماز

مصارعندن :

هزار احباب اولان اهل تلوندن وفا كلمز

مظفر وقت فرصتده عدودن انتقام الماز

اكر مقصود اثرسه مصرع برجسته كافیدر

ادب مانع دكلمی اعتراض صنع بیچونه

دعوی منصور ایدردی هر كیشی دار اولماسه

غزل :

خراباتی كورنلر هر بری بر حالتن سویلر
بزصفاسن نقل ایدر رندان وزاهد ثقلتن سویلر
سراغاز ایلدكجه بحثه بلبل رونق كلدن
بزمده غلغل مینا ملك كیفیتن سویلر
تجلی نشئه‌سن اهل شكم ادراك قابلمی
بهشت اكدكجه زاهد اكل وشربك لذتن سویلر
نه ضبط حاكم عقلی نه حكم ضابط شرعی
جنون اقلیمنی كشت ایلینلر راحتن سویلر
میان كفتكوده بدمنش ایهام ایدر قبحن
شجاعت عرض ایدركن سردقبطی سرقتن سویلر
موافقدر ینه البت مزاجه شیوهٔ حكمت
طبیبك اولسه‌ده كذبی مریضك صحتن سویلر
پریشان خاطر مدهٔ نكتهٔ سربسته وش قالدی
نه كیمسه حكمتن اكلار نه راغب علتن سویلر

رفعت حسین افندی : «كوكمه زاده»

عاشقین شعرا وارباب معارفدن بر ذات اولوب (۱۲۰۹) تاریخنده (بروسه) ده تولد ایله‌مشدر .

علم ارتفاعه دار (خلاصة الارتفاع) اسمنده بر اثری ومرتب دیوانی واردر . علم خطه‌ده انتسابی وار ایدی . بروسه‌ده ارتحال ایتدی .

اشعارندن :

سحرلر دائما وقت صفای اهل عرفاندر
سحرلر وقت رحمتدر سحرلر وقت احساندر

سحرده آچیلور کلغنچهٔ الطاف یزدانی
سحرلرده هزاری اهل حالر شاد وخنداندر

سحرده مظهر اولمشدر اولانلر سر توحیده
سحرده کشف اولان سره حقیقت اهلی حیراندر

سحرده یوزسورن درکاه مولایه بکام اولدی
سحرده خواب غفلتده اولان صوکره پشیماندر

سحر وقتنده کوکمش زاده رفعت اولما غفلتده
سحرلرده نیاز اهلی اولانلر لطفه شایاندر

رشیا احمد دده

مشایخ مولویه شعراسندن اولوب (اسکدر) لیدر. بر آرهلق یکیشهر مولویخانه‌سنده مشیخت ایتمشدی. (۱۲۱۸) تاریخنده (اسکدار) ده وفات ایتدی. عنادبه‌ده (سلیم بابا) قربنده مدفوندر.

معنیدار اشعاری واردر. ازجمله :

یاقار پروانه کندین تا اولنجه نائل وصلت
نه حالتدرکه بیچاره ینه محوبتن بیلمز

درسیاه طینت مرده همیشه مستعددر بیل
کشاده باب همت هپ ولی اهلیتن بیلمز

رشیوه :

تذاکر شعراده اسمی کوروله‌مه‌ین اوندجه دکرلی شعرادن اولوب (تیره) لیدر. محکمه‌سنده محکمه کاتبی ایدی. خط دستیله محرر (۱۱۸۱) تاریخلی مجموعهٔ اشعارندن آتیده‌ان غزل بروجه آتیدر.

سرور قلبه هردم رؤیت دلداردر باعث
نشاط عندلیبه بهجت کلزاردر باعث

جهانده اهل دل دائم اسیرداه محنتدر
بلی طوطی‌یی حبسه شکرین کفتاردر باعث

تقرب ممکن اولماز کثرت اغیاردن یاره
که بلبل نخل کلدن افتراقه خاردر باعث

«رشیقا» اورمغه هپ سوزش فریاد وآهمله
بودف سینه‌می بر آتشین رخساردر باعث

روحی مصطفی افندی

فضلاء شعرادن بر ذات اولوب (کلیس) لیدر . منشآت و دیوانیله (روح الشروح) نامنده مفصل (پند عطار) شرحی واردر . (۱۲۱۳) ده (کلیس)ده وفات ایله‌دی. قاموس مترجمی مشهور عاصم افندی بو ذاتدن ادبیات تحصیل ایتمشدر .

رامز عبدالله پاشا

قریمی الاصل اولوب استانبولده استکمال علم و فضیلت ایله‌دکدن صوکره بعض مناصب دولتده بولونه‌رق قپودان پاشالغه نائل اولمش ایدی . (۱۲۲٦) تاریخنده مغدوراً وفات ایدوب روسجق قارشیسنده‌کی (یرکوکی) قلعه‌سی جوارینه دفن ایدلدی . اوغلی عزت بکك (خریطهٔ قپودانان دریا) نامنده‌کی اثرنده مفصل ترجمهٔ حالی واردر. مطبوع دیوانچه‌سنده :

نوا یوق بزم غربتده فغان وآهدن غیری
کیمه‌دمساز اولورسن نالهٔ جانکاهدن غیری

بیتیله باشلایان داسوز ترجیع بندیله رجال مولویه‌نك معلومی اولان (همان عین محمدله عابدر شمس ومولانا) [۱] مصرع بر جسته‌سی عرفاننه دالدر .

ترجیع بندی مطلعندن :

نوا یوق بزم غربتده فغان و آهدن غیری
کیمه دمساز اولورسن نالهٔ جانکاهدن غیری

نه همدم وار نه ساقی پس دل کمراهدن غیری
خط ساغرده یازماز حیفله ایواهدن غیری

بزمده لاله یوق داغ دل آگاهدن غیری
گل امید ویرمز بوی یأس جاهدن غیری

سفر ایتسه‌م رفیق اولماز غبار راهدن غیری
قرارایتسه‌م یرم یوق بزم شیونگاهدن غیری

صورار یوق خاطرم حزن وغم جانکاهدن غیری
تسلی بخش ایدر یوق طالع بدخواهدن غیری

نقرات

غریبم بیکسم یوقدر انیسم آهدن غیری
پناهم دستگیرم قالمادی اللهدن غیری

---

[۱] بو مصرعی شیخ غالب مرحوم تضمین ایله‌مشدرکه دیواننده محرردر .

ترجیع بندلری ابیاتندن :

صنع حقه دل اوزاتمه صاقوب نابجل قطع ایدر خنجر (لایسئل عما یفعل)

فیض حق مایهٔ عشقی دل دانادہ قودی نور وحدت کبی مشکاة مجلادہ قودی

کل ای ناصح قو بندی حال دلدن بی خبرسن سن نه دیوانه قیلدی بر پری بیلمم نه دیرسن سن

بیت مشهوری قائلنك (۹۹۰) ده وفات ایدن بروسه یکیشهرلی مولوی (شوری) اسمنده برشاعر اولدیغی اسرارده‌ده تذکره‌سیله ریاض الشعراده محرردر.

باشا مرحومك بو بیتی تضمین وادیسنده آیریجه بر ترجیع بندی اولدیغی مطبوع دیوانچه‌سنده کورولور.

رشید بك «یکیچری آغاسی زاده»

نکته کویان شعرادن وسلطان محمود اول کیلارجیلرندندر.

اشعارندن :

کیمسه‌یی دلتنك آزار ایتمه سلطانلق بودر
قلب موری تختکاه ایله سلیمانلق بودر.
کرچه هر بردرده واردر بر طبیب چاره‌ساز
نبضکیر قلب محزون اولمغه لقمانلق بودر.

رأفت محمد افندی

خوشکویان شعرادن اولوب (بروسه) لیدر. طریق تدریسه دخول ایله درسعادته نقل وهجرت ایله‌دی. (۱۲۲۸) تاریخنده مطعوناً وفات ایتدی. غیرمطبوع دیوانچه‌سی واردر. اشعاری عاشقانه‌در.

اشعارندن :

کوی یاری آکدیلر دلدار کلدی خاطره
جنتی وصف ایتدیلر دیدار کلدی خاطره
ظاهر اولدی جنت روینده «رأفت» نور وناز
یاری کوردم طور آتش زار کلدی خاطره

راشد محمد افندی

متأخرین شعرادن ومنتسبین نقشبندیه‌دن اولوب (بروسه) لیدر . آتی الترجمه نزهت عثمان افندینك مخدومیدر . باقرجیلق صنعتیله مشغول اولدی . (١٢٣١) ده ارتحال ایده‌رك منلا فناری جامع شریفی غربنده پدری یانه دون ایدلمشدر . مرتب دیوانچه‌سی و (زبدة الوقایع در بلدهٔ جلیلهٔ بروسه) اسمنده بروسه‌یه متعلق مفصل بر وفیاتنامه‌سی واردر .

اهل حق ذره حوادثله مکدر اولماز
قیل وقالی‌ده جهانك قورو غوغادندر

مخدومی حکاك (عزت عثمان) افندی‌ده خوشگویان شعرادن برذات اولوب دیوانچه‌سی واردر . (١٢٨١) ده استانبولده وفات ایده‌رك طوپ قپو خارجنه دفن ایدلدی . (١٢٧٠) دن (١٤٠٠) سنه‌سنه قدر تولد ایده‌جك اطفاله اسم ومخلص ایله معما اوله‌جق اطفالك تاریخ ولادتنی ارائه ایدر مکمل جدوللی برده مجموعه ترتیب ایله‌مشدر . همشهریسی شاعر شیخ (امین ذائق) افندی حقنده‌کی مطایباتندن :

بن زمینی آسمان اولسون دیرم عالم بویا
شیخ امینی مسلمان اولسون دیرم عالم بویا

بیتی مشهوردر .

رفیع محمد افندی «آمدی»

شعرای مشهوره‌دن صاحب دیوان (ادیب آمدی) نك طورونیدر . علمای شعرادن برذات اولوب مرتب دیوانی و شیخ غالبك (حسن و عشق) نه (جان وجانان) اسمنده ٣٠٠٠ بیتلی نظیره‌سی واردر . (١٢٣١) ده استانبولده ارتحال ایتدی . السنهٔ ثلثه‌ده انشاد شعره مقتدر ایدی .

ابیاتندن :

«رفیع» همت یاران اولورسه فیض رسان
لطیف اولور سخنم جمله عارفانه دوشر

راغب محمد پاشا

مخدومی نورالدین پاشانك بروسه والیلکی تاریخی اولان (١٢٧٦) تاریخنده طبع اولونان دیوانی مقدمه‌سنده‌کی ترجمهٔ حالندن آکلاشلدیغنه کوره منلا محمد کمال‌الدین قوچحصاری زاده

(عوص) پاشا احفادندن آیدنلی حسین بك مخدومی اولوب مولداً شاملیدر . السنهٔ ثلثه‌ده انشا ونظمه مقتدر اولان بو ذات طریقاً نقشبندیدر ، (١٢٤٤) ده قونیه‌ده ارتحال ایده‌رك جوار حضرت مولانایه دفن ایدلدی .

زمانی شعراسی میاننده (راغب پاشای ثانی) شهرتیله بنام ایدی .

بر غزلندن :

تجلیٔ زمانه صبر قیل دلدن تلاشی سیل
بکاسه تلخ وشیرین ماحضر هر حالی نعمت بیل

مدار راحت ایسترسك بو دار تنکنابیده
دارله کیمسه‌یه کوسه ضروری وارمدارا قیل

بولور سرمایهٔ دانشله آدم رونق یوقسه
ضیا ویرمزنه‌دکلو زیور جام اولسه بوش قندیل

بیاتندن :

هردم ایتمزدی توجه آکا عرض حاجات
قبلهٔ روی قبول اولمسه محراب خلوص

بروسه‌ده حضرت افتاده تربهٔ شریفه‌سنه تعلیق ایتدیردیکی لوحه‌سندن :

حضرت افتاده‌در افتادکانه دسترس
حاصل اولور صدقله بونده اولان هر ملتمس

ذرهٔ افتاده‌یم انوار شمس همته
راغب اولدم پرتو فیض دله الدم قبس

رشدی محمد پاشا

ادبای وزرادن بر ذات اولوب (ارضروم) ایدر . بدایةً دیوان افندیلکی وسائره کبی قلم مأموریتلرنده بولوندقدن صوکره رتبهٔ وزارتله رکاب همایون قائمقاملغنه نائل اوله‌رق خدمات مهمه ایفا ایله‌دی . صوفیه والیلکنه تعیینی متعاقب (١٢٣٦) صوفیه‌ده وفات ایتدی . نثری دلنشین نظمی رنکیندر . طریقت نقشبندیه‌یه منتسب ایدی .

ابیاتندن :

قید افکار ایده‌مز دغدغهٔ جاه و امل
بزم تفویضده اولان عارف سر قدری *

اهل دانش ستم دهر ایله پامال اولماز
کورسه‌مجنون بیله‌خاک‌اوزره براقماز کهری

جانب حقه کیدن تیر دعای اخلاص
کتیریر بزم الهیدن اجابت خبری

بی عوضدر کرم حضرت باری «رشدی»
شاه اولور موره اکر اولسه عنایت نظری

مصارعندن :

شب تاریك غمك البت اولور بر سحری

رعنا مصطفی افندی

عرفای شهرادن بر ذات اولوب (نوره‌قوب) لیدر . بر مدت مصرده محمد علی و ابراهیم پاشالرك خدمتلرنده بولوندقدن‌صوکره وطننه عودتله اختیار عزلت ایده‌رك (١٢٤٨) ده ارتحال ایتدی .

نظم و نثردن مرکب (مرآت حقنما) اسمنده خط دستیله محرر سلانیکده منظور عاجزی بولونان رساله‌سندن مراتب توحید اولان افعال ، صفات ، ذاته واقفلردن اولدیغی آکلاشیلیور . رسالهٔ مذکوره نهایتنده مختوم مهرنده (عنایت جوی درمولا موحد مصطفی رعنا) امضاسنده دخی (من افقرالوری السید مصطفی رعنا عن طریق نقشبندی) عباره‌لری محرردر .

رسالهٔ مذکوره‌ده‌کی ابیاتندن :

بر نشئه‌نك كه منشائی حب ولا اولا
مولا اولور معادی چو محبوب کائنات

آیت (من كان) یی فهم ایتمه‌ین بیچاره‌لر
وصل حقده انتظار وعدهٔ فردا چکر

متوسط بر درجه‌ده اشعار فارسیه انشادینه‌ده مقتدر اولدیغی اثرندن آکلاشلمقده‌در .

رضا علی پاشا

طول مدت بغداد والیلکنده بولوندیغندن (والیٔ بغداد) و نشأتی لازستانك (ریزه) جهتندن اولدیغی ایچون‌ده (لاز علی رضا پاشا) شهرتیله بنام اولوب اشعاری متین وحکیمانه‌در . جود وسخا ایله‌ده معروفدر . اشعاری ایچنده همان اکثر ذواتك معلومی اولان غزل آتی بعض شعرا طرفندن تنظیر و تخمیس ایدلمشدر . (۱۲۶۱) تاریخنده شام شریف والیسی ایکن وفات ایده‌رك مؤذن حضرت پیغمبری (بلال حبشی) نك تربه‌سی قربنه دفن ایدلدی .

ابیات عارفانه‌سندن :

هنر خلوت نشین انجمن اولمقده‌در یوقسه
کمینکاه ریادر کوشه‌کیر انزوا اولمق

غزل

دور لعلکده باش اکمم بادهٔ کلفامه بن — سایهٔ پیر مغانده منت ایتمم جامه بن
عنبرین زلفك کتوردی باشمه سودالری — یوخسه نردن دوش اولوردم بو خیال خامه بن
حالکی کوردم اسیر اولدم کمند زلفکه — دانه ایچون کندمی صالدم دوشردم دامه بن
که اسیر غربت ایلرکه انیس غم بنی — شاشمشم بیلمم نه ایتسه‌م بو دل ناکامه بن
خلق ایله لازمدر اولدقجه تماشات ایله‌مك — کر بکا اویمازسه ایام اویارم ایامه بن
کعبهٔ کویك طواف ایتمك ایچون شام وسحر — خون اشکمدن بورندم بر قزیل احرامه بن
کوی غربتده نه بر بیلدك نه بر غمخوار وار — کیم کتورسون کر یازارسم یاره بیلمم نامه بن
ایلرم دار السلامی کندیمه بیت الحزن — حسرت خال سیاهکله کیدرسم شامه بن
تلخکام اولماز سنك شیرین کلامندن رضا — سن همان ایله تکلم راضیم دشنامه بن

راسم افندی « فردلجی زاده »

متأخرین شعرادن ومنتسبین نقشبندیه وخلوتیه‌دن عارف برذات اولوب (اسکدار) لیدر . بر مدت مکتوبیٔ صدر عالی و سائره کبی اقلامده ایفای حسن خدمت ایده‌رك اختیار انزوا ایله‌مش وبو مدت طویله‌یی تدریس وتألیف ایله امرار ایتمشدر . نثری ده طاتلی وروحنوازدر .

(١٢٧٠) تاریخنده (اسکدار)ده وفات ایتدی. عنادیه‌ده (سلیم بابا) قربنده‌کی ساحه‌ده مدفوندر.

ساعت واحده‌در عمر جهان
ساعتی طاعته صرف ایله همان

بر تضمیننددن :

حقیقتده اگرچه نسخهٔ کبری اولوب انسان
کوکلدر منبع عرفان شریعتدر آکا میزان
بو معنایه زیان اولدیغنی برهان ایدوب اذعان
چیقار دلدن دروغ بی فروغی اول که حق کویان
کلامندن اولور معلوم کشینك کندی مقداری

شولر کیم اوله بدکو وار آکا عطف نگاه ایتمه
حقایقدن خبردار اولمایانلرله اولوب بیتمه
دل‌آزارلق ایدوب رنج ایتمه هیچ بر فردی اینجتمه
قومه عارف ایسه‌ك راه سدادی نابجا گیتمه
کلامندن اولور معلوم کشینك کندی مقداری

غیر مطبوع آثاری بروجه آتیدر : مطبوع اولانلری

دیوان [مطبوع دیوانندن باشقه شاعرانه بر طرزده‌در] متصوفانه دیوانیله نصایح شرعیه
کرامات اولیا منثور وموعظه منظومه‌لریدر.
رسالهٔ محاسبهٔ نفس «
اصول وصول «
ضروب امثال عثمانیه
لغات فرسیه [اوتوز بیك لغاتی جامعدر]
شرح سبحهٔ صبیان

رسا مصطفی مقصود افندی

ارباب شعر وانشادن عارف برذات اولوب (روسجق) لیدر . درسعادته ورودنده دیوان قندیلکی وسائره کبی خدمات قلمیه‌ده بولوندی . مشایخ سعدیه‌دن ادرنه‌ده طاشلق جامع شریفی حظیره‌سنده مدفون شیخ (احمد سناری) دن منتسب اولدیغی (منیة المسالك) اسمنده کی اثرنده

مصر حدر. قصيدهٔ برئيه برتخميسى وديوانچهٔ اشعارى واردر. حجازدن عودتنده (هزارغراد) ه عزيمتله (١٢٥٩) تاريخنده رحلت ايلهدى. اشعارى عاشقانه وعارفانهدر. تخميسى مطبوعدر.

غزلى :

بردلكه خاك فخر رسلدن جلا آلير
مهر جهان نما او كوكلدن ضيا آلير
حكمت نه اولديغن مرض عشقده آكلايان
لقمان اولور اوجمله كياهدن دوا آلير
قاف كوكلده [١] طائر عشق اولسه لانه ساز
بحر محيط علم لدندن غدا آلير
ياغديرسه ابر آه سحر اشك حسرتى
فيض وطن الدن چمن دل نما آلير
مصر وجوده مالك اولورسه عزيز عشق
عاسق اودمده يوسف جاندن بها آلير
سوزاخ قلب عاشقه عيب ايتمه زاهدا
روزن اولورسه دارده كوندن ضيا آلير
«مقصود» صانمه كالهٔ عشقه رواج يوق
كالاى تازهدر آنى عرض ايت «رسا» آلير

راغب احمد افندى «آمدى»

فاضل علما و زمرهٔ شعرادن بر ذات ولوب ديار بكر (آمد) ليدر. بدايت تحصيلى ممالكتنده اكمالى (عراق) دهدر. وطنه عودتنده تدريس و تأليف ايله امرار ايام ايلهدى. وفاتى (١٢٧٢) ده قبرى طاغ قاپيسى خارجنده (كلهخانه) دينيلن محل معروف جوارندهدر. علم ادبده (سنوحات) اسمنده بر تأليف قيمتدارى واردركه مولدين ومخضرمين ايله جاهلية العربك اشعارينى جمع وشرح ايدهرك كندى اشعارينىده علاوه ايتمشدر. تفسير روح المعانى صاحبى آلوسى محمود افنديك بو اثره مكمل بر تقريظى واردر.

شاعر حكمت پرور اسعد مخلص پاشانك كنديلرينه حرمت مخصوصهلرى وارايدى.

---

[١] بو تركيب مسامحات ادبيه قبيلندندر.

مقصدك اضمار ایدی عشقی کوکلده جان کبی
حیف کیم «راشد» یاکلدك سری اظهار ایلهدك

یاره چوق سوزشلر اظهار ایلهمك ایستر کوکل
نیلهیم هنکام فرصتده زبانم لال اولور .

راغب احمد افندی

زمرهٔ قضاة و شعرادن اولوب (بروسه) لیدر . شام ملالغنه نائل اولهرق (۱۲۷۲) ده وفات ایتدی .

ابیاتندن :

وصلت یار ایچون اغیاره مدارا ایلر
زهر ایچر عاشق دلخسته شفا نیتنه

مصارعندن :

راغب بوفنا ملکنه رؤیاده می کلدك؟

رشید مصطفی پاشا « بویوك رشید پاشا »

آوروپانك دولت عثمانیه حقنده یوز سنهدنبری بسلهدیکی اعتقاد سقیمك تهلکهسنی هرکسدن اول ادراك ایله رفعی اسبابنه تشبث و بناءً علیه سلطنت سنیهیی دول معظمه عدادینه ادخال ایچون اقتضای عصر اوزره لازم اولان اصلاحات ملکیهنك دعایمی تنظیمات خیریه نامیله وضع ایله اجراآتنه همت ایلهدیکندن دولابی عثمانیلرك اولیای نعمتندن معدوددر . امور مهمهٔ دولتله اشتغالی آرهسنده ادبیات عثمانیهیه دخی جداً خدمت ایتمش خصوصاً لسان رسمینك اداسنی بتون بتون دکیشدیرمشدر .

ابیاتندن :

بی محابا رهنا رفتهیه کیتسهمده نه وار
قهر خصم ایلهمکه الده عصادر خامهم

بیتیله هرشیئده کیمسهیه بکزهمهمك شاننده اولان اعاظم روزکاردن اولدیغنی بیان ایتمشدر .

شهری الاصل اولوب پدر عالیلری بایزید ثانی اوقافی روزنامچه‌جیسی مصطفی افندی اسمنده بر ذاتدر .

آلتنجی دفعه صدارتنك یتمش برنجی کونی اولان (١٢٧٤) تاریخنده درسعادتده وفات ایتدی . اوخجیلر باشنده نام عالیلرینه بنا اولنان تربه‌لرنده دفین خاکدر . ادبی سیاسی همت واقتدار عالیلرینك شاهد عادلی اولان آثار علیه‌لرینك (بر تورك دیپلوماتنك اوراق سیاسیه‌سی) عنوانیله درت جلد اوزره طبع ونشرینه همت اولونمشدر . باش طرفنده مفصل ترجمهٔ حالی‌ده واردر . انجمن دانشك حین کشادنده ایراد بیوردقلری نطقلرندن : (عالمده علم ومعرفت کبی برشرف ومزیت اوله‌ماز . انسانك مطالب ذاتیه‌سنك اسباب تحصیله‌سی صنایع ومعارفدن باشقه برشیئله حصول بوله‌ماز . هرنه‌یه دائر اولور ایسه اولسون وهرنره‌ده بولنورسه بولنسون هنر ومعرفتك قدر وقیمتی انکار اولنه‌ماز . بوکوردیکمز ثروت وسامان وانتظام احوال انام وحسن معاشرت خواص وعوام هپ هنر ومعرفتله حصوله کلمش بر اثر دکلیدر . . . . . .)

رفعت محمد صادق پاشا

منشی وسیاسی برذات اولوب شهیردر . مختلف سیاسی مأموریتلرده بولونه‌رق ابراز رویت ایله‌مشدر . (١٢٧٣) تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی . ایوبده بوستان اسکله‌سنده مدفوندر . سنك مزارنده مختصر ترجمهٔ حالی محرردر .

آثار مطبوعه‌سی : (رسالهٔ اخلاق) ایله (آثار رفعت) اسمنده‌کی مسودات خصوصیهٔ وسیاسیه‌سنی جامع مجموعه‌سی اخلاقی، ادبی، سیاسی، باعث استفاده آثاردندر . (١٢٧٥) تاریخنده برآراده طبع اولونان (روسیه محاربه‌سی تاریخی)، (آوروپانك احوالنه دائر رساله)، (ایتالیا سیاحتنامه‌سی)، (کلمات نصحیه ومسلمه‌یی متضمن رساله) اسملرنده‌کی مجموعه‌سنك مقدمه‌سنده مفصل ترجمهٔ حالی واردر .

(منتخبات آثار رفعت) اسمنده‌کی مطبوع مجموعه‌لریده قریم سفری تاریخی ایله ادارهٔ ملك حقنده بعض لایحه‌لری وسائر محررات سیاسیه‌یی حاوی‌در . (رسالهٔ اخلاق) مکاتب ابتدائیه‌مزده تدریس ایدلمکده صغیرالحجم کثیرالفوائد بر اثردر .

رجائی محمد شاکر افندی

السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف وخطوط متنوعهٔ اسلامیه‌نك تحریرنده متخصص بر ذات اولوب شهیردر . اکمال تحصیلدن صوکره تقویم خانه نظارتی، آمدی وکالتی وسائره کبی مهم مأموریتلرده ایفای حسن خدمت ایده‌رك (١٢٩١) ده درسعادتده وفات ایله‌دی . ایوبده بوستان اسکله‌سی

جاده‌سنده مدفوندر. صاحب ترجمه‌نك قدرت منشیانه و مهارت خطاطانه‌سندن باشقه موسیقی شناسلغی، کعبه اورتوسی دوقومق، مهر قازمق، کتاب تذهیب، تجلید ایتمك کبی هنرورلکی‌ده واردی. خطوط متنوعهٔ اسلامیه ایچنده الك چوق موفقیت کوستردیکی نسخ و جلی‌در. مشار الیهك آثار نثریه و نظمیه‌سی و مکمل ترجمهٔ حالی مخدوم عالیلری اکرم بك افندی طرفندن ترتیب و تحریر اولنمش‌سه‌ده هنوز طبع و نشر اولونمامشدر. دیانت اسلامیه علیهنده (مفتاح الاسرار) نامنده وقتیله انتشار ایتمش فارسی العباره بر رساله‌نك بطلان محتویاتی مقصد دیانت پرورانه‌سیله تحریر ایتدیکی اثرك اکالنه موفق اولامامشدر. منشئ مشهور (ویسی) نك (خوابنامه) سنه‌ده نظیره‌سی واردر.

ابیاتندن:

نوباوه بخش کام اولاماز جست وجوی خام
نخل طلبده ترك طلب برك و بار ایمش

رفعت محمد بك «شهید»

بروسه بلدیه کاتبی ایکن مجرد غیرت دینیه سائقه‌سیله قرق سکز یاشنده اولدیغی حالده بروسه مستحفظ طابورینه آرزوسی وجهله نفر معاشیله خدمت ایتمك اوزره کوکللو ضابط یازیله‌رق (١٢٩٣) تاریخنده (پلونه) جوارنده کی (تلیچ) قریه‌سنده حیدر پسندانه بر مدافعه‌دن صوکره جام شهادتی نوش ایله‌ین پدر اعز و اکرمم باعث فیض وافتخارم اولان ذاتدر.

شهید مشار الیه (١٢٧٥) سنه‌سنده بروسه‌ده وفات ایده‌رك حضرت امیر مدرسه‌سی قارشوسنده‌کی شهراهك صول جهتنده مدفون اولان (اسکداری سید محمد امین افندی زاده میرلوا اسکداری سید محمد طاهر پاشا) نك بیوك مخدومی اولوب تحصیلاتی اسکدار و بروسه‌ده بعدالاکمال سلك کتابته سلوك ایله‌مش ومشاغل رسمیه‌سندن عیری زمانلرده تفسیر، تصوف، کلام، تاریخ، شعرله اشتغال ایتمشدر. طریقةً نقشبندی مشرباً رند لاابالی عاشق و مفتون علم حقایق بر مرد صاحبدل ایدی. یادکار قیمتداری اولان دیوانچه‌لری اوصاف رسول مبین ومدایح اکابر دین ایله عارفانه وحکیمانه برقاچ غزلیاتی محتویدر.

نعوت عارفانه‌سندن:

وجود کائناتك مکرمیسك یارسول الله
خطاب (لن ترانی) محرمیسك یارسول الله

غازی کرایك غزل مشهوریسه اولان نظیره‌سندن :

علمی سیر ایده‌رز دلبر دلجو یرینه
جنك حربی اوقورز نغمهٔ خوشگو یرینه

(١٥ مارت سنه ١٢٩٣) تاریخنده مجاهد فی سبیل‌الله اوله‌رق حربه کیده‌جکلری سناده عبدعاجزه اهدا بیوردقلری وصیتنامهٔ منظوملرندن :

علمه‌سعی‌ایت‌یوروای‌طبع‌سلیم
سنی عالم ایده الله علیم

اهل علمك یری بالاتر اولور
شمس وش اوج معلایی بولور

صانمه‌کیم جاهل اولان انساندر
بار جهلی طاشیان حیواندر

وارث احمد اولان عالمدر
وصلت حقی بولان عالمدر

علمی تعریف ایده‌مم الحاصل
بو نکاته ینه عالم واصل

کارك اولسون همه‌دم علم وکمال
هنر اهلی بولور البته کمال

هر زمان عبده عبادت لازم
اوج طاعتده اوچ ای شهبازم

پدرانه سکا پندم آچدم
درج قیل کوهر وانجو صاچدم

بونصیحت سنی ایلر ارشاد
بیت طبعك اوله دائم آباد

کرچه‌کیم جمله‌سوزوم‌ناموزون
الده یوقدر که کوکلم‌یك‌محزون

طاهرم یاوروجغم بند ایتدم
سنی بن خالقمه بند ایتدم

والدهٔ محترمه‌مده منتسبین نقشبندیه‌دن بروسه‌لی (نجیب افندی) نك کریمه‌سی (رحیمه)

اسمنده صالحات امتدن برخانم ایدی‌که (١٣١٩) رمضان شریفنده بروسه‌ده وفات ایده‌رك نائب درەسندن پونار باشنه کلان جاده‌نك صاغ جهتنده زندان‌قپوسی مزارستانی دینیلن قبرستانك جاده‌یه ناظر اولان کنارنده ایکی سروی آره‌سنده بیوك والدەم خدیجه خانمك قبرینه دفن ایدلمشدر. نجیب افندی‌ده بونلره پك قریب اولارق یول کنارنده مدفوندر.

راسخ عثمان افندی

استانبولدن یتیشن ارباب قلم وداناشدن برذات اولوب اندرونی کنج احمد پاشانك مخدومیدر. السنهٔ ثلثه ایله برابر فرانسزجه‌یه‌ده آشنا ایدی. اکمال تحصیلدن صوکره امور کتابتده استخدام اولوندی. صوك مأموریتی اورمان مجلسی سر اعضالغی ایدی. (١٣٠٢) ده ارتحال ایله‌دی. اخلاقی وادبی رسائل مطبوعه‌سی واردرکه (آثار حمیدهٔ اقلام)، (مکالمات ادبیه) بوجمله‌دندر.

رحمی افندی «خواجه»

خربوتلیدر. متحیزان علما وشعرادندر. (١٣٠١) ده وفات ایده‌رك مسقط رأسی اولان خربوط کویلرندن (هوغی) قریه‌سی قبرستاننه دفن اولونمشدر. اشعارینك طوپلانیله‌بیلن قسمی (١٣٠٣) ده (خربوط) ده طبع اولنمشدر. (بوستان سعدی) یی‌ده ترجمه ایتمشسه‌ده مطبوع دکلدر.

آثارندن:

میل ایله‌مه جاهه غم عالمدن ایراغ اول — آسوده نشین حرم کنج فراغ اول

تقوی لباس اهل صفادر قبا دکل — صوفی صفای قلب کرکدر عبا دکل

کل امیدی کشایش بولور اولماز محروم — هرسحر عشق ایله بلبل کبی فریاد ایده‌نك

یاد ایلدکجه هپ سلفك نیك نامنی — سندن‌ده بویله برقاله‌جق یادکاره باق

رفعت بك «ظلی پاشا زاده»

ادبا وسیاسیون عثمانیه‌دن اولوب درسعادتده اکمال تحصیلدن صوکره بر مدت (پترسبورغ) سفارت کتابتنده وآخر مأموریتی اولان بروسه رژی ناظرلغنده بولونه‌رق (١٣٠٧) تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی. مرکز افندی جوارنده پدری یاننده مدفوندر. آثار منثوره

ومنظومه‌سندن برمقداری (بارقهٔ ادب) نامیله بروسه‌ده طبع اولونمشدر. (حقوق دول) ه عائد مطبوع ایکی جلد اثری‌ده واردرکه (١٢٩٠) تاریخنده طبع اولان بو اثر (پرادیه فوده‌ره) نك (حقوق) نامیله موسوم اثرینك ترجمه‌سی ایسه‌ده بر خیلی علاواتی حاویدر . بو اثری تنقید واداسنده کمال بکك (محرر) نامنده‌کی رساله موقوته‌ده برقاچ مکتوبی واردر .

قابلیت شرطدر دینلر اولمشلر محق
اتمه‌مشلر اختلاف و اولمامشلر مفترق
بوحقیقت اوزره اهل حق جمیعاً متفق
قهردن اکراه‌ایدنلر لطفه‌اولماز مستحق
مستعد درد اولانلر قابل درمان اولور

راجی افندی

علماء شعرادن برذات اولوب (قرین آباد) قراسندن (ملا شیخ) قریه‌سندندر . استانبولده اکمال تحصیلدن صوکره مختلف مواقعده رشدیه معلم اوللکی خدمتلرنده ومدت مدیده اسکی‌زغره مفتیلکنده بولونه‌رق (١٣١٥) تاریخنده مجلس معارف کبیر اعضالغنه تعیین اولوندی . (١٣١٩) سنه‌سنده ترك حیات ایله‌دی. جوار حضرت‌ایوبده مدفوندر . آثاری (اثر عشق) ، (هجرتنامه) ، (بدرقه) ، (الزام عوام) ، (الجام خصام) ، (دیوانچه) اسملرنده منظوم (تاریخچهٔ ـ وقعهٔ زغره) ، (تلخیص الانشا) نامرنده منثور اولوب بونلردن (تلخیص الانشا) ایله (تاریخچه) مطبوعدر .

ابیاتندن :

مقام ناز و استغنا فنادن اجتناب ایستر
بویولده فیضیاب اولمق دل بی ارتیاب ایستر

رحمی ابراهیم افندی

فضلای ادبادن ، عفیف ، کاردان برذات اولوب (کرید) جزیره‌سنك (قندیه) شهرندندر . مقدمات علومی مملکتی علماسندن بعد التحصیل مسلك کتابته سلوك ایتمکله برابر تزیید تحصیلدن‌ده فارغ اولمادی . بعده سالك اولدیغی رسومات امورنده کسب ترقی ایده‌رك ازمیر ،

ادرنه ، کرید ، پروزه ، جده رسومات مدیرلکلرنده ایفای حسن‌خدمت ایلدی . (جده) ده بولوندیغی زمان حرمین شریفینی زیارته وایفای فریضهٔ حج شریفه موفق اولدی . (۱۳۱۲) تاریخنده (اسکندرون) رسومات مدیری ایکن ارتحال ایده‌رك وصیتی موجبنجه بر ساعت مسافه‌ده واقع (بلان) نام موقعده‌کی تربه جوارینه دفن ایدلدی . السنهٔ ثلثه‌ده انشاء نظم ونثره مقتدر برادیب فضیلتپرور اولوب ازمیرده بولوندیغی زمان علوم عربیه‌دن تکمیل نسخ ایده‌رك اخذ اجازت ایله‌دی .

آثار فاضلانه‌سی : (۱) (واسطة‌السلوك فی سیاسة‌الملوك) ـ (تلمسان) ده حکمران اولان (ملوك بنی زیات) دن (ابو حمو موسی بن یوسف)ك ولیعهدینه یازدیغی بر اثر معتبردر ـ سیاست وحکمت اداره‌دن باحث براثر عربینك ترجمه‌سی اولوب (۱۲۹٦) تاریخنده (ازمیر) ده طبع ایدلمشدر . (۲) (فرائد الفوائد) دیوان حافظ شرحی اولوب غیر مطبوعدر . (۳) (آداب انسان) امام غزالینك آداب انسانیه‌دن باحث (بدایة‌الهدایة) اسمنده‌کی رساله‌سنك ترجمه‌سیدر . (٤) (ترجمهٔ رسالهٔ رابطه) مولانا خالد بغدادینك رساله‌سنك ترجمه‌سیدر . بونلردن‌بشقه (احیاء‌العلوم) ی ترجمه‌یه باشلامش‌سه‌ده اتمامنه عمری وفا ایتمامشدر .

غزلیات عارفانه‌سندن :

دل آشنای سر هویت دکلیدر	مجلای لمعهٔ احدیت دکلیدر
دل واقف رموز حکم اولسه چوق دکل	استاذ نکته‌دان حقیقت دکلیدر
تا کی هوای نفس ایله شیطانه اتباع	بو حالتك نهایتی جنت دکلیدر
بر نیم نکاهی ملکت دل پادشاهنك	« رحمی » مدار فیض وسعادت دکلیدر

رضا بك « علی رضا بك »

شاعر الهی نوا اطلاقنه بحق سزا بر شاعر معجز ادا اولوب شهیردر . مکتب ملکیه‌ده اکمال تحصیلدن صوکره مناستر ولایتنده معیت مأموریتنی بعدالاتمام یانیه ولایتی داخلنده اسقراپار ، پرمد ، مارغلیچ و مچوه قائمقاملقلرنده ابراز حسن خدمت ایله‌یوب عارضهٔ وجودیه‌سنه مبنی برای تداوی درسعادته عزیمت و سنی قرقه رسیده اولمادن (۱۳۲۱) سنهٔ هجریه‌سنده دار بقایه رحلت ایده‌رك سودلیجه‌ده بادملی درکاهی قربنده (قره اغاج) جهتنده عائله‌سنه مخصوص اولوب دیوارله محاط مقبره‌ده ودیعهٔ خاك قیلندی . مرحوم مشار الیه بر شاعر حقایق بیان اولمغله برابر نثرده‌کی اقتداری ده نمونهٔ ادبیات اولمغه سزادر . کلیات اشعارینی حاوی اولان دیوان بلاغت نشانی حسب المواخات محفوظ ید احترامیمدر . السنهٔ ثلثه‌ده انشاد

نظمه مقتدر پاکدل ، عارف عاشق ، مجسم صدق ووفا بر ذات حقیقت آشنا ایدی . اشعارینك قسم اعظمی (هرسکلی عارف حکمت بك) و (یکیشهرلی عونی بك) طرزنده موحدانه ومتصوفانه اولوب اکثریا قلری توحید ، نعوت ایله مخمس و مسدسلریدر . (مناجات عبدالله انصاری) و (تضرعات سنان پاشا) وادیسنده‌کی منثور مناجاتی‌ده عارفانه وحکیمانه‌در .

عربی العباره (المشکاةالنجاة الی اهل الصلوة فی بیان حقیقة الدارین) ، (سر سورة الاخلاص) ، (بیان الکمال الی اهل الزوال) (رسالة الجود الی اهل الشهود فی بیان سر الخلقة والتکوین) ، (کتاب التوحید فی سر المجید) ایله (غنائم الغازی فی بلاد النیازی) اسمیله ترکی العباره حضرت مصرینك اوچ غزلنك شرحنی حاوی اولان وخطدست عالیلریله محرر بولونان رسائل حقایق اساله‌لری‌ده محفوظ دست فقیرانه‌مدر .

منثور مناجاتندن :

الهی ! بن بوهوسات فانیه‌دن تجردله سندن سنی آرزو ایتدم سله‌خوار (لن ترانی) اولدم مضمون شریف (من رأنی) امید وار ایده طوروردی وقتا که تجلای ذاتی فیض بخش درون اولدی ، افعال و صفات وذاتم بالجمله زبون نه کندمدن ونه‌ده عالمدن برنشان بولدم . اول دمکه ظهور فیضك افاقت نثار جنان اولدی ، کوزمدن هر شیٔ (کل یوم فی شأن) اولمغه باشلادی بی اختیار (انا اول المسلمین) کفتار اولیئم اولدی ، یاربی بوندن بیوك نه نعمت دیله‌یه‌بیلیرم بونك شکرینی نه‌درلو اوده‌یه بیلیرم ؛ حیفا که بوحالت ثابت اولمیور بونده قرار ایدلمیور تعطیل اشیا واسبابه دین‌مبین محمدی قائل واهل دل مائل اولمادیغندن جمال ربوبیت ورای هویتده استتار اشیا (ولله الواحد القهار) بروز انتشار ایدییور .

برفرقت‌ر کائناتی قاپلایور ، اهل عشقك کوکلنه سملی شیشلر صاپلایور امان یاربی بوکا دایانه‌جق یورکمی اولور؟ مددکارم اول بنی‌شوفراق آتشندن قورتار نی‌کبی نالانم محتاج غفرانم.

برمسدسندن :

سبیل فیض وحدتده دلیل اولیایز بز
سراغ قرب اوادنی، چراغ والضحی‌یز بز
سراژدان قرآن آشنای هل اتی‌یز بز
خلاصه وارث عرفان فخرالانبیایز بز
ضیای مهر عشق‌الله ایله پرتو نمایز بز
جمال عالم آشوب خدایه مبتلایز بز

اوالله عظیم الشان که‌ویرمش رنك وبوخاکه

عدیم الاصل اولان اعیانی مظهر قیلمش ادراکه
تنزهدن ، تشبهدن بریدر صیغماز افلاکه
کورورسك وجهنی قیلسه‌ك نظر هر هانکی خاشاکه
ضیای مهر عشق الله ایله پرتو نمایز بز
جمال عالم آشوب خدایه مبتلایز بز

صلابت بخش ایدر صنع کمالك سنك خارایه
رسالت نقش ایدر مهدنده فیضك قلب عیسایه
بولور توحید ذاتکله وجود اقلیمی پیرایه
بو معرضده بودر آنجق رجال اللهه سرمایه
ضیای مهر عشق الله ایله پرتو نمایز بز
جمال عالم آشوب خدایه مبتلایز بز

بز اول رند ملامی یزکه ویردك عشقه ایمانی
ورای پردهٔ عزتده کوردك وجه جانانی
یدالله‌ه « رضا » بیعتله بولدق فیض عرفانی
مزار عاکفه مصباح اولور بو نظم نورانی
ضیای مهر عشق الله ایله پرتو نمایز بز
جمال عالم آشوب خدایه مبتلایز بز

سنك مزارنده منقوش ابیاتندن وفات تاریخی بروجه آتیدر :

ایکی اخلاص ایله تاریخی دوشدی
بو دمده بولدی مولاسن رضا بك
١٣٢١

راتب بك « حاجی محمود راتب بك »

(یکیشهر فنار) لیدر . موسیقهٔ همایوندن تقاعد ایدلمشدر . متصوفانه شعر سویلینلرك اك ذکرلیلرندندر . (١٣١٧) ده استانبولده وفات ایتمشدر . (قوزغونجق) ده (نقاش) مزارلغنده پدری یاننده مدفوندر . (اینك) منظومه‌سی نفائس آثاردن معدود در .

بهاریه مولوی شیخی (نظیف افندی) یه منتسب ایدی .
آثارندن :

کلز تغیر اصلنه بردر حقیقی
دریاده گرچه ظاهر اولور صد هزارموج

رفعت محمد بك « مناسترلی »

ارکان حرب قائممقاملرندن ایکن (حلب) ده منفیاً اقامت ایله‌ین جامع‌السیف والقلم برذات اولوب مولداً (مناستر) ایدر . پدری آتنه‌نك اسلام مهاجرلرندن راشد افندی اسمنده آلای کاتبلکندن متقاعد ایدی . مکتبدن نشأتندن صوکره برمدت مکتب حربیه‌ده معلملك‌ده بعده مسئلهٔ زائله‌ده آناطولی اردوی همایونده غازی‌مختار پاشا معیتنده دها صوکره اوچنجی وبشنجی اردوی همایونلرده ایفای‌خدمت‌ایده‌رك (١٣٢٥)‌ده حلبده ارتحال ایله‌دی. آثاری‌متنوع اولوب مشهورلری بروجه آتیدر :

(مجامع‌الادب) : آثارینك الك بیوك ودكرلیسی اولوب قواعد ادبیهٔ عثمانیه‌دن باحثدر .
(چانطه) : مقالات عسکریه‌دن باحثدر .
(سام رفعت) « «
(قواعد اساسیهٔ حربیه)
(هندسهٔ خطیه)
(منحنیات مستعمله)
(منظوم علم حال)
(اصول بدایع)
(تحفة‌الاسلام) — [منظوم قصص انبیا وسیر محمدی]
(خواجهٔ لسان عثمانی)
(کلیات قواعد عثمانیه)
(حکایات منتخبه)
(جواهر چهار یار وامثال کبار)
(مناقب طبیعیات)

ابياتندن :

نار حسدی آب مروتله ایت اطفا
کیم نارحسد قلبی یاقار اوز که شرردر

راشد علی افندی

لسان تصوفه آشنا شعرادن وطریقت بکتاشیه منتسبلرندن بر ذات اولوب شهیردر. موسیقهٔ همایوندن متقاعداً (۱۳۱۲) کسور تاریخلرنده (اسکدار) ده ارتحال ایله‌دی . چاملیجه‌ده (سلامی علی افندی) قربنده مدفوندر . بروسه‌ده ناظم مولد نبی (سلیمان چلبی) اوکندن چکرکه‌یه کیدن جاده‌نك صاغ طرفنده مدفون اولان (قره‌کوز) ك سنك مزارنده محرر غزل زادهٔ طبع عارفانه‌سیدر :

غزل

نقش صنعك رمزایدر حسنکده رؤیت پرده‌سی
خواجهٔ حکم ازلدندر حقیقت پرده‌سی
سیرتی صورتده ممکندر تماشا ایلمك
حائل اولماز عین عرفانه بصیرت پرده‌سی
هرنه‌یه امعان ایله باقسه‌ك اولور ایش آشکار
قیلمش استیلا جهانی خواب غفلت پرده‌سی
بو خیال عالمی کوزدن کچرمکدر هنر
نیجه قاره کوزلری محوایتدی صورت پرده‌سی
شمع عشقه یاندیروب تصویر جسمکدر کچن
آدمی آمد شد ایتمکده عزیمت پرده‌سی
هانکی ظله التجا ایتسه‌ك فنا بولمز عجب
اوینادان استادی کوزقورمش محبت پرده‌سی
درکه آل عباده مستقیم اول «کمتری»
کوستریر وحدت ایلین قالقدقده کثرت پرده‌سی

شعرده‌کی مخلصی (راشد) و (کمتریدر)

رضا پاشا « حسین رضا پاشا »

وزرانك علما وادباسندن بر ذات اولوب مولداً شهیردر . رمضان اوغللرندن عصمت پاشانك مخدومیدر .

باخصوص ادبیات عربیه وفارسیه‌ده صاحب اختصاص‌در. ولایات والیلکریله نظارتلرده ایفای حسن خدمت ایله‌مشدر . (۱۳۲۲) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (اسکدارده) (طوغانجیلر)ده پدری یاننه دفن ایدلدی . روم ایلی حصارنده زیارت ایتدیکم کتبخانه‌سی شرق کتبخانه‌لرینك بر نمونهٔ رعناسیدر .

آثاری غیر مطبوع اولوب کندی ال یازیسیله کوره بیلدکلرم بروجه آتیدر :

(١) شذرات البیان فی ترجمة مفردات القرآن [اتمامنه عمری وفا ایتمه مشدر]
(٢) شرح قصیدۀ طنطرانیه
(٣) لباب الانتخاب [عربی وقسماً منتخباتی جامعدر] .
(٤) عیون الآثار فی منتخبات الاشعار [فارسیدر] .
(٥) دساتج الفوائد [علم محاضراتدن تورکجه مکمل براثردر] .
(٦) دفترچۀ کفتار [تورکجه مجموعۀ اشعاریدر] .
(٧) تحدیق الخاطر درتفریق الفاظ [فروق الفاظه دائر تورکجه مکمل لغتدر] .
(٨) مطالب المطالب [١٢ مطلب اوزره علم محاضراتدن تورکجه براثردر] .
(٩) همیان بیان [علم محاضراتدن فارسی براثردر] .
(١٠) جراب الادب [علم محاضراتدن بش جلد اوزره مرتب عربی براثردر] .
(١١) مجموعۀ ادبیه [محاضراتدن عربی در] .
(١٢) زبدة الافکار فی محاسن محاسن الآثار [عربی در] .
(١٣) دستجۀ فوائد [فوائد وقواعد متنوعه یی جامع برمجموعه در] .
(١٤) روضات الحان فی تبیین قطعات الجنان
(١٥) مجموعۀ محاضرات

رشدی پاشا « احمد رشدی پاشا »

فضلا وارباب قلمدن بر ذات اولوب تولدی (کدوس) ده در . اکمال تحصیلدن صوکره خدمات ملکیه یه سلوك ایله متصرفلغه ارتقا ایتدی. (١٣١٥) تاریخنده استانبولده وفات ایله دی.
آثار مطبوعه سی : (حل مسئلۀ طوفان)، (حقایق قرآنیه دن برنبذه)، (تعیین الوظائف فی حق المتشابهات) ایله سورۀ جلیلۀ رحمانك تفسیرینه متعلق (ترجمۀ حکمت البیان فی سورة الرحمن) در . لسان مادر زادندن باشقا عربیجه ده تکلم و کتابته مقتدر اولوب کردجه وصربجه یه آشنا ایدی .

رضا افندی « بروسه‌لی علی رضا افندی »

ارباب دانش وقلمدن ومنتسبین مولویه‌دن بر ذات عرفان سمات اولوب (بروسه) لیدر . (بروسه) ده (صدقی‌زاده‌لر) دینیلن عائله‌دندر . یارم عصردن زیاده خدمات ملکیه وقلمیه‌نك مختلف شعباتنده واقفانه وعفیفانه بر صورتده ایفای حسن خدمته موفق اوله‌رق سنك مزارنده محرر : (رضا افندی چکوب هو چکلدی مأوایه) مصراع تعمیه‌دارینك دلالتی اولان (١٣٢٣) تاریخنده اختیار اقامت ایتدیکی (اسکدار) ده ارتحال ایله‌یوب (سلیمیه) درکاه شریفنه دفن ایدلدی . آتی‌الترجمه (سنیح) افندی مرحومك بیوك برادریدر . رسمی وغیررسمی محررات منشیانه‌لری نمونهٔ انشا عد اولونور . قوهٔ حافظه‌سی‌ده موجب حیرت دینه‌جك درجه‌ده اولوب زماننده رتبهٔ بالا رجالنك اك قدملیسی واو تاریخده عددی پك محدود اولان مجلس اعیان اعضای کرامندن ومعمرینندن بر ذات عالی ایدی . (مسلکنامهٔ همایون) اسمنده‌کی تاریخی وسیاسی اثر حکیمانه‌لری شایان استفاده‌در . برآرالق (قارنال) ده اقامتندن ناشی (قارنالنامه) اسمنده‌ده براثر داها یازمشدرکه هرایکیسی‌ده غیر مطبوعدر .

رضا صفوت بك

شیخ‌الاسلام شهیر ابوالسعود افندی احفادندن خطاط مشهور وحدتی‌افندینك مخدومیدر. مقدمات علومی کوردکدن صوکره دیوان همایون قلمنه آلینه‌رق خدمت قلمیه‌یی ایفا ایله برابر لسان عربی وزبان فارسی تحصیلنی اکمال ایله‌دی .

روح صفوت ایدوبده میل علا
واصل اولدی رضـای مولایه

تاریخنك ناطق اولدیغی ١٣٢٩ تاریخنده قیود قلمی ممیزی ایکن ارتحال ایده‌رك جد اعلاسی ابوالسعود افندی یاننه دفن ایدلدی . طریقت قادریه وشاذلیه‌دن مستخلف ومولویه‌یه‌ده محب ، حلیم‌الطبع متقی برذات‌ایدی. صنعت خطی (سامی‌افندی) ایله (محسن‌زاده عبدالله‌بك) دن تمشق ایتمشدر بیوك چکمجه جامع شریفنك یازیلری‌اثرمهارتیدر. تورکجه براوروج رساله‌سی ترتیب ایتدیکی کبی (عروض اندلسی) یی‌ده ترجمه أیله‌مشدر . تورکجه اشعارندن بر مقداری جرائد موقوته‌دن (خزینهٔ‌فنون) و (ترقی) جریده‌لرنده انتشار ایتمشدر . بر مناجاتندن :

ای واقف اسرار و خفیات اولان الله
موجود، احد، واجب بالذات‌اولان الله

تسبیح ایله توحید ایده‌رم ذات عظیمك
ای خالق آثار و شـئونات اولان الله

رفیق بك « مصطفی رفیق بك »

محررین عثمانیه‌دن مقدم برذات اولوب شهیدر. (١٣٣١) تاریخنده تداوی ایچون کیتدیکی (ویانه) ده ارتحال ایتدی .

آثار مطبوعه‌سندن ؛

(مناقب سـیاحین) ، (منتخبات) ، (پواره‌نك ثروتی) ، (خیال ایچنده حقیقت) ، (انسان وحیوان‌اوزرنده موسیقی‌نك تأثیری) .

راشد افندی « کریدی علی راشد افندی »

طرز عتیق ایله طرز جدید آراسنده کندینه مخصوص وضوح وحلاوت بیانه مالك برذات عرفان سمات اولوب (کرید) آداسـنك (قاندیه) شهرندندر . علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکره امور حکومته سالك اوله‌رق بالترقی بولوندیغی مأموریتلرده عفت ورویتله ایفای حسن خدمته موفق اولدی و (١٣٣٦) تاریخنده (چاناق قلعه) متصرفلغندن متقاعداً اختیار اقامت ایتدیکی (بویوك چکمجه) ده ارتحال ایله‌دی . نثری نظمندن اقوادر .

آثار مطبوعه‌سی :

(١) صفاءالقلوب : تراجم احوال اولیـاءاللهدن باحث (طبقات شـعرانی) دن مترجم اولوب (قونیه) مکتوبجیسی ایکن طبع ایتدیرمشدر .

(٢) نمونهٔ حکمت : اسـمی مسماسنه مطابق اخلاقی و حکمی براثر اولوب (طربزون) مکتوبجیسی ایکن طبع ایتدیرمشدر .

(٣) ترکیب بند : بدایت حاللرنده (حانیه) ده طبع ایتدیرمشدر .

مطلعی :

ساقی کتیر اول باده‌یی کیم نشوه رسـاندر — هر قطره‌سی ارباب دلك جاننه جاندر
ساقی یتیش امدادیمه الله ایچـون اولسـون — زیرا فلکك کردش ناسـازی یماندر
بوش طورماسـون الدن‌اله دور ایله‌سون اقداح — صهبـا کتیرك مست اولایم آن بوآندر

اسرار حقیقت اولاماز هرکسه روشن حقك نیجه حکمتلری واردرکه نهاندر
قابل اولاماز قال ایله تقریر سرائر ارباب دلك سویله‌دیکی باشقا لساندر
چشم دل آکاهه بو عالمده سراسر اسرار شئونات الٓهیه عیاندر
بردر متغیر اولاماز اهل حقایق بك طور بقا اولمایان احوال زماندر
میزان عقوله صیغاماز حکمت مولا بو نقلتی طاغلر چکمز خیلی کراندر
وارکن سکا تمیز کبی رهبر وجدان وادیٔ ضلالتده دولاشمق هذیاندر
رفع اولدی نقاب سر سر احدیت کشاف ازل پرده برانداز کماندر
عبرتله باقان صنع خدای متعاله
حیران اولور البت بو تماشای کماله

راشد عشقی بك

ادبای عسکریه‌دن السنهٔ ثلاثه‌یه واقف برذات اولوب (اسکدار) لیدر . (١٢٩٩) تاریخنده مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره قله‌لی اعدادیسنده کتابت و حربیه‌ده عقائد معلملکلرنده ایفای خدمت ایله‌دی . (١٣٣٥) سنه‌سنده میرآلای متقاعدی اوله‌رق ارتحال ایتدی . (قره‌جه احمد) مزارستاننده مدفوندر . طریقهٔ (کلشنی) در .

آثار مطبوعه‌سی :

میزان‌المقال ـ منطق
زبدهٔ تاریخ انبیا
نحو ترکی
صرف ترکی
صرف عثمانی

مکتب حربیه‌ده تدریس وترتیبنه موفق اولدیغی تورکجه علم کلام درسلری غیرمطبوع اولوب بو وادیده موجب استفاده آثار عثمانیه‌دندر .

رشاد بك « احیا افندی حفیدی فائق رشاد بك »

تراجم احوال متخصصلرندن منشی وشاعر برذات اولوب شهیردر. تحصیلنی اکمالدن صوکره اولاً اقلامده متعاقباً معارف مدیرلکی و سائره کبی مأموریتلرله ولایاتده بولوندقدن صوکره استانبوله کلدی . صوك مأموریتی اولان (تقویم وقایع) مدیرلکندن متقاعداً (١٣٣٢) ده

ارتحال ایده‌رك (أرن کوینده صحرای جدید) قبرستاننه دفن ایدلدی . عالم ادبیاتـه خدمات قامیه‌سی سبق ایدن ادبادندر .

آثار مطبوعه‌سی :

(۱) تاریخ ادبیات عثمانیه : اوچ جلددن متشکل اولان بو اثرك جلد اولی بر مدخل ایله اون ایکی‌یه تقسیم ایتدیکی ادوار ادبیه‌مزدن بر قسمنی ، جلد ثانی قسم متباقیسنی ، جلد ثالث منظوم ومنثور آثار منتخبه‌یی جامع اولوب بالکز برنجی جلدینی نشره موفق اولابیلمشدر .

(۲) اسلاف : ایکی جلد اوزرینه مرتب اولوب علما و شعرای عثمانیه‌دن بعضیلرینك احوالنی مبیندر .

(۳) کلدسته : مجموعهٔ اشعاردر ،

(٤) خزینهٔ منتخبات

(٥) کلیات لطائف

(٦) کمال ایله مخابره‌مز

(۷) کنجینهٔ لطائف

(۸) انشا وکتابت

(۹) قرائت درسلری

(۱۰) لغت عثمانی

(۱۱) سرکذشت سنوحی

(۱۲) عملی ونظری تعلیم کتابت

رشید عاکف پاشا :

آتی‌الترجمه قالقاندلنلی عاکف پاشانك مخدوم نجابتموسومی اولوب صوك مأموریتی اولان (اعیان) اعضالغنده ایکن (۱۳۳۸) تاریخنده ارتحال ایده‌رك فاتحده‌یدوی یاننه دفن‌ایدلدی. بولوندیغی مهام‌امور دولتده عفت ورویت دائره‌سنده ایفای وظائف ایله‌دی. دیوانی غیرمطبوع اولوب اشعاری حکیمانه ومتصوفانه‌در . بر غزلی :

خود پرستان زمان دنیـا و مافیها آرار
بربیلن اصل وجودی باشقه بر دنیا آرار
دل نه‌سـاقیدن قاچار نه‌جام غمفرسـا آرار
مشرب اهل حقیقت بر ید بیضـا آرار

فارغ اولماز بر زمان دردِ تجریدن خیال
خلقتندن ، رحلتندن مقصدِ اقصی آرار
بر جمیل اول بیل نه‌در سرِ جمالِ اللهی کیم
دلبراندن عاشقانِ عرفان مستثنا آرار
سرده‌نار عشق اهل البیت یانسون کیم کوکل
حکمِ فرمانی مؤید نوردن طغرا آرار
شمدی وارسون بیلمسون ابنای عالم قدریمی
دم کلیر البت زمان بر معدلت پیرا آرار
نقلدن اول کرك انسانه فیض انتقال
ای «رشید» ارباب فکر الفاظدن معنا آرار

رؤف بك «م . رؤف بك»

ارکان حربیه فریقلکندن متقاعد عاطف پاشانك مخدومیدر. بویله یوکسك بر عائله‌دن یتیشدیکی کبی، بزم مملکتمزجه‌ده اك یوکسك بر درجه‌ده تحصیلنی اکمال ایتمش، ملکیهٔ شاهانه‌دن بر نجیلکله شهادتنامه آلمغه موفق اولمشدر .

علماً احراز ایله‌دیکی بو ممتازیتی آنجق بو یولده فوق العاده بر استعداده مظهریت سایه‌سنده عربجه ، فرسجه، فرانسزجه ، انکلیزجه، المانجه ، ایتالیانجه ، روسجه ، رومجه ، بولغارجه کبی سکیز دوقوز لسانه واقف اولمق؛ وکندی لساننده‌ده نظم ونثره قادر بر درجه‌ده، عادتا بر شاعر نزیه، بر ادیب فاضل تلقی ایدیله‌جك صورتده رسوخ صاحبی بولونمق صورتیله‌ده تتویج ایله‌مشدر

برچوق موقوت رساله‌لرده ، بالخاصه سر محررلکنده بولونمش اولدیغی (رسملی کتاب)ده مختلف ومتنوع زمین وموضوعلرده ، مسلك وچیغیرلرده مقاله‌لری ، شعرلری واردر .

ادبیاتمزك تماشا قسمیله‌ده توغلدن آیریجه ذوق آلمشدر . بو یولده (پروانه) (نکاحده کرامت واردر . (آتش، ایله باروت آراسنده) عنوانلی قومه‌دیلری بولوندیغی کبی ؛ رائف نجدت بکله برلکده یازدقلری (تیراژه) نامنده‌کی پیه‌س‌ده مطبوع آثارندندر .

مطبوع آثار سائره‌سی‌ده بروجه آتیدر :

یونان قدیم تاریخ ادبیاتی
ایتالیان تاریخ ادبیاتی
(انکلیزجه‌دن مترجم) مصور تاریخ اسلام

مرحوم دارالفنون ادبیات عربیه معلملکنده‌ده بولونمش، بوصورتله‌ده علم ومعارفك نشر وتعمیمنه چالیشمشدر . آتیده‌کی منظومه‌سی قدرت شاعرانه‌سنك درجه‌سنی ارائه‌یه کافیدر :

سراب خیال

چنده راه جو ایدم ؛ غریب غریب شب نورد ؛
بر عطر دلربا تصادف ایتدی رهگذاریمه . .
نه نکهت سمندی بو ، نه بوی جانستان ورد
آچیلمامشدی بویله بر چیچك خیال زاریمه . .
ظلال ایچنده طاقتم کسیلدی جست وجو ایله ،
بو زهرهٔ بدیعه‌یی بولوب شغفله قوقلادم .
حلول ایدنجه صبح نو نقاب لیل حائله
ألیمده برسونوك، صولوق‌شکوفه‌کوردم، آغلادم.
نه اولدی کوکلی ربوده أیله‌ین شمیم ناز ؟ .
نه اولدی؟. بلکه قلب محرمنده کیزلیدر، دیدم..
وکأسنی ، تویجنی آچوب ده باقمق ایسته‌دم . .
قیریلدی ، دوشدی پایمه ، دریده اولدی ،
تهیمش ؛ آه پك تهی ایمش بو قلب رخنه‌دار . .
سرشکبار اوزاقلاشوب لیله ایتدم انتظار . .

مرحومك اخلاق واطوار اعتباریله‌ده نزاهت ومرحمت اصحابندن اولدیغنه بوتون طانیانلری شهادت ایتمکده‌در. کنیج یاشده وفاتی ملت ومملکت ایچون البته برضیاع عظیمدر. ۱۳۳۵ سنه‌سی مارتنده ارتحال ایتمش وحیدر پاشاده عائله‌سی قبرستاننه دفن اولونمشدر .

ز

زینب خانم « زینة النساء »

دکرلی عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب آماسیه‌لی (قره‌بلاٹی محمدچلبی) نك کریمه‌سی وقضاتدن (اسحق فهمی چلبی) نك حلیله‌سیدر . فاتح سلطان محمد خان دورنده شهرت بولان شاعرهٔ مشهوره (مهری) ایله معاصر ایدی. قوهٔ شعریه جهتیله (فطنت) خانمه معادل کبیدر. تورکی

فارسی ابیاتله ململع اولان دیوانی حضرت فاتحه تقدیم ایدەرك شاعریتنی اثبات ایتمش و مظهر مکافات اولمشدر . بر نسخەسی ایاصوفیه کتبخانەسندە واردر .

(٨٧٩) تاریخندە وطنی اولان (آماسیه)دە ارتحال ایلەدی . (سلامت خاتون) جوارندە مدفوندر.

ابیاتندن :

آب حیات اولمیجق قسمت ای کوکل
بیك ییل کرکسه خضر ایله سیر سکندر ایت

« زینب » قومیلی زینت دنیایه زن کبی
مردانه وار سادە اولوب ترك زیور ایت

زیور احمد صادق پاشا

شعرای وزرادن معلوماتلی بر ذات اولوب شهیردر . (١٢٧٧) تاریخندە شیخ‌الحرم نبوی ایکن ارتحال ایلەدی . (جنةالبقیع) دە کبار نقشبندیەدن (خواجه محمد پارسا) قربندە مدفوندر . سابق‌الترجمه (عثمان صلاح‌الدین افندی) دن منتسبدر .

دیوانك بر نسخەسی (آثار زیور پاشا) اسمندەکی مطبوع اثرندە منشآتیله برابر مندرج اولدیغی کبی ذیلی مقامندە اولان بر قسمیدە (ذیل آثار زیور پاشا) عنوانیله طبع ایدلمشدر. السنهٔ ثلثه ایله برابر فرانسزجەیەدە آشنا ایدی .

عدم ردیفلی نعتندن :

نعت پاکن ایدەلم مفخر موجوداتك — کیم وجودین ایدەمز مقبرهٔ نعمای عدم
حی ایکن قبردە اولشاه لعمرك که خدا — نازك اندامنی ایلرمی کفنسای عدم

« زیور » ایمسون اکا هربار صلوة ایله سلام
که وجودیدر آنك باعث احیای عدم

هیأته دائر قویروقلی یلدیزلردن باحث غیرمطبوع بر رسالەسی واردر .

زهدی افندی « حافظ محمد زهدی افندی »

علم قرائته واقف حملهٔ قرآندن والسنهٔ ثلثه ادبیاتنه مطلع فضلای شعرادن بر ذات عرفانسمات اولوب (طربزون) لیدر . اکمال تحصیلدن صوکره مادام‌الحیات تدریس وتحریرایله امرار اوقات ایلەدی . طریقةً خلوتی‌در .

(١٣٣٢) سنه‌سنده (استانبول) ه كيدركن (وقف كبير) اوكلرنده مغروق اولان واپورده بالجمله افراد عائله‌سيله برابر دريای رحمته قاريشدی . تلميذلرندن وطربزونك غيور و قدر شناس ارباب قلمندن (حامی زاده احسان) بكك سويله‌ديكی تاريخ بروجه‌آتيدر :

شاعر عارفدی حافظ زهدیٔ دريا دل آه
ايله‌دی بحر فلاكتده غريقاً ارتحـال
موجهٔ اشكمله يازدم جوهرين تاريخنی
زهدی‌افندی‌يه جای‌اولدی‌يم‌غفران بوسال

آثاری :

(١) مرآت‌الملوك : طربزون تاريخی محرری (شـاكرافندی)نك (شوكتنامهٔ عثمانی) عنوانلی منظومهٔ تاريخيه‌سنك تخميسيدر .

(٢) نوباوه : توهوسلك زمانی اشعارينی حاوی‌در .

(٣) مجموعهٔ زهدی : قسم اعظمی منثور اولان مترجم منتخبات آثارينی مبين‌در .

(٤) دفتر اسامیٔ رجال : اركك اسم ومخلصلرينی مشعر رساله‌در .

(٥) نظم‌السير : غزوات پيغمبری‌يی مبين مثنوی طرزنده بويوك بر منظومه‌در .

(٦) زينة‌الافئده : حكميات عائد منظوم ومنثور پارچه‌لری حاويدر .

(٧) تمكين : (١٣٢٥) ده بر سنه نشر ايتديكی ادبی وسياسی رسالهٔ موقوته‌در .

(٨) هديهٔ وطن : الك صوك اثری اولوب مختلف غزته‌لره يازديغی مقـالاتك بر قسمنی محتويدر . اشـبو آثارك جمله‌سی (طربزون) مطبعه‌لرنده طبع اولونمشدر . بونلردن باشـقا غير مطبوع ديوان اشعاری وبعض مقالاتيله مجموعهٔ منتخباتی واردر .

س

سليمان چلبی « سليمان دده »

پدری سلطان‌مراد اول وزراسندن (احمدپاشا) بويوك پدری شهزاده سليمان‌پاشايه تهنية يازان (شيخ محمود افندی)در . لطيفی‌نك عوض پاشا اوغلو ديمه‌سی اثر ذهولدر [١] .

يلديرم بايزيد خانك امامی و (امير سلطان) حضرتلرينك مريد خاصی‌در . اشعار عثمانيه‌نك

[١] زمانمزك متتبع ارباب علم وقلمندن علی اميری افندينك (عثمانلی تاريخ وادبيات) مجموعه‌لرينك اونبرنجی نسخه‌سنده صاحب ترجمه حقنده قيمتلی مسرودات واردر .

مؤسسلرندن عد اولنورلر [١] . الآن ایادئ حرمت و اعتبارده بولنان ونظمی عندالبلغا سهل ممتنع حکمنی آلان مولد [٢] پیغمبری منقبه‌سی بو ذات عالینکدر . بو منظومهٔ شریفه‌نك اسمی (وسیلة النجاة) اولدیغی و (٨١٢) تاریخنده بروسه‌ده ختام بولدیغی نسخهٔ اصلیه‌لرینك آخرنده مذکوردر . رحلتلری (راحةارواح) ترکیبنك دلالتی اولان (٨٢٥) تاریخنده ، قبرمبارکلری بروسه خارجنده چکرکه یولونده‌در . سبب نظمی (کلدستهٔ ریاض عرفان) ده وزمانمز ارباب دانشندن حسین وصاف بکك (وسیلةالنجات) اسمنده‌کی رساله‌سنده مصرحدر. منظومهٔشریفه‌نك مقدمه‌سندن تبرکاً درج اولوندی :

[١] سلیمان چلبیدن اول ادبیاته دائر اثر قالمامش کیدر . کنه‌الاخبار صاحبی عالی افندینك قولنه کوره [سلاطین ثلثهٔ پیشین حضراتی زمانلرنده آمال عمومیه جهت غزایه معطوف اولمغله وقدر دانان سخن السنهٔ عربیه وفارسیه‌یه آشنا بولنمغله نظم عثمانی رواجلنه‌مامش ومولانانیازی و مشارالیه سلیمان چلبی‌نك جدی (شیخ محمود) اشعارله اشتهار بولمشلر ایسه‌ده هرج ومرج تیموریده دیوانلری ضایع اولمشدر . (ولایت کوستروب خلقه صویه سجاده صالمشسین ، یقاسن روم‌ایلینك دست تقوی ایله آلمشسین) بیتی شیخ محمودك سلیمان پاشای غازی‌یه روم‌ایلی فتوحاتی تهنیه ایچون تقدیم ایلدیکی قصیده‌نك مطلعی ایمش] شعرای عثمانیه‌دن بر خیلی ذوات علی‌طریق‌التنظیر مولد شریف منظومه‌لری یازمشلرسه‌ده ، هرحالده قبول عامه‌یه مظهراولان عارف‌بالله وعاشق رسول‌الله سلیمان دده مرحومککیدر .

بعضیلری شونلردر : (شیخ شمس‌الدین سیواسی) ، (بکزاده مصطفی افندی) ، (کشفئ صاروخانی) ، (مناسترلی رفعت بك) ، (ایپصالالی ابوالخیر) ، (آق شمس‌الدین زاده حمدالله چلبی) ، (بروسه‌لی شیخ عبدالقادر نجیب افندی) ، (بروسه‌لی کتابجی مصطفی افندی) ، (بروسه‌لی عاکف‌افندی) ، (صلاح‌الدین عشاقی) ، (ادرنه مفتیسی محمد فوزی افندی) ، (دارنده‌لی بقائی) ، (خواجه رأفت افندی) ، (قول اوغلی) ، (قره‌سیلی‌حسن بحری) ، (شیخ‌صالح نهانی) ، (ارضروملی‌عثمان‌سراج‌الدین‌افندی) ، (شیخ سلامی) ، (کشفئ صماقووی) ، (یسنجی زاده نوری افندی) ، (محمد حسن افندی) ، (ابراهیم قدم افندی) ، (عثمان فوزی افندی) ، (حسین افندی) ، (والی عبدالرحمن افندی) ، (غلامی) ، (مریدئ آیدینی) ، (ابراهیم نظیف قره‌مانی) ، وسائره‌در .

نیقشکلی مرحوم (حافظ صالح افندی) طرفندن نظماً بوشناقجه‌یه ترجمه ایدیلن نسخه (١٣١١) ده اسکوبده طبع اولونمشدر . رومجه‌یه ترجمه ایدیلن یازمه نسخه‌ده منظور عاجزی اولدی . (ترجمهٔ مولود علی لسان آرناوود) اسمیله‌ده (اولسکونلی حافظ علی رضا افندی) طرفندن آرناوودجه‌یه ترجمه اولونمش (١٢٩٥) ده طبع ایدلمشدر . (منظومهٔ مولود فی افضل‌الموجود) اسمیله (ولچترینلی محمدطاهرافندی) طرفندن‌آرناوودجه‌یه ترجمه ایدیلن‌دیکر برنسخه‌ده (ییلدیز) کتبخانه‌سنده‌در. علمای‌چراکسه‌دن(دوزجه‌لی عبدالرحمن‌افندی) طرفندن چرکسجه‌یه ترجمه ایدیلن نسخه‌ده (١٣٢٢) ده مطبعهٔ عثمانیه‌ده طبع اولونمشدر.

[٢] درتیوز سنه‌دنبری افاضل
بر سوز دیمه‌دی اکا مماثل
تنظیرینه‌چوق‌چالیشدی‌یاران
قالدی ینه بکر مثل قرآن

[مقدمهٔ خرابات]

الله آدين ذكر ايدهلم اولا
واجب اولدى جملهايشده هرقوله
الله آدين اول كيم اوّل اكا
هر ايشى آسان ايده الله اكا
الله آدى اولسه هرايشك اوكى
هركز ابتر اولمايه آنك صوكى

سنان پاشا « سنان‌الدين يوسف »

علوم‌عقليه ونقليه‌ده كثيرالاطلاع، فاضل، حكيم واديب برذات اولوب‌مولداً (بروسه)ليدر. توركجه‌ده زمانىنك ادبيات شرقيه‌سندن تقليد اولونديغنى بيلديريه‌جك صورتده اقتباس ايدنلرك برنجيسيدر .

بو جهتله ادبيات عثمانيه‌نك مؤسس اولى عد اولونه‌بيلير . (نثر مرسل) طرزنده يازديغى اثر معتبركه بين‌الادبا (تضرعات سنان پاشا) ديه [١] حرزجان ايدلمكده‌در. همان تقليدى‌ناقابل دينه‌جك درجه‌ده‌در .

پدرلرى مولانا خضر بكك وفاتندن صوكره برمدت تدريس ايله اشتغال ايتديكى كبى على قوشجيدن علوم رياضيه تحصيلى امرپادشاهى اقتضاسندن اولمغله تلاميذندن (مولانا لطفى) يى كوندروب بالواسطه تحصيل ايده‌رك قاضى زادهٔ رومينك هيئتدن چيغمينى اوزرينه يازديغى شرحه حواشى تحرير ايله‌دى. سائر مؤلفاتى (تذكرةالاولياء) [٢] (هدايه) دن طهارت بحثنه متعلق رسالهٔ مقبوله‌سيدر . تفسير (قاضى بيضاوى) يه‌ده برمقدار حاشيه‌سى ومواقفك جواهر واعراض مباحثنك شرحنه دائرده حاشيه‌سى واردر . (اخلاقنامه ـ نصيحتنامه) اسمى ويرلمه‌سى لازم كلن اثرينك مقدمه‌سنده (عشقنامه) اسمنده اثرى‌ده اولديغى مندرجدر .

وفاتى (والسلام على‌من تبع‌الهدا) جمله‌سنك دلالتى اولان (٨٩١) تاريخنده مرقدى

---

[١] تمامى اوچ يوز كسور صحيفه‌دن عبارت بولونان وبرخيلى منظومه‌لرى‌ده حاوى اولان برنسخه‌سى نور عثمانى‌ده موجود اولان بو اثر مقبولك برقسم جزئيسى مطبعهٔ ابوالضياده ، ربعنه قريب برقسمى‌ده سوريه مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر . بعض سخن شناسان بو اثرك (عبدالله انصارئ هروى) نك فارسى العباره يازديغى مناجات مشهوره‌سنه فقط توسيع صورتيله تقليداً يازلديغى ظننده‌درلر .

[٢] شيخ (عطار) ك بو اسمده فارسى العباره بر اثر عاليلرى واردركه ساده برلسانله (على رضاء قره حصارى) معرفتيله توركجه‌يه ترجمه اولونمشدر . پاشانك (تذكره) سى بو ترجمه دكلدر . پاشانك ؟ نسخه‌سى (نور عثمانيه) كتبخانه‌سنده واردر . (موت‌المحبة) تركيبنك دلالت ايتديكى (٩٢٧) ده بروسه‌ده وفات ايده‌رك زينيلره دفن اولونان برادرلرى (مفتى احمد پاشا) ده فضلادن بر ذات اولوب (اينه بك)ده بر مدرسه وبر كتبخانه بنا اتمشلردر .

(حضرت خالد) جوارنده خطیب زاده قربنده‌در [١] علم تصوفی منتسبی بولوندقلری (شیخ وفا) حضرتلرندن اخذ ایله‌مشدر . جود وسخا ایله‌ده متصف ایدی . الحاصل پاشا :

حکومت حکمت ایله مشترکدر ⎫
وزیر اولان حکیم اولمق کرکدر ⎭ دستورینه تابع اولان نوادردندر .

نثرلرندن برر پارچه (تضرعاتندن) :

الٓهی ! بن سنی نه‌دل‌ایله اوکه‌یم‌که دل حقیقتك بحرنده برقطره : الٓهی بن‌سنی نه‌وجودله وصف ایده‌یمکه وجودم مهرك شعاعنده برذره ! هرعقل دراك جمالك وصفنده تیره ! اصحاب فنون وشروح عزتك حواشیسنده متلاشی ! ارباب قلوب وکشوف، جبروتك حرمنده بربلوك بیکانه وناشیٔ و بصایر اصحاب عقل متین و بصیرت عظمتك بحرینك بر قطره‌سندن غریق، خواطر ارباب رأی‌خطیر وفکرت جلالك آتشنك برشراریله حریق! الٓهی سن‌اول عزیزسك‌که عزتك جمیع اعزه‌نك آلنه رقم ذل چکمشدر ؛ وسن اول عظیم‌سك‌که جمیع عظمانك یوزینه عظمتك داغ صورتی باصلمشدر . سن اول کاملسك‌که جمیع کامللرك کوزینه کمال بی نهایتك خاك نقصان اکمشدر .

اشعارندن :

قلب مؤمن‌که عرش رحماندر
آنی ییقمق زیاده طغیاندر

توحید خدا کتابه صیغماز
تقریری آنك‌خطابه صیغماز

(تذکرة‌الاولیا) دن : امام جعفر صادق (رضی‌الله عنه)

بریسی شول قدوهٔ اتقیا وزبدهٔ اصفیا سلطان شریعت نبویه برهان طریقت مصطفویه عالم عامل وفاضل کامل میوهٔ دل اولیا کوشهٔ جکر انبیا زین آل نبی وفخر اولاد علی عارف عاشق ابو محمد حضرت جعفر صادق رضی‌الله عنه وارضاه و جعل فی اعلی غرف‌الجنان مثواه حضرت جعفر صادق جمیع مشایخك قدوه‌سی ایدی . وزمرهٔ اولیانك عمده‌سی ایدی . ارباب شریعت یاننده مسلم ایدی واصحاب طریقت قتنده مکرم ایدی . امام حق ایدی ومقتدای مطلق ایدی . عباد آره‌سنده مقدم ایدی وزهاد آره‌سنده معظم ایدی . عارفلرك مرتضاسی ایدی وعاشقلرك

[١] (١٣١٠) سنه‌سی (ادرنه) سالنامه‌سنده کلیبولیده مدفون اولدیغی محررسه‌ده موثوق دکلدر. ترجمهٔ شقایقده مندرج ترجمهٔ حالنده ـ ص ١٩٥ ـ ادرنه و متعاقب صحیفه ه‌مشنده استانبولده مدفون اولدنی ، تاج‌التواریخده ـ ج ٢ص ٥٠٠ ـ ادرنه‌ده ارتحال ایلدیکی محرر ایسه‌ده مرقدینك حضرت خالد جوارنده خطیب زاده قربنده اولماسی اقوادر .

پیشواسی ایدی . صاحب‌دل و ذوق ایدی و پرصفا وشوق ایدی کاشف حقایق ایدی ومبین دقایقدی . معانیٔ تفسیرده معارفی چوق ایدی واسرار تنزیلده لطایفنه حد یوق ایدی . معجون طینتی آب دریای نبوتدن ایدی وترکیب طبیعتی اصل برهان و محبتدن ایدی . جدی رسول ایدی وجده‌سی بتول عذرا ایدی .

پاشانك بالایه درج اولونان آثارندن استنباط اولوندیغی اوزره متانت فکر ، صنعت افاده میل حکمت کبی مآثر ادبیه‌نك جمله‌سنی بحق حائز اولدیغی تظاهر ایدر. ادب نقطهٔ نظرندن دخی برملتك ادبیاتی لسان هویتی دیمك اولدیغنی آکلایه‌رق ادارهٔ فکر ایتمك لزومنی جمله‌دن اول درك ایتمش اولماسنه حکم ایدلمکده اصلا تردد ایدلمز .

سهی بك « ادرنوی »

قدمای شعرادن و (نجاتی) نك تلامیذندن برذات اولوب (ادرنه) لیدر. علیشیرنوایی‌نك (مجالس النفائس) نه تقلیداً (هشت بهشت) نامیله یازدیغی تذکرهٔ شعراسنده (٢١٦) شاعر مذکوردر. (٩٥٥) تاریخنده (ادرنه) ده ارتحال ایتدی. تذکرهٔ شعراسی منقح وغیرمسلسل برطرزده یازیلان آثار قدمادندر . تذکره‌نك خاتمه‌سنده‌کی منظومه‌سندن :

کل ای درد اهلی عاشق اولمه غافل
طوروش سعی ایت کاوله تحصیل حاصل
یترغم بحرینه غواص اولدك
بلابزمنده چوق رقاص اولدك
کیدر جان وکوکلدن ژنك وپاصی
دیلرسه‌ك بولاسین غمدن خلاصی

تذکره‌نك اخیراً طبعنه همت ایدلدی . استادی (نجاتی) نك سنك مزارینی یاپدیرمشدر ؛ ادبای عصردن (فائق رشادبك) مرحوم طرفندن یازیلان مفصلجه ترجمهٔ حالی مطبوع تذکره‌سنك نهایتنده مندرجدر .

سروری مصطفی افندی « مصلح الدین »

قدمای شعرا وعلمادن اولوب (کلیبولی)دندر. مثنویٔ شریف ایله سعدینك (کلستان)نی و (دیوان حافظ) ی شرح ایتمشدر . مع‌مافیه لسان فارسینك غوامضنه دائر بعض نقطه‌لرده

خطالری بولونور . شاعرلکجه قدمانك متوسطلرندندر . مرتب دیواندن باشقا فن عروض وقوافی ایله اصطلاحات ادبیه‌دن باحث (بحرالمعارف) اسمنده مقبول ادبا بر اثری دها واردر. وفاتی (میرود بیهشت) و (کندی جهان سروری) ترکیبلرینك دلالت ایتدیکی (٩٦٩) تاریخنده قبری استانبولده قاسم‌پاشا سمتنك بك‌اوغلی جهتنده بنا ایله‌دیکی مسجد حظیره‌سنده‌در. (امیربخاری دامادی محمود چلبی)دن منتسبدر . آثارسائره‌سی : (حاشیهٔ تفسیر بیضاوی) ، (شرح بخاری الی نصف) ، (حاشیهٔ اوائل هدایه) ، (حاشیهٔ تلویح) ، (حاشیهٔ عنایة) ، (شرح مصباح) ، (شرح معمیات علی کرم‌الله وجهه) ، (شرح مراح) ، (تفسیر سورهٔ یوسف) ، (شرح موجز من‌الطب) ، (شرح معمیات جامی) ، (ترجمهٔ روضة الریاحین فی حکایات‌الصالحین) ، (شرح شبستان خیال) ، (شرح ایساغوجی)، (ترجمهٔ عجائب مخلوقات) (ترجمهٔ ذخیرة‌الملوك) وسائره کی اوتوز پارچه‌دورکه الدباشده‌کی شرحلردن ماعداسی غیرمطبوعدر. (ذخیرة‌الملوك) (٧٨٦) ده وفات ایدن (سیدعلی همدانی) نك فارسی‌العباره یازدیغی اثردرکه منقسم اولدیغی ابواب بروجه آتیدر :

(١) ایمان (٢) عبودیه (٣) مکارم اخلاق (٤) حقوق‌الوالدین (٥) احکام‌السلطنة (٦) سلطنت معنویه (٧) امربالمعروف و النهی عن‌المنکر (٨) شکر نعمت (٩) صبرعلی‌المصائب (١٠) ذم‌الکبر والغضب‌در .

(بحرالمعارف) اسمنده‌کی اثری ادبیات عثمانیه ایله متوغل ذواته لزوملی اثرلردندرکه برمقدمه اوچ مقاله برخاتمه اوزره مرتبدر . مقدمه‌سی عروض واصطلاحات شعریه‌یی ، مقالهٔ اولی بحرلری ، مقالهٔ ثانیه صنایع شعریه‌یی ، مقالهٔ ثالثه تشبیهات ومسائل انیس‌العشاقی، خاتمه علم شعرك فوائدینی مبین‌در .

ابیاتندن ؛

دیدیلر تأثیر ایدر اسما مسماده ولی
ای «سروری» کورمدم‌عالمده خنداناولدیغین

نورعثمانی کتبخانه‌سنده (اوموز پاشا) نامنه مؤلف تورکجه بر تفسیری‌ده واردر . خط دستیله محرر شبستان خیال شرحی‌ده شهزاده جامع شریفی کتبخانه‌سنده‌در . (ترجمهٔ کتاب‌العجائب والغرائب) اسمنده‌کی اثرینك (١٤٧) پارچه رسمی حاوی بر نسخه‌سی‌ده (اندرون همایون) ده (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده موجوددر . فارسی‌دان‌علماء عثمانیه‌دن (علی‌بن‌حاجی‌عثمان) اسمنده بر ذات‌ده کلستانه عائد (مفتاح کلستان) اسمیله بش فصل اوزره مرتب براثر یازمشدرکه فصولی بروجه آتیدر :

(١) آیات (٢) احادیث (٣) کلام کبار (٤) اشعار عربیه (٥) لغات .

سعالی حسام الدین افندی

سلطان سلیمان قانونینك شرقدن كتوردیكی فضلای ادبادندر. سلطان مشارالیهك امریله امام غزالینك (كیمیای سعادت) نی (تدبیر اكسیر) اسمیله ترجمه ایتدیكی كبی (كیمیای خزائن عرفان) اسمیله ده برأثر مقبول یازمشدر. (روح پاك سحابیه رحمت) مصراعنك دلالتی اولان (٩٧١) ده استانبولده ارتحال ایتدی. دیوانی نور عثمانی كتبخانه سنده تدبیر اكسیرك بر نسخه سی بغداد قصرنده واردر. (كیمیای سعادت) (٩٠٥) تاریخنده (پرلپه) لی (قورت بن علی القصاب) اسمنده برذات طرفندنده ترجمه ایدلمشدر. علمادن (بلال زاده محمد افندی)نك (٩٦٧) تاریخنده یاپدیغی ترجمه نك خط دستیله محرر نسخه سی ده آیاصوفیه كتبخانه سنده در.

ابیاتندن :

جنونم مبتلای زلف جانان اولمایان بیلمز
پریشان خاطرك حالن پریشان اولمایان بیلمز

سلطان سلیمان قانونی

سلاطین عثمانیه اعاظمی ایچنده شعر ایله ده تمیز ایدنلردن اولوب شعرلرنده (محبی) تخلص ایدرلردی. بو مخلصله میدانه كتیردكلری دیوانلری اخیراً مرحومه (عادله سلطان) طرفندن طبع ونشر ایتدیرلمشدر. ارتحال عالیلری (شهید راه حق سلطان سلیمان) مصرعنك كوستردیكی (٩٧٤) ده تربه لری صنایع معماریهٔ عثمانیه نك انموذج بدایعی حكمنده اولان جامع شریفلری یاننده در.

اشعار حكیمانه لرندن :

اولمایه دولت جهانده بر نفس صحت كبی

مصرع بر جسته سی پك مشهور اولدیغی كبی :

قدیاری كیمی خلقك سرو اوقور كیمی الف
جمله نك مقصودی بر اما روایت مختلف (اهل عرفانك سوزی بردر عبارت مختلف)

ای محبی یار الندن بر قدح نوش ایله ین
حضر الندن کر اولورسه آب حیوان ایسته مز

بیتلری دخی بین الادبا زبانزددر . خط تعلیقده مهارتلری وار ایدی . برده دیوان فارسیلری اولدیغی (جواهر الملوك) ده مندرجدر . زمانلرنده ترتیب اولونان (قانون نامه) نك بر نسخه سی نور عثمانیه کتبخانه سنده واردر .

غزل مشهورلری :

خلق ایچنده معتبر بر نسنه یوق دولت کبی
اولمایه دولت جهانده بر نفس صحت کبی

سلطنت دیدکاری آنجاق جهان غوغاسیدر
اولمایه بخت و سعادت دینه ده وحدت کبی

قو بو عیش و عشرتی چونکیم فنادر عاقبت
یار باقی ایستر ایسه ك اولمایه طاعت کبی

اولسه قوملر صاغیشنجه عمر که حدوعدد
کلمیه بو شیشهٔ چرخ ایچره بر ساعت کبی

کر حضور ایتمك دیلرسه ك ای «محبی» فارغ اول
اولمایه وحدت مقامی کوشهٔ عزلت کبی

ساعی مصطفی چلبی « نقاش »

صنایع معماریه نك بر شعبه سی اولان (نقاشلق) صنعتنده ماهر ، دکرلی بر شاعر اولوب شهیردر . (کتدی ساعی ره فنایه بکون) مصراعنك دلالتی اولان (۱۰۰٤) ده ارتحال ایله دی . (سیلیوری) قاپیسی خارجنده مدفوندر . عثمانلی معمارلرینك مدار افتخاری بولونان مشهور (معمار سنان) ك ترجمهٔ حالنی یازمشدر . اخیراً (اقدام) مطبعه سی همتیله و (تذکرة البنیان) اسمیله طبع اولوندی . برده (روضة السلاطین) اسمنده بر اثری اولدیغی (شهری زاده سعید افندی) نك (نوپیدا) نامنده کی تاریخنده مذکوردر .

سهمی محمد چلبی

فضلای شعرادن بر ذات اولوب (بروسه) لیدر . علوم رسمیه‌یی چیوی زاده‌دن بعدالاکمال سلك قضایه سالك اولمشیدی . (١٠٥٥) تاریخنده (بروسه) ده وفات ایده‌رك (خنکار کوشکی) جوارنده‌کی (تمنا) دینیلن مقبره‌یه دفن ایدلدی . (جام کیتی نما) اسمنده قیمتدار بر اثریله منظوم حدیث اربعین ترجمه‌سی، بروسه‌ده مدفون اولان اولیای کرامك مناقب علیه‌لرینی حاوی مجموعه‌سی و مرتب دیوانی واردر . دیوانك بر نسخه‌سی ایوبده خسرو پاشا کتبخانه‌سنده موجوددر . آثاری غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

چکوب دست تعرض عالمك نزدیك و دورندن
تهی قیل ساغر آمالی صهبای سرورندن

چکوب کرمیله سردین نقدجان و یردکنه کام آلدك
بو کلزار فنانك میوهٔ شیرین و شورندن

مصارعندن :

دل دادهٔ نشان طمع خام اولماز

سبزی محمد افندی

شعرادن طبعی لطائف کولغه مائل بر ذات اولوب (بروسه) لیدر . حضرت امیر مدرسی ایکن (١٠٩١) ده ارتحال ایده‌رك (طوز بازاری) معلم خانه‌سی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . مرتب دیوانی واردر .

ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر (دده جنکی) نك (سیاستنامه) سنی‌ده ترجمه ایتمشدرکه غیرمطبوعدر . مطبوع ترجمه‌نك شیخ‌الاسلام عارف افندینك اولدیغی ذکر ایدلدی .

سامعی عبدالکریم افندی

قضاتدن ولسان کتابتمزی مصنع برلسان طورینه سوق ایدنلر جمله‌سندن اولوب ـ سنه لیدر. « عبدالکریم افندیه فردوس اولا مقام » مصراعنك دلالت ایله‌دیکی (١٠٩٦) تاریخنده استانبولده ارتحال ایله‌دی . شعره‌ده انتسابی واردر .

آثاری : (ذیل سیرویسی) ، (دیوان) ، (منشأت) وسائره‌درکه غیرمطبوعدر . جوار ایوبده حمام قارشیسنده‌کی تجره داخلنده مدفوندر . دیوانك برنسخه‌سی (اندرون همایون)ده « بغداد قصری » کتابلری آراسنده واردر .

ابیاتندن :

سبحه‌سن زاهد عجب الده دمادم نه طوتار
اویله صد پاره تهی دام ایله آدم نه طوتار

— —

کرسیده سویله وار ایسه برغیری مشکلك
واعظ دخانی آغزیکه آلما یانار دلك

سری ابراهیم افندی

شعرادن سخن شناس برذات اولوب (اسکدار) لیدر . (١١١١) ده (کرید) دفترداری ایکن ارتحال ایتدی . شقایق ذیلی شیخی‌ده اسکدارده وفات ایتدیکی محرردر . خواجه نصرالدین آسا لطائفه میال ایدی . مرتب دیوانی حمیدیه‌ده واردر .

ابیاتندن :

صوفی اسماچکدی یاره کوردی کیم تأثیر یوق
باشلادی بیهوده نام دلربایی چکمکه

—

غضبناك اولمه پی‌دربی نکاه بی محابادن
که شمع روشنه پروانه بی‌پروا هجوم ایلر

—

اول آفتك می عشقیله مست ایمش واعظ
بزه نصیحت ایدن یادکاری کوردکمی

ابیاتندن :

زاهد بو برودتله اکر دوزخه کیرسه‌ك
بر لوله دخان ایچمکه آتش بولامازسك

بر کون دوزخ نشانن شویله تحقیق ایتدی واعظ کیم
قیاس ایتدککه آنی شیمدی کلمشدر جهنمدن

مصارعندن :

زمرهٔ عرفان ایله انسیت ایت کل آدم اول

سوزیٔ برزرینی « سوزیٔ نقشبندی »

علماء شمرادن اولوب (برزرین) لیدر . مسلك علمیسی ترك ایده‌رك (غازی میخال) بك زاده علی و محمد بکلر معیتنده بولوندی . بونلرك غزواتی مثنوی طرزنده اون بش بیك بیتله بحر رملده نظم ایتمشدر . اشعار سائره‌سی‌ده واردر . آثاری مطبوع دکلدر . مطبوع سوزی دیوانی شیخ شمس‌الدین سیواسی احفادندن (احمد سوزی افندی) نکدر .

ابیاتندن :

محبت شمعنی جانه دلیل ایت .
دل‌سوزانی اول شمعه فتیل ایت .

بولونماز شیمدی برصافی درون یار
مکر آینه کیم آنده نظر وار .

(برزرین) ده بنا کرده‌سی اولان جامع حظیره‌سنده مدفوندر . یتیم حقی ییین برقاضی‌یه خطاباً یازدیغی منظومه بروجه آتیدر :

ای قاضی سکا دعواجی یزدان اوله‌جقدر: | محشر عرصاتنده‌کی دیوان اوله‌جقدر
حشر ایچره سجلات عمل چون بوله امضا | رشوت ورقی نامه‌که عنوان اوله‌جقدر
دورکده یتیمك‌که کوزی یاشی رواندر | بر کون سنی غرق ایتمکه عمان اوله‌جقدر
رشوت کموکن طورمز ایلیك کبی امرسك | قارنك یاریلوب بر کون ایلك قان اوله‌جقدر
بوسازی‌که سن پرده‌لر آلتنده چالارسك | صانمه‌که آنك نغمه‌سی پنهان اوله‌جقدر

مصارعندن :

محبت بر کف داوددر پولادی موم ایلر

سامری علی افندی

علمای شعرادن بر ذات اولوب بوغاز ایچنده (ینی کوی) ده دوغمشدر . آق محمود وقره خلیل افندیلر کبی فضلادن تکمیل تحصیل ایلیه‌رك نیابتله ایفای خدمتدن صوکره شیخ الاسلام (ینکیشهرلی عبدالله افندی) نك فتوی امانتنده بولوندی . (۱۱۳۵) ده استانبولده ارتحال ایتدی . فخریه طرزنده برغزلندن :

اولسه بکر قلمم خجله که آرای سخن
دوشه‌نیر مقدم تعبیرینه دیبای سخن

سرانکشت دل مویشکافمله بنم
حل اولور عقدهٔ اشکال معمای سخن

جان بولور قالب فرسودهٔ طرز ویسی
ملك عیسی نفسم ایله‌سه انشای سخن

سامی مصطفی بك

غزلسرالقدہ تمیز ایدن شعرادن اولوب (آربه امینی زاده) [۱] شهرتیله بنامدر . علم خطده مهارت تامه‌سی وارایدی . خطوط متنوعه‌دن ثلث ، نسخ ، تعلیق ده صاحب رسوخ اولدیغی کبی بر نوع شکست تعلیق میدانه کتیرمشدر . سلطان محمود اول زماننده وقعه نویس اولانلردندر . (۱۱٤٦) ده استانبولده وفات ایله‌دی . (علی پاشای جدید) قبرستاننده مدفوندر . دیوانی مطبوعدر .

برغزلی :

فرق ماهیت دل چشم تماشادندر
پرتو نیك و بد آیینهٔ اسمادندر

روزن خانه‌یی سرماده کشاد ایتمکدر
سردیٔ بزم ادب خندهٔ بیجادندر

[۱] تجارت ناظری

حاضر اول بزم مکافاته ایامست غرور
رخنهٔ سنك سیه پنبهٔ مینادندر

صاف دل تیره نهادانه اولور فیض رسان
گهر افشانیٔ ساحل کف دریادندر

« سامیا » خانه براندازیٔ دل همچو حباب
جوشش موجهٔ سیلابهٔ صهبادندر

ابیاتندن :

نه‌درسودی بو بازار فناده جلب اموالك
غنا ویرمز متاع مستعاری دوش دلالك

بیهوده ایتمه اهل ریادن امید فیض
ایتمز درخت خشك نمادن ثمر ظهور

هر کارده عاقل گوزه‌دیر سمت سهولت
انگشت خرد عقدهٔ دشواره یاپشماز

مصارعندن :

حسن خلق آدمه سرمایهٔ آسایش اولور

اشاراتی بدلدر گفتگویه مردم لالك

تلاش حرص بیجا آدمی محروم کام ایلر

ترجیع بندینك مطلعی :

صوفی کبی ظن ایتمه بزی سبحه بدستز
بز دانه شمار گهر عهد الستز

بعض ذوات :

حاضر اول بزم مکافاته ایامست غرور
رخنهٔ سنك سیه پنبهٔ مینادندر

بیتنك معناسزلغنه حکم ایدرلر . بعضلرده زاج یاغی شیشه‌سی قپاغنه قونیلان پاموقك دمیر اوزرینه وضع اولوندیغی حالده مرمرده حاصل اولان رخنه اولدیغی ویاخود بیوك قایالر

اوزرنده حاصل اولان پاموغه بکزر، اونلرك بالآخره قاپانك آره‌سنه نفوذ ایده‌رك مرور زمانله قاپاده رخنه پیدا ایتدیکنی درمیان ایلیه‌رك معنانك موجودیتنه قائل اولورلرکه توجیه ثانی دها موافقدر .

سید وهبی حسین افندی

عثمانلی شاعرلرینك ممتازلرندن اولوب شهیردر . طریق تدریسه دخول ایده‌رك حلب مولویتنه نائل اولمشدی . ایفای مجدن صوکره (آه وهبیٔ هنرپیشه جهاندن کتدی) مصراعنك ناطق اولدیغی (١١٤٩) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی . جراح پاشا قربنده جانبازیه مسجدی حظیره‌سنده مدفوندر . شعرده سنبلزاده‌یه فائقدر . مرتب دیوانندن باشقا برده (سورنامه) سی واردر . (فائضی) نك ناتمام براقدیغی (لیلی ومجنون) منظومه‌سنی ده اتمام ایتمشدر . آثاری غیر مطبوعدر . وهبی مخلصی معلم ادبی (نیلی افندی) طرفندن تخلیص ایدلمشدر .

ابیاتندن :

هر بری برروزن قصر تجلیات اولور
کیمکه ایلر سینه‌سین بیك پاره الله عشقنه

مستغنیٔ ارشاد اولور ارباب بصیرت
سکان حرم نیلر ایمش قبله نمایی

سن ده عقلك وار ایسه برنشوه تحصیل ایت یوری
عالمك طعن ایتمه تریا کیسنه عیاشینه

مثال بحر درونکده صاقلایوب کهرك
هنر نمالغه میل ایتمه وار ایسه هنرك

آدم اودرکه ایتمیه تغییر وضعنی
اقبال وبخت کندینه یار اولمش اولمامش

مصارعندن :

آدمه کندی آیاغی ایله دولت کلمز

دعوی نبوت بولمازاولورسه کواه مست

بخشش نابمحل جوددن اولمازمعدود

روایت مشهوریه کوره سلطان احمد ثالث باب همایون خارجنده‌کی چشمهٔ نفیسی ایچون تاریخ اولمق اوزره :

بسمله ایچ صویی خان احمده ایله دعا

مصراعنی تنظیم ایتمش اولدیغی حالده درت اکسیك کلمشیدی . وهبی بونی :

آچ بسمله ایچ صویی خان احمده ایله دعا

صورتنه افراغ ایله حسابی اکمال ایتدکدن صوکره بووزن وقافیه‌ده صاحب مصرعك اوصاف شاهانه‌سنی حاوی برده قصیده یازمشدر .

سالم محمد امین افندی « میرزا زاده »

فضلای شعرادن و صدوردن اولوب شهیردر . مثنویاتی روحلی ورونقلیدر . (١١٥٦) تاریخنده طرابلس شام ایله شام بیننده (مفرق) ده وفات ایله‌دی . شهزاده جوارنده بوزدوغان کمری قربنده‌کی قلندرخانه سوقاغنده پدرینك قبری یاننه نامنه منسوب برسنك مزار دیکلدی .

آثاری : (ترجمهٔ عقائد طحاوی) ، (ماهیة العشاق) ، (تذکرة الشعرا) ، (ترکی وفارسی لغت) (ترجمهٔ لغت وصاف) ، (شرح رسالهٔ حسینیه من الاداب) ، (نیل الرشاد فی امر الجهاد) ، (نحو و منطقدن برر متن ایله شرحلری) وسائره‌در . آثارندن (تذکره‌سیله) (نیل الرشاد) ی مطبوعدر .

ابیاتندن :

ذره‌لر ناچیز ایکن عرض وجود ایلرینه
عالمه انوار خورشید جهان آرا ایله

تذکرهٔ شعراسی (اقدام) مطبعه‌سی همتیله طبع اولونمشدرکه عباره‌سی طرز قدیم اوزره تکلفات منشیانه‌یی حاویدر . مطبوع (تذکرهٔ فطین) بونك ذیلیدر . خط دستیله محرر نسخه‌سی

خالص افندی کتبخانه‌سنده‌در. نیل الرشاد فضائل جهاده عائد تورکجه یازیلان آثارك بیوکلرندن اولوب اون‌یدی فصل اوزره مرتبدر . (١٢٩٤) ده طبع اولونمشدر .

فاضل شهیر (عینی) نك (عقدالجمان) اسمنده‌کی مشهور تاریخ عمومیسنك اون‌بر جلدینی‌ده ترجمه ایتمشدرکه سکز جلدی نورعثمانی کتبخانه‌سنده موجوددر .

برده قواعد صرفیه ونحویه‌دن باحث (سلامة الانسان فی محافظة اللسان) اسمنده بر اثری واردرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی عاشر افندی کتبخانه‌سنده‌در .

سنبل زاده وهبی محمد افندی

علما و شعرادن مشهور برذات اولوب مرعشلیدر . برآرەلق سفارت طریقیله ایرانه‌ده کیتمش ایدی . (کلشن جنت اوله مسکن سنبلزاده) ، (کلشن جنتی مأوی قیله سنبلزاده) و (جنت اولسون روحنه‌وهبی افندینك مکان) مصراعلرینك کوستردیکی (١٢٢٤) تاریخنده استانبولده وفات ایده‌رك ادرنه قپوسی خارجنده طوپجیلره دفن ایدلدی . شعری علم قوتیله سویلنمش اولدیغندن اوقدر کوزل اولمامقله برابر موزون سوز سویله‌مك خصوصنده عثمانلی شاعرلرینك برنجیلرندن عد اولنور . آثار مطبوعه‌سی : (تحفه) (نخبه) [١] عنوانلی بری فارسی دیکری عربی ایکی لغت منظومه‌سیله (نابی) نك خیریه‌سنه نظیره اولمق اوزره مخدومی نامنه یازدیغی (لطفیه) اسمنده‌کی نصیحتنامه‌سی و مرتب دیوانی و (شوق انکیز) نامنده‌کی حکایتنامه‌سندن عبارتدر .

١١٨٤ تاریخنده (عقدالجمان) دن برقسمنی‌ده ترجمه ایتمشدرکه بر نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر .

ابیاتندن :

ایدن هرکارینی میزان انصاف ایله سنجیده
بوبازار فناده سود کورمزسه زیان چکمز

سرقت شعر ایده‌نه قطع زبان لازمدر
بویله‌در شرع بلاغتده فتاوای سخن

---

[١] عصر اخیر فضلاسندن (بابا کوبلی احمد رشید افندی) نك مکمل ومطبوع شرحی اولدیغی علما فصلنده ذکر ایدلدی .

مصارعندن :

یوسف اولسه‌ده زمانه‌سنی میزانه چکر

خمار آلود کانك نقلتن بیرمغان چکمز

دور ابواب ایله‌یوب اولمه جهانده دربدر

درکه بادی دوررکن ایتمه غیره انتساب

بیوك پدری (مرعش مفتیسی محمد افندی) ده فضلادن برذات اولوب (شرح الاشباه المسمی بتوفیق الاله) ، (نورالعین) ، (کتاب التنزیهات) اسملرنده فقهدن اثرلری واردر.

سکبانه باشی « قوجه سکبانه »

عقللی ، حمیتلی یکیچری رؤساسندن والحق دکرلی منشیلریمزدندر . نظام جدیدی التزاماً (خلاصة الکلام فی رد العوام) عنوانیله سلطان مصطفای رابعه تقدیم ایتدیکی لایحه‌سی مدعاسنی اثباته کافیدر . طرز افاده‌سی بر پدرك اولاده ایتدیکی خطابه بکزر ؛ پارلاق دکل ، سویملی دکل ، سفسطه‌لی دکل لکن وجدانیدر ؛ معقولدر . مربیانه‌در . وفاتی سلطان محمود ثانی‌نك اوائل سلطنتلرنده یعنی (۱۲۲۳) تاریخلرنده‌در . افاده‌سی حائز سلاست اولدیغندن عاکف پاشایه توجیه اولونان شرف تجدیدادبی همان قوجه سکبان باشی‌یه‌ده عائداولسه تجویز اولنه‌بیلیر. لایحه‌سنك برقسمی (نمونۀ ادبیات عثمانیه)ده مندرجدر. غایت متین وحکیمانه بر فکر سیاسی‌یه مالك اولدیغی نظام جدیدی التزامندن آکلاشلمقده‌در .

سلطانه سلیم ثالث

سلطنت عثمانیه‌نك سیاست ، عسکرلك ، معارف خصوصلرنجه دورۀ تجدده کیرمسنه باعث اولان پادشاه مغفوردر . خصائل وکمالات سائره‌لرندن باشقه شعر وموسیقی‌یه‌ده انتساب تاملری اولوب مخلصلری (الهامی) ایدی. مرتب مذهب دیوانلری ییلدیز کتبخانه‌سنده‌در . بر مقداری‌ده عطا تاریخنك دردنجی جلدنده محرردر. غزلیات شاهانه‌لرندن الك منهوری (آغلار) ردیفلی اولانیدر . (فردوسی اتدی مولی سلطان سلیمه مأوی) ، (حیف جور دور ایله سلطان سلیم اولدی شهید) مصراعلرینك دلالتی اولان (۱۲۲۳)ده مرقد عالیلری (لاله‌لی)ده پدر اکرملری یانندەدر.

أشعارندن :

یاپشدم دامن پاك رضایه هرچه بادا باد
صاارلدم خاکپای مصطفی‌یه هرچه بادا باد
ظهورات شئونه تاب وطاقتسز قالوب بیداد
صیغندم درکه ذات خدایه هرچه بادا باد

سروری عثمان افندی « مورخ »

متأخرین شعرادن اولوب (آطنه)لیدر. اولجه (حزنی) تخلص ایدردی. تاریخ‌نظممنده‌کی مهارتیله مشهوردر. استانبوله کلدکدن صوکره سنبلزاده وهبی افندی‌یه کتخدا اولدی. طبعی هزل کولنه وهجوه [١] میال ایدی. (سرورینك وفاتی موجب حزن اولدی احبابه) (سروری رفت ازدنیا) مصراعلرینك کوستردیکی (١٢٢٩) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی . ادرنه قپو خارجنده طوپجیلرده سنبلزاده‌نك یاننده مدفوندر . دیوانی مطبوعدر . سرورینك ولادتی ، مملکتندن خروجی ، پدرینك وفاتی ، ربیع‌الاولك بشنده واقع‌اولمشدر . (١٢٩٩) تاریخنده طبع ایدیلن سروری مجموعه‌سی نام اثرده تاریخلرینك اك منتخب پارچه‌لری محرردر . ابیاتندن :

درونك تیره ایلر دود غفلت بزم عالمده
صاقین‌فانوس‌وش‌دوراتمه‌هرشمع مرام اوزره

مصارعندن :

یوك دکلدر کندینه حماله صیرتنده سمر

سعید محمد افندی « شیخ — بابا افندی زاده »

بروسه شعرای مشایخندن وطریقت نقشبندیه عرفاسندن اولوب بابا افندی زاده نامیله

---

[١] سرورینك هزلیاتی چکیلر بلالردن دکلدر . کندیسی بووجهله نه‌قدر شایان مؤاخذه کورلسه برشیء دینله‌من . بونلرك بعضیلری بر مجبوریت اوزرینه سویله‌نیلمش اوله‌بیلرسه‌ده کویا صرف اکلنجه اوله‌رق یازلمشلری دخی واردر . حالبوکه کندیسنك علیهنده هجویه‌لر نشر ایتمش اولان اشخاصه عالیجنابانه برصورتده مقابله ایتمك البته بیوکلکه دها موافق دوشردی .

مجبوریتسز هزلیات یازمق ایچون هیچ برسبب صحیح بولونه‌ماز . ارباب قلمك دائما اخلاق عمومیه‌یی اصلاح واعلایه چالیشمه‌لری اك مهم وظائف مدنیه‌دندر . (معلم ناجی)

بنامدر . اشعار ترکیه وتخمیص فارسیه‌سی سزاوار تقدیردر . رحلتی (١٢٨٨) ده مرقدی حکومت جوارنده‌کی درگاهلرنده‌در . اشعارینك بر قسمی وقتیله بروسه‌ده (نیلوفر) اسمنده‌کی رساله‌ٔ موقوته ایله نشر اولونمش ایدی . غیر مطبوع مرتب دیوانی واردر . کبرای نقشیه‌دن مکه‌ده مدفون هندی (محمد جان افندی) دن مستخلفدر .

ابیاتندن :

آدمی کرچه زلیخای امل ایلر عزیز
یوسفستان بلادر هپ درو دیوان عشق

علی رضا پاشانك مشهور غزلی تخمیسندن :

صدق دعوایی کرکدر کرچه اثبات ایتمك حسن امیزش ایله هم خصمی الزام ایله‌مك
ایتمه‌یوب تحقیر هرکسله موالات ایله‌مك خلقله لازمدر اولدقچه مماشات ایله‌مك
کر بکا اویمازسه ایام اویارم ایامه بن

اشعار فارسیه‌لرندن :

سباب وعلائق بسته دل
کی رهی از زحمت این آب وکل

از سبب بکذر مسبب را بدان
همچو خر پادر وحل عاجز ممان

رو قفس بشکن مشو محبوس تن
مرغ لاهوتی بآن سوبال زن

امدی از عالم بالا فرود
باز پر بر لانهٔ اصلیٔ خود

مرحوم مومی الیهك برادری اولوب (١٣١٨) ده بروسه‌ده وفات ایده‌رك برادرینك یاننه دفن اولونان (شیخ حاجی بها افندی) نك دخی طبیعت شعریه‌سی شایان قید وتذکاردر . آتیده‌کی بیتلر صوك زمانلرنده یازدیغی برقصیده‌دن مستخرجدر :

ای اولان بادهٔ اقبال موقت ایله مست عاقبت ایلیه‌جکدر سنی بو حالك پست
نیه بو رتبه تفاخر نیه بو کبر وغرور برکون البت ایده‌جکسن بوکذرکهدن عبور
نیجه دارا وسکندرلری ایتمش امحا کهنه دنیا بزی‌ده ایتمه‌ده بر بر افنا
عرض حال ایله مخلوقه خالق وار ایکن صوکره کل صاندیغك البته اولورسا کدیکن

مهری راحله خانم

بنام عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب (دیاربکر)لیدر . السنهٔ ثلثه اشعارینه وقوفی ، برای زیارت خطهٔ عراقیه‌یه سیاحتی ، طریقت قادریه‌یه انتسابی واردر . ۲۹۰ ده درسعادته کله‌رك صدر اسبق (یوسف کامل پاشا) مرحومك مجمع عرفان اولان قوناقلرنده اقامت وشعرای شهر میاننده احراز شهرت ایتمشدر . آثار شعریه‌لرندن بعضلری خراباتده محرردر . (۱۲۹٤) تاریخنده ارتحال ایده‌رك ادرنه قپوسی خارجنده اوتاقجیلر محله‌سنده‌کی قادری درکاهنه دفن ایدلدی .

ابیاتندن :

آشنالر سنك طعن اندازاولورلر هرطرف　　واقف اولسه حالمه بیکانه‌لر آغلار بکا

بر مرثیه‌سندن :

فراغت کلشم فانی جهاندن خصم جاناندر　　نه‌بیلسون مهربانلق رسمن اول کیم اصلی ناداندر
فلك دلخواهم اوزره دونمدی برکشته دوراندر　　نهال نازنینمدن جدا حالم پریشاندر

بنم کوکلم قزل کل غنچه‌سی‌وش طوب طولو قاندر
آچیلمق اختیار ایتمز اکر یوزبیك بهار اولسه

سامی عبدالرحمن پاشا

وزرای دولت علیه اعاظمندن وارباب علم وادبدن بر ذات عالیقدر اولوب تولدی موره قطعه‌سنك (طرابولیچه) قصبه‌سنده‌در . ۲۳۹ ده مصره هجرت ومحمد علی پاشا معیتنده سنه‌لرجه ایفای خدمت ایلمشدر . ۲٦٥ ده مصر خدمتندن آیریله‌رق اولا ترحاله متصرفلغنه بعده متعدد ومهم مأموریتلره تعیین اولونمشدر . (۲۹٥) ده وفات ایدوب سلطان محمود عدلی تربه‌سنه دفن ایدلدی . علوم دینیه وحکمیات اسلامیه‌ده ، شعر وانشاده مهارت تامه‌سی اولوب مطبوع منشأت واشعاریله اعتقادات دینیه ومراسم وآداب انسانیه‌یه متعلق (رموز الحکم) عنوانلی براثر حکیمانه‌سی برده (کشور درون) اسمنده حکمت اخلاقدن باحث رساله‌سی واردر . بو رساله ۱۳۱۲ تاریخنده ادبای عربدن (طرابلس شام) لی (عبداللطیف افندی) طرفندن تعریب وطبع ایدلمشدر .

صدراسبق فؤاد پاشا حقنده سویله‌دیکی منظومهٔ عارفانه‌در :

ای زائر صاحب نفس　　حب سوادن میلی کس　　دنیاده قالماز هیچ کس
الله بس باقی هوس

هر تن بتر بر درد ایله | که کرم ایله که سرد ایله | اوغراشمغه هر فرد ایله
دگمز بو دنیـای اخس

بنده فؤاد عصر ایدم | فص نکین صدر ایدم | نقش همایون سطر ایدم
گوستردی چرخ دوی عبس

دلخسته اولدم برزمان | تدریج ایله بتدی توان | اوچدی نهایت مرغ جان
چونکه خراب اولدی قفس

سوندی چراغ عافیت | ظلمتده قالدی شش جهت | آچیلدی صبح آخرت
انوار حقـدن مقتبس

بولدم او دم سبحانمی | عرض ایلدم عصیانمی | مطلوب ایدوب غفرانمی
رحمتـله اولدی دادرس

یارب بو عبد روسیاه | ایتدمسه ده یوز بیك کناه | درگاهکی ایتدم پنـاه
عفو کدر انجق ماتمش

پدر عالیلری عرفای مشایخ خلوتیه دن (شیخ نجیب افندی) نك ده حکیمانه منظومه لری واردر. از جمله :

اولور ساحل رس مقصود البت زورق امید
صالینسن بحر افکاره دل الهامدر یمدر

سعید پاشا « دیار بکرلی »

اجلهٔ ادبای عثمانیه دن فاضل ، مورخ ، حکیم بر ذات عالیدر . اك صوك مأموریتی اولان ماردین متصرفلغنده ایمش (١٣٠٨) سنه سنده وفات ایله دی. آثار مطبوعه سی : (میزان الادب)، (دیوانچهٔ اشعار) ، (مرأت صحت) ، (تورکجه خلاصهٔ منطق) ، (نخبة الامثال) ، (تبصرة الانسان) ایله خلقت بشردن زمانمزه قریب اولان وقایعی جامع بولونان طقوز جلددن عبارت (مرأت العبر) اسمنده کی تاریخ عمومیسیدر . اشعار حکیمانه سندن : (مستقیم اول حضرت الله اوتاندرماز سنی) نقراتلی منظومهٔ رعناسی مکمل بر درس اخلاقدر . (میزان الادب) ادبیات عثمانیه نامنه لسانمزده یازیلان آثارك مهملرندندر .

غزلیات حکیمانه لرندن :

کاملك ادنا قصوری درعقب مشهور اولور
بدرده جزئی قصور اولسه همان منظور اولور

جمله‌دن تحصیل خشنودی نه ممکن حاکه
صاحی جائز اولمازاول قومك كه ناخصوراولور

وقت اقبالنده قاصردر کبارك همتی
مرتفع اولدقجه شمسك سایه‌سی مقصوراولور

حسن صیت اصحابنی هریرده ایلر دلخراش
موقع تخدیش مطرب سینهٔ سنطوری اولور

اضطراب نیشه‌دن ایتمز حذر نوش استه‌ین
مأخذی شهد لذیذك خانهٔ زنبور اولور

قابلیت قهرایله محو اولمازاهلندن « سعید »
ریك صافی آتش سوزان ایله بللور اولور

ابیاتندن :

کیزلی قالماز سوء اعمالی اسائت اهلنك
دهرده هر کوش اصم هر دیده نابینا دکل

حق و باطل نور عدل ایله نمایاندر«سعید»
فرق اولنماز نیك وبد کیتسه نظردن آفتاب

مصارعندن :

ناقابل ایچون پند حکیمانه نه حاجت

اخلاق منظومه‌سی :

سن اوصاندرمه الی الده اوصاندرمز سنی
حیله‌کارلق ایله کیمسه دولاندیرمز سنی
دست اعدادن صغوق صوایچمه قاندرمز سنی
قورقه دشمندن که آتش اولسه یاندرمز سنی
مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

هیچ عالمده هیچ برحالنه یوقدرسکون
ذوقه باق دکمز تأسف ایتمکه دنیای دون
استقامت شراعدادن سنی ایلر مصون
حق ایدر اصحاب صدقك خصمنی البت زبون
مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

ایسترایسه‌ك حفظ ایده عرضك خدای لم یزل
عرضنه اعدای بدخواهك بیله ویرمه خلل
تا ازلدن سویلنور خلقك دلنده بو مثل
جلب ایدر البته انسانه مكافاتی عمل

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

غره‌لنمز روز اقبالن كوروب اهل خرد
هر كونی برقدر ایدر تعقیب هر سبقی احد
سیل موت ایتدكده برباد عمری بخت ایتمز مدد
بویله آتش مشرب اولمه خاك اولور بر كون جسد

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

خلق تخریب ایلیوبده كندك آباد ایلمه
بو جهانده او یاپوب عقبایی برباد ایلمه
نفعك ایچون ظالم بی رحمه امداد ایلمه
عالمی تنفیر ایدن احوالی معتاد ایلمه

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

سیئات انسانه نفس كمترینندن كلور
هر خجالات آدمه سوء قرینندن كلور
عزت وذلت مكانه هپ مكیننندن كلور
استقامت مستقیم الحاله دینندن كلور

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

دشمنی تذلیل ایچون حیله‌یله ایتمه اشتغال
حسن افكاره اولور حائل جهانده سوء حال
یوزصویی دوكه تأسف چكمه ایتمه قیل وقال
سن سقیم اولمه ویرر مقصودلر البت ذوالجلال

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

آت ریایی الدن اصلاحه چالیش افعالكی
بوش بوغازلق ایتمه تعدیل ایله قیل وقالكی
سن نه درلو صاقلایه دیرسه‌كده سوء حالكی

حق تعالى سندن اعلمدر سنك احوالكى
مستقيم اول حضرت الله اوتاندرمز سنى
حالكه شيطان كولر كوردكده سنده غفلتى
اوستكه كولدرمه اويله دشمن بد سيرتى
خائن اولمه وير امانتله جهانه شهرتى
هر كسك دستندەدر عالمده ذل و رفعتى
مستقيم اول حضرت الله اوتاندرمز سنى
ضامن وكافل اولان ارزاقه خالقدر سكا
ماسوايه سرفرو ايتمك نه لايقدر سكا
اضطرابى جاب ايدن ميل علايقدر سكا
غير ايچون دوشمه لسان ناسه يازقدر سكا
مستقيم اول حضرت الله اوتاندرمز سنى

الك صوك آثار منظومەسندن :

سحردن نشر ايدر انوارينى خورشيد عالمتاب
نمايانډر كريم الخالقك استعدادى نشأتده
تلوندر اولان نقصان قدر ورغبته بادى
مساويمى اولور پيروزه و الماس قيمتده

سعد الله رامى پاشا «اسعد مخلص پاشازاده»

انشا وادبيات عثمانيەده وفرانسز لساننده اقتدارى مسلم اولان وزراى عثمانيەدن وشناسى، ضيا پاشا . كمال بك كبى ادبيات جديدەمزك مؤسسلرندن معدوددر . (١٢٥٤) ده ارضرومده دوغمشدر . برچوق مأموريتلرده بولوندقدن صوكره ويانه سفارتنده ايكن (١٣٠٩) تاريخنده هوا غازيله منتحراً وفات ايلەدى . جنازەسى (استانبول) ه كتيريلەرك سلطان محمودعدلى تربەسى حظيرەسنه دفن ايديلدى. آثار اديبانەسى ادبيات عثمانيەيه زينت ويرمكدەدر . بر قاچ مكتوب قيمتدارى نمونۀ ادبيات عثمانيەده محرردر . محرراتنده شيوۀ مخصوصى همان ناقابل تقليد سهل ممتنعلردن ومنقح وموجز يازمقدەكى اقتدارى ايسه هركسه ميسر اولەميان خصائص ادبيەدندر . داخليه ناظر اسبقى مرحوم سعيد افندى زاده محمد غالب بك طرفندن (سعدالله

پاشا یاخود مزاردن بر ندا) نامیله ترجمهٔ حال و مناقبی اخیراً نشر اولونمشدر . آثار نثریه وشعریه‌سنك ترتیب ونشر ایدلمه‌سی سزاوار تأسفدر . (لامارتین)ك (لاق) عنوانلی منظومه‌سنی نظماً ترجمه ایتمشدرکه انافس آثاردن معدوددر .

ابیاتندن :

زمان زمان ترقی جهان جهان علوم
اولورمی جهل ایله قائم بقای جمعیات

حقیقی کوروش :

اون طقوزنجی عصر

ایرشدی اوج کمالاته نور ادراکات — یتشدی رتبهٔ امکانه قسم ممتنعات
بسائط اولدی مرکب، مرکب اولدی بسیط — بداهت اولدی تجاربله خیلی مجهولات
مجاز اولدی حقیقت ، حقیقت اولدی مجاز — ییقلدی بلکه اساسندن اسکی معلومات
مباحث فلك و عرض و حکمت وکیمیا — دکل وساوس اذهان وهم وتمثیلات
مسائل نظری‌یه تجارب اولدی سند — ایرشدی حد یقینه فصول ظنیات
عقول زاهرهٔ صاعد فضای اجرامه — قوای جاذبه قانونی پایهٔ مرقات
نفوس فاکرهٔ نازل قعارهٔ ارضه — دلیل مبحث تکوین دفاین طبقات
هوا و برق و ضیا و بخار و مقناطیس — ید تصرف انسانده عنصر حرکات
ضیا ، خیالاً ایکن شیمدی بالفعل ساعی — ظلال، زائل ایکن شیمدی زیور مرأت
صدا ، حساب مسافاتده مخبر صادق — بخار ، ظلمتی تنویرده ابدع آیات
جهات اربعه‌یه برق ناقل اخبار — بخار ، بحر و بر اوستنده حاصر نقلیات
تفاخر ایله سینمی بو عصر ، اعصاره — قیصالتدی بعد زمان ومکانی مخترعات
نه قالدی چشمهٔ حیوان ، نه داروی سهراب — نه قالدی نسخهٔ افسون، نه حکم طلسمیات
نه قالدی سعد طوالع ، نه قالدی نحس قران — نه قالدی رمل و کهانت، نه قالدی جفریات
نه وار هادهٔ سعادت ، نه وار شآمت بوم — مقید اصل اراداته جمله مجعولات
نه اطلس عالمی حامل ، نه نز هرهٔ فاعل کل — دکل عقول فلاطون اصول تکوینات
نه قالدی ظن تناسخ ، نه قالدی نارمجوس — دکل عقوله اقانیم قبلهٔ حاجات
اساس حکمت عصر اولدی وحدت بازی — تعمم ایلدی اصل الاصول معتقدات
بولور کیدر جهت وحدتن عموم ملل — وجود وحدتی مثبت اولنجه معقولات

حدود حق و وظائف معین وثابت نه قالدی جبر و تغلب ، نه قالدی کیفیات
حقوق شخص وتصرف مصون تعرضدن ویرلدی عالم عمرانه باشقه تنسیقات
نه عمرو، زیدك اسیری نه زید عمروه ولی مؤسس اس مساواته نص موضوعات
منور ایله‌دی اذهانی انتشار علوم مکمل ایله‌دی نقصانی فیض مطبوعات
مغارب اولدی دریغا مطالع عرفان نه قالدی شهرت روم وعرب،نه مصر وهرات
زمان زمان ترقی ، جهان جهان علوم اولورمی جهل ایله قابل بقای جمعیات

سالم سلیمان بك «اسکداری»

زمانمزده طرز قدما اوزره شعر سویله‌مکله اشتهار ایدن اصحاب اقتداردن وطریقت مولویه منتسبیندن بر ذات اولوب (اسکدار) لیدر . صدراسبق(صوفی محمد پاشا) سلاله‌سندندر. مالیه دیون عمومیه شعبه‌سی خلفاسندن ایدی. نثرده‌کی اقتداریده شعری نسبتنده‌ایدی . (١٣١١)ده (اسکدار) ده ارتحال ایله‌دی . تونس باغندن قره‌جه‌احمده کیدن جاده‌نك وسطنده‌وصاغ طرفده یول اوزرنده مدفوندر . غیر مطبوع دیوانی واردر .

ابیاتندن :

رویتله ظفر قابلمی کنه حکمت حقه
سن ایستر ابن سینا، ایستر افلاطون یونان اول

انیس بزمك اولسون آشنا یاد اولماسین دیرسه‌ك
غمك فاش ایله اعدایی دلشاد اولماسین دیرسه‌ك
لباس عقلی تطهیر ایله حوض شرع غرادن
لکده کوب خروش سیل الحاداه لماسین دیرسه‌ك

ویرمه وجود نفسکه ای متبل زعیم اقباله‌درپرستشی حالقك سکا دکل
برکلنهال اول که هزاری خزانی یوق برآشنایی بول که هزار آشنا دکل

سری پاشا «کریدی»

وزرا وادبای عثمانیه‌دن فاضل بر ذات اولوب مسقط رأسی کریدك (قندیه) قصبه‌سیدر . اکمال

تحصیلدن صوکره مکتوبجیلق ، متصرفلق ، والیلك کبی خدمات مهمه‌ده بولونه‌رق اك صوك مأموریتی اولان دیار بکر والیلکندن مأذوناً استانبوله عودتندن بر آز صوکره یعنی (١٣١٣)ده ارتحال ایتدی. سلطان محمود تربه‌سی حظیره‌سنده مدفوندر . نثری نظمنه فائق ایدی. مطبوع مؤلفاتی شونلردر :

(سر قرآن) ، (احسن القصص) ، (سر فرقان) ، (سر انسان) ، (سر تنزیل) ، (سر استوا) ، (رؤیت باری حقنده رساله) ، (شرح عقائد و حاشیه‌لرینك ترجمه‌سی) ، (نقد الکلام فی عقائد الاسلام) ، (آراء ملل) ، (روح) ، (نور الهدی لمن اهتدی) ، (مکتوبات سری پاشا) ، (غلطات) ، (نمونهٔ عدالت) .

ابیاتندن :

ظالملره مهل اولماسه مطلوب الٓهی
بر دمده یاقار عالمی مظلوملرك آهی

کافی بکا بیلمك بنی هیچ بیلمسون عالم
زیرا بیوك آفتدر او شهرت نه‌مه لازم

ذاتی کرك بوز آقاری یوقسه نه‌ایله سه‌ك
اولماز سیاهیٔ ازلی شسته آب ایله

آثارینه دائر مختصر ایضاحات :

١ (سر قرآن)
٢ (احسن القصص)
٣ (سر فرقان)
٤ (سر تنزیل)
٥ (سر استوا)

بو آثارك کافه‌سی امام (فخر الدین رازی) نك تفسیر کبیری اساس مأخذ اتخاذ ایدیله‌رك سور قرآنیه‌دن مختلف سوره‌لرك مفید ومختصر ترجمه وتفسیرلرینه دائردر .

٦ (رؤیت باری حقنده رساله) رؤیةاللهك امکان وعدم امکانه دائر متکلمین ایله معتزله‌نك اقوالندن خلاصه ایدلمش براثردر .

٧ (شرح عقائد و حاشیه‌لرینك ترجمه‌لری): عقاید نسفیه شرحی علامه تفتازانی ایله حاشیه‌لرندن اولان عصام‌ سیلکوتی وسائره کبیلرك مسروداتنك ترجمه‌لریدر .

٨ (نقدالکلام فیعقائدالاسلام): عقائد شرحی علامه تفتازانی ایله خیالی ، سیلکوتی وسائره‌دن تلخیص ایدلمش منقح برکلام وعقاید کتابیدر .
٩ (آراء ملل): بوده نقدالکلام وادیسنده براثردر.
١٠ (روح) : روح حقنده اکابر علما ایله حکمادن بعضیلرینك اقوالی مبین در .
١١ (نورالهدی لمن اهتدی): اقانیم ثلاثه‌نك بطلانـه بوگونکی الده موجود (اناجیل)ك محرفیتنه دائردر .
١٢ (مکتوبات) : رسمی غیر رسمی مکتوباتی حاویدر . انشا ایله متوغل اولانلره فائده بخشدر .
١٣ (غلطات) : (علامه‌ابن کمال)ك غلطات رساله‌سنه بعض موادك علاوه‌سندن حصوله کلمش بررساله‌در . وزیرفاضل منیف‌پاشانك محاکمه‌لی برتقریضی حاویدر .

مراد علی بك « جودت پاشا زاده »

فاضل شهیر جودت پاشانك مخدوم فضیلتمندیدر علوم ادبیه ایله فنون ریاضیه‌ده بهره‌دار ایدی. اسملری بروجه‌آتی تعداداولونان مؤلفات مطبوعه‌لرندن باشقه غزته و رسائل موقوته‌لر ایله‌ده برچوق آثار قیمتداری نشراولونمشدر . کنج دینه‌جك بر سنده و (١٣١٨) تاریخنده وفات‌ایده‌رك پدرعالیلری یانـه‌دفن اولوندی . (میزان‌العقول فی‌المنطق والاصول) و(لسان‌المیزان) اسملرنده‌کی اثرلری لسانمزده « منطق » ه دائر یازیلان آثارك مهملرندندر .

عروض عثمانی رساله‌سیده اشعار عثمانیه ایله اشتغال ایدنلر ایچون موجب استفاده‌در .

فرانسز ریاضیوننـدن « سونه » نك (حساب تفاضلی وتمامی) سنی‌ده ترجمه ایتمسدرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی طرف عاجزیدن دارالفنون عثمانی کتبخانه‌سنه اهدا قلنمشـدر .

« قواعدالتحولات فی‌حرکات‌الذرات » اسمنده ریاضیه‌یه متعلق قیمتلی براثری‌ده واردر .

شیخ سلیمان افندی « بروسوی »

شعرای عثمانیه‌دن صاحب دل برذات اولوب طریقةً مولوی مولداً بروسه‌ویدر . صوك مأموریتی اولان عسکری تقاعد صندوقی نظارتندن متقاعد ایکن سنك مزارنده محرر (شیخ افندی‌نك اولدی مکانی خلدنعیم) مصراع تعمیه‌داریـنك دلالتی اولان (١٣١٨) تاریخنده

اسكداره. ارتحال ايتدی سليميه درکاهی حظيره‌سنده برادری يانند. مدفوندر. مرتب ديوانی مطبوع ومشهوردر. سوزشلی مرثيه‌لری و :

(ديار غربته دوشدم وطندن آيرلدم   وطن کوزمده دکل آه سندن آيرلدم)

مخمسی کبی لطيف شعرلری واردر.

ابياتندن

ديده‌لر ديدارکه ايتمز کفايت شوقدن
داغلر کيم سينه‌ده کوزکوزنکهباندر سکا

دلده کيم عشق اوله اضماری اولورمی قابل
شمعك البت کورونور شعله‌سی فانوسندن

سليمان پاشا «استانبولی»

فضلای مشيراندن برذات اولوب شهريدر. مکتب حربيه‌دن نشأتندن صوکره کوچوك بويوك تعيين اولنديغی قطعات عسکريه‌ده ابراز رويت وشجاعت ايله‌مشدر. مکاتب عسکريه نظارتنده ايکن مکاتب رشديهٔ عسکريه ايله منشأ معلمينی کشاد ايتمش وبويولده پك چوق آثار ترقی کوسترمشدر. اولا قره‌طاغده ١٢٩٣ ده بعده عثمانلی روس سفرنده شبقه‌ده باش قوماندانلق ايله مردانه محاربه‌لر ايله‌دی. فقط خلع وقعه‌سنده بولنديغندن ناشی ختام حربده غريب برصورتده تحت محاکمه‌يه آلنه‌رق رتبه‌سی رفع ايديلوب بغدادده اقامته مأمور ايديله‌رك ١٤ سنه‌ منکوباً قالدی (١٣٠٨) ده ارتحال ايده‌رك ائمهٔ اثناعشردن (امام موسی الکاظم) حضرتلرينك جامعی داخلنده واقع امام يوسف حضرتلرينك مسجد شريفلری مدخلنه دفن ايدلدی.

مؤلفاتی بروجه آتيدر.

١ (مبانی الانشا) بلاغت عثمانيه قواعدينی مبين اولوب ايکی جلد اوزره مرتبدر.
٢ (تاريخ عالم) خلقتدن ظهور اسلاميته قدر اولوب برجلد کبيردر.
٣ (صرف ترکی)
٤ (علم حال صغير)
٥ (عمدة الحقايق): ١٢٩٣ (عثمانلی – روس) سفرينه دائر تاريخ مفصلدر.

٦ (ترجمهٔ رسالهٔ ارادهٔ جزئیه): آقکرمانی رساله‌سنك ترجمه‌سیدر .
٧ (علم حال کبیر)
٧ (حس انقلاب): سلطان عزیزك خلعیله سلطان مرادك جلوسندن باحثدر . بعض اشعاریده اولوب مخلصی (حسنی) در
ابیاتندن:

حرص و آز اصحابنه ویرمز کسل شغل جهان
باری آرتدقجه بشاشت کوسترر حماللر

مخدومی سامی بك طرفندن (سلیمان پاشا محاکمه‌سی) نامیله ۱۳۲۸ ده نشر اولونان اثر کبیرده صاحب ترجمه‌نك ترجمهٔ حالی ، حیات سیاسیه و سائره‌سی بر تفصیل تحریر ایدلمشدر . (تاریخ عالم) دن دولایی (۱۸۷۵) ده (پارس) ده انعقاد ایدن جغرافیا قونغره‌سندن ایکنجی رتبه برمدالیه آلمشدر .
(عمدة الحقایق) ۱۲۹۳ (عثمانلی — روس) محاربه‌سنی تنقید یولنده وقتیله یازلمش و جریدهٔ عسکریه ایله نشر ایدلمش اولان (حرب اخیر و استحکامات) نامنده‌کی اثری تنقیداً قلمه آلنمش (۳۰۰۰) صحیفه‌یی متجاوز برکتابدرکه مکمل خریطه‌لری ده جامعدر .

سلانیکلی توفیق افندی

محررین عثمانیه‌نك غیور و مقتدرلرندن بر ذات اولوب اوتوز کسور سنه عالم مطبوعاتده باخصوص مقالات عدیده‌سیله ایفای خدمات قلمیه‌ده بولوندی . (۱۳۲۸) تاریخنده برای تداوی ویانه‌ده ایکن ارتحال ایده‌رك نعشی سلانیکه نقل ایدلدی .
باشلیجه ترجمه ایتدیکی رومانلر : (سرسر یهودی)، (قورقونج سفینه)، (مدهش قورصانلر) (شهر ساحر)، (رومان جزدانی) وسائره‌در . معلومات تاریخیه‌سی ده واسع ایدی . مختلف لسانلردن جمع و ترتیب ایتدیکی برقاچ پارچه آثار تاریخیه‌سنی نشره موفق اولامامشدر . یالکز (مصور هندستان سیاحتنامه‌سی) اسمنده‌کی اثر تاریخیسندن برقاچ جزؤ و (اصلاحات عثمانیه تاریخی) نامنده‌کی اثرندن ده ایکی جزؤ نشر اولنمشدر .

سلیم ثابت افندی «استانبولی»

علمای ادبادن برذات اولوب ادرنه ولایتی داخلنده‌کی (ویزه) لیدر . مدت مدیده معارف

نظارتنده ومکاتب معلملکنده ایفای حسن خدمت ایله‌دی (١٣٢٦) سنه‌سنده ارتحال ایده‌رك ایوبده کاشغری درکاهی قربنده عائله‌سنه مخصوص مزارستانه دفن ایدلدی السنهٔ ثلثه ادبیاتیله اوروپا لسانلرندن فرانسزجه‌یه واقف ایدی. اصول جدیده اوزره تدریسات ابتدائیه ورشدیه پروغراملرینه موافق رسائل عدیده نشرینه موفق اولدی. قواعدادبیه‌دن باحث (معیارالکلام) ایله (مختصر صرف عثمانی)، (مختصر نحوعثمانی)، (مختصر تاریخ عثمانی) کبی رسائل مفیده‌سی واردر . ترجمهٔ حالی سبق ایدن خواجه تحسین ایله برلکده تعلیم و تعلم ضمننده پارسه اعزام اولونه‌رق آلتی سنه تحصیل ایله شهادتنامه آلمش وعین زمانده پارس مکتب عثمانیسی لسان عثمانی معلملکنی ایفا ایله‌مشدی .

سعید افندی «محمد سعید افندی»

لسان عثمانی قواعدینك دقایقنه واقف بر ذات معارفسمات اولوب شهیردر . علوم آلیه و عالیه‌یی (روسجقلی شیخ مصطفی افندی) دن ادبیات عربیه‌یی‌ده وقتیله استانبولده کشاد ایدیلن «الجوائب» مطبعه‌سنده ادیب عربی (احمد فارس افندی)دن تعلم ایتمشدر . طول مدت مکاتب عالیه‌ده علم اخلاق ولسان عثمانی تدریس ایله‌دی . واسع برصورتده السنهٔ ثلاثه نوادر و فوائد ادبیه‌سی مستحضراتنه مالك ایدی . (١٣٣٧) سنه‌سنده متقاعداً ارتحال ایده‌رك (ایوب) ده عائله‌سی قبرستاننه دفن ایدلدی . آثار مطبوعه‌سی :

(١) وظائف الاناث
(٢) اخلاق حمیده
(٣) معکس فضیلت
(٤) ترجمهٔ المنقذ من الضلال «ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر ذهنی افندی ایله مشترکدر»
(٥) ترجمهٔ اطواق الذهب » » »
(٦) ترجمهٔ تحفة الاریب فی رد اهل الصلیب: » » »

سامی بك «سلیمان پاشا زاده»

سامی بك فضل وعلمیله، عزم ورزمیله مشهور مشیر سلیمان پاشانك اوغلیدر . ١٢٨٣ تاریخ هجریسنده استانبولده دوغمش، ابتدائیه، تالیه، عالیه تحصیللرینی علی الاعلادرجه‌ده کوروب

اکمال ایتمش و عائله‌سندن یوکسک بر تربیهٔ دینیه و ملیه اخذینه موفق اولمش نزیه ، تراشیده براسلوب صاحبی قیمتلی برشاعردر .

مرحومك مکارم اخلاقیه‌سی کمالات علمیه‌سیله متناسب وحتی داها یوکسك بر درجه‌ده ایدی.

(علم تربیهٔ اطفال) عنوانلی ترجمه وتلفیق صورتیله مطبوع براثری اولدیغی کبی «فروبه‌ل وپستالوجی اصوللرنده تعلیم وتربیه درسلری» نامنده‌ده جداً کزیده بر ترجمهٔ مطبوعه‌لری واردر.

مشترك (قاموس تربیه) و مستقلاً (مختصر قاموس فلسفه) عنوانلی ناتمام و نامطبوع متروکات قلمیه‌سی واردر ؛ بناءً علیه سامی بك هم أیی برشاعر عالم ، هم ده متفکر برمربی ایدی.

مختلف رسائل موقوته‌ده بر چوق اشعار آبداری و مقالات ادبیه و تربیویه‌سی واردر . نامنه نسبتله قدردان ارقاداشلرندن نائل رشید بك طرفندن « سامی بك » عنوانلی بر اثر میدانه کتیرلمش و مرحومك همان بالجمله اشعاری و قسماً مقالاتی بو کلیاته ادخال ایدیلدیکی کبی ، معاصر ارباب فکر وقلمك‌ده مشارالیه حقنده‌کی احتساساتی جمع وتثبیت اولونمشدر .

تاریخ وفاتی (١٣٣٧) اولوب (ایوب) ده مدفوندر .

مشهور برشعری بروجه آتیدر :

حقیقت

بیللرجه حقیقت دیه روح بشریت
برنور آرامش قمر سموات وزمینده . . .
بیللرجه، عصرلرجه . . . فقط نور حقیقت
قالمش ینه زیر تتق محتشمنده .
بر لمعهٔ امید ایله بعضاً شب افکار
یانمش وطوتوشمش کبی... دیرکن ینه سونمش.
چارپیشمش ازلدن بری ایمان ایله انکار ،
وارلق بیله، وجدان بیله بر هیچلکه دونمش .

أی ظلمت اعصار ایله گمراه اولان انسان !
أی قارده‌شم ، أی قلب آلمدیده و مجروح ،
کل، عرش حقیقت سکا، هردم سکا مفتوح ...
کل نور حقیقت سکا ، هردم سکا تابان ...
کل، کندیکه باق! ایشته حقیقت سن او، وارسك؛
نفسکده بدیدار او حقیقتکه آرارسك !

سعید بك « کمال پاشازاده محمد سعید بك »

زمانمز ارباب قلمنك سر آمدانندن بش لسان (عربجه ، فرسجه ، تورکجه ، فرانسزجه ، آلمانجه) ادبیاتنه واقف بر ذات اولوب آتی الترجمه احمد کمال پاشانك مخدومیدر .

مملکتمزك حیات عرفان وادبنده برخزینه محرری صفتیله پك چوق مساعیسی و فعالیتی سبق ایتمش ونام وشهرت قازانمش بر محرر برمنشیدر. یازدیغی آثارده اصول انشاءاوده فوق العاده اعتنا ایتدیکندن خزینه ستونلرنده کوروان مقالاتی دخی اسلوب نقطهٔ نظرندن برخصوصیتی بر اهتمامی حائزدر .اسلوبی بر آز چتین و مسلسل عبارات واوزون جمله لرله براز زیاده بزنمش اولمغله برابر ینه تراشیده ومتین وروونقداردر . اسکی (طریق) اسکی (وقت) خزینه لرینك باش ستونلرنده (اجمال احوال) عنوان عمومیسی آلتنده سیاسیاتده ولسان بحثلرنده کی مناقشات ومباحثاتیله ده ادبیاتده اولان وقوف واحاطه سی مسلمایدی . فرانسزجه دن حقیله ترجمه یه واقف اولدیغنه ده متعدد ترجمه لری وازجمله (غلطات ترجمه) اسمنده کی اثری شاهددر .

(۱۳۱۷) ده شورای دولت بدایت محکمه سی رئیسی ایکن ینه نفی ایدلمش وبدایت مشروطیتده استانبوله کله رك تنظیمات دائره سی ریاستنه تعیین اولونمش وبرقاچ سنه صوکره تحدید سن قانوننه تبعاً تقاعده سوق ایدلمشدر . « ۱۳۳۹ » ده ارتحال ایده رك (سلیمانیه) ده پدرعالیسی یاننه دفن ایدلدی .

آثار مطبوعه لری :

(۱) فضائل اخلاقیه.
(۲) غرائب عادات اقوام .
(۳) غلطات ترجمه.
(٤) دارالکتب.
(٥) سفیرلر وشهبندرلر .
(٦) تشبثات جرمیه .
(۷) محاکم .
(۸) حقوق دول .
(۹) تشهیر اضمحلال.
(۱۰) اصول مسئولیت وکلا .
(۱۱) وظائف عدلیهٔ اطبا.

(١٢) اصول معيشت انسان.
(١٣) ١٣٠١ و ١٣٠٢ سنه‌لرنده مكتب حقوقده تدريس ايتدكلرى « حقوق سياسيهٔ عثمانيه » معارف نظارتى نامنه تأليف ايتمكده اولديغى فرانسزجه‌دن توركجه‌يه بويوك قطعه‌ده (قاموس سعيد) اسمنده‌كى اثر مهمك اكمالنه مع التأسف موفق اولامايوب آنجاق (٢٢) فورمه‌سنى نشر ايده‌بيلمشدركه صوڭ فورمه « a-n » حرفنه قاداردر .

اشعارندن :

اخلاق ايله‌در كمال آدم   اخلاق ايله‌در نظام عالم
اخلاقه نظر ايدلمه نيجه   سمت ادبه گيديلمه نيجه
عالمده نيجه معارف اهلى   ترجيح ايديور علومه جهلى

ش

شاه چلبى « آفيونه قره حصارى »

كرميانى الياس پاشا اولادندن وقره حصار چلبيلرندن برذات اولوب (٧٨٠) حدودنده قوله‌ده ارتحال ايتدى. اسرارده‌تذكره‌سنده فارسى العباره عاشقانه برنعتى مندرجدر

مطلعندن :

جز جمالت چون درون پاك رامحبوب نيست
پس بعقل اسباب حسن جوهرت محبوب نيست

شيخى « يوسف سنانه كرميانى »

قدماى شعرا واطباى عثمانيه‌دن اولوب شيخى مخلصى (حاجى بايرام ولى) حضرتلرى طرفندن ويرلمشدر. چلبى سلطان محمد و سلطان مراد ثانى دورلرنده برحيات ايدى . (سيدنسيمى) ايله بروسه‌ده بولوشدقلرى (لطيفى) نك روايتندندر . (٨٢٦) ارتحال ايتدى . كوتاهيه قربنده مدفون اولديغى متواتر ايسه‌ده موقعى معين دكلدر . قواعد شعريه‌يى (احمدى) دن تلمذ ايلمشدر. اشعارينك لفظنده اولقدر ملاحت يوقسه‌ده متويانى استادانه‌در . (خوانبامهٔ عطار) ى نظماً ترجمه ايتمشدركه برنسخه‌سى مغنيساده (مراديه) كتبخانه‌سنده واردر. سلطان مراد مشاراليهك امريله شيخ نظامى

نك (پنج کنج) اسمیله معروف (خمسه) سندن (خسرو وشیرین) حکایهٔ مشهوره‌سنك ترکجه نظمنه باشلامش ایسه‌ده اکمالنه موفق اولامیوب همشیره زاده‌سی (خورشید وفرحشاد) ناظمی (جمالی) اتمام ایتمشدر. اکمال تحصیل ایچون ایرانه کیده‌رك سید شریف ایله مشارکت ایتدیکی « سهی » تذکره‌سنده مذکوردر . کندینه غدری التزام ایدن بعض ارباب غرضی تشهیراً (خرنامه) اسمنده برمنظومه‌سیله مرتب دیوانی واردر . (٩٠١) ده وفات ایدوب (ایوب) ده مدفون اولان دیکریکی (ملاقاسم عذاری) ده فضلای شعرادن بر ذات ایدی . (شرح مواقف) ك الهیات بحثنه حواشیسی ، مولانا « لطفی » نك « سبع شداد » عنوانلی سؤاللرینه جوابی ایله اشعار ترکیه وفارسیه‌سی‌ده واردر .

ابیاتندن :

کل یوزك مجموعه‌سندن نیجه کیم دفتر دوزر
ویرراوراقن ایله چوق نسخه‌سن ابتر دوزر

مثنویاتندن:

قدرینی بیل عمرکك ای بوالهوس
بردم ایمش خوش کورآنی برنفس
سود وزیان چون یمه دنیاغمن
غم یر ایسه‌ك باری یه عقباغمن

خسرو شیرین منظومه‌سنك مطلعی :

بحمد الواحد الاحد القدیم
و بسم الله ذی المن العظیم
سلام الله یا خیر الانام
علیك والنبیین الکرام
خدایا بزه توفیقی رفیق ایت
مقام حقه تحقیقی طریق ایت
آچیق طوت حکمت وتوحید بابن
کوزومدن کوتوروب تقلید خوابن
یقینك نورنی جانه چراغ ایت
کوکلدن ظلمت شکی ایراغ ایت

خسرو شیریندن :

زهی حس کیم اوزوندندر حیاتی
قمو فانی وباقی پاك ذاتی

زهی قادرکه آکا خلق کونین
اولا اهون که سکا طرفة العین

شعروانشاده شهرتی « شیخی » طبابتده‌کی شهرتیده (حکیم سنان) در .
کنز المنافع فی احوال الامزجه والطبایع » اسمنده بر اثر طبیسی واردر . (٨٠٤) تاریخنده
استنساخ ایتدیکی « نی نامه » (بشیکطاش) ده (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده‌در برده « درر العقائد
وغرر کل سائق وقاعد » اسمنده تورکجه منثور بر اثری واردرکه بر نسخه‌سی خالص افندی
کتبخانه‌سنده موجوددر .

مقدمه‌سنده‌کی ابیاتندن :

جان چراغینه شیخی آلدانمه
نه‌قدار یانسه بولیسر درافول

شریفیٔ آمدی

السنهٔ ثلاثه ادبیاتنه واقف قوی طبیعت برشاعر اولوب « دیاربکر ـ آمد » لیدر . تقریباً (٩٢٠) تاریخلرنده (مصر) ده ارتحال ایله‌دی . (سلطان جم) ك مقربلرندن ایدی . (فردوسیٔ طوسی) نك مشهور شهنامه‌سنی نظماً ترجمه ایده‌رك « سلطان غوری » یه تقدیم ایتدیکی زمان بهر بیت ترجمه‌سنه برر دینار عطیه‌یه نائل اولمشدر . ترجمه‌نك بر قسمی زمانمز ارباب دانشندن (دیاربکر) لی (علی امیری) افندی حضرتلرنده موجوددر . ترجمه‌نك مقدمه‌سندن :

کوتور دائم دله اسمن اللهك
که آنك ذکری محو ایدر کناهك

اوکیم دلدن کیدرمز تکری آدك
ایکی عالمده اول بولور مرادین

(حمیدیه) کتبخانه‌سنده موجود ، بیان وبدیعدن باحث (سنان پاشا) نامنه تورکجه تألیف ایدیلن (حدیقة‌الفنون) صاحبی (شریفی)نکده بوذات اولماسی مأمولدر .

برده تاریخ تألیفی (٩٨٦) اولان (شواهدالشهداء)اسمنده‌کی تورکجه اثرك مؤلفی‌ده شریفی مخلصلی بر ذات ایسه‌ده شریفیٔ آمدی اولماسنه تاریخ مساعد اولمادیغی کبی اثرنده یازدیغی (سید احمدشریفی‌المعروف بقاضی شریف ابن‌السید محمد) کنیه‌سی‌ده باشقا بر ذات اولدیغنی بیلدیرمکده‌در . اثر مذکور ایکی قسم اوزره مرتب اولوب قسم اول مصائب انبیا ، قسم ثانی بلایای اهل بیت‌درکه (فضولی)نك (حدیقة‌السعدا) سی‌و اودیسنده‌در نهایتنده(سلطان مراد ثالث) ایله‌مصاحبی(شمسی‌پاشا)یی ذکر ایدییور .

شامی مصطفی بك

سلطان بایزید ثانی دورنده سنجاق بکلکی خدمتنده بولنان شعرای مشهوره دندر . زماننده (شاملی اوغلو) شهرتیله بنام‌ایدی . دیوانی‌مطبوع دکلدر .

ابیاتندن :

یتمزمی تماشای جمال الده صونارسین
ای عاشق‌محنت‌زده‌بولدقجه بونارسین

بیتی مشهوردر .

شهدی محمد چلبی « آماسیه‌وی »

فاتح سلطان محمد خان دوری شعراسندن اولوب(آماسیه) لیدر. سلطان‌مشارالیهك فتوحاتی مبین فردوسیٔ طوسینك شهنامه‌سنه‌تقلیداً (٤٠) بیك بیتی حاوی اولمق اوزره برتاریخ‌عثمانی تنظیمنه باشلامش‌فقط اتمامنه عمری وفا ایتمیه‌رك آنجق اون بیك بیتی یازه‌بیلمشدر .

اثرك مطلعی شودر :

بنام خداوند دادار پاك
برآرندهٔ آتش وآب‌وخاك

آماسیه‌ده مدفوندر برادری (شرمی عثمان چلبی) ده علما وشعرادندر .

شمعی شمع الله « برزرینی »

برزرینلی تدریس ایله تعیش ایدر بر مرد متصوف ایدی . شیخ وفا قائممقام وخلیفه‌سی علی دده مستخلفلرندندر . اواخر حیاتنده خراباتیلك عالمنه مبتلا اولدی . (مثنوئ شریف) ، (دیوان حافظ) ، (کلستان)، (بوستان)، (پندعطار) ، (سبحةالابرار) ، (بهارستان)، (تحفةالاحرار)، (منطق‌الطیر) ، شرحلر یازه‌رق ابقای نام ایلمشدر . وفا قربنده اختیار انزوا ایلدی . وفاتی (۱۰۰۰) ده‌در . خط دستیله محرر مثنوی شرحی شهزاده جامع شریفی کتبخانه‌سنده‌در . (اسکدار)ده(رومی محمدپاشا) جامع شریفنك قبله جهتنده‌کی حولی قاپیسی دیشاریسنده مدفوندر کتابه‌سی :

روشن ایتسون خانهٔ قلبن خدا
شمعی‌نك روحینه کیم قیله دعا

(آیوانسرایی) وفیاتنده (وفا) ده ویاخود (اسکدار) ده مدفون اولدیغی محرردر .

غزلیات عاشقانه‌سندن :

راضی‌یم هر نه ایدرسه بکا سروسمنم — تیغ مژکان ایله صد پاره قیلارسه بدنم
نی اولدرمکه عار ایلمش اول سیم تنم — واره‌یم یالواره‌یم بوینومه طاقوب کفنم
حلهٔ جنت اولورسه چکیم چاك ایده‌یم — دم وصلتده بکا حائل اولان پیرهنم
شمعی‌یم کوشهٔ میخانه‌یی ویرمم فلکه — کلشن باغ ارمدن بکا یکدر وطنم

بوغزل طابعك اثر غفلتی اوله‌رق شمعیٔ دیکرك دیوانه درج ایدلمشدر .

ابیاتندن :

دوست مدحندن نه حاصل ذم دشمندن نه غم
فارغ و آزاده‌یم بردر یانمده مدح و ذم

(تحفةالعاشقین) اسمنده اوتوز باب اوزره مرتب اخلاق و تصوفدن باحث (۹۸۶)ده مؤلف تورکجه منثور براثری‌ده واردرکه نسخه‌سی (شهید) علی پاشا کتبخانه‌سنده موجوددر .

شوری مجذوب

عرفای مولویه‌دن رند مشرب برذات اولوب بروسه یتیشمه ندندر . حضرت (سینه‌چاك)دن

اسرار مثنوی‌یی اخذ ایتدکدن صوکره برمدت شوریده حال دینه‌جك برتجلی‌یه مظهریتله سیاحت ایله‌دی . بعده صحوه کله‌رك برزمان شام مولویخانه‌سنده اقامت ایتدی. بواثناده روحی ، مذاقی، صمتی کبی عاشقین شعرا کندیسندن استفاده ایتدیلر . رحلتی (٩٩٠) ده‌در .

مشهور ترجیع بندینك مطلعندن :

کون بر آیینهٔ عبرت نمادر پر صور
انعکاساتنه آلدانمه صاقین قیلمه نظر
لعل رنکین کورونور باقدقده هر سنك ومدر
ناظر حق اولمغه اشیاده ای نور بصر
پیرو ارباب فقر اول تا اوله‌سین دیده‌ور
سر اشیایی کماهی بیلمك ایسترسه‌ك اکر
مکتب عرفانه کل زنهار اولمه بی خبر

ابیاتندن :

کل ای ناصح قوینده‌ی حال دلدن بی خبرسك سن
بنی دیوانه قیلدی اول پری بیلمم نه دیرسك سن

شهودی دده « مرغزری »

سابق‌الترجمه شاهدی (ابراهیم دده) حضرتلرینك مخدوم عالیلریدر . اسرار دده تذکره‌سنده ولد معنویلری اولمق اوزره مقیددر . قرق کسور سنه موغله مولویخانه‌سنده جانشین پدر اوله‌رق بیك تاریخنده موغله‌ده ارتحال ایله‌دی . (عاشق چلبی) تذکره‌سنده قطعهٔ آتیه‌لری مندرجدر :

دهانی فکری دلده غنچهٔ کلزار جانمدر
خیال سرو قدك خیلیدن خاطر نشانمدر
فراق لعل نابکله بلا بزمنده ای ساقی
دمادم اشك کلکونم شراب ارغوانمدر

شفیعی دده «کفه‌وی»

شعرای مولویه‌دن اولوب کفه‌لیدر. علوم رسمیه‌یی اکمالدن صوکره قونیه‌ده استانهٔ ملا خنکاره رومال اولمشدر. (۱۰۸۲) تاریخنده عزم بقا ایله‌دی.

اشعارندن:

دل رشتهٔ پیوند هلال اولمادیمی
شایستهٔ اقبال وصال اولمادیمی؟
قابلمی دکل وصالکه ایرمك یوقسه
بن قولوکه احسانه مجال اولمادیمی؟

رباعیسیله

زبان اولسه سرکوینده هر مویم مجاب اولماز
سکوت ایتمك کبی عالمده نادانه جواب اولماز

بیتی مشهوردر.

شهیدی

عاشقین مولویه‌دن اولوب (ادرنه)لیدر. (۱۰۸۲) ده ارتحال ایلدی. (نشاطی دده) مریدانندندر. تذکرهٔ اسرارده مندرج مخمسنك مطلعندن:

مرآت مصفامی دکل روی دلارا کیم کورمیه‌سك آنده بوکون حقی هویدا
بوپندمی کوش ایله کوکل کیم بودر اولا دل ویردیککه صدق ایله ویر جانکی زیرا
من مات من العشق فقد مات شهیدا

شعوری حسن افندی «حلبی»

فضلا وادبای عثمانیه‌دن اولوب (حلب)لیدر. درسعادتده مالیه دائره‌سی خلفاسندن ایکن (سوخته دل) ترکیبنك دلالتی اولان (۱۱۰۵) تاریخنده وفات ایلدی. ادرنه قپوسی خارجنده

مدفوندر . وفیات آیوانسرایی‌ده اسکدارده مدفون اولدیغی محرردر . اشهر آثاری اون ایکی سنه‌ده اکمال ایتدیکی (فرهنك شعوری ـ نوال‌فضلا) [١] نامنده‌کی یکرمی‌ایکی بیك‌بشیوزاللی لغتی جامع لغتنامه‌سی درکه بشیوز قدر شاعرك آثارندن استشهاد ایله‌مشدر . لسان فارسیده‌کی وقوف تامنه حجت قاطعه‌در . سائر آثاری (مرتب‌دیوان) (ترجمهٔ پند عطار) ایله (ریاضی) نك استعارات و اصطلاحات ضروب امثال نادرات فارسیه‌یی مبین دستورالعمله اولان ذیلندن عبارتدر . (تعدیل الامزجه) اسمنده وزرای عثمانیه‌دن احمد پاشا نامنه مؤلف طبدن براثری دها واردر . فرهنکدن ماعداسی غیرمطبوعدر .

اشعارندن :

ایتدیکی دعوایه قادر اولمه‌در شرط هنر
آدمی رسوای ایدر اثباته عجز قدرتی
دم اوره علم ومعارفدن ایده عکسی ظهور
موت اولادر آکا وار ایسه عار و غیرتی
عجزین اقرار ایلمك خیلی هنردر عارفه
بیلمه‌دیکن بیلمه‌مك جهایله‌اولور شهرتی

شعبانه زاده محمد محتشم افندی

صاحب فضیلت ادبادن بر ذات اولوب السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقفدر . علمادن بوسنه‌وی شعبان افندینك برادری خرم افندینك مخدومیدر عموجه‌سی یاننده تعلیم وتربیه کوردیکندن شعبان زاده شهرتیله بنام اولمشدر . (١١٠٤) تاریخنده ادرنه‌ده وفات ایده‌رك قادریخانه پیشکاهنده سلجوق خاتون جامعی ساحه‌سنه دفن ایدلدی . آثارندن خط دستیله محرر (مظهر الاشکال فی بیان لغات‌المثنوی) اسمنده‌کی اثرینك برنسخه‌سی (چورلولوعلی پاشا) کتبخانه‌سنده‌در . (مصنفلك) نامیله معروف (علی ابن‌الشاهرود بسطامی) نك محمود پاشای ولی‌یه تقدمه ایلدیکی

[١] تمایق لغات فارسیه‌یه دائر علمای عثمانیه‌دن (اینه‌کوللی) مولانا (مصطفی بن محمد) ك دخی برنجی سمی ا ، ایکنجی قسمی مصادر اوچنجی قسمی قواعد فارسیه‌دن باحث (جامع‌الفرس) اسمنده برار کبیری رکه (٩٧١) تاریخنده محرر برنسخه‌سی درسعادتده کوپرولو کتبخانه‌سنده منظورم اولدی .
فضلای مولویه‌دن (خطیب رستم) دده‌نك (وسیلة‌المقاصد الی احسن‌المراصد) اسمنده برلغت فارسیه‌سی واردرکه کندی سویله‌دیکی (برات منیر) تاریخنك دلالتی اولان (٩٠٣) ده مؤلفدر . اوچ باب برخاتمه اوزره مرتب‌بولونان بوأثرده هربحثده اولا تورکجه منظوم قواعد فارسیه یازیلوب صوکره تفصیل ایدلمشدر .

(تحفهٔ محمودیه) سیٔ ده (تحفهٔ محمود محتشم) اسمیله کتابنه برصورتده ترجمه ایله مشدرکه مطبوعدر. بواثر بروجه آتی اون باب اوزره مرتبدر :

(۱) فضیلت علم وعلما (۲) معاشرت واحوال وزرا و امرا (۳) تهذیب اخلاق (٤) فضیلت وشرف جود وسخا (٥) توبه وندامت (٦) حصول مرادات ایچون سعی وورزش (۷) ادای حقوق ولی نعمت (۸) وقایه (۹) عدل (۱۰) امر معروف ونهی عن المنکر. برده مناظرهٔ تیغ وقلم حقنده بر رسالهٔ ادبیه‌سی و سکز باب اوزره مرتب (آداب الحکام) ی واردر .

مخدومی (عبدالله) افندینك ده (احسن الخبر من کلام سید البشر) اسمنده تورکجه حدیث اربعین شرحی واردرکه بر نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده‌در . هرراوینك ترجمهٔ حالی ده مذکوردر .

شناسی محمد چلبی « استانبولی »

خوشگویان شعرادن اولوب شهیردر . (روزنامه‌جی‌زاده) شهرتیله بنام ایدی . (۱۱۱٤) ده استانبولده وفات ایتدی . تذکرهٔ صفائی ایله شیخی‌ده (ادرنه) ده وفات ایتدیکی محرردر . فصیح مولوی‌نك شاکردیدر .

درونی آشنا اول صورتا بیگانه صانسونلر
عجب زیبا روشدر عاقل اول دیوانه صانسونلر [۱]

بیت مشهورینك قائلی اولان شناسی مولوی باشقه‌در.

ابیاتندن:

بختی سیاه اولنجه شناسی بر آدمك
طوطی‌یه دام قورسه شکاری غراب اولور

منافعدن اثر یوقدر نه روحانی نه جسمانی
زمانه آدمندن شیمدی یبروح الصنم یکدر

---

[۱] سماعخانهٔ ادب ، ص ۱۱۹ ده.

درونی آشنا اول ظاهراً بیگانه صانسونلر
بو بر رعنا روشدر عاقل اول دیوانه صانسونلر

صورتنده کورولمکده در .

مصارعندن :

لالەنك نقشن كوروب اميد بو ايتمز كوكل

آتشە نزديك اولان لابد اولور رخسار سرخ

شمس الدين محمد افندی

طريقت قادريه مشايخندن (١٢٠٦) دە (قبريس) آطەسنك (ماغوسه) قصبەسندەمنفياً ارتحال ايدن (مصطفى آهى افندى)نك خلفاسندن اولوب قيصريەليدر. (١٢٢٧) دە درسعادتده وفات ايلەدى . خرقهٔ شريف قربندەكى محيي افندی درکاهندە مدفوندر . مرتب ديوانى واردر. آتى دەكى مسدس طبع شاعرانەسنە دالدر .

هوالمعين :

اضطرابى ترك ايت اى دل حق دائم ايله ياد
صاقنوب احسـان عبد عاجز ايله اولمه شاد

ايريشوب لطف خدا بركون اولورسك برمراد
كلدى بر پير خدا بو بيتى قيلدى كوشـه ياد

برقپويى بندايدرسه بيك قپو ايلركشاد   حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

قول اكر احسـانكى قطع ايلسه چكمه الم
اول دخى محتاج باب ذوالعطا و ذوالكرم

بغلنوب باب خدايه قومه دلده هم وغم
ورد ايدك صبح ومسا بو بيتى سن كل دمبدم

بر قپويى بند ايدرسه بيك قپو ايلر كشـاد   حضرت الله افندی فاتح الابوابدر
(فى السماء رزقكم) نص كريم موعود ايكن   خزنهٔ غيبندە قسمت ايتديكى موجود ايكن
جملەيه رزقين ويريجى اول غنى معبود ايكن   قولونه محتاج ايدرمى يارەدن خشنود ايكن
برقپويى بند ايدرسـه بيك قپو ايلر كشـاد   حضرت الله افـندی فاتح الابوابدر

خالقك ایتدیکی قسمت بیل تخلف ایلمز
ایلسه وقتی حلول اصلا توقف ایلمز
حقه تسلیم وجود ایدن تأسف ایتمز
اویله برکان کرمدر وعد نه خلف ایلمز
بر قپویی بند ایدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

مطبخ احسانك آچمش اون سکز بیك عالمه
بذل ایدوب الطاف خوانك عالمه و آدمه
هم غنا ایله سخاوت بخش ایدن اول حاتمه
هر کدا و شاه آنك محتاجیدر سن غم یمه
بر قپویی بند ایدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

ظاهر و باطن تجلی ذات اعلادن کلیر
جمله افعال وشئونك سری اسمادن کلیر
صانمه کیم ارزاق عالم شاه ودارادن کلیر
هر کسك رزقی هله نحن قسمنادن کلیر
برقپویی بند یدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

موج دریا کیدر اسبابه صرف ایتمه‌ك شعور
بری محو اولور بریسی درعقب ایلر ظهور
عینی دکل محو اوله‌نك مثلیدر بولان نشور
طرفة العین ایچره باق سن کور نه سیرانلر اولور
برقپویی بند ایدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

رزق ایچون افکاره دوشوب «شمسیا» ایتمه تلاش
چون مقدردن زیاده اولاماز ایتمه صواش
سعی ایله ممکن دکلدر حاصلی عقل معاش
سن توکل ایله باب حقه تسلیم ایله باش
بر قپویی بند ایدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

شاكر احمد پاشا «طربزونی»

شعرادن فاضل بر ذات اولوب (طربزون) لیدر. طریق علمیه‌دن تحویل مسلکله رتبهٔ وزارتی احراز ایده‌رك موره والیلکنده بولنمش و (١٢٣٤) تاریخنده اختیار اقامت ایلدیکی (کلیبولی) ده ارتحال ایده‌رك (استانبول) ده (ایوب سلطان) ده بوستان اسکله‌سنده مهر شاه تربه‌سی خارجنده کوچوك حسین پاشانك قبری اتصالنه دفن ایدلدی. اسماء حسنا وسور قرآنیه ایله نسب پیغمبری‌یی نظماً بیان ایلدیکی اثری تقویمخانهٔ عامره‌ده طبع اولنمشدر. برده (عدآی القرآن) اسمنده غیر مطبوع منظومه‌سی واردر. اشعاری عارفانه وحکیمانه‌در.

منظومهٔ مذکوره‌دن :

بسدر ارباب فکرته بو خطاب (بی بقادر بومنزل ای احباب) نسفه

فاتقوالله یا اولی الالباب

مقتضای حدیثی قیل تذکار

ودواء الذنوب الاستغفار

جلك خلایقدن الی قطع ایت علائقدن دلی

«شاکرا» امداد ربانی سکا بسدر فقط

شفقت افندی «عبدالفتاح شفقت افندی»

ارباب قلم ودانشدن بر ذات اولوب (بغداد) لیدر. برمدت (قریم) خانلری معیتنده بعده (استانبول) ده (افلاق وبوغدان) بکلری کتابتنده ایفای خدمت وشیخوختنه بناءً اختیار تقاعدله (قوری چشمه) ده‌کی خانه‌سنده عزلت ایده‌رك (١٢٤٢) تاریخنده رحلت ایله‌یوب قوری چشمه مزارستاننه دفن ایدلدی دیوانچه‌سی و (یوسف ضیا پاشا) دن (علمدار مصطفی پاشا) یه قادار (حدیقة الوزراء) ذیلی واوصاف جلیلهٔ پیغمبری ایله خاندان نبوتك مناقب سنیه‌لرندن باحث مثنوی طرزنده بویوجك بر منظومه‌سی و بر (تذکرهٔ شعرا) سی واردر. آثارندن (حدیقة الوزرا) ذیلی دیکر ذیللرله برابر مطبوعدر. (تذکره) نك نسخه‌سی‌ده

ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده موجوددر . سیر نبوی منظومه‌سندن :

مطلع دیباجهٔ نظم کریم — اولدی بسم‌الله الرحمن الرحیم
هیأت طغرای منشور اله — نقش بسم‌الله در بی اشتباه
تا که تنفیذ ایده اول امر کزین — نص ایله تبلیغ حکم مرسلین
عالمه نجم هدایت اولالر — رهبر راه عنایت اولالر

شاکر محمد افندی

شهری‌الاصل فضلای شعرادن اولوب تحصیل وتفیضی اندرون همایونده‌در . سرای همایونده لوای شریف شیخلغی خدمتنده ایکن (١٢٥٢) تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك حضرت خالد قربنده‌کی مزارستانه دفن ایدلدی . آثاری برنسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده موجود (منظوم مثنوی شریف ترجمه‌سی) ایله (شرح بهارستان) ودیوانندن عبارتدر [خضر بن مصطفای ارزنجانی نکده بهارستان شرحی واردر . شاکر افندینك‌کی مطبوعدر.

ابیاتندن :

ای دیدهٔ خونابهٔ شاکر بونه کریه
تأثیر نکار ایلین غم نه‌مه لازم

شرف خانم

مطبوع دیوان صاحبه‌سی شرف خانمدر که شیخ‌الاسلام (عاشر افندی) مرحومك احفادندن اولان شعرادن (نبیل بك) مرحومك کریمه‌سیدر . سوزشلی مرثیه‌لری عاشقانه مناجات وقصائدی واردر . (١٢٦٤) تاریخنده ارتحال ایده‌رك ینی‌قاپی مولویخانه‌سنده چنارآلتنه دفن ایدلدی . طریقةً مولوی‌در .

بر مناجاتندن :

یا الهی دکلم مستحق احسان ایله
کرم ولطفکی حقمده فراوان ایله
نعت و مرثیه مناجات و ستایشلرمی
سبب مغفرت ایت زیور دیوان ایله

برقصیده‌سندن :

ترفیع کمالاتنه یتمزمی بو شهرت ادنا قولی اولمق دوجهانده اولور البت
دامادنبی شیر خدا شاه ولایت قربیتنه بریول آرام روز وشب البت

یارب بنی دور ایله اولاد علیدن

شوکت محمد افندی «استانبولی»

فضلای کتابدن برذات اولوب شهیردر . فراری احمد پاشایه دیوان افندیسی اولمشدی . برنجی اردو محاسبه‌جیسی مؤخراً قپو کتخداسی اولوب (١٢٨٤) ده ارتحال ایله‌دی. اختری حجمنده (اثر شوکت) اسمنده مطبوع لغت کتابی واردرکه اکثریتی‌اعتباریله عربی ، فارسی تورکی لغاتدن جناس‌لفظی وخطیدن عبارت کلمات والفاظ مشترکه‌دن معدود لغاتك تعریف وتفریقنه دائردر . (کلستان)ه نظیره‌مقامنده (سنبلستان) ی وطبیعت شعریه‌سی‌ده واردر .

شناسی ابراهیم افندی «استانبولی»

اعاظم ادبادن اولوب لسان عثمانینك ساده‌لشمه‌سنه واصول افاده‌سنك یکی بر طرزه قلبنه اك زیاده همت ایدنلرك بری وبلکه ادبیات جدیده‌مزك موجد ومکملیدر. درسعادتده طوبخانه جوارنده بولولی برطوبجی یوز باشیسنك صلبندن دنیایه کلوب عربی ، فارسی ، لسانلرینی تحصیلدن‌صوکره طوبخانه مکتوبی اوطه‌سی کتبه‌سی سلکنه داخل‌اولمش وبعده فرانسزلسانی اوکره‌نوب فنون جدیده‌نك تحصیلی ایچون پاریسه عزیمت ایلمش‌ایدی . درسعادته عودتنده بعض مأموریتلرده بولنمش ایسه‌ده تفیض ایده‌میه‌رك نهایت (تصویرافکار) عنوانیله برغزته نشرینه باشلایوب غیر رسمی عثمانلی غزته‌لرینك برنجیسی اولان بو آلتله ادبیات جدیده‌یه ولسانمزك اصلاحیله برابر افکار جدیده‌نك نشر وتعمیمنه چوق خدمتلر ایتمشدر .
(١٢٨٨) تاریخنده کنج‌یاشنده‌وفات‌ایلدی. بك‌اوغلنده آلمانیاسفارتخانه‌سی قارشیسنده‌کی مزارستانه دفن ایدلدی . کندی نشریاتندن باشقه بعض آثار واشعارینی تصویرافکار منتخباتی ابوالضیا توفیق بك دخی نشر ایتمشدر . سجل عثمانیده اصلاً بتایسلی اولدیغی محررسه‌ده موثوق دکلدر . پدری (بولو) دن والده‌سی استانبولدندر .

توحیدندن :

مناجات

حق تعالی عظمت عالمك بادشهی
لامکاندر اولەمز دولتنك تختکهی

خاصدر ذات الهیسنه ملك ازلی
بی حدود آنده اولان کوکبهٔ لم یزلی

اثر حکمتیدر یرله کوکك بنیادی
طولو بوش جمله ید قدرتنك ایجادی

عزت و شانی تقدیس قیلار جمله ملك
اکابر سجده ایدر پیش جلالنده فلك

امری و جهه اوزره یرایلر کیجه کوندوز حرکت
دکیشیر تازه‌لنیر موسم فیض و برکت

پرتو رحمتنك لمعه‌سیدر آیله کونش
تاب حشمندن آلیر آلسه جهنم آتش

شرر هیبت علویه‌سیدر ییلدیزلر
آنلرك شعله‌سی کوك قبه‌سنی یالدیزلار

کیمی ثابت ، کیمی سیار بتقدیر قدیر
تکرینك وارلغنه هر بری برهان منیر

وارلغین بیلمه نه‌حاجت کرهٔ عالم ایله
یتر اثباتنه خلق ایتدیکی برذره بیله

کوره‌مز ذاتنی مخلوقنك عادی نظری
حس ایدر نورنی اما که بصیرت بصری

وحدت ذاتنه عقلمجه شهادت لازم
جان و کوکله مناجات و عبادت لازم

نشئهٔ شوق ایله آیاتنه طاپمق دیلرم
آکله‌وار خالقمه غیری نه یاپمق دیلرم

ای شناسی! ایچمی خوف الهی داغلار
صورتم کرچه کولر قاب و کوزم‌قان آغلار

ایدر عصیانمه کوکلمده ندامت غلبه
نیله‌یم یوز بولامام یأس ایله‌عفوم طلبه

نه‌دیدم؟ توبه‌لر اولسون بوده فعل شردر
نم عذرم کنهمدن ایکی قات بدتردر

نور رحمت نیه کولدورمیه روی سیهم
تکرینك مغفرتنده یوکمی کنهم

بی نهایه کرمی عالمه شامامی دکل
یوقسه عالمده قولی عالمه داخامی دکل

قولنك ضعفنه نسبت چوغیسه نقصانی
یا اونك قهرینه غالبمی دکل احسانی

سهوینه اولدی سبب عجز طبیعی قولنك
هم اودر عالم معنیده شفیعی قولنك

بنی عفو ایلمکه فضل الهیسی یتر
صانمه — حاشا — کرم نامتناهیسی بیتر!

جمل آتیه که لایتغیر الاحکام بر دستور حکمت و حقیقت مزیتنده‌در . « مبحوثة عنها »
مباحثه‌سی صره‌سنده ایراد ایتدیکی اقوالدندر :

« سندی باطل اولور ، باطل اولان دعوانك »

« ممیز که بر حاکمدر ، مدعی صفتنده کورینور ایسه غرض خالصدن ، ویا تمییز ناقصدن عاری دکلدر » .

« فن ادب بر معرفتدر که انسانه خصلت آموز ادب اولدیغیچون ادب واهلی ادیب تسمیه قلنمشدر » .

« بر اثرك که صانعی انسان اوله ، ممکنمیدر که آنده نقصان اولمیه ! » .

« اثر مقبول اثر معقول ایله ثابت اولمق لازم کلور »

« مزاحه مزاح ایله مقابله ایتمك ، شره شر ایله مجازاة قیلنلندر »

حقیقتدن بشقه بر شیله متلذذ اولمدیغی اشعارنده بیله کوریلور :

همت آزاولسه دخی فائده کلی کورینور
احتیاجاته موافق کلان افعاله چالش

ماهیتی اثبات ایدن آثار عملدر
مقدارینه نسبتله کشی خیر و شر ایلر

بیتلری بو حقیقتك برر شاهدیدر .
نفعینك قصیدهٔ رائیه‌سنی تنظیر صره‌سنده

توفیق رفیق اولمیجق فائده یوقدر
هرکیم بوراده عقله اویارسه ضرر ایلر

قولنه مقابل

حق یول آرامق واجبه‌در عقل سلیمه
توفیقنی ایسترسه خدا راهبر ایلر
محروم ایسه توفیقك اگر فائده‌سندن
یا عجزینی کوردکجه‌می آدم ضرر ایلر
هر واقعه بر درس حکمدر نظرنده
هر دردوبلادن دخی اخذ عبر ایلر

بیتلرینی انشاد وایکی یوز اللی سنه صکره کیمسه‌نك خیال وخاطرندن کچمامش برطرزده ـ بر آزده متهکمانه اوله‌رق ـ مزار شاعرك اوزرنده تلقین حقیقتله روح نفعی‌یی ارشاد وشاد ایله‌مشدر .

مرحومك حیات علمیه و سیاسته تعلق ایدن تراجم احوالی (مجموعهٔ ابوالضیا) نك (١٠٥) نومروسندن اعتباراً برقاچ نسخه‌ده (شناسی‌نك ایام اخیرهٔ حیاتی) سرنامه‌سیله واقفانه بر صورتده تحریرینه همت اولونمشدرکه بالاده‌کی (جمل آتیه‌که ....) ایله باشلایان افادات‌ده اورادن نقل ایدلمشدر .

شمس عثمان افندی « شیخ ـ اسکداری »

اعاظم ادبای صوفیه‌دن واکابر عرفای قادریه‌دن برمرشد علوی بیان اولوب (اسکدار)لیدر . تاریخ ارتحاللری (ایلدی عثمان افندی عزم درکاه بقا) مصراعنك دلالتیله اولان (١٣١١) ده قبرعالیلری اسکدارده عنادیه‌دن قره‌جه احمده کیدن جاده‌نك صاغ جهتنده‌در . دیوانلری الحق عارفانه وشاعرانه‌در . مع التأسف طبعی هنوز میسر اولمامشدر .

ابیاتندن

اولور فقروفنا اهلنده قید بیش وکم نابود
امید لطف نو پیدا هراس قهر وغم نابود

وصال صبح دیدار ایله اثبات وجود ایلر
مثال شمع اولانلر عشق ایله سرتا قدم نابود

دونه دونه ردیفلی غزللرندن :

جویلر گریه ایدوب نعره اورور مرغ هزار
رقص ایدر پیر فلك وجد ایله بی صبر وقرار
کیمی بی صوت وحروف کیمی پر ناله وزار
ذکر ایدر حق جهان زیر وزبر دونه دونه

(کنزالمعانی) و (شمع وشبستان) اسملرنده ایکی منظومهٔ محققانه لری ده اولدیغی مرویدر.

کورینور تابش دیدار کوکلدن کوکله
برق اورر پرتو انوار کوکلدن کوکله

متقابل ایکی مرأت مصفایه عدیل
عکس ایدر حالت اخیار کوکلدن کوکله

ذاکری واصل ایدر حضرت مذکوره تمام
نور بالا رو اذکار کوکلدن کوکله

دور صهبای صراحی وپیاله کیمدر
دوکیلور نشئهٔ اسرار کوکلدن کوکله

دم آهنك نی شاهله منصوره دونوب
ربط اولور صحبت احرار کوکلدن کوکله

طرز واطوار خموشانه ده بی صوت وحروف
وحی اولور معنیٔ گفتار کوکلدن کوکله

ینرای شمس یتر لافله کشف اسرار
کشف اولور کیم که اسرار کوکلدن کوکله

شمس‌الدین محمد بك «اسکداری»

شهری‌الاصل اولوب عصرمز ارباب قلمنك غیرتلیلرندن ایدی . (۱۳۱٤) تاریخنده اسکدارده وفات ایتدی . قره‌جه احمد مزارلغنده دیوار دیبنده مسکینلر تکیه‌سی قارشی‌سنده پدری بحریه قائمقاملرندن یوسف بکك قبری یاننده مدفوندر . اطفالك تسهیل قرائت وتصفیهٔ اخلاقنه متعلق اون قدر رسائلی واردرکه الك مشهوری لسانمز الفبالرینك مکملرندن اولان (آناختار) ایله (چوجقلره قلاووز) نامنده‌کی رساله‌لردر . اکبر آثاری اولان (لغت شمس‌الدین) اسمنده‌کی اثرینك برنجی جلدینك نشرینه موفق اولمش ایدی . (مکتب) و (چوجقلره آرقداش)، (مجازات)، (تدبیرده قصور)، (رمضان هدیه‌سی)، (چوجقلرك جمعه کونی مکتبی)، (کندم ایتدم کندم بولدم)، (چوجقلرك کیجه اکلنجه‌سی) اسملرنده اخلاق و ادبیاته دائر فوائددن باحث مطبوع مجموعه‌لری برده (آرقداش) اسمنده برغزته‌سی واردر .

شیدا نوری بك «استانبولی»

استانبولدن یتیشن شعرا وموسیقی‌شناسانك متمیزلرندندر . حیفا که مسلکنده‌کی اقتدارندن کمالیله استفاده اولنه‌جق برچاغده ایکن قربان‌عشرت اوله‌رق (۱۳۱۹) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . جوار حضرت ایوبده مدفوندر . آثاری ناتمام (قافلهٔ موسیقی شناسان عثمانی) ایله (تاریخ انبیا) وانکلیزجه‌دن مترجم (بارلوفك ملیونلری) فرانسزجه‌دن مترجم (رافائل)، (ترانه)، (شکسپیرك هاملتی)، (فیزنه مکتبی) وسائره‌در . برنجی اثرندن ماعداسی مطبوعدر . اوتوز سکز شرقی بسته‌لمشدر . فارسی ، فرانسز ، المان ، انکلیز لسانلرینه واقف غایت ذکی برکنج ایدی .

تخمیسندن :

فاش ایدوب اسرار عشقی اولمه یارکدن جدا
ایلمه شیدا کبی اقبال عمرك برهوا
اولمق ایسترسه‌ك اکر همبزم یار دلربا
اولماسین جانان دخی آکاه حالکدن رضا
راز عشقی صاقلا کنج سینه‌ده جانك کبی

شیخ علی وصفی افندی « استانبولی »

علمای نقشبندیه‌دن و قدرت نظم ایله تمیز ایدن بلغای شعرادن السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف بر ذات اولوب شهریدر . (کفه‌وی) درگاهنده مشیختیله سالکین طریقته و مختلف مکاتبده معلملکی ایله طالبین علم ومعرفته خدمات مبرورهسی واردر . (۱۳۲۸) تاریخنده فجأةً ارتحال ایده‌رك فاتح قربنده (زنجیرلی قویو) جوارنده پدرینك مدفون بولندیغی (دراغمان) جامعی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . آتی‌الترجمه (معلم ناجی) افندینك رفیق خالصی ومسلکداشی ایدی .

آثار مطبوعه‌سی :

۱ (فیض آباد) بلغای اسلامیه‌دن بعضلرینك آثار منتخبه‌سی ترجمه‌لریله اشعار متنوعه‌یی حاویدر .
۲ (بارقه) یاووز سلطان سلیم خانك اشعار فارسیه‌لرندن بعضلرینك ترجمه‌لرینی جامعدر .
۳ (حکمیات اسلامیه).
٤ (منشآت) .
٥ (صرف عثمانی).
٦ (نحو عثمانی) .
۷ (سواطع).
۸ (مطالع).
۹ (بدایع).
۱۰ (لوامع).
۱۱ (جذبات).
۱۲ (شویله بویله) : معلم ناجی افندی ایله مشترکدر .

(جذبات) نام اثرینك مقدمه‌سی :

حسن طبیعته مالك اولان بر عثمانلی اشعار عرب وعجمی آکلایه‌جق قدر حائز کمال بولنمیدرکه تام برشاعر اوله‌بیلسون .

بویله بر اقتدار ادبی‌یی حائز اولمیوبده یالکز حسن طبیعته مالك اولانلر کوزل سوز بواسه‌لرده طوغری یازه‌مزلر .

زمانمزده پك چوق ارباب طبیعت وار . بونلرك اکثرینك کمالات ادبیه‌لری پك محدود اولدیغندن سوزلری خطادن سالم دکلدر . ایچلرنده اویله‌لریده واردرکه ترکجه کلمه‌لری بیله

طوغری یازمقدن عاجزدرلر. مالك اولدقلری حسن طبیعت ایله برابر حائز کمال اولسه لر ایدی. ادیب عنوانی آلمغه جداً مستحق اولورلردی .

کوزل سوز بولمق ایچون کوزل دوشونمك لازم ایسه کوزل یازمق ایچون کوزل اوقومق لازمدر .

بر عثمانلینك ادبیات غربیه یه وقوفی اولسه ده اشعار عرب وعجمه انتسابی بولنمسه تام بر شاعر اوله مز . واقعا ادبیات غربیه یه وقوف وسعت قریحه یه یاردم ایدرسه ده عثمانلیجه یی طوغری یازمغه هیچ بر وقت خدمت ایتمز . زیرا ادیب کچینن بعض هوسکارانمزك یازدقلری منظومه لر ترکیب کلمات جهتیله طوغری اولمق شویله طورسون شیوهٔ لسان عثمانی یه موافق بیله دکلدر . بونلر ادبیات غربیه ایله الفتلری قدر کتب ادبیهٔ اسلامیه نك یبانجیسی اولمسه لر البته مکمل اولورلردی .

البته عربی فارسی کبی زنکین ایکی لسانك ادبیاتنه واقف اولان بر عثمانلی شاعری آثار غربیه یه ده آشنا اولورسه دکل ترکلرده فرنکلرده بیله مثلی آز بولنور. شعرده معنانك لطافتی لازم ایسه الفاظك فصاحتی واجبدر . هیچ آثار عرب وعجمده غلط بر کلمه کورلمشمی؟ بونلرك آثارنده غلط بر کلمه یه تصادف اولنسه بیله عثمانلی شاعرلرینه نسبتله بیکده بر مرتبه سنده در . لسانك میزانی شعردر . طوغری اولمیان میزان بر ایشه یارامدیغی کبی فصیح اولمیان بر اثرده موزون اولسه ده ارباب کمال عندنده شعردن معدود اوله مز . شعر موافق زمان ومکان اولمغله برابر جوانمردانه اولملیدر . اشعار نازکانه یی وضیعانه سوز سویلمکدن عبارت ظن ایدنلر دقائق کلامه آشنا اولمیان متشاعرلردرکه افکار سخیفه لرینی برر دستور ادب ظن ایدرلر . حالبوکه نازکانه اشعار بونلرك ظن ایتدکاری کبی بعض شهریلرك اثنای مصاحبتلرنده کوریلان طرز افاده ایله حصولپذیر اوله مز . شعرده علو فکر مطلوبدر. ایستر نازکانه اولسون ایستر جوانمردانه بولنسون افکار عالیه یی متضمن اولمیان اشعارك هیچ بر مزیتی اوله مز . هله موافق ذوق سلیم اولمیان اشعار وضیعانه عرض حال کدایانه کبی بش پاره ایتمز. ارباب همت هیچ عرض مسکنت ایدرمی؟

شعر کفتن کرچه در سفتن بود   لیك فهمیدن به از کفتن بود

شعیب بك « احمد شعیب بك — استانبولی »

استانبولده تولد ایتمش ؛ وزماننه کوره اك عالی ومکمل بر تحصیل کورمشدر . کندینی

(ثروت فنون) رسالهٔ اسبوعیه‌سنده‌کی ، فلسفی ، تاریخی ، اجتماعی مقالات متسلسله‌سی ایله طانتمش ؛ آززمان ایچنده مقالاتنك اهمیت موضوعی ونفاست بیانی سایه‌سنده برصیت وشهرته مظهر اولمشدر . دور اخیر گنجلری ایچنده غرب علوم اجتماعیه‌سی ایله‌اك احاطه‌لی بر یولده تدقیق وتتبعه وتصویر وتبلیغه الثانی موفق اولابیلمش برسیمای ممتازحکمی اولارق طانینمشدر . انفجار حربتله مؤسسلری عدادنده بولونمش اولدیغی (علوم اقتصادیه‌واجتماعیه مجموعه‌سی) نام رساله شهریه‌ده‌ده بنه‌مسلك فلسفیسنه موافق‌اولمق اوزره تاریخی‌واجتماعی مقالات متسلسله‌سی کورولمش وثروت فنونده‌کی مقالاتی (حیات وکتابلر) عنوانی آلتنده آیریجه کتاب شکلنده طبع ونشر اولونه‌رق جدیت مطالعه واصابت محاکمه اربابنجه حرزجان ایدیلمکده‌بولونمشدر . وفاتی متعاقب (حقوق اداره) اسمنده‌کی اثرینك‌ده طبعنه همت‌اولوندی . فی‌الحقیقه کندیسنك (نوعی شخصنه منحصر) الك ایکی وجدی بر یولده برمدقق بلیغ محقق ادیب اولدیغی هرفکر ومقاله‌سندن نمایان اولمقده‌در . سرمایهٔ تتبعات وتحقیقاتندن اولاد وطنك ، شبان مملکتك ، مشتاقین علم ومعرفتك ، تمامیله استفاده ایده‌جکی برزمانده افولی جداً بیوك برضیاع ملیدر . دارالفنون‌حقوق‌شعبه‌سی‌معاملکنده‌ده بولوندیرلمش اولدیغی‌دوشونولورسه بوضیاعك اکتساب سعه ایده‌جکی طبیعیدر . (۱۳۲۸) سنهٔ هجریه‌سی اواخرنده مرتحل دار بقا اولارق ایوبده بوستان اسکله‌سی مقبره‌سنه دفن ایدلدی .

شاکر افندی حافظ « محمد شاکر بن ابراهیم حلمی افندی »

السنهٔ ثلاثه ادبیاتنه واقف بر ذات اولوب پدری (عینتاب) لی در . کندینك تولدی استانبولده (خوبیار) محله‌سنده‌در . اکمال تحصیلدن صوکره اقلامده ایفای خدمت ایله‌دی. (۱۳۲٦) تاریخنده ارتحال‌ایده‌رك (بکقوز) ده (یوشع) علیه‌السلام مقامنه دفن‌ایدلدی . ادبی مسلکداشلری آراسنده (فردوسیٔ قدسی)، (شهنامه نویس)،(مثنویخوان) اوصافیله‌موصوف ایدی . مشهور (امثال میدانی) یی (منبع الزلال معانی مجمع الامثال میدانی) اسمیله و درت جلد اوزره ترجمه ایتمشدرکه خط دستیله ۱۲۸۹ تاریخنده محرر بر طاقمی منظور عاجزی اولدی . دیوان‌اشعاری‌ده واردر . هرایکیسی‌ده غیرمطبوعدر . آثارسائره‌سی‌ده‌اولدیغی‌آکلاشلمقده‌در.

شیخ رضا افندی

مشایخ قادریه اعاظمندن سابق الترجمه (عبدالرحمن طالبانی) حضرتلرینك كوچوك مخدومی اولوب (سلیمانیه) ملحقاتندن (بازیان) ده تولد ایتمشدر . لسان مادرزادی اولان كردجه ایله السنهٔ ثلاثه‌ده اولان شهرت شاعرانه‌سی و باخصوص هجا كولقده‌كی قدرت فوق العاده‌سی مسلم انام ایدی . مطبوع دیوانی یوقسه‌ده اكثر اشعاری بالعموم خطهٔ عراقیه و كردستانده منتشر وعادتاً زبانزددر . (١٣٢٦) تاریخنده (بغداد) ده ارتحال ایده‌رك جوار غوث (كیلانی)یه دفن ایدلدی . قطعهٔ آتیه‌سی كتابهٔ سنك مزاریدر :

یارسول الله چه باشد چون سك اصحاب كهف
داخل جنت شوم در زمرهٔ احباب تو

او رود در جنت و من در جهنم كی رواست
او سك اصحاب كهف و من اصحاب تو

شاكر افندی «فرائضجی زاده محمد شاكر افندی»

ارباب قلمدن متفكر وغیور برذات اولوب (بروسه) لیدر. حیات مأموریته سلوك ایده‌رك اولا بروسه مكتوبی قلمی ممیزلكنده متعاقباً (قرق كلیسا) تحریرات مدیریتنده ایفای حسن خدمت ایله‌دی و (١٣٢٩) تاریخنده مملكتنده ارتحال ایتدی . بویوك استاسیون جوارنده (فائق بك) مدرسه‌سنه قارشی اولان مزارستانه دفن ایدلدی .

تشبث شخصی‌سی ایله تأسیس ایتدیكی (فرائضجی زاده) مطبعه‌سنده ترجمهٔ حالی (ك) حرفنده مذكور اولان (كمال الدین قناری) ایله تشریك مساعی ایده‌رك (نیلوفر) اسمنده‌كی باعث استفاده رسالهٔ موقوته‌نك ایكی سنه‌سنی (كمال افندی) ایله مشتركاً وموما الیهك وفاتیله اوچ سنه‌سنی‌ده منفرداً نشره موفق اولدی . برده (انكلیزلرك قطب شمالی‌یه سیاحت فوق العاده‌لری) اسمنده براثری واردر .

ایكی اوچ سنه تتبعدن صوكره (٣٦٣) بویوك صحیفه‌یی حاوی (پرسنك) اسمنی وردیكی اثرینك موضوعی اصلاح حروفه عائد اولوب بویولده متوغل ذوات ایچون موجب استفاده بر

اثردر . (پرسنك حرف لسان آدمی شكوفه‌نثار زبان‌عمومی وعثمانی) اسمنی ویردیكی بواثرنده (تورك دیلنك لسان آدمی منشأ زبان عمومی اولدیغنه دائر) ایضاحات‌ده مندرجدر .

باشلانغجنده‌كی قطعه‌سی :

حمد حقدر دیلده‌كی پرسنك　اویله حقدركه یوق اونا بیردنك
باشـلادم حق آدیله تا آلسون　هرسوزم دوغرو اقده حقدن رنك

(پرسنك) ك فهرستی مقامنده اولمق اوزره (كون دوغدی) اسمیله اوچ قطعه رسـاله نشر ایتمشدر .

ص

صاریجه كمال « برغمه‌وی »

عثمانلی شعرینك مؤسسلرندن معدود برادیب فاضل اولوب (برغمه) لیدر . حضرت فاتح وزراسـندن جامع‌السیف والقلم محمود پاشـای ولی طرفندن كمالی تقدیر اولنه‌رق (ادرنه) جوارنده‌كی (خاصكوی) ده بنا ایله‌دیكی مدرسه‌یه مدرس تعیین‌اولنمش‌ایدی . دیوانیله (معجم فی‌اثار ملوك العجم) ترجمه‌سی اولان (ترجمـان بلاغت) اسـمنده مغلق بر اثری واردركه هرایكیسیده غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

بلبلك فریادی خدكدندرر كلدن دكل
عاشقك افغانی لعلكدندرر ملدن دكل

(معجم) التی یوز رجالندن (فضل‌الله بن عبدالله) ك حاكم طبرستان نامنه یازدیغی فارسی براثردر . ترجمه محمود پاشانك امریله میدانه كلمشدر.

صبائی خیرالدین چلبی

(شیخ وفا) حضرتلرینك پروردهٔ معنویسی برشاعر عرفان سمیر اولوب (ادرنه) لیدر خیرالتابعین جناب (اویس القرن) ی حقنده (اویسنامه) سی و (کاتبی نیشا بورینك) (شتر وحجره) نامنده کی قصیدهٔ مطوله سنه نظیره سی، وارناوود قوجه داوود پاشانك بوسنه غزواتی مبین اون بش بیك بیتلی منظومه سی، مرتب دیوانی واردر.

ابیاتندن :

بلبل شو دیده دن کلزاره ایرشمز ضرر
باغبانا سن همان بستانی آیرقدن صاقین

صالح افندی « جلال زاده »

فضلای ادبا ومورخین عثمانیه دن برذات اولوب ترجمهٔ حالی (ج) حرفنده محرر (جلال زاده قوجه نشانجی مصطفی) بکك کوچوك برادریدر. علامهٔ روم ابن کمال ومعلم سلطانی (خیرالدین افندی) کبی افاضلدن تحصیلی بعدالاکمال تدریسه باشلایوب استانبول و ادرنه مدارسنده اعطای اجازه یه موفقیتدن صوکره مسلك قضایه سالك اوله رق حلب ، شام ، مصرده ایفای وظائف شرعیه ایله دی. استانبوله عودتی متعاقب انزوا وتقاعد اختیار ایده رك نشانجی ده بنا ایتدیکی خانه سنده تألیف آثارله دمکذار اولدی . و (قبر صالح جنت اوله یاالله) مصراعنك دلالتی اولان (۹۷۳) تاریخنده ارتحال ایله یوب برادری، یاننه دفن ایدلدی. مرحوم علم وفضل ایله معروف اولدیغی کبی جود وسخا ایله ده موصوف اولدیغندن کرك اقربا و تعلقاتندن کرك جواری محلاتندن برخیلی محتاجینه معاونتی جانه منت بیلن اسخیای امتدن ایدی.

آثاری :

(۱) ترجمهٔ جامع الحکایات ولامع الروایات : اصل اثر (جمال الدین محمد عوفی) نك وزیر اعظم (نظام الملك) نامنه یازدیغی فارسی العباره تاریخی و اخلاقی بر اثر معتبری اولوب کرك اصلی کرك ترجمه سی استانبول کتبخانه لرنده واردر . خط دستیله محرر ترجمه (حکیم اوغلو) کتبخانه سنده در .

(٢) تاریخ مصر جدید : مشاهیر مورخین عربدن (تقی الدین احمد مقریزی) نك سادەجە (خطط مقریزی) اسمیلەدەمعروف اولان (المواعظ والاعتبار بذکرالخطط والاثار)نی باشلیجه مأخذ ایدینەرك یازمشدرکه برنسخەسی (طوپقاپی) سراینده (روان کوشکی) دولابنده واردر .

(٣) کتاب المختصر فی احوال البشر : (علامه سیوطی) نك (حسن المحاضره فی اخبار مصرالقاهره) سیله سائر آثار معتبرەدن التقاط صورتیله یازمشدرکه مصر آثارعتیقەسنەدائرده برخیلی معلومات نافعه مندرجدر .

(٤) تاریخ بدون ـ بودین ، یعنی بوداپشته : خطدستیلەمحرر برنسخەسی (روان کوشکی) دولابندەدر .

(٥) فتحنامهٔ رادوس : بر نسخەسی (ویانه) ده کتبخانهٔ ایمپراطوریده واردر .

(٦) دیوان : طرز معلوم اوزره اولوب بر نسخەسی « آیاصوفیه » کتبخانەسنده موجوددر .

(٧) منظومهٔ لیلی ومجنون : بربرینی متعاقب وفات ایدن ایکی مخدومینك تأثریله یازدیغی جهتله سوزشلی پارچەلری حاویدر .

(٨) حاشیه علی شرح مفتاح .

(٩) حاشیه علی شرح مواقف .

(١٠) حاشیه علی صدرالشریعه .

(١١) حاشیه علی اصلاح وایضاح .

(١٢) مناقب بهمن شاه بن فیروز شاه .

(١٣) منشأت .

(١٤) مهاجنامه : سلطان سلیمان قانونینك مهاج سفرینی مبین برتاریخدر .

اواخر عمرنده عما طاری اولدیغی حالده مستحضراتندن استکتاب صورتیله علماء عثمانیەنك مطایباتیله نوادر ومفاکهاتنی جمع وترتیبه باشلامشسەدەاتمامنه عمری وفاایتمەمشدر.

غزل آتی زمان شیخوختنده نظم ایتدیکی اشعارندندرکه احوال روحیەسنی مصور اولمق اعتباریله درج ایدلدی :

آخر اولدی عمر چون کچدی هوا شیمدن گیرو
نیلهیم ال ویردیکن دنیا بکا شیمدن گیرو

بن جهان سودالرندن چکدم ال ای مدعی
سربسر غوغای دهری آل سکا شیمدن گیرو

پیرلك هنگامی گلدی گیتدی ایام شباب
صو کبی دل طفلی آقماز هر یکا شیمدن گیرو

طائر قدسیٔ روح آگدی: تجرد عالمن
جیفهٔ دنیا غمی دوشمز آکا شیمدن گیرو

بر کون آکاه اولمادك دوش کبی کچدی مامضی
« صالحا » حالك نولور باری آکا شیمدن گیرو

صحتی دده « قونیه‌ری »

شعرا وعرفای مولویه‌دن اولوب قونیه‌لیدر . (١٠٤٠) تاریخنده شام مولویخانه‌سنده وفات ایله‌دی . اشعارینك اك مشهوری شو :

پیدا ونهان تو بودهٔ من غافل
اندر دل وجان تو بودهٔ من غافل
من دردوجهان ترانشان می‌جستم
خود جمله جهان تو بودهٔ من غافل

رباعیٔ فارسیسنك ترجمه‌سی اولان شو :

بن بیلمز ایدم گیزلی عیان هپ سن ایمشسك
تنلرده و جانلرده نهان هپ سن ایمشسك
سندن بو جهان ایچره نشان ایستر ایدم بن
آخر بونی بیلدم که جهان هپ سن ایمشسك

رباعیسیدر . بعضیلر بو رباعی‌یی جناب مولانانك مخدوم عالیلری (سلطان ولد) ه نسبت ایدرلرسه‌ده عصرمز عرفای ادباسندن (محمد ولدچلبی) افندینك تحقیقات ادیبانه‌لری نتیجه‌سیله‌ده تأیید ایتدیکی وجهله (صمتی دده) نك اولدیغی تظاهر ایدییور .

صبری «محمد شریف صبری — ادرنوی »

سلطان مراد رابع ندماسندن وزمرهٔ قضاتدن (نفعی) ایله معاصر برشاعر بلیغ البیاندر . شعرادن (ادرنه‌لی حلمی احمد افندی)نك اوغلیدر . مطبوع دیوانی اولوب انشا و قصائدده ماهر ایدی . قدرت شاعرانه‌سی نفعی طرفندن تقدیر اولونمشدر . (حسن دل) نامنده برمنظومه‌سی واردر . (١٠٥٥) ده استانبولده وفات ایلدی . ادرنه قپوسی دیشاریسنده‌کی (امیر بخاری) درکاهی جوارنده مدفوندر . غریبدرکه قصیده‌سندن بر مصراعنی نفعی تضمین ایله‌دیکی صرده‌ده مصراع شاکری حاوی اولدیغی ایچون (بقول صبریٔ شاکر) دیمش کمال بك مرحوم ایسه نفعینك بو قولندن صبری‌یه صبریٔ شاکر دنیلدیکنی ظن ایده‌رك تخریب خراباتده برقاچ یرده صبریٔ شاکر سوزنی تکرار ایلمش اولمسی اوزرینه اوزماندنبری شریف صبری اسمی صبریٔ شاکر اولوب قالمش وحتی دیوانیده بوعنوان ایله باصلمش اولدیغی فضلای شعرادن دیاربکرلی علی امیری افندینك جملهٔ تحقیقاتندندر .

ابیاتندن :

صالسون سفینهٔ دلی بحر ملامته
دریاشناس عشق وهوادن صاقینماسون

آدم بو بزم دور دل آرایه برکلیر
بیل قدر عمرکی کشی دنیایه برکلیر

دنیا ایچون وجودنی صرف ایتمه یوق یره
نقد حیات مردم دانایه بر کلیر

مصارعندن :

کچ اومجلسدن که آنده فیض امکان اولمیه

کچدی قلیجدن فتن روزکار — سیف یدالله اولوب آشکار

مطلعلی نفعیانه قصیده‌سی مشهوردر .

صبوحی احمد دده « توقادی »

پدری (توقات) لی اولوب کندیسی استانبولده دوغمشدر . تحصیل و تفیضی استانبول وقونیه‌ده‌در. نفعی، فهیم‌قدیم، نائلیٔ‌قدیم کندیسندن استفاده ایتمشدر. فارسی تورکی دیوانلری واردر . (۱۰۵۷) تاریخنده پوست نشینی بولوندیغی یکی قاپی مولویخانه‌سنده ارتحال ایتدی . ترجیع بندینك مطلعندن :

ای طلسم خزینهٔ انوار
وی محیط جواهر اسرار

ای زمین‌وزمانه مقصودی
وی کزین نتیجهٔ هرکار

ای کوکل صورتی قو سیرته کل جان طلب ایت — عشق بحرینه دالوب کوهر عرفان طلب ایت
کزمه بیهوده هواییله کچورمه عمرك — اهل عرفانه ایرش کامل انسان طلب ایت
کنج غمده قومه یعقوب دلی زاروحزین — مصرتنده یوری وار یوسف کنعان طلب ایت
قنده بقسك آنی کور هرکمی باسك آنی بیل — قنده وارسك اکا واردرکه سلطان طلب ایت
جسم ظلماتی اولور پردهٔ سرچشمهٔ جان — سن بوظلمتده دلاچشمهٔ حیوان طلب ایت
صورته باقلمقله معنی بولنمز زاهد — اول بت صفدری کور همت مردان طلب ایت
اهل دل عارف اولوب جنتی دیداره دکش — دیمزم طاعتله روضهٔ رضوان طلب ایت
صورتك طورمه صدف پاره‌لرین ایله شکست — لعل ذیقیمت عرفانه یتشکان طلب ایت
غیر بین اولسه نظر آتدن ایدوب قطع نظر — چشم حقبین ایله اول رؤیت جانان طلب ایت
نیجه بر بغلیه انکار ایپی اسفلده سنی — قطع ایدوب اول رسنی رتبهٔ شاهان طلب ایت

اهل انکار ایله یار اولمه «صبوحی» زنهار
ایتمه ابلیسه نظر صورت رحمان طلب ایت

بر نسخه‌سی یکی قاپی مولویخانه‌سنده موجود اولان (اختیارات مثنوی) اسمنده‌کی اثرینی (شام) ده ایکن تألیف ایتمشدرکه علمی ده‌ده‌نك (شرح جزیرهٔ مولویه) سنه نظیره‌در .

صاحب اسماعیل ده‌ده

یوکسك بر طبع شاعرانه‌یه مالك عارف و عاشق بر ذات اولوب (بروسه) لیدر . تذکرهٔ سالمك نقلنه کوره: «اواخر حالنده ترك دنیا وقطع علاقهٔ ماسوا ایله‌یوب طریق مولویه‌دن اخذ ید انابت برله ترك جبه ودستار» ایده‌رك اختیار سیاحت و بعدالسیاحه (اسکدار) ده اقامت ایله‌مشدی . ترتیبنه موفق اولدیغی دیوان کبیرك بر نسخه‌سی «ملت» کتبخانه‌سنده موجود اولوب اشعارنده «ندیم» طوری‌ده کورولمکده‌در .

بر غزلی :

چشم دلده عاشقك اشك نواسی بشقه‌در
ملکت عشقك بلی آب و هواسی بشقه‌در

سودمند اولمز علاج حاذق حکمت شناس
درد مهر اهل حسنك ابتلاسی بشقه‌در

دوندورر کرداب غم فلك دلك بولمز کنار
غرقهٔ بحر محبت آشناسی بشقه‌در

روشن اولمز شستهٔ خاکستر عشق اولمسه
جوهر آینهٔ قلبك جلاسی بشقه‌در

چین ابرو کوستر اول آفت اما خنجری
راکی کیرمش کمر بنده اوراسی بشقه‌در

اکلسك کندی ایاغیله کلیر دل ذوقنی
بزم صهبا خانه‌نك زاهد صفاسی بشقه‌در

بنده‌کی بخت مدبر اولمز آندن شعله یاب
شمع محفل زیب اقبالك ضیاسی بشقه‌در

افتاب حسنکی کورسم پرستش ایلرم
اهل عشقك قبلهٔ حاجت رواسی بشقه‌در

حسرتکله خون دل نوش ایلیوب غم اکل ایدر
خستهٔ عشقك شها شرب وغداسی بشقه‌در

بوی زلفك مشکه بکزتمش اول آهوی ختن
وجه تشبیه کوزل اما خطاسی بشقه‌در

کرچه هر شاعر ویرر بر کونه حسن اشعارنه
لیك نظم صاحبك حسن اداسی بشقه‌در

صبحی محمد علی چلبی « بروسوی »

اوننجی قرن هجری شعرا وعلماسندندر. اکمال تحصیلدن صوکره سلك قضاته سلوك ایده‌رك بعده مسلك قویم تصوفه سالك اولمش شاعر، عارف برذات اولوب (بروسه) لیدر. ترجمه‌سی مشایخ فصلنده مذکور (ممی جان افندی) دن انتساب ایده‌رك استانبولده اختیار اقامت ایله‌دی. فاتح جامع شریفنده مثنوی تعلیم ایدر ایدی. عارفانه و شاعرانه اشعار ترکیه و فارسیه‌سی منظوم (اسماء حسنی شرحی)، (پرکار وقلم) اسمنده مثنویسی وعزمی زاده ایله مصاحبه ومشاعره‌سی واردر.

ابیات ترکیه‌سندن :

تیغ عشق یار ایله جسم اولماینجه پرشکاف
آفتاب عشقدن گلمز درونه انکشاف

ابیات فارسیه‌سندن :

حاجیان ره عشقیم و مقیم عرفات
عرفاتی که نشان میدهد از ذات وصفات

زائر کعبهٔ دل کرده فدا جان وسرش
بر در دوست نباشد بوسائط حاجات

صفوی

تذاکر شعرا محررلرندن سالم افندی معاصری علماء شعرادن خوش گفتار برشاعر اولوب (قوله) کویلرندن (امره سلطان) کوینددر. تحصیل وتفیضی استانبولده‌در.

سالم تذکره‌سنده مندرج برغزلی :

جلی خطدر کشیده ابروان حسنك کتابندن
معمای تغافلدر مژه‌ك اقرار بابندن

نم اشکمله پرورده گل صد برك هر داغم
چکیده‌در بوباغك شبنمی فیض سحابندن

کوزومده کشتئ آتش کورونور زورق صهبا
سرشك موج طوفانخیز عشـقك التهابندن

بیلور نبض آشنایان دردمطرب نیدوکن دلدن
دوا سازندهٔ حکمت ایکن تار ربابندن

اولورسـه چشمهٔ خورشید عالمتاب مملو
امید فیض صافی ایتمه «صفحی» غم شرابندن

صدقی مصطفی افندی

نشأتی کتخدا قلمندن وارباب معارفدن برذات اولوب شهریدر . دفترامینی وکیلی ایکن (١١٨٣) ده ارتحال ایتدی . السنهٔ ثلثه اوزره منثور ومنظوم الفاظ ومعمیاتی جامع (مجموعهٔ حفیظاه) اسمنده براثری وبعض اشعاری واردر .

صالح افندی

علماء شعرادن فارسی‌دان ، خطاط برذات اولوب شهریدر. اکمال تحصیلدن صوکره مسلك قضاته سالك واکابر نقشبندیه‌دن مراد بخاری‌دن منتسب اولدی . (١١٦٦) تاریخنده ارتحال ایده‌رك ایوبده ادریس کوشکنده‌کی چشمه آرقه‌سنده‌کی قبرستانه دفن ایدلدی . مرتب دیوانی و (صائب) دیواننه شرحی واردر . ثلث ونسخی عابد چلبی مسجدینك امام ومکتبنك معلمی عرفای جلوتیه‌دن (محمد ضعیفی افندی) دن تمشق ایتمشدر .

صدقی امةالله خانم «استانبولی»

عصرنده (امةالله خانم) دیمکله شهرهٔ جهان اولان زن مردانه روشك شـعرده قوللاندیغی مخلصیدر . مرتب دیوانیله (مجمع الاخیـار) ، (کنج انوار) اسـمنده متصوفانه منظومه‌لری

وبعض رسائلی وارسه‌ده مطبوع دکلدر . وفاتی (صدقی فاضل) ترکیبنك ناطق اولدیغی (١١١٥) تاریخنده قبری ادرنه قبوسی خارجنده (امیربخاری زاویه‌سی) جوارنده پدری (قامتی زاده محمد افندی) یاننده‌در. کبار بایزامیه‌دن (همت افندی)دن منتسبه ایدی. حدیقةالجوامعده امی سنان زاده حسن افندیدن انتساب ایله‌دیکی‌ده محرردر . همشیره‌سی اولوب (١١٧٥) ده وفات ایده‌رك یاننه دفن ایدیلن (فائزه فاطمه خانم) دخی شاعرات عثمانیه دندر .

اشعارندن :

هفته کچمز کویکه مهمان ایدن سنسك بنی　　بلکه هرشب صبحه‌دك نالان ایدن سنسك بنی
دست تدبیرکله چاك اولسونمی دامان‌فراق　　آفتاب حسنکه حیران ایدن سنسك بنی

پدرینه سویله‌دیکی تاریخ :

قامتی زاده‌یه اعلای ارم اوله مکان　　١٠٨٩

همت افندی‌یه :

بوکون همت افندی عدنی قیلدی کندویه مأوی

صبیح احمد افندی

شعر وانشا اربابندن فارسی‌دان برذات اولوب شهیردر . (توقادی شیخ امین افندی) منتسبلرندن ایدی. (١١٩٨)تاریخنده ارتحال ایله‌دی. (اسکدار)ده‌مدفوندر. شاعرشهیر(عرفی)نك دیوانتی شرح ایله‌مشدر . مرتب دیوانی‌ده واردر . برنعتندن :

بطونك مطلع صبح هویت یارسول‌الله
شئونك مهر عالمتاب رحمت یارسول‌الله

صبری افندی « محمد امین صبری افندی »

متوسط عثمانلی شاعرلرندن برذات اولوب (موره) نك (آنابولی) قصبه‌سی اشرافندندر. کوچوك یاشنده ایکن جیجك خسته‌لغندن عمی طاری اولمشدی . دیوانی ارباب شعر وانشادن

(بروسه‌لی اشرف) پاشا مرحوم همتیله (١٢٩٩) تاریخنده (بروسه) ده طبع اولونمشدر. (رموز الحکم) مؤلفی (سامی پاشا) مرحومك پدری (طرابولیجه) لی (شیخ نجیب افندی) ایله مشاعره‌لری واردر . دیوانندن باشقا تورکجه ، فرسجه ، روبجه تحفهٔ وهبی‌یه نظیره‌لر یازمشدر .

دیواننك مطلعندن :

نقاب انداز اولنجه چهرهٔ اسرار بسم‌الله | سراپا عالمی تنویر ایدر رخسار بسم‌الله
اولور تا صفحهٔ لاهوتیانه پرتوی ظاهر | ضیا کستر اولنجه مهر پر انوار بسم‌الله
لطافتیاب ایدر کلشنسرای عالم قدسی | نوای بلبل خوش لهجهٔ کلزار بسم‌الله
اولور هر نقطهٔ مشکینی خال عارض غفران | رقم کستر اولنجه کلك عنبر بار بسم‌الله
ایدر کیسوی حوران بهشتی مو بمو تعطیر | شمیم عنبرین آثار سنبلزار بسم‌الله
رکابنده اولور ناموس اکبر بیك جابکرو | علم قالدرسه بریرده سپه‌سالار بسم‌الله

صائب احمد افندی

ارباب دانشدن فارسی‌دان برذات اولوب شهریدر . تحصیلنی اکمالدن صوکره خدمت دولته سلوك ایده‌رك (آمدی) قلمی خلفالغنه ارتقا ایله‌دی . (١٣٠٥) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب (بشیکطاش) ده (یحیی افندی) تربه‌سی حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

آثاری :

(١) ترجمهٔ کلستان : ساده برلسانله واقفانه برترجمه‌در .
(٢) ترجمهٔ نان وحلوا : غیر مطبوعدر .
(٣) دیوانچه

طبیعت شعریه‌سی‌ده اولدیغنه ، منظوم ترجمه‌لریله کتبخانهٔ عمومی قاپیسی اوستنده‌کی تاریخ شاهددر .

صفوت نسیبه خانم «استانبولی»

عثمانلی شاعره‌لرینك دکرلیلرندن اولوب (بکلکجی محب افندی) نك کریمه‌سیدر . (١٢٥٣)

تاریخنده استانبولده وفات ایده‌رك جوار حضرت خالدده پدری یاننه دفن ایدلدی . غیرمطبوع مرتب دیوانچه‌سی واردر .

ابیاتندن :

«صفوتا» راز دلن کمسه‌یه اظهار ایتمه
کون اولور یاردیم ایدر بر دل آکاه سکا

صادق محمد افندی «آنطاکیه مفتیسی»

آنطاکیه مفتیسی (احمد افندی)نك اوغلودر. ۲۲ یاشنده ایکن علوم عربیه‌دن اخذ اجازت ایله سنه‌لرجه نشر معرفت ایتمشدر . برتفسیر شریف تحریرینه باشلامش ایسه‌ده اکماله موفق اولامامشدر. آنطاکیه مفتیسی ایکن (۱۲۷۶) ده ارتحال ایتدی . شعرده مخلصی (صدقی)در. اشهر آثاری بین الادبا معلوم اولان (مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر) منظومه‌سیدر . دیکر اشعارنده اوسلاست او لطافت یوقدر. حلب والیلرندن (سلیمان پاشا) نك دیوان افندیسی حلبلی معطی زاده (احمد افندی) طرفندن اغرض مکرمتلو عنوانی یازلمش اولدیغندن بالمقابله یازدیغی ترجیع بند مشهورك برقسمیدر .

رسم عنوان مکاتیب جدیده تحریر عرضی رتبه‌یه نسبتله اولنمش تصویر
ینه حیثیت ذاتیه اولنماز تنکیر حق حیثیتمزدن اکر اولدکه خبیر

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

اویله بر ساده مدرس دکلز تحریرز آق صقاللو خواجه‌یز علم وهنرده پیرز
عقل ونقلی بیلیرز مقتدر تقریرز یازمشز حضرت قرآنه مفصل تفسیر

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

خلقه تبلیغ ایله فرمان شه کونینی وزرای شه دنیایه شبیهز عینی
امر ونهی ایلیه‌رك فصل ایدرز مابینی اولمشز شرعله فتوایه بیورمقده وزیر

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

ایتمشز نیجه مقامات علومی تحقیق شرح ایضاح ومعانی یه حواشی تعلیق
حاصلی وارداولوب حضرت حقدن توفیق اولمشز دولت علمیهٔ علیاده مشیر

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

بز بو دولتده جواهر کبی قیمتلو ایدك   نزد ارباب فضائلده فضیلتلو ایدك
ایمدی بو رغبت ایله نشره ده همتلو ایدك   حالیا اوج فضیلتده ایکن بی تقصیر

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

صفوت مصطفی افندی « استانبولی »

متأخرین شعرادن ومنتسبین مولویه دن اولوب (غلطه)لیدر . اوائل حالنده یورغانجیلق ایتمشدر . (جواهر ملتقطه) (صاحبی لبیب افندی)نك همتیله طوبخانه روزنامچه قلمنه آلنه رق نهایت قرانته باش کاتبی اولمشدر . (١٢٨٤) تاریخلرنده استانبولده وفات ایله دی . یکی قپو مولویخانه سی جوارنده مدفوندر . طرنقچی زاده زیور بك شو تاریخی سویله مشدر. (صفوت اوله عقباده قرین حسانه) مبنی علی الحکایه اولان برانزه منظومه سی انفس آثاریدر . غزلیاتنك اك مشهوری (عالم بویا) ردیفلی اولانیدر .

ازجمله :

کورمه احقر کمسه یی جانا قدر مجهولدر   حقك ادنا بنده سی اعلا اولور عالم بویا
کشف مرآت سرائر ایله احبابه ده   بلکه بر صورت ایله اعدا اولور عالم بویا
آب رویك دوکه هر نخل پلیدك پاینه   میوهٔ مطلب یا اولماز یا اولور عالم بویا

حضرت شاه ولایت حقنده نظم ایتدیکی استمداد عاشقانه سندن :

آغلاسون ایکی کوزم عشر محرم عشقنه   کوکلمی مهرکله یاندر ماه ماتم عشقنه
التفات ایت صفوته سبطین اکرم عشقنه   درکه احسانکه کلدم دخیلك یا علی

صدقی افندی «مصیری زاده شیخ سلیمان صدقی افندی»

شعرای متصوفه‌دن برذات اولوب (سودلیجه) ده‌کی سعدی درکاه شریفی شیخی (مصطفی عزی) افندینك مخدوم و خلیفه‌سی در. دیوانچه تشکیل ایده‌جك قادار اشعاری واردر. درکاه مذکورده اون‌دورت سنه مشیختدن صوکره «شیخ سلیمانك مقامن ایلیه مولی جنان» تاریخ منقوطنك دلالت ایتدیکی (١٢٥٣) سنه‌سنده ارتحال ایله‌دی.

برغزل عارفانه‌سی:

کوکل انوار خورشید حقیقتدن منوردر — آنکیچون سر رمز علم الاسمایه مظهردر
حجاب آنجاق بنه کندی اوزوکدر یوقسه‌ای غافل — تجلیات وحدت سرتسر عالمده اظهردر
همان سن سرغ جانك لانه ساز باغه تسلیم ایت — کلیر غم چکمه اصلا رزق مقسومك مقرردر
تجلیٔ جلال ایلرسه مأیوس عطا اولمه — تسلیات انوار جمال البت مقرردر
کل‌ایمدی خاکپای شیخی‌کحل دیده قیل«صدقی» — طریق عشق حقده رهنمادر ساکه رهبردر

(حسن رضا و احمد مختار) افندیلرله (اسماعیل نجا پاشا) اسملرنده‌کی مخادیم علیه‌لری ده اثر پدره سالك و طبیعت شعریه‌یه مالك درلر. (١٣٠٢) تاریخنده انتقال ایدن رضا افندی و (١٣٢٩) ده ارتحال ایله‌ین مختار افندی درکاه مذکورده پدرلری یاننه (١٣١٤) ده ارتحال ایله‌ین نجا پاشاده (یوسف سینه‌چاك مولوی) قربنه دفن ایدلدیلر. رضاافندینك برنعت شریفندن:

قدومك حق تعالی دن‌عطادر یا رسول الله — ظهورك درد عصیانه دوادر یا رسوالله
هوای نفسله مستغرق دریای عصیانم — الم طوت دوشمشم حالم هبادر یارسول‌الله

نجا پاشانك برغزلندن:

مهر رویندنمی تابم آتش دلدن میدر؟ — بلبلك فریادی بیلمم خارمی کلدن میدر

احمد مختار افندینك برنعت شریفندن:

عصات امتکدن بر ذلیلم یا رسول الله — صداع جرمله غایت علیلم یا رسول الله
هوای نفسله عمرم کچیردم ایله‌دم ضایع — رجای عفوه یوزوم‌یوق خجیلم یا رسول‌الله

صفا اسماعیل بك « طربزونلی »

زمانمز ادباسنك ممتازلرندن اولوب پدری طربزونلیدر. کندیسی (مکهٔ مکرمه) ده دوغمشدر . معلم ناجی (شاعرمادرزاد) تسمیه ایتدیکندن اونامله اشتهار ایتمشدر. بوده قربان عشرت اولان شعرادندر . تحصیل وتفیضی دارالشفقه ده در. (۱۳۱۹) تاریخنده منفیاً سیواسده ارتحال ایله دی. غریبلر مزارلغنده مدفوندر. ترجمهٔ حالی کوچك برادری (علی کامی بك) طرفندن نشر اولونان (حسیات) اسمنده کی مجموعهٔ اشعارینك باش طرفنده محرردر . آثار مطبوعه سی : (سنوحات) (خذ ما صفا دع ما کدر) ، (ملاحظات ادبیه) ، (مولدپدری زیارت) ، (مغدورهٔ سودا) (منسیات) ، (انطاق حقك تخمیسی) .

اشعارندن :

اولوالالبابه قارشی ناصیه‌ك مرآت قلبكدر
دلالت ایلمز جعلی بشاشت صفوت باله

شرافتله اصالت فضل ذاتیدن عبارتدر
دضیاندر شرف بخشا اولان اجدادو انساله

جهانده الك بیوك برحیله وارسه دوغری اولمقدر
برادر آلدانیرسك کیمسه یی قالقشمه اغفاله

مصارعندن :

مقدم انسانه اولور عون الهی رهبر

———

اورتبه کتم اسرار ایله کیم سرو یرده سرو یرمه

(۱۳۱۸) ده ارتحال ایده‌رك (اسكدار) ده (قره‌جه احمد) مزارلغنه دفن اولونان اورتانجه برادری (وفا احمد بك) ده شعرادن برذات ایدی . بونكده ترجمهٔ حالی (علی کامی بك) طرفندن نشر اولنان (اشعاروفا) اسمنده کی رساله ده مندرجدر .

———

صافی اسکداری

نکته‌گویان شعرادن برذات اولوب شعرادن (محمد امین نزهت افندی) نك اوغلیدر. (یانیه) ده دوغمشدر. (۱۳۱۹) ده (حلب) ده ارتحال ایتدی حلب مکتوبی معاونلکیله استانبولدن تبعید اولوندی . حکومت قوناغی جوارنده‌کی (جبیله) قبرستاننده مدفوندر. مناسترلی رفعت بك شو تاریخی سویله‌مشدر : چیقوب جم سویلدی تاریخ فوتن صفای جنته عزم ایتدی صافی حین وفاتنده قرق بریاشنده ایدی. اشعاری تکلفدن آزاده‌در. آثار مطبوعه‌سندن الڭ مشهوری (اسلام حضرت عمر) اسمنده‌کی مثنویسیدر . دیگرلری (جدال سعدی بامدعی)،(شعر صافی)، (قواعد فارسیه) در.

اشعارندن :

ترك غفلتسه ای کوکل مقصد　ذوق وحدتسه منتهای امل
بارکاه جناب مولایی　آرامه آسمانده کندیکه کل

دی یه من اولدم ایلیوب تعیین　بوده‌وارم شوده دیارمدر
وار ایسه مالك اولدیغم برشی　یری مجهول اولان مزارمدر

بنمله یار مکر یکوجود ایمش صافی
فلکده غفلتی سیرایتکه بن نی آرارم

ض

ضعیفی محمد افندی

فاتح زماننده اشتهار ایدن شعرادن اولوب (کلیبولی) دندر . مراد ثانینك غزواتی نظم

ایتمشدر که بیت آتی اومنظومه‌دندر .

ضعیفی سا که بومعنانه یوزدن حاصل اولمشدر
مگر مقصودیکی بولدك حقیقت جمله اشیادن

ابیات آتیه‌ده جمله‌ٔ اشعارندندر .

ای باد صبا لطف ایدوب اول جانه خبر ویر
بوبن قولنك حالنی سلطانه خبر ویر

هم مور جفن اولدیغنی خاکه برابر
اول تختی یوجه‌بختی سلیمانه خبر ویر

ضعیفی افندی « ضعیفی پیر محمد بن ادرنوس بن نورالدین قره‌طوه‌لی »

فضلای شعرادن اولوب اسکوب ملحقاتندن (قره‌طوه) لیدر. تحصیل وتفیضی استانبولده‌در. (۹٦۰) کسور تاریخلرنده ارتحال ایله‌دی . الك مشهور اثری (گلستان) شرحیدر . اندرون همایونده (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده (باغ بهشت)،(گلشن سیمرغ) ، (بستان نصایح)، (صبرالمصائب)، (جواهرنامه)،(سرگذشت)،(گلشن ملوك) ، (سبزستان) اسملرنده‌کی آثار ادبیه‌سنی جامع بر مجموعه واردر .

ضیائی یوسف چلبی «حمیدی»

علماء شعرادن بر ذات اولوب حمید ایلندندر (۹۵۰) تاریخلرنده ارتحال ایتدی . مثنویاتی اشعار سائره‌سنه فائقدر.

(یوسف وزلیخا) منظومه‌سندن :

چون ایره عاقله برکار مشکل — که دشوار اوله آندن کار عاقل
ایده عقلنه برعقلی دخی یار — که اوله سهل آکا اول کار دشوار

ضمیری احمد افندی «استانبوللی»

فضلای شعرادن بر ذات اولوب شهیردر. (١٠٥٨) ده ایوب انصاری مدرسی ایکن ارتحال ایله‌دی. مرتب دیوانی وجلال حاشیه‌سی واردر. اوچ لسانده انشاد شعره مقتدر ایدی.

بو نوبهارده آنجق آچیلدی لالهٔ داغ
کشاد غنچهٔ دل قالدی بر بهاره دخی

ضمیری محمد صادق افندی

علمای کتابدن بر ذات اولوب شهیردر. ترسانه‌ده رئیس الکتاب اولمشدی. (١٢٠٥) ده (خلاصهٔ آمال صالحین وحدیقهٔ سعداء صادقین) اسمنده بر اثر میدانه کتیرمشدر. برده (احسن الکلام وخلاصة النظام) نامنده براثری واردر. هرایکیسی‌ده (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر.

ضیا پاشا «عبدالحمید ضیاپاشا»

اجلهٔ ادبا و شعرادن اولوب تولد و تحصیلی (استانبول) ده‌در. السنه و ادبیات شرقیه‌یه وقوف تاميله برابر لسان فرانسوی ادبیاتنه‌ده واقف بر ادیب نکته‌دان ایدی. بعض مناصب عالیه‌ده بولوندقدن صوکره آطنه والیلکنده ایکن (١٢٩٥) تاریخنده وفات ایله‌دی. السنهٔ ثلثه‌ده یازیلان اشعاردن منتخب (خرابات) اسمیله اوچ جلددن عبارت بیوك برمجموعه‌سیله بعض مقالات ادبیه ومترجمه‌لری، اشعارمجموعه‌لری ایکی جلددن عبارت (اندلس تاریخی)، برجلد (انکیزیسیون تاریخچه‌سی) تحفهٔ وهبی‌یه نظیره‌سی واردر. اشعارینك الك مشهوری، ك کوزلی (ترکیب بند) و (ترجیع بند) یدر. سوریه اعاظم ادباسندن حاب مبعوث سابقی (محمد بشیر الغزی) افندی طرفندن (حدائق الرند) اسمیله نظماً لسان عربی‌یه ترجمه اولونه‌رق (١٣١٦) تاریخنده مصرده طبع اولونمشدر. (ابوالضیا توفیق بك) ك بیاننه کوره هانکی قیمت بیلمزك النده قالدیغی بیلنه‌میان (تله‌ماق) ترجمه‌سیله (لافونتن) ك نظماً ترجمه‌لری وار ایمش.

ابیاتندن :

مانند شجر ثابت اولور ثابت اولانلر
هرحالنکی ایشك اهلی ایسەك آندە ثبات ایت

انسانە صداقت یاقیشور کورسەدە اکراە
یاردمجیسیدر دوغریلرك حضرت الله

ثابت قدم اول مرکز مأمون رضادە
وارستە اولوب دائرۀ خوف و رجادن

ارباب کمالی چکەمز ناقص اولانلر
رنجیدە اولور دیدۀ خفاش ضیادن

آنلرکە ویرر لاف ایلە دنیایە نظامات
بیك درلو تسیب بولنور خانەلرندە

آیینەسی ایشدر کشینك لافە باقلماز
شخصك کورینور رتبۀ عقلی اثرندە

ظالم ینە بر ظلمە کرفتار اولور آخر
البتە اولور او ییقانك خانەسی ویران

بد اصلە نجابتمی ویرر هیچ اونیفورمە
زر دوز پالان اورسەك اشك ینە اشکدر

نوع انسان حشرەدك تعظیم ایدرلر آدینە
کیم فدای نفس ایدرسە جنسنك امدادینە

پاشا مرحومی یاقیندن طانیان ارباب عرفاندن شاعر بنام (محمدناظم پاشا) طرفندن یازیلان ترجمۀ حال مطالعە کذارم اولدی دردست طبعدر . ناظم پاشانك روایتنە کورە (ژان ژاق روسو)نك (أمیل) اسمندەکی اثرینك ترجمەسی رژی قومیسری (نوری بك)دە (دفتر اعمال) اسمندەکی ترجمۀ حالیدە (عابدین پاشا) دە قالمشدر .

ط

طرزی محمد افندی «زغره‌لی»

قضاتدن و سخن‌شناس شعرادن برذات اولوب (زاغره) لیدر. اشعاری عاشقانه برطرزده‌در. (١٠٦٠) تاریخنده وفات ایله‌دی.

عاشقانه بر غزلی:

بز بزم محبتده بو دم همدم عشقز — بیگانه قیاس ایله بز محرم عشقز
جانان یولنه خرج ایدرز نقد سرشکی — صرف ایلمه‌ده ماملکی حاتم عشقز
زاهد بزه طعن ایله بو شکل فناده — بز تاج وقباترکن اوران ادهم عشقز
بو خانقه ایچره بزی کیم کورسه عبا پوش — مستانه‌صانور کرچه بزی سرسم عشقز
«طرزی» بزه طعن ایلیه‌من کیمسه جهانده — بز رند ملامت زدهٔ عالم عشقز

طاهر عبدالله چلبی «بروسوی»

صاحب دیوان برشاعر اولوب (بروسه) لیدر. دیوانی غیرمطبوعدر. «وقت انتقال» ترکیبنك تاطق اولدیغی (١٠٨٨) ده وطننده ارتحال ایتدی.

ابیاتندن:

بی منت رهبر ایریشیر منزله بی باك
مردان خدا کشمکش رهبری نیلر

صافین میل ایتمه هر حسنه حقیقت اوعماره مهدن
آلا کور دستکه داماتی بر پاك دامانك

مصارعندن:

مست جام عشق اولان جرم وکنه بیلمز نه‌در

طالب محمد افندی « بروسه‌لی »

استاد سخن توصیفنه لیاقت کوستره‌ن شعرادن اولوب (بروسه) لیدر. ارضروم قاضیسی ایکن (طالبا شاد اوله روحك فاتحه) مصراعنك دلالتی اولان (۱۱۱۸) ده وفات ایله‌دی . دیوانی غیر مطبوعدر . موسیقی‌یه‌ده انتسابی واردر . دیوانده موجود فارسی غزلیاتنده (عازم) مخلصنی اختیار ایتدیکی آکلاشلمقده‌در .

اشعار حکیمانه‌لرندن :

چشم انصاف کبی کامله میزان اولماز
کشی نقصاننی بیلمك کبی عرفان اولماز
کوکلده‌ر صدق دعوای خلوصه شاهد عادل
میان راست کویان محبتده یمین اولماز

آیینه صفت سیر اولامازسك بو صوردن
ایتسه‌ك نه قدر عالم دنیایی تماشا
بر دیده‌ده کیم نور حقیقت اوله ایلر
آیینهٔ امروزده فردایی تماشا

مقصود ماجرایی عیان ایتمه‌در همان ای اشك چشم اراده‌سن بر بهانه‌سین

غمخوار حال دیکر ودمساز باشقه‌در یاران عیش باشقه وهمراز باشقه‌در

طاهر محمد افندی

السنهٔ ثلثه‌ده انشا وشعره مقتدر برشاعر فاضلدر . (۱۱۲۸) تاریخنده قدس نیابتندن عزلی متعاقب استانبولده وفات ایله‌دی . ادرنه‌قپوسی خارجنده (امیر بخاری زاویه‌سی) جوارنده مدفوندر . سورهٔ اخلاصه بری عربی دیکری تورکی ایکی تفسیری ومرتب دیوانچه‌سی واردر واوچیده غیر مطبوعدر . ترجمهٔ حالی مورخین فصلنده مذکور (اسکوب) لی (محمد امین افندی) نك حفیدیدر .

طیار محمود پاشا «صامسونلی»

شعرای وزرادن اولوب (طربزون) والیسی (جانیکلی بطال حسین پاشا)نك مخدومیدر . (عنقای روح طیار عقبایه قیلدی پرواز) مصراعنك دلالتی اولان (۱۲۲۳) ده حاجی اوغلی بازارنده اجل قضایه اوغرادی. سر مقطوعی استانبوله کتیریله‌رك ایوبده (حسیب افندی) درکاهی حظیره‌سنه دفن ایدلدی. خطاسی وسبب قتل وقضاسی شانی‌زاده تاریخنك جلداولنده‌مذکوردر. مرتب دیوانی وارسه‌ده غیرمطبوعدر . اشعاری حکیمانه وریدانه‌در ..

ابیاتندن :

ایتمه‌دم تحصیل رنك وبوی مطلب چرخده
چکمه‌ینجه خارغمدن صد جفا مانند کل

بخشش نابمحل جوددن اولماز معدود
صفر معکوسیله آرتارمی حساب ارقام

انوار فیضه مظهر اولور قلبی صاف اولان
آلمقده ماه مهر جهانتابدن فروغ
کتم ایله سر عشقی که دل روشنا اوله
مخفیجه آلدی آینه سیمابدن فروغ

(تذکرهٔ فطین) ده محرر غزلنك مطلعی :

دردیمز جانانه سویلنمش دوا سویلنمه‌مش
ماجرا سویلنمش اما مدعا سویلنمه‌مش

طاهر احمد افندی « حنیف زاده — استانبولی»

فضلادن و علم احوال کتب علماسندن بر ذات اولوب علما فصلنده ترجمهٔ حالی مسطور

(حنيف ابراهيم افندى) نك مخدوميدر . (سفينة القصائد و دفينة الفوائد) اسمنده (تيره) كتبخانه‌سنده برمنتخبات منظومه مجموعه‌سى واردر . (آثار نو) اسمنده‌كى (كشف الظنون)ه اولان الحاقاتيده اصلى و لاتينجه‌يه ترجمه‌سيله برابر المانياده (لايپزيغ) ده طبع ايدلمشدر . (١٢١٧) ده استانبولده ارتحال ايله‌دى.

طاهر سلام محمد بك « استانبولى »

فضلاى ادبادن بر ذات اولوب شهيردر . بعض مناصب عاليه‌ده بولوندقدن صوكره (طاهر سلام بك بوكون دارالسلامه كيتدى) مصراعنك دلالتى اولان (١٢٦٠) تاريخنده استانبولده وفات ايلدى . ايوبده طوقماق تپه‌ده مدفوندر . آثارى : فقهدن (قدورى) وعلوم ادبيه‌دن (مقامات حريرى) و (ملاعصام) ك آثارندن (ميزان الادب) ترجمه‌لرندن عبارتدر. ميزان الادب ترجمه‌سى مطبوعدر . اشعار فارسيه‌سى‌ده واردر . منشآتيله ديوانى(وقعه نويس اسعد افندى) طرفندن ترتيب اولونمشدرغيرمطبوعدر . غراميات وادبسنده سويلديكى اشعارك انفسلرندن اولان

كل كبى پرطراوت اولمشسك   رنك وبودن عبارت اولمشسك
سنى اى نونهال كورميه‌لى   بيومش سروقامت اولمشسك

بيتلرى قدرت شاعرانه‌سنه دليلدر . بو غزل ، وفاتندن آلتمش درت سنه صوكره (ابن الامين محمود كمال بك)ك تكليفيله برچوق شعرا طرفندن تنظير اولونمشدر .

ابياتندن :

سلام اوزاتمه سوزى قصه‌يى دراز ايتمه
يتريتركسه‌لر پك اوزاندى مبحث زلف

هركز ياپلماسون دل ويران اهل درد
يارب واسكى شهره يكى عادت اولماسون

طالب مصطفى افندى « آمدى »

دياربكردن يتيشن خوشكويان شعرادندر . قضا قائمقاملقلرنده استخدام اولنه‌رق بالآخره

اختیار تقاعد و (١٢٨٩) ده رحلت ایتمشدر . دیاربکرده (دلبرلرسه‌کیسی)نام محلده مدفوندر. هزل وهجو وادیسنده متمیزایدی . برمجویه‌سیله بازرکان‌قانطو حقنده‌کی قصیده‌سی پك‌خوشدر.

طاهر محمد بك «منمنلی زاده — اطه‌لی»

آطنه حوالیسنده‌کی منمنلی خاندانته منسوب اولوب تولدی(آطنه)ده‌در. ایام صباوتنده استانبوله کلدرك بدایت تحصیلی صغوق چشمه عسکری رشدیه‌سنده نهایتی مکتب ملکیه‌ده بعدالاکمال بعض دوائرده استخدام اولوندقدن‌صوکره آطنه ، آیدین ، سلانیك معارف مدیریتلرنده ایفای حسن خدمت‌ایله‌مش ومؤخراً معارف نظارت جلیله‌سی مکتوبی و مهمه قلملری مدیریتنه تعیین قلنمش ایدی . (١٣٢٠) تاریخنده دها کنج دینه‌جك بر سنده ایکن ارتحال‌ایده‌رك اسکدارده قره‌جه‌احمد تربه‌سی ایلریسنده عائله‌سنه مخصوص مقبره‌یه دفن‌ایدلدی. شاعر ومنشی‌ایدی . آثارمطبوعه‌سی : (عثمانلی ادبیاتی)،(الحان)،(یادماضی)،(عثمانلی جغرافیاسی) ایله (غیرت) نامنده رساله‌ٔ موقوته‌در . (کونش) و (خاور) کبی رسائل موقوته‌ده بعض مقالاتی واردر .

هزاران‌یأس‌وحزنه‌غرق‌ایدرافکاروانظاری　سکوت آمیز بر قبرك نهانی ناله و زاری
بوبرمنظومه‌در معجزکه مفتون‌ایلر افکاری　ایشتمزدیکله‌ین سیرایله‌ین آکلاراواشعاری

سکوتی بر مزارك بردرین فریاددر مدهش

مزارستانی استیلا ایدن صمت و سکونتدر　سکونت برضربو و ناله‌در بیلمم نه حالتدر
که هربرناله برفکره مکمل بردرس عبرتدر　نه حکمتدر اوکیم ظلمتلی بر نور حقیقتدر

سکوتی بر مزارك بردرین فریاددر مدهش

کوروب برسنك‌جامدبی‌لساندرصاعقه‌ای انسان　اونك واردر الهی برلسانی کیم‌اولورحیران
دم وحدتده استغراقده کوش ایله‌ین وجدان　صاچار فواره آسا ناله هر سرو مزارستان

سکوتی بر مزارك بردرین فریاددر مدهش

برنجی اثری (رجائی زاده محمود اکرم بك) ك (تعلیم ادبیات) ی وادیسنده قواعد ادبیه‌یی معرف منقح بر اثر ادبی اولوب ادبیات عثمانیه ایله توغل ایدنلره استفاده بخشدر .

وقتیله (کونش) اسمیله نشر اولونان رسالهٔ ادبیه‌ده مندرج توحید و مناجاتی:

یارب نه قدر عظیمسك سن … یارب نه قدر کریمسك سن
عالم دولو حکمتکله یارب … ذاتك ایله قدرتکله یارب
هر شیده کورونمه‌ده وجودك … « ماهیت واجب‌السجودك »
هر شی ایدییور سنی هویدا … آیینهٔ قدرتکدر اشیا
بر شی کورمه‌م که بو جهانده … هیچ ذاتکی کورمه‌یم بن آنده
صنعتلریکی کورونجه انسان … اولمازمی باقوب باقوبده حیران
باقدقجه ایدرسك ای کرمکار … حیرتلر ایچنده عرض دیدار
ای جهل ایله غفلتك پناهی … ای منکر قدرت الهی
بر کره دوشون نه در بو عالم … حیرتده قالیر باقنجه آدم
کیم ویردی جهانه بو نظامی … اجرامده‌کی او انتظامی
انسانه کیم ایتدی عقلی احسان … نردن بولدی بو روحی انسان
کیم ویردی ترابه فیض انبات … کیم ایتدی جهانی یوقدن اثبات
ایتدکجه بو شیلری تفکر … ایتمزمی وجود حق تقرر
بر صاحب فکر اولان نه قابل … اولسون عدم الهه قائل
قابلمی؟ اولورمی ایدی اشیا … ـ بر صانعی اولمه‌ایدی ـ پیدا
بالفرض شو سنکی ایتسون ایجاد … بر خیلی تصادف ایله طوفان
بالفرض اولونسون اویله ایجاد … شو کوردیکمز عظیم اکوان
بالفرض اولونسون اویله ایجاد … هر شی که اولور بزه نمایان
اولسون دییه‌لم بوتون بوشیلر … سنسز سنسز وجود پرور
ایتمش دییه‌لم ترکب عالم … هپ بویله تصادف ایله بر دم
هپ بریره طوپلانوبده ذرات … ایتمش دییه‌لم جهانی اثبات
کیمدر یا ایدن او ذره‌یی خلق … البت دوشونور بوشی‌ده خلق
البت اکا بر مؤثر الزم … تسلیم ایدر بو شیئ آدم
کیمدر یا او سنسك ایشته یارب … خلاق جهانیان اولان رب

ظ

ظهوری محمد افندی « قره چلبی زاده »

صدوردن و علماء شعرادن بر ذات اولوب قره چلبی زاده عبدالعزیز افندینڭ برادریدر . (١٠٤٢) ده وفات ایله‌دی . جوار ایوبده مدفوندر . مرتب دیوانی واردر .

غزلیاتندن :

قناعت کوشه‌سنده شیر نردر موری سویلتسه‌ك   همای اوج استغنا کچر عصفوری سویلتسه‌ك
نه شهد جانفزانك لذتی واردر دماغنده   نه‌در فریادی اذعان ایلسه‌ك زنبوری سویلتسه‌ك
نه چنبرلرده خلاج اولدیغن بر بر بیان ایتسه   نه سویلر کورسه‌ك ای دل دارده منصوری سویلتسه‌ك

ظریف محمد افندی « استانبولی »

سخن شناسان شعرادن اولوب شهیردر . یکیچری کتابتی وظیفه‌سیله مشغول اولدی . (١١١٥) کرید اطه‌سنده (رسمو) ده وفات ایتدی .

ابیاتندن :

مثال شمع صفوت کسب ایدر سوزان اولان هرشب
بولور فیض صبوحی تاسحر کریان اولان هرشب

بولورمی ماحضر هیچ بوی زلف یاردن غیری
ضیافخانهٔ آماده مهمان اولان هرشب

ع

عدنی « محمود پاشا »

السنهٔ ثلثه‌ده انشا ونظمه مقتدر شعرادن وفاتح دورینك الك بنام وزراسندن حکیم، شاعر برذات اولوب صربستانك (آلاجه‌حصار ـ قروشوواچ) قصبه‌سندندر . اسیرحرب صفتیله آلینان دیوشیرمه‌لردندر . دولته سبق ایدن خدماتی صحائف‌تواریخده مندرجدر . مرتب‌دیوانی اولوب مخلصی (عدنی) در . (ترجمهٔحال محمود پاشای ولی) اسمنده‌کی خرافات آمیز مطبوع رساله‌جکده (مناستر) لی کوسترلمه‌سی دوغرو دکلدر . (۸۷۹) تاریخنده فاتحك اعتراف کرده‌سی اولان خطاسیله اجل قضایه اوغرادی . بنا ایتدیکی جامع شریف یاننده مدفوندر . (ظهیرفاریابی) نك قصائدینه (خواجه حافظ) ك غزلیاتنه نظیره‌لری (وخواجهٔ جهان) ایله مکاتبه‌سی واردر . تذاکر شعرانك بیانلرینه کوره نثری نظمندن اقوی‌در .

ابیاتندن :

عشـق جانان ایله معمورهٔ عالمدر دلی
کرچه بی‌درد اولانلر آنی ویرانه‌صانیر

سینه‌مده‌رخك مهری نجه کیزلنه چونکه
خورشیدی کل‌ایچنده نهان ایله‌مك‌اولماز

مصارعندن :

کیمسه‌می واردر جهانده لطف واحساندن قاچار

سر ویرمك اولور سری عیان ایله‌مك اولماز

شـاد اولمق ایسـته‌ین غم ایله آشـنا کرك

خلاص اولماز جهانده کیمسه خلقك افتراسـندن

عاری « شاه علی — بروسوی »

سلطان مراد ثانی وفاتح دوری فضلای شعراسندن اولوب (بروسه) لیدر. شیخ‌نظامینك

(هفت پیکر) نی ترجمه ایتمشدر . (رونقی بوکاشانك شهرقسطنطینده‌در) مصراع مشهوری بونکدر . دیوانی‌ده وارسه‌ده‌هرایکیسی‌ده‌غیرمطبوعدر . ینه فاتح دوری شعراسندن (قدمی) نك و (٩٣٨) ده وفات ایدن (رمضان طربزون) ی نك‌ده بواسمده منظومه‌لری واردر . اشعارندن

ای سفر عزمن ایدن یارخدا یارك اوله
همت اهل نظر قافله ســالارك اوله

علوی «مدرس — بروسوی »

سلطان سلیم خان اول شعراسندن و (ملا یکن ـ یکان) اولادندن اولوب بروسه‌لیدر . مدرس ایکن بروسه‌ده وفات ایله‌دی . غیرمطبوع دیوانی واردر . اواخر عمرینه دوغروطریق تدریسی ترك ایله طریقت نقشیه‌یه سلوك ایله‌یوب اختیار انزوا ایتدی .

تکمیلی عاشق چلبی تذکره‌سنده محرر مطول غزلندن :

داردنیای دنینك کیم جفا بنیادیدر
محنت ودرد وبلا وغم چهارارکانیدر

عزته ایردم دی‌ین دنیاده ذات اهلیدر
خواجه‌سودایتدم دیوزعم ایتدیکی خسرانیدر

رقهٔ ورقبهٔ دنیادن ایت نفسك خلاص
بندهٔفقر اولکه فقر اهلی جهان سلطانیدر

علاءالدین علی چلبی « قنلوری »

حکمت اخلاقدن باحث اولوب اساساً امالالسنه عدادیدان هندقدیم (سانسقریت) لسانی اوزره محرر اولان ومؤخراً(حسین‌واعظ) طرفندن لسان فارسی‌یه (انوارسهیلی) اسمیله نقل اولونان‌مشهور (کلیله ودمنه) یی (همایونامه) اسمیله ترکجه‌یه ترجمه ایدن قابلیتلی ادیب‌ومنشیٔ

فاضلدر . بو اثرینه مکافاةً بروسه قاضیسی اولمش ایدی . (٩٠٥) وفات ایتدی . مرقدی (امیر سلطان) حضرتلرینك تربه‌سی قربنده‌در . همایوننامه‌نك طبعنه همت اولونمشدر . عباره‌سی طرز قدیم کتابت اوزره تکلفاتلی اولان بو اثر فلسفهٔ اخلاق جهتندن شایان مطالعه‌در . (٩٥٠) ده وفات ایدن استانبوللی شاعر (هلالی) ده نظماً ترجمه ایتمشدر . (١٢٢٧) ده (ویدین) والیسی اولان (حافظ علی پاشا) نك دیوان افندیسی (شریف ابراهیم ماهر افندی) طرفندن ده ساده بر صورتده ترجمه ایدلمشدر . اسکی ترجمه‌لردن بری ده آیدین اوغوللرندن اومور بك نامنه (قول مسعود) طرفندن یاپیلان ترجمه‌در که لاله‌لی کتبخانه‌سنده واردر .

نصایحندن :

بر بلا نازل اولسه ایتمه جزع　　کانده وار ایکی شر ایشیت بندن
اولا دوستلر اولور غمکین　　ثانیاً شادمان اولور دشمن

عشقی

ادبای صوفیه دن فارسی دان بر ذات اولوب اکابر مشایخدن (عین القضاة همدانی) نك (کنز الحقایق) اسمنده‌کی فارسی العباره اثر مشهورینی ترجمه ایتمشدر که یازمه‌سی طرف عاجزیدن (اسکدار) ده (حضرت هدایی) درگاه شریفی کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدر . بو ترجمه‌نك مقدمه‌سنده (سردار ابرار شیخ عطار) ك (مختار نامه) سنی ده ترجمه ایتدیکنی بیان ایدییور .

مطلعندن :

خدایا سوزلریمی پر صفا قیل
سوزوم توحید و نعت مصطفی قیل
که جانبخش اولا تا عیسی دمندن
علامت کوستره روح عالمندن

نهایتندن :

کلوب «عشقی» دلکدن بو رساله
که تحفه اولا هر اهل کماله
فقیره اشبو نظم اولمشدی روزی
دوقوز یوز هجرتك یتمش دوقوزی

تذكره‌لرده (۹۰۰) تاریخی ایچنده بر قاچ عشق اولدیغی مذكور ایسه‌ده هانكیسی اولدیغی كسدیریله‌مه‌دی .

عارفی حسین چلبی « استانبولی »

(شیخ ابراهیم كلشنی) دن اخذ فیض ایدنلر زمره‌سندن شاعر ، مثنی بر ذات اولوب استانبوللیدر . السنهٔ ثلثه‌ده انشا ونظمه مقتدر برعارفدر. ابراهیم كلشنی‌یه سویله‌دیكی تاریخندن

كفت هاتف برای اوتاریخ   مات قطب الزمان ابراهیم ۹۴۰

عارف اسرار الهی (امیر خسرو دهلوی) نك منظومهٔ (دریاق ابرار) ینه سویلدیكی نظیره‌سی مطلعندن

سبزه‌زار چرخ كوهر روز سرسبز وتراست   ازسرشك چشم غمكینان محنت پر است

متصوفانه یازدیغی ترجیع بندی مطلعندن :

عین عارفده وجود اشیا   كورونور جمله كنقش فی الماء

شاعر مشهور (بروسه‌لی احمدپاشا) نك كونش قصیده‌سنه نظیره یازانلرك متمیزلرندندر . مصردن استانبوله عودتنده (سلطان سلیمان قانونی) نك لطفنه مظهر اوله‌رق بعض مناصبه كچمش و (۹۵۹) ده استانبولده وفات ایتمشدر. علم خطه‌ده انتسابی واردر .

عبدالوهاب « ایسی صاریه عبدی — بروسوی »

بروسه‌دن یتشن شعرادن اولوب (لامعی) چلبی ایله مهاجاتی واردر . اشعارنده مخلص اختیار ایتمه‌ین شعرادندر . تذكرهٔ بیانی‌ده بروجه آتی منظومه‌سی محرردر .

مرض عشقی كور شفا یرینه   آلی كور دردنی دوا یرینه
بكا سودای زلفك آخر كار   قاره چول كیدیرر قبا یرینه
یوزومه باقه‌دن لچوب كیتمه   سوك بكم بادی مرحبا یرینه
مفت مسكن صانور جهانی كشی   نقد عمرین ویرر كرا یرینه

عاشق محمد چلبی « بروسه‌وی »

قدمای شعرا وعلمای مورخیندن برذات اولوب مولداً (بروسه) ایدر. بعض آثارده (برزرین) ده تولد ایتدیکی محرر ایسه‌ده بیانی، لطیفی وقینالی زاده چلبی ایله کلدسته صاحبی (اسماعیل بلیغ افندی) بروسه‌ده اولدیغنی یازیورلر. بعدالتحصیل مسلك قضایه سالك اوله‌رق ایچه دولا- شدقدن صوکره تاریخ وفاتنه بروسه‌لی جنانینك بولدیغی (عاشق سفر ایلدی جهاندن) مصراعنك ناطق اولدیغی ۹۷۹ ده اسکوبده وفات ایله‌دی. بوذاتك اسکوبده‌کی مدفنی حقنده اختلاف واردر. بعضیلر (قاضی بابا ــ غازی بابا) دنیان ذات اولدیغنی روایت ایدییور. (اولیاچلبی ده) سیاحتنامه‌سنك بشنجی جلدنده (مداح بابا) جامعی قربنده بولوندیغنی نقل ایلیور. آثاری: (ذیل شقایق)، (قامع البدعة فی نصرة السنة)، (تذکرة الشعرا) درکه (مشاعر الشعرا) نامنده اولان وحروف ابجداوزره مرتب بولونان بواثرك برنسخه‌سی (ویانه) کتبخانهٔ ایمپراطوریسنده موجود اولدیغی مورخ موسیو هامه‌رك جملهٔ روایاتندندر. برنسخه‌سی ده (استانبول) ده عاشر افندی، اسکدارده (حضرت هدایی) کتبخانه‌سنده موجوددر. دیکرلری ده (سکتوارنامه)، (شرح احادیث اربعین) و (منظومهٔ شهر انکیز) ایله مرتب دیوانندن عبارتدر. بونلردن باشقه (طاشکوپری‌زاده) نك شقایق نعمانیه‌سنی امام غزالی‌نك (التبر المسبوك فی نصائح الملوك) نام اثرینی وخطیب قاسم اوغلنك (روضه) سنی دخی ترجمه ایتمشدر. اخلاق وسیاسیات عسکریه‌دن باحث اولان سلطان سلیم ثانی نامنه توسیعاً ترجمه ایله‌دیکی (معراج الایالة ومنهاج العدالة) [بواثر ابن تیمیه‌نك (السیاسة الشرعیه فی اصلاح الراعی والرعیة) نامنده‌کی اثرینك ترجمه‌سیدر] سمنده قرق باب اوزره مرتب اثریده شایان مطالعه آثاردندرکه یازمه برنسخه‌سی (عاشر افندی) ایله مناستر کتبخانه‌لرنده موجوددر. اشبو آثاردن یالکز (حدیث اربعین) شرحی مطبوعدر.

ابیاتندن :

عار ایدر برذرهٔ سرکشته‌دن اول آفتاب
مهرم افزون اولدو غنچه بندن ایلر اجتناب

عرشی دده « تیره‌وی »

شعرای مولویه‌دن عاشق مجاهد برذات اولوب (تیره‌لی) در. (شاهدی) و (شهودی) کبی اعاظمه

خدمت ایتمش، ملا ایکن مولوی اولمشدر . مشاهیر شعرادن (یکیجه‌لی خیالی بك) له برمدت رفاقتی وبرقاچ مشاعره‌سی واردر. بیك تاریخنه قریب (٠وره) ده ارتحال ایله‌دی. منظومهٔ آتیه طبع شاعرانه‌سنه دالدر :

یاتمه اویان ایتمه زیان   وقت سحر قم قم قم
تا اوله‌سین واقف جان   وقت سحر قم قم قم
دوغدی سعادت کونشی   طوتدی ضیا طاغ وطاشی
غفلتـه آلدیرمه باشی   وقت سحر قم قم قم
آدمه اولدکسه خلف   ایلمـه ایـامی تلف
ایستر ایسه‌ك ایره شرف   وقت سحر قم قم قم
عرشیٔ شیدادن اکر   ایستر ایسه‌ك دوغرو خبر
راه حقه ایله سـفر   وقت سحر قم قم قم

عسکری محمد افندی «کلاب اوغلو — کوتاهیه‌لی»

شعرای متصوفه‌دن برشیخ عرفان سمیر اولوب (کوتاهیه) قراسندن (زمحه) قریه‌سندندر. ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور المالیلی (سنان امی) حضرتلرینك خلفاسندن اولدیغی دیواننده‌کی

مرشدمدر پیر سنان امی عزیزم عشقنه   پادشاهم بزی بزدن لطف ایدوب ایتمه سؤال

بیتندن آکلاشلمقده‌در . آفیون قره حصارنده (چاووشلر ساطان) مزارلغنده مدفوندر. غزل آتی عرفانه ، شاعرلکنه حجت قاطعه‌در .

شمدی عرفان وقتیدر تقوایه حاجت قالمادی
ذوق وجدان وقتیدر فردایه حاجت قالمادی

اهل وحدتدن آلانلر علم توحید درسنی
کیزلی عرفان بولدیلر فتوایه حاجت قالمادی

لی مع الله باده‌سی چون جانی سرمست ایلدی
دولدی دل پیمانه‌سی صهبایه حاجت قالمادی

حمدلله صـوفیا آلدق مسـما دن خبر
ذاته مظهردر کوکل اسمایه حاجت قالمادی

ایتدی شمس احدیت برج وحدتدن طلوع
لیل فرقت زائل اولدی ایه حاجت قالمادی
قنده کیم قیلسهم نظر حق عینمه اولور عیان
برزخ وباطنده‌کی رؤیایه حاجت قالمادی
روضهٔ باغ بهشتدر جمله عالم عارفه
« عسکریا » جنت مأوایه حاجت قالمادی

دیوانده‌کی :

جهان فانیدر آلدانمه محمد ای کلاب اوغلو
کوزین ناغلاماسون حرص وحسد عقل معاش سفلی

بیتندن لقبنك (کلاب اوغلو) اولدیغی آکلاشیلیور. پیرداشلری (نیازیٔ مصری) دیوانده : (بز بش ار ایدك چیقدق بردمده یوله کیردك) مصرعنده‌کی بش اردن برینك‌ده بو ذات اولدیغی بین المشایخ مرویدر .

علی افندی « ام ولدزاده »

طرز قدیم انشاده بنام منشیلردن اولوب اباعن جد برسلسلهٔ علمایه منسوبدر (۹۸۰) تاریخنده حلب منلاسی ایکن وفات ایله‌دی. (رسالهٔ قلمیه) (رسالهٔ سیفیه) (رسالهٔ شمعیه) کبی غیر مطبوع آثار منثوره‌سی واردرکه برر پارچه‌سی شقایقده محرردر . ادبیات عربیه‌یه واقف ایدی . شعرای عجمدن (عصار) ك (مهر ومشتری)‌نی ترجمه مولانا ابوالسعودك قصیدهٔ میمیه‌سنی تنظیر ایتمشدرکه مطلعی بودر :

ایا لصد یخلو عشرة و مدام
وفی القلب من نار الغرام خرام

عزمی افندی « استانبولی »

دفتردار (احمد چلبی) نك مخدومیدر . اسمی (پیر محمد) در . زماننده مفخر علما و ادبا ایدی . برنسخه‌سی

نورعثمانیه کتبخانه‌سنده موجود بولونان (مراتب الاخلاق) اسمنده بر اثری واردر. سلطان سلیم ثانینك امریله (محمد عصار تبریزی) نك (مهر ومشتری) سی مثنوی طرزنده ترجمه‌یه باشلایوب بیك بیت قدر یازمش ایسه‌ده اکماله موفق اوله‌مامشدر. مؤخراً اوغلی (حالتی افندی) درت، بشیوز بیت علاوه ایله‌مشدر.
(اکری) فاتحی سلطان محمدك شهزاده ایکن معلملکنده بولوندیغی حالده (عزمی دار علایه عزم ایتدی) مصرعنك کوستردیکی (٩٩٠) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی. جوار ایوبده مدفوندر. منظوم وصیتنامه‌سی مطلعندن :

هر ایشه قبل بسمله‌یله ابتدا ذکرك اولسون دائما حمد وثنا
طاهر اول دائم صلاحی پیشه قیل هم عذاب دوزخی اندیشه قیل

ابیاتندن :

خلیلم سوز عشقی آتش عشقه دوشندن صور
براودن پیرهندر آنی باشندن کچندن صور

علوی محمد چلبی « استانبولی »

شعرای علمادن اولوب شهیردر. مناصب علمیه‌یی ترك ایده‌رك اختیار عزلت ایله‌دی. غیر مطبوع دیوانده رنکین، معنیدار برخیلی مضامین واردر. (ایجوب علوی بقا جامنی کچدی بزم محنتدن) مصراعنك دلالت ایتدیکی (٩٩٣) ده وفات ایده‌رك غلطه مزارستاننده (قانلی قوزلر) دینلن موضعه دفن ایدلدی.

ابیاتندن :

جانه آتش براقیر تشنه دله آب صو نار رنك آتشده عجب آب دکلمی می ناب

بیقانلر خاطر ناشادیمی یارب شاد اولسون بنمچون نامراد اولسون دینلر برمراد اولسون

غرور ایتمه لباس فخر ایله عمرم جهاندر بو
قبای جسمنی قوربونده هرکس جامکاندر بو

عرض حال ایتمکه جانانی تنها بولامام
سنی تنها بولیجق کندیمی اصلا بولامام

بر بیکسم که حالمه محرم بولونمادی
قانلی یاشم کبی باکه همدم بولونمادی

دارالشفای عالمی کشت ایله‌دم دریغ
اولمکدن اوزکه یاره‌مه مرهم بولونمادی

بر بزم بی صفایه کتیردی فلك بنی
باده توکنندی جام تهی خم بولونمادی

چرخ ایکله‌مکده مهر ایسه یانوب یاقیلمه‌ده
عالمده بر دل بی غم بولونمادی

نه عجب تیزکچر ذوق و سرور ایامی
ایرمه‌دن نصف نهاری ایریشور اقشامی

مصارعندن :

یوری ای خسته کوکل حکمتی اقماندن صور

کوکل دیرلر بوایللرده هله برغمکسارم وار

ای دل حکایت غمی نادانه سویله‌مه

کوکدن نه یاغدیسه آنی یر ایتمدی قبول

نه‌یللر اسدی شیمدی طوغروب بندن یکا کلدك

غم چکمه کوکل کیم چوغی کیتدی آزی قالدی

عزمی زاده حالتی مصطفی افندی «استانبولی»

سابق الترجمه (عزمی افندی) نك مخدوم فضائل موسومیدر . هرواديده كوزل شعر سويله‌مك

استعدادینی حائز شعرادندر . خصوصیله قطعه کولقده عجم شعراسنك (عمرخیام) ی کبی یکانه عد اولونه‌بیلیر . اشعارندن یالکز رباعیات بر مجموعه تشکیل ایده‌بیلیر . مؤلفاتی اصولدن (منارشرحی ابن‌ملك) ، فقهدن (درر) ه حاشیه‌سی (هدایه) و (مفتاح) شرحلرینه تعلیقاتی ونحودن (مغنی‌اللبیب) شرحی وعلم اخلاقدن (انیس‌العارفین فی ترجمة‌اخلاق‌المحسنی) ایله منشآتی ومرتب دیوانی وارسه‌ده جمله‌سی غیر مطبوعدر . اواخر عمرنده صدر روم اولمش ایدی. (ایتدی عزمی زاده فردوسی مکان)،(روح پاکینه دمبدم‌رحمت) مصراعلرینك ناطق اولدیغی (١٠٤٠) تاریخنده ممکتی اولان استانبولده وفات ایله‌دی . محله‌سی اولان صوفیلر چارشوسی قربنده‌کی مکتبك ساحه‌سنده مدفوندر . کندی قلمیله تصحیح و تحشیه اولونمش درت بیك جلد قدر کتابی چیقدیغی مرویدر .

ابیاتندن :

سن ایدك کلبهٔ احزانه قویان یعقوبی
آییروب حضرت یوسف کبی کوزنورندن

عبداللطیف افندی «استانبولی»

اون‌برنجی قرن هجری ادباسندن‌ومنتسبین مولویه‌دن اولوب(جناب‌مولانا)نك (مثنوی) سنه (لطائف معنوی) عنوانیله بر شرح ایله علم لغتدن (لطائف اللغة) اسمنده برائر یازمشدرکه هرایکیسیده غیرمطبوعدر . (١١٠٠) تاریخنده (مکهٔ‌مکرمه)ده‌ارتحال‌ایتدی.

عاشق عمر « قونوی »

صبیان و عوام و حتی خواص کرام آره‌سنده بیله آنی بیلمه‌ین یوقدر . سوزلری ذائقهٔ اذواق صبیانه موافق وادراك زمرهٔ عوامه مطابق خرج عالم اولدیغندن دیوان اشعاری دفعاتله طبع اولونمش ایکن ینه کسب ندرت ایتمشدر . واقعا عاشق عمر ساز شاعریدر . لکن بعضاً قلم شاعرلری قدر کوزل وسلیس سوزلری‌ده واردر . ازجمله :

ویرمم سکا چوق بندن الك ای ملك‌الموت جانانمه نذر ایلدیکم جانه دوقونمه

بیتی باقیلری نابیلری بیله تقدیر خوان ایدر و عاشق عمر علماً و تحصیلاً دکل فقط خلقة وفطرةً نادرالامثال بر شاعر ملیدر . تاریخ وفاتی : (اوله عاشق عمرك جلوه‌کهی عدن جلیل) مصراعنك ناطق اولدیغی (١١١٩) در . زماننده یکیچری ساز شاعری ایمش . اکثریا عسکرله روم ایلنده سفرده حضرده بولونمشحق حربه اشتراك ایتمش ، عسکری تشجیع ایله‌مش ، محبوب الجیوش اولمش بیلدکارینی اونلره بیلدیرمشدر . بر مسدسنده مولوی اولدیغنی سویله‌یور .

(را) قافیه‌سنده‌کی :

ذات جمیله‌مز عیان ایده‌ریز وطن اصلیمز آیدین ایلیدر

بیتنده‌ده مولدی آکلاشیلیور .

آچام باشم دوکم یاشم یاقم ییرتام قیلام رازی
او یار ایله بنم دعوام خدا فصل ایلیه باری

نقراتی حاوی اولان مسدسی‌ده آناطولینك اکثر مواقعنده زباتزد در .

دیوانی ترجمهٔ حالی مورخین فصلنده محرر (ایوانسرایی حافظ حسین افندی) طرفندن (١١٩٧) تاریخنده جمع وترتیب ایدلمشدرکه مطبوعنك بش اون مثلی اولان یازمه برنسخه‌سی قونیه‌ده (درکاه مولانا) کتبخانه‌سنده واردر . برجلد کبیر تشکیل ایدن برنسخه‌سی‌ده بشیکطاشده (یحیی افندی) کتبخانه‌سیله (صماتیه) ده عشاقی درکاهی کتبخانه‌سنده‌در .

عبدی افندی « همت زاده »

شعرای عارفیندن برذات اولوب ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (همت افندی) نك مخدوم عالیلریدر . وعظ وارشاد ایله امرار حیات ایده‌رك (١١٢٢) ده ارتحال ایله‌دی . پدری یاننده مدفوندر . (تذکرهٔ شعرا) سی ، مرتب دیوانی و (کنجینهٔ اعجاز) اسمنده منظوم براثری واردر . برنعتنك مطلعندن :

آستانك ای شه لولاك مأمندر بكا خاکپایك توتیای چشم روشندر بكا

شاعر مشهور عرفینك «ای متاع درد درپازار جان انداخته» مطلعلی قصیده‌سنی‌ده شرح ایتمشدر . مخدوم وخلیفه‌لری اولوب (١١٥٦) ده وفات ایده‌رك یاننه دفن اولونان (عبدالصمد) افندیده عرفای شعرادن بر ذاتدر .

بر نعتندن :

تنده جانم جانده جانانم محمد مصطفی ملك دل تختنده سلطانم محمد مصطفی
منتظردر ماه جمالك کورمکه عاشقلرك کل طلوع ایت ماه تابانم محمد مصطفی
جلوه‌کردر دائما نقش جمالك سینه‌ده خانهٔ قلبمده مهمانم محمد مصطفی
یارسول‌الله غریبکدر سنك عبدالصمد قیل شفاعت ای کرمکارم محمد مصطفی

عبدالصمد افندینك برادری (عبدالشکور افندی)ده علماوشعرادن برذات ایدی . (١١٨٠) تاریخنده ارتحال ایده‌رك اسکدارده جد امجدی یاننه دفن ایدلدی . موعظه ترتیبنده تفسیرشریفی، دیوان الهیاتی واردر .

عاطف مصطفی افندی «استانبولی»

ارباب علم و دانشدن بر ذات اولوب شهیردر . دفتردارلق و سائره کبی خدمات دولتده بولوندی . (١١٥٥) ده وفات ایده‌رك اسکدارده مسکینلرجوارنده (شریف‌قویوسی) دینیلن محله دفن ایدلدی . مرتب دیوانی واردر . (معیارالکلام) اسمنده‌کی (غلطات) رساله‌سنك‌ده بوذاتك آثارندن اولمسی ملحوظدر .

آثار خیریه‌سندن وفا محله‌سنده مکمل بر کتبخانه‌سی واردر .

عشرت حقنده‌کی منظومه‌سندن :

سنی مجبور ایدر احبابدن استعذاره طوتالم یکدمه غمدن سنی آزاد ایلر

ابیات سائره‌سندن :

مایه دار امل عاقبت اول مور کبی
آلدیروب مالکی ایکله‌مه زنبور کبی

عبدالرحمن افندی «استانبولی»

السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر فضلای شعرادن بر ذات اولوب شهریدر . زماننده امام شهریاری اولمش ایدی . (۱۱٤۰) کسور تاریخلرنده ارتحال ایله‌دی .

ابیاتندن :

اورتبه مرتفع بنیاد در قصر تواضع کیم
ریاض جنته نظاره قابلدر زمیندن

—

مست زهراب خمار آلود بو عشرتکاهده
نشوه امید ایله‌ینلر کردش پیمانه‌دن

عزیز افندی «استانبولی»

سلطان محمد رابع دورنده ضربخانه امینی اولان (بکر افندی)نك مخدومی اولوب کیلاری شهریاری ایدی . دیوانی غیرمرتب ایسه‌ده آتیده‌کی غزل عاشقانه طبع شاعرانه‌سنه دالدر .

ای غمزه سویله زخم دلمدن زبانم اول
ای چاك سینه نسخهٔ شرح و بیانم اول

ای خون دیده بن دی‌یه‌مم یاره دردیمی
سن روی زردم اوزره کلوب ترجمانم اول

ای خط کزند غمزه‌دن ایله بنی امین
تعویذ (ان یکاد) کبی حرز جانم اول

ای چشم یار واقف راز کلیم ایسه‌ك
کل فن سحری سویلشه‌لم همزبانم اول

مست ایله بر نکاه ایله جوزی کبی بنی
هم سنده مست نشوهٔ ذوق بیانم اول

ای زلف خم بخم دوکیلوب سینه‌م اوسته
زنجیر پای عمر شتابانم اول

بوغزل (عطا) تاریخنده صاحب ترجمه‌یه نسبت اولونیور . فقط (جوری) دیواننده عیناً مندرج اولدیغنه کوره جورینك اولدیغی تأیید ایدییور .

عارفی احمد پاشا «استانبولی»

علم شعر وخطده بهره‌دار بر وزیر معارفشعار اولوب شهیردر . (١١١٥) ده (تکه) ده مقتولاً وفات ایله‌دی . خطوط متنوعهٔ اسلامیه‌دن آلتی قلمی یازمغه مقتدر ایدی . مرتب دیوانچه‌سی واردر .

ابیاتندن :

ایتمز طریق حقده اولان خالقه سر فرو
اکمز مناره قامتنی باد اسرسه‌ده

عزت علی پاشا «قائمقام»

حکمت‌بیان شعرادن‌اولوب (داماد محمدپاشا)نك مخدومیدر. بعض مناصب عالیه‌ده بولونمشدر. (١١٤٧) تاریخنده شرق سفری سرعسکری ایکن (روان) ده ارتحال ایده‌رك (صالحه سلطان) جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . غیرمطبوع دیوانچه‌سی وعلم خطده انتسابی واردر . علی‌الخصوص خط (دیوانی) ده‌کی آثار قلمیه‌سی دستورالعمل ایدی .

بر غزلندن :

سوق تقدیرده اندازه و میزان اولماز فیض مولایه کوره ناقص وکامل بردر
بر اولور عدل الهیده سلیمان ایله مور درکه حقده همان شاه ایله سائل بردر
ینه اربابی بیلیر اهل کمالك قدرین بزم جهالده حسان ایله باقل بردر
«عزتا» رحمت حق نیك و بده یکساندر یاغسه باران کرم بحر ایله ساحل بردر

ابیات سائره‌سندن :

تسکین جوشش دل ایدن‌اشك دیده‌در
باران‌اولونجه اولماز ایتمش پایدار موج

صورت پذیر معرفت اولمقده‌در هنر
بوقسه بو دهره نیجه هیولا کلیر کیدر

خيالى بكك مشهور بيلمزلر رديفنده‌كى غزلى تخميسندن :

دوشونسون بيم‌حشرى زهدينه مغروراولان‌عابد   ازل يانقلرينه آتش دوزخ اولور زاهد
كچنـدن بى خبر حالا سـيأتيدن نه در عند   خرابات‌اهانه‌محشرعذابن آكه اى‌زاهد

كه بونلرابن وقت اولمش غم فردايى بيلمزلر.

عارف سليمان بك « استانبولى »

اسان وحدته آشنا شعرادندر . روم ايلى اردى همايونى دفتر امينلكى خدمتيله (ايساقجى)ده ايكن (١١٨٣) تاريخنده ارتحال ايتدى . (حليهٔ خاقانى) نظيره‌سى واردركه برنسخه‌سى شهزاده باشنده (ابراهيم پاشا) كتبخانه‌سنده موجوددر . مرتب ديوانيله معراجيه‌سى و فارسى العباره (رغائبيه) سى‌ده واردر .

حليه‌نك مقدمه‌سندن :

قيلەلم بسـمله مدين مفتاح   فتح اوله فضل در فوز وفلاح
بسـمله قدرى عجب اعلادر   يعنى كنج كهر معنـادر
اولين سـطر كلام وهاب   ابروى وسمه‌كش ام‌كتاب
نخل زيبنده خرام توحيد   زينت روضـهٔ فرقان مجيـد الخ

معراجيه‌سى تدقيقسزاق اثرى‌اوله‌رق رئيس الكتاب(عارف افندى)نك ديوانك‌باشنه‌طبع ايدلمشدر.

معراجيهٔ حضرت فخر كائنات عليه افضل التحيات مقدمه‌سندن :

صد حمد او قديم كار سازه   اول صانع آسمان طرازه
صدشكر وستايش اول خدايه   كيم آدمى قيلدى عرش پايه
ايتدى يد صنع ساز كارى   بر پا بو رواق زر نكارى
انسانى قيلوب ملكدن اكرم   مسجود ملائك اولدى آدم
اولدى كرميله نوع انسان   مرغوبترين جنس حيوان
قيلدى آكاويروب‌عقل‌وادراك   بر داشـتهٔ فراز افـلاك
اول ختم رسالتك خصوصا   منزلكهن ايتدى عرش اعلا

اول سرور خیل انبیایی　　اول مفخر جمع اصفیانی
هم اشرف مبدعات قیلدی　　هم اکرم کائنات قیلدی
خورشید جهانفروز سرمد
سر دفتر انبیا محمد
اولسون او شه کرم شعاره　　هم صحبنه آل پر وقاره
بحد صلوات و صد تحیت　　ما اسرعت الصبا و هبت

عزت محمد بك « بکلکجی ـ استانبولی »

شهدای شعرادندر . (بکلکجی عزت بك) نامیله معروفدر. کندیسنه اسناد اولونان بعض مقالات نامناسبه‌دن دولایی (روحنی عزت بکك اعزاز ایده رب الانام) مصراعنك دلالت ایتدیکی (۱۲۲٤) تاریخنده قاضی کوینده اجل قضایه اوغرادی. اولاً (خواجه نصرت)دن ثانیاً (خواجه نشئت)دن تلمذ ایتمشدر. آزوقت ایچنده شعر وانشا ایله شهرت بولمش ایدی. هنوز کنج ایکن ارتحال ایتمه‌ییدی ـ قوت طبعنه نظراً ـ اون اوچنجی عصرك پك پارلاق بر شاعری اولوردی . مرتب دیوانچه‌سی مطبوعدر .

ابیاتندن :

ایلەمە عشاقدن کیفیت عشقی سؤآل
نقش حیران بی‌خبردر حالت نقاشدن

(۱۲۲۳) تاریخنده مرخص ثالث عنوانیله (پاش) ده بولوندیغی صره‌ده سویله‌دیکی بیت آتی خوش آینده‌در .

ایللر خیاللر قوریبور هم صفاده چوق　　پاشده بزمسه برقوری اکلنجه‌مزده یوق

علی بن مصلح الدین

محمدیه طرزنده و (ذم الفناء) اسمنده برمنظومه‌نك ناظمی اولوب (قونیه) ولایتی مضافاتندن (بوزقیر) لی اولدیغی :

بزم مولودیمز بوزقیر قضاسنده «سرستت» در
که مصلح‌الدین اوغلو علی در اسممز اخوان .

بیتیله بیلدیریور . اثر مذکورینك مطلعندن :

ثنا و حمد لایحصی سکا ای خالق فیاض
که‌یوقدر سکا هیچ امثال که‌سن سك قاهر وفیاض

تاریخ وفاتیله مدفننه دسترس اولونامادی . منظومه‌نك مطبوع بر نسخه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده واردر .

علمی علی افندی « چلبی زاده »

مرعشدن یتیشن علماء شعرادندر . (١٢٢٤) تاریخنده تألیف ایتدیکی (نظم بدیع) نامنده (تحفهٔ وهبی) طرزنده لغات فارسیه‌یی محتوی منظومه‌سیله تحفهٔ وهبی شرحی وبرخیلی اشعاری واردر. پدری (احمد افندی) ده فضلادن برذات اولوب مفصل بر (فاتحهٔ شریفه تفسیری) موجوددر . هر ایکیسنك‌ده آثاری غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

دمنده یاغماسه باران احسان لطافت سبزه زاری تازه اولماز

جهانده کوچك وبزرك قتنده کرمدن راست تر آوازه اولماز

افندی لطف ایت اولچوب بچمه‌کی قو متاع همته انداز اولماز

عارف محمد افندی « رئیس الکتاب »

ارباب شعر وانشادن سیاسی برذات اولوب (قسطمونی) لیدر . (استانبول) ده تحصیلنی اکمالدن صوکره قطع مراتب ایده‌رك (رئیس الکتاب) اولمشدی . (١٢٢٨) ده استانبولده

وفات ایتدی . (صغوق چشمه) پیشگاهنده (زینب سلطان جامعی) حظیره‌سنده مدفوندر . فارسی وترکی انشاد ونظمه مقتدردر . دیوانی واردر .

اشعارندن :

دلا شب مانع کسب صفای ماهتاب اولماز
عیاندر وجه حقده فکر شك وانقلاب اولماز
سپهر اوج خورشید هدایتده سحاب اولماز
او وجهی سیر ایدن محتاج فیض آفتاب اولماز
عنایت هرکیمه یوز طوتسه عصیانی نقاب اولماز
کونش طوغدقده زیرا پردهٔ ظلمت نقاب اولماز

ابیات سائره‌سندن :

عاقبت جمله‌مزك منزلی خاك اولسه کرك
کیمه ایتمش بو فلك کام ومرام اوزره وفا

عزت محمد ملا «کچه‌جی زاده»

فاضل برشاعربلیغدرکه عصرینك رئیس‌الادباسی ایدی. صدورعظامدن (صالح افندی)نك مخدومی‌اولوب استانبولده تولدایتمشدر . سوق قدرله برآره‌لق کلیبولی جوارنده‌کی (کشان) ده بعده (سیواس)ده اقامته مأموراوله‌رق (عزت شاعره‌ده قیدی جهان) مصراعنك دلالتی‌اولان (١٢٤٥) تاریخنده سیواسده‌وفات ایله‌دی. بقیهٔعظامی (١٣٣٥) تاریخنده استانبوله نقل‌ایدیله‌رك عورت بازارنده جانبازیه محله‌سنده مصطفی بك مسجدی حظیره‌سنده مدفون پدری یاننه دفن ایدلدی. سابق‌الترجمه (عبدالباقی دده) افندی‌یه منتسب ایدی . مؤلفاتی: بری (بهار افکار) نامیله مرتب دیوانی ایله(سیواس) ده یازمش اولدیغی (خزان آثار) ندن باشقا (محنت کشان) و (گلشن عشق) نامرنده‌کی مثنویاتی ومتعدد لایحه‌لری واردر . اشعاری اکثریتی اعتباریله حکیمانه‌در . شوخانه‌ورندانه‌لری‌ده واردر . (محنت کشان) آلمانجه‌یه ترجمه ایدلمشدر .

ابیاتندن :

مقصود قولایلقله عزیزم اله کیرمز   چشم ایتدی فدا یوسفه یعقوب محبت

مصارعندن :

زليخاى جهاندن دامنن تخليص اولكدر

مثلدر كلشن عالمده بركلله بهار اولماز

حقه حق باطله باطل كورونور عارفلر

هرعلى حيدر دكل هرسيفه ديمز ذو الفقار

آ كيلور كاه سليمان ايله برمور ضعيف

بنده اول حضرت مولايه كه آزاد اولهسين

عاقل اولدركه ايده دشمنى رفقله دوست

طالعى يار اولانك يار صارار يارهسنى

تسليمدر معارضهنك سيف صارمى

سليمان داخى اولسهك روزكاره اعتماد ايتمه

حسد برمعنوى تعريضدر الطاف مولايه

كيمسهدن خوف ايله من اللهدن خوف ايلهين

استقامتدر منار جامعى حق كو ايدن

بلليدر زيورافسر اولهجق جوهر صاف

احفادندن (رشاد فؤاد بك) مرحوم طرفندن يازيلان ترجمهٔ حالى (تاريخ عثمانى

انجمنی مجموعه‌سی) نك (٤١) نومرولو نسخه‌سنده مندرجدر . ملا مرحوم طرفندن یازیلان پدری حقنده‌کی (دوحة‌الحامد فی ترجمة الوالد) اسمنده‌کی رساله ده مذکور مجموعه‌نك (٣٧) نومرولو نسخه‌سنده محرر در .

عینی حسین افندی « عینتابلی »

علماء شعرادن اولوب (عینتاب)لیدر . باب عالیده عربی وفارسی خواجه‌سی ایدی. وفاتی (١٢٥٤) تاریخنده مرقدی (غلطه مولویخانه‌سی)نده‌در . دیوان‌اشعاریله (نظم‌جواهر) نامنده‌کی لغت منظومه‌سی مطبوعدر .

ابیاتندن :

دل هوا و هوسه اویدی جهانه کلدی   ایتدی‌عینی وطنمدن نه بودارایله دور

انوارفیضه‌مظهر اولورقابی صاف اولان   آلمقده ماه مهر جهانتابدن فروغ

مصارعندن :

قوش کبی آدمی پابسته ایدر دام طمع

تجلیٔ فیوضات صباحه خواب اولور مانع

عفت محمد افندی « بروسوی »

خوش‌کویان شعرادن اولوب (بروسه)لیدر . مشایخ نقشبندیه‌دن سابق‌الترجمه (بهجت علی افندی)دن اخذ فیض ایله‌مشدر . اشعارندن نعوت وقصائدی لطیفدر. قصائدنده (نفعی)یی تقلید ایتمکه چالشدیغی آکلاشیلیر. مرتب دیوانی مطبوعدر. وفاتی (١٢٥٨) تاریخنده قبری بروسه‌ده (مولویخانه) ایله (هندیلر) درکاهی آره‌سنده‌در .

بر نعتندن :

قیلدی انوار جبیندن تجلی ذات حق   عالمه مرآت وحدتدر جمال مصطفی

ابياتندن :

ای ایدن پروردکارك پرواحسان امید برشکسته سینه‌دن رفع ملال ایتدکمی هیچ

سن صبر ایدوب خوش‌خاطر اول لطف خدایه حاضراول
قوی خلقی حقه ناظر اول «عفت» سنی کیم نیله‌سون

عبرت محمد افندی «بروسوی»

بروسه‌دن یتیشن شعرای عاشقیندندر . برمدت محکمه کتابتنده بولوندقدن صوکره طریق تدریسه داخل اولمشدی . مؤخراً حجاز وبغداده کیده‌رك خالد بغدادی‌یه انتساب ایله‌مشدی . بعده وطننه عودت ایده‌رك (١٢٦١) ده ارتحال ایتدی. (زندانقپوسی) مزارستاننده‌مدفوندر. باشنده ترجمهٔ حالی محرر دیوانك یازمه برنسخه‌سی (ادرنه) ده (سلطان سلیم) کتبخانه‌سنده موجوددر .

بر نعتندن :

وجودك پرتو نور حقیقت یا رسول‌الله
وصالك عاشقه تاج سعادت یا رسول‌الله

مشهور [مرثیه] سی

چکیلوب سینه‌مزه کرب بلا دستره‌سی تا سویدای درونمده کورندی بره‌سی
قوردیلر عالمه هجران ایله آتش کوره‌سی تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم ودل اولدی امام عشقنه برقان دره‌سی

کوستر وجهنی درد دله ماه ماتم پنبهٔ هجر ایله عشاقه اوریر داغ الم
داغ هجرانمزه دنیاده اولمز مرهم تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم و دل اولدی امام عشقنه بر قان دره‌سی

دولانوب برج شرفدن شب‌ظلمتده اوماه کربلا دشتنه کورندی همیشه بر آه
جانی ایتدی فدا حضرت حقه اوشاه تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم و دل اولدی امام عشقنه بر قان دره‌سی

نیم نگاه ایتمه‌دیلر دیدهٔ کریانمزه قیه‌دیلر امر یزید ایله بزم جانمزه
اوردیلر آتشی بو جان و جهانبانمزه تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم و دل اولدی امام عشقنه بر قان دره‌سی

«عبرتا» چشم چراغان رسول الثقلین در سر تاج سلاطین و امام الحرمین
ماتمن حشره قدر ایلیه‌لم فرض العین تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم ودل اولدی امام عشقنه برقان دره‌سی

عاکف محمد پاشا «بوزغادی»

وزرا و ادبای عظامدن اولوب یوزغاد سنجاغنده‌کی (بوز اوق) لیدر. پدری قضاتدن (عینتابی‌زاده محمد افندی)در. ابتدا رئیس الکتاب ایکن بونامک خارجیه نظارتنه تحویلنده عهدهٔ استحقاقنه رتبهٔ وزارت توجیه اولونمش ومؤخراً ادای فریضهٔ حج ایچون حجازه کیدوب اثنای عودتنده یعنی (١٢٦١) تاریخنده اسکندریه‌ده وفات ایله‌مشدر. الک اول طرز جدیدی ایجاد ایدن مؤسسین ادبدن اولدیغنه تبصره‌سیله [فرانسزجه‌یه ترجمه اولنمشدر] طفل ناز نیم مطالعلی مرثیهٔ مؤثره‌سی حجت قاطعه‌در. مختلف طرزده یازلمش منشآتلریده مطبوعدر. (١٢٩٠) تاریخنده باصدیریلان اوفاق منشآتنده ترجمهٔ حالی محرردر (عدم) ردیفلی قصیده‌سی مشهوردر. طریقهٔ خلوتیهٔ شعبانی در .

ابیاتندن :

هر کسه بار بلا کندیسنک وارلغیدر
غم و آلامدن آزاده بر ایام عدم

شاخ بالاده اولان میوهٔ نخوت انداز زخم خوارندهٔ سنک ستم اولمازده نولور

طفل نازنینم اونوتمامه‌سنی آیلر کونلر دکل کچسه‌ده ییللر
تلخکام ایتدی فراقك بنی چیقارمی خاطردن اوطاتلی دیللر
قیاماز ایکن او بیکه تنك شمدی نه‌حالده‌در او کل بدنك
آکدقجه کلشنده غنجه دهنك یانسون آهم ایله کول اولسون کللر
تغیرلر کاوب جسم سمینه دوکولدومی سیاه ابرو جبینه
صیرمه صاچلر یاییلدیمی زمینه طاغلدیمی قوقلادیغم سنبللر
ملکك کینه‌سی برین بولدیمی کل‌یناغك رنك رویی صولدیمی
عجبا چوریدی طوپراق اولدیمی اوپوب اوقشادیغم او نازك اللر

(رسالة الفراسة والسیاسة) اسمنده‌کی اثر قیمتداری‌ده ترجمه ایله‌مشدر .

عارف محمد افندی « کتخدا زاده — استانبولی »

والده‌سلطان کتخداسی رئیس العلما (صادق‌افندی)نك مخدومی لاابالی‌مشرب، عارف وحکیم برصاحب فضیلتدر. اکمال تحصیلدن صوکره بر آرالق مولویتله کزه‌رك صدور عظام زمره‌سنه التحاق ایله‌دی . میدانده‌دیوانچه‌سندن‌باشقا براثری کوروله‌مز. اساساً شاعرلکدن زیاده‌ریاضیات وحکمیاته انتساب ایله شهرتی وارایدی . حکمای‌اسلامیه‌دن معدوددر . (١٢٦٥) تاریخنده استانبولده‌وفات‌ایده‌رك بشیکطاشی (یحیی‌افندی) درکاهنه‌دفن ایدلدی. جودت تاریخنده، مجموعهٔ معلمده احوال‌عارفانه وحکیمانه‌سنه دائرمسرودات اولدیغی کبی تلامیذندن (امین افندی)طرفندن‌ده آیریجه مناقبی یازلمشدرکه مطبوعدر .

غیرك الیله باقمه کوکل عرض حالنه
ای کامکار ناز مبارك الکله باق

نیتیله بروجه آتی مرثیه‌سی مشهوردر .

مرثیه :

قرة العین حبیب کبریاسین یاحسین
نورچشم شاه مردان مرتضاسین یاحسین
هم جکرپارهٔ زهرا فاطمه خیرالنسا
اهل بیت مصطفی آل عباسین یاحسین

خلقاً وخلقاً مشابهسين رسول‌اللهه سن
نازنين انبياء و اولياءسين يا حسين

سيد شبان جنت ديندى شانكده سنك
پيشواى اتقيا و اصفياسين يا حسين

والدك شاننده ديندى لافتا الاعلى
مظهر سراتم لافتاسين يا حسين

اهل محشر دست حيدردن ايچركن كوثرى
سن صوسزلقدن شهيد كربلاسين ياحسين

قيل شفاعت عارفه جدك محمد عشقنه
عرصهٔ محشرده مقبول الرجاسين ياحسين

اشعارندن بر قسمنى حاوى اولان ديوانى (١٢٧١) ده طبع اولونمشدر . فارسى‌يى (خواجه نشأت) مرحومدن تعلم ايتمشدر .

عبدى افندى

ارباب شعر وانشادن برذات اولوب (شرقى قره حصار)ليدر . تحصيل وتفيضى استانبولده‌در. اكمال تحصيلدن صوكره بعض وزرانك كتابتى خدمتيله سياحت ايله‌يوب (١٢٦٩) ده استانبولده اختيار اقامت ايله‌دى . (١٢٧٠) تاريخلرنده ارتحال ايتدى . مرتب ديوانى ومطبوع (تركيب بندى) وفن مناظره‌يه دائر (ناپيدا) اسمنده اثرى، (نطق بى‌پروا ايله عقل دانا بيننده برمحاوره) نامنده رساله‌سى واردر .

تركيب بندندن :

كوى امله ايردرن انسانى هدادر   بويولده بزم رهبرمز عشق خدادر
شهراه حقيقتده يورولماز دل دانا   بونده يورولان مردم بى‌برك ونوادر
جانانه كيدر قاصديمز يوقمى صانورلر   پيغاميمزى هپ كوتورن پيك صبادر

عالی علی افندی «استانبولی»

شعرا وادبانك سرفرازلرندن اولوب شهیردر. سلطان احمد جامعنده‌کی محفل همایون دائره‌سنده سلطان محمود عدلی طرفندن کشاد اولونان (مکتب عرفان) دن نشئت ایله‌مشدر. اون‌سنه قدر جریدهٔ حوادث محررلکنده بولوندیغی مرویدر. ابوالضیا توفیق بك مرحومك قولنجه جریده‌نك (١٢٦٨) دن (١٢٧٢) تاریخنه قدر اولان نسخه‌لرنده آثارنثریه‌سی مندرجدر. (١٢٧٣) ده وفات ایدوب سلوری قپوسنده‌کی قبرستانه دفن ایدلدیکی ، طاش دیکلمدیکی مروی اولدیغی کبی ضیا پاشانك (کوچدی عالی سخنور حیف وحیف) مصراع تاریخیسیده بونی مؤیددر. (قوش آطه‌لی) حضرتلری مرحومه منتسب اولدیغنی برمنظومهٔ غراسنك مقطعنده سویلیور.
(کندینی کندینه ویردم آره‌ده عالی هیچ . جسم وجان چشم ولسان کون ومکان قوش آطه‌لی) ابیاتندن :

نشوه تحصیل ایتدیکك ساغرده سندن غملیدر
بردوقون بیك آه دیکله‌کاسهٔ فغفوردن

(هدایة‌الولی فی واردات(قوش اطه‌لی)اسمنده‌کی مناقبی مشایخ‌فصلنده(قوش آطه‌لی) ماده‌سنده ذکر ایدلدی.

عارف حکمت بك «شیخ‌الاسلام»

سلطان عبدالمجید دورنده مسند مشیخته رونق ویرن علمادن اولوب شهیردر. صدور معروفه‌دن(رائف اسماعیل پاشازاده عصمت بك)ك مخدوم عارفیدر. مشایخ اسلامیه‌نك اعظمندن معدوددر. (اولدی حکمت بك افندی رهروسوی بقا) مصراعنك دلالتی اولان (١٢٧٦)ده ارتحال ایله‌دی. اسکدارده نوح قپوسی جوارنده‌کی جاده اوزرنده مدفوندر. (مدینهٔ منوره)ده یدی بیك جلد کتابی حاوی برکتبخانه تأسیس ایتمشدر. اکثر علومه واقف وادبیاتده یدطولایه مالك اوله‌رق السنهٔ ثلثه‌ده‌کی اشعارینی حاوی مرتب دیوانی مطبوعدر. مشاهیرك تراجم احوالنی‌حاوی اولمق اوزره ترتیبنه باشلادیغی وفقط اتمامنه‌موفق اوله‌مدیغی (مجموعة التراجم) ایله (ذیل کشف‌الظنون) مسوده‌لری مطالعه کذار عاجزی اولدی. (١٢٥٠)

تاریخنه قدر (۲۱۰) شاعرك تراجم احوالنی مبین اولمق اوزره برده (تذاکر شعرا) ترتیب ایتدیکی (مجمع شعرا) مقدمه‌سنده مذکوردر. تورکجه مطبوع (الاحکام المرعیة فی الاراضی الامیریه) جمله‌ٔ آثار فاضلانه‌سندندر . رمضانك اون بشنده (خرقهٔ سعادت) زیارتنده توزیع اولونان دستماللر اوزرنده محرر :

خرقهٔ حضرت فخر رسله   اطلس چرخ اوله‌ماز پای انداز
یوز سوروب ذیلنه تقبیل ایده‌رك   قیل شفیع امه عرض نیاز

قطعه‌سیده مشارالیهك زاده طبع عارفانه‌لریدر .

ابیاتندن :

قیلماز اهل معرفت سررشته سز تدبیرکار   هر طبیب حاذقك معیاری نبض خسته‌در
مراسم مجلس انس سبکروحانه تقلیددر   میان اصدقاده شرط الفت ترك کلفتدر

مصارعندن :

هر قطرهٔ باران اولاماز لؤلؤ نایاب
حفظ لسان مدار سلامت دکلیدر
باقلسه هر ورق آیینهٔ آثار قدرتدر

عفت خدیجه خانم

صاحبهٔ دیوان شاعرات عثمانیه‌دن اولوب ترجمهٔ حالی سبق ایدن (سری خانم) ك آبلاسیدر. (۱۲۷۷) تاریخنده مملکتی اولان (دیاربکر) ده ارتحال ایده‌رك (بهرام پاشا) جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

برغزلی :

رمز ایله فهم ایله‌دم عشقك ایمش طاعت بکا
دوق کونیی براقدم ال ویرر عزلت بکا

عبرت وحيرت كوزيله عالمه قيلدم نظر
اولدى تا بزم الستك لطفى بودقت بكا

ذره‌يم خاكه برابر منزلم خورشيددر
اهل دللر همتيله كلدى بوعزت بكا

غفلته صالمش بنى افسانه‌لرله زاهدا
كچمشم مأواندن كل ايله مه نقلت بكا

مظهر سر الهى ايله‌دم دل خانه‌سن
«عفتا»روزازلده عشق ايمش قسمت بكا

عيسى زاده محمد سعادالدين افندى «استانبولى»

السنهٔ ثلثه‌ده انشا وشعره مقتدر علما وشعرادن برذات اولوب شهيردر . ديوانچه‌سى غير مطبوعدر . (١٢٨٣)ده ارتحال ايده‌رك جدعاليسى ابوالسعود افندى يانه دفن ايدلدى. طريقت (رفاعيه)و(سعديه)يه منسوب ايدى.

برقطعه‌سى :

فخر عالم انبيانك ذات مستثناسيدر
سر آيات نبوت لفظنك معناسيدر
اولديلر برحجت پاكيزه جمله انبيا
ختم ايله ذات محمد مصطفى امضاسيدر

عزت افندى «قاضيعسكر، خطاط، امام شهريارى مصطفى عزت افندى»

معارفمند برذات اولوب (طوسيه)ايدر. تحصيل وتفيضى درسعادتده‌در. برمدت شهزادكانك علم خط معلملكنه تعين اولونه‌رق ايفاى خدمت ايله‌دى. السنهٔ ثلثه‌ده عارفانه ومتصوفانه اشعارى واردر. نايزنلكله دخى زماننده تميز ايتمش هنرورارباب ظرافندن ايدى. زماننده بحق (رئيس الخطاطين وشيخ ثانى) عنواننه صاحب ايدى شاكردانك اك مشهورلرى (شفيق بك عبدالله زهدى، محسن زاده عبدالله بك، وحدتى افندى، بوردورلى عثمان افندى)مرحوملردركه جمله‌سيده علم خطده جداً تميز ايتمش مشاهير خطاطيندر

(١٢٩٤) تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك سلاله‌سندن بولوندیغی (شیخ اسماعیل رومی) قربنه دفن ایدلدی . الیوم مطبوعاتمزك خطوطی مشارالیهك یادكاریدر . (عوامل معربی) ایله (كشف الاعراب) كبی اثرلری واردر وفن موسیقیدن (طرز جدید) نامنده برمقامك موجدیدركه مذكور مقامك پیشروی‌ده كندیسنكدر . آثار قلمیه‌سی لایعد دنیله‌جك درجه‌ده اولوبك مشهورلری بروجه آتیدر :

اون آلتی كلام قدیم، اون بش دلائل خیرات، ٢٥٠ دن زیاده حلیهٔ شریفه، ٣٠ ی متجاوز انعام وقصائد، برچوق مرقعات، آیاصوفیه جامع شریفنده‌كی الواح مباركه، خرقهٔ سعادت وقاسم پاشا جامعلرنده‌كی الواح ایله بروسه جامع كبیرنده‌كی ایكی بیوك لوحه وسائره كبی پك چوق آثاری واردر.

بر قطعه‌سی :

الله بردر ایكی جهان وحدت اوزره‌در
عبرت كوزیله باق هله بركره یك تن اول
ترك ایله ماسوایی كوزت سر وحدتی
بنلك خیالن ایمه زنهار سن سن اول

ابیاتندن :

عزتادمده كچر غمده كچر عالمده   وقتی خوش كچیروب شویله‌جه اكلنملیدر

طریقت نقشبندیه كبراسندن هندی محمد جان افندی مرحومدن مستخلف ایدی .

عجزی آغا « مرید زاده مصطفی عجزی آغا »

طریقت قادریه رجالندن عاشق برذات اولوب (أدره‌میدلی) لیدر. (١٢٩٢) تاریخنده ملكتنده ارتحال ایله‌دی . (دیوان الهیات) ی مطبوعدر . حضرت (نیازیٔ مصری) نك

هر نه یه باقسه كوزك بیل سر سبحان آنده‌در
حق كوزیله باق كه بی‌شك نور یزدان آنده‌در

بیتیله باشلایان غزلنی شرح ایتمشدر .

دیوانتك مطلعندن :

ای مربیٔ حقیقی حمد اولا بی حد سكا
فیض جودكدن قمو عالم ایدر اخذ نوا

رحمتك بحرینه نسبت اون سکز بیك عالمی
ذره مقداری دیمك تعریف ایچون اولدی ادا

عباس کمال افندی

السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف بر ذات اولوب (کرکوك) لیدر . (بشیکطاش) ده (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده (١٢٧٥) تاریخنده جمع اولونمش (کنز فصحاء) نامنده بویوك بر جلد اوزره مرتب منتخبات اشعار عثمانیه مجموعه‌سی واردر . (١٢٩٥) تاریخنده (باغچه) نامیله رسالهٔ موقوته نشر ایتمشدر . (١٣١٠) ده مملکتنه اعزام ایدیله‌رك اوراده ارتحال ایله‌مشدر .

عونی بك «یکیشهرلی»

وسعت قریحه‌یه مالك شعرای عثمانیه‌نك سرآمدانندن اولدیغنه اشعار فارسیه وترکیه‌سی شاهد عادلدر. (معلم ناجی افندی) مرحوم بو ذاتك اشعار ترکیه‌سنی فوق الحد تقدیر ایتدیکی کبی اشعار فارسیه‌سنی‌ده (نفعیدن صوکره عثمانلیلرده اك کوزل فارسی شعر سویله‌ین عونی بك مرحومدر) دییه ثنا ایدییور . ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (شیخ نظیف مولوی)نك داماد عالیلری ایدی . (١٣٠١) تاریخنده استانبول ده وفات ایده‌رك قاین پدرلرینك مدفون اولندقلری (بهاریه مولویخانه‌سنده) زوجه‌سنك مرقدنده ودیعهٔ خاك غفران قلندی . اشعار ترکیه‌سندن بر قسمنی حاوی اولان دیوان بلاغت بیانی مطبوعدر .
اشعاری شاعرانه اولمقله برابر متصوفانه و حکیمانه‌در .

ابیاتندن :

احبا شیوهٔ یغماده مبهوت ایلر اعدایی
خدا کوسترمسون آثار اضمحلال بر یرده

زهری تریاق ایلیوب تریاقی زهر ایلردی خالق　　اولماسه تغییر ماهیات اشیا ممتنع

قلب مجنونی یارارسه‌ك حضرت مولا چیقار　　«عونیا»سن صانما لیلا باشقه مجنون باشقه‌در

راه عشقه کیرمکه مجبوردر افتاده‌لر　　اول یولی عشاقه انکشت قضادر کوسترن

ارباب قلم تربیت آموز امم‌در　　اداب امم ماحصل فیض قلم‌در

کورر صباح قیامتده حقی دیدهٔ دل بوخوابگاه فنا ایچره انتباهی قدر
وقت ادبارنده رنجش‌کورر احوالنده خلقی آزرده ایدن موقع اقبالنده
انتظام کار ایچون دشمندن استفسار رأی راه فردوس برینی صورمه‌در ابلیسدن

اسکدارلی حقی بکك دیواننه یازدیغی تقریظدن :

سوز کالبد قدر بنی آدمه جاندر سوز واسطهٔ رابطهٔ عالمیاندر
سوز برنفس سازج بی رنکدر اما برهم‌زن صورتکدهٔ کون‌مکاندر
یارب بونه حالت بونه تأثیرکه برسوز رونق‌شکن معرکهٔ سیف وسناندر

مصارعندن :

مست صهبای محبت کوزلرندن بللیدر
زمین خندان اولورمی کریه پرداز اولمه‌دن افلاك
غم عالم کبار عالمك غمسز لکندر

علی روحی بك « استانبولی »

قیصری متصرفی ایکن اجل‌قضا ایله‌وفات ایدن دارباز زاده(ویس‌پاشا)نك مخدومی اولوب شعرای عثمانیه‌نك متحیزلرندن ملامی مشرب برشاعرعارفدر. (١٣٠٨) تاریخنده ٣٨ یاشنده (ژاپونیا) صولرنده قضـازده اولان (ارطغرل) سفینه‌سـنده غریق رحمت رحمان اولدی. (لمعات) اسمنده‌کی مطبوع مجموعهٔ اشعاری اقتدار ادیبانه‌سنه برهاندر. برچوق آثاریله ناتمام (تذکرة‌الشعرا)سی‌وپدر مانده کتابلری‌مع التأسـف‌ضیاعه اوغرامشـدر. اشعاری (عونی بك) واديسنده متصوفانه وحکیمانه‌در. بیوك برادری(زین‌العابدین رشیدبك)ده ناثر وشاعردر.

ابیاتندن :

نور حکمت قلب ناقابلده اشراق ایلمز چشمن ایتمز مردم خوابیده‌نك روشن چراغ

برغزلی :

وارسته اولمق ایسته‌ین آدم ملالدن آیرلمسون ایشنده ره اعتدالدن
غفلتله ایتمه عمر عزیزی هوایه صرف ایقاظ ایله کندینی خواب وخیالدن
ای صـاحب جمال کمالکدن ایله بحث مقصـد کمالدر بزه آنجق جمالدن

عزمنده ثابت اولمليدر كامجوى اولان حرمان اولور نصيبهٔ آدم كلالدن
بيقدق خلاف حكمت اولان ترهاتدن كيم مستفيد اولور سخن بى‌مأ لدن
«روحى» اكر نشوه ديلرسك خماردن آيرلمه بزم صحبت اهل كمالدن

عاكف محمد پاشا « قالقانلنلى »

وزراى عثمانيه‌دن فاضل ، اديب برذاتدر . ولايت‌واليلكى وشوراى دولت رياسى وسائره كبى مهام امور دولتده خدمات حسنه ابرازينه‌موفق اولمشدر . (١٣١١) تاريخنده استانبولده ارتحال ايله‌دى . فاتح جامع شريفى حظيره‌سنده مدفوندر . ادبيات ومنشآته متعلق آثار قلميه‌لرى وارسه‌ده غير مطبوعدر . مخدومى اعياندن (رشيد پاشا)ده پدرى كبى شاعر ، اديب بر ذات عالمدر شاعر مشهور «بيدل»ك غزلنه لسان تصوفله انشاد ايتديكى تخميس عارفانه‌دن :

اى جهانرا تو جمالى ومآلى واداتى حاضرى درهمه ذرات ولى غيب نمائى
كيشتم كاه نمائى رخ وكاهى نمائى اى جكرخون كن پوشيده‌وپيدا جه بلائى
جلو هايت همه اينجاست توبارى زكجائى

آثار قلميه‌لرينك قسم اعظمى قونيه‌ده والى ايكن قضاءً يانمشدر .

على شهباز افندى « قيصريه‌لى »

رجال دولت عليه‌دن علم حقوقك شعبات مختلفه‌سنده كسب اختصاص ايله‌مش افاضلندر . عن اصل ارمنى اولوب تتبعات علميه نتيجه‌سنده توفيق الهى‌يه مظهريتله اهتدا ايتمشدر . بدايت تحصيلى مملكتى اولان (قيصريه)ده اكمالى استانبول واوروپاده‌در .

آثارندن (قانون تجارت) ايله ايكى جلد (مفصل حقوق دول) و (اصول محاكمات) مشهور اولديغى كبى الك دكرلى اثرى حقوق دوله متعلق احكام شرعيه ايله اوروپا احكامنى بالمقايسه فرانسزجه وتوركجه اوله‌رق تأليف ايله‌ديكى اثر مهمدر . (١٣١٦) تاريخنده ارتحال ايده‌رك (روم‌ايلى حصارى) قبرستاننه دفن ايدلدى . مكتب ملكيه ومكتب حقوق ، حقوق دول وتجارت معلمى ومحكمه تميز اعضاى كرامندن ايدى .

عارف محمد بك « ارضرومی »

مشهور (قره جهنم ابراهیم پاشا) نك يكنی ارضروم طوپجی قوماندانی میر آلای (حاجی عمر بك) ك مخدومیدر . معارف اسلامیه یی تحصیلدن صوكره خدمت دولته كیره‌رك امور ملكیه ، عدلیه ، وسیاسیه‌ده واقفانه، عفیفانه، وظیفه پرورانه ایفای وظائف ایله‌مشدر. آخر مأموریتی مصر فوق العاده قومیسرلكی باش كتابتی ایدی . (١٣١٥) ده برای تبدیل هوا استانبولده ایكن ارتحال ایده‌رك (مركز افندی) جوارینه دفن ایدلدی . شرق وغربی حكیمانه دقیقه بیناته طانیانلردندر . آثار مطبوعه‌لری (بيك بر حدیث شریف شرحی) ایله (باشمزه كلنلر) در . مصرده طبع اولونان بو اثرلردن برنجیسی عالم اسلامیتك اتحاد وسیاست اسلامیه نقطهٔ نظرندن جداً محتاج اولدیغی آثار دینیه‌دندر . ایكنجیسی ٩٣ روس محاربه‌سنك آناطولی قسمنه ومصر احوالنه دائر برچوق حقایق تاریخیه‌یی حاویدر . ایكیسی ده حقیقتاً قیمتداردر . (عبدالرشید ابراهیموف) طرفندن توركجه‌نك شمال لهجه‌سنه ترجمه وطبع ایدلمشدر .

عالی محمد بك « استانبولی »

قپو كتخدالرندن (یوسف جمیل افندی) نك اوغلیدر . عثمانلی وفرانسز لسانلری ادبیاتنه واقف اجلهٔ ارباب قلمدن برادیب عالی اولوب متصرفلق ، والیلك ، كبی خدمات مهمه ایله وارنه ، معمورة العزیز ، وطربزونده بولوندیغی زمان نشر معارفه اقدامی كورولدی. ادبیاتك باخصوص مزاح قسمنده اولان قدرت قلمیه‌سنه نشر ایتدكلری (دیوژن) غزته‌سی شاهددر. آثار مطبوعه‌لرندن (سیاحت ژورنالی) اسمنده‌كی اثری استانبولدن هندستانده‌كی بومبای شهرینه قدر مشهوداتنی مشعردر . لسانمزده ایلك اوكجه یازیلان تیاترو بوذاتك آثارندندر . دیون عمومیه دیركتوری ایكن (١٣١٦) ده وفات ایده‌رك اناطولی حصارنده (كوكصو) قبرستاننه پدری یاننه دفن ایدلدی . (دیوژن) ك اقوالندن اولدیغی منقول اولان (كولكه ایتمه باشقه احسان ایسته‌مم) عالی بكك نظماً ترجمه ایتدیكی مصرعدركه ضروب امثال مقامنده زباندردر. اثار سائره‌سی (لهجة الحقایق)، (عیار حمزه)، (مسافری استثقال)، (اولنمك ایستر برآدم)، (قوقونه یاتیور) وسائره‌در .

عادله سلطانه

(سلطان محمود عدلی) کریمه‌سی صالحات امتدن جود وسخا ایله معروف برسلطاندر . (جنت مأوابی ایتدی عادله سلطان مکان) مصراعنك دلالتی اولان (١٣١٦) ده ارتحال ایده‌رك ایوبده بوستان اسکله‌سنده زوجی (محمدعلی پاشا) یاننه دفن ایدلدی . سادات نقشیه‌دن (محمدجان) خلفاسندن بالا تکیه‌سی شیخی (علی افندی) یه منتسبه اولدقلری مرتب دیوانلرنده‌کی مرثیه‌دن مستبان اولمقده‌در . دیوانلرینك برنسخه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده منظورم اولدی .

برمناجاتندن :

یا الهی سندن اوزکه یوق خدا
پادشاه بی زوال وکبریا
برشریك وبرنظیر اولماز سکا
حکمکه فرمان سنك یاربنا

برغزلندن :

غبار غیردن پاك ایله قلبم هم مجلا ایت
حریم ذاته انوار صفاتك شعله بخشا ایت
رها ایله عمای معنویدن دیدهٔ جانی
صفای توتیای نور عرفان ایله بینا ایت

عارف حکمت بك «هرسکلی»

هرسك والیسی (علی پاشا زاده ذوالفقار پاشا) نك مخدومی اولوب (موستار) لیدر . اولا سلك عسکری‌یه بعده مسلك عدلی‌یه سلوك ایده‌رك الڭصوکره محکمهٔ تمیز اعضالغی توجیه بیورلمشدی . شعر و انشاده الحق حائز قدرت اولوب شعرای عثمانیه‌نك نوابغندن معدوددر . شعرده نائلیٔ قدیم طرزینی تعقیب ایتمش ایدی . اشعار قیمتدارینی وادیٔ قدما ایله طرز اخیر آره‌سنده براسلوب خاصده انشاد ایلر ایدی . طرب انگیز ووجدآور اولان غزلیاتنده متانت وجزالت واکثر ابیاتنده ضروب امثالدن عد اولونه‌جق برنکتهٔ حکمت مندمج بولونور ایدی . مشارالیه لطیفه‌کولغی و لاابالیلکی ایله برابر جدی برذات وقور ومحترم ایدی . عربی وفارسی‌یه واقف اولوب عرفان ذاتیسنی برچوق معلومات مستحضره ایله تزیین ایله‌مش وحکمت اسلامیه ایله‌ده توغل

ایدەرك بو یولدە بر خیلی آثار منثورە وجودە کتیرمش ایدی . ازجملە صوك سنەلردە بعض رسالهٔ موقوتەدە نشر ایتدیکی (لوایح الحکم) عنوان عمومیسی آلتندەکی مقالاتی عمومك مصادف انظار استفادەسی اولمشدر . مشارالیهك کندی لساندن مسموع اولدیغی اوزرە بیوك بر دیوان تشکیل ایدە بیلەجك اشعاری بالآخرە بر حریقدە محو ونابود اولمش و بك آزی بعض رسائل ستونلرندە پراکندە بر حالدە نشر ایدلمشدر . مؤخراً وجودە کتیردیکی آثاریلە بر دیوانچە تشکیل ایدن اشعارینی ترتیب و تدوین ایلەمشدر . (١٣٢١) تاریخندە استانبولدە وفات ایدەرك طوپقپو خارجندەکی قبرستانك صول طرفندە والدەسنك یانندە ودیعهٔ خاك فنا قلندی .

ابن الامین محمود کمال بك افندی طرفندن یازیلان ترجمهٔ حالی محتوی اولان دیوانی (آثار مفیدە کتبخانەسی)هیأتی معرفتیلە طبع ایدلمشدر. میر مشارالیە طرفندن (کمال الحکمە) اسمیلە یازیلان ترجمهٔ حالی طبع اولونەرق حاصلاتی عثمانلی دونماسی اعانەسنە اهدا ایدلمشدر . آثار حکیمانەسی (١) لوایح الحکم (٢) لوامع الافکار (٣) سوانح البیان (٤) مصباح الایضاح (٥) دیوان (٦) مجلەنك بعض موادینی تنقیدە دائر رسالە :

ابیات حکیمانەسندن :

لابقا اولدیغن ادراك ایدن اصحاب شعور
اولماز عالمدە هوسکار سرور اقبال

دکلدر انتهادە ذوق و لذت ابتدادندر
جوانلق عالمن یاد ایتمەیەن یوقدر یوق

مقدار قابلیت اولور مورد فیوض هرجامی وسعتنجە لبالب ایدر سبو

مصارعندن :

معراج عشق و شوق ایدی منصورە دار حق
دوحهٔ مقصود آلنماز غنچهٔ تصویردن

عاقل دوشرمی دوشدیکی زندانە بر دخی

مغرور دانش اولمە ادیب و حکیم ایسەك بیلدکمی سر جلوهٔ عشقی علیم ایسەك
نفسك تفکر ایلە فساد و صلاحنی راز آشنای بحث جنان و جحیم ایسەك
هردم کشادە چهرهٔ فیض بشاشت اول کوسترمە خلقە روی خشونت کریم ایسەك
ماهیت وجودك عدمدن کنایە در فهم ایلە وارمی وارلغك ای جان فهیم ایسەك
غیرتکزین نقش بهسین حقیقت اول الدانمە رنك طور جهانە حکیم ایسەك

محروم خوان تجربهٔ روزكار سين پروردهٔ نوالهٔ ناز و نعيم ايسه‌ك .
قيد بلاى منت ايدر سلب راحتك محتاج استعانهٔ بخت لئيم ايسه‌ك

«حكمت» كى رها شدهٔ يأس اولور دلك
وارستهٔ علائق اميد و بيم ايسه‌ك

يوق قيد ماسوا دل قدسى جنابده اولماز خطا صحيفهٔ ام الكتابده
بر نشئه دركه سر تراكيب عنصرى قالمش نهفته معصرهٔ اضطرابده
ارواحك انبساطى اشباح ايدر عيان فهم ايت بو راز مهمى هنكام خوابده
تدقيق اولنسه صورت موهومه در جهان يوقدر وجود نقش نمايش سرابده
آكلاردى اهل زهد طبيعت كرامتن بيلسه‌يدى سر نفع و نشاطى شرابده
احكام اجتهاد ايده من دفع اشتباه محدود ايكن ميان خطا و صوابده
رد ايتمه انتساب ايدن ارباب ذلتى بر نقطه در مدار ترقى حسابده
نشر ايت كمالك عالمه اهل كمال ايسه‌ك روشندر اشتهار ضيا آفتابده

«حكمت» نواى نالش فيض آشكاره در
ساز صرير خامهٔ معجز خطابده

عندليب اسعد فائق بك «استانبولى»

مواليدن (باشماقجى‌زاده زهدى ملا)نك مخدومى اولوب شهيردر. السنهٔ ثلثه ادبياتنه واقف ارباب شعر وانشادن ايدى . هنوز كنج دينه‌جك بر سنده ايكن (١٣٢٠) تاريخنده منفياً (ملاطيه)ده ارتحال ايله‌دى. آثار شعريه‌سندن برمقدارينى (بردمت چيچك) نامنده‌كى رساله‌سى محتويدر . آثار سائره‌سندن بعضلريده وقتيله سر محررلكنده بولونديغى (خزينهٔ فنون) اسمنده‌كى جريدهٔ موقوته‌ده مندرجدر .

ابياتندن :

سرفرو ايتمز كلاب نخوته رندان عشق
بيشهٔ همتده زيرا هر برى بر شيردر

جهات عالمه بر کره ایله عطف نکاه
نقوش صفحه‌سی هپ لااله الاالله

عشق بر صاعقه شدتلی غضنفردرکیم
چاك اولور سینهٔ غم بچهٔ پرزورندن

عاصم مصطفی بك

حضور همایون مقررلکندن متقاعد (کوچوك قلبه‌لی خواجه) دیمکله معروف (عبدالله افندی) نك اوغلو اولوب استانبولده تولد ایتدی. صبیان ورشدیه مکتبلریله جوامع شریفه درسلرندن ومعلم مخصوصدن تحصیل علم وعرفان ایله‌دی. ایلك مأموریته ١٢٨٩ ده مشیخت علیا مکتوبی قلمندن باشلادی. بورادن استعفا ایتدکدن صوکره قدس شریف مقاولات محرری و (١٣٠١) ده تحریرات مدیری اولدی، وعین تاریخده عمجه‌سی (بیوك قلبه‌لی خواجه خلیل افندی) ایله برلکده ایفای حج ایله‌دی. آندن صوکره بصره مکتوبجیلغنده، عماره متصرف وکالتنده بولوندی. نهایت طربزون مکتوبجیسی ایکن (١٣٢٠) سنه‌سنده طربزونده وفات ایده‌رك (عمارت) قبرستاننه دفن ایدلدی. عربجه تکلم وکتابت ایدردی. فارسی وفرانسزجه‌یه‌ده آشنا ایدی.

وقعهٔ کربلا حقنده (نالهٔ عشاق) نامیله بررساله نظم و (پند عطار) ی نه‌نظماً تورکجه‌یه ترجمه ایله‌مشسه‌ده‌یالکز نالهٔ عشاق (١٣٠١) ده استانبولده طبع ایدلمشدر.

دیوانچه اوله بیله‌جك اشعاری وارسه‌ده غیر مطبوعدر.

ابیاتندن:

غرض تحصیل علم وفضلدن کسب محاسندر
محاسن اولمانجه معرفت محض مصیبتدر

عبدالرحمن ثریا افندی «سلیمانیه‌لی»

فاضل ادبادن برذات اولوب (سلیمانیه) نك (میر دوخی) عائله‌سنه منسوب اوله‌رق مولداً (بغداد) یدر. علوم آلیه وعالیه‌یی مسقط رأسیله استانبولده اکمال ایده‌رك اختیار اقامت

ایله‌دی. لسان عربی وفارسینك ادوار مختلفه‌سنه عائد اشعاری بتون نکاتیله شرح وتقریره مقتدر ایدی. بر آرالق بعض مأموریتلرله طشره‌ده بولوندقدن صوکره (۱۲۸۸) ده جریدهٔ عسکریه باش محررلکنه تعیین اولوندی. (۱۳۰۸) ده (ایزبون) شهرنده کشاد اولونان اسنهٔ شرقیه قونغره‌سنه مأموراً عزیمت ایله‌دی. (دارالفنون) ایله (دارالمعلمین) ده معلملکی واردر. (۱۳۲۲) ده ارتحال ایله‌یوب جوار حضرت خالده دفن ایدلدی. آثار مطبوعه‌لری (میزان البلاغه)، (سفینهٔ بلاغت)، (فضائل عسکریه)، (تعلیقات بلاغت عثمانیه)، (راحة الارواح — مقدمهٔ مثنوی شرحی)، (برهان الثاقب فی اثبات الواجب) ایله (اقوم المسالك) ترجمه‌سندن عبارتدر. السنهٔ ثلثه‌یه بحق واقف اولدیغی کبی (کردجه) (فرانسزجه) یه‌ده آشنا ایدی. لسان وادبیاته دائر غزته‌لره برچوق مقالات یازمشدر.

میزان البلاغه | هرایکیسیده قواعد ادبیهٔ عثمانیه‌دن باحثدر. ادبیات عثمانیه ایله متوغل
سفینهٔ بلاغت | ذواته لزوملی اثرلردر.

(تعلیقات بلاغت عثمانیه) جودت پاشانك بلاغت عثمانیه‌لرینك بعض نقطه‌لرینك تنقیدینه دائردر. بو اثره مقابلةً محمود اسعد افندی طرفندن (ردتحلیل) وحاجی ابراهیم افندی طرفندن (تمیز تعلیقات) اسملرنده اثرلر یازلمشدر.

(ترجمهٔ اقوم المسالك) صدر اسبق (تونسلی خیرالدین پاشا) مرحومك سیاست وحکمت حکومتدن باحث اولوب عربی العباره اثراهمندن التقاط طریقیله میدانه کلمش براثردرکه نسائمزده سیاست شرعیه وحکمت حکومت نقطهٔ نظرندن یازلمش آثارك یکانه‌سیدر. متن عربیسی (۱۲۸٤) ده تونسده طبع اولونمشدر.

عبدالرحمن فهمی افندی «مناسترلی»

فضلای ادبادن برذات اولوب (مناستر) لیدر. تحصیلنك بدایتی مناسترده بدری مناستر قراسندن (قیتالی) لی (طالب فائق افندی) دن اکمال استانبولده‌در. السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف ادبادندر. فرانسزجه‌یه‌ده آشنا ایدی. (۱۳۲۲) تاریخنده دیاربکر والیلکندن معزولاً استانبوله کلیرکن (اورفه) ده ارتحال ایتدی. مدنیت اسلامیه‌دن باحث (مدرسة العرب) اسمنده توسیعاً فرانسزجه‌دن مترجم تاریخی براثریله قواعد ادبیه‌یی مبین (تدریسات ادبیه) نامنده‌کی اثری مطبوعدر.

عبدالحليم ممدوح بك «استانبوللی»

شرق وغرب ادبیاتنه واقف ، شاعر ومنشی بر ذات اولوب شهیدر . حیفا که کنج ایکن بابهٔ استبداد ایله اوروپایه فرار ایده‌رك (١٣٢٣) ده انکلتره‌نك (فولکستون) شهرنده ارتحال ایله‌دی . آثار مطبوعه‌سی (تاریخ ادبیات عثمانیه)،(رشید پاشا ـ ترجمهٔ حالی) (منظوم تصویر وجدان) ، (اجلال یاخود ویانه محاصره‌سی) ، (بدریه) برده فرانسه ارباب قلمندن موسیو (فازی) ایله مشترکاً (آمورتورك — Amour Turque) اسمنده فرانسزجه براثری واردر .

بلبل منظومه‌سندن :

خلاف حکم خاقت آدمه مسکن سفالتدر
تعالی بونده انساندن زیاده بر طبیعتدر
بو عاجز قوشده آیا بویله علویت نه حالتدر
کوچوکلکله بویوکلك کوستریرکیم جای حیرتدر
نه علویدرکه هپ علویتی الهام ایدر بلبل

٩

(لازمسه) ردیفلی غزلندن :

صاقین برفردی انجیتمه اویوبده نفسکه بردم
تمدن عالمنده غیرت افراد لازمسه

سطور عقل وشرعی خون الحاد ایله حك ایله
اکر بر ملتك اخلاقنی افساد لازمسه

سعی

سعیدر بخش ایلین انسانه فر
جهد و همت نائل دولت ایدر
علم ایسه ثروت کبی ایتمز کدر
عالمدر اهل کماله سیم وزر
سعیله عالمده بر آدم کزر

لیس للانسان الا ما سعی

علم وفضلی آدمی ایلر شهیر
علم ایدر وجدانکی شخصه امیر
جای عزی اهلنه ایلر سریر
کیم اولورسه راه غیرتده دلیر
کندینه مقصودی بولمقدر یسیر

لیس للانسان الا ما سعی

سعی ایدر اربابنه دولت عطا
عز و فری اهلنه ایلر اقتضا
نائل آمال ایلر مطلقا
کیم اولورسه مالك فضل و دها
جاییدر اول فاضلك جای علا

لیس للانسان الا ما سعی

شاعر هجاکو (اشرف) مرحومك (حسبحال) اسمنده‌کی اثرنده ممدوح بك حقنده مفصل برمنظومهٔ تاریخیه واردر .

عابدین پاشا « پره‌وزه‌لی »

علما و ادبای وزرادن منشی بر ذات اولوب (پره‌وزه) لیدر . آخر مأموریتی اولان (جزائر بحرسفید) ولایتی والیلکندن مأذوناً استانبوله کله‌رك یمن مصالحنی تسویه ایچون تشکیل اولونان قومیسیونه مأمور اولمشدر . (١٣٢٤) ده بیلدیز سراینده بغتةً ارتحال ایده‌رك فاتح تربه سی حظیره سنه دفن ایدلدی . عربجه ، فرسجه ، تورکجه ، آرناوودجه ، فرانسزجه ، روجه‌یه آشنا ایدی . آثار مطبوعه‌سنك اك بیوکی (مثنویٔ شریف) ترجمه‌سی در . (قصیدهٔ برئه) یی ده ترجمه ایله‌مشدر . اخلاقه دائر (سعادت دنیا) اسمنده بر اثریله فضائل ومزایات اسلامیه‌یه عائد (معالیٔ اسلامیه) و رهابین نصارادن برینك قرآن حقنده‌کی تفوهاتنه قارشی (مدافعه) نامنده رساله‌سی و (بورسه) یه دائر براثری واردر . تورکجه (نحو عربی) سی روجه منظومه‌لری اولدیغی مرویدر .

علی مظفر بك

محررین عثمانیه‌دن ذکرلی برذات اولوب شهیددر . (١٣٣٠) ده ارتحال ایده‌رك (اسکدار)ده (قره‌جه احمد) مزارستاننده عائله‌سنه مخصوص مقبره‌یه دفن ایدلدی . اوتوز قادار متنوع آثاری واردرکه بعضیلری بروجه آتی در : (برسرگذشت)،(لطائف نادیده)،(ژاپونیاده سیاحت)، (چین)،(بالونله سیاحت)،(تراجم احوال مشاهیر)، (عبدالازل پاشا)،(اسپانیا آمه‌ریقا محاربه‌سی)، (حبشستان حقنده معلومات مجمله)، (کرهٔ ارضك صورت تشکلی)،(زلزله حقنده معلومات) .

عزت افندی

طرز قدیم انشانی آکدیرر واسع قریحه‌لی منشی برذات اولوب (روسجق) لیدر . اکمال تحصیلدن صوکره مأموریت دولته سلوك ایده‌رك مکتوبجیلغه ارتقا ایتمشدی . (١٣٣٠) تاریخنده استانبولده متقاعد ایکن ارتحال ایتدی . قاضی کوینده قوش دیلنده (محمود بابا) تربه‌سی جوارینه دفن ایدلدی . (منشآت عزت)،(نفحة الادب)،(بکی اثرلرم)، (جانبازچوجوق)،(درج بدایع) اسملرنده انشایه متعلق آثار مطبوعه‌سی واردر .

عزت پاشا « قیصریلی محمد عزت پاشا »

فضلای عسکریه‌دن متفنن برذات اولوب (١٢٥٨) تاریخنده (قیصری) کویلرندن (طاولوسون) کوینده علمادن (آتش زاده محمد افندی اوغلو اسماعیل افندی) صلبندن دنیایه کلدی . یاشی تحصیل چاغنه کلدیکی زمان دده‌سی (محمد افندی)دن قرآن کریمی تعلم وحفظ ایتدی . (١٢٧٣) سنه‌سنده باباسیله استانبوله کلوب قید اولوندیغی بایزید رشدیه‌سنده تحصیلی بتیردکدن صوکره اعدادئ عسکری‌یه و بعده مکتب حربیه‌یه کچه‌رك (١٢٨٤) تاریخنده ارکان حرب یوزباشیلغیله نشأت ایله‌یوب ارضروم استحکاماتی انشا آت قومیسیونه تعیین اولوندی . بوقومیسیون وظائفیله یدی‌سنه اشتغال ایده‌رك درسیم ـ دیاربکر، ارضروم ـ قارص ـ آردهان، آردهان ـ باطوم یوللرینك کشفنده وارضروم ـ طربزون یولی انشا آتنده بولوندی .

(١٢٩٣) سنه‌سی (قاراداغ) ، متعاقباً یانیه جهتنده و (١٣٠١) ده آلاصونیه‌ده تحشید اولونان اردونك برنجی (رجب پاشا) فرقه‌سی ارکان حربیه‌سی ریاستنده ایفای وظائف ایله‌دی. (١٣٠٩) ده میرلوالغه ترفیع ایدیله‌رك حربیه نظارتی انشاآت دائره‌سنه مأمور ایدلدی . بو دائره‌ده ایفای خدمت ایتمکده ایکن عارضهٔ وجودیه‌سی طولاییسیله (١٣٢٥) تاریخنده تقاعده سوق اولوندی . و (١٣٣٠) تاریخنده ارتحال ایده‌رك قره‌جه احمد مزارستاننده عائله‌سنه مخصوص قبرستانه دفن ایدلدی .

آثاری غیر مطبوع اولوب بروجه آتیدر :

(١) قاموس فارسی: یکرمی سنه‌لك بر تتبعات فاضلانه ثمره‌سی اولمق اوزره میدانه کلمش اولان بو اثر متعدد فرهنکلره مراجعت ایدلمك شرطیله برهان قاطعك توسیعندن عبارتدر. فارسی کلماتك عربیه‌ده‌کی مقابللرینی بولمق ایچون‌ده (مقدمة الادب)،(قاموس)،(صحاح)، (اختری)کبی مشهور لغات عربیه کتابلرینه مراجعت اولونمشدر .

برده تورکی، عربی برر فهرس علاوه ایدلمشدرکه بو فهرس واسطه‌سیله‌ده بر کلمه‌نك اوچ لسانده‌کی مقابلی تعیین قالنمشدر ، منظور عاجزی اولان بو مهم اثر وجوه عدیده ایله موجب استفاده وشایان طبعدر .

(٢) غنچهٔ بوستان: شیخ (سعدی) مرحومك مشهور (بوستان) نك نظماً ترجمه‌سیدر.

(٣) ترجمهٔ یوسف وزلیخا: مولانا (جامی) نك یوسف وزلیخاسنك نظماً ترجمه‌سیدر .

(٤) ترجمهٔ نان وحلوا: (بهاءالدین آملی)نك (نان وحلوا) منظومه‌سنك نظماً ترجمه‌سیدر.

(٥) ترجمهٔ نان وپنیر: (بهاءالدین آملی) نك (نان وپنیر) منظومه‌سنك نظماً ترجمه‌سیدر.

بونلردن باشقا ادبیات عربیه‌یه متعلق بعض آثاری‌ده نثراً ترجمه ایتمشدر .

حکیمانه بر غزلی :

کور چشم عبرت ایله آغافل آقار صویی
عمرکده ایشته بویله کچر صانکه قار صویی

الله یولنده صرف ایده کور آب روینی
هرخاکساره صرف اولنماز وقار صوینی

خوف خداده کوزدن آقان ایکی قطره صو
مقبولدر سن عینکه آلما قوقار صویی

عالم یانندە بحثه کیریشمه سکوت ایت
ساحلده أشمه قویوبی آجی چیقار صوبی

برجسم کیم غضب کوپیدر مرج ومرج اولور
نار غضب آلاولانه «عزت» یاقار صوبی

عصمت بك «مستجابی زاده ابراهیم عصمت بك — بالیکسری»

مقدمات علومی وطنی اولان (بالیکسر) ده کوردکدن صوکره کنج ایکن استانبوله کلەرك علی الأصول علوم عربیه یی تکمیل ، فارسی و فرانسزجه یی تحصیل ایله‌دی . (١٣١٣) ده مکتب حقوقدن ده علی الاعلی درجەده مأذونیت رؤسی آلدی . طریقت خلوتیه شعباتندن جراحیه شعبەسنه منتسب و (طریق مولوی) یه محب ایدی .

علوم اسلامیه و معارف غربیه‌یه واقف ، نظم و نثرده صاحب قلم ، اخلاق فاضله اصحابندن بر ذات اولدیغنه آثاری شاهددر . (ناجی) مکتبنه منسوب اولمقله برابر شعرده کندینه خاص بر وادیسی رقیق و معنیدار اشعاری واردر . (١٣١٧) تاریخنده بر افترایه قربان اولەرق (میدیللی) یه قلعەبند ایدلمش انقلابدن اول ازمیرده اقامت ایتدیرلمشدر . بعدالانقلاب استیناف حقوق اعضالغنه تعیین اولونمش سەده براز صوکره استعفا ایدەرك دعوی وکالتیله اشتغاله باشلامش و (١٣٣٥) محرمنده قبول ایتدیکی (اسپارته) استیناف مدعئ عمومیلکنده ارتحال ایله‌مشدر . شاکرد و محب خاصی ابوالسعود زاده (سعود بك) ك سویله‌دیکی تاریخ منقوط بروجه آتی در :

بر الهی ادیب کامل ایدی
واصل اولدی خدایه عصمت بك
أوقو بر فاتحه‌یله تاریخن
رحلت ایتدی بقایه عصمت بك

١٣٣٥

آثار مطبوعه‌سی

(١) (فا) حرفندن آشاغی (لغت ناجی) نك اکمالی .
(٢) فروق الفاظ : تدقیقات لغویه‌یه دائردر .

(٣) ترانه : اشعار نوهوسانه‌سنی جامعدر .
(٤) داستان ظفر : عثمانلیلرك روم‌ایلی‌یه صورت مروورینی حاکی برمنظومهٔ تاریخیه‌در .
(٥) نائلیٔ قدیم : ترجمهٔ حال ومحاکمهٔ آثارینی حاویدر .
(٦) شکوفه‌چین : اطایب ادبیه وتاریخیه‌یه متعلقدر .
(٧) رفائل : اسکندر افندی ایله مشترکدر .
(٨) رباعیات خیام منتخباتی ترجمه‌لری : غیر مطبوع اولوب تکمیل نسخه‌سی سعود بکده محفوظدر .

بر نعت رسولی :

ای اولان معراج برهان علو شان سکا
ارتباطیله رهین اعتلا در جان سکا
دور ایدر حول فروغ طلعتکده صبح وشام
آفتاب و مه ایکی پروانهٔ سوزان سکا
آنده هر اختر بر رکوزدرکه نورك عکس ایدر
آسمان اولمش هزاران چشم ایله حیران سکا
عرشه قارشی چوقمیدر ای نیر رخشان حق
مظهریتله تفاخر ایله سه دوران سکا
فکر اولوندقچه علو پایهٔ قدسیتك
عرض تقدیس ایله‌یوب حیران اولور انسان سکا
دوك یاشك ای درد مند معصیت کیم تا اوله
موجب غفران سرشك دیدهٔ کریان سکا
یا رسول الله اولوردم معصیتله بن تباه
اولماسه کوکلمده کر الله بر ایمان سکا
ایتمه محروم شفاعت ای حبیب حق نبی
ماسوادن یوز چویردم باغلادم وجدان سکا

عارف بك « عبار زاده — جابانه زاده محمد عارف بك »

طریقت شعبانیه عرفاسندن وعلم و ادب منتسبلرندن بر ذات اولوب قره دکز بوغازنك

(بالطه ليمانده) تولد ايله‌مشدر . او زمانك مكتب عاليسى اولان (مكتب عرفان) ده اكمال تحصيلدن صوكره باب عالى وبالاخره باب سرعسكرى اقلامنده ايفاى حسن خدمت وآرزوى ذاتيسيله اختيار تقاعدله (١٣٣٩) تاريخنده اقامتكاهى اولان (چنكل كوى)نده دار آخرته رحلت ايده‌رك وصيتى موجبنجه (نقاش) قبرستاننه دفن ايدلدى .

آثار قلميه‌سى بروجه آتى‌در :

(١) عطيهٔ سبحانيه شرح غوث كيلانيه. ⎫ مطبوعدر .
(٢) خزينهٔ نور . ⎭
(٣) ترجمهٔ فقه كيدانى .
(٤) شرح غزل عصمت بخارى ــ كلدستهٔ عصمت .
(٥) مفتاح حصين رحمانيه فى ارض وجود رحمانيه ــ شرح نطق حضرت سنبل.
(٦) دافع الظلم فى قلوب الامم ــ شرح نطق حضرت وفا .
(٧) تحفهٔ شمسيه ــ شرح نطق مولانا .
(٨) تحفهٔ سيفيه .
(٩) ايضاح المرام على ولادة سيد الانام ــ شرح مولدنى .
(١٠) خزائن انوار ودفائن اسرار ــ تراجم احوال اصحاب .
(١١) شئونات حق على ماجرى السبق ــ وقايع اسلاميه .
(١٢) واردات سفريه .
(١٣) ذيل واردات
(١٤) استدعاى مرحمت ــ شرح نطق سيد بدوى .
(١٥) جلب سرور وسلب كدور ــ شرح قصيدهٔ منفرجه .
(١٦) ديوانچه .

آثارينك قسم اعظمى داها حال حياتنده دلالت عاجزيله (اسكدار) ده (حضرت هدايى) دركاه شريفى كتبخانه‌سنه وقف ايدلمشدر .

عمر سيف الدين بك

٣١٩ سنه‌سى مكتب حربيه‌دن يتيشمشدر . (ازمير) و (سلانيك) مطبوعاتنده نشر آثاره باشلامشدر . مؤخراً استانبوله كله‌رك مختلف غزته و رساله‌لرله ادبى منظومه‌لر ، ملى

مقاله‌لر ؛ وبالخاصه کوندن کونه ساده‌له‌شن ، شاقراقلاشان بر اسلوبله حکایه‌لر یازمش‌در . ممتاز بر تورك حکایه نویسی ، رومانجیسی اولمق استعدادینی کوسترمش‌در . ادبیاتمزك ، لسانمزك کندی طبیعت واستقلالنه صاحب اولمسی فکرنده مصر ایدی . استقبال هرحالده حالدن زیاده کندیسنی اعزاز واجلال ایده‌جکدی . کنج بر سنده وفاتی شبهه‌سزکه بر ضیاع‌در .

آثار مطبوعه‌سی (مکتب چوجوقلرنده تورکلك مفکوره‌سی) در ؛ مع مافیه یومی ، اسبوعی جرائد ورسائلده نشر ایدیلان منظومه‌لری ، مقاله‌لری ؛ بالخاصه حکایه‌لری بویوك بر جلد تشکیل ایده‌جك درجه‌ده‌در . بر منظومه‌سی بروجه آتی‌در ؛ مرحومك عربی ، فارسی ترکیبلرینك عروض وزننك شدتله ترکی طرفداری اولدیغی‌ده اونودولمامالیدر .

نشانلی

قورولرده بلبللرك رؤیاسی
وداسنده یالکز قالان شو اسیر ،
ماوی ایپك دیوانه اوزانمش ،
سسسز ، ساکن ، هیچقیرییور ! سببی
قورولرده بلبللرك رؤیاسی
اوداسنده یالکز قالان شو اسیر ،
شو کنج قیزك بیلنمه‌ین خولیاسی ،
اوراده جان ویره‌رك شان آلان

آچیلمایان کللر ایله سوسله‌نیر ؛
شو کنج قیزك نه‌در حزین خولیاسی ؟
یوواسنده خاستا یاتان قوش کبی
سویله‌نیلمز ! نه آجیقلی صاقلاییش ...
آچیلمایان کللر ایله سوسله‌نیر ؛
شو کنج قیزك نه‌در خزین خولیاسی ؟
بلکه شیمدی اوراده چارپیشان ،
بر اسمسز قهرمان ...

غ

غریبی

شعرای متصوفه‌دن بر ذات اولوب کنیه‌سی (غریبی بن یوسف بن مزید) در . مرتب دیوانی و (٩٥١) تاریخنده تألیف ایتدیکی (اسرار اولیا) اسمنده تورکجه بر اثری واردر .

غزالی محمد افندی « دلی برادر — بروسه‌لی »

مقتدر عثمانلی شاعرلرندن اولوب (بروسه) لیدر. (دلی برادر) شهرتیله بنام اولدی. سلطان بایزید ثانی شهزاده‌لرندن (سلطان قورقود)ك مقربلرندن ایدی. (دافع الغموم ورافع الهموم) اسمنده‌کی اثرینی مشارالیه نامنه یازمشدر. خلقت آدمدن سلطان سلیمان قانونی دورینه قدر فارسی العباره (مرآت الکائنات) اسمنده بر تاریخی اولدیغی مرویدر. بروسه‌ده (کیکلی بابا) درکاهنه شیخ اولدیغیچون اشعارنده (غزالی) تخلصی اختیار ایتدی. اواخر عمرینی متقاعداً (مکهٔ مکرمه) ده کچیرمشدر. (مات برادر عزیز) ترکیبنك دلالتی اولان (٩٤٢) تاریخنده وفات ایده‌رك بنا ایله‌دیکی مسجد حظیره‌سنده دفن اولوندی. بشیکطاش جوارنده‌ده نامنه منسوب بر مسجدی واردر.

اشعارندن :

مجنون که فنا دشتنی سیر ایتدی سراسر
غمخانه‌مه کلدی دیدی حالك نه برادر

بیتی (دلی برادر) لقبیله شهرت بولماسنه سبب اولدی. آثاری مطبوع دکلدر.

غباری

زمرهٔ قضاتدن وقدمای شعرادن بر ذات اولوب (موغله) جوارنده (اوله) قصبه‌سندندر. تذکرهٔ سهی‌ده مندرج ابیاتی درج ایدلدی.

ذره‌جه بولمایوبن سنده نشان دهنی غنجه دلتنك اولوب چاك ایدر اوش پیرهنی
کل رخك شوقی ایله لاله شهید اولدی مکر کاول جکر سوخته‌نك قانه بویاندی کفنی

غازی کرای « قریمی »

قریم کرایلری ایچنده شهامتجه، شاعرلکجه تمیز ایدنلردندر. بر آرالق ایرانیلره اسیر

دوشدی . عثمانلی اوردوسنه خدماتی سبق ایتمشدر . السنۀ ثلثه‌ده انشا وشعره مقتدر اولوب مرتب دیوانی وفضولینك (بنك وباده) منظومه‌سنه (کل وبلبل) عنوانلی نظیره‌سی و(خواجه سعدالدین ، غنی زاده نادری ، حسین کفه‌وی)ایله منظوم ومنثور مکاتباتی واردر .

علم موسیقی‌یه آشنا ایدی . اموال غنائم ایله متین بر قلعه یاپدیرمشدر . (١٠١٦) ده(آق مسجد)ده‌مطعوناً وفات ایتدی . بوراده بر جامع شریف انشا ایتدیرمشدر . حماسیاته متعلق اولوب معارفندان عسکریه ایله باجمله شعرای عثمانیه‌نك معلوملری اولان شو :

رایته میل ایدرز قامت دلجو یرینه — توغه دل باغلامشز کاکل خوشبو یرینه
هوس تیر و کمان چیقمدی دلدن اصلا — ناوك غمزۀ دلدوز ایله ابرو یرینه
سوره‌ریز تیغمزك ذوق وصفاسن هردم — سیم تنلرله اولان لذت پهلو یرینه
کردش توسن زیباده قطاسی دلبند — باغلادی کوکلزی زلفله کیسو یرینه
سوددیز اسب هنرمند صبا رفتاری — بر پری شکل صنم برکوزی آهو یرینه
کوکلز شاهد زیبای جهاده ویردك — دلبر ماه رخ یار پری رو یرینه
سفرك جوری چوق امید وفا ایله ولی — اولدق اشفته‌سی بر شوخ جفا جو یرینه
اولمشز جانیله بالله غزایی تشنه — قانی دشمن دینك ایچرز صو یرینه

غزلی برچوق شعرا طرفندن تنظیر وتخمیس ایدلمشدرکه شهید سعید پدرم(رفعت‌بك)ده تنظیر ایدنلر جمله‌سندندر . (قافلۀ شعرا) ده ارکان حرب میرآلایلرندن بدری بکك [سابق اشقودره والی وقومندانی بدری پاشا] تخمیسی مندرجدر .

غنی زاده نادری محمد افندی « استانبولی »

(عبدالغنی‌افندی)نك‌مخدومی (خواجه سعدالدین افندی) نك تلمیذیدر. شعرای علمانك اعاظمندن اولوب قاضیعسکر ایکن (الجنة مثواه) ترکیبله (نادری کتدی بو دورك حیفا) مصراعنك ناطق‌اولدیغی(١٠٣٦)تاریخنده استانبولده وفات‌ایله‌دی . فاتحده (عابدچلبی‌مسجدی) حظیره‌سنده مدفوندر . مرتب دیواندن باشقا تفسیر بیضاوی‌یه ناتمام حاشیه‌سی ایکی‌بیك بیتلی بر (شهنامه) سیله باخصوص (٨٠٠) بیتدن عبارت اولان (معراجیه) سی و (رسالۀ قلمیه) سی واردر . علم خطه‌ده منتسب ایدی . شهنامه‌سی (سلطان محمد ثالث) ایله (سلطان احمد اول) زمانی مصور اولوب برنسخه‌سی (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده واردر .

ابياتندن :

دردکله عندلیب چمن قیلدی نالەلر   سندن شکایت ایتدی کلی ایلەیوب سیر

غربی درویش احمد

درویش احمد ویا (احمدالغربی) مخلصیله هجا و عروض وزننده مختلف‌الماهیه اثرلر یازمش اولان بو ذاتك (طوسیه)لی اولدیغی مرویدر . اون ایکنجی عصر رجالندن اولدیغی دیواننده‌کی بعض قیودات تاریخیه‌دن آکلاشیلیور . (١١٧٥) محرمنك اون بشنده مطعوناً اون آلتی یاشنده وفات ایدن اوغلی (عبدالوهاب) حقنده هجا وعروض وزنلرنده مختلف و مؤثر مرثیه‌لر تنظیم ایتمشدر . او مرثیه‌لردن ، زوجه‌سنك اوغلندن اول وفات ایتدیکی ، برقیزیله براوغلی قالدیغی و عائله‌جه چوق صیقینتیلره معروض قالدقلری آکلاشیلیور . دیوانینك بر یرنده طونه‌دن بحث ایدییور . زمانی رجالندن (فرهاد آغا زاده یشار بك) ایله (١١٦٦) ده وفات ایدن (خدا ویردی پاشا) حقنده تاریخلر تنظیم ایتمشدر . (یکی پازار) ده مدفوندر .

(باقی) ایله (نابی) نك برر غزللرینی تخمیس ایتمش اولان بو شاعرك عروض وزنیله یازدیغی شعرلر اولدقجه متین وسلیسدر .

اهل حقك نظری هرکسه کیمیا کبیدر
کوکلی کامل اولانك عینله دریا کبیدر
کیم که سعیله واروب عارف بالله اوله
حق حقیقتله اولان صورتی معنا کبیدر
مشربی عالی کیمك اولسه بلاشك اووجود
باغ عالمده همان بر کل رعنا کبیدر
هرکه خدمتله مصاحب اوله عاشق اولانه
صدقله صادق اولان علمله دانا کبیدر
اهل نظم اولان ارنلر آراسنده «غربی»
قوشلر ایچنده او بر بلبل کویا کبیدر

غالب اسعد دده « شیخ غالب – استانبولی »

شهری الاصل اولوب شعرای عثمانیه‌نك سرفرازانندن عارف بر ذاتدر . (اثر عشق) ترکیبی تاریخ تولدیدر . یك کنج ایکن سوق شوق ایله قونیه‌یه کیده‌رك درکاه مولاناده اکمال چله ایتدی. مؤخراً استانبوله عودتله برمدت حجره نشین اولدقدن صوکره غلطه مولویخانه‌سی مشیختنه کچدی . اولدن مخلصی (اسعد) ایدی. صوکره‌دن (غالب) تخلص ایتمکه باشلادی. طبیعت شاعرانه اصحابنك فوق العاده یارادلمشلرندن معدوددر. بدایع حسیات اعتباریله فضولینك (لیلی ومجنون)نه‌من وجه نظیره اولان (حسن وعشق) اسمنده‌کی مشهور منظومه‌سی لسانمزده مثنوی طرزنده یازلمش [سلیمان دده‌نك مولدی ، فضولینك لیلا ومجنونی ، خاقانینك حلیهٔ نبویه‌سی، نشاطینك حلیهٔ انبیاسی، نابی عثمان دده‌نك معراجیه‌سی، جوریننك حلیهٔ چهار یاری، آذرینك نقش وخیالی، یحیی بکك کنجینهٔ رازی، حمدالله چلبی‌نك یوسف وزلیخاسی، نابی‌نك خیریه‌سی بو جمله‌دندر] اشعار اسلافك الك کوزلی عد اولنورکه (ختام المسك) ترکیبنك کوستر-دیکی تاریخده یکرمی آلتی یاشنده ایکن یازمش‌در . دیواننده‌ده عاشقانه، متصوفانه اشعار واردر . دیوانیله (حسن وعشق) ی بر یرده اوله‌رق مصرده طبع ایدلمشدر . ضیا پاشا بو اثر حقنده : (کلمشدراوشاعر یکانه، کویا بوکتاب ایچون جهانه) بیتنی سویله‌مشدر. بونلردن باشقا (شرح جزیرهٔ مثنوی)، (ترجمهٔ تحفهٔ بهیه)، (صحبة الصافیه) اسملرنده غیرمطبوع آثاری واردر . رحلتی (کوجدی غالب دده یا هو دیوب اهل حاله) (کچدی غالب دده جاندن یا هو) مصراعلرینك دلالت ایتدیکی (۱۲۱۳) تاریخنده مرقدی غلطه مولویخانه‌سنده (حضرت شارح) تربه‌سنده‌در . انتسابی یکی قپو مولویخانه‌سی مشایخ عارفیننذن (علی نطقی دده) دندر . زمانمزاجلهٔ ادباسی طرفلرندن یازیلان ترجمهٔ حال ادیبانه‌لری (۱۳۲۸) حزیراننده انتشار ایدن « حق » غزته‌سنك هفته‌لق علاوه‌سنده مندرجدر .

حسن و عشق منظومه‌سنك معراج نبی فصلندن :

جوش ایلدی چون محیط وحدت　　معنایه مبدل اولدی صورت
هم صورته کیردی سر وحدت　　معنای قدیم بولدی صورت
تا که کورونوب حریم اقصا　　عبدیتك اولدی سری پیدا
اول ساجداولوب حق اولدی مسجود　　دیندی بو مقامه غیب مشهود
ارواح رسل جماعت اولدی　　الله بیلیر نه حالت اولدی
ای خامهٔ او رتبه اولمه چالاك　　اسرار نبوت اولمز ادراك

ابیاتندن :

قدردر وکوهری عالم بیلیر آدمی اما ینه آدم بیلیر .

تجردسه مرادك کوی جاناندە فدا قیل جان چیقلماز جامهٔ احرامدن سی ایتمه قربانسز

مصارعندن :

چکمه غم دستکیردر الله سکا

صو اویور دشمن اویور خستهٔ هجران اویوماز

ولد پاك اولور باعث اعزاز پدر

سینهٔ شیطانده جوهر ایمان غلط .

غالب مصطفی بك « اسقوفجەلی »

آتشزبان بر شاعر اولوب (اسقوفجه) لی اسماعیل پاشانك مخدومیدر . کنج دینه‌جك بر سنده ایکن (١٢٨٤) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (طوپ قاپی) خارجنده پدری یانـنه دفن ایدلدی . ادبای عصردن (ابن الامین محمود کمال) بك افندی طرفندن تحریرینه‌همت بیوریلان ترجمهٔ حالی محتوی دیوان (آثار مفیده کتبخانه‌سی) هیئتی معرفتیله طبع اولوندی شمرده‌کی مسلکی نائلی قدیم طوریدر . (نامق کمال) و (هرسکلی عارف حکمت) بکلر کبی اساتذهٔ ادبا (استاد محترم) وصفیله تبجیل ایدرلردی . (عمری وفا ایدوبده ادبیات جدیده‌نك مظهر رغبت اولدیغی زمانلری ادراك ایتسیدی طرز قدیمده کوستردیکی قدرت بیانی طرزجدیدده داها مبذول داها بدیع صورتده ابراز ایده‌بیلیردی) . مطبوع دیواننـدن اول ترتیب ایتدیکی (دیوان‌اول)ی‌مبادیٔ شبابنده سویله‌دیکی اشعاردن متشکلدرکه مرحوم پدرینك دیوان کتابتیله وانده بولوندیغی اثناده محترق اولمشدر . زادهٔ طبع بلیغانه‌سی ولان :

قالوب نفیٔ معجز کودن او رنك سخن محلول
سخن سنجان روم اولمشدی هر برعصرده طالب
ایدنجه شیمدی دعوی طبع اول جاه معلابی
دیدی حکام دیوان قضـا الحکم للغالب

قطعهٔ فاخرانه‌سی زمانی ادباسی طرفندن تصدیق ایدلمشدی .

غزلیاتندن :

اهل دل محبت نا جنس ایله شادان اولماز
بزم جهال کبی عارفه زندان اولماز

ایله تحصیل کمال ایتمه فلکدن شکوا
مدت عمری کبی عاقله دوران اولماز

سر تقدیر وقوعات جهاندر نظر ایت
چشم عبرت کبی هیچ آدمه میزان اولماز

مظهر فیض عبودیت اولاندر انسان
یوقسه معنیده کشی شکل ایله انسان اولماز

علم ایسه مقصد اگر عارف نفس اول «غالب»
کندینی بیلمه‌ین آدم کبی نادان اولماز

دیگر :

سرتسر آیینه اولسه کوره‌مز روی صفا
صیقل وحدتله جانه ویرمه‌ین نور جلا

تیز سر تیز دعاسن عرشه تا ایصال ایدر
قبلهٔ ابروی یاره اول کیم ایلر اهتدا

عالم عشق ایچره بیلمز راه و رهدان اهل دل
عاشقه فیض خدای مستعاندر بر رهنما

داغ داغ ایت سینه‌کی سرتیشهٔ توحید ایله
مشعل افروز ره عشق اول دیلر ایسه‌ك اهتدا

گچمم ای «غالب» هوای کاکل دلداردن
سرتسر باغ مرادم روزکار ایتسه هبا

ابیاتندن :

سر رویك فهم ایدرمی «غالبا» هر کج نظر
نقطهٔ خال سیهده گیزلیدر معنای عشق

مبتلای عشق اولان البته جانان آرار
بویله‌در قانون حق درد اهلی درمان آرار

اهل همت سوزی پامال اولماز
کرما وعدینی انجاز ایلر

ترجمان رازیدر نقش وجوهی عالمك
حالنی هرکس بیان ایلر لسان حال ایله

متحددر اول قدر عالمده «غالب» حسن وعشق
اهل دردی صورسه‌لر دلدار کندین کوسترر

مصارعندن :

مانع رزق اولانك رزقنی مولا کسون

لسانه کلمه‌ین برهان وجدانی معطلدر

حقیقت آشنایان وجودده ماسوی یوقدر

کلستان جهانده برکیاه نابجا یوقدر

غیرتی عبدالقادر افندی

شعرای متصوفه‌دن و ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (شیخ عبدالرحمن طالبانی) خلفاسندن (سیواس) ده مدفون (نور علی بابا) نك مخدومی‌در . کنج دینه‌جك برسنده ایکن (١٣٠٣) ده ارتحال ایده‌رك پدری یاننه دفن ایدلدی . دیوانی مطبوعدر .

مطلعندن :

الهی رحمتك باراننی صاچ
کوکل باغنده امیدم کلن آچ

زبان شوقله جان عندلیبی
جهانه وصف ایده حسن حبیبی

غربی « اعمی یوسف غربی »

عاشقین شعرادن بر ذات اولوب (اربیل) دندر . (۱۲۱۰) کسور تاریخلرنده مملکتنده ارتحال ایله‌دی . دیوانی مطبوعدر .

مطلعندن :

حمد خدا که واجب اولور جانه ابتدا
قیلدم ادای حمد ایله دیوانه ابتدا
حمد اول حکیم قادر وفرد وقدیمه کیم
حمدی اولوندی مطلع عنوانه ابتدا

ف

فاتح سلطان محمد

مظهر حدیث (نعم الامیر) بولنان بو پادشاه ذی شانك نائل اولدیغی فتوحات عظیمه شرقندن باشقا التی لسانه وقوفی کبی فضائلنه منضم اولان اقتدار شاعرانه سی مسلم انامدر . شعرده (عونی) تخلص بیورورلردی . حماسیات طرزنده اولوب بیت آتی ایله باشلایان غزللری مشهوردر. کرچه موجودتذاکر شعراده بر ایکی غزللرندن باشقا اشعاری کوروله‌مزایسه‌ده معارفمندان عصردن دیاربکرلی (علی امیر افندی) نك برچوق تتبعات نتیجه‌سی اوله‌رق تحریر بیوردقلری (جواهر الملوك) اسمنده‌کی اثر مطبوعلرنده مرتب دیوانلری اولدیغی مصرحدر . غزلیات شاهانه‌لرندن ١٤ غزلی حاوی اولوب (دیوان عونی) سرلوحه‌سیله ١٩٠٤ سنهٔ میلادیه‌سنده (برلین) ده طبع ایدیلن نسخه بونك مؤیدیدر .

ابیات شاعرانه‌لرندن :

ساقیا می صونکه بردم لاله زار الدن کیدر
ایریشوب فصل حزان وقت بهار الدن کیدر

یوقدر ظلمه رضامز عدله بز مائللرز
کوزلرز حقك رضاسین امرینه قائللرز

ارتحالی (نورالله قبره‌نو آ) مصرعیله (دعاءخیر) ترکیبنك ناطق اولدیغی (٨٨٦) تاریخنده‌در.

فاتح سلطان محمدخان حضرتلرینك علو. وفنونك امر ترقیسی خصوصنده ابذال بیوردقلری همم جلیله ٔ ملوکانه‌لرینی واو زمانکی مکتبلرله اصول تدریسك اصلاحی امرنده کوستردیکی غیرتی ارائه ایتمك ایچون مطلقا مکتبلردن واصول تدریسدن بحثه احتیاج واردر. استانبولك فتحندن صوکره انشا ایتدیردکلری مدارس علمیه‌یه ضمیمه اولمق اوزره کندی نام‌لرینه منسوب اولان جامع شریفك اکنافی متعاقب اوراده دخی مدرسه‌لر کشاد ایتمشلردر. بو مدرسه‌لرده‌کی مدرسلرك وظائفی شمدی‌یه قدر دیکر مکتبلرده بولنانلردن زیاده ایدی. سلسله ٔ مراتب علما تشکیلی واصول تدریسك شعبات مختلفه‌یه تقسیمی صدر اعظم (محمود پاشا) نك اثر همتیدرکه کندیسی دخی قیمت شناس علم ومعرفت اولدیغی جهتله بو مؤسسات علمیه‌نك توسیعی ایچون خیلی اقدام ایتمشدر. مدرسه مداوملری (طالب) نامیله معروف ایدیلر و (تتمه) اسمنده‌کی سکز مکتبه مربوط حجره‌لرده اقامت ایدرلردی. هر تتمه‌نك سکز حجره‌سی وار ایدی. هر حجره اوچ طالبه تخصیص ایدلمش ایدی. دیمك که هر مدرسه یوز طقسان طالبی استیعاب ایده بیلیردی. هر طالبك شهریه اون ایکی آقچه وظیفه‌سی وار ایدی. تحصیللری بر اصول وانتظام دائره‌سنده ایدی. کوردکلری درسلر علم نامی آلتنده اون شعبه‌یه انقسام ایدردی. (علم صرف، علم نحو، علم منطق، علم کلام، علم آداب، علم بدیع، علم معانی، علم بیان، علم هندسه، علم هیئت) بو علومك کافه‌سنه وقوف کسب ایدنلر دانشمند عنوانی آلیرلر وبونام ایله یاخود (معید) صفتیله کنج طالبلرك تدریسنه مأمور اولورلر ایدی. دانشمندلر بالاده تعداد اولونان علومی اتمام ایدنجه کوچوك مکتبلره معلم یاخود امام اولمغه صلاحیت قازانیرلر ایدیکه بو حالده علوم علمیه تحصیلنه احتیاجلری قالماز ایدی. شوقدرکه مدرسلك وملالق کبی مناصب رفیعه‌دن‌ده صرف نظر ایتمکه مجبور اولورلر ایدی. چونکه بو مقامات اصول فقهه آشنا ومراتب عالیه‌یی حائز اولانلره منحصر ایدی. نامزدلر (ملازم) تسمیه اولونورلر ایدی. مدرسلرك درجه‌لرینه کوره یکرمیدن آلتمش آقچه‌یه قدر وظیفه‌لری وار ایدی. بو وظیفه‌لری اعتباریله کندیلری دخی (عشرین، ثلاثین، اربعین، خمسین، ستین کبی) نامل‌ری حائز اولورلر ایدی. فاتح سلطان محمد جامعنه مربوط سکز مکتبك معلملری اللیشر آقچه آلیرلر ایدی. مکتبلری‌ده (جنات علوم) نامنی حائز ایدی. حضرت فاتح ایوب سلطان جامعی ایله ایاصوفیه‌ده دخی بر مدرسه انشا ایتدیرمش ایدی. وظائفی مساوی اولان بیوك مدرسلر آره‌سنه مراتب فخریه

وضع اولوندی . مدرسلر عمومیتله (خارج و داخل)اولمق اوزره ایکی‌یه تقسیم ایدلدی . معلملرك درجهٔ وظائفی تدریس ایتدکاری علوم نسبتنده متبدل ایدی . بناءً علیه برنجیلر عقائد تفسیر و ایضاح ایدرلر ، ایکنجیلر فصاحت ، دیکرلری احادیث نبویه والحاصل اك نهایتده‌کیلر تفسیر قرآن تعلیم ایدرلردی . (قانون محمدی) نامیله حقوق سیاسیه و اصول اداره‌یه وحقوق مدنیه وجزائیه‌یه دائر وضع ایتدیکی قوانین شایان ذکردر . شعر ایله تصویر مرامه مائل اولان بو پادشاه بر لاتین شاعرینك تقدیم ایتدیکی قصیده‌یه جائزه اولمق اوزره همشهریلرندن بر چوق اسرا آزادایله‌مش ، (ملا جامی) بی احسانلرینه مستغرق ایتمش ، (علی قوشی) رومه کلیر ایکن مصارفی ایچون هرقوناقده بیك آقچه ویرمش ، ملا کورانینك النی اوپر ، کندیسنه امام‌اعظم زمان دیدیکی (ملاخسرو) ی ولو جامعده کورسه قیام‌ایدردی . آتی‌لسان تکلم و کتابت ادن بو پادشاه لسان عثمانی وفارسیده بر ادیب مکمل ایدی .

فردوسی « اوزون فردوسی — فردوسیٔ رومی »

نظم کلامده صاحب ارتجال ، اهل کمال بر شاعر اولوب (بروسه‌لی) در . علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکرا تاریخ ومحاضرات ایله توغل ایده‌رك بومیانده حکمت ، هندسه ، نجوم ایله‌ده اشتغال ایتدی . استانبوله کلدیکنده پادشاه زمان اولان (سلطان بایزید ثانی) نك امریله (سلیمان) علیه‌السلامك احوال ومناقبندن باحث قسم اعظمی منظوم اولمق اوزره تألیفنه باشلادیغی (سلیماننامه) سنی اکمال ایده‌رك تقدیم ایتمش‌سه‌ده — هر زمانده اکسیك اولمیان رقبانك‌ده سعایتیله — اومدیغی قدر مظهر قبول اوله‌مایوب مرکب اولدیغی (٣٦٦) جزؤدن آنجاق (٨٠) جزئی انتخاب ایدیلدیکنه متأثر اولدی . وشکایت آمیز برمنظومه بازارق (ایران)ه کیدوب برمدت صوکرا اوراده ارتحال ایله‌دی . مثنویاتنك اکثری معنیدار و روحنوازدر . آثاری :

(١) سلیماننامه : (٣٦٦) جزؤدن و (٤٩٩) مجلدن مرکب جسیم براثر اولوب بعض جزؤلری (استانبول) کتبخانه‌لرنده واردر . ابیاتندن :

حمد ایدملم جان ودلدن اول مجیده بی‌حساب   مهر ایدرسه بیل سلیمان تختنه مرکب اولور
بولدی خلقق کن دیمکله چرخ وماه وآفتاب   قهر ایدرسه قوم نوحی غرقه ویرر بحر آب

(۲) سلاحشورنامه : مستشرقیندن (بارون اشلاختا اوقتار) معرفتیله (ویانه) ده طبع اولوندیغی کبی برقسمی‌ده مؤخراً (رومادە) طبع ایدلمشدر .

(۳) شطرنج نامهٔ کبیر : برنسخه‌سی (نور عثمانی) کتبخانه‌سنده موجود اولان بواثرینی (۹۰۹)تاریخنده(بالیکسر)ده‌تألیفنی ایتدیکی وقرق‌قادارمؤلفات‌سائره‌سی‌ده‌اولدیغنی بیان ایدییور.

(٤) قطب‌نامه ـ قصهٔ میدیللی : وندیك وفرانسزلرك (میدیللی) آطه‌سنه هجوملرینی مبین تاریخی ومنظوم براثر اولوب برنسخه‌سی (غلطه مولویخانه‌سی) کتبخانه‌سنده واردر .

(٥) حیات وممات : اخلاق وتصوفدن‌باحث فارسیدن‌مترجم منثور براثراولوب برنسخه‌سی (بشیکطاش) ده (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

بو اثرینك باش طرفلرنده بالمناسبه (سلیمان نامهٔ کبیر) ینك (۸۲) نجی جزئی اتمام ایتدیکنی یازییور .

(٦) پندنامهٔ افلاطون : حفظ‌الصحه‌یه دائر اوفاق قطعه‌ده مترجم براثردر .

صنایع نفیسهٔ اسلامیه شعباتندن اولان (صنعت خط) ه‌ده وقف اولدیغنه خط دستیله محرر اولوب نسخه‌سی (موزهٔ همایون) کتبخانه‌سنده موجود اولان (کلستان) شاهددر . نهایتنده‌کی کتبه‌سنده اسمنی : (الیاس بن خضر المتخلص بالفردوسی) دیه یازییور .

انتخاب مسکن خصوصنده (لطیفی) تذکره‌سنده مندرج مثنویسندن :

کل‌ای‌واضع ایشیت‌سوزون حکیمك ۔ اکر کیم وار ایسه طبع سلیمك
دیلرسه‌ك وضع ایده‌سك بر عمارت ۔ اکرکوی و اکر شهر و ولایت
کرك سیر ایلیه‌سك یر یوزنده ۔ یورویه‌سك یوجه‌سنده دوزنده
بولاسین بر یری کیم اوله عالی ۔ شمالندن یکا اوله جبالی
آچیق اوله ولی غربی هواسی ۔ اوکی صحرا و طاغ اوله وراسی
دوشه بر اولو صو غربی یاننه ۔ یورویه آنده صندله سفینه
یوزوندن هر قچن بحرك اسه ریح ۔ ویره انفاسی اول آرایه ترویح

(۷) ترجمهٔ جامه‌شوی‌نامه : اصل از فارسی اولمق‌اوزره دوقوز بابه منقسم‌اولوب اساساً (نصیر طوسی) طرفندن تألیف ایدلدیکی و بر باب علاوه‌سیله ترجمه اولوندیغی اثرك باشنده محرردر . مختلف قوماشلر وسائره‌یه عارض‌اولان لکه‌لرك ازاله‌سندن باحث‌اولوب تاریخ‌صنایع نقطه‌سندن‌اهمیتی‌حائزدر . (۹۱٤) تاریخنده ترجمه‌ایدلدیکی نهایتنده‌کی‌منظومه‌دن‌آکلاشیلمقده‌دز.

(۸) دعوت‌نامه : (۸۹۳) ده (بالیکسر) ده تألیف ایدلدیکی مقدمه‌سنده مسطوردر . علوم غریبه اصحابی میاننده اهمیتله تلقی ایدیلان (دعوتیه) لرك انواعندن باحث اولوب سکز باب اوزره مرتبدر .

(٩) مناظرهٔ سیف وقلم : برنسخه‌سی (ملت) کتبخانه‌سنده واردر . (٩٨٠) تاریخنده (بالیکسر) ده تألیف ایتدیکنی یازییور .

(١٠) فراستنامه : بویله براثری اولدیغنی (مناظرهٔ سیف وقلم) مقدمه‌سنده ذکر ایدییور.

(١١) حدیقة الحقایق : کذا .

(١٢) تجنیسات : کذا .

(١٣) طالع مولود کبیر : کذا .

(١٤) حدیث احسن : کذا .

فضلی علی چلبی « قره فضلی — سراج زاده »

ذاتینك جمله تلامیذندن شهری الاصل اولان بوذات (قره فضلی) لقبیله مشهور ایدی . مشارالیهك نامی عاشق وحسن چلبی تذکره‌لرنده (محمد) یازیلیدر . سلاطین عثمانیه‌نك خدمت کتابتلرنده بولونه‌رق (فضلی اولدی) جمله‌سنك ناطق اولدیغی (٩٧١) تاریخنده کوتاهیه‌ده وفات ایله‌دی . اشعاری سایسی ومتین اولوب (خسرو وشیرین) طرزنده بش بیك بیتلی (همای همایون) عنوانلی بر منظومه‌سی ودیکر بر قاچ مثنویسیله کلستان سعدی‌یه نظیره مقامنده (نخلستان) اسمنده‌کی بر کتابی وکرمانینك (روضة النور) وخجندینك (بدیع الاسمار) نه تقلیداً یازدیغی (کل وبلبل) نامنده ومثنوی طرزنده مشهور برمنظومه‌سی واردرکه برنسخه‌سی نورعثمانی کتبخانه‌سنده موجوددر . بومنظومه مورخ (هامر) طرفندن آلمانجه‌یه نظماً ترجمه ایدیله‌رك اصلیله برابر (١٨٣٣) ده (ویانه) ده طبع ایدلمشدر . قابلرینك برنده بابل دیکرنده کل رسمی واردر .

ابیاتندن :

ایلی‌نك مجنونی شیرینك دلا فرهادی وار
کار عشقی باکه صور هرصنعتك استادی وار

دوکه قانن اهل حقك ظلم ایله ناحق یره
چون بیلیرسك پادشاهم یرده قالماز قانمز

(كل وبلبل) مطلعندن :

مد بسم الله اولدی ایله نکاه
کلبن کلشن کلام الله
کلشن جان آنکله زیبادر
بلبل دل آنکله کویادر
اولدی هر حرفی برکل رنکین
بولدی زینت آنکله کلشن دین

فضولی « محمد بن سلیمان — بغدادی »

عراقده ساکن قبائل اتراکدن (بیات) قبیله‌سندن اولوب محل اشتهاری (بغداد)در [١]. عثمانلیلرجه (رئیس الشعرا) نامیله یاد اولونور برشاعر حقایق آکاهدر. وجدانه مغلوب اولدیغی زمان تقلیدی ناقابل برموجددر. تاریخ ادبیات عثمانیه‌جه (سنان پاشا) دن صوکره کلنلرك برنجیسیدر. فقط افکار حکمتده آکا شاکرد اولاماز، لکن طبیعت شاعرانه‌ده آکا استاد اوله‌بیلیر. نظم ونثری کندینه مخصوص برلطافتی حائزدر. هله غزلیات عاشقانه‌سی اوقدر لطیف ومؤثردرکه تعریف قبول ایتمز. صنعت ایله ساده‌لکی کمال سوزشله امتزاج ایتدیرمشدر. نثرینك الك مشهوری (نشانجی محمد پاشا)یه یازدیغی شکایتنامه‌سیدرکه دیوانینك باشنده مطبوعدر.

[١] « هاشم ناهید ملك » ك « عراق تورکاری » نام مقاله‌سندن :

« فی الحقیقه « بغدادی » دییه شهرت بولمش اولان « فضولی » : « بایات » عشیرتندندر. بوعشیرت ، بوکون : عراقك الك کوزل، الك شیرین برتورك قصبه‌سی اولان « کفری » جوارنده کویلی حالنده یاشییور. بغداد شهرینك ایچ محله‌لرندن برقسمی بیله تورك اولدوغی ایچین فضولینك بغداد شهرینه منسوب اولماسی غریب کوروتمز. آنجق فضولی‌یه «بغدادلی» دیلمه‌سی، بویوك شهرلر جوارنده‌کی اهالینك هر زمان اوشهره نسبت ایدلمسی اعتیادندن ایلری کلمش ظن ایدییورز.

فضولینك بایات عشیرتندن اولدوغی عراق تورکارنجه شایعدر. بواعتبارایله فضولی‌یه قارشی برهمشهریلك حسی‌ده اونلرده موجوددر.

فضولینك بویوك دهاسی، وعراق تورکاریله اولان حسی قرابتی، اونك دیوانی الدن اله، ومصراعلرینی دیلدن دیله دولاشدیریر. استانبولده ساده منورلر فضولی‌یی طانیرلر، حالبوکه عراقده هر یانیق کوکلك وهر محزون دوداغك ایلك طاندیغی عشق میوه‌سی فضولینك اثریدر. اربیلك، کرکوکك، صلاحیه‌نك باشلی باشلی اغالرینك دیوانخانه‌لرنده، دیی برمراسم حسنی ویرمن عمومك حرمت وسکونی اورتاسنده اونك المی سسی و نفسی برقلب کبی چارپار. فضولی، عراق تورکارینك بدیعی ذوقنی جانلی اولاراق ادامه ایتدیرمن وبویوکلتن برعاملدر ».

آثاری مشهور دیوان بلاغت عنوانیله (فارسی دیوان) [اوتوز بیك بیتلی برده عربی دیوانی کوردیکنی (جواهر ملتقطه) صاحبی لبیب افندی روایت ایلیور .] (لیلی ومجنون) [١] منظومه‌سی، حسین واعظك (روضة الشهدا) [سلطان مرادثالث دورنده مأموریتله مصرده وفات ایدن کلیبولیلی شاعر (جامی افندی) نك‌ده بعضی الحاقات ایله ترجمه ایتدیکنی ریاضی افندی نقل ایدییورکه بواثرك برنسخه‌سی (مغنیساده) (مرادیه) کتبخانه‌سنده منظوم اولدی]. سنك توسیعاً ترجمه‌سی اولان (حدیقة السعدا) سی (محاورهٔ رند و زاهد) [١٢١٥ ده مصطفی سالم اسکداری طرفندن ترجمه اولونمشدر] ، فارسی (صحت ومرض) رساله‌لری، علم کلامدن (مطالع الاعتقاد) دن عبارتدر . (مولاناجامی) نك فارسی (حدیث اربعین شرحی) نی‌ده ترجمه ایتدیکی (کشف الظنون) ده مندرجدر. وفاتی (کوچدی فضولی) ترکیبنك ناطق اولدیغی (٩٦٩) ده قبری (کربلا) ده مشهد امام حسین (رضه) ده‌در. آثارندن (مطلع الاعتقاد) ایله (حدیث اربعین) شرحی غیر مطبوعدر :

دیوانك مطلعندن :

قد انار العشق للعشاق منهاج الهدی
سالك راه حقیقت عشقه ایلر اقتدا

ابیاتندن :

اولسه استعداد عارف قابل ادراك وحی
امر حق ارسالنه هر ذره‌در بر جبرئیل

ایلمه‌ك طوطی یه تعلیم ادای کلمات
سوزی انسان اولور اما اوزی انسان اولماز

دوست بی پروا فلك بی رحم دوران بی سکون
دردچون همدرد یوق دشمن قوی طالع زبون

مصارعندن :

الندن کلدیکی خیری دریغ ایتمه کدالردن

برعجب میدر محبت کیم ایچن هوشیار اولور

کیم بیلیر عالمده عنقا اشیانی قنده‌در

---

[١] سلطان جم مادحلرندن ادرنه‌لی (شاهدی) نکده (لیلی ومجنون) منظومه‌سی وار در .

جهلهٔ کتابدن شکایتی حاوی قطعه‌سی :

قلم اولسون الی اول کاتب بد تحریرك
که فساد رقمی سورمزی شور ایلر

کاه بر حرف سقوطیله ایدر نادری نار
کاه بر نقطه قصوریله کوزی کور ایلر

فضولینك (٩٥٩) ده بغدادده محرر فارسی دیوانی مغنیساده (مرادیه) کتبخانه‌سنده منظورم اولدی . برنسخه‌سی‌ده (خالص افندی) کتبخانه‌سنده واردر . باشنده‌کی توحید باریسی عربیدرکه مطلعی :

بسمك اللهم یافتاح ابواب المنا یا غنی الذات یا من فیه برهان الغنا

تورکی وفارسی نظم اشعاره مقتدر (فضلی) نامنده برمخدومی اولدیغی (عهدیٔ بغدادی) نك (کلشن شعرا) سنده محرردر .

فتوحی حسین چلبی « استانبولی »

سلطان سلیمان قانونی دوری شعراسندن اولوب سلطان مشار الیهك (٩٣٢) سنه‌سی (ماجارستان) سفرینی (انیس الغزات) اسمیله نظم ایتمشدرکه دیوانچه‌سیله برابر اولان نسخه‌سی (آیا صوفیه) کتبخانه‌سنده واردر. بونلردن باشقا (تحفة المجالس) اسمنده‌کی منظومه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده موجوددر . (نازونیاز) نامنده منظوم براثری‌ده منظور عاجزی اولدی .

فکری « بروسوی »

شعرادن درویش نهاد بر ذات اولوت (بروسه) لیدر . (فکری برفت) تاریخنك دلالتی اولان (٩٩٢) تاریخنده (وارداریکیجه‌سی) نده وفات ایتدی .

ابیاتندن :

یاره‌در صانمه‌ك کورونن عارض دلدارده — برالفدر کویا ظاهر اولور رخسارده
یا قمر شق ایلدی انکشت فخر کائنات — دکدیلر بیتدی یاخود بر سرو درکازارده

فکری درویش چلبی « ملاماشی زاده ـ استانبولی »

فضولی معاصری اولان عثمانلی شاعرلرینك متمیزلرندن وزمرهٔ قضاتدن اولوب مولداً استانبولیدر . پدری آماسیه قاضیسی ایکن وفات ایدن (ماشی شمس‌الدین افندی) در . (درویش چلبی) نامیله معروفدر . (مهر وناهید) ، (بهرام وزهره) ، (شکوفه‌زار) ، (ابکار افکار) اسملرنده‌کی منظومه‌لرنده خوش آینده ابیاته تصادف اولونور. سهی تذکره‌سنده (خورشید ومهر) اسمنده برمثنویسی دهااولدیغی محرردر. مسائل علم کلامدن باحث اوچیوز بیتلی بر منظومه‌سی اولدیغنیده عاشق چلبی نقل ایدییور .

فراقی عبدالرحمن چلبی « کوتاهیوی »

طریقت زینیه مشایخندن کوتاهیه‌لی بر ذاتك مخدومیدر . اکمال تحصیلدن صوکره سلك پدره سالك اوله‌رق تصفیهٔ باطن ایله‌دی. وعظ وارشادندن بك چوق کیمسه‌لر مستفید اولمشدر. (٩٨٣) ده وطننده ارتحال ایتدی. (٩٦٤) تاریخنده (اخلاق محسنی) یی ترجمه ایتمشدرکه بر نسخه‌سی اندرون همایونده (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده‌در .

ابیاتندن :

کلشننده عالمك بو سره ایرمز هیچ کس　　زاغلر آزاده و بلبل کرفتار قفس

دیمه هر بر غبار اولمش کدایه خاك رهدر بو　　فنا ملکنده چوق توزلر قوپارمش پادشهدر بو

مصارعندن :　　نیدمیم ال ویردیکن دنیا باکه شمدنکرو

نقلیاتنك قسم اعظمی اسرائیلیاتدن عبارت اولان (قرق سؤال) نامنده‌کی مطبوع اثرك مقدمه‌سنده‌کی عباره‌یه کوره بو ذاته نسبت ایدیلیورسه‌ده داعئ اشتباهدر .

فریدون احمد بك « پاشا »

اسکی عثمانلی منشیلرینك الکبناملرندن اولوب شهیردر. وزیر اعظم (صقوللی محمد پاشا) نك

سر کتابتندن نشئت ایتمشدر . نام ادیبانه‌سنه منسوب اولوب تاریخ عثمانی وتاریخ ادبیات عثمانیه نقطه‌لرندن حائز اهمیت بولونان والسنهٔ ناسده (فریدون بك منشآتی) دیه مشهور اولان مطبوع ایکی جلد کبیر (منشآت السلاطین) عنوانلی اثر معتبرك صاحبیدر . بو اثرندن باشقا صقوللی محمد پاشا نامنه (سکتوار) محاربه‌سندن اعتباراً ایکی سنه‌لك وقایعدن باحث (نزهة الاخبار) اسمیله تاریخی وسکز باب اوزره مرتب (مفتاح جنت) نامنده‌کی اخلاقی رساله‌سی واردر . وفاتی (نشانك قالدی دنیاده فریدون) مصراعنك دلالت ایتدیکی (۹۹۰) تاریخنده مدفنی حضرت خالد جامع شریفنك قبله جهتنده‌کی قبرستاننده تربهٔ مخصوصه‌سنده‌در . (سکتوار سفرنده بولوندیغی زمان اظهار ایله‌دیکی جلادتی حضرت قانونینك مظهر تقدیری اولمش ایدی. تربه قپوسی صولنده اتباعنه مخصوص مزارلق قپوسی اوزرنده منقوش (آمنت بالله . . . . .) یازیسی بعض خطاطین قولنه کوره رئیس الخطاطین (شیخ حمدالله) مرحومك اولمق اوزره منقول ایسه‌ده حفیدی محمد دده) نك تلمیذی اولوب (۱۰۲۳) ده وفات ایدرك شیخك جوارینه دفن ایدیلن (حسن اسکداری) نك اولدیغی جوار ایوبده مدفونین رساله‌سنده محرردرکه تاریخده مساعددر . مفتاح جنت رساله‌سنده‌کی منظومه‌سی :

دوستلقدن بوکون ای اهل وفا دنیاده
صدق واخلاصله بر خیر دعادر مقصود

سکا هرکیم که دعا ایده فریدون احمد
ایله‌یه عاقبتین حضرت مولا محمود

فرحی « آق حصاری »

شعرای مولویه‌دن بر ذات اولوب (آق حصار) لیدر . بیك کسور تاریخلرنده (استانبول) ده ارتحال ایله‌دی . (عاشق چلبی) فرحی‌یی حج شریف زیارتندن عودتی متعاقب استانبولده کوردیکنی ومعمریندن بر ذات اولدیغنی روایت ایدییور .

سلطان بایزید ثانی :

هر آه که پیدا شود از سینهٔ چاکم
ابری شود وگریه کند برسر خاکم

بیتی انشاد بیورەرق تنظیرینی امر بیوردقلرنده صاحب ترجمه فرخی :

هر داغ که رسته شود در دل چاکم
لاله شود و پای زند بر سر خاکم

بیتیله تنظیر ایدەرك مظهر التفات شهریاری اولمشدر . قطعهٔ آتیه دخی اشعار عاشقانەسندندر.

دله بر دم غمکی ایتمەدك اکسك صنما
اکر آدملك ایسه انجق اولور وار اولاسین

بیلەسین حالنی هردم نه چکرمش عاشق
کورەیم عشقه دوشوب سنده کرفتار اولاسین

فهیم مصطفی چلبی « قدیم ـ استانبولی »

دکرلی شعرادن اولوب شهیردر . (اونجی زاده) شهرتیله بنام ایدی . مصر والیسی (ایوب پاشا)نك کتابتنده بولوندی . عودتنده (ایلغین) قصبەسنده (وفات شاعر) ترکیبنك دلالتی اولان (١٠٥٨) تاریخنده ارتحال ایتدی . غیرمطبوع دیوانی واردرکه اون‌سکز یاشنده ایکن ترتیب ایلەمشدر .

ابیاتندن :

سبب رفعت اولور غم یمه افتادەایسەك
بر بنا تا که خراب اولمایه معمور اولماز

تیره دل کسب صفا ایلیەمز عاشقدن
سایه خورشید قرین اولمغله نور اولماز

عشق هر قالب بی روحه تجلی ایتمز
تودهٔ مرقد موسی جبل طور اولماز

دل کرك زیب سلاح ایله شجیع اولماز مرد
پنجهٔ شیر مصورده بلی زور اولماز

نامی اسماعیل افندی « آمدی »

علماء شعرادن برذات اولوب (دیاربکر) لیدر . (١١٠٥) ده اسکدارده ارتحال ایلدی. اوچ بیك بیت اوزرینه منظوم فرائضی و مرتب دیوانی واردر .

ابیاتندن :

نه ممکندر دله اول غمزه‌دن بی وهم وباك اولمق
شفاسی اولمیان بیماره صحتدر هلاك اولمق

فصیح احمد دده « استانبولی »

شعرای مولویه‌نك سرآمداننden اولوب شهیردر . (دوقه‌کین زاده) شهرتیله بنام در . (کوپریلی‌زاده فاضل احمدپاشا)نك خزینه‌سی کاتبی ایدی . جاذبهٔ عشق مولا ایله مسلك‌مولانایی اختیار وغلطه درکاهنده (شیخ غوثی مولوی) یه انتساب ایتدی . وفاتی (کوچدی باقی‌ملکینه درویش فصیح مولوی) [بوتاریخ شاهینکر ایکدر انشاد ایده‌رك برطاشه یازدیروب کوندرمکله بوندن اول نهادی محمد افندینك (جلوه‌کاه اوله فصیحه کلشن دارالنعیم) تاریخنی حاوی اولان طاشك یاننه تبرکاً دیکلدیکی ایچون دده مرحومك سنك مزاری ایکیدر] مصراعنك دلالتی اولان (١١١١) تاریخنده قبری (غلطه‌مولویخانه‌سی) نده‌در . آثاری السنهٔ ثلثه‌ده دیوانی ایله (مناظرهٔ کل‌ومل) ، (مناظرهٔ شب‌وروز) ، (خسرو وشیرین) ، (محمود وآیاز) ، (بهشت‌آباد)، (تنبا کونامه) اسملرنده‌کی رسائل لطیفه‌سندن عبارتدر . بعض قدرشناسان مشارالیهك دیوانی ینه کندینه یازدیررلردی . اجرت حاصله ایله تعیش ایدردی . کدیلره منجذب ایدی . فن تصویرده‌ده ماهرایدی . ابن‌الامین محمودکمال بکك کتبخانه‌سنده مشارالیهك اثر مهارتی‌اوله‌رق برکدی رسمی منظورم اولمشدر .

ابیاتندن :

حال دلی سؤاله نه حاجتکه دمبدم   سویلر زبان حال ایله هر برنکاهمز

برك و بارندن بزال چکدك بو فانی کلشنك   میوهٔ مقصود ایستر اولسون ایستر اولمسون

ایچمش قبول فیض نفس تا دم ازل
اولسه عجبمی ناله ایله سرفرازنی
کسب ایلمش حرارت شمسی فراق ایله
سوراخ شرحه‌لر تن لاغر نمای نی

ایکی عالم کونشی برج سعادتده ایکن والدیننه نیجه ویرمیه مولا شرفی
چشم عبرت ایله ای دل نظرایت غواصه آلیجق درنی یابانه آتارمی صدفی

فنی محمد دده «استانبولی»

صدر اعظم آولونیه‌لی (ایاس پاشا) احفادندن اولوب عرفای مولویه‌دن واستانبولده یتیشن ذکرلی شعرادندر . آثار شعریه‌سندن بوغاز ایچی اوصافنی مبین (سواحلنامه) سی مشهور ومطبوعدر . (١١٢٧) تاریخنده روم‌ایلی حصارنده وفات ایده‌رك قیالر مزارستاننه دفن ایدلدی . مرتب دیوانی وارسه‌ده غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

سکندر سیر ایسه‌ك ده‌سد نطق ایت پیش کاملده فلاطون حقیقت بینه نقل ماجرا اولماز

عاشق که وضوء ایله‌میه اشك تریله ساجد اوله‌ماز قبلهٔ مقصوده یریله
رشك ایلرم اول عاشقه کیم بزم بلایه زینت ویره فوارهٔ خون جکریله

مصارعندن :

مشهور مثلدر عاشقی چوق ناز اوصاندیرر

آسوده‌لك مراد ایسه درویش مشرب اول

دنیاده دردی غیرت اقران چکن چکر

فیضی افندی « بروسەلی »

ارباب عشق واخلاصدن طبیعت شعریەیە مالك بر ذات اولوب (بروسە) واعظلرندن (حسن افندی) نك مخدومیدر . مرتب دیوانی (ملت) کتبخانەسندە واردر . (١١٨٥) تاریخندە وطنندە ارتحال ایلەدی . دیواننك مطلعندن :

سر نامه اولور مطلع انشاء بسم الله　　اولور گنجینهٔ نظمه کلید اجزای بسم الله
کلامك نافذ اولمز شاه اولوب اتسك دخی فرمان　　چکر کتاب عشق البت اکا طغرای بسم الله
هزار عجز ایله تألیف ایلمشدر شرحی کشاف　　کورن ترکیبی جزئی صانور معنای بسم الله
الفدر کرچه هر مطلبده مقصود اول وآخر　　کلامی جر ایچون کلدی مقدم بای بسم الله
سوزك آب حیات اولسه سزادر مردهٔ عشقه　　رواندر چشمهٔ گفتاره چون مجرای بسم الله
یازلسه خامهٔ همتله بالای مقالاته　　ویرر سرلوحهٔ مکتوبه رنك املای بسم الله

مطول بر کتاب اولسه اکر منظومه ای « فیضی »
کرکدر صفحهٔ اولده بر امضای بسم الله

فائز عثمان افندی « کوسه‌جی زاده — اماسیه‌لی »

علماء شعرادن بر ذات اولوب (آماسیه) لیدر . (١١٧٠) تاریخلرندە وطنندە ارتحال ایلەدی . (بورمه‌مناره)اتصالندە بنا ایتدیکی کتبخانه جوارندە مدفوندر مرتب دیوانیله (حدیث اربعین شرحی) واردر .

فطنت زبیده خانم « استانبوللی »

شهری‌الاصل اولوب شیخ‌الاسلام (ابو اسحق زاده اسعد افندی) نك کریمه‌سیدر . مشهور ومطبوع دیوانیله ابقای نام ایتمش بر عثمانلی شاعره‌سیدر . وفاتی (١١٩٤) تاریخندە‌در. صاحبهٔ ترجمه نك قبری قطعی بر صورتده تعیین ایدیله‌مه‌دی . کتابیات و تراجم احوال متخصصی (عصمت افندی) مرحومدن نقلاً حضرت خالد (رضه) تربهٔ شریفه‌سی آرقه‌سنده‌کی صیرتده اولدیغی منقولدر .

ایوبی اکثر ذواتکده سماعاً نقللرینه کوره (فسخانه) یه کیدن جاده‌نك صاغنده‌کی الیوم خراب بر تربه‌ده بولوندیغی مرویدر .

بر احتماله کوره‌ده عائله‌سی قبرستانی دیمك اولان (چهارشنبه) ده‌کی (اسماعیل آغا) جامع شریفی قبرستاننده اولدیغی محتمل سه‌ده ایدیلان تحریاتده سنك مزارینه دلالت ایده‌جك بر اثر کوروله‌مه‌مشدر . (عبدالله ایوبی)نك ایوب سلطان و جوارینه مخصوص اولان مجموعهٔ وفیاتنده (شیخ الاسلام مرتضی افندی) بحثنده « تربهٔ شریفه حریمنده جانب یسارده‌کی دیواره متصل مدفوندر. شعرادن درویش افندی زوجه‌سی فطنت خانم دخی جوارلرنده مدفوندر» عباره‌سی مندرجدر.

مخدرات قوم ایچنده مدار مفخرت عد اولونه‌جق بر نادرهٔ بلاعتدر .

بر غزلی :

تذلل ایله دوکمه آبرویك عزت ایسترسه‌ك	مثال کوهر شهوار قدر و قیمت ایسترسه‌ك
صاقین تاخ ایتمه وضع بی نمکله کمسه‌نك عیشن	نوال سفرهٔ بزم جهاندن لذت ایسترسه‌ك
جهانه نشوهٔ شوق و صفا بخش ایله فیضکله	می براق وش بو بزمکهده صفوت ایسترسه‌ك
جفای زخم چرخه سینه کر فص نکین آسا	مراد اوزره جهانده نام و شان و شهرت ایسترسه‌ك
اولور انجامکاری درد سرمی خواره‌نك فطنت	می معنیٔ رنکین ایله مست اول عشرت ایسترسه‌ك

الفاظنده‌کی فخنت بك چوق شاعرلری غبطه‌یه دوشوره‌جك مرتبه‌ده آزدر . طبعنده‌کی جودته افاده‌سنك سلاستی واختیار ایتدیکی مضامینك رقتی ایکی شاهددر . وقعا فکرنده بعض کونا محدودیت کورولورسه‌ده ینه عمومیتی اعتباریله شایان تقدیردر .

ابیاتندن :

طبیعت روشن اولماز اولمدقچه دیدهٔ حق بین
آلیرمی بیت بی روزن ضیا خورشید انوردن

توکل بادبانن قیل کشاده فلك اخلاصه
امر بحر املده بر موافق روزکار البت

قالیر تا صبح محشر نشوهٔ شوق محبتله   شراب عشق فطنت نوش ایدن دلده خمار اولماز

« فطنتا » آرایش دنیایه ایتمز اعتبار   کوهر پاك معارفله اوکیم زینتله‌نیر

مصارعندن :

فصل بهار مرغ خوش آوازی سویله در .

اولمه نیجه خسته قدرین بیلمز آدم صحتك

آفرین ارباب عشقك قوت بازوسنه

فیضی اسکداری « صدرالدین زاده فیض‌الله افندی »

ارباب علم وادبدن بر ذات اولوب (اسکدار) لیدر . اکمال تحصیلدن صوکره (اسکدار) محکمه‌سی کتابتنده ایفای وظیفه ایله مشغول اولدی. (۱۱۸۰) کسور تاریخنده ارتحال ایتدی. مسکینلرده مدفوندر . (۱۱۸۰) تاریخنده (شاهدی) منظومه‌سنك عروض وتقطیعنی مبین مفصل بر اثر یازمشدر . برده (شاهدی) سیاقنده بر منظومه‌سی واردرکه مطلعی بودر :

تا کری الله واحد بردر اولودر هم جلیل
حمد اوکمك حب‌سومك دوسته‌دیرهم خلیل

طریقت بکتاشیه منتسبلرندن اولدیغی مقدمه‌سی منظومه‌سنده‌کی

« زمرهٔ بکتاشیاندن موره‌وی محمود کدا »
جمع ایدوبن دیدی نامن بحسب الاقتضا

بیتندن اکلاشیلان ذاتکده تورکجه وروجه بر منظومه‌سی واردرکه مطلعی بودر :

چالاب نامی ثئو انا بر اینسان
پیروفتی نبی دی پیستی ایمان

آنکلوس ملاك خاروس عزرائیل
پارازیسو جنت پیشختی دی‌پس‌جان

فاضل حسین بك « صفدی »

شعرای‌بنامدن اولوب تولدی عکا جوارنده‌کی (صفد) قصبه‌سنده‌در . مشهور (طاهرعمر)

احفادندندر . حال صباوتنده اندرون همایونه آلنه‌رق اوراده تحصیل و تربیه کورمشدر . (دفتر عشق) عنوانیله (خوبان‌نامه) ، (زنان‌نامه) [فرانسزجه‌یه ترجمه اولونمشدر] اسمنده‌کی اثرلرینك قسم کلیسی کرچه بك رندانه وعادتا پرده‌بیرونانه یازلمش ایسه‌ده معنیدار مقدمه‌سی مقبول ادبادر. دیوانیله (دفتر عشق) ی مطبوعدر .

نور پاك نبوی باعث ایجاد فلك
ایکی شاهد بوسوزه نوع بشر جنس ملك

مطلعلی نعت نبویسی مشهوردر .

منفیاً ردوسده مقیم ایکن عما طاری اوله‌رق مؤخراً استانبوله کلشدر . وفاتی : (کوچدی فاضل بك کیجه احبابی نالان ایلدی) مصراعنك دلالت ایله‌دیکی (۱۲۲۵) تاریخنده مرقدی جوار حضرت خالد ده (قیزیل مسجد) قبرستانده‌دەدر . (شهید سعید سلطان سلیم ثالث) ه سویله‌دیکی مرثیه‌سی جکرسوزدر . پیرمغانه تقدیم ایتدیکی قرض سندی غایت خوشدر .

ابیاتندن :

نه صاحب همته منت نه بی‌همتدن ایت شکوا
کوکل معلوم اولسون خیروشر اللهدندر هپ

حریص اولور کشی یث منع اولندیغی فعله
رواج باده‌یه فرط یساغدر باعث

مصارعندن :

بیلنیر قدر عبا موسم باران اولسون

دفتر عشق مقدمه‌سندن :

بسم ابروی سیاه جانان — قصهٔ عشقه کرکدر عنوان
بعده حمده سزادر بیچون — ایله‌ین حسن ایله عشقی مقرون
چون جمال اولدی صفات ذاتی — حسنه وردی بو عجیب حالاتی
قدرت جاذبهٔ رحمانی — شعلهٔ محرقهٔ ربانی
نه‌در اول جاذبه‌ده اول تأثیر — چشم و ابروده نه‌در اول تسخیر
صفت حضرت مولادر حسن — عکس مرأت مجلادر حسن
قطره‌در ظاهر اولان دریادن — ذره‌در شعلهٔ بی همتادن

برادری (کامل بك) ده متوسط برشاعردر .

فهیم سلیمان افندی « خواجه — استانبولی »

فضلای شعرادن اولوب شهیردر . درسعادتده بك چوق ذوات کندیسندن فارسی اوقومشدر . بعض مناصب دولتده بولونه‌رق (ناله قلسون انس وجن کتدی سلیمان فهیم) مصراعنك دلالتی اولان (١٢٦٢) تاریخنده درسعادتده وفات ایتدی . مدفنی‌تعیین ایدیله‌مه‌دی . (غلطه مولویخانه‌سی)نه‌دفن ایدلدیکی روایتنه عطفاً قبری درکاه مذکور خاموشاننده آراندیسه‌ده بولوناماری . (تذکرهٔ دولتشاهی) (تذکرهٔ علیشیر) و (تذکرهٔ سام میرزا) دن بعض الحاقات ایله (سفینة الشعرا) نامیله ترجمه ایله‌دیکی کبی (صائب اصفهانی) نك بعض غزلیات منتخبه‌سنی‌ده شرح ایتمشدر . سفینه ایله مرتب دیوانچه‌سی مطبوعدر . اشعاری حکیمانه‌در .

ابیاتندن :

روحدر قالب انسانه « فهیما » عرفان　　هیکل بی هنران عد اولنور سنك مزار

شهد راحت کسب ایدر تدبیر منزل ایله‌ین　　آلدی ارباب حکم بو حکمتی زنبوردن

کسر خاطر ایله‌ین نقش مجازاتی کورور　　صورت بد عکس ایدر آینهٔ مسکوردن

حج اکبرسه غرض صورت پرستیدن نجوب　　زاهد اکل طائف اول بر کرده دل کعبه‌سین

بزه عرض جمال ایتمزمی بالقیس امل آخر　　« فهیما » خاتم داغ محبتله سلیمانز .

« فهیما » شاعران بوالهوسده قالمامش انصاف　　قناعت ایله‌مز مضمونه دیوانی چالار چارپار

مصارعندن :

اولماسون همرازی یارب کیمسه‌نك اهل نفاق

تا قیامت فصل اولونماز شورش دعوای عشق

فهمی بك « سلیمان پاشازاده ابراهیم فهمی بك »

(اشقودره) مضافاتندن (بكلین) قضاسی اشراف وخاندانندن محب طریق مولوی برذات اولوب طورونی (سالم بك) طرفندن سویله‌نیلان

نقطهٔ اشكمله سالم تاریخ فوتن دیدم
اولدی فهمی بك بقاده بلبل باغ نعیم

تاریخ منقوطنك دلالت ایتدیكی (١٢٧٠) ده مملكتنده ارتحال ایله‌دی. متوسطین شعرادن محب آل‌عبا برذات پاكیزه صفات ایدی . دیوانی (١٢٨٧) ده طورونی (سالم بك) طرفندن جمع وطبع ایدلمشدر .

بر غزلی :

نادم اولور جهانده شرور وفساد ایدن ‏ ‏ منكوبدر او حالتی هر اعتیاد ایدن
بوقدر خلوص و صدق كبی موجب نجات ‏ ‏ محراب صدقه راحت ایدر استناد ایدن
عصیاندن محافظه اعضانی عقل ایدر ‏ ‏ هیچ وارمی پادشه كبی حفظ بلاد ایدن
جنگ و ستیز ایدرمی یا بخت ویا چرخ ایله ‏ ‏ شرطنجه حكمت قدره اعتماد ایدن
بن كورمه‌دم كه باشقه سنه بر زیان ایده ‏ ‏ كندی ایشین بورار ینه هپ برعناد ایدن
قلب بشر چو عرش اجیدر ای كوكل ‏ ‏ مسرور اولورمی كسر قلوب عباد ایدن

دلبستهٔ محبت آل عبا اولور
«فهمی» ایكی جهانده سلامت مراد ایدن

فطین دارو افندی « درامه‌لی »

متوسطین شعرادن وتذكره‌نویسلردندر . درامه اعیانندن (حاجی خالد بك) ك اوغلیدر. معلومات ابتدائیه‌یی بعدالاكمال مصره رحلتله عمجه‌سی نزدنده تحصیلانی اتمام ایله‌دی. استانبوله نقل ایده‌رك دیوان همایون قلمنه داخل و (فطین) مخلصنه نائل اولدی . اخیراً تجارتخانهٔ عامره‌ده مقابله‌جی اولدی . (١٢٨٣) تاریخنده وفات ایله‌دی . (كوكصو) دره‌سنه ناظر قبرستانده مدفوندر . آثاری تذكرهٔ سالمه ذیل اولمق اوزره (١١٣٥) دن (١٢٧٠) كسور

تاریخنه قدر (خاتمة الاشعار) اسمنده‌کی مطبوع تذکره‌سیله مرتب دیواندن عبارتدر. تذکره‌سنه مکافاتاً رتبهٔ رابعه ایله تلطیف اولونمشدی .

ابیاتندن :

بر قرار اوزره دگلدر دائما اصحاب فیض   نشوه کیم صهباده‌که موجودکه نابود اولور

فؤاد محمد پاشا « کچه‌جی زاده »

السنه وادبیات شرقیه ایله معارف غربیه‌یه واقف، ادیب، برسیاسیٔ عثمانی اووب شعرای علمادن سابق الترجمه (کچه‌جی زاده عزت ملا) مرحومک مخدومیدر . نکته گولق وحاضر جوابلق کبی اوصاف ایله‌ده مشهور ایدی . آثار قلمیه‌سنده‌کی الك بیوك مهارتی مرسل الیهك ولو رتبهٔ کوچوك اولسون اطوار وتمایلاتنه موافق ادارهٔ لسان ایدیشیدر . سر عسکرلك خارجیه نظارتی کبی بك چوق خدمات مهمهٔ دولتده و ایکی دفعه مقام صدارتده بولونه‌رق ایفای خدمت ایتمشدر . (١٢٨٥) تاریخنده تبدیل هوا طریقیله بولوندیغی فرانسه‌نك (نیس) شهرنده وفات ایده‌رك نعشی استانبوله نقل اولونوب سلطان احمد جوارنده‌کی تربه‌سنه دفن اولوندی . جودت پاشا مرحوم ایله مشترکاً تألیف ایتدکاری (قواعد عثمانیه) اسامزك اساسنه خدمت ایدن آثارنافعه‌دندر .

اشعار قدیمه‌لرندن :

زهر مردم کشدن امید شفا ایتمك عبث   اولمه ممکنمی فوآدا سکا هیچ اغیار یار

بر غزلندن :

چاهه دوشسه دخی‌جاهه چیقارر یوسف‌وش   رفعته وارمی تنزل کبی بر دوغری سبیل

مصارعندن :

جهانده چوق پاشایاندن بیایر زیاده کزن

جلای تربیه در آدمه جلای وطن

فائق صالح بك « مناستری »

مشاهیر شعرادن فضیلتلی بر ذاتدر . سینوب متصرفلغندن انفصالندن صوکره متقاعداً استانبولده اختیار اقامت و (١٣١٧) سنه‌سنده رحلت ایله‌دی . روم ایلی حصاری قبرستاننده مدفوندر . مرتب دیوانیله (الفیهٔ سنیه) یعنی (١٠٠٠) (حدیث شریف شرحی)، رباعیات ترکیه وفارسیه‌یی جامع (پیمانه) و (عروض ترکی) جملهٔ آثار ادیبانه‌سندندر . عروض ترکی مطبوعدر. (الفیهٔ سنیة فی‌الاداب‌الاحمدیة) اسمیله (١٣٠٠) تاریخنده یازدیغی (١٠٠٠) حدیث شریف شرحنی مبین اولان اثری (لاتحدثوا امتی من‌احادیث‌الابما یحتمله عقولهم) امر نبویسنه تبعاً مکارم اخلاق و محاسن آداب وتقبیح ظلم ایله تقدیس عدالت ، حکمت ، سیاست ، اولوالامره اطاعت ، ابوینه لازمهٔ حرمت ، علم شریفه رغبت ، ارباب‌معارف و فضائله رعایت ومحبت ، بین‌المسلمین عقدرابطهٔ اخوت ، یکدیکره معاونت ومظاهرت ، ابنای جنسمزله حسن‌معاشرت وادیلرنده انتخاب اولونمش احادیث شریفه ترجمه‌لرینی حاویدر . خط دستیله محرر نسخه‌سی مطالعه‌کذارم اولدی . اشعارینك برقسمی (خرابات) ده مندرجدر .

ابیاتندن :

دکلدر جای آرام اولمغه ملك سوا قابل
خدا عاشقلره کون ومکانی تنك کوسترمش

کربلای عشقه امعان ایله ایلرسه‌ك نظر
سوبسو سیرابهٔ خون شهیداندر هنوز

سنك مزارینه یازلمسی ایچون تحریر ایتدیکی رباعی :

بن معترف جرم و قصورم یارب   آلودهٔ جرکاب شرورم یارب
باب کرم عفوکه دوشدم شیمدی   بر ملتجیٔ اسم غفورم یارب

نعت عاشقانه وحکیمانه‌لرندن :

بو چارطاق عالم زندان پر بلادر   هر فرد آفریده بر درده مبتلادر
بر کارخانه‌در کیم کون وفساد ناسوت   هر آن و هر زمانده صد شعبده نمادر
تسریرقبض‌وبسطی‌تأثیر حزن ووهمی   احلام و ابتلادر اضغاث و خولیادر
خوان امله اولمه سرکرم جام اقبال   زیرا امل المسدر اقبال لابقادر

کبار مشایخ خالدیه‌دن فیض‌الله افندی‌یه منتسب ایدی . مشارالیه منفیاً مدللیده مقیم ایکن یازدیغی برمکتوب منظومك آتیده‌کی بیتلری پك دلنشیندر .

کیمه دردم حکایت ایلیه‌یم کیمه کیمدن شکایت ایلیه‌یم
درد دلدن حکایتم سکادر ینه سندن شکایتم سکادر

چیانه مطلعندن :

ای جام رحیق اشتیاقی رقصه کتیرن بو نه رواقی
بوی می عشقك اولدی ساری مست ایله‌دی عقل واصطباری
خمخانهٔ حکمتکده هر آن اصحاب عقول دنك و حیران
کیفیت جام کبریایی غشی ایتدی دماغ ماسوایی
ذرات سرادق عوالم عشقك ایله اولدی مست دائم
شوقکله بلا سکون وآرام دور ایتمه‌ده بی نهایه اجرام

فطنت خانم « خزینه‌دار زاده »

اردو قضاسنك (آیباستی) ناحیه‌سندن و (جانیکلی خزینه‌دار زاده سلیمان پاشا) سلاله‌سندندر. مدت‌مدیده طربزون والیلکنده بولونمش اولان (خزینه‌دار زاده عثمان‌پاشا)نك کتخداسی (احمد پاشا) نك کریمه‌سی اولوب طربزونده تولد ایتمشدر . معلومات ابتدائیه‌سی طربزونده اکمال تحصیلی استانبولده‌در . علم خطه‌ده انتسابی واردر . مرتب دیوانی وارسه‌ده غیرمطبوعدر. (١٣٢٧) تاریخنده‌استانبولده ارتحال ایده‌رك ادرنه‌قپوسی خارجنه دفن ایدلدی.

بر مخمسندن :

غمزه‌لر کیم تاب میدن کاه خون آلود اولور
لحظه‌ده بیك عاشق آشفته دل نابود اولور
نظرهٔ چشمك دخی احساندن معدود اولور
هر نکاهك آفت جان دل ینه خشنود اولور
نه بلایه دوشمش اول آواره الله عشقنه

ابیاتندن :

کیم بیلیر درد اهلنك حالن ینه اهلی بیلیر
قیل ترحم دیدهٔ گریانه الله عشقنه

فریده خانم « بهار زاده کریمه‌سی — قسطمونیلی »

قسطمونی علماسندن وشعرادن اولوب (١٢٩٥) ده وفات ایدن (بهار زاده) دیمکله مشهور [١] (راشد محمد افندی)نك کریمه‌سیدر. تاریخ تولدی (١٢٥٣) ومولدی (قسطمونی)در. یدی یاشنده ایکن قرآن کریم حفظیله اشتغال ایدوب پدرندن عربی وفارسی تحصیل ایله‌دکدن باشقا خط (ثلث ونسخ) ده تمشق وبعد الاجازه سکز اون عدد (قرآن کریم) وبر او قدرده (محمدیه) یازمشدر . اون آلتی یاشنده ایکن اصلاً قسطمونیلی اولوب مأذوناً شهر مذکوره عزیمت ایله‌ین مجلس ضبطیه اعضاسندن (علی رائف افندی) ایله (١٢٦٩) سنه‌سی بالازدواج استانبوله گلمش ، زوجنك راحتسزلکندن دولایی برای تبدیل هوا (١٢٧٣) ده قسطمونی‌یه معاودت ایله‌دیکنی متعاقب افندیٔ مومی الیه وفات ایتمکله بر دها تأهل ایتمیه‌رك ازمانی تبعه حصر ایله‌مشدر . (١٢٨٨) ده ایکنجی دفعه اوله‌رق استانبوله گلمش ، ایکی سنه قدر بوراده قالدقدن صوکره مملکتنه عودتله (١٣٢١) سنه‌سی جمادی الاولاسنك اوننده (٦٨) یاشنده اولدیغی حالده وفات ایله‌مشدر . مدفنی قسطمونینك (آتا عمارتی) دنیلن (یعقوب آغا جامعی) حظیره‌سنده پدر و والده‌سنك یاننده‌در . سنك مزارنده منقوش نشیده ، قسطمونی علماسندن (صوفی زاده توفیق افندی) نك اولوب قسم تاریخیسی بروجه آتیدر :

گتوردم چار تکبیر ایلدم تاریخنی تام « توفیق » فریده خانمك اولسون مقامی جنت اعلا

---

[١] تذکرهٔ فطین — خاتمة الاشعار — مطبوعی ، ص ٣٣٠ ایله بو اثره عطفاً مشاهیرالنساء — ج ٢ ، ص ١٣٥ — ده « حمامی » دنیلمسی افندی موی الیهك ، قسطمونی‌ده آیریجه بنا کرده‌سی بولونان مسجدی قربنده مدفون اولان امرادن (فرنکشاه جمال الدین آقسرایی) اولادندن اولوب موی الیهك قسطمونیده انشا کرده‌سی اولان جامع وحمامدن ٦٨٨ تاریخلی عربی العباره وقفیه‌سی موجبنجه متولیسی اولمسنه مستند اولسه گرکدر .

اشعارینی طوپلامق ، تنظیم ایتمك عادتی اولمدیغندن مخدومی (جمال افندی) و حفیدی (رائف بك) طرفندن اوراقی آره‌سنده بولونانلردن ماعدا پك چوق اشعاری ضایع اولمش . طریقت (شعبانیه) یه انتسابی اولوب صوك درجه متواضع وخاطر شناس ایمش . بك آز زقاقه چیقار و دعوت وقوعنده اجابت ایدر ، لطیفه‌لری و حاضر جوابلقلریله بولوندیغی مجلسی تزیین وتنشیط ایلرمش [١] .

ابیاتندن :

فکر ایدوب بخت سیاهم قتی یاندم بو کیجه
جور دلدار ایله جانمدن اوصاندم بو کیجه

فرخ علی بك « چوروککصولو رشاد پاشا زاده — استانبولی »

ادبای عثمانیه ورجال ملکیه‌دن (چوروك صولو رشاد پاشا) نك مخدومیدر . مکتب ملکیه‌ده بعدالتحصیل پاریسده پولتیقه مکتبنده اکمال تحصیل ایلیه‌رك خدمت دولته کیروب مقدمانه واقفانه برصورتده خدمات مشکوره ایفاسنه موفق اولمشدر. آخرمأموریتی باغارستان قومیسرلکی ایدی . آمریقا اسپانیا محاربه‌سی اثناسنده سفارتله (آمریقا) ده بولونه‌رق پك مهم راپورلر کوندرمش ایدی . (١٣٢٤) تاریخنده صوفیه‌ده ارتحال ایده‌رك جنازه‌سی استانبوله کتیریلوب قاضی کوینده قوش دیلی قربنده‌کی (محمود بابا) تربه‌سی جوارنده پدری یانـنه دفن ایدلدی . ادبیاته ، تاریخه ، سیاسیاته واقف اولدیغنه آثاری شاهددر . کنج دینه‌جك بر سنده وفات ایتدی . باباسی کبی مزاحه مائل پك ذکی برذات ایدی .

آثار مطبوعه‌سی :

حکمت اخلاق		منثور
تعلقیات	داعیٔ تزییف لایفلحون	منظوم

---

[١] معلم (اسماعیل حق بك) طرفندن یازلمش اولان مفصل ترجمهٔ حالی قسطمونیده منتشر (دوغو) نام مجموعهٔ موقوته‌نك برنجی صاییسنده مندرجدر .

دوات	تاریخچهٔ عثمانی	منظوم
هوشنك	برفاجعهٔ تاریخیه	منظوم
قانون طبیعت	وولنه‌ی‌دن مترجم	منثور
شایان	بر منظومهٔ مستزاد	.
اس‌الاساس		منظوم
تقلیب الفاظ		منثور
کفران		مقفا
کربلا	قسم اول	منظوم
تشهیر اباطیل	رنانه‌ردیه	منثور

آثار غیر مطبوعه‌سی :

کربلا	قسم ثانی	منظوم
ابن الرشـاد	قسم اول وثانی	منظوم و منثور
تراب		منظوم
صفوان		منثور
علم انساب	ترجمه	منثور
ضیا پاشا	ترجمهٔ حال	منظوم
رشوت	عرض حقیقت	منظوم
تقلیب الفاظ	قسم ثانی	منثور

کربلا منظومه‌سندن :

بسم الله العلیم منـان بسم الله الکریم حنان
راوئ حقایق وقوعات حاکئ دقایق شـئونات
آثار محررین اسـلاف افکار معاصرین اسـلاف
تقریرده وقعـهٔ بلایی تصویرده شاه کربلایی
بر نقطه‌ده متحد محقق موضـوعی حقیقتی محقق

حکمت اخلاق مقدمه‌سندن :

طبیعت سوزنی دونجه ذهنه توارد ایده‌جك شی اول امرده آنجق بر حقیقت محضه‌در . انسان او حقیقتی تحقیق ایده ایده تحری ایایه ایلیه حقه واصل اولور .

طبیعته (مرآت احدیت) عنوان عال العالی ویرن ارباب تدقیق منتسبین احدیته نه بیوك بر حقیقت نه جدی بر ماهیت ابراز ایله‌مشلردر . طبیعتی (دستکاه سر مدیت) یولنده تلقی ایدن اصحاب تعمیق معتقدین ربوبیته نه علوی بر هیولانه طبیعی بر اساس غرا کوسترمشلردر ! برقلب تصور اولنه‌بیلیرمی‌که اطرافنی احاطه ایدن بونجه تجددات وتحولات مختلفه‌ایله متحسس اولسونده اللهی حس ایتمسون . بروجدان اولورمیکه هر بری کندیسی ایچون بر آمر مجبر حکمنده اولان بیك درلو حادثات و اشکاله بر طاقم سانحات واحواله محکوم اولسونده وجود واجب الوجوده حکم ایتمه‌سون ؟!

بر بدبخت بولنه بیلیرمی‌که هرنظرده بر بدیعه‌یه هرکوشه‌ده بر خارقه‌یه تصادف ایتسونده اللهی یاد ایتمسون ؟!

بر شکوفهٔ رنکینی ، نوزاد بر جنینی سیر وتماشا ایله مشحون اولوبده بر منظرهٔ بهشتیه ، بر نظرهٔ لاهوتی‌یه احرازانه تصادفله اسیرانه مفتون اولوبده بر اوروجکك تکیردیکی زمانی ، بر . . . سودیکی عظمت وشانی و بر مأیوسك حیات نامنه سوروکله‌دیکی بارکرانه محاکمه وموازنه ایله دخون اولوبده نتیجه‌سنده وجود خاص الخاص سر مدی‌یی لزوم قطعی ربوبی‌یی تسلیم ایتمه‌سون وتصدیق ایتمه‌مسی دکل بر صاحب قلبك ، حتی یورکاری جهنم طاشندن ، قنالری جنایت طاشندن یاپلمش اولان انسان جانورلرینك بیله الندن کلمز . طبیعت بر دستکاه وسیع الجوانبدرکه آثار الهیه مصنوعات صمدانیه فضای هستی‌یه انجق اومقدس واسطه ایله چیقاریلیر . طبیعت بر میزان حساسدرکه درهم تعدیلی ظنوندر ، مادیات و معنویات ظواهر وبواطن بهمه حال او آلت عظیم القیمتله طارتیلیر . طبیعت برقبله نمای ذوالوجوهدرکه عقل سلیمه هرذره‌ده منظور صنیعهٔ ازلیه‌یی هرنقطه‌ده مستور سجیهٔ صفتیه‌یی تشهیر واراته ایلر .

فکرت توفیق بك

توفیق فکرت مرحوم یوکسك بر عائله‌نك ، مملکتمزه کوره یوکسك تحصیل کورمش بر اولادی‌در . استاد اکرم رجائی زاده‌نك دلالتیله (ثروت فنون) جریدهٔ اسبوعیه‌سی قسم ادبی سر محررلکنه کچمش ، وبو زماندن اعتباراً ده ادبیاتمز یکی بر دوره‌یه کیرمش ، لسان نظممز بویوك بر سربستی وچالاکی‌یه ، بر الاستیقیت وتراشیدکی‌یه مظهر اولمشدر . حتی بوکون کنج ادیبلرمز بو دوره‌یه (فکرت ـ خالد ضیا) دوره‌سی دیرلرکه برینك نظمده ، دیکرینك‌ده نثرده او زمان ایچون برر قطب ادب تلقی ایدیلدیکنه دلالت ایدر . فی‌الحقیقه توفیق فکرت

مرحوم يوكسك برذوق سليم صاحبی اولديغنی اكثريت ادبامز طرفندن استادلغه، رياسته قبول ايديلمه‌سيله‌ده اثبات ايتمشدر ؛ قالدی‌كه منظومه‌لری ، اثرلری درجه‌سنده رغبت عامه‌يه مظهر ديكر آثار كوسترمك امكانی‌ده مفقود كبی‌در . آثار مطبوعه‌سی بروجه آتی‌در :

١ — رباب شكسته .

٢ — خلوقك دفتری .

٣ — دوقسان بشه دوغرو .

٤ — رمانك جوانی .

٥ — شرمين (چوجوقلر ايچون يازيلمش ، ملی وزنده بر اثرجكدر) .

مرحوم (١٣٣٣) سنه‌سی مرتحل داربقا اولمش؛ وهرسنه‌دوريهٔ وفاتنده وطنك قدرشناس ارباب علم وادبی طرفندن بر احتفال مخصوص ترتيب ايديله‌رك خاطره‌سی تجليل اولونمقده‌در . توفيق فكرت يوكسك ذوق ادبيسی ايله متناسب برعزم ووقار ايله‌ده مجهز ايدی. لاعلی التعيين بر منظومه‌سی بروجه آتی‌در :

كويك مزارلغنده

بوتون مزارلغه سينمشدی بر طراوت لال ؛
سكون موقعی ، آزاده فكر حكمتدن ؛ —
ايشيتدم ايكله‌دی ، — بن كوزلرمله ديكاركن
ايچمده شبهه‌لی برسسله ناكهان شو سؤال:

« نه در حقيقتی ، أی سر اكبر مسجود ،
« اوياننده قوس قوجه بركائنات حس وشهود
« قالوب ، اميدبلب ، قطره جوی احسانك
« ذليل ، تيتره شيوركن در جلالكده ؛
« بو سنكزاره يشيل بر سحابه حالنده
« ياغار ياغار متمادی أثير غفرانك ؟ . . »

جواب آلير كبی اولدم ، ايچمده عينی صدا
تكرر ايتدی : «يارين سن‌ده بر آووچ طوپراق
« كثافتيله كليرسك بو سايه‌كاهه ، براق
« اثير فيضی دوكسون الی‌الأبد مولی ! »

فوزی احمد افندی

مكتب سلطانی مأذونلرندن عربجه ، فرسجه ، فرانسزجه ، ايتاليانجه ، انكليزجه ، روجه كبی السنهٔ متعدده‌يه واقف ، علم مجاهدی بر ذات اولوب (مغنيسا) ليدر . مكاتب مختلفه‌ده

خواجه‌لق ، مدیرلکله امرار حیات ایله‌دی و (۱۳۳۷) تاریخنده (استانبول) ده ارتحال ایده‌رك (مرکز افندی) قبرستاننه دفن ایدلدی . تورکجه ، عربجه (خزینهٔ اسماء ترکیه) اسمنده‌کی قیمتدار اثر لغویسی مطبوعدر . برده یکدیگرینك مآلاً مقابللری بولونمق شرطیله آلتی لسان اوزره مرتب مفصل بر (ضروب امثال مجموعه‌سی) و مختلف موضوعلره دائر مقالات علمیه ولسانیه‌سی واردر .

ق

قورقود « شهزاده محمد قورقود »

سلطان بایزید ثانی شهزادگانندن اولوب فضل و عرفانی و طبیعت شاعرانه‌سیله تمیز ایتمش تصوفه ، موسیقی‌یه ، علم اخلاقه شدت انتسابی مناسبتیله آلایش دنیویدن نفسنی بالکلیه تجرید ایدوب کندی افکارینه موافق ندماء و فضلا ایله امرار وقت ایتمکی الذ لذائذ بیلمش ایدی . (قورقودیه) اسمنده بر فتاواسی اولدیغی وآلات موسیقیه‌دن (غدای روح) نامنده برساز اختراع ایتدیکی (تذکرهٔ سهی) ده مندرجدر . فنون عربیه‌یه عائد بعض حواشی ورسائلی‌ده واردر . (ردالنفس الجامعه الی الاعمال الصالحه) اسمنده‌کی اثر اخلاقی وحکمی جملهٔ آثارندندر . شعرده‌کی مخلصی (حریمی) در . (مجمع النظائر) ده‌کی برغزلی مقطعندن :

بو حریمی‌یه نظر قیلمازسه لطف ایدوب نگار   محو اولور آثاری جمله بو دل ویرانه‌نك

دیوانی (ملت) کتبخانه‌سنده‌در . غزلیاتنك اوتوز کسوری ، برنسخه‌سی (بغداد) کوشکنده موجود (پروانه بن عبدالله) لك جمع ایتدیکی اشعار عثمانیه منتخباتنده مندرجدر . (حریمی) مخلصلی (فرهاد و شیرین) منظومه‌سی‌ده بوذاتك اولماسی مأمولدر . وفاتی (۹۱۸) ده قبری بروسه‌ده (سلطان اورخان غازی) تربه‌سنده‌در . علم خطه‌ده منتسب ایدی . آماسیه‌ده ایکن رئیس الخطاطین مشهور (شیخ حمدالله) دن تمشق ایتمشدر . [حضرت شیخ صنایع نفیسهٔ اسلامیه‌نك برشعبهٔ مهمه‌سی اولان خطوط متنوعهٔ اسلامیه‌ده تجدد کوسترمك شرطیله براقدارە مالك اولوب بو علمده بحق پیر وریسدر . شیخ یازیسی نامیله موجود آثار ، علم خطه آشنا اولانلر نزدنده پك بیوك قیمتلرله آلنوب حرزجان ایدلمکده‌در . (۹۲۵) ده وفات ایده‌رك

اسکدارده (قره‌جه احمد) قبرستاننده دفن ایدلدی . (علم سباحت) ده دخی ماهر ایدی . حتی اسکداردن یوزه‌رك (طوپقاپی) یه کچدیکی متواتردر] .

ینه بر آتش اولدی جانده پیدا   که جوش ایتدی کوکل مانند دریا
ینه بو نام و ننکك دفترینی   صالوب دریایه دیلر کاوله رسوا
ینه دیوانهٔ سودای عشقم   بکا غوغای عالمدن نه پیدا
ینه بر درد اولوبدر دلده ظاهر   دوا بیلمز آکا هرکز اطبا
غمك اکنومه برکسوت کیوردی   پلاس اولدی بکا بالجمله دنیا
دلی زیر وزبر قیلالی عشقك   قمو یکساندر آکا زیر و بالا

حریمی سرکی فاش ایلرم فاش
نه بیلور مست اولان عاشق مدارا

ابیاتندن :

توتیای خاك پایکدن ایدن قطع نظر   ایکی کوزومسه کرکمز چیقسون ای نوربصر

آثاری :

[١] وسیلة الاحباب بانجاز تألیف ولد حرکة الشوق لارض الحجاز : سلیس بر افاده ایله یازلمش عربی العباره براثر اولوب بروجه آتی یدی فصل اوزره مرتبدر. برنسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر .

(١) سبب سفر الحجاز .
(٢) تصبر قلب الوالد .
(٣) فضیلة الحج .
(٤) فضیلة زیارة المصطفی .
(٥) وجوب طاعة الوالدین .
(٦) یجب للولد علی والده من الاحسان والادب .
(٧) حفظ الود والعهود والایمان .

[٢] کتاب الحریمی : محاضراتدن باحث برجلد اوزره مرتب عربی العباره بر اثر قیمتدار اولوب بونکده برنسخه‌سی آیاصوفیه‌ده واردر .

[٣] حافظ الانسان عن لافظ الایمان : تصوف ، کلام ، فقه ، اخلاقدن باحث عربی و قیمتدار براثردر . نسخه‌سی آیاصوفیه ده واردر .

[٤] حل اشكال الافكار فی حل اموال الکفار : اثناء حربده اعدادن آلینان اموال غنائمك کیفیتنه وکیفیت تقسیمنه دائر عربی العباره فقهی بر اثر اولوب بونکده بر نسخه‌سی آیاصوفیه‌ده موجوددر. بو اثرك باش طرفی ظهریه‌سنده خط دستیله محرر عباره‌ده (للعبد الفقیر المفتقر الی رحمة ربه الغنی المقتدر آمل الفضل الرحمانی وراجی الهدی المنانی ابی الخیر محمد قورقود العثمانی ....) قیدی موجوددر .

[٥] شرح الفاظ کفر : بر نسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده‌در .

قطبی پاشا چلبی « ازنیقی ـ قطب الدین احمد بن موسی »

سلطان بایزید ثانی اماسیه‌ده والی ایکن نشانجیسی ایدی. ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور اولان (قطب الدین ازنیقی) حضرتلرینك طورونیدر . (انیس العشاق) اسمیله‌ده (هوسنامه) اسمنده‌کی اثرنده شاعرانه ومتصوفانه ابیات مندرجدر .

ابیاتندن :

نه دل خستهٔ مجروحمه مرهم بولنور
نه زمان غصه‌لری دفعنه درمان بولنور

نه پریشانلغنی خاطره سودا زده‌نك
شفقت ورحم ایدوبن برصورار آدم بولنور

آشنالقده ثبات اوزره نه کمسه بولنور
بوجهان ایچره قرار اوزره همان غم بولنور

قره محمود افندی « کلیبولیلی »

علماء ادبادن وابو السعود افندی مجازلرندن بر ذات اولوب (کلیبولی) دندر . مولویتله ایچه سیاحتدن صوکره وطننه عودتی متعاقب (١٠٠٧) تاریخنده ارتحال ایتدی . (غازی سلیمان پاشا) جامع شریفی حوالیسنده مدفوندر . عربی العباره بلیغانه بر صورتده یازلمش (رسالهٔ قلمیه) سنك برقسمی (شقایق) ذیلی (عطائی) ده مندرجدر . (مدحی) مخلصی

اشعاریده واردر . سنك مزارینك باش طرفنده : (بسم الله الرحمن الرحيم ان الله يغفر الذنوب جميعاً انه هو الغفور الرحيم) آیۀ کریمه‌سی آیاق طرفنده معاصری شهرادن همشهریسی (نعتی)نك سویله‌دیکی :

عزم قیلدی رحمت حق ایسته‌یوب
حضرت حقك در مفتوحنه
آه یحدله دیدم تاریخنی
فاتحه محمود افندی روحنه

تاریخی منقوشدر .

قینالی زاده حسن چلبی

قینالی زاده (علی چلبی) نك مخدومی اولوب علما وادبای بنامدندر . طرز عتیق اوزره یازلمش نامنه مضاف غیرمطبوع بر (تذکرة الشعرا) سیله بعض کتب عالیه‌یه حواشی وتعلیقاتی واردر . (١٠١٢) تاریخنده آرپالق صورتنده اعطا اولونان (رشید) ده وفات ایله‌دی .

ابیاتندن :

کرك سنك سیاه اولسون کرکسه اطلس ودیبا
غرض بربالش راحت بولنمقدر سر آلتنده

مرآت قلبی کرچه شکست ایله‌دی فلك
خیر ایتمز آکلارم آکاده انکسارمز

قاضی حسن بن علی « مناستری »

فضلا و ادبای قضاتدن و(سلطان مراد) دوری رجالندن اولوب (مناستر)لیدر . منظوم ومنثور برخیلی علاوات ادیبانه ایله لسان عربیدن ترجمه ایله‌دیکی (فراقنامه) اسمنده‌کی اثری مطبوعدرکه طرز قدیم کتابت اوزره یازیلان آثارك برکزیده‌لرندندر . برنسخه‌سی طرف عاجزیدن (مناستر) کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدی . برده غیر مطبوع منظوم (حدیث اربعین شرحی)

واردرکه باشنده منثور ومنظوم بر مقدمه‌یی حاویدر . احادیث شریفه‌دن (السیوف مفتاح الجنة) حدیث شریفنك شرحندن :

واز غزا ایله فی سبیل الله
اوینادوب حق یولونه باش ایله جان

تیغلردر چوجنته مفتاح
قیلجکله اولاسن اهل جنان

بو اثرك مقدمه‌سندن :

علیمدرکه ، سرائر رموز ضمائر وکنوز خبایای خواطر مانند لوامع مهرداری ، اوقات هوا خبر لوح علم ازلیسنده روشن وظاهردر . وخرد خرده‌دان ، نفس مدرکهٔ انسانکه پروردهٔ نشیمن حدوث وامکاندر . مبادئ بوادئ عرفاننده هایم وحایردر .

طابعی طرفندن (فراقنامه) اسمیله طبع اولونان اثرك اصلی برحکایهٔ عربیه ترجمه‌سی اولدیغی مقدمه‌سندن آکلاشیلمقده‌در .

قاف زاده قاضی عبدالحی افندی « استانبولی »

شعرای قضاتدن اولوب شهریدر . (لجدی بیك اوتوز بر رجبی عبدالحی) (١٠٣١) تاریخنده (٣٣) یاشنده استانبولده ارتحال ایدوب (زنجیرلی قیو) ده جدی (معلول امیرافندی) مکتبی ساحه‌سنده دفن اولوندی . مرتب دیواننده باشقا (لیلا ومجنون) ، (ساقی نامه) اسملرنده دها ایکی اثری واردر . (زبدةالاشعار) اسمنده‌کی غیر مطبوع تذکرهٔ شعراسی آثارینك الك مشهور ومعتبریدرکه بشیوز شاعر ایله اون درت شاعره‌نك اشعارینی وناظملری حقنده بعض مطالعاتی جامعدر . زبدةالاشعارك برنسخه‌سی (حمیدیه) کتبخانه‌سنده موجوددر. (١٠٨٦) ده وفات ایده‌رك (ادرنه قاپیسی) خارجنده‌کی (امیربخاری) زاویه‌سی مقابلنه دفن ایدیلن (سیرك زاده محمد عاصم افندی) طرفندن تذییل ایدلمشدر .

وقهدن (قاضی خان) ه ده فهرست یازمشدر . نثری نظمندن اقوی‌در . عربی وفارسی ادبیاتی تتبع ایله (زبدة الاشعار) طرزنده یازمغه باشلادیغی اثرینی مع التأسف اکماله موفق اوله‌مامشدر . اشعاری قریب اعلادر . برده مجاهد مشهور (تریاکی حسن پاشا) نك وقایع حربیه‌سنی (حسنات حسن) نامیله یازمشدرکه (کمال بك) مرحومك مطبوع (قنیژه) رسالهٔ

مشهورەسنە مأخذ اولان آثاردندر. اواخر عمرنە طوغری ترجمۀ حالی مشایخ فصلندەمذکور (حلوی محمود افندی) یە انتساب ایتمش ایدی .

قانعی احمد افندی « مؤذن زادە ـ بروسوی »

فضلای شعرادن بر ذات اولوب (بروسە) لیدر. (اولوجامع) واعظی ایکن (١٠٥٤) وفات ایدەرك (حاجیلر) محلەسندەکی (معلمخانە) حظیرەسنە دفن اولوندی . امام (عبدالله بن اسعدالیافعی) نك (روض الریاحین فی حکایات الصالحین) نی (نزهة العیون النواظر) اسمیلە ترجمە ایتمشدرکە برنسخەسی (آقحصار) کتبخانەسندە منظورم اولدی. دیوانچەسیدە واردر . ترحالە قاضیسی ایکن (معارف العوارف) اسمندەکی اثریدە (شرف الملوك فی العدالة والسلوك) نامیلە ترجمە ایتمشدرکە برنسخەسی (اسعد افندی) کتبخانەسندەدر .

ابیاتندن :

طریق عشقە گیدن بینواندر بیلمز
هوای دلبرە اویان هواندر بیلمز

قدسی عبدالله افندی « آلاشهری »

علمای شعرادن بر ذات اولوب (آلاشهر) لیدر . (١١٣٠) تاریخند مسافرةً بولوندیغی (ادرنە) دە وفات ایتدی . دیوانچەسی غیر مطبوعدر .

برغزلندن :

تاب زلفکلە دلی شمع شب افروز ایدەلم
چیقاروب صبحە شبی عشرتی نوروز ایدەلم
نقش شعرە چالیشوب نامزی ای «قدسی»
سوزن خامە ایلە شاعر زر دوز ایدەلم

عاشق چلبی تذکرەسندە ترجمۀ حالی محرر اولان وبصرە دفترداری ایکن وفات ایدن (زاری عبدالرحمن چلبی) ایلە (تذکرۀ رامز) دە ترجمۀ حالی محرر اولان وبیك یوز آلتمش بردە درسعادتدە وفات ایدن (محمد سعید افندی) دە آلاشهردن نشأت ایدن شعرادندر .

ك

گلشنیٔ صاروخانی

فاتح دوری عرفای شعراسندن وارباب توکل وقناعتدن برذاتدر . یدی باب اوزره مثنوی طرزنده بر منظومه‌سی ، مولد نبی منظومه‌سی ومتصوفانه اشعاری واردر .

مثنویسندن :

کل وجودك ملکی الدن چیقمادن   دور ایام اول حصاری یقمه‌دن
حب دنیانی ضمیرکدن کیدر   تاکه جان ملکندن آله‌سن خبر
صورت و معنی ایکیسی یار ایکن   ایکی عالمدن الکده وار ایکن
نور و ظلمتدن یغورمشلر سنی   جانکی نور آکله و ظلمت تنی
تن مرادی یمك ایچمك ملك و مال   جان تمناسی جمال ذو الجلال
لاجرم ادنا یری ادنا سور   یعنی تن دنیا و جان مولی سور
عاریت دوتدرمش اون کونلك تنك   بسله جانی عاریت نه کدر سنك
عالمك مقصودی سنسك جانی سن   حیف اولا کیم اولاسن شاکرد تن
مجمع البحرین اوزندر آچ کوزك   جام جمین هیچه صاتمه کندوزك

برده (راز نامه) اسمنده اخلاق وتصوفه متعلق بر منظومه‌سی واردر . بر نسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده موجوددر .

مطلعندن :

حمد پاك اول پاکه جان پاکدن
کادم ایتدی قدرتیله خاکدن
آفتاب روحه اول ویرر ضیا
شمع عقل آندن بولور نور وصفا
حکمتیله نطفه‌ده اول جان ایدر
آفتابی ذره‌ده پنهان ایدر
بحر فیضندن دو عالم قطره‌در
مهر جودندن دل و جان ذره‌در

بو منظومه‌نك (٨٦٤) تاريخنده تأليف ايلديكى نهايتنده‌كى ابياتدن آكلاشيلمقده در .

كواهى « كيوه‌لى »

(سلطان سليم خان اول) ايله شرق سفرنده بولونان سپاهيان زمره‌سندن مقتدر بر شاعردر . مؤخراً (كيوه) ده توطن ايله‌دى . سلطان مشار اليه نامنه ضروب امثال تركيه‌يى جامع (كنز البدايع) اسمنده بر اثر يازديغى كبى (١٨٩١) بيتى جامع (پندنامهٔ كواهى) ناميله علم اخلاقه متعلق برده منظومه‌سى واردر كه خاتمه‌سى ابياتندن :

« كواهى » نظمنى هركيم ايشيدر   اكر طوتا سعادتلى كشيدر
بوكوهرلر ياراشير اولقولاقده   كه صاغر اوليه كفتار حقده

(٩٢٦) ده كيوه‌ده وفات ايله‌دى . آثارى غير مطبوعدر .

غزلياتندن :

شكر زلال لعلك   لعلك زلال شكر
عرعر نهال قدك   قدك نهال عرعر
اولسون كواهى شاها   شاها كواهى اولسون
چاكر قپوكده دائم   دائم قپوكده چاكر

قاسمى محمد « قره‌مانى »

زمرهٔ قضاتدن و (زنبيلى على افندى) مجازلرندن اولوب فضلاء شمرادندر . (شيخ جمال خلوتى) نك برادر زاده‌سى اولديغى (تذكرهٔ بيانى) ده محرردر . (٩٥٢) ده وفات ايله‌دى . بعض علاوات ايله برابر (مولانا جامى) نك منظومهٔ (يوسف و زليخا) سنى نظماً ترجمه ايله‌مشدر .

ابياتندن :

كله كوش ايتديره‌من يوق يره بلبل ايكلر
ورق عمر و وفايى كيم اوقور كيم ديكلر

بيتى ضرب مثل حكمنده‌در .

کرامی « قینالی‌زاده عبدالکریم چلبی »

شعرای قضاتدن بر ذات اولوب (٩٨٢) ده (یکیشهر) قاضیسی ایکن وفات ایله‌دی . غیر مطبوع دیوانی واردر .

ابیاتندن :

چرخه دایانمه هر نه‌قدر استوار ایسه
یرك افندی آلتنده وار اوستی وار ایسه

کامی احمد چلبی « مثنوی خوانه زاده »

مملکتی اولان (ادرنه) ده (مولوی‌خانه) شیخی‌ایکن مسلك علمیه سلوك ایده‌رك او یولده قطع مراتب ایله‌مش فاضل ، شاعر بر ذاتدر . (سلطان سلیم ثانی) نك حضور همایوننه دخوله مظهریتله نائل التفات اولمش ایدی . (دلا یوز قودی خاکه کامیٔ ناکام) مصراعنك دلالت ایتدیکی (٩٨٧) تاریخنده وفات ایله‌دی . ادرنه قپوسی خارجنده (امیربخاری) درکهی قربنده مدفوندر . ترجمه‌سنه باشلادیغی (امام غزالی) نك (کیمیای سعادت) نی ، تألیفنه باشلادیغی (تاریخ آل‌عثمان)ایله (مناقب‌علما) یی اکماله موفق‌اوله‌مامشدر . شعروانشاسی‌مقبول‌زمان‌ایدی .

ابیاتندن :

چاك ایت یقاکی زمرهٔ عشاقه سینه آچ
کل بخشش ایله قوللره شاهم خزینه آچ

کامل مولوی « مغنیساری »

شعرای مولویه‌دن اولوب (مغنیسا) لیدر . (١٠٦٨) تاریخنده بروسه‌ده تنوره کشای عالم لاهوت اولدی . (مولویخانه) قارشیسنده (بونارباشی) مزارستاننده مدفوندر . (کلدستهٔ ریاض عرفان) صاحبی بروسه‌لی (بلیغ اسماعیل‌افندی) نك (قائضی) نك (زبدةالاشعارینه) ذیلاً

یازدیغی (نخبة الآثار) اسمنده‌کی (تذکره) سنده صاحب ترجمه کامل مولوینك (نوروزیه) قصیده‌سندن آلنمه ابیات آتیه‌سی مندرجدر :

باعث ناطقه پیرایهٔ مرغان چمن
بارك‌الله زهی عقده کشای نوروز

دمیدر بلبل شیدا نه‌قدر مست اولسه
هرکلك ساغری دستنده برای نوروز

(غالب دده) همدملرندن اولان (اسرارده‌ده) افندی‌ده (کامل مولوی) نك ثناخوانلرندندر.

کفتی علی افندی «ادرنه‌لی»

فضلای شعرادن وزمرهٔ قضاتدن اولوب (ادرنه) لیدر . (١٠٨٨) ده ارتحال ایله‌دی . دیوانی، (تذکرهٔ شعرا) سیله (ائمهٔ اثنی‌عشر) حضراتنك اوصافنه دائر برمنظومه‌سی واردر . آثاری غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

عاشقك سوز دلی داغ سرندن بللیدر
شعلهٔ آتش ظهور اخگرندن بللیدر

منظوم تذکرهٔ شعراسی مع‌التأسف هزل واستخفاف وادیسنده‌در . فقط تشبیهات شاعرانه‌یی جامع وخنده‌آوردر . معاصری بولوندیغی شعرانك احوالندن باحثدر . برنسخه‌سی علی امیری افندی کتبخانه‌سنده واردر . (غمنامه) ، (شاه ودرویش) اسملرنده‌کی منظومه‌لریله رباعیاتی حاوی اولان مجموعه (ادرنه) ده سلطان سلیم کتبخانه‌سنده موجوددر .

نامی محمد افندی «ادرنه‌لی»

علما وشعرای عثمانیه‌دن اولوب (ادرنه) لیدر . (١١٠٢) ده درسعادته ورودله طریق علمیه‌یه سلوك ایده‌رك مکه پایه‌سنی احراز ایله‌مش ایدی . وفاتی (١١٣٦) تاریخنده قبری اسکداره (قره‌جه احمد) تربه‌سی قارشیسنده‌در .

مؤلفاتی : (ترجمهٔ فتاوای قاعدیه) ، (مهام الانام) ، (مهام الفقهاء) اسمنده‌کی (طبقات حنفیه) وفقهدن (نفیسة الاخرویه) نحودن (خذماصفا) ایله (ترجمهٔ صلوة سعودی) ، (ریاض القاسمین)، (تحفة الزوراء) ، (بهجة النعما) ، (منظومهٔ فیروزنامه) ، (منظومهٔ آصفنامه) ومرتب دیواننٖدن عبارتدرکه جمله‌سی غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

شعرك موشح ایله صنایعله « کامیا »
ایستر ادای تازه وهم نو زمین زمان

زیور گوش قبول اولمدیغی ظاهردر
ایله‌سه‌ك دست ریا سبحه‌سنی اینجودن

علم ادبله فارسی‌یی (نشاطی دده) دن تعلم ایتمشدر .

کاشف افندی « علی کاشف بن عمر اسکداری »

ملازمین علمیه‌دن طبیعت شعریه‌یه مالك برذات اولوب (اسکدار) ایدر . شیخ الاسلام (میرزا زاده محمد افندی) نك کتابجیاغنده بولوندی . (سلطان مصطفای ثالث) دورنده ارتحال ایله‌دی . مشهور (لهجة اللغات)ی اختصار ایله‌مشدرکه برنسخه‌سی عصریمز ارباب دانشندن (ابن الامین محمود کمال بك) لك کتبخانهٔ خصوصیه‌لرنده موجوددر . دیوانچه‌سی‌ده واردر .

کالی ابوبکر افندی « توقادی »

مسقط رأسی (توقات) در . لطیفه گولق وحاضرجوابلقله مشهور اولان برادیب عثمانیدر. عربلرك (ابونواس) ی عجملرك (عبیدزاکانی)سی فرانسزلرك(پیرون)ی کبی همان هرسوزنده هزل ومزاحی التزام ایدرمش . طبعی ایجابی اوله‌رق مائل هزل اولمیوبده مزاحه اولان انهماکی قدر جدیاته صرف افکار ایتمکلکی لازم کلسه ایدی بلکه تاریخ ادبیاتمزده مرتبهٔ انفرادی کندوسی احراز ایلردی . (کندی گوهرایدی گویا اومعارف کانی) ، (هرسوزی معدن جوهرایدی

كندى كانى) مصراعلرينك كوستردیکی (١٢٠٦) تاريخنده استانبولده رحلت ايله‌دى . قبرى ايوبده (فريدون پاشا) تربه‌سنك صاغ جهتنده‌در. سنك مزارنده قيصه‌جه : (هو الباقى جنتمكان ابوبكر كانى افندى رحمة الله سنه ١٢٠٦) عباره‌سى منقوشدر . مرتب ديوانيله منشآتى واردر . وفاتنه يقين عيادتنه كلمش اولان احبابنه (بنم مزار طاشمه «الفاتحه» يازمايك بن فاتحه ديلنجيسى دكلم) ديديكى مشهور اولديغى كبى (قرق ييللق كانى اولورمى يانى) سوزى ده جملهٔ لطائفندندر. السنهٔ ثلثه‌ده انشا و نظم اقتدارينى حائز ايدى . طبعاً شاعر اولديغى واشعارينى ايسه قدرت علميه‌سيله انشادايله‌ديكى جهتله نظمى نثرى قدر سويملى دكلدر . طريقةً (مولوى) ايدى . بعض وزرانك ديوان كتابتى وسائره كبى مأموريتلرده بولونمشدر. حريت وجدانيه اربابنك سرآمدانندن اولديغنه صدراعظم (محمدپاشا) يه يازديغى مكتوب قيمتدار شاهددر . [بو مكتوب نفيسى ابو الضيانك نمونهٔ ادبياتنده محرردر] . تفصيل احوالى (اديب) تاريخنده‌در. منشآتنك بر نسخه‌سى (ولى الدين افندى) كتبخانه‌سنده واردر .

ابياتندن :

فرق ايتمه‌ين انسانه ديمك اولديغك ابواه
حيوان كله‌جكدر ينه حيوان كيده‌جكدر

عارف ادب آموز اولور هر روشنده
عاقل حكم حضرت حقه نظر ايلر

فكر مستقبل وماضى يى براق عارف ايسه‌ك
بويله‌در حال زمان بروار ايمش بريوق ايمش

مصارعندن :

مطربا سن عشقه دائر برهوا بيلمزميسك

ايتدم سنى بن حضرت اللهه حواله

(خيالئ بخارى) نك مشهور عرفا اولان :

اى تير غمترا دل عشاق نشانه خلقى بتو مشغول وتوغائب زميانه

مطالعى غزلى عارفانه بر صورتده تخميس ايله‌ديكى (سفينة الشعرا) ده محرردر .

قالی رفیع افندی « استانبولی »

شعرادن عاشق برذات اولوب شهریدر . اولجه قوماشجی ایکن ترك مسلك ایده‌رك تحصیل علم ایله‌مش و طریقت علیه‌دنده اخذ فیض ایتمشـدر . (١٢٣٧) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . (طوپ‌قاپی) خارجنده پوسته‌یولونده مدفوندر . دیوانی مطبوعدر . سروری ایله محاوراتی واردر . ابیاتندن :

طاعت بسیاره باقمازلر خلوصك وارایسه
سندن آنجاق بررضای پاك رحماندرغرض

البته قوماز عاشـقی شب تار غم ایچره
بر دلده طلوع ایله‌سـه مهتاب محبت

کامل یوسف پاشا « عربکیری »

اکابر وزرادن اولوب (عربکیر)ده (کوکیکی) خاندان قدیمی احفادندن بر وزیر نجیبدر . بدایت تحصیلنی اکمال ایده‌رك مصره رحلتله خدمات حسنه ولیاقت فوق العاده‌سنه بناءً خدیو اسبق (محمد علی پاشا) یه داماد اولمشدی .

برزمان صوکره استانبوله نقل‌ایدوب وزارت وصدارتله تبجیل بیورولدی . مطبوع اولان آثار منشیأنه وحکیمانه‌سندن اك زیاده معروف اولان (ترجمهٔ تلماق) درکه طرز قدیم نثرك اك کوزل نمونه‌لرندندر . (١٢٩٣) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب رفیقهٔ محترمه‌سی (زینب خانم افندی) ایله مشترکاً اسکدارده احیاسنه موفق اولدقلری غربا خسته خانه‌سی اتصالنده‌کی تربه‌لرینه دفن ایدلدی . انسان کامل عنوانته لائق برکمال مشخص ایدی . ثروت علمیه‌سی کبی ثروت مالیه‌سی‌ده حد کمالده ایدی . کرم وفضل ایله مظهر حرمت انام اولمشدی . ترجمهٔ حالی متعلقاتندن (ابن الامین محمود کمال‌بك) طرفندن (کمال الکامل) نامیله صورت مکمله‌ده تحریر ایدلمش وبعض محرراتیله اشعاری ینه موماالیه طرفندن (اثر کامل پاشا) نامیله آیروجه نشر اولونمشدر . آثارینك قسم کلیسی مهرداری (محمد امین پاشا) مرحومك خانه‌سنده محترق اولمشدر .

ابیاتندن :

حکومت حکمت ایله مشترکدر
وزیر اولان حکیم اولمق گرکدر

بو بیت تعلیم ادبیاتده (فؤاد پاشا) مرحومه نسبت ایدیلیور ایسه‌ده کامل پاشانك اثری اولدیغی محققدر .

مصارعندن :

قطره‌دن بحره ایدر اهل قلوب استدلال

املاك قلبی الم اولدیغنی بیلمایدر .

نعمان بك « مرعشی »

منشیلکله مشهور اولوب مرعشلی (قاندر زاده سلیمان پاشا) نك مخدومیدر . باب عالیده مکتوبجیلقله، آمدجیلك کبی خدمات مهمه‌ده بولوندقدن صوکره شورای دولت اعضاسی ایکن (١٢٩٣) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی . (مرکز افندی) جوارنده مدفوندر . شعره ده انتسابی واردر . (گلشن سخن) ، (آثار نعمان) اسملریله محررات منشیانه‌سی طبع ایدلدی .

کمال احمد پاشا « استانبولی »

وزرا و ادبای عثمانیه‌دن اولوب شهری الاصلدر . (برلین) و (طهران) سفارتلریله معارف، اوقاف نظارتلرنده بولونه‌رق ایفای خدمته موفق اولمشدر . ادبیات اسلامیه و علی الخصوص لسان فارسی‌یه بحق واقف اولمغله برابر فرانسز لسانیله معارف غربیه‌یه دخی آشنا ، ادیب ، شاعر وفوق العاده عفیف واهل دل برذات ایدی . وفاتی (١٣٠٤)ده قبری سلیمانیه جامع شریفی حظیره‌سنده‌در . آثار مطبوعه‌سی (منتخبات شهنامه) ، (رسالهٔ تعلیم فارسی) و (رسالهٔ قواعد فارسیه) دن عبارتدر .

ابيات عارفانه‌لرندن :

انسان‌در ممر وقوعات نیك وبد
صبر ایت کمال محنته این‌نیز بگذرد
بیتی حسب حال کدر دیدکاندر .

رخنه‌یاب اولماز ینه دلده بنای عشق یار
پردهٔ سینه‌مده چاك اولسه کریبانم کبی

سن هراسان اولمه تنکیٔ ره تدبیردن
باق نه‌وسعتلر اولور پیدا سکا تقدیردن

اشعار فارسیه‌سی‌ده وار در .

کمال بك « محمد نامق کمال بك »

اعاظم ادبادن اولوب لسانمز ادبیاتنك مجددلرندندر . من وجه طرز جدید افاده‌نك مجدد ومؤسسی عد اولونه‌بیلیر . هرنه‌قدر (شناسی) مرحوم بوطریق جدیدك کشادنده کمال بکدن ایلری کیتمش ایسه‌ده کمال بکك طرز افاده‌سنده‌کی پارلاقلق دها زیاده جالب قلوب اولمغله یازدیغی شیلر ادبیات جدیده‌نك رواج وانتشارینه سبب اولمشدر. پدرلری یکیشهرلی والده‌لری قونیه‌لی ایسه‌لرده کندیلری (١٢٥٦) تاریخنده (تکفورطاغنده) تولد ایله‌مشدر . صدراعظم (طوپال‌عثمان پاشازاده احمدراتب پاشازاده شمس‌الدین بك‌زاده مصطفی عاصم بك)‌ك اوغلیدر . عربی ، فارسی ایله فرانسز لسان وادبیاتنی اوکرندکدن صوکره برمدت باب عالی ترجمه قلمنه دوام ایتمش بعده اووقت یکی‌ظهور ایتمش اولان مطبوعات عالمنه قاریشوب نشر ایله‌دیکی مقاله‌لرله عمومك نظر رغبت وحرمتنی جلب ایتمش و رفقاسیله برابر تشکیل ایتدکلری یکی عثمانلیلر جمعیتنك مقاصدینی استحصال ایچون اوروپایه کیدوب سنه‌لرجه اوراده قالمش عودتنده (ماغوسه) یه نفی اولونه‌رق بعده اطلاق ایدلمشدر . اخیراً شورای دولت اعضالغنه نصب اولونمشدر . بعده متصرفلقله (کلیبولی) ، (ساقز) ، (ردوس) ده بولونه‌رق (١٣٠٥) تاریخنده (ردوس)‌ده ارتحال ایتدی. نعشی (بولایره) نقل اولونه‌رق (شهزاده سلیمان‌پاشا) مرحومك قربنه دفن ایدلدی . شعرلرنده (نامق) تخلص ایدردی . (ابوالضیا توفیق بك) طرفندن یازیلان ترجمهٔ حالی مطبوعدر .

(کلیات کمال) نامیله آثار ادیبانه‌لری بروجه‌آتیدر :

(١) روتان مدافعه نامه‌سی .
(٢) قاره بلا : بش فصل اوزره مرتب برفاجعه‌در .
(٣) مقالات سیاسیه وادبیه « رؤیا » .
(٤) وطن ، کانهال ، عاکف ، زواللی چوجوق .
(٥) اشعار کمال .
(٦) جلال‌الدین خوارزمشاه .
(٧) مکاتیب خصوصیه‌دن برجلد .
(٨) اوراق پریشان مجموعه‌سی .
(٩) منتخبات محررات رسمیه .
(١٠) جزمی و انتباه .
(١١) مکاتیب خصوصیه‌دن ایکنجی جلد .
(١٢) تعقیب و تخریب خرابات رسالری وساڑه‌در .
(١٣) تاریخ عثمانی .

اشبو آثاردن بعضیلری السنهٔ ساڑه‌یه نقل و ترجمه ایدلمشدر . ازجمله (وطن و یاخود سیلستره) تیاتروسی مصرادباسندن (شیخ محمدبن‌الخیاط) معرفتیله عربجه‌یه نقل اولونمشدر .

نعت شریفلری :

ایدوب فلك جهانپیمای دل عزم یم معنا — آچلدی بادبان عشـق بسم‌الله مجریها
زهی فلك جهـان پیمای که تزلك باد باننددن — کلیر کلبانك بسم‌الله مجریها ومرسـیها
خوشامتن درون کیم روشنادر هرسوادندن — کمال قدرت باری ، مآل حکمت اشـیا
سن‌اول مسجودعالمسین که زلف‌وابروانکدر — نطاق کعبهٔ علیا ، رواق مسـجد اقصا
سن‌اول نورجمال‌اللهسین کیم حسن‌وعشقکدر — چراغ لیلهٔ اسرا ، سراغ قرب اوادنی
عجب برکعبهٔ عصمتسین ای حور بهشتی کیم — اولور خاك حریمك سجده‌گاه آدم وحوا
عجب برمصحف حکمتسین ای‌فیض‌الهی کیم — ایدر هرنقش‌حسنك شرح راز علم‌الاسما
کتاب‌حسنکك هرصفحه‌سی برسورهٔ اعجاز — خط رخسارکك‌هرنکته‌سی برآیت‌کبری
فلك بیت الحرام وصلتکده زاڑ داڑ — ملك باب السـلام همتکده طاڑ معنی
اولور قدوسیان آتشـپرست متن دیدارك — زهی مهر تجلی فر، زهی دیدار فیض‌آرا

عقول آشفته‌در ادراك سر شان ذاتكده — تبارك ذاتك الاقدس، تعالى شانك الاعلى
وجودك فرد مطلق ، فطرتك حيرتده امكان — اولور شاهد وجود ذاتكه دنيا و مافيها
ايدر مهر جمالك روشنا هر ذرۀ عالم — وجود انجق سنكدر يا اله الحسن آمنّا
جمالك اول پرستشگاه وحدتدركه اولمشدر — خم ابروسى محراب صلاة حضرت مولى
براق همتم معراج سر فيض اولوب «نامق» — ايريشدى سدرۀ اعجازه سبحان الذى اسرا

قصيده

كوروب احكام عصرى منحرف صدق وسلامتدن — چكلدم عزت واقبال ايله باب حكومتدن
اوصانمز كندينى انسان بيلنلر خالقه خدمتدن — مروتمند اولان مظلومه‌ال چكمز اعانتدن
وجودك كيم خمير مايه‌سى خاك وطندندر — نه‌غم راه وطنده خاك اولورسه جورومحنتدن
حقير اولديسه امت شانته نقصان كلور صانمه — يره دوشمكله جوهر ساقط اولمز قدروقيمتدن
معينى ظالمك دنياده ارباب دناءتدر — كوپكدر ذوق آلان صياد بى‌انصافه خدمتدن
همان بر فيض باقى ترك ايدر بر ذوق فانى‌يه — حياتك قدرينى عالى بيلنلر حس شهرتدن
ندندر خلقده طول حياته بونجه رغبتلر — ندر انسانه بيلمم منفعت حفظ امانتدن
جهانده كنديني هر فرددن آلچاق كورر اول كيم — اوتانمز كندى نفسندن‌ده عار ايلر ملامتدن
فلكدن انتقام آلمق ديكدر اهل ادراكه — ايدوب تزييد غيرت مستفيد اولمق ندامتدن
طورر احكام نصرت اتحاد قلب ملتده — چيقار آثار رحمت اختلاف رأى امتدن
ايدر تدوير عالم برمكينك قوۀ عزمى — جهان تيترر ثبات پاى ارباب متانتدن
قضا هر فيضى هر لطفى بر وقت ايچون صاقلار — فتور ايتمه صاقين ملتده‌كى ضعف وبطالتدن
دكلدر شير در زنجيره تهمت عجز و اقدامى — فلكده بخت اوتانسون بى‌نصيب ارباب همتدن
ضيا دور ايسه اوج رفعتدن اضطرار ايدر — حجاب ايتسون طبيعت پرده قالمش قابليتدن
بز اول نسل كريم دودۀ عثمانيانز كيم — تخمر در سراپا مايه‌مز خون شهادتدن
بز اول عالى همم ارباب سعى واجتهادز كيم — جهانكيرانه بر دولت چيقاردق برعشيرتدن
بز اول عالى نهادانزكه ميدان حميتده — بزه خاك مزار اهون كلور خاك مذلتدن
نه‌غم بر آتش هول اولسه‌ده غوغاى حريت — قاچارمى مرد اولان بر جان ايچون ميدان غيرتدن
كمند جانكدازى اژدر قهر اولسه جلادك — مرجحدر ينه بيك كره زنجير اسارتدن
فلك هر درلو اسباب جفاسين طوپلاسون كلسون — قچارسه‌م قحبه‌يم ملت يولنده بر عزيمتدن
آكاسون مملكمده چكديكم جور ومشقتلر — كه ادنى ذوقى اعلادر وزارتدن صدارتدن
وطن بر بى وفا نازندۀ طنازه دونمش كيم — آييرماز صادقان عشقنى آلام غربتدن

مبرايم رجا و خوفدن عندمده عاليدر   وظيفه‌م منفعتدن حقم اغراض حكومتدن
جوان مردان ملتله حذر غوغادن اى بيداد   اير شمشير ظلمك آتش خون حميتدن
نه ممكن ظلم ايله بى داد ايله امحاى حريت   چالش ادراكى قالدر مقتدرسه‌ك آدميتدن
كوكلده جوهر الماسه بكزر جوهر غيرت   ازلمز شدت تضييقدن تأثير نقلتدن
نه افسون كار ايمشسك آه اى ديدار حريت   اسير عشقك اولدق كرچه قورتلدق اسارتدن
سنكدر شمدى جذب قلبه قدرت ستر حسن ايتمه   جمالك تا ابد دور اولمسون انظار امتدن
نه يار جان ايمشسك آه اى اميد استقبال   جهانى سنسك آزاد ايليان هر يأس و محنتدن
سنكدر دور دولت حكمكى دنيايه انفاذ ايت   خدا اقبالنى حفظ ايلسون هردرلو آفتدن
كلاب ظلمه قالدى كزديكك نازنده صحرالر   اويان اى ياره‌لى شير ژيان بو خواب غفلتدن

غزل حكيمانه‌لرى :

هر كسك طعن ايله‌ين كالاى استعدادينه
كاركاه فطرتك تعريض ايدر استادينه

نشوهٔ دولتله اولسون فخرك اى مست غرور
سن مى سك بادى بو بزم عالمك ايجادينه

احتراز ايت رشتهٔ آينهٔ صد پاره‌دن
دكمه اهل انكسارك خاطر ناشادينه

بولسون امداد يارب رحمتكدن تا ابد
صرف مقدور ايتمه‌ين هم جنسنك امدادينه

تا كه اجراى تعاوندر تمدندن مراد
فرض اولور اصلاح هر جمعيتك افرادينه

ايتمه‌ين افنا وجودين ايله‌مز احياى ملك
خودپرستى در سبب هر دولتك بربادينه

ايلدى سرمايهٔ عز و سعادت دولتى
لعنت اولسون عالمك طور جفا معتادينه

باعث شكوا بزه حزن عموميدر «كمال»
كندى دردى كوكلك بالله كلمز يادينه

ابیاتندن :

اجزای بشر جالب تعجیل فنادر   ابقای اثر موجب تحصیل بقادر

معرفت حقك اجل لطف سبحانیسیدر   غیرتك حامیسی معموریتك بانیسیدر
دائم ایلر ظاهر وباطنده تقلیب امور   صانکه احکام شئونك صانع ثانیسیدر

کراندر عاشقه ارباب عشقك طعنی منکردن
اخفدر سنك اعدا رجم کلدن جسم منصوره

واویلا

قنك رنکی عکس ایدوب تننه   یکی آچمش کله مثال اولمش
انعطافیله باق نه آل اولمش   سر و سیمین صفالی کردننه
او لطافتله اول نهال روان   کیریور کوز یومنجه رؤیامه
بکزییور عینی کندی خولیامه   بو تصور طوقندی سودامه
آه بویله کزرمی هیچ جانان   کل دکل آرقه‌سنده قانلی کفن
سن میسك سنمیسك ای غریب وطن !

§

بو کوزللکده هیچ بوچاغکده   یاقیشیر میدی بوینوکه او کفن !
جسمکك هر مسامی یاره ایکن   طوتدك اولادیکی قوجاغکده . . .
سن کیدرسه‌ك بزی قایر صانمه   شهداك اولدی موت ایله خندان
صاغ قلانلر طوریرمی هیچ کریان   تنده یاشدن زیاده در آل قان
سویلیان سویله‌سون، سن آلدانمه: سن کیدرسك بتون هلاك اولورز
قوینوکه جان آتارده خاك اولورز

§

کیت وطن کعبه‌ده سیاهه بورون   بر قولك روضهٔ نبی‌یه اوزات
برینی کربلاده مشهده آت   کائناته او هیئتکله کورن !
او تماشایه حق ده عاشق اولور   کوزه بر عالم ایلیور اظهار
که جهاندن بیوك لطافتی وار   او لطافت اولونسه کر انکار
مذهبمجه دیمك موافق اولور :   آچ وطن کوکسکی الهکه آچ
شهداکی چیقارده اورته‌یه صاچ !..

§

دی که یارب ! بو حسینکدر شو مبارك حبیب ذیشانك
شو کفنسز یاتان شهدانك کیمی بدرك کیمی حنینکدر
تازه لنسونمی قانلی یارەلری؟ می دوکیلسونمی قبر اصحابه ؟
یاقیشیرمی صنم شو محرابه ؟ خاچمی قونسون بدل شو میزابه ؟
دینکك قالمسونمی بر اثری ؟ آدم اولادی بر طاقم جانی
سندن آلسونمی ثار شیطانی ؟

کمال الدین محمود افندی « یکیشهر فناری »

شبان شعرادن نزاهت طبعه مالك بر ذات اولوب (یکیشهر) ایدر . کنج ایکن (١٣٠٦) تاریخنده (٢٦) یاشنده بروسه‌ده وفات ایله‌دی. قبری (حضرت امیر) جاده‌سنده‌کی مزارستانك صول جهتنده‌در . ترانهٔ طفلانه، مکتوبات منظومه قسملرینی حاوی (آثارم) اسمنده‌کی اثری بروسه مطبعه‌سنده طبع اولوندی .

سنك مزار کمال الدین :

بقا ممکن دکل حیفا بو دنیای عبر تلقین
آییرمز نارسا و پیری اصلا ایلمز تعیین
جوانم حافظ قرآن‌ایدی هم صاحب عرفان
ایدردی علمنی هپ خاق محمود وکرم تزیین
کمال شعر و انشاسی دواوین سوابقدن
قیلاردی نظمی نظماً نثری نثراً ترجمه تدوین
طوتوب فیضی مرجع هر عروس وصل عذرایه
ایدر کن خجله کاه دلبر آیینی تأمین
فنار شهر شباندن چراغی سوندیروب صرصر
بیك اوچیوز آلتی سالنده وفات ایتدی کمال الدین

ابیاتندن :

هر لحظه عرض ایدر سکا بیك فکر انتباه
احوال عالمه نظر انداز عبرت اول

کسب فیض ایت قالمه هربی بهره‌نك احسانه
مردایچون دوشمك اولومدر دشمنك دامانه
ویر جلای اعتلا مرأت استقبالنه
باقمه خلق عالمك تزییف و استحسانه

کاظم ابراهیم پاشا « فریبی — قونیه‌وی »

آتش زبان شعرادن برذات اولوب خاندان پیغمبری‌یه شدت محبتله مشتهردر. نعوت شریفه وقصائد انشادیله باخصوص حزن انگیز برصورتده مرثیه گولقده یکتای عصر ایدی . هجوه دائر اولان منظومه‌لری‌ده مشهوردر . مولداً (قونیه) لیدر . تربیه وتحصیلی استانبولده‌در . آثار مطبوعه‌لری : مرثیه‌لرینی حاوی (مقالید عشق) ایله دیوانچهٔ اشعارندن عبارتدر . معلم ناجی مرحومك سویله‌دیکی (کوچدی یاحی دیه حسان کبی کاظم پاشا) مصراع مجوهرینك دلالتی اولان (۱۳۰۷) تاریخنده ارتحال ایله‌دی. (اسکدار) ده حضرت (هدایی) درکاه شریفی حظیره‌سنده مدفوندر . طریقت (بدویه) دن مستخلف وطریقت (حلوتیه) دنده تاج شریف کیمشدر .

بر نعتندن :

زمین و آسمان گویا صدفدر بحر وحدتده
وجودکدر آنك در یتیمی یا رسول الله

دیکر بر نعتندن :

سن اول شاهنشه لولاك مسند سین که بیك موسی
عصادر کف قپوکده پاسباندر یا رسول الله

ابیاتندن :

اعراض لفظ ایچنده اولور جوهر مفاد
وحدت وجود کثرت اشیاده صاقلیدر

قابلیدر انوار صفا ایله‌یه اشراق
اول سینه‌ده کیم ژنك سوا اولمه‌یه محذوف

مصارعندن :

ظالمه مرحمت افعی‌یی صیانت کبیدر .

كمال اسماعيل صادق پاشا وجيهى « پاشا زاده »

اعياندن، فاضل ، اديب بر ذاتدر . (١٣١٠) تاريخنده ارتحال ايدەرك سلطان احمد جامع شريفى قارشوسنده احيا كردەسى اولان (دوكوملى بابا) زاويەسنه دفن ايدلدى . آثارينك اكبرى بيك بر حديث شريف سرحيله رجال اللهدن بعض ذوات عاليەنك نظماً تراجم احوالنى مبين اولان مطبوع (آثار كمال) ايله غيرمطبوع (تفسير سورۀ اخلاص) ، (مفلحين خزينه) ، (روح كمال) ، (كتاب تفيض) ، (منظوم شرح دلائل شريف) ، (شرح فضائل صلواة) ، منظوم (مناقب دوكوملى بابا) ، منظوم (خيرالقصص) وسائرەدر. اشبو آثارك كافەسى سائر كتابلريله برابر زاويۀ مذكوره كتبخانەسندەدر . السنۀ ثلثەده انشاد شعرده مقتدر ايدى .

امام شافعى حضرتلرينك مناجاتى تخميسندن :

مولاى باسمك حامداً اتضرع
و على النبى مصلياً استشفع
و على جميع الال اتفع
يامن يرى مافى الضمير ويسمع
انت المعد لكل مايتوقع

جناب(مولانا) نك مناجاتى تخميسندن :

اى ملجأ هر انس و جان درمانده ام فرياد رس
اى ملجأ افتادكان در مانده ام فرياد رس
اى روز وشب روزى رسان درمانده ام فرياد رس
اى خالق هفت آسمان درمانده ام فرياد رس
اى رازق پير وجوان درمانده ام فرياد رس

(نابى) نك نعت شريفى تخميسندن :

رسول حضرت رب انامه خاكپادر بو
هميشه رشك انداز جنان بر صفادر بو
يوزوك سورايله تعظيمى در لطف وعطادر بو
صاقين ترك ادبدن كوى محبوب خدادر بو
نظر كاه الهدر مقام مصطفى در بو

كامل بك « هرسكلى حاجى محمد كامل بك »

(هرسك) سنجاغى ملحقاتندن (تيره‌بين) لى (حاجى عبدالله افندى)نك مخدومى اولوب (استانبول) ده تولد ايتمشدر . تحصيل ابتدائيسنى بعدالاكمال سابق الترجمه (حاجى ابراهيم افندى) مرحومك كشاد ايتديكى (دار التعليم) ه كيره‌رك لسان جليل عربى‌يى تعلم ايله‌دى . نشأتندن صوكره خاقان مخلوعك مابينجيلكنه تعيين اولونه‌رق عفيفانه ايفاى خدمت ايتدى . (١٣١٥) تاريخنده ارتحال ايده‌رك ادرنه قاپيسى خارجنده عائله‌سى قبرستاننه دفن ايدلدى . آثار مطبوعه‌سى :

(١) مطالع النجوم : (اصحابى كالنجوم . . .) حديث شريفنى تلميحاً تسميه ايتديكى بو اثرينك ايكى جلدينى نشره موفق اوله بيلمشدر . (اسد الغابه) وسائره كبى تراجم اصحابدن باحث اولان امهات كتبدن التقاط ايتمك شرطيله وجوده كلن بو اثرك موضوعى تراجم احوال اصحاب اولوب آنجاق (ا) حرفنى اكمال ايده بيلمشدر .

(٢) ايقاظ الاخوان : (ابى الفرج ابن جوزى) نك (تنبيه النائم الغمر على مواسم العمر) اسمنده‌كى رساله‌سنك توسيعاً ترجمه‌سى اولوب ايلك اثريدر .

(٣) ترجمهٔ معلقات سبعه : تحليلات لازمه‌سنى‌ده جامع اولان بو ترجمه‌نك درت جزئنى نشر ايده‌بيلمشدر .

كامله خانم « فاطمه كامله خانم باليكسرى »

باليكسرده (كشكك زاده) عائله‌سندن طبيعت شعريه‌يه مالك صالحات امتدن بر خانمدر . ولادت نبويه‌يه دائر (١٣٠٦) تاريخنده (هادى الجنان) اسمنده عاشقانه بر اثرى انتشار ايله‌دى . طريقةً نقشبندى ايدى . (١٣٣٩) تاريخنده وطننده ارتحال ايتدى .

ل

لعلى

(شهزاده جم) شعراسندن اولوب برابرجه اختيار غربت ايتمشدى . معنيدار اشعارى واردر . احمراللون اولديغيچون (لعلى) تخلص ايتمشدر . اكثر اشعارى ارتجاليدر .

ابیاتندن :

زاهدك فكرنده جنت عاشقلك دیدار یار
هر كشی‌نك لاجرم باشنده بر سوداسی وار

لوائی

سلطان احمد اول دوری شعراسندن و (حضرت هدائی) منتسبلرندندر . دیوانی ملت کتبخانه‌سنده موجوددر .

مرتب دیوانی مطلعندن :

كوستریرشهرعشقه كیتمكه راه　رهبر لا اله الا الله
اوچورر مرغ غفلتی كوزدن　شهپر لا اله الا الله
صدف چشمده در بتیریر　كوهر لا اله الا الله
قلب عشاقی مطمئن ایلر　جوهر لا اله الا الله
مشام ذاكری معطر ایدر　مجمر لا اله الا الله

(بحر عرفان) اسمنده‌كی اخلاقی و تصوفی منظومه‌سی (اسكدار) ده (سلیم آغا) کتبخانه‌سنده واردر . (پند عطاری) ده ترجمه ایتمشدر .

لوحی حسن افندی « بروسوی »

علماء شعرادن برذات اولوب (بروسه) ایدر . (حسن پاشا) مدرسه‌سی مدرسلكنه نائل اولمشدی (١١٦٥) ده ارتحال ایله‌دی (دوه‌جیلر) مزارلغنده (حصیر پوش) قربنده مدفوندر. (ملت) کتبخانه‌سنده دیواننك برنسخه‌سی واردر. افاضل جلوتیه‌دن (اسماعیل حقی) مرحومك دركاهی بناسنه سویله‌دیكی سلیس تاریخ بروجه آتیدر :

شیخ حقی افندی طال بقاه　یایدی بر بویله دلكشا دركاه
كلشن بلبلان جلوتیان　حالت افزای عاشق آواه
كلدی تاریخ ایچون بو بیت عجیب　«لوحیا» سوی غیبدن ناكاه
اولدی تكیه قوی بامر الله　دیه لم لا اله الا الله

طریقةً (جلوتی) واشعاری متصوفانه‌در .

بر غزلى :

وجود عالمه ماهيت ايجاد اولور باعث بلى بو مجملى تفصيله استعداد اولور باعث
تجلى بر دراما اعتباره حد وغايت اولمار قواعدادى جمعه يك بيك آحاد اولور باعث
دكل كسى دل عارفده علم الله وهيدر نهايت انعكاس مايهٔ ارشاد اولور باعث
حروف عاليات اسماء حق آدم كلام اولدى بو تركيباتى نطقه نو بنو ايجاد اولور باعث
حقايق بر حقيقتدر كه « لوحى » عين ديكردر
ظهور كثرت امواج بحره باد اولور باعث

برده (معراجيه) منظومه سى واردر .

ليلا خانم « استانبولى »

استانبولدن يتيشن عثمانلى شاعره لرينك شهيرلرندن اولوب صدوردن (مورهلى زاده حامدافندى) نك كريمه سيدر . مرتب ومطبوع ديوانى واردر .

اولك زائدى تاينده اولدى مرهون
طوطئ شكر اشعارايدى كوچدى ليلا
قيلدى ارباب دلى رحلت ليلا مجنون

مصراعلرينك دلالتى اولان (١٢٦٤) تاريخنده استانبولده وفات ايدهرك (غلطه مولوى خانه سى) نه دفن ايدلدى . بالبداهه شعر سويلهمكده مهارتى اولوب غايت حاضر جواب وسريعة الانتقال ايدى . طريقةً (مولوى) در .

ابياتندن :

ايجتمه سن احبابكى انجنمه يه سندن
بو عالم فانيده ظرافت بودر ايشه

بيتى مشهور اولديغى كبى مناجات ومرثيه لريده مؤثر ومحرقدر .

بر نعتندن :

حضوره وارمغه بار كنهدن يوق مجالم آه
شباتده دونوب قدم كامه يا رسول الله

لبيب محمد افندى « استانبولى »

رجال دولتدن وفضلاى ادبادن اولوب طوبخانه روزنامه جيسى (مصطفى افندى) نك

اوغلودر . (١٢٨٤) ده استانبولده وفات ایله‌دی . ایوبده بوستان اسکله‌سنده عمارت قارشوسنده مدفوندر . خیلی اشعاری وار ایسه‌ده دیوان اوله‌رق ترتیب ایدلمه‌مشدر .

آثار مطبوعه‌سی : ادبیاتدن (طغرائی) نك (لامیة العجم) نك شرحی وعلم محاضراتدن (جواهر ملتقطه) [کریدی مصطفی نوری افندی طرفندن (١٢٨٨) تاریخنده یازیلان (درر ملتقطه) نامنده‌کی ذیلیده مطبوعدر] . و تحفه‌نك بعض قطعاتنه تضمینات وفضوانیك فارسی (صحت ومرض) رساله‌سنك ترجمه‌سی ایله زمان رسالتده‌کی سوقاقلر مثال کتیریله‌رك شهرلرك نظافت اسلامیه‌یه توفیقاً توسیع وتنظیمی لزومنه دائر اولان غیر مطبوع رساله‌سی جمله‌ٔ مؤلفاتندندر . (شیخ عبدالله مهتدی) نك ردنصارایه دائر اولان مطبوع (تحفة الاریب فی رد اهل الصلیب) رساله‌سنی ده بش باب ذیل ایتمك اوزره (برهان الهدی فی ردالنصاری) اسمیله ترجمه ایتمشدرکه غیرمطبوعدر .

(سلطان سلیم خان ثالث) ك برنعتی تخمیسندن :

ذره خاك درکهی محض جلادر چشممه — هرنکاه رأفتی عین ضیادر چشممه
خاك پای دولتی کحل صفادر چشممه — جوهر خاك‌قدومی توتیادر چشممه
بلکه محشرده اولور تخلیصه الده حجتك

صد درود ایله تحیت اوله جان پاکنه — خاکراه روضه‌کاه خاندان پاکنه
یوزسوروب کمتر « لبیب » اول خانمان پاکنه — بیك صلوة ایله سلام ایله روان پاکنه
ایلر « الهامی » رجا نقد شفاعت رخصتك

ابیات سائره‌سندن :

دکلدر موقع حسن نظر ژنك اولسه آینه
بویوزدندرکه دائم لهجهٔ حاسد بشوش اولماز

کرد غم ایتمز اثر هیچ خاطر بی‌کینه‌ده
باشقه یوزدندر کدورت صورت آینه‌ده

برکیمسه‌دکل سرقدردن آکاه — مانع ده معطی‌ده جناب الله
لازمسه‌ده اسبابه کوکل ربط ایتمه — « لا حول ولا قوة الا بالله »

قطعه‌سی لبیب قدیمك اولسه کرکدر .

لطفی صالح افندی « شیخ صالح افندی سلانیکی »

طریقت خلوتیه‌نك (سنانیه) شعبه‌سی مشایخندن شاعر، عاشق بر ذات اولوب (سلانیك)لیدر. (١٣٠٦)ده ارتحال ایده‌رك پوست‌نشینی بولوندیغی (بازارتکیه‌سی) نامیله معروف (شیخ احمد زهری افندی) درگاهنده‌كی تربه‌یه دفن ایدیلدی. مرتب دیوانیله شیخ مشارالیهك مناقبنه دائر (گلشن کرامات) اسمنده منثور بر اثری واردر. دیوانی، ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (علی عرفی افندی) طرفندن شرح ایدلمشدر. علم خطه‌ده منتسب ایدی.

نصیحت آمیز بر غزلندن :

میل ایدوب آلایش دنیایه کل ایتمه هوس
مرغ جان پروازایدوب برکون قالیر تنها قفس

کاروان عالم فانی قونوب کوچمکده‌در
طوت قولاغك دیکله نه فریاد ایدر یاهو جرس

آلدانوب ویرمه کوکل نقش نکار و زینته
دلده‌کی حب سوایی تیغ عشقك ایله کس

کوشهٔ وحدتده عزلت ایله تجرید ایلیوب
الفتی کس سنده هرکز اولمایه بیم عسس

ایتمه ضایع الده فرصت وار ایکن وقتك صاقین
«لطفیا» وصلت دیلرسه‌ك حقی ذکر ایت هر نفس

م

مهری خانم « فخر النسا — اماسیه‌لی »

فاتح سلطان محمد دوری ادیبه‌لرندن واسکی عثمانلی شاعره‌لرینك اك ذکیلرندن اولوب آماسیه‌لی مولانا (بلایی) نك کریمه‌سیدر. عفتی، حسن وجمالیله متناسب ایدی. اکثر اشعاری (نجاتی) یه نظیره طرزنده‌در. قوناغی مجمع ادبا وشعرا ایدی. مرتب دیوانینك بر نسخه‌سی

آیاصوفیه کتبخانه‌سنده موجوددر . آماسیه‌لی اولوب کنج یاشنده وفات ایتدیکنی فقه وفرائضه متعلق منظوم رساله‌لری‌ده اولدیغنی اولیاچلبی سویله‌یور . (٩١٢) ده آماسیه‌ده ارتحال ایتدی .

دیواننك مطلعندن :

یازدی جان لوحه‌سنده بسم‌الله　　قدرت لا اله الا الله
کوستریر دوغرو یول بحمدالله　　همت لا اله الا الله
دو جهانده دولو درر لاشك　　شهرت لا اله الا الله
اهل‌عشق دللرین مشرف ایدر　　محبت لا اله الا الله
ایر کورور خسته دللره صحت　　شربت لااله الا الله

ابیاتندن :

ایردی چون آب حیاته «مهری» اولمز حشره‌دك
کوردی چون ظلمت شبنده عیان اسکندری

———

سن که کلزار حیاتك کل نورسته‌سی سك
نه‌روا اوله که هرخار وخسه یار اوله‌سك

(ذاتی) نك دونه دونه ردیفلی غزلنه نظیره‌سندن :

خاکپاینه یوزین سورمك ایچون شمس وقمر
سر کوینه کلیر شام وسحر دونه دونه

———

منیری ابراهیم چلبی « آماسیه‌وی »

علماء شعرادن تاریخ شناس بر ذات اولوب (آماسیه) لیدر . (٩٢٧) ده (صوفیه) ده ارتحال ایله‌دی . (دیوانی) ، (فقهدن بر رساله‌سی) ، (تذکرة الوقایع) اسمنده عثمانلی تاریخی واردر . تذکره‌سنك بر قسمی بازید جامع شریفی ایچنده‌کی (ولی الدین افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

(٨٩٢) ده محرر (مهر ومشتری) منظومه‌سنکده بو ذاتك اولماسی مأمول قویدر .

———

مسیحی « پرشتنه‌لی »

قدما و اساتذهٔ شعرادن رند مشرب بر ذات اولوب (پرشتنه) لیدر . اسمی عیسی اولمق مناسبتیله (مسیحی) تخلص ایتمشدر. شعرنده طرز خاص صاحبیدر . اولجه (شاه‌قولی) وقعه‌سنده شهید اولان (خادم علی پاشا)نك دیوان کتابتنده بولوندی. مؤخراً (یونس‌پاشا) یه انتساب ایله‌دی . مرتب دیوانی آلمانجه‌یه ترجمه ایدلمشدر . بر نسخه‌سی (حمیدیه) ده واردر . برده (شهر انکیز) یازمشدر . (مسیحی فوت شد) ترکیبنك دلالتی اولان (٩١٨) ده سپاهی تیماریله (بوسنه) ده ارتحال ایتدی .

ابیاتندن :

ای یوسف ثانی کل اوطور جان کبی تنده
تنها قومه یعقوب دلی بیت حزنده

خوش ایدی وصلت اولسه عادتمز — لیك یوق باشده بو سعادتمز
خلق بر بر بتوردك ای ساقی — طولو اورمشه دوندی صحبتمز

(کلشن انشا) اسلوبنده عبارات واضحه ایله (کل صدبرك) تسمیه اولونور یوزعدد مکاتبی واردرکه قواعد انشایی معرفدر . بر نسخه‌سی (نور عثمانیه) کتبخانه‌سنده واردر . شاعر مشهور (ذاتی) ایله علی طریق المطایبه اولان مشاعره‌لری (لطیفی) تذکره‌سنده محرردر .

معیدی « قالقانه دلنی »

علماء شعرادن اولوب (قالقاندلن) لیدر . مدت مدیده زنبیلی (علی افندی) نك معیدی اولدیغیچون اشعارنده (معیدی) تخلص ایتمشدر . اواخر عمرنده مصرده وفات ایله‌دی . اوج قطعه دیوانی ایله (شمع وپروانه) [١] ، (جواب پنج کنج) ، (کل ونوروز) ، (وامق وعذراء) اسملرنده منظومه‌لری وکتب سبعه‌سی واردر . اشعارنده پك اوقدر ملاحت کوریله‌مزسه‌ده نظم کلامده‌کی اقتداری مسلمدر . آثاری مطبوع دکلدر .

[١] (ذاتی) و (لامعی چلبی) نکده بواسمده منظومه‌لری واردر .

برغزلندن :

طالع نحس اولدیغی چرخ ستمکردنمیدر ؟
باشمه بونجه بلا دلدنمی دلبر دنمیدر ؟

عشقمیدر یا کلیدر بلبللری نالان ایدن
ناله‌سی بزم اهلنك میدنمی ساغردنمیدر ؟

دفتر عشاقه یازمش سنك رقیبی طوتالم
کل سن انصاف ایله جانا اول بودفتردنمیدر ؟

ای «معیدی» کیجه کوندوز کولیوب قان آغلمق
کندی کندندن میدر یوقسه کوزلردنمیدر ؟

مقالی مصطفی بك «آلاشهری»

مشاهیر شعرادن برذات اولوب (آلاشهر) لیدر. منشی مشهور (ویسی افندی) بوذاتك همشیره زاده‌سیدر . تحصیلنی استانبولده (عرب زاده) دن اکمال ایتمشدر . (۹۹۲) ده وفات ایدرك (ادرنه قاپوسی) خارجنه دفن ایدلدی . حسن چلبی قولنجه اسکدارده مدفوندر . (مرتب دیوانی) اولدیغی کشف الظنونده مذکوردر .

ابیاتندن :

« مقالی » طعن اعدادن نه غم ارباب عرفانه
آتارلر طاشی البته درخت میوه دار اوزره

بیتی ضرب مثل حکمنده‌در .

برغزلندن :

یاردن خرسند و اعدادن ملامت دیده‌یز .
شاکرز کلدن و لیکن خاردن رنجیده‌یز

حاصلی چکدك کریبان تعلقدن الی
سرو کبی کوشهٔ عزلتده دامن چیده‌یز

بزكه نقش اولدق «مقالی» حلقه حلقه داغله
روی یاری كورمكه باشدن آیاغه دیده‌یز

(حسن چلبی) نك آلاشهردن برمقالی دها ایرادی اثر ذهول اولسه كركدر .

دامن همت درازاما طلب كوتاه دست   رتبۀ ادبار عالی پایۀ اقبال پست

بیتی فضولینك :

سایۀ امید زائل آفتاب شوق وكرم   رتبۀ ادبار عالی پایۀ تدبیر دون

بیتندن مقتبس ویا اثر تواردر .

مشامی « قونوی »

طریق مولوی سالك وشاعرلرندن بر ذات اولوب (قونیه) لیدر . زعمادن ایكن ترك مسلكله درویش اولدی . (٩٩٣) ده (قونیه) ده ارتحال ایله‌دی. عارفانه وعاشقانه اشعاری واردر . مشهور مسبعنك مطلعندن :

شول دمكه روح طائر قدس آشیان ایدی
جان بلبلنه كلشن وحدت مكان ایدی
كان خفاده جوهر جان بی نشان ایدی
كتم عدمده عالم وآدم نهان ایدی
خلوتسرای سرده كوكل كامران ایدی
بر جان ایدی همان وبر اول یار جان ایدی
دملر او دملر ایدی زمان اول زمان ایدی

بو مسبعك تكمیلی (معرفتنامه) ایله (فائق رشاد بك) ك (تاریخ ادبیات عثمانیه) سنده مندرجدر .

مردی عبدالمعلوم افندی

شعرای قضاتدن فاضل بر ذات اولوب (بودین) دفترداری (استانبولی علی چلبی) نك مخدومیدر . علی الاصول اكمال تحصیلدن صوكره مسلك قضایه سالك اولدی . (٩٥٦) ده

(اوسكوب) قاضيسى ايدى . مرتب ديوانيله (تحفة السلام) اسمى ويرديكى ابيات اربعين ترجمه‌لرى واردر .

مطلعندن :

بسمله چونكه اسم اعظمدر لاجرم حرز جان آدمدر
بسمله كيم طلسم سبحاندر كردن كفره تيغ براندر
بسمله اولدى آية قرآن كيتمه‌سون دلدن ايله‌وردزبان
بسمله اولسه ابتداء سخن خيراولور آخرانتهاى سخن
بسمله‌يله اولور سوزه بنياد بسمله‌در ايدن سوزى آباد

حسن چلبى تذكره‌سنده عاشقانه بر غزلى مندرجدر .

مراد خان ثالث « سلطان »

سلاطين عثمانيه‌نك شعراسندندر . (اسرار نامه) [١] ، (فتوحات الصيام) اسمنده اثرلرى اولديغى كبى نسخه‌سى اياصوفيه كتبخانه‌سنده محفوظ اولان برده (ديوان اشعار) ى [٢] واردر . رحلتلرى (١٠٠٣) ده تربه‌لرى اياصوفيه جامع شريفى يانندەدر . علم خطه‌ده واقف ايديلر . عالى افندى (مناقب هنروران) نى نام همايونلرينه توشيح ايلمشدر . فاضل محترم دياربكرلى على اميرى افندينك تأسيسنه موفق اولدقلرى (ملت) كتبخانه‌سنده عربى وفارسى ديوانلرى اولديغى كبى برده تورجكه ديوانلرى واردر .

نعتندن :

جمالك بر نظر سير ايله‌ين اى شاه خوبان
محققدر قيلور دنيا وعقبادن استغنا

(نوعى افندى)نك (خصوص) شرحنده كوريلان متصوفانه منظومه‌سندن :

و فرق بعد فرق ثم فرقاً
ووصل بعدوصل ثم وصلاً
و اسم بعد اسم ثم حقاً
وحق كل ذات الحق فعلاً

---

[١] شيخ شمس الدين سيواسى طرفندن شرح ايدلمشدر .
[٢] بو اثرك برده شرحى واردر .

بر غزلندن :

باك دامن اولەرق طوت يوري بر باك اتكن
جامع العقل اولوب الدن قومه ادراك اتكن

مصطفى چلبى « كوچوك — طوسيەوى »

علما وشعرادن اولوب (طوسيه) ليدر. (اخلاق السلطنه) عنوانلى علم اخلاقه متعلق بر اثرى ايله (ثلجيه) منظومەسى واشعار سائرەسى واردر . وفاتى (١٠٠٤) ده مرقدى استانبولده (قورشونلى تربه)دەدر. اشعارنده (طوسى) تخلص ايدردى .

ابياتندن :

سركوينده اولورسه نوله اشكم سائل
صوكبى اول بوبى سرو آلچغه اولدى مائل

منطقى احمد افندى

مشاهير شعرا وزمرۂ قضاتدن اولوب (زين الدين نخجوانى) نك مخدوميدر. تولدى شامدەدر. استانبوله ورودندن برمدت صوكره (حلب) بعده شام قاضيلغيله بكام اولمشدى . (١٠٤٤) ده برقيمت بيلمزك سعايتيله وفقط (ان البلاء مؤكل بالمنطق) مظهريتيله مقتولاً وفات ايتدى . مطبوع ديوانچەسى قوۂ طبعنه دلالت ايدر .

ابياتندن :

سايەسين درويش بى برك ونوادن دورايدن
صاقلاسين آرايش تابوته نخل قامتك

جان كيتسەده كيتمز اثر داغ محبت
پروانۂ عشقك يانار اوستنده چراغى

حلبه كيديشنى شو قطعه ايله نقل ايديور :

شامده بيلمديلر قيمتمى هجرت ايتدم حلب الشهبايه
خرلرك جيفتۂ ازعاجندن التجا ايتدم اوكوز پاشايه

مرىدى « آيدينى »

قوى طبيعت ، متصوف بر شاعر اولوب (پند رجال) اسمندەكى اخلاقى منظومەسنك نهايتندە (آيدين) ايلندن اولديغنى ذكر ايدييور .

(پند رجال) ك مقدمەسى :

حمد اول اللهەكە رحماندر هم رحيم و منعم و منـاندر
يردەكوكدە امر آنكدر حكم آنك جان وتندە لطف آنكدر قهر آنك
يوقدر اكا مدير ياوزير اولدرر سلطان اكبر بى نظير
قالدى عاجز جملە افهام وعقول ذاتنك كنهندە اى صاحب اصول

سابق الترجمە (درويش نيازى) يە نظيرە مقامندە يازديغى (منصور نامۀ حلاج) مقدمەسى :

اول آنى ايدەلم كيم حقدر اول حى و باقى واحـد مطلقدر اول
اول كيم عالم يوغيكن وار ايلەدى قدرتن عالمدە اظهـار ايلەدى
قدرتندن ظاهر اولدى جملە ايش حكمتيلە بولدى عالم پرورش
ظاهر اولدر باطن اولدر بى كمان آندن آرتيق كيمسە يوقدر جاودان
ملك آنكدر قول آنكدر ايش آنك جملە جانلردە اولان جنبش آنك
هم جهـان فخرى « محمد مصطفا » اول حبيب الله اول كان صفا

(پند رجال) منظومەسنك بر نسخەسى طرف عاجزيدن (ازمير) دە (كمر آلتى) كتبخانەسنە اهدا قيلنمشدر . (منصورنامە) نك نسخەسى‌دە (اندرون همايون) دە (رواق اوطەسى) كتبخانەسندە موجوددر . اون قاپانـدەكى (امير بخارى) دركاه شريفى كتبخانەسندە (مولد نبى) مجموعەسندە بردە(مولد شريف منظومەسى) منظور عاجزى اولدى .

معينى « استانبولى »

زمرۀ قضاتدن واونجى قرن هجرى شعراسندن اولوب شهريدر . اشعارى شوخانە ورندانەدر.

ابياتندن :

كچ اى واعظ صراطك خوفك آكە لطف حق چوقدر
كچنلردن ايشتدك بزكە آندە قور قواق يوقدر

عشـق ایله کسب ایدر کشی عرفان جاودان
عقـل آلت ملاحظـه در آراده همان

کوینه ملك دلی وقف ایده‌رم دخل ایتمه
کوکلمك سـن متولیسی دکلسـك صوفی

مثالی حسن چلبی « ادرنه‌لی »

ارباب حرفتدن ایکن کسب کمال ایلیه‌رك اصحاب معرفتدن اولمشـدر . غیر مطبوع دیوانی واردر. (ادرنه)لی اولوب (هیچ دهره مثالی کلیه حیفا) مصراعنك دلالتی اولان (۱۰۱۷)ده استانبول‌ده وفات ایله‌دی. (یکی قپو مولوی خانه‌سی)رهکذارنده مدفوندر .

ابیاتندن :

سـنده بر عالم وار ای اسـکندر یوسـف لقا
باقدیغك مرأت اولور آیینـهٔ عالمنما

قیوب کوینده کوکلم راه عشقك اختیار ایتدم
کوکل قالسون بکم یول قالماسین دیرلر مثلدر بو

معیدی محمد افندی « استانبولی »

فضلادن (معید زاده افندی) نك مخدومیدر (حسن چلبی) تذکره‌سنده مذکور بروجه آنی غزلی معنیدار وشاعرانه‌در :

نوش ایدن دلتشـنه جانا جرعهٔ لعل ترك
آدین آکماز بر دخی عالمده آب کوثرك

آلمـازم کحل جلایی نور چشمم عینمه
تو تیـای دیدهٔ اعیان ایکن خاك درك

آرزوی بوی زلفکدر شها سـنبل کبی
خاطرك هردم پریشـان ایله‌ین عاشـقلرك

موقوفاتی محمد افندی « میدیللیلی »

ارباب قلم واصحاب علمدن سیاسی برذات اولوب (میدیللی) آطه‌سندندر. تفصیلی (رئیس الکتاب ـ خارجیه ناظری) لرك تراجم احوالنی مبین اولان مطبوع (سفینة الرؤسا) ده محرر ترجمهٔ حالندن مستبان اولدیغی وجهله فلکك کرم وسردینی طاتمش طالعسزلردندر . (١٠٦٥) تاریخنده(ابشیرپاشا) غدریله (ازنیق) ده اجل قضایه اوغرادی.(موقوفات)اسمیله معروف مطبوع (ترجمهٔ ملتقی) اثر همتیدر . (تلخیص جامع الکبیر) ی ده ترجمه ایتمشدرکه برنسخه‌سی (شهید علی پاشا) کتبخانه‌سنده واردر . (صدرالشریعه) یی ده ترجمه ایتمشدرکه بونکده نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده‌در . (ملتقی) (١٠٦٦) تاریخنده (محمود بن عبدالوهاب حمیدی) طرفندن ده جمله‌جمله ترجمه ایدلمش‌سه‌ده طبع ایدلمه‌مشدر. مترجم (حمید ایلی) دینیلن (اسپارطه) سنجاغندندر .

مذاقی سلیمان دده « بوسنوی »

شعرای مولویه‌نك سرامدانندن اولوب (بوسنه) لیدر.. (چکلدی بزم دنیادن مذاقی) مصرعنك دلالتی اولان (١٠٨٦) ده (غلطه مولویخانه‌سی) نده وفات ایله‌دی . (نشاطی) دده‌نك (صوکره) ردیفلی غزلنه سویله‌دیکی نظیره‌دن :

صونار بر جام مملو بیك تهی پیمانه‌دن صوکره
دوتر وفق مراد اوزره فلك اماندن صوکره

شعرای مولویه ایچنده (جوری ، نشاطی ، فصیح دده) دن صوکره برنجی مرتبه‌ده بر شاعر اولوب مرتب دیوانی واردر .

موسی افندی

طبیعت شعریه‌یه مالك علمادن اولوب (١١٦٤) تاریخنده (چرنان) ده ناصح ایکن اخلاق وتصوفدن باحث (نور الوهاج) اسمنده بویوجك بر منظومه میدانه کتیرمشدر . منظوماتنده قوللاندیغی مخلص (امانی) در . آثار سائره‌سی‌ده اولدیغی آکلاشیلامقده‌در .

(نور اوهاج) ك برنسخه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده‌واردر . مطلعی بودر :

حمدنا الله ذالنعمـاء و لاالمنـان الا هو
وصـلينا على فوق الانبيـاء مولا هو

دخی بزدن صلاتیله سلام اولسون على التوقير
اولار اوزره کیم آنلردر اوشاهه عزوغرا هو

الا یاایهاالاخوان سزکچون در ایله مرجان
نثار ایدوب قیلام دیوان پذیرانه دیکوز یاهو

میری حسن افندی « بودین — یشلی »

علما و نکته کویان شعرادن اولوب (بودین) لیدر . (آلای بکی زاده) شهرتیله بنامدر . (۱۱۰۲) ده مملکتنده وفات ایتدی . غیر مطبوع مرتب دیوانی واردر .
ابیاتندن :

عاشق اولورمی هیچ غم دلداردن جدا   پروانه کبی شمع شرربادن جدا
قدس آشنای مجلس کروبیان اولور   بر دل اولونجه پردهٔ پندار دن جدا

پادر کل زندان غم اولدم کدرم یوق   سرتا بقدم آتش عشقم شررم یوق
پاکیزه دل وپاك نهاد ایله جلیسم   نادان دنی خلقتنه اصلا نظرم یوق

منیف مصطفی افندی « آنطاکیه‌لی »

عثمانلی شاعرلرینك مشهور ومقتدرلرندن اولوب (آنطاکیه) لیدر . استانبوله وصولنده مالیه مأموریتنه کچمش ایدی . برآرالق سفارتله ایرانه کیتدی . مرتب دیوانی ومنظوم (حدیث اربعین شرحی) مطبوعدر . (۱۱۵٦) تاریخنده وفات ایده‌رك اسکداردن دکز کناریله حیدر پاشایه کیدن یولك کنارینه دفن ایدلدی . زادهٔ طبعی اولان بررباعینك (رب ارنی الحق وزدنی علما) مصراعنی نقش خانم ایله‌مشدی .

ابیاتندن :

دیمسر رشتهٔ مقصودی اهل جاهدن بولسون . کوکل اسبابه ایتمز التجا اللهدن بولسون

روشن دلان نور حقایق بو عالمك هر ذره سین بر آینهٔ پر عبر بولور

کفت وکوچوق صددعشقده جمهوره کوره حق کندکده آرا مذهب منصوره کوره

اولجه (هزاری) مخلصیله تخلص ایدردی . حتی بو مخلصله منثور (فتحنامهٔ بلغراد) ی واردر . مؤخراً (وقعه نویس راشد افندی) نك تسمیه‌سیله (منیف) تخلص ایتمشدر .

بر غزلی :

نه ممکن استقامتله اوله تزویر بر پرده دکلدر قابل الفت کمان وتیر بر پرده
کورن اول غمزهٔ مرد مشکار وچشم شوخك دیر عجبدر ایتمش آمیزش غزال وشیر بر پرده
اولورمی کارکر حیلوات تدبیر عقل اولسه اکر صورتنما آینهٔ تقدیر بر پرده
کلور الله اکبر یادمه محراب ابروسی نه دم کوش ایلرم آوازهٔ تکبیر بر پرده
معانیٔ تجلی نامهٔ تکوینه امعات ایت نمایان اولمامشدر وسمهٔ تکریر بر پرده
اولان رمز آشنای صحبت خضر وکلیم آکلار که اولماز جمع عشق وعقل پرتدبیر بر پرده
« منیفا » خاك پاك شهر استانبولدن غیری دکل ابیات نظم ایتمك روا تعمیر بر پرده

مصطفی خان ثالث « سلطان »

سلاطین عثمانیه شعراسندن اولوب شعرده مخلصلری (اقبالی) در . (١١٨٧) ده ارتحال ایدەرك (لالەلی) ده بنا کردەلری اولان جامع شریف قربندەکی تربەلرینه دفن ایدلدیلر . رمضان شریفده اجرا ایدلمکده اولان حضور درسلرینه زماننده ابتدار ایدلمشدر .

بر مناجاتندن :

شمدیلك «اقبالی» دالدم عمیق حیرته لطف ایدوب دستمی ال یارب دوشدم کربته
دیلرایسەك قوی جحیمه دیلرایسەك جنته انبیای مرسلین ایچره خجیل ایتمه بنی

مشعلەجی زاده اسعد بك « استانبولی »

ارضروم والیلکنده وفات ایدن (مشعلەجی ابراهیم حفظی پاشا) نك مخدومی اولوب

استانبولده یتیشن دکرلی شعرادندر . تاریخ وفاتی (جنت ایچره قیله اسعد بکی همدم سعدا) مصراعنك منطوقنجه (١٢٠٨) اولوب قبری ادرنه قپوسی خارجنده اوتاقجیلرده (صیرت تکیه) دنیلن محلده‌در .

ابیاتندن :

اوکرن لسان عصر ورسوم زمانه‌یی
باق طبع ناسه حاله مناسب تکلم ایت

مکی محمد افندی « شیخ الاسلام — استانبولی »

علماء وشعرانك متحیزلرندندر . پدری مکه ملاسی ایکن اوراده تولد ایتدیکندن (مکی) تخلص ایتمشدر . مؤلفاتی (قصیدهٔ برئه‌یه توسل اسمیله شرح) که تورکجه یازیلان شرحلرك مفصل ومکملیدر . (اوائل بیضاوی‌یه حاشیه) ، (مباحث حمد وشکره متعلق رساله) ، (مرشد الوارثین فی احوال الاربعین) (اصول فقهدن اقسام نظمی مبین رسالهٔ ترکیه) و (توضیحدن مقدمات اربعه اوزره رساله) ، (مرتب دیوان) اولوب وفاتی (١٢١٢) تاریخنده ، قبری فاتح جوارنده شیخ الاسلام (بهائی افندی) تربه‌سنده‌در . مشایخ فصلنده ذکری سبق ایدن (اشرف زاده عزالدین افندی) دن ، بوذاتك ارتحالنده (نجار زاده محمد صدیق افندی) دن منتسب طریقت ایدی .

ابیاتندن :

بالا نشین رفعت اولان کرچه چوقسه‌ده
بوعالم ایچره آز بولنور اهل حال اولان

مصارعندن :

کتاب فن عشقی ایله‌مك تفسیر مشکلدر

مشتاق مصطفی افندی « شیخ ــ بتلیسی »

شعرای عاشقیندن وطریقت قادریه مشایخندن بر ذات اولوب (بتلیس) لیدر . برآرالق استانبوله کله‌رك ایوبده (سلامی درکاهی) مشیختنده بولوندی . بعده وطننه رحلتله (١٢٤٧)

تاریخنده موشده شهیداً ارتحال ایتدی . مرتب مطبوع دیوانی ایله (آثارمشتاق اسرارعشاق) ، (مکتوبات کیمیای مشتاق) وفارسی (بهارنامه) اسملرنده آثار غیرمطبوعه‌سی واردر .

عاشقانه برغزلی :

اسرار عشقه محرم اولان بی زبان اولور — رمز ایله پادشـاه دله ترجمان اولور
بر دل که تختگاه شهنشـاه عشق اوله — مرآت حسن پاك شه لامكان اولور
بر سـینه کیم مکون اسرار حق اوله — رشك آور نشیمن باغ جنان اولور
مردودخلق عالم اولان مرد حق‌شناس — انجام‌کار مقبل هر دو جهان اولور
« مشتاق » نور لمعهٔ دیدار اولان کوکل — شمع حریم شنشـنهٔ عارفان اولور

ماهر نعمان بك « آغریبوزی »

موالیدن (آغریبوزی عثمان رشـید بك) ك مخدومیدر . زماننده شـعر وانشـاده تمیز ایدنلردندر . کتابت خدمتیله باب عالیده ایفای حسن خدمت ایله‌دی . (١٢٥٩) ده ارتحال ایده‌رك ایوبده (بستان اسکله‌سی) نده عمارت قارشوسنده مدفوندر. (منشآت) ودیوانی مطبوعدر.

برنعتندن :

ایاشاه رسالت نوربخش کن فکان سین سن — سریر آرای بعثت پادشاه انس وجان سین سن
وجودك منتخبدر نسخهٔ اعجاز دن اول — خوشا دیباجه بند صفحهٔ آخرزمان سین سن

برغزلندن :

الینه کیرسـه‌ده کاشـانهٔ اقبال جهـان — رخنه‌یاب اولمه‌یه ماهر صاقین ارکان ادب

مشهوری احمد افندی « سلانیکی »

زماننده شعر وانشـاجه تمیز ایدن کتبهٔ اقلامدن اولوب طبعی لطائفه میال ، رند مشرب برذات ایدی . دیوانی مطبوعدر . (١٢٦٨) تاریخنده مملکتی اولان (سلانیك) ده ارتحال ایتدی. (کله‌مریه) قاپیسی خارجنده مدفوندر .

مصارعندن :

عاقلان تا سوز محلن بولمادقجه سويلەمز

دولت اولماز آدمه عالمده استغنا كبى

موجب صحت اولور خستەيه شادى وفرح

محوى محمد محى الدين افندى « رهاوى »

السنهٔ ثلثەده انشا وشعرده مقتدر ، فاضل برشاعر اولوب (اربيل) دندر . سابق الترجمه (زهاوى افندى)دن مجازدر . (١٢٨٩) ده استانبولده ارتحال ايلەدى . ايوبده (كاشغرى دركاهى) بوقوشنده مدفوندر . آثارى : (مقتبسات محويه) حكمت اخلاق وتصوفدن باحث اولوب غير مطبوعدر . (روضة المعارف) رسالهٔ موقوتەدر. (مضبوطة الفنون) كذا .

معلم ناجى عمر افندى « استانبولى »

شهرى الاصل اولوب بر مدت اوفاق تفك مأموريتلرله طشرەدەبولوندقدن صوكره استانبوله عودتله آثار اديبانه نشرينه باشلادى. مكتب سلطانى وحقوقده ادبيات معلملكنده بولونمشدر . قرق درت ياشلرنده ايكن (١٣١٠) رمضاننده استانبولده ارتحال ايدەرك (سلطان محمود عدلى) تربەسى حظيرەسنه دفن اولوندى .

قواعد لسانيه وادبيەيه وقوفى قوهٔ شاعرانەسندن زيادەدر . اواخر عمرنده (وقعه نويس آل عثمان) مأموريتيله مبجل اولمشدى . بو خدمته تعيين اولونديغى متعاقب شهنامه طرزنده تحريرينه باشلاديغى منظوم عثمانلى تاريخندن آنجق بر قاچ پادشاه يازابيلمشدر . سعيدبك افندى صاحب ترجمه حقنده (ناجى مرحوم اساساً بر دفينهٔ فضل وادب اولديغى كبى اشعاريمزك لطافت حقيقيەسنى محافظه ايدنلرك بقية السيوفندن اولديغى جهتله دخى وفاتى بيوك ضايعاتدن اولان بر شاعر شيرين زبانمز ايدى) ديمشلر ايدى . عطا بك افندى‌ده : (نثرنده‌كى سلاست اكثرى ترجمەلرنده‌كى موفقيت ، عثمانلى نحوينه ايتديكى خدمت عموماً مسلم اولسه گركدر) ديورلر .

مطبوع آثارى :

(معماى الهى) ، (اعجاز قرآن)، (اصطلاحات ادبيه) ، (فروزان) ، (آتشپاره) ،

(شراره)، (ابن الغازان)، (اسـامی)، (مجموعهٔ معلم)، (محمد مظفر مجموعه‌سی)، (معلم)، (سانحات العرب)، (مدرسه خاطره‌لری)، (نوادرالاکابر)، (سانحات العجم)، (مکتوبلرم)، (ترجمهٔ امثال علی)، (لغات عثمانیه)، (سـنبله)، (صـائبده سوز)، (تعلیم قرآن)، (نمونهٔ سخن)، (انتقاد) بشیر فوأدله مشـترك، (شویله بویله) شیخ وصفی ایله مشـترك، (عبیدیه)، (ترزراکن) امیل زولادن مترجم، (ترکیب بند)، (مترجم)، (حکم الرفاعی)، اشبو آثاردن خصوصیله (مجموعهٔ معلم) و(اصطلاحات ادبیه) قواعد ادبیه ایله متوغل ذواته لازمدر .

توحید باریسندن :

الله که موجـد جهـاندر   هر درلو نقـایدن عیـاندر
کثرتده هزار رنکه کیرمش   هرمظهره بشقه رنك ویرمش
بولمـاز او تجلیـات غایت   اعداد نصـل بولور نهایت
توحیدی سور اوخالق روح   بردر بر او بی نیـاز سبوح
الله ندر دیجـه غـافل   الله دیوب خوش اولور دل

ابیاتندن :

دامنن دست طابدن قویمه دولتجوی ایسـه‌ك   معرفت ارباب اسـتعداده دولت بخش اولور

حق پرستم عرض اخلاص ایتدیکم درکاه بر   بر نفس توحیـددن آیرلمـادم الله بر

اختلافاتیـله اوغراشـمقده دهرك ذوق یوق   ذوق آنك مرصـاد عبرتدن تماشـاسنده‌در

معرفت التفاته تابعدر   مشتریسز متاع ضایعدر

آثارینه دائر ایضاحات

(١) اصطلاحات ادبیه : اسمنك دلالتی وجهله قواعد ادبیه اصطلاحاتنی مبین اسـتفاده‌لی براثردر . مع التأسف یالکز برجلدینی نشر ایده‌بیلمشدر .

(٢) مجموعهٔ معلم : مکتب سلطانی وحقوقده تدریس ایتدیکی ادبیـات عثمانیه درسلرینك تقریرلرینی، شعرای عثمانیه‌دن برخیلیسنك تراجم احوالیله منتخب شعرلرینی، عربجه، فرسجه، فرانسزجه‌دن فائده بخش ترجمه‌لری حاوی اولوب آلتمش جزء نشر ایدلمشدر .

(٣) اسامی : معذیل (٨٥٠) قدر مشاهیرك مختصر، مفید تراجم احوالنی مبین اولوب برجلددر .

(٤) لغات عثمانیه ـ لغت ناجی : کتابه وتخصیص مکاتب شاکردانه الزم ، استفاده بخش براثر اولوب جلد ثانیسی ، مرحومك محبلرندن وادبای عصردن (مستجابی زاده عصمت بك) طرفندن اکمال ایدلمشدر .

(٥) معلم : جرائد یومیه‌دن (ترجمان حقیقت) جریده‌سی محرراديبسی ایکن یازدیغی تنقیدات ادبیه‌یی حاویدر .

(٦) امثال علی : (امام علی المرتضی کرم الله وجهه ورضی الله عنه) نك حروف هجا ترتیبی اوزره اقوال علیه وحکیمانه‌لرینك ترجمه‌لرینی مبین اولوب (کتابخانۀ ابوالضیا) جزؤلری میاننده نشر اولونمشدز .

(٧) موسی بن ابی الغازان ـ حمیت : (ابن الغازان) ك حمیتی ، حماستنی مبین منظوم براثردر.

(٨) سانحات العرب } آثار عربیه وفارسیه‌دن منظوم و منثور بعض تراجم ایله مطالعات
(٩) سانحات العجم } ادبیه‌یی حاویدر .

(١٠) مکتوبلرم : احبابنه ، شاکردانه یازدیغی مکاتیبی حاویدر .

(١١) صائبده‌سوز : شعرای ایرانیه‌دن تخصیص تشبیهاتیله امثالیله ، شهرت شعار اولان (صائب) حقنده مطالعات وتنقیداتی حاویدر .

(١٢) نوادرالاکابر : اکابر امتك اقوالندن ، احوالندن باحثدر .

(١٣) آتشپاره }
(١٤) شراره } اشعارینی حاوی رساله‌لردر .
(١٥) فروزان }

(١٦) حکم الرفاعی : پیرطریقت سیدنا (احمد الرفاعی) نك بعض اقوال علیه‌لری ترجمه‌لرینی حاویدر .

(١٧) سنبله : قسم اولی بعض مکتوبلرله ترجمه‌لردن مرکب ، قسم ثانیسی ایسه صاحب اثرك حیات صباوتنی مصوردر .

(١٨) محمد مظفر مجموعه‌سی : بر مجموعۀ قواعد ادبیه اولوب ناقص قالمشدر .

(١٩) معمای الهی : بعض سور قرأنیه ابتدالرنده اولان مقطعات حقنده اکابر امتك مسروداتندن خلاصه ایدلمشدر .

(٢٠) اعجازقرأن : (اعجاز قرأن) ه دائر مفید ومختصر بر اثردر . (فخررازی) نك (سورۀ فاتحه) تفسیرنده (اسرار عقلیه) سر لوحه‌لی بر مقالۀ حکیمانه‌سنك خلاصۀ ترجمه‌سیدر .

(٢١) تفسیر سورۀ اخلاص : بوده باشلیجه تفسیر کبیردن خلاصه ایدلمشدر .

(٢٢) ذات النطاقین ـ ابن زبیر : منظوم بر وقعۀ تاریخیه‌در .

(٢٣) دمدمه : رجائی زاده اکرم بکك (زمزمه) اسمنده‌کی اثرینه مقابلةً یازلمش بر مجموعهٔ انتقادیه‌در .

(٢٤) مخابرات ومحاورات : احمد مدحت افندی‌ایله محاوره‌لرینی حاوی مکاتیبدن متشکلدر.

(٢٥) خرده فروش : قواعد وفوائد ادبیه‌دن باحثدر .

(٢٦) عثمانلی شاعرلری : شعرای عثمانیه‌دن (احمد پاشا ، باقی ، شیخ الاسلام یحیی افندی ، خاقانی محمد بك ، خواجه نشأت ، سید وهبی ، سنبلی زاده وهبی ، نوعی زاده عطائی ، احمد منطقی ، شیخ الاسلام عبدالله وصاف افندی ، آنطاکیه‌لی منیف ، سلیمان نحیفی ، شیخ‌الاسلام عارف حکمت بك) لك تراجم احوالیله اشعار منتخبه‌لرینی حاویدر . ایکی جزئی نشر اولونه‌بیلمشدر .

(٢٧) هدر : دور استبدادی مصور درت فصل اوزره مرتب تیاترودر .

(٢٨) تاریخ آل‌عثمان : یالکز مقدمه‌یی حاوی‌اولوب برنسخه‌سی (ییلدیز سرائی) کتبخانه‌سنده واردر .

ای مزار ترك ، صفوتخانه سك خوابگاه شاهسك ، شاهانه‌سك
افتخار ایت ، ای سرای معنوی شاه ترکان سنده اولمش منزوی
ای سلیمان شاه ! متدازیکز شاکر اولاد فیض آثاریکز
اولدی اخلاصکله فخر دود دمان اوغلك ارطغرل کبی بر قهرمان
آفرین ارطغرله ، یارانته آفرین ارطغرله ، عثمانته
شانمز عثمانسز اولماز ، شانلی‌یز بونجه میلیون خلق هپ عثمانلی‌یز
واقعا عثمانلیلقدر شانلیلق بیلمه‌لی اما ندر عثمانلیلق

« غازی ارطغرل بك منظومه‌سندن »

ای فرات ای تیمهٔ شط العرب ، سنده موج اورمقده هم غم هم طرب !
دیر کن ، ایتدك حزنه مستغرق بنی ؛ قرب (صفین) دن کچر کوردم سنی .
امر عشقه انقیاد ایتدم ینه ، حیدر کراری یاد ایتدم ینه .
رهگذارکدر دیار کربلا ، یاد اولنسون شهریار کربلا .
کربلا یادیله جان آکاه اولور . هر نفس یا آه یا الله اولور .

ایشته الك حیرت فزا برهانله ، بعدازین لازمی كیتمك بابله ؟
باق نه استغراقه سوق ایتدك بنی ، كوز یاشی ظن ایلیور چشمم سنی !

§

ذكره شایاندر فراتك هر یری ، بن كه بر تركم اونوتمام جعبری .
ترك اولان نعمتشناس اولمق كرك ، وار یری كیتسهم (مزار ترك) دهدك .

محمود جلال الدین پاشا « استانبولی »

(چورلیلی علی پاشا) احفادندندر . كتابت رسمیهده‌كی قدرت قلمیه‌سی مسلم اولوب شهیردر . بك كنج ایكن باب عالیده خدمات تحریریه‌ده قوللانیله‌رق بالآخره مالیه و نافعه نظارتلریله والیلك كبی مهام اموره دولتده بولوندی . (١٣١٦) تاریخنده استانبولده وفات ایتدی . بشیكطاشده (یحیی افندی) درگاهنده مدفوندر . آثار مطبوعه‌سی (روضة الكاملین) اسمنده‌كی (شرح شقیقنامه) ایله (منشآت) ، (مجموعهٔ اشعار) در . بر ده (مرآت حقیقت) اسمنده (١٢٩٣) روسیه سفری وسائره‌یی مبین اوچ جزء مطبوع تاریخچه‌سی واردر . (شقیقنامه) اولجه (عبدالله محمد ابن احمد) اسمنده بر ذات طرفندن دخی شرح اولونمشدر . بر نسخه‌سی (یكی جامع) كتبخانه‌سنده موجوددر . (شقیق نامه) تاریخ ادبیات عثمانیه نامنه یالكز بر كره كوریله‌جك آثاردن اولوب زمانمزده شایان تقلید دكلدر . (شقیق نامه) ایله (حاجی شفیق افندی) حقنده مورخین فصلنده ایضاحات لازمه مندرجدر .

ابیاتندن :

مرآت دل كه صورت اخلاصی كوسترر
وارسته‌در عكوسی ریا و رسومدن

مصارعندن :

بر مسافرخانه‌در انسانه بو كهنه رباط

مقبوله لمعانه خانم « استانبولی »

عصرمزده استانبولده یتیشن عثمانلی ادیبه‌لرینك الك كزیده‌لرندن معدود نظم و نثرده‌كی اقتداری

مسلم ایدی . (١٣١٦) تاریخنده وفات ایتمش و جوار حضرت خالدده (سیاوش پاشا) تربه‌سی قربنده ودیعهٔ رحمت الٰهیه قیلنمشدر. مرحومه مابین همایون منسوبیننده وصلحادن (حاجی ابراهیم افندی) نك کریمه‌سی و شورای دولت اسبق باش کاتبی (فوأد بك)ك زوجه‌سیدر . تماماً اخلاق اسلامیه وعثمانیه یه موافق اولمق شرطیله قادینلردن ایلك قیمتلی اثر نشر ایدن کندی اولدیغی کبی وفاتندن صوکره کرك زوجی وکرك بنات نوعی طرفندن تنظیم اولونان منثور ومنظوم مرثیه‌لردن بر کتاب وجوده کلمشدرکه بوکا ایلك موفق اولانده مرحومهٔ مشارالیهادر .

مرحومه‌نك زمان حیاتنك قسم کلیسی خسته‌لقله کچمش و آثارینك بر چوغنی او حالنده یازمشدر . جناب حقه توکلنه وصبر وتحملنه زوجنك یازدیغی مرثیه‌لردن شو قطعه دخی دلالت ایدر:

قطعه

صبر ایله مألوف ایدی ایتمزدی اصلا اشتکا
کورمه مشکن استراحت طوغدیغی کوندنبری
حضرت اللهك اشفاقندن امید ایلرم
جنت عدن اولدی نور دیده لمعانك یری

آثار منظومه ومنثوره‌سندن برقسمی (معکس خیال) عنوانیله طبع اولونمشدر .
فضولینك برمصراعنی تربیع ایده‌رك یازدیغی (صبح سعادت) عنوانلی نشیده‌سندن :

ایردی معراج شریفك تا حریم عزته   طاقتی یتمزدی جبریلك بو رتبه رفعته
نزد پاك کبریاده باق شو مقبولیته   خاکه ایندی کوکدن استقبال ایچون قرآن سکا

برنعتندن :

علو پایه‌که امی دیمکدر اك جلی اثبات
بشر تدریسه قدرتمی بولوردی ذاتکی هیهات
ینه قدرك قدر عالی تعلم ایتدیکك آیات
سنك استادك الله عظیم الشاندر بالذات
آنك چون خواجهٔ کون ومکانسك یارسول الله

قادینلق عنوانلی منظومه‌سندن :

ایدرسه علم ایله اشعاره رغبت   قدینلرجه اولور بر باشقه زینت
درایتدن آلیر نور ملاحت   یورور بر انتظام اوزره معیشت
بچلمش جامه در نسوانه تحصیل   ویرر حسن اداره حسنه قیمت
فقط یازمق کرك اخلاقه دائر   قلم طوتمقلغه کیم اولسه قادر

منیف محمد پاشا « عینتابلی »

وزرای عثمانیه‌دن فاضل برذات اولوب (عینتاب) لیدر. تحصیل وتفیضی مسقط رأسیله ، شام ومصرده‌در . مؤخراً (برلین) دارالفنوننه گیده‌رك استکمال علوم وفنون ایله‌دی .
معارف وتجارت نظارتلریله ایران سفارتنده ایفای حسن خدمت ایتدی . السنهٔ ثلثه‌دن ماعدا غرب لسانلرندنده فرانسزجه ، آلمانجه ، انکلیزجه وروسجه‌یی مکمل صورتده تکلم وکتابت ایدردی. معمرینده‌ن برذاتدر . (١٣٢٨) تاریخنده اسکدار کویلرندن (ارن کوی) نده ارتحال ایده‌رك (صحرای جدید) قبرستاننه دفن ایدلدی .

آثار مطبوعه‌سی :

(١) دستان آل عثمانی، (٢) تلخیص حکمت حقوق، (٣) مدخل علم حقوق، (٤) علم ثروت . (٥) حکمت حقوق [مکتب حقوق درسلرندن متشکلدر] .

آثار غیر مطبوعه‌سی :

(١) ادبیات (یدی کوچوك جلد اوزرینه مرتبدر.) ، (٢) علم اخلاق، (٣) علم روح، (٤) بلاغت ترکیه، (٥) ترکجه منطق، (٦) عربی کلام کبار. (٧) مجموعهٔ اشعارم، (٨) منطق درسلری ، (٩) فارسی اصطلاحات ، (١٠) مشتقات ترکیه ، (١١) فؤاد وعالی پاشالرله کامل بك سوزلری . (١٢) ملاحظات حکمیه ، (١٣) محاورات حکمیه ، (١٤) اشتقاق لغت عثمانی ، (١٥) ایران خاطراتی ، (١٦) ابن بطوطه سیاحتنامه‌سندن مستخرج ترکجه برقسم ، (١٧) ترکی ، عربی ، فارسی لسانلرنده موجود لغات یونانیه ، (١٨) اصطلاحات ترکیه ، (١٩) انکلتره تاریخی: نهایتندن نقصان اولوب خط دستیله محرر نسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده‌در. (٢٠) مقامات حریریدن یکرمنجی مقامهٔ فاروقیه‌نك ترجمه‌سی ، (٢١) بلاغت فعل یاخود بلاغت جسمانیه ، (٢٢) اوروپا سیاحتی اثناسنده استانبوله یازیلان بعض تحریرات .

ترکیب بندی :

مکتب که فیض بخشیدر ابنای امتك　　مکتب که خجله کاهیدر ابکار فکرتك
مکتب که مهد رفعتیدر هر جماعتك　　مکتب که قصر شوکتیدر ملك وملتك
مکتب که رحله‌کاهیدر آیات نصرتك　　مکتب که اك مهمیدر اسباب ثروتك
مکتب که سایه صالدیغی یردر حقیقتك　　مکتب که جلوه کاهیدر اسرار خلقتك
سرمایهٔ سعادتیدر دین ودولتك
بو مدعا مسلمیدر شرع وحکمتك

مکتب دیوب کچمه‌که قدسیدر اول مقام سکاننه مؤسسنه ایله احترام
بیت‌الشرف سزادر اکا اولسه‌ایدی نام ناقص کلانلر آنده اولور لاجرم تمام
لایق دکلمی دینسه آکا قبلهٔ انام مقصود ایسه اکر سکا بر کعبهٔ مرام
اول جانب مبارکه وقتیله ایت خرام کسب کماله صبح ومسا ایله اهتمام

اما مزاج عصره موافق ده اوللی
هم احتیاج خلقه مطابق‌ده اوللی

معموره‌لرده برنچه عالی بنا اولور داخللری مزین اولور دلکشا اولور
سکانی علم و معرفته آشنا اولور هم سعی واستقامت ایله اغنیا اولور
امن ورفاه شامل بای وکدا اولور هرشی‌ده انتظام اثری رونما اولور
کوزلری ضیای حکمت ایله‌روشنا اولور دیللر همیشه مصدر شکر وثنا اولور

مکتب دکل‌ده یانه‌در اسبابی بونلرك
قابلمی اهل جهل اوله اربابی بونلرك

آچ دیدهٔ بصیرتی آفاقه قیل نظر بردر زمانمزده عجایبله سر بسر
هم نوعمز بو نسخهٔ کبری اولان بشر شمشك کبی بر آفتی امرینه رام ایدر
سیر سریع ایله جولانکاهی بحر وبر جو هوایه چیقمه‌ده شاهین تیز پر
بحر محیط قعرینه‌ده قورقوسز اینر یارب دها نه‌لر یاپه‌جقدر دها نه‌لر

مکتب دکلمی منشئی هپ بوبدایعك
اهل کماله ایشته مکافاتی صانعك

ایسترمی سن که ایلیه‌سن بورجکی ادا بورجك نه‌در سنك انی‌کل اوکرن ابتدا
اول جناب حقه اولوا الامره ثانیا ایت صدق ایله اطاعت واخلاص ایله دعا
برده چالش‌که بزده اولان مختلف قوی دائم ایده مراتب اعلایه ارتقا
ایتمز ایسه‌ك بوکا کرکی کبی اعتنا صدق وخلوص وسعیك اولور جملهٔ هبا

برچوق دها وظائفی وار نوع آدمك
مکتبده‌اوکره‌دیر سکا استاد اکرمك

سن‌صانمه کیم بوسوزلری حاشا فسانه‌در یا مقتضای داعیهٔ شاعرانه‌در
یاخود که جر منفعته بر بهانه‌در دیرسه‌ك اکر که بویله دکلدرده یانه‌در
اخلاص وصدق وحب وطندن نشانه‌در تسلیم کردهٔ عقلای زمانه‌در
خلقك یازیق که رغبتی نام ونشانه‌در بیلمز جهانده مایهٔ عز و علا نه‌در

مکتب بیوك خزینه‌سیدر جمله‌نعمتك
مفتاحی سعی و دقتی اهل ذکاوتك

لایق دکلی روح الامین اولسه کاتبی | کرو بیان عرش برین اولسه حاجبی
شاهنشهان روی زمین ده مراقبی | عمری فزون اوله که بو ملکك ده صاحبی
تقدیر ایدر علو مقام مکاتبی | مصروفدر همیشه بوکا فکر ثاقبی
مشهور هم مسلم آنك رأی صائبی | ممدوحدر صفاتی کزیده مناقبی

یاربی حشره دك اوله تختنده برقرار
وارایسه دشمنی اوله مقهور وتار ومار

مختار افندی «کریدی احمد مختار افندی»

فضلا و ارباب قلمدن بر ذات اولوب (کرید) ك (حانیه) شهرنده تولد ایله دی . اکمال تحصیلدن صوکره (باب سرعسکری ـ حربیه نظارتی) دائره سنه انتساب ایله مدت مدیده مکتوبیٔ سرعسکری مأموریتنده و اواخر عمرنده بر سنه یی متجاوز (شیخ الحرم نبوی) خدمت مبجله سنده ایفای خدمت ایله دی . (١٣٢٨) سنه سنده خسته اوله رق استانبوله کلدیکنی متعاقب ارتحال ایله یوب (ملاکورانی) جامع شریفی حظیره سنه دفن ایدلدی . آثاری حکمیات اسلامیه نقطهٔ نظرندن حائز اهمیتدر .

آثار مطبوعه سی : (استمداد) ، (آداب المرید)، (مرأت الشهود لسید الموجود)؛ (معارج سبعه) ، (انتباه قلب) ، (سراج الوهاج فی لیلة المعراج) ، (محاسن اخلاق) ، (مجال فکرت) در. حضرت (شیخ اکبرك) ك ادق آثارندن (شجون المسجون) ایله (مواقع النجوم) نی ده ترجمه ایتمش سه ده طبعنه موفق اوله مامشدر . ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور اولان (بابا نعمة الله) حضرتلرینك تفسیرینك طبعنه همت و دلالت ایله مشدر . السنهٔ ثلثه ادبیاتنه و تخصیص لسان عربی دقایقنه واقف اولمغله برابر لسان تصوفه ده عارف ایدی . اشعاری حکیمانه و عارفانه در . (شیخ اکبر محی الدین) حضرتلرینك آثارینی غدای روح ایله مشدی .

ابیاتندن :

خاطر شکن نفس وهوا اولمغه سعی ایت
خاطر شکنی اولمه صاقین کیمسه نك اما

لاجرم روشن نکاه پرتو تحقیق اولور
مؤمن الغیب (هو الرحمن) صاحبدلان

مظهر بك

مظهر بك وقوف علمی ولسانیسنی وسعت ذکا وعذوبت بیانی سایه‌سنده پك ایی تصرف ایدن کنج ارباب دانشمزدن برذات ایدی. مرحوم (امرالله افندی) طرفندن دفعهٔ ثانیه اولارق، برچوق اصحاب کمالك اشتراك همتیله ، میدانه کتیریلمکه تشبث ایدیلن ومع التأسف برنجی جلدینی متعاقب تعطیله اوغرایان « محیط المعارف » سرمحررلکنه انتخاب ایدیلمش اولماسی مرحوم مظهر بکك قدرت عرفان و چالاکیٔ اذعانه شاهد عادل در . آثار مطبوعه‌سی ایچنده کرك (مصباح الفلاح) نده ، کرك (زبدهٔ علم اخلاق) نده کوستردیکی ترتیب و مطبوعیت ، احاطه ووحدت همان امثالسزدر . کنج دینه‌جك برسنده وفاتی ضیاع عظیمدر . (حرار) شهبندری اولوب ، استانبوله متوجهاً حرکتنده تام واپوره بینه‌جکی برصیره‌ده (١٣٢٨) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایتمش و (جیبوتی) ده ودیعهٔ خاك غفران قیلنمشدر . حبشستانده کرك محافل حکومتجه کرك یرلی اهالی وبالخاصه مسلمانلرجه مظهر حرمت وتبجیل اولماسی اداره واخلاق ، سیاست و معامله اعتباریله‌ده پك قیمتلی بروجود اولدیغنه دلالت ایدر . یوکسك بر معلم ومربی قدرت و صلاحیتی‌ده حائز ایدی .

مرحومك مطبوع آثاری :

(١) عملی ونظری مختصر هندسه .
(٢) کوچوك جوغرافیا .
(٣) علم حساب .
(٤) قرائت اخلاقیه .
(٥) کوچوك عثمانلی صرفی .
(٦) قره سیاحت .
(٧) قطعه سیاحت .
(٨) مصباح الفلاح (مفصل علم حال) برنجی جلد .
(٩) زبدهٔ علم اخلاق (برنجی جلد) .

غیر مطبوع آثاری :

(١) مصباح الفلاح (ایکنجی جلد) .
(٢) زبدهٔ علم اخلاق (ایکنجی جلد) .
(٣) مرآت الهدایه (ایکی جلد) .
(٤) حکمت اسلامیه .
(٥) احکام شرعیه‌نك طبه تطبیقی .
(٦) اصول انشا .
(٧) فن صحیفه‌لری .

مصطفی پاشا « دینی بوتونه مصطفی حلمی پاشا — قیصرلی »

ادبای عسکریه‌دن برذات اولوب (قیصری) نك (طاولسون) قریه‌سنده (آتش حافظ

زاده) احفادندندر . (١٢٨٠) تاریخنده مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره محارباتده بعده اعدادئ عسکری کتابت معلملکنده داها صوکره‌لری‌ده حربیه نظارتنده ایفای وظائف ایله‌دی . (١٣٣٣) ده متقاعداً ارتحال ایتدی. (اسکدار) ده (قره‌جه احمد) مزارستاننده عائله‌سی قبرستانانه دفن ایدلدی . (١٢٩٢) ده مکتب حربیه مطبعه‌سنده طبع اولونمش (دستورالمجاهدین) اسمنده استفاده‌لی براثری ودیندارانه بعض منظومه‌لری واردر.

برنعت شریفندن :

شهنشاه لعمرك تخت نشین ملك ارسلناك
حبیب حضرت مولا مطاع خطهٔ لولاك
سورن یوز آستان پاکنه هیچ فیض بولمازمی
آنکچون عرشه‌نسبتله کریدر قیمت افلاك

ن

نسیمی « سید عمر عماد الدین » [١]

عاشقیندن وآثار شعریه‌سی اشعار ترکیه‌یه رونق ویرن قدمای شعرادن اولوب مشهوردیوان مطبوعندن باشقا برده غیر مطبوع فارسی دیوانی واردر . مطبوع دیوانی نقصاندر . نسخهٔ تامه‌سی (کتبخانهٔ عمومی) ده موجوددر. (٩٠٩) تاریخنده (سلطان احمد هروی) خطیله نفیس خط تعلیقله محرر بر نسخه‌سی ده (آیاصوفیه) کتبخانه‌سنده‌در . بو نسخه‌ده فارسی اشعارینك اکثری‌ده مندرجدر . خط دستیله محرر اولان ترکی دیوانینك (ارضروم) ده (جنت زاده) کتبخانه‌سنده محفوظ اولدیغی مرویدر . مشربی شطحیات صوفیانه‌یه مائل اولدیغی ایچون بعض کلمات پرده بیرونانه‌سندن دولایی (٨٢٠) تاریخنده (حلب) ده بردار ایدلدیکی متواتردر . باخصوص اشعار فارسیه‌سندن مسلك حروف صاحبی [٢] (فضل الله حروفی) [٣] دن

[١] ترکمانی جنس وآمدی دیاردر (عاشق چلبی) .

[٢] حضرت (شیخ اکبر) ك (فتوحات مکیه) و سائرده بسط و بحث بیوردیغی (حروفات عالیات) بوحروفدن باشقا اولوب اسمی کبی عالی وجامع اولدیغی واقفلرینه معلومدر .

[٣] (مناقب الواصلین) ده (شاه نعمة الله ولی) طریقتندن اولدیغی وفقط علم حروفه‌ده آشنا اولدیغی محرردر . (کنه الاخبار) ده دخی بوذات حقنده ایجه ایضاحات واردر .

مستخاف اولدیغی آ کلاشیلدیغی ایچون حقنده بعض کونا قیل وقال اولونمش ایسه‌ده بر چوق عرفا ازجمله (شارح مثنوی صاری عبدالله افندی) (ثمرات الفوأد) اسمنده‌کی اثرنده عشق وعرفانلرینه شاهددر . (خداوندکار) غازی دورنده بروسه‌یه‌قدر کلدیکی منقولدر . (نصیبین) لی اولدیغی یازمه بردیوان ظهرنده کورولدی .

ابیات عاشقانه‌سندن :

منصور کبی جوشه کلیر سویلر اناالحق
هر عاشق صادقکه بو میخانه‌یه اوغرار

فارسی دیوانندن :

طالب توحیدرا باید قدم بر لازدن — بعـد زان در عالم وحـدت دم‌الا زدن
رنك وبوبی ازحقیقت ازبدست آوردهٔ — چون کل صدبرك باید خیمه برصحرا زدن
ای«نسیمی» با مقلد سرحق‌ضایع مکن — از تجلی دم چه حاصل پیش نا بینا زدن

(منصور اناالحق سویلدی ، حقدر سوزی حق‌سویلدی) دیمش اولدیغی کبی بروجه‌آتی جواب منظومی‌ده کندیسنه نصیحت ایدن برادری (خندان) ه کوندردیکی مرویدر .

دریای محیط جوشـه کلدی — کون ایله مکان خروشـه کلدی
سرازل اولدی آشـکارا — عاشـق نیجه ایله‌سـون مدارا
برکوك آره‌سی حق اولدی مطلق — سویلر دف وچنك هپ انا الحق

فارسی ترجیع بندی مطلعندن :

مـا مظهر ذات کبریاییم — ما جام جم جهـان نمـاییم
ای تشـنه بیا که در حقیقت — ما آب حیـات جانفزاییم
ای در غلط ازره دوبینی — ایا توکجـا و ما کجـاییم
معلوم شودکه غیر حق نیست — از چهره نقاب اکر کشاییم
مارا عدم و فنـا نباشـد — زان روی که عالم بقاییم
ای طالب صـورت خدا — چون بکذری ازدوبی خداییم
شـاهنشه اعظمیم اکرچـه — در کشـور نیسـتی کداییم
زلفت چو دلیل ماست امروز — در سـایهٔ دولت همـاییم
ظاهر شـود آفتاب وحدت — از مشرق غیب اکر برآییم
در عالم بی چرا و بی چون — بیچون وچکونه چراییم
ای خواجه اکر توشمس دینی — ازروی حقیقت آنچه ماییم

———

ای ساقی روحپرور ما　لعل تو شراب کوثر ما
رخسار تو آفتاب عالم　کفتار تو شهد وشکر ما
سودای در از کنت کنزا　زلف تو نهاد در سر ما
فردوس نعیم جاودان نیست　بی وصل رخ تودر خورما
در ظلمت آفرینش آمد　خورشید رخ تو رهبر ما
اندیشه نیست هیچ صورت　جز روی تو در برابر ما
کی دل بر ما قرار کیرد　تا هست رخ تو دلبر ما
در بحر محیط عشقت ای جان　پرورده شدست کوهر ما
ازمهر توشد چو قلب مازر　شایستهٔ سکه شد زرما
ای مصحف بخت وفال دولت　مسعود شد ازتو اختر ما
ای جوهر ماز روی معنی　نشئا حتهٔ تو جوهر ما

یارك جفاسی جمله وفادر جفا دکل　یاری جفا قیلور دیین اهل وفا دکل
اول کیمسه نك قبله سی ای جان سن اولمادك　ایراغه دوشدی کعبه دن اهل صفا دکل
عشقك اکرچه آدینی عاقل بلا قومش　نعم البلادر اهلنه بئس البلا دکل

نظامیٔ قونوی

(فاتح سلطان محمد) دورنده یتیشن شعرانك سرفرازلرندندر . کنج ایکن وفاتی تکمله مانع اولدی . تذاکر و تراجم احوال کتابلریمزده حضرت پادشاهك دعوت همایونلرینه اتباعاً استانبوله کلمکده ایکن اثنای راهده ترك عالم فنا قیلدیغی محررسه ده تذکرهٔ (سهی) ده (قره مانلی) اولدیغی وبرای تحصیل ایراندن عودتندن صوکره (قونیه) یه کله رك وفات ایتدیکی محرردر . اشعارترکیه سندن ماعدا عربی وفارسی شعرلری واردر . (خواجه حافظ شیرازی) نك اکثر غزلیاتنی تخمیس ایله مشدرکه اشعار فارسیه ده کی قوتنه دلیلدر .

اشعارندن :

قیلمه دن سیل فنا عمر دیارینی خراب　خذ من العیش نصیباً ومن العمر نصاب

ای «نظامی» وصله شاد اوله و هجرانه ملول　کائناتك حالی چونکیم انقلاب اوستنده در

حبس تندن دلی قورتار نه روادرکه اولا　مرغ لاهوتی اسیر قفس ناسوتی

نجاتی بك « ادرنه‌وی »

اصل اسمنك (نوح) ویا (عیسی) اولمه‌سنده اختلاف وارسه‌ده (عیسی) اولمه‌سی اقوادر . (ادرنه) ده تولد ایتدیكنی وبدایت اشتهاری (قسطمونی) ده اولدیغنی (ریاضی) تصریح ایدییور. عثمانلی شعرینك مؤسسلرندن عداولونور . (احمدپاشا) یه خیرالخلف (باقی) یه سلف اولمشدر. دیوانی ، شعر قدیم عثمانی ایچون بر نمونه اولوب بعض ابیاتی شمدی دخی بكنیله‌جك مضامینی حاویدر . غیر مطبوع دیواننده باشقا (لیلی ومجنون) منظومه‌سی اولدیغنی كبی بر ده (كیمیای سعادت) ترجمه‌سی اولدیغی مرویدر . فاتح زماننه یتیشمش ، مشارالیه نامنه برقاچ قصیده تنظیم ایتمشدر . وفاتی (كیتدی نجاتی آه) تركیبنك دلالت ایتدیكی (٩١٤) تاریخی اولوب استانبولده وفادن زیركه كیدن یولده (خضر بك) مرحومك مدفون بولوندیغی مسجد مقبره‌سنده مدفون اولدیغی (عبدالله‌ایوبی)نك مجموعهٔ وفیاتنده مندرجدر . شاكردخاصی صاحب تذكره (سهی بك) استادی ایچون خانه‌سی اتصالنده بر تربه برده سبیل یاپدیرمشدی . حیفا كه اسلاف و آثار اسلاف حقنده بعضاً روا كوردیكمز حرمتسزلك وقیدسزلق اثری اوله‌رق هر ایكی بنادن‌ده نام و نشان قالمامشدر . اشعارده ایراد مثل اولا بونده كورولمشدر . بو جهتله مولانا ادریس بتلیسی(هشت‌بهشت) ده (خسروشعراءروم) عنوانیله یادایدییور. (مناظرهٔ كل‌وخسرو) اسمنده برمثنویسی اولدیغی (تذكرهٔ سهی) ده محرردر . (كل وصبا) و (مهر وماه) نامنده ایكی اثر منظومی‌ده اولدیغی مرویدر . اشعارندن برخیلیسی (عطا) تاریخنك بشنجی جلدنده مندرجدر .

ابیاتندن :

شول كه عشق آتشینك شمعنه پروانه كچر   شمع وش عمری آنك یانه كلیر یانه كچر

نیلسون كلزاری عاشق اولمینجه كلعذار   بوستان جنته صورت ویرن دیوار ایمش

مصارعندن :

زهی دولت زهی نور علی نور

كیمسه‌نك حدی دكل تقدیری تغییر ایلمك

آیاغی یرمی باصار زلفنه بر دار اولانك

اوكسوز اوغلان كوبكن كندی كسر

جوره مائل اولمسون یاری الهی كیمسه‌نك

نورالدين افندى

برمقدمه اون مجلس بر خاتمه اوزره مرتب ، منظوم (مقتل حسين) صاحبى عاشق اولاد رسول برذاتدر . اثرينك نهايتنده هرسك زاده احمد پاشانك (قره‌مرسل) ياقيننده (ديل) نام محلده بنا ايتديكى جامع شريفك امام وخطيبى اولديغنى وحجه كيدركن قورصانلر طرفندن اسير ايديله‌رك (رادوس) آداسنده ايكى سنه درت آى قلعه‌بند اولارق قالديغنى و (لارنده) لى (جمال) اسمنده برذات عالى‌دن اخذ طريقت ايله‌ديكنى صافيانه برلسانله حكايه ايدييور. بواثر (١٢٨٥) تاريخنده طاش باصمه‌سى اولمق اوزره (وقعهٔ كربلا) اسميله طبع اولونمش‌سه‌ده اسمنك (مقتل حسين) اولديغى برقاچ يرنده مصرحدر . مطلعندن :

حمد ثابت دير سكا اى پادشاه دو جهان — حمد ايده‌رز آشكار و هم نهان
حمده لايق عالى ذاتكدر سنك — مدح اولان هم پاك صفاتكدر سنك
يوغيكن بو عالمى وار ايله‌دك — قدرتن بونلرده اظهار ايله‌دك
كلى موجوداته مقصودين ويرن — جمله كيزليلرى ايشيدوب كورن
ظاهر وباطن وآخر هم ازل — حى وقادرسك قديم ولم يزل
عرش وكرسى آى وكون چرخ فلك — وحش وطير وانس‌وجن‌حور وملك
طاغ و دريا هم نبات آغاج طاش — داخى يريوزنده اولان قورو ياش
جمله اشيا هم مسبحدر سكا — هربريسى حمد ايدر دائم سكا

نظمى محمد بك « ادرنه‌وى »

صنايع شعريه‌يه واقف مقتدر برشاعر اولوب (ادرنه) ليدر . (سلطان سليمان قانونى) زماننده‌احكام كاتبلرندن‌ايدى . صوكره زمرهٔ سپاهيانه ادخال‌ايدلدى . برنسخه‌سى(نورعثمانى)ده موجود اولان (مجمع النظائر) اسمنده‌كى اثر كبيرنده (٩٣٠) تاريخنه قدر كلن شعراءعثمانيه‌نك نظائرى وبونلره سويله‌ديكى نظيره‌لرى مندرجدر . بواثرينى خاكپاى شاهانه‌يه تقديم ايده‌رك عواطف سنيه‌يه مظهر اولدى . بواثرندن باشقا آثار شعريه‌سى‌ده واردر . (وحيدتبريزى) نك رسالهٔ عروضنده اولان بحورك‌هربرنده (الف) قافيه‌سنده برر غزل ايراد ايده‌رك كنديسى‌ده برچوق بحر اختراع ايتمشدر . (٩٥٥) تاريخنده وفات ايتدى .

نهالی ابراهیم چلبی «ادرنه‌وی»

شاعر (عبدی) نك شاگرد خاصی اولوب (ادرنه) لیدر. سپاهی زمره‌سندن ایکن ترك مسلکله گوشهٔ قناعتی اختیار ایله‌دی. (۱۰۰۰) تاریخنده (ادرنه) ده وفات ایتدی. ابیاتندن:

بیدار اولانه دولت دیدار اولور نصیب
آچسون گوزنی عاشق اولان غفلت ایتمسون

نثاری «سیروزی»

زمرهٔ قضاتدن والسنهٔ ثلثه‌ده انشادنظمه مقتدرشعرادن اولوب (سیروز) لیدر. دوقوزنجی عصر هجری شعراسندندر. (حافظ شیرازی) دیواننه نظیره یازدیغی (گلشن شعرا) ده محرردر.

نوعی یحیی افندی «معلقره‌وی»

عصرینك علامه و رئیس الشعراسی عداولونور. ذوفنون، فاضل، حکیم بزدات اولوب (معلقره) لیدر. شهزادگان تدریسیله امرار ایام ایله‌مشدر. ترجمهٔ حاللری مشایخ فصلنده مذکور اولان (سرخوش بالی) و (قورت) افندیلردن اخذ ایله‌مشدر. اکثریتله اشعاری متصوفانه وحکیمانه‌در. شاعرلکجه (باقی) ایله هم مسلکدر. فقط آنکله هم عیار اولاماز. ارتحالی (یرك جنات اوله نوعی افندی)، (جنان گلزارنی جای ایتدی نوعی) مصراعلرینك و (تمت النوعی) ترکیبنك ناطق اولدیغی (۱۰۰۷) تاریخنده قبری استانبولده (شیخ وفا) جامع شریفی حظیره‌سنده‌در. مؤلفات مشهوره‌سی (سلطان مراد ثالث) ك امریله یازمش اولدیغی مقدمه‌سندن آگلاشیلان تورکجه (فصوص الحکم شرحی) [۱] ایله (حاشیهٔ اوائل مواقف)، (شرح رسالهٔ قدسیه لمولانا فناری)، (محصل الکلام فی علم الکلام)، (تهافت فلاسفه وهیاکل نور حاشیه‌لری)، (نوای عشاق)، (رسالهٔ کلام نفسی)، (رسالهٔ علمیه)، (ترجمهٔ عقائد)، (رسالهٔ منطق)، (شرح دوبیت مثنوی)، (گوهر راز)، (سورهٔ ملك تفسیری)، (رساله

[۱] تاریخ تألیفی (آخر الکلام)، اسمی (کشف الحجاب) در.

فی علم المناظره) ، (خواجهٔ جهانك منشآتنك ترجمه‌سی) ، (نتایج الفنون) [١] ، (منظومهٔ حسب حال)، (مناظرهٔ طوطی بازاغ) وسائره اولوب همان جمله‌سی غیرمطبوعدر. دیوانی مرتب ایسه‌ده نسخه‌سی نادردر. برنسخه‌سی (حمیدیه) کتبخانه‌سنده واردر . (کتبخانهٔ عمومی) ده (رضا پاشا) کتابلری آراسنده برده مفصل تورکجه (ایساغوجی شرحی) موجوددر . آیاصوفیه کتبخانه‌سنده خط دستیله محرر (فضائل الوزراء و خصائل الامراء) اسمنده تورکجه اوفاق براثری‌ده واردر .

برغزلندن :

محبتدن غرض صانماکه قیس و وامق اولمقدر — هنر بر حالت ایله وصل یاره لایق اولمقدر
تمام اولدی کوزللك صانمه شیرین ایله لیلاده — نجه لیلا بولنور ارلك اما عاشق اولمقدر
چکوب منصوری داره ایتدیلر خاکسترین برباد — هنر اقران ایچنده هرجهتدن فائق اولمقدر
بیلنمز دردی چوقدر مبتلای محنت عشقك — شفاساز اولمه‌ده حکمت طبیبم حاذق‌اولمقدر
بزه، « نوعی » کرکمز زمرهٔ قالك مقالاتی — غرض شعری کشینك حسب حالن ناطق‌اولمقدر

برغزلندن :

جام صفا کرکمز دنیای دون الندن — مردانه‌لر شکاری آلماز زبون الندن
دل صفحه‌سینه باقدم اطرافی جمله مشروح — بیلدم بو نسخه چیقمش بر ذوفنون الندن
فرهاد یوز چویردی طاغلرده آه ایدرکن — یوقسه دکلدی عاجز بر بی ستون الندن

ابیاتندن :

زاهده محراب مسجد عارفه ابروی یار — جلوه کردر پرتو نور خدا هر کوشه‌دن

نچهٔ شیر اولسه نچه‌ك آنی ایلرلر شکست — بو مثل مشهوردر دست بربالای دست

بو ساده نظمی اهل صنایع بکنمه‌سه — « نوعی » نه غم بزم سوزومز عاشقانه‌در

«نوعیا» لازم دکل اولمق فلان ابن فلان — معرفت کسب ایله تك برآدم اول آدم کبی

ابیات فارسیه‌سندن :

بهار عالم حسنش دل وجان تازه میدارد — برنك اصحاب صورترا ببو ارباب معنی را

---

[١] تاریخ ، حکمت ، سیاست ، هیئت ، کلام ، اصول ، خلاف ، تفسیر ، تصوف ، تعبیررؤیا ، رقص و افسون ، طب ، فلاحت ، توحید ، نحو ، صرف ، شعر ، لغت ، خط ، فقه کبی فنلردن باحث ترکی‌العباره موجب استفاده براثردر .

مصارعندن :

فرق ایلەمەین جوهری صراف دکلدر

عادت بودر آخردە کلیر بزمە اکابر

کوکلدندر شکایت کیمسەدن فریادمز یوقدر

بر وجهە ناظرز کورەلم حق نە کوستر

بنـدۀ مقبولانی مولاسی آزاد ایلمز

مست عشقم شویلە کیم رفتار کوچ کفتار کوچ

بونك کیفیتی تعریف اولنماز ذوقە دائردر

(منظومۀ کوهر راز) مطلعندن :

ایدەلم وار ایکن مجال مقال حمد معبود بی شـبە و مثال

فائض جویبـار کلشن جود باسط ظل شاخسار وجود

نقش پرداز لوح انسـانی خواجۀ مکتب سـخندانی

منشئ نقطە و حروف و کلام خالق نطق ولفظ وصورت پیام

ذاتینك جلوەکاهی ستر عما آکا ایرمز عقول نابینا

خاك ایچندە جماد آکا حامد برلیکنە دوکون ایکی شـاهد

نهاری زادە « برزینی »

علماء شعرادن اولوب اسمی « عبدالمؤمن » مسقط رأسی « برزین » در . شهنامە بحرندە ترکی‌العبارە اوچ بیك بیتلی (ساقی نامە) سیلە (ارکان خمس منظومەسی) و (آداب‌مسعودی) یە حاشیەسی واردر . اونجی قرن هجری رجالندن (نهاری) مخلصلی پدری‌دە شعرادندر .

(تذکرةالشعرا) مؤلفی قینالی زادە (حسن چلبی) صاحب ترجمەنك فکر ضعفیلە معلول اولدیغنی نقل ایدییورسەدە شایان تأملدر . مسلکی اولان طریق تدریسی ترك ایدەرك اختیار عزلت ایلەدی . پریشان صورت اولدی .

نیکساری محمد چلبی

شعرای قضاتدن ، فاضل ، نکته‌دان بر ذاتدر . برمدت مسلك قضاده طولاشدقدن صوكره (١٠٢٥) ده استانبولده وفات ایده‌رك ادرنه قپوسی خارجنه دفن ایدلدی . (تفسیر بیضاوی) یه وبعض کتب علمیه‌یه تعلیقاتی ایله مرتب دیوانی واردر .

ابیاتندن :

جلا ویر قلبکه آیینهٔ عالم نما ایله
ندر آیینه بلکه مظهر سر خدا ایله
سرشك چشمی نقد آنقدایدوب بازار عشق ایله
متاع وصل ایله دنیا دکش بیع وفا ایله

نرکسی محمد افندی « بوسنوی »

تصنع وتکلفله یازی یازان اسکی عثمانلی منشیلرینك یکانه‌لرندندر . پدری اولان (نرکسی احمد افندی) بوسنه نیابتنده ایکن بوسنه‌ده دنیایه کلمشدر . عصرنده سرعت کتابتله مشهور تعلیق نویسلردن ایدی . اکمال تحصیلدن صوکره نیابتله برخیلی سیاحت ایله‌دی . (ککبوزه)ده آتدن دوشه‌رك (آه بیك قرق درتده کوچدی نرکسی) مصراعی وجهله وفات ایتدی [١] . اشهر آثاری نامنه مضاف منثور، مطبوع (خمسه) درکه مع التأسف معنانك لفظه فدا ایدلدیکی آثار ایچون نمونه اوله‌بیلور . (نهالستان) ، (اکسیر سعادت) ، (مشاق العشاق) ، (قانون الرشاد) ، (غزوات مسلمه) اسملریله بش فصلدن عبارتدر . برده منشآتی واردر . امام (غزالی)نك (کیمیای سعادت) ندن برفصلنی ترجمه ایده‌رك (اکسیر دولت) تسمیه ایتمشدر . بواثر اخیراً طبع اولونمشدرکه علم اخلاق معلملریچون فائده بخش آثاردندر . برده (بنالوقه) حاکمی ایکن (بودین) والیسی (مرتضی پاشا) نك ترجمهٔ حالنه دائر بش وصف اوزره

---

[١] (خط وخطاطان) ده ایوبده (شکر باره) تربه‌سی قربنده مدفون اولدیغی محرر اولدیغی کبی (ریاضی) تذکره‌سنده دخی استانبولده وفات ایتدیکی محرردر . (شیخی) ایله (اسلاف) وسائره کبی آثارده ایسه (ککبوزه) ده مدفون اولدیغی مذکوردر . (آیوانسرایی) وفیاتنده ککبوزه‌ده مصطفی پاشا جامع شریفی پیشکاهنده‌کی مزارستانده مدفون اولدیغی بیان ایدیلیور . تحریات عاجزانه‌مه رغماً سنك مزاری کورولمه‌دی .

(الوصف الكامل فی احوال الوزیر العادل) اسمیله براثر یازمشدرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی (اندرون همایون) ده (روان کوشکی) نده‌در.

حکیمانه ابیاتندن :

نه معنیلر نه سوزلر مندرجدر صفحهٔ دلده
اگرچه صورت ظاهرده خاموشم کتاب آسا

بدره دکل نگاهی جهانك هلاله‌در
نقصه دکل نظرلری صانمه کماله در

نفعی عمر افندی «ارضرومی»

زینت خیال، شدت افاده، آهنك سلاست کبی لوازم ادبیه‌نك کافه‌سنی ذاتنده جمع ایتمش باخصوص انشاد قصائدده یگانه برشاعر آتش زبان ایدی. (نفعی) مخلصی، شاعر ومورخ مشهور (عالی افندی) نك ارضروم دفتردارلغنده بولوندیغی زمان افندیٔ موماالیه طرفندن تلقیب ایدلمشدر. (مخترع نظم بدیع الاثر، ناظم اسرار الهی عمر) بیتی مرحومك مهرنده منقوش ایمش. مشهور ومطبوع دیواندن باشقا فارسی العباره غیرمطبوع دیگر بر دیوان بلیغی ایله (سهام قضا) [۱] اسمنده‌کی قسماً غیرمطبوع اثری دخی اقتدار شاعرانه‌سنه دال ایسه‌ده صوك اثری مع التأسف هجویاتله مالی کبیدر. خراج محاسبه‌جیسی ایکن معاصری وزرادن (بایرام پاشا) یی هجوندن دولایی اجل قضایه اوغرادی. مولداً (حسن قلعه) لی اولوب وفاتی (آه کیم قیدی فلك نفعی کبی استاده)، (کشت تاریخ قتل شد نفعی) مصراعلرینك دلالتی اولان (۱۰٤٤) تاریخنده‌در [۲]. نفعی حقیقةً وزن و قافیه‌یه توفیق فکر ایتمیه‌رك وزن و قافیه‌یی فکرینه خدمتکار ایدن نوادر شعرادندر. هر درلو ضروریات ادبیه ایچنده آهنك و سلامتی کمال متانتله محافظه ایتمشدر.

نعمانك رواتی وجهله بعد الاختناق جسدی دریایه القا ایدلمشدر. باب عالینك سرکه‌جی یولنده‌کی قاپی خارجنده نفعی‌یه نسبت اولونان قبر مؤخراً یاپیلدیغی ویاخود باشقاسنك اولدیغی آکلاشیلیور.

[۱] کوکدن نظیره اینسدی سهام قضاسنه، نفعی دایله اوغرادی حقك بلاسنه.

[۲] نفعی مرحوم، خداداد اولان بو اقتدار شاعرانه‌سنی هجوکولق وسائره کبی بی‌لزوم وخلاف دأب اسلامیت منظومه‌لره صرف ایده‌جکنه منظوم تاریخ عثمانی تحریرینه همت ایده ایدی البته بر شهنامهٔ ثانی وجوده کتوره‌رك هم ادبیات عثمانیه‌یه هم تاریخ عثمانی‌یه دها بیوك خدمت ایتمش اولوردی فکرنده‌یز.

فارسی دیوانـنـك باش طرفندن بر مقداری، وقتیله نشر اولونان (خزینهٔ فنون) رسالهٔ موقوتهسنده مندرجدر. (ابو الضیا توفیق بك) طرفندن یازیلان ترجمهٔ حالی کتابخانهٔ ابو الضیا میانده طبع اولونمشدر.

سلطان عثمان ثانی وصفندهکی قصیدهسندن :

آفرین ای روزکارك شهسوار صفدری ، عرشه آص شمدنکیرو تیغ ثریا جوهری !
پارهٔ الماسدر ، سنك فسانی نیلر اول ، چرخه چکمه بردخی شمشیر والا کوهری!
سر فراز ایتدك لواء الحمد دین احمدی ، دشمنه کوستردك الحق دستبرد حیدری .
تیغکه نوله یمین ایلرسه روح مرتضی ؟ بر غزا ایتدك که خوشنود ایلهدك پیغمبری !
بویله آغاز ایلسون شمدنکیرو القابکه ، جامع نه قبهٔ کونك خطیب منبری !
آفتاب بحر و بر، صاحبقران شرق و غرب، شهسوار نامور ، رایت کشای صفدری .
آسمان دولتك خورشید قدسی پرتوی ، بزمکاه شوکتك جمشید خورشید افسری .
نقد وقت سلطنت ، سرمایهٔ امن وامان ، دستکیر دین ودولت ، کام بخش سروری .
صفدر کشور کشا کیم جنککه چیقدقجه اولور ، جبرئیل « انا فتحنا » خوان تیغ و مغفری .
شهنشین نهرواق آسماندر مسندی ، عبد کاه هفت اقلیم جهاندر کشوری .
یازسه وصف نکهت خلقن ویرردی عالمه ، کرد خاك پای خامه بوی مشك ازفری .
قدر خاك کوی اخلاقن بیلیردی روزکار ، بربرینه ایلسه آغشته مشك و عنبری .
کامکارا ! صفدرا ! صاحبقران شاهنشها ! ای سریر عدل ودادك داور دین پروری !
سحر ایدر دم مدحکه کلدکجه اما نیلهیم ایلمش حق وصفکی قید تصوردن بری !

غزلیاتنك اك مشهوری بودر :

عارف اول اهل دل اول رند قلندر مشرب اول نه مسلمان قوی نه ملحد بی مذهب اول
عقله مغرور اولمه افلاطون وقت اولهدکا کر بر ادیب کاملی کوردکده طفل مکتب اول
آفتاب عالم آرا کبی سور خاکه یوزوك کوکبه باصدر جهانی هم ینه بی کوکب اول
لا مکان اول هم محلنده برك بکله ینه کاه مهر عالم آرا کاه ماه نخشب اول
عاشق اول اما علایقدن بری ایت کوکلکی نه خم کیسویه مفتون نه اسیر غبغب اول
خضره منت چکمه وار صکره دل نفعی کبی اولا آب حیات فیضله لب بر لب اول

فارسی نعتندن :

ای فخر جهان آفرینش قربان توجان آفرینش
مقصود توبودیودکر هیچ ازنام ونشان آفرینش

ابیاتندن :

باطل همیشه باطل و بیهوده‌در ولی
مشکل بودرکه صورت حقدن ظهورایده

نائلی مصطفی افندی « قدیم — استانبولی »

اساتذهٔ شعرادن معدود اوله‌رق رقت حس ، نزاکت خیال ایله تمیز ایتمشدر . انتخاب مضامین ، تنقیح الفاظه رعایتی واردر . شهری الاصل اولوب (نائل جنت اوله نائلیٔ نادره فن) (نائل فردوس بادا نائلی الفاتحه) مصراعلرینك کوستردیکی (١٠٧٧) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌مشدر. قندقلیده‌کی (سنبلی درکاهی) حظیره‌سنده مدفون اولدیغی وفقط اخیراً یاپیلان توسیع طریق اثناسنده بك‌اوغلی قبرستانه نقل ایدلدیکی موثوقاً مرویدر. مرتب دیوانی مطبوع و مشهوردر . پدری (پیری خلیفه) در . دیوانندن طریقت خلوتیه‌یه منتسب اولدیغی آکلاشیلمقده‌در . (نابت ونظیم) افندیلرك استادیدر. مطبوع دیوانك یازمه‌سنه نظراً ثلث درجه‌ده اولدیغی مدققین ادبادن (علی کمال بك) افندینك جملهٔ افاداتندندر [١] .

ابیاتندن :

شخصك استعدادی لطف پیکرندن بللیدر
کیمیای قابلیت جوهرندن بللیدر .

خاموشیٔ ادب که کشایش پذیر اولور
بر غنچه‌در حدیقهٔ اخلاقدن قوپار

براقمه دامنك الدن محبتك که اوله
قبولك تقربی مولاسنه ودادی قدر
قبول عکس ایدن آینهٔ تجلادن
جمال حقی کورور حسن اعتقادی قدر

(هرسکلی عارف حکمت بك) له (یکیشهرلی عونی بك) باشلیجه پیرولرندندر . مع‌مافیه بوذاتلرك اشعار متصوفانه‌لری نائلی‌یه نسبتله دها رنکین ومعنیداردر .

---

[١] مسلك شاعرانه‌سی زمانزادباسندن (مستجابی زاده عصمت بك) مرحوم طرفندن یازیلان مطبوع ترجمهٔ حالنده تقدیر وتوضیح ایدلمشدر .

تخمیس غزل بهائی :

هراس فتنه صالدك دهره ای بیداد نیلرسین　قوپاردك یر یر آشوب قیامت زار نیلرسین
پریشانلقلر ایتدك نوبنو ایجاد نیلرسین　طاغتدك خواب ناز یاری ای فریاد نیلرسین
ایدوب فتنه‌یله دنیایی خراب آباد نیلرسین

وجودك ایلمش حکمت شناس عالم بالا　ارسطالیس عصر و نقد وقت بوعلی سینا
بنانك حل راز مشکلات نبض ایدوب حقا　ایدرسك کرچه هر درده طبیبم بر دوا اما
جنون اهل عشق اولنجه مادر زاد نیلرسین

نهاندر بوی فتنه تار عنبر فام زلفکده　نیجه صبح قیامت مختفیدر شام زلفکده
دماغ آشفته‌در جان آرزوی کام زلفکده　دل مجروحمه رحم ایله قالسون دام زلفکده
شکسته بال اولان مرغی ایدوب آزاد نیلرسن

زمین نطع سیاستکاه دل سیف قضا مبرم　زبان خاموش حیرت سینه سوزان دیده‌لر پرنم
هوای عشق شور افکن محبت غالب و محکم　شهید تیغ عشق یاردر سر جملهٔ عالم
اوروب شمشیره دست ای غمزهٔ جلاد نیلرسین

بولوب پروازه رخصت روزکاره عشوه‌لر صاتدك　پریشان ایتمکه جمعیت عشاقه جان آتدك
نه آل ایتدکسه ایتدك مرغ جانی دامه اوغراتدك　واروب کیسوی زلف یاری بری برینه قاتدك
ینه بر فتنه تحریك ایلدك ای باد نیلرسین

نه‌صورتکم چکرسك جان باغشلرسن مسیح آسا　اولور حیران کارك موشکافان ید بیضا
بو صنعتده نه ارژنك و نه مانیدر سکا همتا　کوزل تصویر ایدرسك خال وخط ودلبری اما
فسون و عشوه‌یه کلدکده ای بهزاد نیلرسین

اولورسك «نائلی» وش کوردیکك محبوبه افکنده　متاع صبرکی تالان ایدر هر طفل نازنده
محبت غم فزا اسباب جمعیت پراکنده　«بهایی» وش دکلسن قابل فیض صفاسنده
تکلف برطرف ای خاطر ناشاد نیلرسین

مصارعندن :

هوس جاه ایله جاهل متلاشی کورونور
کله‌سون اکسیك ترازوده متاعی کیمسه‌نك

اسرار حق بیلنمز ایمش قیل وقالدن

دوشمز طبیب مشفقه بیماردن گریز

ارباب عشقك الده دکلدر ارادتی

مرد راه اولمایانه زاد سفر ویرمزلر

ناظر بولنمه عینه عالمده کیمسه‌نك

بدخواه ناکسان بیله اولمه کریم ایسه‌ك

نشاطی احمد دده « ادرنوی »

ادرنه‌دن نشأت ایدن فضلا و عرفای مولویه‌دن اولوب آلتمش سنه قدر ارشاد عاشقین وتدریس طالبین ایله مشغول اوله‌رق یوزه قریب شعرا حلقهٔ تدریسنده فیضیاب اولمشدر که (نائلیٔ قدیم، فهیم، نظیم) بو میانه‌ده‌در . (نشاطی کتدی دورانك) ، (نشاطی کتمکیله ایلدی محزون احبابی) ، (نشاطی بزم فانیدن چکلدی بزم فردوسه) مصراعلرینك دلالتی اولان (١٠٨٥) تاریخنده ادرنه‌ده ارتحال ایتدی . (مولویخانه) ده مدفوندر. آثار ادیبانه‌سندن (حلیهٔ انبیا) منظومه‌سنك طبعنه همت اولوندی . (قواعد دریه) جملهٔ آثارندندر . غزلسرالقدر متحیز ایدی . دیواننك برنسخه‌سی (ملت) کتبخانه‌سنده موجوددر .

حلیهٔ انبیاسندن :

منت اللهه که باصد اجلال   اولدی آدم علم افراز جمال
ایلیوب لطفله ایثار کرم   جمله‌دن اولدی مکرم آدم
رش ایدوب نورینی باحکمت تام   بولدی اول نور ایله ادم اکرام
وجه پاکندن اولوب تاب انداز   اولدی مسجود ملك با اعزاز

ابیاتندن :

حالت صور سرافیلی نمایان ایلر
آتشین نغمه ایله ایلسه نیلر فریاد

نالی محمد افندی « قونوی »

علماء شعرادن برذات اولوب (قونیه) لیدر. (١٠٨٥) تاریخنده (سلانیك) حاكمی ایكن وفات ایله‌دی. محكمه جوارنده (سیف‌الله افندی) [١] جامعی مزارستاننده مدفوندر. مرتب دیوانی و (تحفة‌الامثال) سمنده حكایات لطیفه‌یی مبین منظوم براثری و منظوم(مناسك حج)ی واردر . آیات قرآنیه‌دن یدی آیتی نظماً تفسیر ومعانیٔ شریفه‌سنه مناسب برر حكایه وعقبنده برر مناجات درج ایده‌رك (مفتاح هفتكانه) تسمیه ایله‌دیكی براثری دها واردر . شیخ الاسلام (علی افندی‌یه) بروجه آتی تاریخی ویرمش ایدی . (معدن العلم و علی علیه الفتوی) .

تحفة‌الامثال مطلعندن :

بسم الله الرحمن الرحیم   قبله نمای در ذات قدیم
بسمله‌نك باسی اكر فتح باب   ایتمه‌سه فتح اولمازایدی درت كتاب
اولماسه ممدود اكر میل سین   بولماز ایدی قبله‌یی اهل یقین
روزن میم آچماسه شمس وقمر   بولماز ایدی نور ضیادن اثر

نهایتندن :

نالیا حاصلی تحفه‌ك بی شك   فرق تحقیق مجازیده محك
دیدی تاریخ ایچون اخوان صفا   نه عجب تحفهٔ دلكش حقا
١٠٨٢ ه.

ابیاتندن :

دل زارك نكه حسرتی بر یره‌دررر
اوده اغیار ایله كور طالعی بر یره‌دررر

نعتی محمد افندی

علماء شعرادن برذات اولوب (كلیبولی) دندر. (تكفورطاغی) مفتیسی ایكن (١٠٩٠)

---

[١] بوجامع شریف ومزارستان صبری پاشا جاده‌سی دینیلن حكومت جاده‌سنده وحكومته چیقاركن صاغ جهتده‌كی سوقاق ایچنده ایسه‌ده الیوم مندرسدر .

تاریخنده ارتحال ایتدی. مرتب دیوانی ومشاهیر اولیاء اللهدن (سلطان ابراهیم ادهم) مناقبنی مبین بیك بشیوز بیتلی برمنظومه‌سی واردر .

ابیاتندن :

بکا سر منزل مقصـوده ایرمك خیلی مشکلدر
مکر کیم همت خضر اوله بو وادیده همراهم

نازك عبدالله افندی « استانبولی »

عرفای شعرادن فاضل برذات اولوب (بروسه) لیدر . (١٠٩٨) تاریخنده (قونیه) قاضیسی ایکن وفات ایله‌دی . (شیخ کبیر صدرالدین قونوی) قربنده مدفوندر . مرتب دیوانیله (انسانکامل) [١] اسمنده برا اثری واردر . شارح فصوص (بوسنه‌وی عبدالله افندی) دن مستفیض اولمشدر .

ابیاتندن :

شیمدنکیرو توحید وفنادر بکا مأمن
یا معتکف قدس و یادیر فرنکم
مقصودك اکر در وکهرسه اکا بحرم
ماهی ایسـه صید اولمغه آماده نهنکم

ناقد ابراهیم افندی « یکیشهر فناری »

متوسط شعرادن و روم ایلی یکیشهرندندر . اکمال تحصیل ایتمك اوزره استانبوله هجرت ایله‌دی . (برکوی محمدافندی)نك عوامل جدیدینی (شرح سدید) نامیله شرح ایتمش ، قواعد فارسیه‌یی حاوی (١١٢٧) تاریخنده (نقد ناقد) اسمیله اوچ باب بر خاتمه اوزره بر اثرده تألیف ایله‌مشدر . فن آداب مناظره‌دن (میر ابوالفتح) اوزرینه‌ده حاشیه‌سی واردر .

---

[١] غوث اعظم (عبدالقادر کیلانی) احفادندن (عبدالکریم جبلی) حضرتلرینك (الانسان کامل فی معرفة الاواخر والاوائل) اسمنده‌کی اثر مطبوع و مشهوری باشقادر .

برنعتندن :

ای سپهسالار خیل انبیاء مرسلین
وی شهنشاه کروه اولین وآخرین

نعیم اسماعیل افندی « صاری نائب زاده ـ اسکداری »

اشعاری معنیدار برشاعر اولوب (اسکدار) لیدر . محکمه کاتبی ومدرسلکله امرارایام ایلەدی. مرتب دیوانی و (کلزارنعیم) اسمنده مثنوی بحرنده برمنظومەسی واردر . (١١٠٦) تاریخنده ارتحال ایلەدی .

ابیاتندن :

اوصاندم بن بوبزملك حاصلی اهل رسومندن
کوکل دیرلر بنم بر بی تکلف غمکسارم وار

تعمیر کعبه هدم صنمخانه ایش دکل
آچ دیدهٔ بصیرتی قلب خرابه باق

نابی یوسف افندی « رهاوی »

سرآمدان شعرادن اولان بوشاعر نادره کویك مسقط رأسی (خاکمز مولدیدر حضرت ابراهیمك، « نابیا » راست مقامنده رهاوی بز بز) بیتنده ایما ایتدیکی وجهله (رها) نام دیکر (اورفه) در. وفاتی : (زلیخای جهاندن چکدی دامان یوسف نابی) مصراع تعمیەداریله (نابی بحضور آمد) عبارەسنك دلالتی اولان (١١٢٤) تاریخنده قبری اسکدارده قرەجه احمد مزارلغنده (مسکینلر) تکیەسنه کیدن یولك صول کنارندەدر . مؤلفاتی :

(منظوم حدیث اربعین ترجمەسی)، مرتب دیوانیله ، (خیرآباد) ، (خیریه)ناملرندەکی نصایح و اخلاقه متعلق منظومەلری (تحفة الحرمین) ، (ذیل سیر ویسی) ، (منشأت) و (١٠٨٢) تاریخندەکی (فتحنامهٔ قامانچه) سی (تحفهٔ دلکش نابی) اسمندەکی آثار منثورەلریدر . باخصوص ارسال مثل وادیسنده عثمانلی شعراسی میاننده سر فرازدر . سلامت ادا جهتیله دورنده بحق تفرد ایتمش ایدی. قصیدەده نفعیدن کیری قالیر. فقط غزلده فائقدر.

(ثابت ، سامی ، منیف ، نظیم ، صدر اعظم رامی محمد پاشا ، مورخ نعیما ، شفیق افندی) نابیدن استفاده ایدن ارباب سخنك متحیزلرندندر .

مدینهٔ منوره‌ده روضهٔ مطهره‌یه تعلیق اولونمق اوزره یازدیغی منظومهٔ رعنادر .

صاقین ترك ادبدن کوی محبوب خدادر بو — نظرگاه الهیدر مقام مصطفادر بو
حبیب کبریانك خوابگاهیدر حقیقتده — تفوق کردهٔ عرش جناب کبریادر بو
بو خاکك پرتوندن اولدی دیجور عدم زائل — عمادن آچدی موجودات چشمن توتیادر بو
فلکده ماه نو باب السلامك سینه چاکیدر — آنك قندیلیدر خور مطلع نور ضیادر بو
مراعات ادب شرطیله کیر «نابی» بو درگاهه — مطاف قدسیاندر بوسه‌گاه انبیادر بو

ابیاتندن :

یوسف کبی انواع محن چکمکه موقوف — آسان دکل اخوانه ولی النعم اولمق

لازم کلیردی سرو و چنار اوله میوه دار — فضل و هنرده مدخلی اولسه قیافتك

بو عالم برکتاب حکمت اندوز حقایقدر — مآلین هر کیم استخراج ایدرسه آفرین آدا

تك اولماسین قواعد اخلاص بر طرف — مانع دکل مراسمه دائر قصوریمز

کیمدر بزی منع ایلیه‌جك باغ جناندن — موروث پدر در کیره رز خانه بزمدر

لاف ایله زبان تفاخر فشان ایله — بالای بامه چیقمه چوروك نردبان ایله

ابنای دهر هر هنره آفرین ویرر — یارب بو آفرین نه توکنمز خزینه‌در

دکلدر کار وبار جاه مانع قرب یزدانه — حصیری آلت قرب ایتمه زاهد بوریادن کچ

باقدم سطور نسخهٔ امکانه سرتسر — یك حرف نابقاعده یوقدر میانه‌ده

تا کچمه‌یجه مدرسهٔ قیل و قالدن — آکلانماز اصطلاحی کتاب محبتك

مصارعندن :

مقام راسته خلل ویرمز کج بینیٔ نیزن

بیننلر تیز نزول ایلر سمند مستعار اوزره

انسان اودرکه آکا برسوز اوله بند پا

معلوم اولور احوالی نهارك سحرندن

خیریه‌دن :

ای نهال چمن آرای ادب　　نور بخشای دل ودیدهٔ اب
سعی قیل علم شریفه شب وروز　　قالمه حیوان صفت اول علم آموز
صفت حضرت مولادر علم　　جمله اوصافدن اعلادر علم
مطلب علمه چالیش اول اعلم　　« فرضدر » دیدی رسول اکرم
بزه امر ایلدی اول صاحب علم　　مهددن لحده‌دك اول طالب علم
علم ایچون اولدی شه خطهٔ نور　　« رب زدنی » طلبیله مأمور
علمدر ماشطهٔ روی وجود　　علمدر واسطهٔ بود ونبود
علمدر مائدهٔ ربانی　　علمدر موهبهٔ یزدانی
علمدر رابطهٔ عز وعلا　　علمدر باعث تمکین وصفا
علمدر ضابطهٔ جاه وجلال　　علمدر رابطهٔ بر ونوال
علم بر لجهٔ بی ساحلدر　　اونده عالم کچینن جاهلدر
جهله حق موت دیدی علمه حیات　　اولمه هم حال کروه اموات
اولمه محروم حیات ابدی　　علم ایله فرق ایده کورنیك وبدی
حضرتك ناسه بودر تلقینی　　« اطلبو العلم ولو بالصینی »
ایتمه عار، اوکرن، اوقو اهلندن　　هر شیئك علمی کوزل جهلندن
قانده‌در بی خبر وقنده خبیر　　متساوی دکل اعمی وبصیر
جهلدر مایهٔ شرم وخجلت　　جهلدر مورث ذات ونکبت
جهلدر آدمه زندان وبلا　　که دوشنلر کوره‌مز روی رها
جهلدر محض عدم علم وجود　　هیچ برابرمی اولور بود ونبود

نسیب یوسف دده « قونوی »

سادات ـ کرامدن (شیخ قونوی) اسمنده بر ذاتك مخدومی شعرای مولویه‌دن عارف بر ذات اولوب (قونیه) لیدر. وطننده اکمال تحصیلدن صوکره استانبوله کله‌رك (یکی قپو مولوی خانه‌سی) مشیختنه تعیین اولوندی . اشعاری عارفانه وحکیمانه‌در . وفاتی (عرش اوله روح نسیب مولوی‌یه جلوه‌کاه) مصراع تعمیه‌دارینك دلالتی اولان (١١٢٦) تاریخنده قبری درکاه مذکورده‌در. تاریخ تألیفی بیلدیرن (رشتهٔ جواهر) ـ (١١٢٠) ـ اسمنده‌کی اثر مطبوعنده کلمات (جناب علی)

(رضه) يی عارفانه بر صورتده شرح ايله‌مشدر . صنعت خطه‌ده انتسابی اولوب زمانی تعليق نويسلرينك بنامندن ايدی .

اولماز رديفلی غزل حكيمانه‌سی :

دردی هر بوالهوسك عشق ايله افزون اولماز هر هوا پيشه هم افسانهٔ مجنون اولماز
پايمال اولمغله اهل دل اولماز ناقص خاكده دوشسه ينه قدر كهر دون اولماز
حال سز قال ايله عرفان خدا كيرمز اله مال خليا ايله مفلس كشی قارون اولماز
حسن خلق اولماز ايمش خوی رديه تبديل مشك ازفرينه برداخی دوتوب خون اولماز
عاشق حق خدا حسن مجازه باقماز آب حيوانی بولان طالب جيحون اولماز
سعی بی فائده‌در اولميجق استعداد ابلهان ورزش حكمتله فلاطون اولماز
محض صورتله « نسيبا » اولەماز ذات نفيس در اولور ساخته اما در مكنون اولماز

ابياتندن :

دولت سرايی پك تيز اولور آشيان بوم اهل دلك درونی ويران ايدنلرك

نعمتی مصطفی بك « دفتردار حسين پاشازاده »

ارباب شعر وانشادن بر ذات اولوب شهيردر . سلحداران كاتبی ايكن (١١٣١) ده استانبولده ارتحال ايتدی . سنان پاشا مدرسه‌سی خارجنده برادری (عفوی بك) يانده مدفوندر . مرتب ديوانی وقصيدهٔ امالی تخميسی واردر . علامهٔ (ابن كمال) ك (رجوع الشيخ الی صباه) اسمنده‌كی اثر طبيسنیده توسيعاً ترجمه ايتمشدر .

تخميسك مطلعندن :

زهی آثار فيض لايزالی سراسر غوص ايدوب بحر كمالی
مزين ايله‌يوب ملك مقالی يقول العبد فی بدء الامالی
بتوحيد بنظم كاللآلی

(ادهم نامه) اسمنده‌كی منظومه‌سنك مطلعی :

بسمله‌يله هر ايشه قيل آغاز اسم حقسز دهانك ايله‌مه باز
اسم حقی هر ايشده دركار ايت آنی دائم دلكده تكرار ايت

نظیم یحیی افندی «استانبولی»

نعت‌گوی بینظیر اولان بر شاعر شهیردر . مولدی استانبول، طریقتی (مولوی) در . زمان اشتهاری (سلطان محمد رابع) دن (سلطان احمد ثالث) ه قدردر . بشیوز صحیفه‌دن عبارت مطبوع دیوانننك همان ثلثانی نعوت شریفه‌دن عبارتدر . اساتذهٔ ادبادن برذات دیوان نظیم حقنده : (او دیوان دکل، بربرات غفراندر) بیورمشلرکه الحق پك طوغریدر . موسیقیده ید طولا صاحبی ایدی . (دیدی یا حی کوچدی یحیای نظیم) مصراعنك دلالت ایتدیکی (۱۱۳۹) تاریخنده ادرنه‌ده وفات ایله‌دیکی (تذکرهٔ فطین) ده محرردر . فقط مرقدینه دائر (ادرنه) ده یاپیلان تحریاته رغماً بولونماسی ممکن اولامامشدر .

نعت شریفندن :

آفتاب صبح ما اوحی حبیب کبریا ماهتاب شام او ادنی حبیب کبریا
جوهرکل تاب وسوز مهرینك پروانه‌سی شمع بزم لیلة الاسری حبیب کبریا
عقل اول قید بند عشقنك دیوانه‌سی نازنین حضرت مولی حبیب کبریا
والضحی وصف کلی واللیل شرح سنبلی باغ یسن روضهٔ طه حبیب کبریا
بلبل لولاك ذاتی لی مع الله لانه‌سی بزم قربه طوطیٔ کویا حبیب کبریا
صدق وعدل وحلم وعلم ذاتنه مظهر ایدوب ویردی چار ارکانه فرحقا حبیب کبریا
چار یار باصفادر همدم کاشانه‌سی صاحب المعراج مولانا حبیب کبریا
آبروی اقبالنك ماه فلك حسرت کشی بدر تابان جهان آرا حبیب کبریا
کیسوی اجلالنك مهر منور شانه‌سی نیر رخشان بی همتا حبیب کبریا
بزمکاه ساغر عشق دل شوریدکان نشوه بخش عاشق شیدا حبیب کبریا
قلب عارفدر شراب شوقنك خمخانه‌سی سینه چاك هر دل دانا حبیب کبریا
کاسهٔ انعامنك شاه وکدا دلتشنه‌سی مست عشق خضر ایله عیسی حبیب کبریا
بادهٔ احساننك انس و ملك مستانه‌سی صدر بزم صورت معنی حبیب کبریا
جویبار جودینك ماه منور کوزه‌سی تشنه‌سی دنیا وما فیها حبیب کبریا
مهر انور چشمه سار لطفنك پیمانه‌سی فیض بخش عالم بالا حبیب کبریا
عرش جاه قدرتك اوج اشنای رفعتی خسرو کرسیٔ استغنا حبیب کبریا
چرخ باغ شاننك بر سبزهٔ بیکانه‌سی کلشن قربه چمن پیرا حبیب کبریا

قلزم اسرار و حكمتده در قدرت صدف   كان كونه كوهر يكتا حبيب كبريا
كنج عرفان كمالك كوهر يكدانه سى   بحر رازه لولوى لالا حبيب كبريا

نعوت عارفانه سندن :

آفرينشدن سنك ذات شريفكدر مراد   كلمه‌دن شهر وجوده جست وجو يكدر فرض

كذا :

اى لدن مكتبنك خواجهٔ امى لقبى   انبياء و رسلك زيور تسبيح لبى

ابياتندن :

سوزك زهرابه نوشان غمه ترياق شوق ايله   زبانك نيش آزار ايله يارانه مارانه

البتده اولور خاتمهٔ مصحف اميد   اخلاص كه وار فاتحهٔ نيتمزده

كريانم او حالتله كه ديدهم بيله بيلمز   ديده‌مدن آقان اشك دمادم بيله بيلمز

مصارعندن :

هنر نقش ايتمه‌در لوح دله تصوير جانانى

نديم احمد افندى « استانبولى »

قضاتدن (مرزيفونلى محمد افندى) نك مخدوميدر . تقليدن عارى اشعار شوخانه سيله غزلسرالق واديسنده عثمانلى شعراسى مياننده بر موقع ممتاز احراز ايتمشدر . ديوانى مطبوع ومشهوردر . لكن شيوهٔ پرده برانداره‌سى كندوسنى قلاسيق دائره‌سندن چيقارمش واشعار خفيفه‌يه تمايلى سوزلرندن جديتى و وجدانيات عاليه‌يى كيدرمشدر . زيرا تنوير افكار ، تهذيب اخلاق ، ترويج مآل ايده‌جك مباحث جديه‌يى هيچ خاطره كتورميه‌رك طبيعتنده‌كى اقتدار فوق العاده‌يى اشعار شوخانه و خفيفه‌يه حصر ايتمشدر . زيرا بر شاعرك وجداننده الك اول پرورده ايده‌جكى حسيات عاليه‌نك برنجيسى حب وطن حس مقدسى اولمق لازمكلور . نديم بويله بر حس عالينك كندى كبى بر شاعره تحميل ايتديكى وظيفه‌يى درخاطر ايدوبده آره‌لقده اويولده دخى شعرلر سويله‌مه‌يه همت ايتمش اولسه‌ايدى هم اقرانى ايچنده بالاستثنا نائل اولديغى بخشايش قدرتك شكرينى بر صورت اصيلانه‌ده ايفايه چالشمش هم اثرلرندن وطن پرورلك يولنده دخى مستفيد اوله‌جق اخلافنك هر وقتده هر صورتله ستايش وتحميد واحترامنه عرض

لياقت ايلامش اولوردی. (سلطان احمد ثالث) ايله (داماد ابراهيم پاشا) نك خواص ندماسندن ايدی. عادی برصورتده ترجمه ايتديكی (صحائف الاخبار) ترجمه‌سی اولان مطبوع (منجم باشی تاريخی) دخی جملهٔ آثارندندركه بوهمتنه تشكر اولونور. ابراهيم پاشا وقعه‌سنده (١١٤٣) ده طامدن دوشه‌رك وفات ايله‌دی. ترجمهٔ حالی مورخين فصلنده مذكور (عصمت افندی) مرحومك تحقيقنه كوره آياس پاشا محله‌سنده‌كی آلمانيا سفارتخانه‌سی قارشوسنده‌كی قبرستانده مورخ (فندقلیلی سلاحدار محمد آغا) يانندە مدفوندر.

اسكدارده قره‌جه احمد جوارنده (تونس باغی) مزارستاننده مدفون اولان (نديم افندی) نك مدرسيندن نديم افندی اولديغی‌ده عصمت افندينك جملهٔ تحقيقاتندندركه سنك مزارنده‌كی تاريخدن‌ده مدرسيندن اولديغی آكلاشيلمقده‌در.

ابيات حكيمانه‌سندن :

دفتركش معايب ناس اولمه مرد ايسه‌ك
قيل ذاتكی نظرلره مجموعهٔ ادب

ابيات شوخانه‌سندن :

خطك نظر عاشقه البته كراندر
قيلدن آغر ای غنچه ترازوی محبت

نالی عثمان دده « استانبولی »

استانبولده يتيشن شعرای مولويه‌دن اولوب (غلطه مولوی خانه‌سی) نده سرنيزن وشيخ اولدی. (١١٤٢) ده ارتحال ايده‌رك درگاه مذكوره دفن ايدلدی. مشهور آفاق وسهل ممتنع قبيلندن اولان (معراجيه) منظومه‌سی الحق عارفانه وعاشقانه‌در. معجزات انبيادن باحث (روضة الاعجاز فی المعجزات الممتاز) نامنده براثر منظومی‌ده واردركه برنسخه‌سی (موزهٔ عثمانی) كتبخانه‌سنده موجوددر. (زبدهٔ مقالات شمس) اسمنده براثری دها اولديغی مرويدر. اليوم درگاهلرده اوقونان معراجيه‌سنك صنعتكارانه اولان بسته‌سی‌ده كندی طرفندندر. موسيقی‌يه دائر (رسالهٔ ادوار) ی اولديغی‌ده (سالم) تذكره‌سنده مذكوردر.

مطلعندن :

اول الله آدينی ياد ايلرز   دلدن اولمش قلبی دلشاد ايلرز

ذکر حقله نطقی ارشاد ایلرز — هر خراب آبادی آباد ایلرز
حضرت احمد صفاتن سویلرز — مصطفی‌نك معجزاتك سویله‌رز
هر کیم ایلرسه محمد وصفنی — عاقبت محمود ایدر حق اسمنی
کیم آنك ذات شریفك آشکار — باعث موجود ایتدی کرد کار
آنك ایچون جمله‌دن افضلدر اول — آنکیچون برتر واکملدر اول
آنك ایچون یارادلدی شش جهات — عرش وفرش وهفت دریا هم نبات
آکه ویردی حق حقایق سرینی — آکا بیلدردی دقایق سرینی
هر نه کیم اکرام قیلدی ذاتنه — هضم ایدوب اکرام بیلدی ذاتنه

نحیفی سلیمان افندی «استانبولی»

منظوم مثنوئ شریف ترجمه‌سی [١] نامنی الی‌الابد یاده وسیله اولان شهری بر شاعر مشهوردر . علم خطده انتسابی واردر . اوائل حالنده خطاط مشهور (حافظ عثمان‌افندی) دن ثلث ونسخی تمشق ایده‌رك اجازت آلمش وصوکره‌لری تعلیقده‌دخی کسب مهارت ایله‌مش‌ایدی. سفارت کتابتیله ایرانه کیدوب شعرا وبلغای عجم ایله کثرت الفتدن فارسیده کسب رسوخ وکمال ایله‌مشدی . مجارستانه‌ده کیدوب کلدکدن صوکره شق ثانی دفترداری اولمش ایدی . (مرتب دیوان) ، (حلیة‌الانوار) ، (رسالهٔ خضریه) ، (ترجمهٔ شجرة النبوی المسمی بروضة الصفا) ، (معراجیه) ، (آصفنامه) ، (مولد نبی) ، (هجرتنامه) ، (تخمیس قصیدهٔ برده) ، (تخمیس نعت جامی) ، (زخرالاخرة) ، (نصیحة‌الوزراء) ، (منظومهٔ انفس وآفاق) جملهٔ تألیفاتندندر . غزوات پیغمبری‌یی‌ده (شهنامه) وزننده بیك بیت قدر نظم ایتمشدر . اشبو آثار متنوعه ومقبوله‌سندن زماننك، مسلکنك قیمتنی تقدیر ایدن ارباب عرفان وقلمدن اولدیغی مستبان اولیور . وفاتی : سنك مزارنده محرر : (بوسلیمان نحیفی روحنه الفاتحه) مصراعنك کوستردیکی (١١٥١) ده [٢] قبری طوپ‌قپو خارجندن (مالتپه)‌یه کیدن جاده‌نك صول طرفنده یول کنارنده‌در . شهری شاعرلرك قوت طبیعت جهتیله الك بویوکیدر. (قصیدهٔ برده) ایله (قصیدهٔ مضریه) یی‌ده السنهٔ ثلثه اوزرینه تخمیس ایله‌مشدرکه هراوچنك مطالعلری تذکرهٔ سالمده محرردر . خط دستیله محرر ترکی وعربی تخمیسی (ابن‌الامین محمود کمال بك)‌ك

---

[١] بواثر عالی نفیس برخط تعلیق ایله متن مبارکیله برابر مصرده طبع اولونمشدر .
[٢] مستقیم زاده‌نك سویله‌دیکی تاریخ : (سلیمان دولتك مرور نحیفی اوجدی مأوایه)

کتبخانه‌سنده منظور فقیر اولمشدر. قصیدهٔ برئه تخمیسی (الجوائب) مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر
(زخرالاخرة) عقائد واخلاقدن باحث بر منظومه‌درکه:

وصف شهرت بو کتاب فاخره
اولدی ملهم قلبه زخر الاخره
بیتیله تصویر ایله‌یور [١].

مثنوئ شریف ترجمه‌سی مقدمه‌سندن:

بشنو از نی چون حکایت میکند
از جدا ئیها شکایت میکند

دیکله نیدن کیم حکایت ایتمه‌ده
آیریلقلردن شکایت ایتمه‌ده

کز نیستان تامرا ببریده اند
از نفیرم مردوزن نالیده اند

دیر قامشلقلردن قوپاردیلر بنی
نالشم زار ایلدی مرد وزنی

در نیابد حال پخته هیچ خام
پس سخن کوتاه باید والسلام

پخته حالن فهم ایتسونمی خام
اختصار اوزه کرکسوز والسلام-

ابیاتندن:

حسادك ایتمه هیچ نظر کفتکوسنه — شیر الیفات ایدرمی کلابك غلوسنه
لازم دکل عنایتی اهل تکبرك — بخش ایلدم عطاسنی وجه عبوسنه
حکیم کامله کار عبث نقصه ویرر — حقیقت اهلنه ترك مجاز لازمدر

قطعاتندن:

ای خالق یکتا وعدیم الاشباه — جوینده‌ٔ لطف وکرمك بنده وشاه
محروم اوله حاشا در احسانکدن — بر قول دیه صدق ایله الله الله

---

[١] شیخ ابو النجیب سهروردینك اخلاق وسیاستدن باحث (نهج السلوك) اسمنده‌کی اثر مشهورینی ترجمه ایدن کلیولی جوارده‌کی کشانلی (خیفی محمد افندی) نه زمانه کوره منشی و سیاسی بر ذات اولوب (١٢٠٣) تاریخنده (استانبول) ده ارتحال ایتدی. بالوجوه شایان استفاده اولان بو ترجمه مطبوعدر.

[٢] شیخ سعدینك (عطای او بلقای او بخشیدم) قولنك ترجمه‌سیدر.

نیلی احمد افندی « استانبولی »

استانبولدن یتیشمش شعرانك الك دكرلیلرندن فضیلت صاحبی بر ذات اولوب (١١٠٤) تاریخنده دنیایه كلمشدر . پدری استانبول قاضیلرندن (میرزا زاده محمد افندی) اسمنده برفاضلدر . تحصیلنی جدی برصورتده بیتردكدن صوكره طریق تدریسه كیره‌رك برمدت وظیفهٔ تعلیمله مشغول اولدی . بعده مولویته سلوك ایده‌رك ازمیر ، مصر ومكه مولویتلرنده بولوندی . (١١٤٩) تاریخنده آناطولی و (١١٥٩) ده روم‌ایلی قاضیعسكرلكی رتبه‌لرینه ارتقا ایله دیسه‌ده برآز صوكره‌لری خسته‌لنه‌رق استعفایه مجبور اولوب معاصری وبالوجوه مسلكداشی اولان شیخ‌الاسلام (چلبی زاده عاصم افندی) نك سویله‌دیكی (میرزا زاده احمد نیلی، صحن فردوسی ایلدی مسكن) تاریخی منطوقنجه (١١٦١) ده ارتحال ایتدی . مزاری طاشنده بومنظومه منقوش دكلدر . اسكداره‌ده تونس باغندن سلیمیه‌یه دونن جاده‌نك صاغ طرفنده ویول كنارنده مدفوندر . (معلم ناجی افندی) مرحوم مجموعهٔ معلم ده‌ده نیلی افندی اقتداری نسبتنده شهرت بوله‌میان شاعرلرمزدن صاییلیر . لسان خلقده دائر اولان بعض ابیاتی مشهور (لادری) نك اولمق اوزره تلقی ایدیلیر . اشعاری طوپلانسه دیوانچه دینیله‌میه‌جك قدر بیوك بر كتاب تشكیل ایدر، دیبورلر . نیلی‌نك شاعرلكنك درجه‌سنی — مسلكم اولمدیغیچون — تقدیرده معذورم . فقط مرتب دیواننك برقاچ نسخه‌سی منظورم اولدی. ازجمله (غلطه مولویخانه‌سی) ایله (خالص افندی) كتبخانه‌لرنده‌ده واردر . شاعرلكی حقنده‌ده ، نیلی اسلاف شعرامزك بك چوغنه ترجیح اولونور. كوزل دوشونور، منقح سویلر ، صنعت پردازلغه میلی زیاده‌جه اولدیغی حالده سوزی جاذبه‌سز دوشمز، طبیعتی نازك، فكری خایده ادادن مجتنبدر . فقط بعضاً ایران مقلدلكنه مغلوب اولور، افاده‌سنده بولونیورلر، آثارینه دائرده تذاكر شعرادن فطین افندی تذكره‌سنده (علوم عربیه‌یه دائر خیلیجه تصنیفات وتألیفاتی ونیجه نیجه كتب نفیسه‌یه حاشیهٔ سلیس‌الافاداتی وكتب فقهیه‌یه متعلق التمش عدد خیرات عمیمة‌البركاتی اولدیغی) محرر سه‌ده اسملری مصرح دكلدر . كوره‌بیلدیكم آثاری بروجه آتی‌در :

١ — علامه (عبدالرحمن ابن جوزی) نك (الوفی فی فضائل المصطفی) سنك (الاوفی فی ترجمة الوفی) اسمیله ترجمه‌سی [برنسخه‌سی نور عثمانی كتبخانه‌سنده‌واردر] .

٢ — (یاوز سلطان سلیم خان) لك امریله (شیخ مكی) شهرتیله بنام شیخ (محمد بن مظفر) طرفندن فارسی العباره یازیلان (الجانب الغربی فی حل مشكلات ابن عربی)نام اثرك (الفضل الوهبی فی ترجمة الجانب الغربی) اسمیله ترجمه‌سی [بونكده برنسخه‌سی آیا صوفیه كتبخانه‌سنده‌واردر] .

٣ — فضیلتنامه : علم اخلاقه دائر برمنظومه‌در.

٤ — شرح منظومهٔ قواعدالاعراب .

٥ — مالابد للادیب من‌المشهور والغریب ! فضیات ادبیه‌سنك برهانی اولان بواثر جسیم مشهور تاریخ وصافك شرحیدر . [برنسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده واردر] .

٦ — خجلةالعروس فی‌تاریخ انکروس : زماننده‌کی مجارستان سفرینی مبیندر .

٧ — دیوان: طرز معلوم اوزره‌در برغزلندن (طریق‌کاشفی)یه منتسب‌اولدیغی آکلاشیلیر. ابیاتندن :

کوکل اغیار ایچون ایخنمه یاره کل اولماز باغ عالمده دیکنسز

هنکام وصال عاقبت اغیاره ده قالماز انجامه ایرر موسم کل خارده قالماز

قالماز میان لجهٔ محنتده فلك دل البته بر مساعدهٔ روزکار اولور

کوکان آچار مذمت خار ایلیوب کالك کلسون بهار فصلنی سیر ایله بلبلك

مصارعندن :

شیرلر دکه کمند افکنه نخجیر اولماز

نه دل ربوده اولایدق نه دلربامز اولایدی

نجیب مصطفی افندی «صوبوجی‌زاده — ایوبی»

شعرا و مشاهیر خطاطیندن اولوب (ایوب) لیدر . مرتب دیوانی و (دوحةالکتاب) اسمنده حروف هجاء ترتیبی اوزره (تذکرهٔ خطاطینی) واردرکه بر نسخه‌سی (موزهٔ عثمانی) کتبخانه‌سنده موجوددر . بواثرده برقاچ دانه‌ده رسامك ترجمهٔ حالی مندرجدر . (١١٧١) ده ارتحال ایله‌دی . ایوبده حمام ارقه‌سنده‌کی یوقوشك باشنده پدری یاننه دفن ایدلدی .

ابیاتندن :

اولسه آیینه نمایندهٔ روی انسان
یوزی انسان اولور اما اوزی انسان اولماز

مصارعندن :

مثلدر دینمزك ای دل کلیر حقدن ایمانسز

نورس عبدالرزاق افندی « قدیم ــ کرکوکی »

عثمانلی شاعر ومنشیلرینك معروفلرندن اولوب (کرکوك) لیدر. شاعرلکی مرتب دیوانندن طرز قدیم اوزره منشیلکی ده (١٣٠٤) تاریخنده استانبولده (مبالغ الحکم = ١١٧٢) [١] اسمیله طبع اولونان (مناجات خواجه عبدالله الانصاری) ترجمه‌سندن مستبان اولور. استانبوله کله‌رك موالی صنفنه داخل اولمش ایدی. مؤخراً زباندرازلق تهمتیله اولا (رسمو) یه صوکره تبدیل منفا صورتیله (بروسه) یه اجلا ایدلمش و بعدالاطلاق ینه بروسه‌یه و مجموعة التراجمه تاریخ واصفه نظراً کوتاهیه‌یه حشمتله برلکده نفی اولونمشدر. منشأتیده مدون وغیرمطبوعدر. (حکیم اوغلی علی پاشا) نك طهماسب صفوی ایله محاربه‌سنه دائر یازدیغی تاریخچه (اسعدافندی) کتبخانه‌سنده موجوددر. (نورس) ك علی پاشا کتابجیسی اولدیغی (سیدوهبی) نك برمکتوبینك سرلوحه‌سنده‌ده محرردر. (مجموعة التراجم) ده ملوك هندیه‌دن (سلیم شاه) تاریخنك ترجمه‌سی نورسك اثر خامه‌سی اولدیغنی بیان ایدییور. (١١٧٥) بروسه‌ده وفات ایله‌دی. قبری (حضرت افتاده) جامع سرایی قپوسی قارشیسنده‌کی مزارستانده اولوب. سنك مزاری اسطوانه‌وی بر طاشدر. ترجمهٔ حالی زمانمز ادباسندن (ابن الامین محمود کمال بك افندی) طرفندن تحریر ایدلمشدر.

حجله‌کاه خسروی اول شب که تزیین ایتدیلر　　خون فرهادی حنای پای شیرین ایتدیلر

مطلعلی آتیده‌کی غزل مشهوری بر چوق شعرا طرفندن تنظیر وتخمیس ایدلمشدر.

حجله‌کاه خسروی اول شب که تزیین ایتدیلر　　خون فرهادی حنای پای شیرین ایتدیلر
داغلرله ویر دیلر آرایش نو سینه‌مه　　عاقبت دردین شکر بر پارچه تسکین ایتدیلر
چشمهٔ حیوان دکلدر عارفه کردابدر　　خضری اول سرچشمه‌نك باشنده تکفین ایتدیلر
چیقمه‌دی بر نیم تن قد بلند همته　　اطلس کردونی بر قاچ کره تخمین ایتدیلر
دیرده توحید ایدر زنار باغلر کعبه‌ده　　عارفه بو وجهله تلقین آیین ایتدیلر
ابروانه وسمه چکدی خوبلر غافل مباش　　ای دل مسکین ینه شمشیری تسکین ایتدیلر
بن او کون کسدم امیدم نورس آواره‌دن　　کاسب نازین اول شه خونخواره‌نك زین ایتدیلر

ابیاتندن :

کندی الله یاره کسوب ویردیکم قلم　　فتوای خون ناحقمی یازدی ابتدا
میزانه اور کوروشدیکك احبابی الحذر　　رهبر تصور ایله‌دیکك رهزن اولمسون

---

[١] بو اثرك اسمی ، تاریخ ترجمه‌سنی کوستر.

نزهت عمر افندی « اورفه‌لی »

فضلا و شعرادن بر ذات اولوب (رها ـ اورفه) لیدر . مدت مدیده (راغب پاشا) نك مهردارلغنده بولوندی . مرتب دیوانده فارسی اشعاریده موجوددر . طرز شعری (راغب پاشا) وادیسنی آکدیرر . برده منظوم (حدیث اربعین شرحی) واردر . مرشدی (نجار زاده شیخ رضا افندی) حقنده یازدیغی (منقبهٔ اولیائیه فی‌احوال رضائیه) اسمنده‌کی مناقبنامه‌سی مطبوعدر . (۱۱۹۲) ده استانبولده وفات ایتدی . (غلطه‌مولوی‌خانه‌سی)نده مدفوندر . برده راغب پاشانك سفینه‌سی طرزنده عربی‌العباره (منازه الابصار) ی (ترجمهٔ مرزبانامه ـ جوهرالحکم) اسمنده محاضراتدن بر اثری واردر . علم احکام نجومه‌ده انتسابی وار ایدی . منجمین اسلامیه‌دن (محمد قاسم) ك لسان فارسی اوزره محرر (تنبیهات المنجمین) اسمنده‌کی اثرینی ترجمه ایتمشدر .

ابیاتندن :

کوکلدن مبحث عشقکده أول آه اولور پیدا　　بلی هر نسخه عنوانده بسم‌الله اولور پیدا

کیتمز قلوب قاسیه‌دن نقش انفعال　　سنك اوزره مرتسم اولان آثار سخت اولور .

کندی عیبك کورمکه عیب کسان آینه‌در　　خلقه طعن ایتمه هله برکره وار کور سن سنی

نسیب محمد افندی « ایکی باراقلی زاده »

شهری‌الاصل درویش‌نهاد برشاعردر . دیوانیله آثارمنشیانه‌سی مطبوعدر . مالیه‌تذکره‌جیلکی وکالتندن معزول ایکن (۱۲۰٤) ده ارتحال ایله‌دی . روم ایلی حصارنده (قیالر) مزارستاننده مدفوندر .

ابیاتندن :

بردر خدا بو سوزده‌یم اولسه‌تنم دوچاك　　سوز بر جناب خالق کون مکان بر

مست خواب غفلت اولماز محرم بازار عشق　　اهل عشقك اخذ و اعطاسی دم اسحار اولور

خلق ایدر دادوستد بز پرتلاش و بی‌نصاب　　چارسوی عالمك بز اوکادق دلالی بز

مصارعندن :

ترازوی دودست اسخیا درهم قبول ایتمز .

ناشر ابراهیم بك « موره‌لی »

(راتب احمد پاشا) نك اوغلیدر . (موره) ده طوغمشدر . (سلطان مصطفای ثالث) ك مابینجیلکنده بولونمش ومشارالیهك وفاتنده میرمیرانلقله یکی شهره کونده‌رلمشدر. (سلیم خان ثالث) ك جلوسنده مقربین زمره‌سنه داخل و (آمنه‌سلطان) ك کتخدالغنه تعیین اولونمشدر . (١٢٠٦) وفات ایتدی . اسکدارده (آیازمه) جامع شریفی حظیره‌سنده مدفوندر . دیوانی غیر مطبوعدر .

برغزلندن :

قیلمه انسانه حقارتله نظر   آ کلاسری نسخهٔ کبرایه باق
اولمه دلداده نقوش ظاهره   صورته میل ایلمه معنایه باق
اتحادك سرینی ادراك ایچون   اختلاف صورت اشیایه باق

نشأت سلیمان افندی «خواجه — ادرنه‌وی»

تحصیل علومدن صوکره استانبولده (ملا کورانی) جوارنده آلدیغی قوناقده فارسی تعلیمی و مثنوی تدریسیله مشغول اولور ایدی . عامه‌نك حسن ظننه مظهر اولان عرفاندندر . مولداً (ادرنه) لیدر . مشایخ نقشبندیه‌دن (بروسه‌وی‌امین افندی)دن منتسبدر . شعری علم قوتیله سویله‌دیکی ایچون بعضیلری پك رونقلی دکلدر . وفاتی : (نشأت افندی کوچدی جنان اوله منزلی) مصراعنك دلالتی اولان(١٢٢٢) تاریخنده‌در. قبری (طوپ‌قاپی) خارجنده (مالتپه‌خسته‌خانه‌سی) یولنده‌صاغ‌طرفده (ساقزآغاجی) دنیلان‌سداوستنده‌در . مطبوع‌دیوانندن‌باشقا (طوفان‌معرفت) اسمنده بر اثریله سلوك نقشیه‌یه عائد اولوب تاریخ ترجمه‌سی (ترجمة‌العشق) ترکیب منقوطی (مسلك‌الانوار ومنبع‌الاسرار) ترجمه‌سی‌واردر . ترجمهٔ حالی تلامیذندن (پرتوافندی) طرفندن یازلمش و (کتخدا زاده) تلامیذندن (امین افندی) طرفندن تذییل ایدلمشدرکه مطبوعدر .

مخمسندن :

بزم جور فلکدن شکوه و بیدادمز یوقدر
عدودن هیچ ملال خاطر ناشادمز یوقدر
شو کافر بخت بددن اشتکا معتادیمز یوقدر
محصل دوست و دشمندن تظلم بادمز یوقدر
کوکلدندر شکایت کیمسه‌دن فریادمز یوقدر [١]

مشهور نعتینك کریزکاهندن :

دریا دل اولان اهل هنر قطرهٔ فیضی
بسلر صدف سینه‌ده در وکهر ایلر

ابیاتندن :

آداب عشق عاشقه آنجق نیاز ایمش
آیین شوق دلبر طنازه ناز ایمش

نوری افندی « قول آغاسی احمد بك زاده »

ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (هاشم بابا) خلفاسندن (صلاجی زاده) منتسبلرندن ومتصوفانه اشعاریازان صاحب دیوانشعرادن اولوب (کرید)ك (قاندیه ـ قندیه) قصبه‌سندندر. غیر مطبوع دیوانی (١٢٠٩) ده جمع وترتیب اولونمشدر .

مطلعندن :

تعالی الله اکبر حبذا سلطان بی همتا
که قیلدی اون سکز بیك عالمی برامر ایله انشا
زهی صانع که ادنی صنعینك سرینه عقل ایرمز
نه‌دکلو موشکاف اولسه ایدرسه حکمتن اجرا

نزهت عثمان افندی باقرجیلر « کتخداسی بروسه‌وی »

اربات حرفت و صنعتدن اولدیغی حالده تحصیل معرفت ایله‌مش ومؤخراً بروسه‌وی شیخ

[١] نوعی

امین نقشبندی‌یه انتساب ایدرك فیض وعرفان صاحبی اولمش برشاعر اولوب (بروسه) لیدر . (۱۲۲۷) ده وطننده ارتحال ایله‌دی . (منلا فناری) جامعینك غربنده مدفوندر . دیوانچه‌سی غیر مطبوعدر .

بر غزلندن :

ای کلعذار نالش دل بلبلانه‌در
کفتار اهل عشق همین عاشقانه‌در

اوج آشنادر اهل محبت او رتبه کیم
مرغ شکسته بال دل عرش آشیانه‌در

نسیبا توفیقه خانم « استانبولی »

استانبول شاعره‌لرندن اولوب (شریف پاشا زاده سعید سیرت بك) ك کریمه‌سی وآتی‌الترجمه (نهادبك) ك همشیره‌سیدر . دیوانچه‌سی واردر . (۱۲۶۰) تاریخنده (استانبول) ده وفات ایده‌رك قانلیجه‌ده (عطا افندی) درکاهنه دفن ایدلدی .

ابیاتندن :

تیر نکهك ایلدی اوز جانمه تأثیر
جانا بو کمانکشلك ایله پیر اوله‌سك پیر

نظیف احمد افندی « استانبولی »

فضلای شعرادن وزمرهٔ قضاتدن اولوب صحافلر شیخی زاده وقعه نویس (اسعدافندی) نك برادر زاده‌سیدر . (۱۲۵۲) ده تقویمخانه نظارتی وکالتنه (۱۲۶۸) ده مکهٔ مکرمه مولویتنه نصب اولونمش ایدی . (۱۲۷۵) ده ارتحال ایله‌دی . آثاری قپودان پاشالرك تراجم احوالنی مبین اولان (سفینة‌الوزراء) ونقیب‌الاشرافلرك تراجم احوالنی معلن (ریاض‌النقبا) [۱] ایله (ترجمهٔ نصاب‌الاحتساب) ، (ترجمهٔ نخبة‌الفکر)، (شرح مواردالکلم) ، (ترجمهٔ تلخیص معانی)، (ترجمهٔ رسالهٔ کواکبی)، (ترجمهٔ تعلیم‌المتعلم)، (ترجمهٔ طبقات شرنوبی)، (ترجمهٔ شرح قصیدهٔ لامیه)،

[۱] بر نسخه‌سی بشیکطاشده (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده واردر .

(لغات قافیه) ومنظوم (سر آغاز حجاز) (سورنامهٔ مسرت علامه) در. حکایات مشهورهٔ عربیه‌دن اولوب مطبوع (الف اللیل واللیله) [١] ایله مطبوع (ملك السیف ذوالیزن) ك مترجمی ده بوذاتدر. (سلطان محمود ثانی) نك ادرنه سیاحتنه دائر عربی العباره (سفرنامه) اسمنده بر رساله سی ده واردر. بر نعتندن :

یا رسول الله روضه‌ك خلد جنتدر سنك
نطق جان بخشك سراسر خیر و حکمتدر سنك

برده (ثمار القلوب فی المضاف والمنسوب) ی (عقود اللئال فی ترجمة الامثال) اسمیله ترجمه ایتمشدر که بر نسخه سی (کوپرولو) کتبخانه سنده‌در .

نهاد بك « استانبولی »

(سعید سیرت بك) ك اوغلیدر . عزت منلا (محنت کشان) ده (نهادم یانمده برابر ایدی . رفیقم فقط اول هنرور ایدی) دیه کندیسندن بحث ایدر . منلانك شاکرد عرفانیدر . مصره کیدرك (محمد علی وابراهیم) پاشالرك خدمتنده بولونمشدر. بالاخره استانبوله عودتله زراعت ونافعه مجلسنه اعضا اولمشدر. (١٢٨٦) ده وفات ایده‌رك قانلیجه‌ده (شیخ عطاافندی) درکاهنه دفن اولونمشدر [٢] . هجوایله مألوف اولدیغیچون خلق کندوسندن احتراز ایدردی . مجموعهٔ غزلیاتی مطبوعدر . جدیاتدن زیاده هجویاتده مهارت کوسترمشدر . شاعرلکدن زیاده ندیملکده شهرتی واردر .

اشعارندن :

سکوت ایدنلر اولور دائما سلامتده بلایه اوغرامه چوق سویله‌مکدن اولور
جهانده شمدی ظرافت مداهنه‌یله اولور حماقت اولمازه اولماز دیمکدن اولور
امید راحت ایتمه ملکدن صاقین کوکل محنت کش اولمه دهرده فکر محال ایله

نائلی صالح افندی « مناسترلی »

شعراء علمادن ، رندمشرب ، عارف بر ذات اولوب تحصیلنك بدایتی مملکتی اولان (مناستر) ده

[١] الف اللیل واللیله مترجمی اولمق اوزره (الطیفی) تذکره سنده (اسحق چلبی) معاصرلرندن اسکوبلی (هوسی) اسمنده برشاعر داها مذکوردر . بوحالده نظیف افندی مترجم ثانی اوله‌جقدر .
[٢] سجل عثمانیده مصرده ارتحال ایتدیکی محررسه ده موثوق دکلدر .

اکالی (استانبول) دەدر . علم خطەدە انتسابی واردر . مرتب دیوانی غیرمطبوعدر . معلملکلە مصر زادکانندن بریلە مصرە کیدوب (١٢٩٣) تاریخندە اورادە ارتحال ایلەدی . اشعاری طبع شاعرانەسنە دالدر . طریقتی (مولوی)در . (پند عطار)ك بربیتنی بش بیتایلە شرح ایتدیکی اثرینە (کنز نصایح) تسمیە ایلەمش و (١٢٩٤) دە مصردە طبع اولونمشدر .

مطلعندن :

حمد بحد آن خدای پاك را — آن کە ایمان داد مشتی خاك را
اول آخر عالمك حمدی تمام — ذاتنە مخصوصدر حقك مدام
اویلە قدرت صاحبیدر اول خدا — برآووچ طوپراغە ایمان ویردی تا
چون ارادە ایتدی خلق عالمە — ویردی صورت صورتندن آدمە
طیندن خلق ایتدی جسم آدمی — ایلەدی روشن آنکلە عالمی
اولدی چون فیض ازل صورتپذیر — نور ایمان آدمی قیلدی منیر

ابیاتندن :

اهل دل سینە تهیٔ می کام اولسە دخی — نشوهٔ فیض صفا وار دل پر جوشندە

متکبرلرە کبر ایتمە تصدق صاییلیر — ظالمە جور و اذا قیلمە عبادت کبیدر

نوری عثمان افندی « نوری جدید — ساقیزی »

سابق الترجمە والی بغداد (علی رضا پاشا) مرحومك بندکانندن (سلیمان افندی) نامندە برذاتك کولەسی اولوب (ساقیز) لیدر. (یوسف کامل پاشا) طرفندن طبع ایتدیریلان دیوان کبیرندە السنهٔ ثلثە اوزرینە اشعاری واردر . اشعار فارسیەسی رونقلیدر . فقط :

دمدر ای دل آلایم دستمە لوح وقلمی — شور ماتمایلە تجدید ایدەیم کهنە غمی
تیغ خامەملە سپهرك جکرین قان ایدەیم — بندە اجرا ایدەیم قاعدهٔ محتشمی

مطلعلی مرثیەسی مشهور و دلسوزدر .

التنجی وایکنجی اردولر محاسبەجیلکندە وضبطیە نظارتی مکتوبجیلغندەدە بولونمش ایدی . شعورینە خلل کلەرك (١٢٩٣) دە متقاعداً استانبولدە وفات ایتدی . اسکداردە قرەجە احمد مزارستاننده مدفوندر . آثار منثورەسندن بعضیلری (مجموعة الطرب علی لسان الادب) وایکنجی

حامیسی سردار اکرم (عبدالکریم نادر پاشا) نامنه اوله‌رق (اثر نادر) اسملریله طبع اولوندی. برده مقدمه‌سنده (شیخ سعدی)نك مفصلجه ترجمهٔ حالی اولمق اوزره غیرمطبوع (کلستان) ترجمه‌سی واردر .

شعورینه خالل کلدیکی زمان بیمار خانه‌یه قونلمامش و شهزادهٔ قدردان (یوسف عزالدین افندی) مرحومك امر مخصوصلریله حیدرپاشا خسته خانه‌سنده تهیه ایدیلن بر دائرهٔ مخصوصه‌ده بالتداوی کسب افاقت ایتمشدر . خسته‌لغی اسبابندن بری بعض کیمسه‌لردن کوردیکی سعایت اولدیغندن اثنای تداویسنده یازدیغی شکایتنامه‌ده (معذورم ۱۲۹۰) کلمه‌سنی تاریخ دوشرمشدر. خسته خانه‌یه یغمورلی بر هواده کتیرمشلر کوك کورله‌مکده ایمش قپودن ایچری کیره‌جکی صره‌ده بالتوقف شو بیتی سویله‌مش :

بو یاغان یاغمور دکلدر صانمیك کوك کورلیور   سله‌ٔ دار شفا در آسمان آغلار بکا

ابیاتندن :

صاف مشرب التفات ساده‌دن خوشنوداولور   دلنشین اولماز اوصحبت کیم غرض آلوداولور

چوق ریاکار وار ولی کورینور   ابن ملجم ایکن علی کورینور

حالی بر بد اصلك اقباله تحول ایتمسون   چونکه مستقبلده یا فرعون یا نمرود اولور

نالی ملا خضر

مولدی سلیمانیه قراسندن برقریه‌ده تحصیل وتفیضی (سلیمانیه) ایله (قره‌داغ) قصبه‌سنده‌در. کردجه دیوانی اولدیغی کبی السنهٔ ثلاثه‌ده‌ده صنایع بدیعه ایله مزین اشعاری واردر. (۱۲۹۰) تاریخلرنده حج شریفدن عودتنده (استانبول) ده قاله‌رق زمانی فضلا وشعراسنك مظهر تقدیر وتوقیری اولمشدی . برمدت صوکره ارتحال ایده‌رك (قره‌جه احمد) مزارستانه دفن ایدلدی . شو خانه اشعارندن :

کهی تسبیح وکه باده   کهی نقش رخ ساده
سنك دردکله دنیاده   نه‌لر چکدم نه‌لر چکدم

نزهت افندی «حسن نزهت افندی — دلی»

مشهور (سروری) طورنده برشاعراولوب شهریدر . اکمال تحصیلدن صوکره اقلام مالیه‌یه سلوك ایده‌رك بالتفیض (بغداد) مالیه مفتشلکنه ارتقا ایله‌دی وبو مأموریتده ایکن ارتحال ایله‌یوب (امام اعظم) قربنه دفن ایدلدی . سکوتی برعمر کچیرر، لطائفی تام یرنده صرف ایدر، سوزلرنده‌کی هجو و تعریض دولاییسیله زماننك اکابرینی قورقوتمش ایدی . (لطائف اصناف) اسمنده‌کی اثر مزاحیسی مطبوع منشآتی ، اشعاری ، تاریخلری بالخاصه (ظیروه) نامنده‌کی اثر منظومی غیرمطبوعدر بو متروکات آراسنده نظر دقتی جلب ایدن تاریخلریدر . ازجمله عمجه‌سی (نوح رفقی) افندی‌یه تاریخی :

باد آهی نزهتا تاریخ ایله ایتدم وزان   نوح جسمی زورقن سوردی عدم دریاسنه
١٢٦٧

(نایزن اسماعیل دده) یه تاریخی :

چیقدی برتاریخ سیر آهنك نای عشقدن   آصدی اسماعیل دده منصوری طاق جنته

نزهت محمد افندی «دلی نزهت — سیواسی»

ادبادن فاضل برذات اولوب اصلاً تاتار، مولداً (سیواس) لیدر. مطبوعات مدیریتی وساڅره کبی بر خیلی مهم اموردہ بولونه‌رق شعورینه اره‌لقده خلل کله‌رك (١٣٠٤) ده سیواسده وفات ایتدی . قواعد ادبیه‌دن باحث اولان (مغنی الکتاب) آثار ادیبانه‌سنك مشهوریدر . (نزهة المنشآت) و (معدل الاملا ومکمل الانشا) اسمنده دیکر ایکی اثر منشیانه‌سی اولدیغی کبی اساسی تاریخه مستند ملی بر وقعه‌یی مصور (کیرلی چیقی) نامنده اخلاقه متعلق بر اثری دها واردر که جمله‌سی مطبوعدر . (لطائف المحاضرات) اسمنده علم محاضراتدن غیرمطبوع براثری ده واردر . علمای اسلامیه‌دن هندی (رحمة الله افندی) مرحومك (اظهار الحق) اسمنده‌کی اثر دینیسنك جلد اولنی‌ده ترجمه ونشره موفق اولمشدرکه جداً شایان مطالعه آثار دینیه‌دندر .

نابی زاده ناظم بك «استانبولی»

شعرادن وارکان حربیه قول آغالرندن جامع السیف والقلم برذات اولوب شهریدر . مطبوع

ومتنوع آثارندن بعضیلری شونلردر : (یکی کیمیا) ، (سیئهٔ تسامح)،(آینه‌لر) ، (اساطیر) ، (مسابقه) ، (هوس ایتدم) ، (مسائل ریاضیه‌دن جبر) و سائره‌در . اشبو آثاردن یکی کیمیا ایله مسائل ریاضیه‌دن‌جبر، توضیحدن مستغنی‌در . (سیئهٔ تسامح) تنقیدات ادبیه‌دن باحثدر . اصولی دائره‌سنده رومان یازمغه چالیشان ارباب قلمدندر. هنوز کنج یاشنده ایکن (۱۳۰۷) تاریخنده استانبولده‌ارتحال‌ایله‌دی . (مسکینلر) تکیه‌سندن سراجلرچشمه‌سنه‌کیدن جاده‌اوزرنده‌مدفوندر.

والده نغمه‌سی :

یاوروجغم اویقویه دال ناز ایله　　جنبش کهوارهٔ اعزاز ایله
یات اویو ای طفل صفا پرورم　　ذوقکه دنیامی فدا ایلرم
دال بنه اذواق و خیالاتکه　　هایدی ملکلرله ملاقاتکه
کوکلی سوکلک اویوتور بن سنی　　بن سنی تلطیف ایدرم سن بنی
سن‌ده‌بیورسیک چوجغم برزمان　　سن‌ده‌بیلیرسیک‌نه‌یمانمش جهان
غائلهٔ عالمی چکمک محال　　شمدی اویو نازایله آسوده حال

حب‌وطن فکره‌نه رونق ویرر　　آدمه ماهیتنی بیلدیرر .

شاعره معرفتـه کیتمه‌لی　　کعبهٔ عمرانه شتاب ایتمه‌لی

نجمی عمر افندی

شعرای عاشقیندن بر ذات اولوب شهریدر . (قوله) ردیف بیکباشیلغندن تقاعد اولدقدن صوکره مدت مدیده (آلاشهر) ده اقامت ایله‌مشدی . (۱۳۰۷) ده (استانبول)ده ارتحال ایده‌رك (خرقهٔ شریف) جوارینه دفن ایدلدی. مقدما طبع ایتدیکی دیوانندن صوکره بیك بیت اوزرینه مرتب (الفیه) و اون ایکی فصل اوزره مرتب (تحفهٔ وحدت) اسملرنده منظومه‌لری واردر . لسان فارسی اوزره‌ده انشاد شعره مقتدر اولدیغی دیوانیله سائر منظومه‌لرندن آکلاشلمقده‌در .

تحفهٔ وحدت، منظومه‌سندن :

وحدت حقی تعلمده مقام　　منقسمدر هفت طوره ای همام
اولی توحید افعال دکله‌مش　　ثانی توحید صفاتدر آکلامش
ثالثی توحید ذات‌ای نورعین　　بونده‌در فوز ونجات ای نورعین

نبیل بك « حافظ محمد نبیل بك »

آتیة الترجمه (نقیه) خانمك برادری طریق(مولوی) منتسبلرندن رند مشرب، اهل‌دل بر ذاتدر . (ارتحال ایتدی نبیل‌بك‌عدنه) مصرع تعمیه دارینك دلالتی اولان (١٣٠٧) تاریخنده (آیواجق) قضاسی مقاولات محررلکنده ارتحال ایتدی . بر سرگذشت عاشقانه‌دن باحث (هجر و وصال) اسمنده غیر مطبوع مثنویسی ودیوانچهٔ اشعاری واردر .

بر قطعه‌سی :

ظالمی بر کشته ایدن آهدر   قلب مخلوقه خدا آگاهدر
برقدم شهراهدن ایتمه عدول   دوغرونك یاردمجیسی اللهدر

ناجم عبدالرحمن افندی « سلیمانیه‌لی »

ارباب قلمدن السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف بر ذات اولوب (شهر زور ــ سلیمانیه) لیدر . (١٣١٢) ده (خربوط) ده ارتحال ایله‌دی . طریقةً نقشبندی‌در . حروف هجا ترتیبی اوزره السنهٔ ثلثه‌دن منتخب اشعارنی جامع (هدیة‌الامم وینبوع‌الحکم) و (گلزار آثار) اسملرنده آثار ادبیه‌سی و (تسهیل‌التحصیل) اسمنده عربی‌العباره (نحو) رساله‌سی واردرکه اوچی‌ده مطبوعدر . برده کندی متصوفانه اشعارندن :

بز آیینه‌یز صورت لاهوت نمایز
بز مظهر الطاف خدا مست گدایز

مطلعلی غزلنی ده شرح ایده‌رك طبع ایتدیردیکی کبی حروف هجا عددنجه انتخاب ایتدیکی احادیث شریفه‌یی‌ده نظماً لسان فارسی اوزره شرح ایتمشدر .

نعیم بك

ترجمهٔ حالی مورخین فصلنده مذکور مؤلف شهیر (شمس الدین سامی بك) ك کوچوك برادری اولوب (فراشر) ده تولد ایتمشدر. تحصیل ابتدائیسنی مسقط‌رأسنده عالیسنی برادریله

برابر (یانیه) روم (ژیمنازیا) سنده بعدالاکمال عربی ، فارسی‌یی‌ده خصوصی معلملردن تعلم ایله‌مشدر . استانبوله ورودنده معارف نظارتی انجمن تفتیش و معاینه اعضالغنه و بر مدت صوکره ریاستنه‌تعیین اولونمش وبومأموریتده ایکن (١٣١٤) تاریخنده ارتحال ایده‌رك مردیون کوینده (بکتاشی درکاهی) قبرستانه دفن ایدلمشدر. فطرةً شاعر اولوب کنجلکنده اشعار فارسیه ایله پك چوق متوغل اولمش وبونلردن بر قسمنی (تخیلات) نامیله طبع ایتمشدر . بالاخره بوتون حیاتی، املی، غایه‌سنی لسان ملیسی اولان آرناوودجه‌نك احیا واعلاسنه‌حصر ایله‌مشدر .

تورکجه آثار مطبوعه‌سی :

(١) هومه‌ر: شاعر شهیر یونانی (هومه‌ر) ك مختصر ترجمهٔحالیله مشهور (ایلیادا)سنك ترجمه‌سی . بواثرك آنجاق ایکی فورماسی نشر ایده بیلمشدر .
(٢) اختراعات وکشفیات : (جب) کتبخانه‌سی اجزاسندندر .
(٣) قواعد فارسیه برطرز نوین : اسمی مسماسنه دالدر .
(٤) تخیلات . (٥) سخنان برکزیده .
آرناوودجه آثار مطبوعه‌سی :
(١) کربلا ، (٢) اسکندر بك ، (٣) یاز چیچکاری ، (٤) اشعار متنوعه .
آرناوودجه غیر مطبوع آثارندن :
(١) آرناوودلق تاریخی .

نقیه شریفه خانم

ترجمهٔ حالی ریاضیون فصلنده محرر (عثمان صائب افندی) نك کریمه‌سی و شاعره (شرف خانم) ك همشیره‌زاده‌سیدر . شهری عثمانلی ادیبه‌لرینك بناملرندن فارسی شناس برادیبه اولوب (١٨) سنه دارالمعلمات فارسی وتاریخ معلمه‌لکنده بولونه‌رق نشر معارفه همت ایله‌مشدر. والده‌سنك وفاتندن صوکره تیزه‌لری سابقةالترجمه (شرف خانم) ك تحت تربیه وتعلیمنده بولوندی . مطبوع اثرلرینك باشلیجه‌سی (لغت فارسی) اسمنده‌کی کتابله اکثریسی اخلاقه متعلق مقالات نافعه‌سندن عبارتدر . طریقت (مولویه) یه انتسابی وار ایدی . (جنت اولسون جا نقیه خانمه) مصرع منقوطنك دلالتی اولان (١٣١٦) ده وفات ایده‌رك (یکی قاپی مولوبخانه‌سی)نده شرف خانمك قبرینه دفن ایدلدی .

غزلياتندن :

بردل اولورسه عشق ايله شوريدهٔ جهان
عقل ايله آرتق آشنالغی آنك محال اولور

غزليات فارسيه‌سندن :

در شاخ سدره مرغی بودم زدام غافل
بر حرص دانه چينی از آشيان پريده

ناصح محمود افندی

علمای شعرادن عاشق ومجاهد بر ذات اولوب شهريدر . فاتحده تحصيلنی بعدالاكمال برمدت بعض محاكم شرعيه كتابتنده استخدام اولوندقدن صوكره بقيهٔ عمرينی بروسه كويلرنده امامت وبروسه‌ده اختيار عزلتله كچيروب مشايخ مصنفيندن (شـيخ اسماعيل حقی) حضرتلرينك اون بيكی متجاوز اولان منظومه‌لرينك جميعچون بذل وجود وصرف نقود ايله‌يوب عاقبت مقصدينه نائل اولدی . واسمنه‌ده (سبحة السالكين) تسميه ايله‌دی . فقط وفاتندن صوكره بويكانه نسخهٔ قيمتدارك هانكی انصافسز و اذعانسزك يدنده قالديغی آكلاشيلامادی . ديوان تشكيل ايده‌جك قادار اشعاری وارسه‌ده مرتب ديوانی يوقدر . (١٣٢٠) تاريخنده بروسه‌ده عزلتكاهی اولان تحته‌قلعه اوطه‌لرينك برنده ارتحال ايله‌يوب بك صريح براشارت معنويه اوزرينه شيخ مشارالیهك قربنه دفن ايدلدی .

نصرت علی بك « يكيشهر فناری »

زمانمزك بنام ادباسندن اولان (جناب شهاب الدين بك) ك كوچوك برادری اولوب مولداً (يكيشهر) ايدر . (١٣٠٧) ده استحكام ملازملكيله نشأتندن صوكره معلم تعيين اولونه‌رق وفاتنه قادار تدريس وتتبعات علميه‌ده بولوندی . انقلابدن صوكره قائمقاماقله تقاعد ايدلمشدی . (١٣٣٠) تاريخنده ارتحال ايده‌رك فاتحه دفن ايدلدی . لسان مادر زادی اولان توركجه ايله عرب ، فرس ، فرانسز لسانلری ادبياتنه‌ده وقوف تامی وار ايدی . فرانسزجه‌دن آثار مترجمه‌سی ميانده (سركذشت خونين) برنجيلكی احراز ايدركه بواثر (روسيه) ده (نهليست) دينيلان فرقهٔ احاشيونك صور وغرائب تشكيله‌سيله نظريات وسرائر اختلاليه‌سنی حاوی دلسوز ومهيج

برحكايه‌در .(كوچك ـ برفاجعهٔ وطنپرورانه) (مقالات تاريخيه وادبيه) جملهٔ آثارندندر . برده (بنفشه) اسمنده ادبى رساله‌سى واردر . (مقالات تاريخيه وادبيه) تاريخ عثمانى‌نك وقايع مهمه‌سنه وتدقيقات ادبيه‌يه متعلقدر. حياتى علم وعرفانه حصرايدن مجاهدين معارفدندر .

نگار خانم « بنت عثمان پاشا »

ماجار مهتديلرندن (عثمان پاشا) مرحومك استانبولك يوكسك وكبار بر عائله خانمى ايله ازدواجندن ميدانه كلمش ، عادتا صوك ربع عصرلق ادبياتمزك اك يوكسك برشاعره‌سى‌ايدى . آثار مطبوعه‌سندن اولان (نيران) ايله (صفحات قلب) نده تراشيده برناظمه اقتدارينى كوستر ديكى كبى (عكس صدا) و (افسوس) نام آثار اخيره‌سنده‌ده حساسيتى ، خيالكارلغى ، هجرانپرورلكى ايله جداً يوكسك بر شاعره قدرتنى كوسترمشدر . عين زمانده معلومات لسانيه وفنيه‌سى‌ده يوكسك‌ايدى . فرانسزجه ، آلمانجه ، رومجه لسانلرينه وقوف‌كاملى ايله مشهورايدى. آنه‌سى طرفندن پك يوكسك برانجه‌لك توارث أيله‌مشدى . (١٣٣٤) سنه‌سى اوائلنده حميديه اطفال خسته‌خانه‌سنده (حما) دن وفات ايتمشدر . يوقاريده اسمى كچن آثار مطبوعه‌سندن باشقا ، برچوق جرائد و رسائل موقوته‌ده منتشر اشعار وآثارى واردر .

عكس صداسندن بر پارچه

موسمك صبح نفحه دارنده ، كيجه‌نك سايه زار تارنده ،
عمرمك هردم مسارنده ، هردم شوق و اغبرارنده ،
كوكلمك حال بيقرارنده ، آنارم سوديكم سنى آنارم !

§

كيجه وقف سكون اولور دريا ، بر لسان بليغ اولور پيدا ،
متكلم كبى بوتون اشيا ... دره‌دن عكس‌ايدن اوطاتلى صدا
دله ويردكجه ميل حزن و بكا آنارم سوديكم سنى آنارم !

كذا :

سنكله ديكله‌يه‌لم كل طبيعتى ، تنها ، شونغمه‌ساز اولان اشجارى ، روزكارى : يمى
بوتون ترانهٔ سودا بى ، نغمهٔ ألمى ، كه عشقه اولمه‌ده هردم نشانهٔ غرا ؛
بو برانين تحسر كبى ملال آور ، بو بر يمين محبت كه دمبدم ايكلر .

§

سنكله سويله شه لم كل مناقب عشق جلده ، يان يانه ، مهتابه قارشى ، أى دلدار ؛
بيتيرمه ، سويله ملك ، سويله سويله ، ايت تكرار بوتون او عهد غرامى ، ترانهٔ شوقى ؛
شكايت ايت بكا بندن ، وفاسز عد ايله ، بنى تظلمك اوزسون ، فقط بنه سويله

ناهيد تحسين بك « استانبولى »

كنج دينه جك برياشده ايكن ارتحال ايدن عصريمز ادباسندن اولوب شهريدر . مكاتب عاليه تحصيلنى اكمالدن صوكره تدريس وتأليف آثار ايله اشتغال ايله‌دى . اسملرى زيرده محرر آثار مطبوعه‌سندن باشقا مختلف رسائل موقوته ايله‌ده مقالات متنوعه نشرينه موفق اولمشدى. (١٣٣٧) تاريخنده (بويوك آطه)ده وفات ايده‌رك (آطه) قبرستاننه دفن ايدلدى .

آثار مطبوعه‌سى :

(١) روح بى‌قيد [مجموعهٔ اشعار] ، (٢) كوسه‌م سلطان ، (٣) برچيچك ايكى بوجك ، (٤) رقيبه

ناجى بك « آلاى بكى زاده »

(معلم ناجى) مسلك ادبيسى سالكلرينك متميزلرندن قوى طبيعت بر شاعر اولوب (طربزون) ليدر حربيه نظارتى سيويل رؤساسندن ايدى . بعض مكاتبده ادبيات تدريسنده بولوندى . (١٣٣٨) تاريخنده ارتحال ايده‌رك (مركز افندى) يه دفن ايدلدى .

آثار مطبوعه‌سى :

(لسان كتابت) اسمنده منثور اثريله (نشيده) نامنده مجموعهٔ اشعارندن عبارتدر ..

برنعت شريفى :

كبريانك حبيب منتخبى خلقت هر دو عالمك سببى
شرف اصلى عزت نسبى رفعت ذاتى سيرت ادبى
فخر عالم محمد عربى

مطلع نور حضرت ارحم اولين صنع كار كاه كرم
حرم حقه واصل ومحرم روح آدم نبى قدسى دم
فخر عالم محمد عربى

سید کل خلاصهٔ موجود اصل اشیا کزیدهٔ معبود
منشأ اقدم ظهور ووجود قاب قوسینه مظهر و مسعود
فخر عالم محمد عربی

ناجی عمر بك

اساساً عسکریه‌دن یتشمش ؛ و (٣١٤) سنه‌سندن بالاعتبار « ثروت فنون » جریدهٔ اسبوعیه‌سنده نشر اشعاره باشلامشدر . مرتب و مطبوع اثری یوقدر .

اینجه حسلی ، پارلاق مخیله‌لی بر شاعر اولدیغنه آثاری دلالت ایتمکده‌در . مشروطیت وحریت مجاهده‌لرینه‌اشتراك ایتمش واوروپاده برایکی سنه قالارق فعلاً وقلماً‌ده بویولده خدمت ایله‌مشدر . انقلابی متعاقب عادتا یری شعرینه ویا دلدادهٔ مفکوره‌سنه قاووشمش کبی نثراثره و ترنم شعره رغبت ایتمش ؛ وبو تاریخدن اعتباراً عمر ناجی بك حریت و مشروطیتك ، داها دوغرو بر تعبیر ایله زواللی قالمش اسلامیتك پروجد واستغراق بر خطیبی اولمشدر . فی‌الحقیقه شرق وغربك فرقلرینی ، مزیت وقصورلرینی یوکسك حرتی سایه‌سنده پك ایی آکلامشدی . بیان ووجدانی ، حرکات وتحسساتی یری برینك عینی ، بو درجه مرد طبیعتلی بر شاعر وخطیب بولمق اندردر . هرزمان هریرده ظلم واستبداده علیهدار ، مظلوم وضعیفه طرفدار چیقمشدر . « مجاهد » « وطنپرور » نامارینه جداً استحقاق قازانمشدر . وفاتی (کرکوك) حرب جبهه‌لرنده قازاندیغی بر خسته‌لق یوزندندر ؛ ذاتاً حضرده‌ده بوتون وقتی سبیل حق ووطنده سیاحت وارشادله کچیرمشدر . بروجه آتی بر شعری « ثروت فنون » دن آلنمشدر :

ضیالی کولکه‌لر آلتنده ، زاهر و بیتاب ،
اویور نشاید امواجی ماوی بر دکیزك ؛
سماده بر متموج شلالهٔ مهتاب
بوتون طبیعته سرپر رشاشهٔ زرین .

نهفته قلبی لیالك ، مشافه بیدار ،
اوتر مشاجرك عمقنده کیمسه‌سز برقوش ؛
اویور ظلال سکونتده دائما بی هوش ،
ریاح ایل ایله مهتز مناظر واشجار . . .

علیل جسممه دوش مکینی بر قایانك
اولور نشیمن حسرت ، غریب تنهائی ؛
صورار سمالره بر شی که روحم آکلایامم .

اوزاقده ، ساکن وعلوی، تلال خندانك
افقلرنده اوچار بر سراب نامرئی ،
اوپر سواحلی دائم فشافش مظلم . . .

و

واحدی عبدالواحد چلبی « قره داودزاده ـــ استانبولی »

ترجمهٔ حالی علماء فصلنده مذکور (قره داود افندی) نك طورونیدر. طریق علمی‌ده ایجه قطع مراتب ایتدکدن صوکره طریقت (زینیه) یه سالك اوله‌رق اختیار عزلت ایله‌دی. سلطان سلیمان قانونی دوری شعراسنك متمیزلرندندر . (حکیم اوغلو علی پاشا) کتبخانه‌سنده (سعادتنامه) اسمنده منثور، اخلاقی وتصوفی براثریله (شفاءالصدر) نامنده دیکر بر اثری واردر .

وصولی محمد افندی « ملا چلبی ـــ استانبولی »

علماء شعرادن بر ذات اولوب سابقة الترجمه (حبی خانم) ك دامادی اولدیغیچون (حبی ملاسی) شهرتیله‌ده بنام اولمشدی . نیابتله ایجه سیاحتدن صوکره قاضیعسکرلك رتبه‌سنه نائل اوله‌رق (٩٩٨) تاریخنده استانبولده وفات ایتدی. جوار ایوبده دباغخانه مقابلنده قاین‌والده‌سی یاننده مدفوندر . مرتب دیوانی واردر . (امام‌طرطوشی) نك (سراج الوهاج) نی (بدیعه) اسمیله ترجمه ایتدیکی کبی (شیخ کبیر صدرالدین قونوی) خلفاسندن (فخرالدین عراقی)نك تصوفدن (لمعات) اسمنده‌کی اثر مشهورینی‌ده ترجمه ایله‌مشدر . فندقلی جامعنك بانیسیدر . (حدیقة الجوامع).ده زوجی اولدیغنه دائر اولان افاده‌یی (مشاهیر النساء) دامادی اولمق اوزره تصحیح ایدییور . (سلطان سلیم ثانی) نامنه قسماً منظوم وقسماً منثور (جهاد نامه)

اسمنده بر اثری‌ده واردرکه بر نسخه‌سی (موزهٔ همایون) کتبخانه‌سنده موجوددر .

منظوم پارچه‌سندن :

نیتك اولدی غزا فتح وظفر کارك اولا   اولیا عسکری هر یرده نکهدارك اولا
اومارم خضر نبی رهبر وسردارك اولا   دشمنك قلعه‌لرن قلع قیل آثارك اولا
ایله‌دك عزم سفر لطف خدا یارك اولا
همت اهل نظر قافله سالارك اولا

ابیاتندن :

آلدانوب آل رقیبه دیمه راز عشقی   ویرمه أی دل صاقین امانتی شیطان الینه

والهی « قورت زاده — ادرنوی »

طرز قدماده رنکین شعر سویله‌ین شعرادن اولوب (ادرنه) لیدر [١] . علوم رسمیه‌یی بعدالتحصیل مصره رحلتله (ابراهیم کلشنی) حضرتلرینك مخدومی (سید خیالی) یه انتساب واکمال مراتب طریقتله ادرنه‌یه عودت ایده‌رك وعظ وارشاد ایله مشغول اولدی . مرتب دیوانی واردر . (١٠٠٨) ده وطنی اولان اسکوبده وفات ایدن همنامی (اسکوب) لی صاحب دیوان (والهی احمد چلبی) نك [٢] بولدیغی (مات قطب العارفین) ترکیب موزوننك مدلولی اولان (٩٩٤) تاریخنده ادرنه‌ده ارتحال ایله‌دی . طونجه کنارنده (شیخ شجاع) زاویه‌سنده مدفوندر.

ابیاتندن :

نقش جورین کریه کوکلمدن یوماز
لا یزیل الماء نقشاً فی الحجر

اکر عارف ایسه‌ك ایتمه حقیقت سرنی افشا
کلام حق چیقاردی باشدن حلاج منصوری

---

[١] حسن چلبی قولنه کوره اوزون کوپری (جسرارکنه) دندر .

[٢] ابیاتندن :

علاقه ایله‌مك وجه خدادن غیره زائلدر   جمال لا یزاله عاشقم الله شاهددر

دعوئ فضل پدر ایتمه مسیحادم ایسه‌ك   شرف نسل ایله فخر ایله کر آدم ایسه‌ك

ویسی افندی « آلاشهرلی »

طرز قدیم منشیلرینك رئیسی وپیری مقامنده اولوب (محمد افندی) نامنده (آلا شهرلی) بر قاضینك مخدوم فضائلوسومی وسابق الترجمه شاعر (مقالی) نك همشیره زاده سیدر . (٩٦٩) آلا شهرده تولد ایله‌یوب مقدمات علومی تحصیلدن صوکره استانبوله کیده‌رك علمای بنامدن (صالح واحمد افندی) لردن بعدالاکمال مسلك نیابته سالك اولوب بدایةً خطهٔ مصریه‌ده (رشید) و سائره‌ده، آناطولی قطعه‌سنده (آقحصار ، تیره ، آلاشهر) ده وروم ایلیده (سیروز ، تکفور طاغی ، اسکوب ، کوماجنه) ده اجرای نیابت ایله‌دی . اسکوبده سکزنجی نیابتی تاریخی اولان (١٠٣٧) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب (قومانووه) جاده‌سنده‌کی مزارستانه دفن ایدلدی . وفاتنه دائر زمانی شعراسی طرفندن سویله‌نن تاریخلرك اك مشهوری ذیل شقایق صاحبی (نوعی زاده عطائی افندی) نك شو :

ویسی که اولمشیدی تغزلده بی بدل   تعیین سال فوتنه تاریخدر « غزل »

زیارت ایتدیکم منشور مربعی شکلنده‌کی سنك مزارنده ایسه وفات تاریخی اولمق اوزره قوجه ویسی‌یی جنتك قپوسنده براقان یالکز بو بیت عادی محکوکدر .

دیدی احبابك بری تاریخنی   جان ویسی کتدی باب جنته

(حضرت هدائی) یه حرمتکار ومعتقد ایدی . آثار ادیبانه‌سی بروجه زیردر .

(١) درة التاج فی سیرة صاحب المعراج : آثارینك اك مشهوری اولوب ساده‌جه (سیر ویسی) نامیله معروفدر .
(مکه) و (مدینه) نامیله ایکی قسمه منقسم اولان بو اثرینك اتمامنه عمری وفا ایتمدیکندن (غزوهٔ بدر) ه قدر یازه بیلمشدر. قسم مکی‌نك خطیله اولان نسخه‌سی (اندرون همایون)ده (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده‌در . مؤخراً شاعر (نابی) ایله (نظمی زادهٔ بغدادی) طرفلرندن تذییل ایدلمشدرکه اصلیله نابی‌نك ذیلی مطبوعدر .
(٢) دستور العمل : (شهادتنامه) اسمیله‌ده موسوم اولان بو اثرك موضوعی ارکان ستهٔ اسلامیه‌نك مباحث ومناظراتنه دائر دینی، حکمی برطاقم مقالاتی حاوی اوچ جزؤ قدر بر اثر معتبر اولوب مطبوعدر .
(٣) خوابنامه : (اول زمانده‌می عالم معمور و آبادان ایدی) فقراتی آلتنده تاریخی ، اخلاقی، حکمی پر عبر بر طاقم امثلهٔ عدیده‌دن عبارت اولوب مطبوعدر .

(٤) توبه نامه: مطلعی شو : (یتزای دل هوس زلف سیهکار یتر) اولان عبرت آمیز بر منظومه‌درکه بو منظومه‌ده :

پیرو اولدم او سخن پروره ایتدم توبه   دائما ره سنیر غمده خطـا اولدیغمه

بیتنده‌کی سخن پروردن مقصد .

توبه یارب خطـا بولنه کیتدکلریمه   بیلوب ایتدکلریمه بیلمیوب ایتدکلریمه

بیتنك قائلی طریقت (زینیه) پیری (زین‌الدین‌خافی) حضرتلرینك اخص خلفاسندن شیخ (عبدالرحیم مرزیفونی) در .

(٥) مرج البحرین : صاحب قاموس (مجدالدین فیروز آبادی) نك (صحاح فی اللغه) صاحبی (ابی نصر اسماعیل بن حماد الجوهری) یه ایتدیکی اعتراضاته اجوبه درکه دقایق علم لغتله متوغل ذواته استفاده بخش آثاردن اولان بو اثر غیر مطبوعدر. خط دستیله محرر نسخه (راغب پاشا) کتبخانه‌سنده‌در .

(٦) فتوح مصر : اسمندن دخی آکلاشیلدیغی اوزره فتوح مصری حاکی تاریخی بر اثردرکه آنجق فاتح مصر (عمرو بن عاص) وقایعنی حاوی اولوب غیر مطبوعدر .

(٧) واقعه نامه : زمانی احوالنی تنقید وادیسنده بر اثر اولوب غیر مطبوعدر .

(٨) دیوان: طرز معلوم اوزره مرتب اولوب غیر مطبوعدر.

(٩) منشآت : مکاتیب منشیانه‌سندن قسم اعظمنی جامع اولوب مطبوعدر .

(١٠) غرة العصر فی تفسیر سورة النصر : خط دستیله محرر نسخه‌سی فضلای عسکریه‌دن (بغدادی اسماعیل پاشا) مرحوم کتبخانه‌سنده‌در .

(١١) هدیة المخلصین وتذکرة المحسنین : عقائد واخلاقه دائر اولوب غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

بزم اقبالنی تار ایلمسون دیرسه فلك
کشی یاقدیغی چراغ اوستنه پروانه کرك

فلکدن کوشمال غم کوروب زار اولدیلر دائم
شولر کیم ایل سوزینه اویدیلر چنك ورباب آسا

ت ادبیه‌سی مسلم انام اولان صاحب ترجمه‌نك طرز تحریری کرچه
ا، ولغتپرورانه ایسه‌ده اویله ترکسی وسائره‌کبی معقد ، بی‌روح
کمت آمیز اولمغله برابر ینه زمانمز ایچون تقلیده شایان

دکلدر . اقتدار ادیبانه‌سی مسلّم اولان بوذات قدرت ادبیه‌سنك برقسمنی اولسون لسانمزك ساده‌لشدیرلمه‌سنه وقواعدینك تدوینته صرف ایتمش اولسه ایدی آتی ایچون خدمتلری دها مشکور اوله‌جغی بی‌اشتباه ایدی . مسقط رأسی اولان (آلاشهر) ده (شیخ سنان) محله‌سنده‌کی کندیسنه نسبت اولنان برخانه مشاهده اولونمقده‌در .

وعدی محمد چلبی « بروسه‌وی »

قوی طبیعت بر شاعر اولوب (بروسه) لیدر . محکمه کاتبی ایکن (وعدی بیك اللی طقوزده ایلدی حیف انتقال) مصراعنك دلالتی اولان (١٠٥٩) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (شرف‌الدین) جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . مرتب دیوانك بر نسخه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده واردر .

بر غزلی :

کوکل نه چشم بیدار ونه بخت خفته ایسترلر — رموز عشقه واقف بر دل آلفته ایسترلر
غبار دامن اولمه رهروان عشقه ای صوفی — محبت شاهراهنده کرد غمدن رفته ایسترلر
قوپارمه مهرهٔ داغك که شهر آیین عصمتده — نخلبندان استغنا کل نشکفته ایسترلر
کچیرمه کوزدن اشکم کوهرین کستاخ ای غافل — محبت چارسوینده‌در ناسفته ایسترلر
دکلدر قابل فیض محبت هرکوکل « وعدی » — دماغ پخته ایسترلر دل آشفته ایسترلر

وجدی عبدالباقی بك

غزل سویله‌مکده تمیزایدن شعرادن اولوب شهریدر. ترقی وتفیضی دیوان همایون‌قلمنده‌در. صدر اعظم (کوپرولی محمد پاشا) نك توجه والتفاتنه نائل‌اوله‌رق بکلکجی منصبنه نائل‌اولدی. (١٠٧١) رمضاننده استانبولده شهیداً ارتحال ایله‌دی . دیوانچه‌سی (١٢٨٩ و ١٣٠٨) ده ایکی دفعه طبع اولونمشدر . کندی یازیسیله اولان (مجموعهٔ اشعار) ی بایزید جامعنده‌کی (ولی‌الدین افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

بربیتی :

کعبه جویان محبت خضری رهبر ایله‌مز
سجده‌کاه اهل دل خاك درندن بللیدر .

(یکیشهر فنار مولویخانه‌سی) شیخی ایکن (١٠٨٠) ده وفات ایدن صاحب دیوان دیره‌لی (وجدی) ده مشایخ مولویه شعراسندندر .

ویشنه زاده عزتی محمد افندی « استانبولی »

شیخ‌الاسلام (ذکریاافندی) نك‌ایکنجی‌اوغلی وشاعرمشهور شیخ‌الاسلام (یحیی‌افندی)نك کوچك برادری اولوب (ویشنه افندی) لقبیله بنام اولان موالیدن (لطف‌الله افندی) نك مخدومیدر . مراتب علمیه‌نك بالاسی اولان قاضیعسکرلك رتبه‌سنه نائل اوله‌رق (١٠٩٢) ده ارتحال ایله‌دی. جدی (ذکریا افندی) تربه‌سنده مدفوندر . مرتب‌دیوانیله (کشف‌الظنون)ه برمقدار الحاقاتی وقاف زاده‌نك (زبدة‌الاشعار) ینه ذیلی واردر .

رباعیاتندن :

هر دیدهٔ ترخون ایله جوشان اولماز   هردل غم عشق ایله خروشان اولماز
هر خون جکر تربیت لعل ایتمز   هر سنك سیه لعل بدخشان اولماز

ابیاتندن :

فرقتده قان آغلارز امید وصل ایله   یاد ایلرز بودملری برزمان اولور .

وحید محمد چلبی « صوفیه‌لی »

مقتدر عثمانلی شاعرلرندن اولوب (صوفیه) لیدر . اواخر عمرنده (بروسه) ده محکمهٔ شرعیه کتابتنده بولونمش ایدی . اشعاری رنکیندر . (١٠٩٤) ده وفات ایده‌رك (بونار باشی) قبرستاننك (حضرت افتاده درکاهی) یولونه دفن ایدلدی .

ابیاتندن :

بزم املده آخر اولور تیره روزکار
مانند شمع پیشه ایدن خود نمالغی

والی عبدالرحمن افندی « آنقره‌وی »

علماء شعرادن وطریقت (بایرامیه) منتسبلرندن برذات اولوب (آنقره) لیدر. استکمال

علوم ایچون استانبوله کله‌رك منقاری زاده‌دن اکمال تحصیل ایله‌یوب قاضی عسکر اولدی . (۱۱۰۷) تاریخنده استانبولده ارتحال ایتدی . مرتب دیوانی و(مولد نبی) منظومه‌سی واردر .

مولد منظومه‌سی مطلعندن :

ای خدادن لطف واحسان ایسته‌ین   مولد پاك رسول اللهه کل
جنت ایچره حور وغلمان ایسته‌ین   مولد پاك رسول اللهه کل

(والیٔ قدیم) لکده (۹۹۸) تاریخنده نظم ایله‌دیکی (حدیث اربعین) منظومه‌سی واردرکه بر نسخه‌سی (عاشر افندی) کتبخانه‌سنده‌در .

وهبی محمد افندی « بالاط شیخی زاده ــ استانبولی »

طریقت (سنبلیه) مشایخندن نظم کلام ایله مشهور، صاحب وجد وحال برذاتدر . (سلطان سلیم خان) جامعنده کرسی شیخی ایدی . (۱۱۳۰) ده ارتحال ایده‌رك (اکری قپو) خارجنده سلخخانه‌یه متصل قبرستاندن ایلری طوغری کیدن یول اوزرنده پدری یاننه دفن ایدلدی . مرتب دیوانی واردر . مخدومی (محمد فیض‌الله افندی) نك‌ده دیوانی وموعظه‌دن بر اثری واردر .

چهره سای رسم پای احمد مختار اولان
نشوه‌یاب فیض اولوب سرتاقدم انوار اولور
خاکپای شاه مازاغی ایدنلر توتیا
دور بین بی نظیر عالم اسرار اولور .

(نوادر الظرفاء) مجموعه‌سنده اسامیٔ طیور ایله قوشبازان اصطلاحاتی اوزره بغداد والیسی (علی رضا پاشا) یه طرز قدیمده مطول عریضه‌سی واردر .

وصاف عبدالله افندی « شیخ‌الاسلام ــ آقحصاری »

مسند مشیختی احراز ایدن فضلادن خلوق برذات‌اولوب سابق‌الترجمه شیخ (ابن عیسای صاروخانی) احفادندندر . معلومات ابتدائیه‌سنی مسقط رأسی اولان آقحصارده [۱] بعدالاکمال

---

[۱] قصیدهٔ برئه‌یی (اقلیدالسعاده) اسمیله نظماً ترجمه ایدن (حافظ اسماعیل نظیف بن محمدافندی) ده آقحصاردن یتیشن علماء شعرادندر .

استانبوله كلهرك اكمال تحصيلدن صوكره (محشئ فناری) مشاهیر علمادن (قره خلیل افندی) یه داماد اولدی . بعده مسلك نیابته سلوك ایله (سلانیك ، مصر) مولویتلرنده ایفای وظائف شرعیه ایلهدی . بر آرالق طرف دولتدن عهدهٔ فاضلانهسنه توديع بيوريلان وظيفهٔ علميه‌يی ايفا ايچون ايران ، ماوراءالنهره كيدهرك عودتنی متعاقب تلطيفاً عهدهسنه آناطولی بعده روم ايلی قاضیعسكرلكی رتبه‌لری توجيه بيورلدی . (١١٦٨) تاريخنده مسند جليل فتوا ايلهده بكام اولديسهده ضعف پيری دولاييسيله بش آی صوكره (اميركانده) كی ياليسنده اختيار انزوا ايتدی . بو وجه ايله اوقاتكذار ايكن (موت عالم موت عالم) تركيبيله (ايتدی عبدالله افندی جنت عدنی مقر) مصراع مجوهرينك دلالت ايتديكی (١١٧٤) تاريخنده يوز ياشنه قريب برسنده ارتحال ايلهيوب جوار حضرت خالد (رضه) ده (سياوش پاشا) تربه‌سی يقيننه دفن ايدلدی . اوغلی (محمد) و طورونی (محمد شريف) افنديلرده مسند مشيختی احراز ايدن فضلادندرلر . تعليق نويسلر مياننده تعداد اولنان خطاطيندندر .

مرتب ديوانچه‌سندن باشقا بيك بشيوز بيتی جامع (خيال بهجت آباد) عنوانلی نصيحت آميز برمنظومهٔ شاعرانه‌سيله علم كلامدن (زمزمه) اسمنده منثور بر اثر فاضلانه‌سی واردر . علم نحودن مشهور كافيه‌يی‌ده نظماً ترجمه ايدهرك (ارشاد از كيا) تسميه ايتمشدر . بوندن باشقا صنايع كلاميه‌نك انموذج بدايعی مقامنده مشهور (عنوان الشرف) قصيده‌سنه [١] ده برنظيره‌سی‌ده واردركه ادبيات عربيه‌ده‌كی قوتنك شاهد وبرهانيدر [٢] . (معلم ناجی افندی) مرحومك (خيال بهجت آباد) منظومه‌سی حقنده‌كی افاده‌سی بروجه آتی نقل اولوندی : (بعض اصحاب نهی شيخ غالبك مشهور (حسن وعشق) منظومه‌سی بردرجه‌يه قدر اولسون بو اثره تقليداً يازلمش اولديغنی ادعا ايتمك ايسترلر) .

خيال بهجت آبادك بر پارچه‌سندن :

ای طالب عز و جاه سرمد	رغبتكن دولت سر آمد
هرعاجزه شفقت ايت شفيع اول	مخلوقه تواضع ايت رفيع اول
حكمن ويرهيم ديوب صدورك	بيهوده اوچورمه كل حضورك
افراطه‌ده وارمه‌سون او حالت	تا اولميه موجب حقارت

[١] عنوان الشرف : منظومه‌سی (٨٣٧) تاريخنده وفات ايدن مشاهير فضلا وادبادن (شرف الدين بن المقری اسماعيل يمنی) نك اثر مشهوريدركه بر سطرده بش علمی جامعدر . يعنی دوز اوقونديغی حالده برعلم وهرسطرك برنجی كلمه‌لری عموداً اوقونسه ديكر برعلم واوچنجی كلمه‌لر كذا عموداً اوقونسه باشقا رعباره ايله ديكر برعلم افاده ايدر . وهكذا :

[٢] اشبو نظيره حكمت ، منطق ، كلام ، نحو ، حكايات بالفارسيه ، حكايات بالتركيه ، يی جامع اولمق اوزره آلتی فندن باحث اولوب (١٢٧٩) تاريخنده مطبعهٔ عامره‌ده طبع ايدلمشدر .

دلدادهٔ شوق ایسه‌ك رضایه   اکرامده تابع اول خدایه
آخرینه خاك اولور بو تنلر   بیلمم نه‌یه کبر ایدر ایدنلر

دیکر:

اوقاتکی ایله‌مه اضاعت   نادان ایله ایتمه عقد صحبت
عرفانه بولنسون انتسابك   بیل قدرینی قابل خطابك
اولسه‌ك او مقوله‌یه ملاقی   یا مجلسه کلسه اتفاقی
پند ایلیوب ایتمه‌نفسك اتعاب   مسدود ید قضادر اول باب

ابیات سائره‌سندن:

بیلنمز عارفك موتندن اول قدر آثاری
محك خاك ایله سنجیده‌در درخردمندی

وصفی علی غالب افندی « نازللیلی »

مشایخ عشاقیه‌دن (عبدالله صلاح‌الدین افندی) حضرتلرینك اخص خلفاسندن (نازللی)‌ده دفین خاك (شیخ محمد زهدی افندی)نك مخدوم فضائل موسومی اولوب السنهٔ ثلثه‌ده اشعار والهیاتی واردر. مدت مدیده (نازللی) ده ارشاد عاشقین و قرق درت سنه وظیفهٔ فتوای شرع مبین ایله مشغول اوله‌رق (۱۲۱۶) تاریخنده ارتحال ایله‌دی. (محمد زهدی افندی) نك خلفاسندن بری‌ده (قره‌جه‌صو) ده مدفون اولان صاحب دیوان (سمیز زاده سلیمان رشدی افندی) در. (وصفی افندی) نك نعوت عاشقانه‌سندن بر نعت شریفی:

بلاشك خاك پایك کیمیادر یارسول الله   عیون عاشقانه توتیادر یارسول الله
کناهم اولسه مانند هزاران کوه قاف آسا   نکاهك اولسه بردم هپ هبادر یارسول الله
بهشت هشتی تزیین ایلین نور ظهورکدر   ضیاسی نور ذاتکدن نمادر یا رسول الله
عذاب دوزخی چکمز سکا امت اولان آدم   فترضی ساکه حقدن برعطادر یارسول الله
امید وصفیٔ عاجز قپوکده بنده اولمقدر   که‌باش‌وجان سکا آنجق فدادر یارسول الله

(رشدی افندی) نك بر منظومه‌سندن:

کل دلا کثرتدن ال چك اهل حقك یاری بر   آکلا الاوجهه رمزین قیل نظر دیداری بر
سیل کوکلدن ماسوایی وحدتك اطواری بر   کیر موحد بزمنه سن کورکه هر بر واری بر

واصف عثمان بك « اندرونی — استانبولی »

آرناوود (خلیل پاشا) نك اقرباسندن اولوب اندرون همایونده پرورشیاب اولەرق مؤخراً تقاعد ایدلمش . (١٢٤٠) تاریخنده استانبولدە عالم فانی‌یه وداع ایدەرك (ایوب) دە (زال پاشا) جامعی مقابلندەکی درکاهه دفن اولنمشدر [١] . مطبوع و مرتب دیوانی واردر . واصفك اشتهارینه طبع شوخانەسی محصولی اولان اشعارینك سادە و خوش آینده کورونمەسی مدار اولمشدر . نعوت وقصائدندن اکثریسی طبعاً شاعر اولدیغنه دالدر . مع‌هذا آثارنده ضعف تألیف وسائره کبی بعض نقایص ادبیه کوریلور . اك خوش شعری شرقیلریدر .

برمناجاتندن :

کیمك وار برلکنده اشتباهی   جهانك خالقی سنسیك الهی
ذلیل ایتمه بوعبد رو سیاهی   آمان ای پادشهلر پادشاهی

مخمسندن :

شهراه محبت که طریق ازلمدر   سرمنزل عشق اسکی مکان ومحلمدر
یولدن قویان امانی طول املمدر .   بو چاك کریبانه سبب کندی المدر .
هپ چکدیجکم کندی جزای عملمدر .

برمسدسندن :

کیم اولور زور ایله مقصودینه رهیاب اولور   کلور البتده ظهوره نه ایسه حکم قدر
حقه تفویض امور ایت نه الم چك نه کدر   قیل سوزم عارف ایسەك کوش قبولیکه کهر
مختی کندینه ذوق ایتمەدر عالمده هنر
غم وشادیٔ فلك بویله کلور بویله کیدر

ابیاتندن :

« واصف» ثبات راه محبتده شرطدر   یوقدر طریق عشقده رغبت‌دونکلره

غیرت قومایور دیرده ایدر غیبته آغاز   افشای عیوب ایتمەمیدر غیرت احباب

مصارعندن :

آتش کناری قیش کوننك لاله زاریدر .

---

[١] سجل عثمانیده اسکدارده مسکینلرده مدفون اولدیغی محرر ایسەده موثوق دکلدر .

وصفی افندی « سید علی وصفی افندی ـ استانبولی »

فضلا وارباب قلمدن وطریقت (قادریه) منتسبلرندن عارف برذات اولوب شهیردر . صوك مأموریتی اولان شورای دولت باش‌کتابتنده ایکن (١٣١٤) ده ارتحال ایده‌رك (سنبل افندی) تربه‌سی اتصالنده‌کی قبرستانه دفن ایدلدی . (قصیدهٔ منفرجه) یه تورکجه مفصل برشرحی وعلم معانیدن تضمین بحثنه دائر رساله‌سی و شعبات خلوتیه‌دن (بکریه) شعبه‌سنك مؤسسی (مصطفی البکری) حضرتلرینك (صلوة مشیشیه) شرحنك ترجمه‌سی وآثار سائره‌سی واردر . برده (شیخ مصطفای مناوی) نك ترتیبکرده‌سی اولان صلوات شریفه‌یی یانیه‌لی (شیخ احمد افندی) اشارتیله ترجمه وشرح ایله‌مشدر . آثارینك بعضیسنده کنیه‌سی (تکه‌لی‌زاده) اولمق اوزره یازییور .

برنعتندن :

ای نبیٔ فیض بخش دو جهان کیم دخیلانك بولورکن فوز جان
بن دخیلك تابکی ایدم فغان قالمادی دلده تحملدن نشان
کل یتیش امداد وصفی یه امان

رهبی حمید افندی « استانبولی »

ترجمهٔحالی علما فصلنده محرر (آطه بازارلی محمد حلمی افندی) نك مخدومی اولوب قواعد ادبیه‌یه واقف برمنشی‌در . (کوملجنه‌لی خواجه‌دن) تکمیل نسخله اخذ اجازت ایتدی . محررلکده اولان اقتدار قلمیسی ابتدا یمن ولایت غزته‌سیله اثبات ایله‌مشدر . استانبوله ورودندن صوکره «طریق» و«جریدهٔ بحریه» غزته‌لری باش محررلکلرینی ایفا ایله‌دی. باشلیجه آثارمطبوعه‌سی (مشاهیر اسلام) اسمنده‌کی اوچ جلددن عبارت اولان تراجم احوال کتابیدر. (مدرسهٔ فنون) نامیله ترکی وعربی لسانیله برده رسالهٔ موقوته‌سی واردر . ایکی جلد (یمن تاریخی) ده اولدیغی وقانده معلومات غزته‌سنه درج اولونان ترجمهٔ حالنده کورولمشدر . طرز تحریری براز مصطلحانه اولمقله برابر متین‌در . (١٣٢٠) تاریخنده سکتهٔ قلبدن وفات ایده‌رك روم ایلی حصارنده‌کی (قیالر) مقبرینه دفن ایدلدی . صوك مأموریتی مجلس نافعه باش کتابتی ایدی .

وجیهی بك « استانبولی »

کزیده عثمانلی محررلرندن اولوب شهریدر . وزرادن (وجیهی پاشا زاده عزیز بك) ك مخدومیدر . مهندسخانهٔ بری همایونده واستحکام صنفنده اکمال تحصیلدن صوکره وظیفهٔ رسمیه‌سنه دوام ایتمکله برابر عالم مطبوعاتده انتساب ایله‌دی. (مهردل، مهجوره ، حکمت، مژکان ، مسعوده ، عاکف ، فریاد ، خسته ، خرابه ، حلیمه ، چوبان قیزی ، ندامت ، خرم بك، سائل، ملك، سودای معصومانه) اسملرنده ملی، اخلاقی، حکمی رومانلریله (تسالیا تاریخ حربی) و (تاریخ اسلام) [١] کبی آثار تاریخیه‌سی مطبوعدر . کندیسی اساساً منشی اولمقله برابر شعره ، موسیقی‌یه ، رسامانغه‌ده انتسابی واردی. (١٣٢١) تاریخنده کنج یاشنده ایکن استانبولده وفات ایده‌رك روم‌ایلی حصاری قبرستاننه دفن ایدلدی. وفاتنده قول آغاسی ایدی.

ه

هلالی « تاقیه‌جی زاده — استانبولی »

متوسطین شعرادن برذات اولوب شهریدر . (٩٩٠) تاریخلرنده استانبولده وفات ایتدی . (محمد همدانی) نك سبعیاتی (مجلس آرا) اسمیله ترجمه ایتمشدر . (صفات العاشقین) اسمنده برمنظومه‌سی‌ده واردر . برنسخه‌سی (عاشر افندی) کتبخانه‌سنده‌در .

بیاتندن :

شکست اولسه صراحی جام مجلس برقرار اولماز
مثلدر ساقیا باش کیتسه آیاق پایدار اولماز

همامی « ازنیقی »

(سلطان مراد خان ثانی) مادحلرندن وقدمای شعرادن اولوب (ازنیق) لیدر. (شیخی)

[١] بو اثرنی اکماله موفق اولامامشدر (٥٦٣) صحیفه تشکیل ایدن مطبوع جلد اولك (٢٥٢)نجی صحیفه‌دن آشاغیسی (محمد خالد بك) طرفندن اکمال ایدلمشدر . برده بیاس طرزنده غیرمطبوع (اندلس) منظومه‌سی واردر .

و (احمدی) ایله معاصر وآرا صیرا بونلرله معارض ومناظر ایدی . (همامیٔ عجم) ك فراق واشتیاقه دائر اوتوز دانه مکتوب منظومی مشتمل اولان (سی‌نامه) سنی وزرادن (خلیل پاشا) نامنه ترجمه وجابجا مناسب غزللر درج ایتمشدر. انشاد قصائد جهتیله شعرای ایرانیه‌نك یکانه‌لرندن اولان(سلمان ساوجی) نك قصیدهٔ مصنعه‌سنه اولان نظیره‌سی مقبول شعرادر .

مثنویاتندن :

ألا ای سرو قد و لاله پیکر   مبارك طلعت و فرخنده اختر
محبت اهلنك روحی حبیبی   دواسز دردہ دوشمشلر طبیبی
کلامی چون نوای ساز بلبل   سلامی چون نسیم سنبل وکل
یدی طامو فراقکدن عبارت   سکز جنت وصالندن کنایت

هدائی مصطفی افندی « مؤذنه — استانبولی »

(سلطان مراد ثالث) عصری شعراسندن اولوب شهیردر . شعرده اولدیغی قدر فن موسیقی وادواردہ معلومات واشتهاری وار ایدی . متمیز شاعرلردندر .

(هدایی رهبرك اوله هدایت یزدان) مصراعنك ناطق اولدیغی (۹۹۱) ده وفات ایتدی. ادرنه قپوسی خارجنده مدفوندر . (خاصکی) جامع شریفی مؤذنی ایدی .

ابیاتندن :

مثال کعبه ایا نور دیدهٔ عشاق   کورن جمالنی مشتاق کورمه‌ین مشتاق

قیل نظر حالنه اشکنی روان ایلیه‌نك   دم‌کلیر عفو اولونور صوچلری قان ایلیه‌نك

جمالکی نیجه یوزدن کورمم دیین دللر   شکسته آینه‌لر کبی پاره پاره کرك

مصارعندن :

خدا قادردر ایلر سنك خاردان کهر پیدا

همتی « دکزلیلی »

عرفای شعرادن برذات اولوب (دکزلی ــ لاذقیه) دندر. (سلطان محمد ثالث) مغنیساده ایکن آریه کاتبی اولمشدی . (۱۰۰۱) ده وفات ایتدی .

ابیاتندن :

حیات جاودانی دوشده یوسفدن سؤال ایتدم
حبیبم اولمه‌دن اولمك دیخه انتقال ایتدم

هوائی مصطفی افندی « بروسه‌وی »

فضلای شعرادن وادبیات فارسیه منتسبلرندن اولوب (بروسه) لیدر . (کلستان وبوستان) ی شرح ایده‌رك ایجاب ایدن یرلرده (شمعی) و (سروری) یی تنقید ایتمشدر . مرتب دیوانیله (وامق وعذراء) ، (یوسف وزلیخا) منظومه‌لری وفقهدن (تلخیص معدل الصلوة) اسمنده بر اثری و (صدرالشریعه) یه بر حاشیه‌سی واردر . وفاتی (١٠١٧) ده قبری بروسه‌ده (بونار باشی) مقبره‌سنده‌در .

ابیاتندن :

آه کیم سیب زنخدانکی اللر اوقشار ... بنم اشغال غمکدن صنما دکمز الم
داغکله قیلدی مجروح بوینته آصدی رسن ... درمان دیلرهوائی هردمده کوتوروب ال

احفادندن اولان (سلانیك) مفتیسی (محمد افندی) ده ارباب معارفدن بر ذات ایدی . (طاعون) حقنده رساله عربیه‌سی واردر .

هاشمی محمد چلبی « بروسه‌وی »

مشاهیر شعرادن وطریقت (بایرامیه) منتسبلرندن اهل دل برذات اولوب (بروسه) لیدر . مرتب دیوانی غیر مطبوعدر . تاریخ سویله‌مکده‌کی اقتداری جمله‌نك مسلمیدر . حتی (جودت پاشا) مرحوم بلاغت عثمانیه‌لرنده : (صناعت تاریخده امام اولمشدر) بیوریورلر . وفاتی (هاشمی کیدی سرور شعرا) مصرعنك دلالتی اولان (١٠٤١) اولوب قبری استانبولده خارج سورده (میربخاری) درکاهی مقابلنده‌در . خط تعلیقده مهارتی وار ایدی .

ابیاتندن :

عرض ایلمه نادانه رخك کنج نهان اول ... کیر کوکلنه ارباب حقك کوهرکان اول
حقیرك کوکلنه کیرمکده لطف ایت ایلمه تأخیر ... شکاف سینه‌دن پرتو صالوب ای مهر عالمکیر

تاریخلرندن :

فنایه ویردی جسمی باقی قالدی اسمی عالمده [١]
جان ویروب اولدی روان ملك بقایه روحی
یول اولدی اسکداره بیك اوتوزده اقدکز طوکدی

برمسدسندن

بی بقادر غافل بو دهر بی بنیاددن پیره زندر کهنه قالمشدر ثمود وعاددن
قصهٔ اسکندری کور حصه آل شداددن نیلدی قصر سلیمانی سؤال ایت باددن
مرحمت اومه کوکل بو کردش بی داددن کیمسه معمور اولمه مشدر بو خراب آباددن

هدائی اخی زاده حسین افندی «شیخ الاسلام»

علمای شعرادن اولوب (قبریس) ه نفی اولونه جغی صیره ده (١٠٤٣) ده کوچك چکمجه یقیننده کی (فیلوریه) ده توقیف وشهید ایدیله رك ساحله قریب دفن ایدلدی . شعرده قوللاندیغی مخلصی (هدائی) در .

ابیاتندن :

صالدم بوزورق دلی دریای عشقه بن
کرداب غمده قالدی کوکل نیجه روزکار

مصارعندن :

یاره سی عشاق نالانك بیلنمز قنده در

برده قالماز ایتدیکی درد اهلنك فریادی هیچ

هوائی عبدالرحمن افندی «استانبولی»

علماء شعرادن برذات اولوب شهریدر . (١١٢٢) ده طریق حجده وفات ایله دی . مرتب دیوانیله (وامق وعذراء) و (یوسف و زلیخا) منظومه لری واردر .

---

[١] شاعر باقینك تاریخ وفاتی

هاتف حسن افندی « سراج زاده - بروسوی »

علماء شعرادن برذات اولوب (بروسه) لیدر . (١١٥٢) ده ارتحال ایله‌دی . (گلزار عرفان) ده (توقاد) ملاسی ایکن آیوانسرایی وفیاتنده (قیصری) قاضیسی ایکن وفات ایتدیکی مذکوردر . ترجمهٔ حالی (تذکرهٔ رامز) ده محرردر . خط دستیله محرر دیوانی مطالعه‌ندن :

هزار حمد ودرود اول خدای ذیشانه　　که ویردی ناطقه وفکری نوع انسانه
پس اولدی ظاهر وباطن بوزبان جنان　　همیشـه مطلع پاك قضـیهٔ ایمـان

همایی محمد امین بك « استانبولی »

هنوز یکرمی ، یکرمی بر یاشلرنده ایکن (همای آسمان وصله طوغری قلدی باق پرواز) مصراع مجوهرینك ناطق اولدیغی (١٣٠١) تاریخنده ترك حیات ایتمش بر شاعر اولوب شهریدر . حوار حضرت خالدده مدفوندر . آثار شعریه ونثریه‌سی (نوبهارم) اسمیله نشر اولونمشدرکه (معلم ناجی افندی) مرحومك مظهر تقدیری اولمشدر .

اشعارندن :

عرفان بشر بخشش سلطان قدردر .　　اکمال ایدن عرفانی فقط علم وهنردر
تحصیل هنر واجبهٔ نوع بشردر .　　اول واجبه هم آدمه بر زینت و فردر
هر کیم که قیلار واجبهٔ ذمتن ایفا　　قدر و شرفن عالمه قارشو ایدر اعلا

وقف دیدار جمال یاردر کوکلم کوزوم　　مستفیض مطلع الانواردر کوکلم کوزوم
کوردیکی اسرارحق‌ومعرفت حیرانیدر　　ناظر آیینهٔ اسراردر کوکلم کوزم .

هاشم بك « عبدالقادر زاده حسین هاشم بك — یکیشهری »

(معلم ناجی) مکتبنك متمیز ارکاننددن ، نظم ونثرده روان برادایه مالك هردرلو معناسیله ادیب ونزیه برذات اولوب روم ایلی یکیشهرنده (عبدالقادر آغا) احفادندندر. ابتدائی‌ووسطی تحصیلنی مملکتنده ، عالیسنی (١٢٩٧) تاریخنده هجرت ایله‌دیکی استانبولده اتمام ایله‌مشدر. علوم عربیه‌یی علمای بنامدن (شهری احمد افندی) دن اکمال ، رسم وساره کبی فنون نفیسه‌یی‌ده

مأذون بولونديغی صنايع نفيسه مكتبنده تحصيل ايتمشدر . بحق منتسب اولديغی صنعت خطیده استاد زمان (سامی افندی) مرحومدن تمشق ايده‌رك برقاچ قلمدن اجازه اخذينه موفق اولمشدركه (ييلديز) كتبخانه‌سنده موجود جلی ، ثلث ، نسخ ، كوفی ، ريحانی ، تعليق ، رقعه، ديوانی يازيلرندن مركب ايكی مجموعه‌سی صنايع نفيسهٔ اسلاميه‌نك برشعبهٔ مهمه‌سی اولان صنعت خطده اولان وقوف ومهارتنك شاهد عادليدر. اكمال تحصيلدن صوكره مكتب حربيه وژاندارمه دائره‌لری باش كتابتلرنده ايفای حسن خدمت ايله‌دی . خدمت حكومتدن متقاعداً چكلدكدن صوكره (مدرسة الخطاطين) تاريخ علم خط معلملكنه تعيين اولونمشدی. (١٣٣٩) تاريخنده اوفاق برخسته‌لق نتيجه‌سنده آنا طولی حصارنده ارتحال ايده‌رك (كوچوك صو) مزارستاننده استاد اكرمك يانه دفن ايدلدی . آثار شعريه‌سنك برقسمی (١٣٠٥) تاريخنده نشر ايتديكی (شهاب) و (١٣١٥) ده طبع ايتديكی (ملهمات) اسملرنده‌كی رساله‌لرده مندرجدر . تاريخ علم خطه دائر يازمقده اولديغی اثرينك اكمالی قوهٔ قريبه‌يه كلمشدی. علم موسيقی‌يه اولان انتسابی‌ده شايان قيد وتذكاردر .

توحيدندن :

ای مبدع كائنات برسين ‌ ‌ ‌ ‌ علام قدير مقتدرسين
نور ارضين و آسمانسين ‌ ‌ ‌ ‌ خلاق بدايع جهانسين
فتاح بصيرسين عليمسين ‌ ‌ ‌ ‌ وهاب كبيرسين وليسين
منان حسيبسين صمدسين ‌ ‌ ‌ ‌ حنان مجيبسين احدسين
قهار قوی جليل جبار ‌ ‌ ‌ ‌ منعم حكم وجميل غفار
قيوم حميد عدل وواجد ‌ ‌ ‌ ‌ تواب مجيد حق وماجد
قدوس حكيمسين الهی ‌ ‌ ‌ ‌ سبوح كريمسين الهی
ستار حليمسين الهی ‌ ‌ ‌ ‌ رزاق عظيمسين الهی
محصیٔ مقدم و موخر ‌ ‌ ‌ ‌ مغنیٔ مهيمن ومصور
معطیٔ رشيد بر ونافع ‌ ‌ ‌ ‌ محيیٔ معيد حی و رافع
هادیٔ بديع نورواسع ‌ ‌ ‌ ‌ باقیٔ سميع رب جامع
سيرايت شوفضای بربدايع ‌ ‌ ‌ ‌ تسليم اولنور وجود صانع

(ملهمات) ده‌كی نعت رسولندن :

ای خواجهٔ حق‌سنای عرفان ‌ ‌ ‌ ‌ ای سرور جان فروز اكوان
ای لمعهٔ خالق البرايا ‌ ‌ ‌ ‌ پيغمبر واجب التحايا

ای وجهی وجود کونه بادی   لطفك شرف لسان ضادی
سرنامهٔ سورهٔ بلاغت   سر سطر صحیفهٔ فصاحت
شیرازهٔ طیب خلائق   انموذج حسن خلق خالق
برهان علو قدرة الله   وجدان منیری کعبة الله
نجم احدی نظام افلاك   صاحب شرف سریر (لولاك)
مصباح جمیل ذوالجلالی   معشوق جلیل ذوالجمالی
سلطان جهان آدمیت   شاهنشه عالم رسالت
دریای محیط اکملیت   نور متبسم صباحت
افلاك او محیطدن کناره   خورشید او نوردن شراره
روز آینهٔ جبین پاکی   شب حالت زلف تا بناکی
قدسی جنانی معشر الفیض   رخشنده عذاری محشر الفیض
اخبار شئونه مبتدادر   معنای علوه منتهادر
هر بر سوزی ناشر علادر   سلطان سرای (ماغوی) در
سر خیل جلیل انبیادر   سر تاج شریف اصفیادر
ای روح جهان نبی افخم   فرش قدمی سپهر اعظم
ایلرسکاقارشی روح جبریل   (والنجم اذاهوی) بی ترتیل

لا

لامعی چلبی «محمود بن عثمان — بروسه‌وی»

بروسه‌نك مدار افتخاری اولان بو ذات معارفسمات ادبای عثمانیه‌نك قدماسندن و مشایخ نقشبندیه‌نك عرفاسندن اولوب (قبروجای لامعی پرنور باد) و (لامعینك ایده حق روحینی شاد) مصراعلرینك دلالتی اولان (٩٣٨) تاریخنده ارتحال ایتدی . قبر عالیسی بروسه حصاری وسطنده (اورتا بازار) قربنده جدی (نقاش علی) مسجدی حظیره سنده در . پدری (عثمان چلبی) سلطان بایزیدك خزینه دفترداری ایدی . تحصیل علوم ایتدکدن صوکره درسعادتده مدفون (امیر احمد بخاری) یه انتساب ایله‌مشدی . طریقت کلشنیه‌یه ده (الهامی افندی)

واسطه‌سیله نسبتی واردر . نثری نظمندن اقوادر . اضاعهٔ اوقات ایتمه‌ین ارباب قلمدندر . (مولانا جامی) نك (نفحات الانس) و (شواهدالنبوه) کبی باشلیجه آثارینی ترجمه ایتدیکندن وکندیسی ده طریقهٔ نقشبندی اولمقله برابر فاضل و شاعر اولدیغندن دولابی زماننده (جامیٔ روم) عنواننه مظهر اولمشدی . آثارینك منثور اولانلرینك مشهورلری شونلردر : (ترجمهٔ نفحات الانس) ، (ترجمهٔ شواهدالنبوه) ، (شرف الانسان)،(عبرتنما) ، (مناقب جناب علی)، (مناظرهٔ بهار وشتا) ، (مناظرهٔ نفس وروح) ، (شرح دیباجهٔ کلستان) ، (منشآت) ، (مفتاح النجاة فی خواص السور والایات) ، (شرح معمای اسماء الحسنی) ، (مناقب اویس القرنی) (مجمع اللطائف) اولوب منظوملرندن بعضیلری ده شونلردر : (شمع و پروانه) ، (مقتل امام حسین)، (شهرانکیز بروسه) ، (کوی وچوکان) ، (قصهٔ ادهم وهما) ، (فرهادنامه) ، (هفت پیکر) ، (وامق وعذرا) ، (حسن ودل) ، (خردنامه) ، (جابرنامه) ، (ویسی ورامین) ، (ابسال وسلامان) (منظومهٔ لغت) در . دیوانینك بر نسخه‌سی (حمیدیه) کتبخانه‌سنده واردر .

(١) ترجمهٔ نفحات الانس : طوائف صوفیه‌نك انواع واحوالیله مقاماتندن واولیای کرام ایله ولیاتدن مشهور و مشهوره‌لرینك تراجم احوالندن باحث (مولانا جامی) نك فارسی العباره براثر منثوریدرکه برنجی قسمی کتب مشهورهٔ متصوفه‌دن (فتوحات مکیه) ، (قوت القلوب) ، (عوارف المعارف) ، (کشف المحجوب) کبی آثار معتبره‌دن التقاط اولونمشدر . چلبی مرحوم اثنای ترجمه‌ده باخصوص نهایتلرینه طوغری یرلرده برخیلی علاوه‌لر یاپمشدر . مطبوعدر .

(٢) شواهدالنبوه : بوده (مولانا جامی) نك برمقدمه ویدی رکندن عبارت فارسی العباره اثر مشهوریدرکه ترجمهٔ حالی علما فصلنده مذکور (اخی زاده حلیمی افندی) طرفندن ده ترجمه ایدلمشدر . (کاتب چلبی) قولنه کوره بو ترجمه (لامعی) نك ترجمه‌سنه فائق ایمش . لامعی چلبی نك ترجمه‌سی یدی جزؤ اوزره (١٢٩٣) ده درسعادتده طبع اولونمشدر .

(٣) شرف الانسان : شرافت و فضائل انسانیه‌دن باحث تخصیص علم اخلاق نقطه‌سندن باعث استفاده تورکجه براثر اولوب برجلددر . مطبوع دکلدر .

(٤) عبرتنما : عبرت آمیز بعض حکایات وسائره‌دن باحث اولوب اساساً علم اخلاقه عائددر . طاش باصمه‌سی مطبوعی واردر .

(٥) مناظرهٔ بهار وشتا : بوایکی فصلك شاعرانه مناظراتنی مبین ادبی براثراولوب مطبوعدر.

(٦) مجمع اللطائف ــ لطائفنامه : اکثریتی اعتباریله هزلیاتی اکدیرر عادی شیلردن باحث اولوب بدایت احوالنده یازلدیغی مستبان اولور . غیرمطبوعدر [١].

---

[١] (٩٥٥) تاریخنده ارباب معارفدن (سراج بن عبدالله) طرفندن منثور بش باب اوزره مرتب (مجمع اللطائف) اسمنده براثر واردرکه برنسخه‌سی (آیاصوفیه) کتبخانه‌سنده موجوددر . برده (٩٢٣) ده (تیره) ده (عبدالجبار اوغلو احمد) طرفندن یازلمش (تحفة اللطائف) نامنده اخلاق وموعظه‌دن باحث تورکجه براثر واردر

(٧) شهرانكيز بروسه : مطبوعدر . بروسه‌نك اوصافندن ، صولرندن ، مسیره‌لرندن باحثدر .

(٨) مقتل امام حسين : جكرسوز اولان (وقعهٔ كربلا) نك مثنوى طرزنده تصويرندن عبارت اولوب عاشقانه بر صورتده يازلمشدر . مصور بر نسخه‌سى (عاشر افندى) كتبخانه‌سنده واردر .

(٩) هفت پيكر : موجب حصه بر اثردر .

(١٠) مرآت الاسما وجام جهان نما : (مير حسين نيشابورى) نك (٩٩) اسماء حسنايه اولان يوز بيتنك عارفانه بر صورتده توسيعاً ترجمه وشرحيدر .

(١١) كوى و چوكان : منظوم بر اثر اولوب مقدمه‌سنده مداح جناب رسول (حسان) ى رؤياده كوردم، اشارتيله يازدم ديور .

(١٢) حسن ودل : شبستان خيال صاحبى (فتاحئ نيشابورى) نك اثرينك ترجمه‌سيدر .

(١٣) ويسى ورامين : (فخرئ جرجانى) نك اثرينك ترجمه‌سيدر .

(وامق وعذراء) مطلعندن :

استعيذاً لله من كيد الرجيم — مستعيناً باسمه الرب الرحيم
حرز بسم الله در بر زر كليد — فتح اولور آنكله قفل هر اميد

(سلامان وابسال) ترجمه‌سى مطلعندن :

باسمك اللهم يا ذاالامتنان — انت برهان لاصحاب العيان
نحن نرجو امتك توفيق الحضور — عن صميم القلب فى كل الامور
اى غمك جان بزمنك سرمايه‌سى — مهرو مه‌در شمع حسنك مايه‌سى
جسم وجان مهركه روشندر سنك — بر وكوك حسنكله كلشندر سنك
كون كبى سن سين نه حاجتدر ديمك — عالمك عينينه نور مرد مك
كسوت آدمده نورك در علم — صورت عالمده مهرك در رقم
سفرهٔ جودكده نه سيمين طبق — كلشن لطفنده خور لعلين ورق
جانى سن سين عاشق دلخسته‌نك — نطقى سن سين واله دمبسته‌نك
جمله موجودات مهمانك سنك — زله بند خوان احسانك سنك
قدلبلى چكدى حسنندن علم — اولدى مجنونك پرى دشت الم
چون لب شيرينى قلدك شهد فام — خون دل فرهادى ايتدى تلخكام
ايلدك عذرايى چونكم كل عذار — وامقك چشمين قلدك جويبار
كيجه‌نك روزى وشمعك سوزى سين — مهروش صبحك جمال افروزى سين

نعمتندن زیر وبالا بهره مند ســا که بردر نسبت پست وبلند
سن‌سین اول نور بسیط بی غبار سن‌سین اول بحر محیط بی کنار
لمعه‌سندن آی وکون پرتاب وفر قطره‌سندن بیر وکوك عرق کهر

منظومهٔ لغات مطلعندن :

یکی بردر چالاپ تکری خدادر رسولی جمله دلده مصطفی‌در

وفاتنه قریب سویله‌دیکی مروی اولان بیت :

لامعی دل زور قن کردابه صالدك آه کیم یوق کنار وصل یاره روزکارمدن مدد

ابیاتندن :

سزای آتش اولور خار اولانلر ایچر آب روان کلزار اولانلر

اشعارندن :

قیلمز کریم اولانلر باب رجایی مسدود . ایتمز رحیم اولانلر اهل نیازی مردود
جم قدر اولانلر ایلر مورك کلامك اصغا محمود اولانك اولور افعالی جمله محمود

(۹۵۷) تاریخنده ارتحال ایده‌رك کندی یاننه دفن ایدیلن مخدومی (لمعی درویش محمد افندی) ده ارباب علم وشعردن برذات اولوب فن عروض وقافیه‌دن (بحرالاوزان) اسمنده براثری واردرکه برنسخه‌سی (موزهٔ عثمانی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

لامعی مصطفی افندی « سیروزی »

علماء شعرادن وطریقت (کلشنیه) منتسبلرندن برذات اولوب (سیروز) لیدر. (۹۷۳) ده مملکتنده ارتحال ایتدی . علم محاضراته دائر قیمتدار بر مجموعه‌سی وآثار شعریه‌سی واردر .

لالی دده « آیدینی »

مادرزاده لال ایکن (خراسانی) علی دده همتیله کویا اولمشدر . (۹۸۰) ده وطنی اولان آیدین) ده ارتحال ایتدی .

رباعیاتندن :

لالی قولونی ایله‌دی اول لؤلؤ لالا فیض نفس همت ایله طوطیٔ کویا
مرأت کرامتدر انك ماه وجودی یوقلقلر ایله‌اولسه نوله اول شهه لالا

ى

یاووز سلطان سلیم خان

انشاد اشعارده‌ده صاحب قدرت بر صاحبقران حماسه‌در . السنهٔ ثلاثه‌دن با خصوص فارسی اشعاری شعرای ایرانیه مشاهیری درجه‌سنده آهنکدار ورنکین‌در. اشعار فارسیه‌لرینك بر قسمنی حاوی اولان دیوانچه‌ده اخیراً طبع اولوندیغی کبی بر قسمی‌ده ادبای عصردن (شیخ وصفی افندی) طرفندن ترجمه و طبع اولونه‌رق (بارقه) اسمیله توسیم ایدلمشدر . (٣٠٥) پارچه اشعارینی حاوی اولان فارسی دیوانلری بیوك قطعه‌ده وتعلیق حروف ایله غایت لطیف ومزین صورتده سابق المانیا ایمپراطوری حشمتلو ایکنجی ویلهلم طرفندن ١٩٠٤) سنهٔ میلادیه‌سنده برلینده طبع ایتدیرلمشدر. برر نسخه‌سی (ییلدیز)، (موزهٔ عثمانی) کتبخانه‌لرنده واردر. ارتحال عالیلری (٩٢٦) ده تربهٔ شریفه‌لری نام همایونلرینه منسوب اولان جامع شریف یانده‌در. ایران ایله محاربه‌لرندن مقصد اعلالری (بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما) مصراعیله‌ده ایما بیوردقلری اوزره حصول اتحاد اسلام ایدی . نیات وافکاری ، حماسیات واطواری کمال بك مرحومك (اوراق پریشان) نده مندرج اولدیغی کبی تواریخ عثمانیه‌ده‌ده مذکوردر .

اشعار تورکیه‌لرندن :

مردم دیده‌مه بیلمم نه فسون ایتدی فلك
کریه‌می قیلدی فزون اشکمی خون ایتدی فلك
شیرلر پنجهٔ قهرمده اولورکن لرزان
بنی بر کوزلری آهویه زبون ایتدی فلك

قطعه‌سی مشهوردر .

اشعار فارسیه‌لرندن :

خواهد سحری رفت به سیران شه خوبان
ای دیده مخواب اب زن امشب همه ره را

یحیی بك « دوقه‌کین زاده »

شمالی آرناوودلقدن استانبوله کله‌رك سپاهی زمره‌سنه داخل اولمشدی . (لطیفی) (استانبو معلم ناجی افندی (طاشلیجه) لی اولدیغنی روایت ایدییور . فقط (خمسه) سنده کندیسنك (دوقه‌کین) بکلرینه منتهی اولدیغنی بیان ایتدیکنه کوره هرایکیسی‌ده طوغری دکلدر [۱] . بعده مردان الهیدن (محمد دده) یه انتساب ایده‌رك انزوا ایله‌مشدر . سیف و قلمی جامع بلغای شعرادندر . السنهٔ ثلثه‌ده انشاد شعره مقتدر اولوب (خیالی بك) له مشاعره‌لری واردر. آثارینك اك مشهوری اخلاق و تصوفدن باحث مثنوی طرزنده اولان (کنجینهٔ راز) در . (شاه وکدا) ، (کلشن انوار) ، (یوسف وزلیخا) ، (ناز ونیاز) ، (اصولنامه) عنوانلرینی مشتمل اولان منظومه‌لریله (کل صدبرك در معجزات سلطان انبیاء) قوهٔ شاعرانه‌سنه دالدر . (۹۹۰) تاریخلرنده (بوسنه) قطعه‌سنده (ایزوورنیك) جوارنده‌کی (لوزنجه) ده وفات ایله‌دی . حدیقة الجوامع ده درسعادتده (سیلیوری قپوسی) خارجنده مدفون اولدیغی وینه بوذاتك یازمه مجموعهٔ وفیاتنده (یکیجهٔ واردار) ده ارتحال ایتدیکی محررسه‌ده هرایکیسی‌ده موثوق دکلدر . اشعارندن باخصوص مثنویات وادیسنده اولانلر روحنواز، ساده واخلاقیدر . (شاه وکدا) ایله (یوسف و زلیخا) سی مطبوعدر . (کنجینهٔ راز)ه علماء شعرادن (نوری آقسرایی) نك (سبعهٔ سیاره) اسمیله ایکی بیك بیتلی برذیلی اولدیغنی حسن چلبی تذکره‌سنده مذکوردر .

کنجینهٔ رازك یدنجی مقاله‌سندن :

شرفی علم ایله در انسانك   فرقی یوق جاهل ایله حیوانك
علما بلبل خوشکو کیبدر   جهلا زاغ سیه رو کیبدر
عالمك زینتیدر اهل کمال   زینت انجم و سیاره مثال

شاه وکدا مطلعندن :

سطر بسم الله ای اولوالالباب   اولدی مفتاح قفل باب کتاب
دلده یازاسه کر او نقش رسوم   کشف اوله عینیله شمس علوم

اصولنامه مطلعندن :

کل ای نای خامه فغان ایله کل   کتاب اصولی بیان ایله کل
نوای صریرك ایدر دائما   کوکل لوح محفوظنی پرصدا

---

[۱] آرناوود اصلی اولوبدر اصلم   قلیجیله دیرلیور هر فصلم
نوله اول طائفهٔ شیر افکن   قیلسه شاهین کبی طاشلقده وطن

کمال اهلی دستنده شهباز وار   معالی هماسن قیلور آشکار
ایدرطوغرولق لطفه مظهرسنی   طوتار الار اوستنه ایللر سنی

غرامیات واديسنده‌ده دلربا شعرلر سويله‌مشدر. ازجمله ابيات آتيه‌سی نفائس آثارندندر:

دار دنیا دلی کوکلم کبی ویران اولسه   نه جهان اولسه نه جان اولسه نه هجران اولسه
کاشکه سودیکمی سوسه بتون خلق جهان   سوزومز جمله همان قصهٔ جانان اولسه

ابيات مشهوره‌سندن:

خلقی رنجیده ایدن عالمده   کندی رنجیده اولور صوك دمده

یحیی افندی «شیخ الاسلام — استانبولی»

شاعرلکجه شیخ الاسلاملرك جمله‌سيله شعرانك قسم اعظمنه ترجيح اولونور بر شاعر فاضلدر. اشعاری (باقی) طرزنده مضامين دقيقه‌يی حاويدر. (نديم) ك اشعارنده‌كی لطافتی حائز اولمقله برابر متانتجه‌ده دون دكلدر. سياسياتده‌ده واقف ايدی. وفاتی (١٠٥٣) ، قبری استانبولده چهارشنبه‌ده پدری (ذكريا افندی) يانندهدر. آثاری غير مطبوع اولوب بروجه آتيدر: (فرائض منظومه‌سی شرحی)، (فتاوا)، (تخميس قصيدهٔ برده)، (نكارستان ترجمه‌سی) برده (سلطان عثمان ثانی) وقايعنه دائر تاريخچه‌سی واردركه برنسخه‌سی (اندرون همايون) ده (روان اوطه‌سی) كتبخانه‌سنده موجوددر. ديوانی اخيراً معارف نظارت جليله‌سی طرفندن تشكيل اولونان (آثار مفيده كتبخانه‌سی) ميانند، طبع اولوندی. باشنده مذكور كتبخانه انجمنی اعضای كرامندن (ابن الامين محمود كمال بك) افندی معرفتيله يازيلان مفصل ترجمهٔ حالی مندرجدر.

ابياتندن:

خدا کریمدر البته ایلمز محروم   مرامنه ایریشیر هر کشی خدا دیه‌رك

بردله یحیی طوقونسه پرتو فیض خدا   ذرهٔ ناچیز ایکن خورشید عالم تاب اولور

کل و مل بزمنه میل ایتمه‌سوزم طوت یحیی   نه جفا دیدهٔ خار اول نه غم آلود خمار

مصارعندن:

غرض برنشوه تحصیل ایله‌مکدر بزم عالمده

عالمده بر چراغ اویاندیرکه سونمه‌سون

عشقك صفاسی یوق دكل اما جفاسی چوق
تقلید زاغ كبك خرامانی كولدیرر

مفتوحدر ارباب دله باب محبت
قورقارم جنتده ده عشاق راحت كورمه‌یه

عندلیبی ییلده بر نوروزدر دلشاد ایدن
كنج استغنا كبی بر كوشهٔ راحتمی وار

آدمه جبه و دستاری كرامتمی ویریر
بادهٔ غفلتله مدهوش اولمیان ایتمز غلط

خدا ستاردر طعن ایتمه رنده عیب بین اولمه
حال مشكلدر اكر اویمازسه حاله قالمز

«یسری احمد افندی «استانبولی»

استانبولدن یتیشن قوی طبیعت شاعرلردن وزمرهٔ قضاتدندر . شام قاضیسی ایكن (١١٠٥) تاریخنده وفات ایله‌دی . (صالحیه) ده مدفوندر . السنهٔ ثلثه‌ده انشا و نظمه مقتدر شعرادن اولوب صدرالشریعه یه تعلیقاتی ، مدون دیوانی ایله منشآتی ، (مكفیات خمسه ـ اثمارالاسحار) عنوانلی رساله‌سی ومنظوم نصیحتنامه‌سی واردر .

ابیاتندن :

قیسه ایلی ایدی مولا طابنده رهبر سنده طوت سمت مجازی‌دایدن اوصلوخبر

دردیمز جانانه سویلنمش دوا سویلنمه‌مش ماجرا سویلنمش اما مدعا سویلنمه‌مش

دوزكونده اولسه دیكله‌ته‌من بزم یارده ساز نیازی اهل هوا هپ بوزوق چالار

فهرس رجال

فهرس نسا

فهرس عمومی

خطا و صواب جدولی

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٩٠	١	ترجیح	ترجیع
١٩٥	٢	خنجز	خنجر
٢١٠	٧	سباحین	سیاحین
٢١٧	٦	آثار	آثار
٢٢٨	٨	نقس	نفس
٢٣٢	٦	١ ٣٥	١١٣٥
٢٤٠	١١	دوتمدی	دونمدی
٢٤١	١٢	ملتمش	ملتمس
٢٤٦	١٩	اکدەکوب	لکدکوب
٢٤٩	٣	آیدلدم	آیرلدم
٢٥٤	٢٢	خوانبامه	خوابنامه
٢٥٥	١١	ابیله	بیله
٢٥٦	٢	خسروشیریندن	خسرووشیریندن
٢٥٦	٧	الامزجه	الامزجة
٢٥٦	٢١	آتك	آنك
٢٥٧	٨	مصاحی	مصاحبی
٢٥٨	١	.	شمعی
٢٦١	١٥	محتشم	محتشم
٢٦١	ن ١	ا	اسما
٢٦٢	ن ١	رکه	واردرکه
٢٦٤	١٥	یدرسه	ایدرسه
٢٦٥	٩	نسقه	نسخه
٢٦٥	١١	حدیتی	حدیثی
٢٦٥	١٧	افلاق	افلاق
٢٦٩	٢	قاب وکوزم	قلب کوزم
٢٦٩	٨	یوکمی	بیوکمی
٢٦٩	١١	نسبب	نسبت
٢٧٠	٢	مقدارنه	مقداریله
٢٧٠	١٧	سیاسنه	سیاسیسنه
٢٧٠	٢٣	دلالتیله	دلالق
٢٧٢	١٦	قبز	قیزلر ؟
٢٧٨	٤	غزوا	غزواتی

صحیفه			
٢٧٨	١٥	.	جنت اوله
٢٧٩	٥	سبوطی	سیوطی
٢٨١	١٠	.مصراع شاکری	مصراع شریف صبری یی
٢٨٢	٢٢	آتدن	آندن
٢٨٣	٢٣	لیك	لیك
٢٨٧	١٠	جابکرو	چابکرو
٢٩٠	٢٢	جیلم	خجیلم
٢٩٤	١٧	ك	الك
٢٩٦	١٨	داماتی	دامانی
٢٩٨	١٣	جهانتابەدن	جهانتابدن
٢٩٩	٢٠	و	او
٣٠٢	٣	عبدالعز	عبدالعزیز
٣٠٢	٧	شهید	شهد
٣٠٢	٨	خلاج	حلاج
٣٠٦	٩	جشم	چشم
٣١٧	٢	زاهد	زائد
٣١٧	٦	اردی	اردوی
٣١٧	٢٠	ملامك	ملائك
٣٢٠	٢	انشاد	انشا
٣٢١	١٣	یلەین	ایلەین
٣٢٥	١	اونوتمامه	اونوتمام
٣٢٥	٢٠	نیتیله	بیتیله
٣٢٦	٣	حنت	جنت
٣٢٨	١	تذاکرشعرا	تذکرۂ شعرا
٣٢٨	٢١	دوق	ذوق
٣٣٢	١١	غمسزلکندر	غمسزلکندندر
٣٣٣	٩	بیبەل	بیدل
٣٣٥	١٧	حلمت	حکمت
٣٣٦	٢٧	غیرتکزین	عبرتکزین
٣٣٧	٧	انبساطی	انبساطنی
٣٣٧	٧	مهمی	مبهمی
٣٣٩	١٤	تمز	تمیز
٣٣٩	١٦	بیدانه	میدانه

صحیفه			
٣٤٠	١	ممدح	ممدوح
٣٤٠	١٩	نسانه	انسانه
٣٤٦	٦	ش ح	شرح
٣٤٦	٨	یدانی	کیدانی
٣٤٦	٢٢	هدانی	هدایی
٣٥١	٩	نشاطیننك	نشاطینك
٣٥٢	١٤	نائلی	نائلیٔ
٣٥٢	١٩	ولان	اولان
٣٥٣	١٥	تیز	تیر
٣٥٦	٣	نو آ	نوراً
٣٥٧	١٤	اشتمال	اشتغال
٣٥٧	٢٤	خالق	خلقت
٣٥٨	٤	تألیفی	تألیف
٣٥٩	٨	براج	سراج
٣٥٩	١٢	سلیسی	سلیس
٣٦٣	٢٠	متشبثلرینك	منشیلرینك
٣٧٨	٧	قنی	قتی
٣٧٨	٢٠	تعاقیات	تعلیقات
٣٨٢	١	ارتحالی	ارتحال
٣٨٣	٤	تنکك	تنکك
٣٨٤	١٤	خاطره	خاطر
٣٩٥	٩	لنمان	کنعان
٣٩٧	١٨	جهانمپیمای	جهانپیمای
٤٠١	٢٠	خجله	حجله
٤٠٢	١٢	حلوتیه	جلوتیه
٤٠٣	٤	سرحیله	شرحیله
٤١٠	٢٣	مکاتبی	مکاتبی

صحیفه			
٤١٣	٢٠	خصوص	فصوص
٤١٩	١٢	امهات	امهان
٤٢٦	١	هائله	هائله
٤٣٥	١	بجاتی	نجاتی
٤٤٣	٦	تنقیج	تنقیح
٤٤٦	٧	وعلی	علی و
٤٤٩	١٧	نزادنه	یزدانه
٤٥١	١٦	علامهٔ	علامه
٤٥٣	١٦	براندارانه‌سی	براندازانه‌سی
٤٥٣	٢١	دیم	ندیم
٤٥٥	١٧	بره	برته
٤٥٥	٣ ز	مرر	مور
٤٥٨	٥	خجالة	حجالة
٤٥٨	٢٤	حقدن	حقندن
٤٥٩	١٢	سرلی	شرلی
٤٦٢	٥	نظلم	تظلم
٤٦٢	١٣	اربات	ارباب
٤٦٤	٦	سرسر	سراسر
٤٦٥	١٦	والی	والی
٤٨٤	١٦	اولور	ظفر
٤٨٥	٤	منفرحه	منفرجه
٤٨٦	١٥	بیاتندن	ابیاتندن
٤٨٧	٢٠	خاردان	خارادن
٤٨٨	٢٠	میر	امیر
٤٨٩	٦	ه	اوله
٤٩٥	٣	عرق	غرق

علما فصلی بقیه‌سنك فهرسیدر

ك

صحیفه

ل

م

صحیفه

